DE MARTELAREN VAN BOSTON

DOOR UPTON SINCLAIR

N.V. „DE ARBEIDERSPERS" AMSTERDAM

DE MARTELAREN VAN BOSTON

DE MARTELAREN VAN BOSTON

DOOR UPTON SINCLAIR

GEAUTORISEERDE VERTALING
UIT HET AMERIKAANSCH DOOR
C. F. VAN DER HORST

1929

UITGEVERSHUIS ONTWIKKELING — AMSTERDAM

GEDRUKT TER DRUKKERIJ „VOORUITGANG" - KEIZERSGRACHT, AMSTERDAM

VOORREDE.

Ik besloot dezen roman te schrijven in den loop van den avond van den 22sten Augustus 1927 en de naaste aanleiding daartoe was het telefonisch bericht van een dagblad, waarbij mij de dood van Sacco en Vanzetti werd medegedeeld. Het scheen den schrijver toe, dat de wereld er prijs op zou stellen, de volle waarheid omtrent dit geval te vernemen en zijn meening ten deze werd bevestigd door een stroom van telegrammen en brieven die hij uit de onderscheiden vijf werelddeelen mocht ontvangen en waarbij hij werd aangezocht datgene te verrichten, wat hij weinige oogenblikken tevoren besloten had te doen.

Een historische roman die een hedendaagsch onderwerp behandelt, is een ongewone kunstvorm en behoeft allicht eenige nadere toelichting. In zoover het met de beide personen, Nicola Sacco en Bartolomeo Vanzetti, in verband staat, is dit boek geen verdichting. De daden die hier van hen verhaald worden, hebben zij bedreven en de woorden die hun hier worden toegeschreven, zijn ontleend, hetzij aan hun brieven, hetzij aan de mededeeling van vrienden en vijanden. Desgelijks worden die vrienden en vijanden in eigen persoon en onder hun eigen naam voorgesteld.

De voorvallen in de handels- en de geldwereld, waarvan het verhaal door het gansche boek met de zaak-Sacco-Vanzetti evenwijdig loopt, beweren een afdeeling te zijn van het hedendaagsche Bostonsche leven en wie zich een berucht proces mocht herinneren, dat onlangs voor het Hooggerechtshof van de Vereenigde Staten gevoerd is, zal de juistheid van dit beweren beamen. Maar de personen die in dit melodrama van het bankbedrijf een rol vervuld hebben, zijn kinderen der verbeelding, — en in elk geval zijn hun karakter, hun voorkomen en hun verleden dermate bijgewerkt, dat de gevoelens van geen hunner gekwetst kunnen worden. Wij zouden dan ook als vingerwijzing bij de lezing van dezen roman als regel zonder uitzondering willen vaststellen, dat de personen, die als werkelijk bestaande bedoeld zijn, ook

werkelijke namen dragen, terwijl de eigenaars van denk-beeldige namen nooit de werkelijkheid aanschouwd hebben.

In de laatst verloopen vijf-en-twintig jaren heeft de schrijver menig bezoek aan Boston gebracht. Zijn eerste bezoeken stonden in verband met den roman „Manasses" en gaven aanleiding tot meer dan één samenzijn met bekende figuren uit den ouden tijd, — als daar zijn Thomas Wentworth Higginson, Frank B. Sanborn, Julia Ward Howe. Intusschen heeft de zienswijze van den schrijver zich aanmerkelijk gewijzigd, zooals ook de belangstelling van onze historie-beoefenaars zich allengs op andere onderwerpen gericht heeft. Niettemin behoort gezegd te worden, dat al wat waarlijk groot is in Boston, in dit verhaal zijn rechtmatige waardeering vindt. Wie het meest tot den roem van de stad hebben bijgedragen, zijn nooit de machthebbenden geweest, maar hebben hoogstens een kleine minderheid gevormd en die minderheid is nog heden ten dage aanwezig en oefent in stilte haar gezag uit.

Alle nijd en afgunst zijn ten eenenmale vreemd gebleven aan het volbrengen van deze taak. Integendeel, het is met een mengeling van dankbaarheid en verlustiging, dat de schrijver de bemoeiingen herdenkt van zoovelen die de verspreiding van zijn werken bevorderd hebben. Indien hij in staat geweest is zijn schuld aan zijn drukker af te doen, dan heeft hij dit aan zijn onbekende vrienden te danken. Er is hier een poging gewaagd een natuurgetrouw beeld te ontwerpen van een bovenmate ingewikkelde gemeenschap. Het verhaal heeft geen anderen held dan de waarheid en de heldinnenrol wordt vervuld door twee vrouwen, van wie de eene oud en de andere jong is en die beiden met heel haar hart de waarheid zoeken.

Het volledige, officiëele verslag van het Sacco-Vanzetti-proces, in zes deelen, zal binnenkort het licht zien. Ik zou er prijs op gesteld hebben voor alle door mij vermelde gerechte-lijke handelingen naar dit verslag te verwijzen, maar ongeluk-kigerwijze waren enkele documenten niet toegankelijk in de dagen toen dit werk door mij werd opgesteld. Ik had de beschikking over de 3900 bladzijden van het proces-verbaal

ter zake van het te Dedham gevoerde geding, maar het was mij niet mogelijk geweest inzage te verkrijgen van het verslag van het Plymouth-proces, waarvan slechts één exemplaar bestaat. Daarbij heb ik geen middel verzuimd dat bij de contrôle van het geheel nuttig zou kunnen zijn en ten overvloede heb ik over mijn manuscript de meening ingewonnen van een dozijn personen die gedurende 8 jaren een studie van de zaak hebben gemaakt. Ten slotte heb ik alles achterwege gelaten dat aanleiding heeft gegeven tot het opperen van den geringsten twijfel, zoodat ik tot de verklaring gerechtigd ben dat het werk geen onjuistheden van eenige beteekenis bevat.

Het kenmerkende van het Sacco-Vanzetti-proces bestaat juist hierin, dat niet de inhoud van de getuigen-verklaringen het belangrijkste element daarvan is, maar veeleer de reden die elken getuige bewogen heeft zich in een bepaalde richting uit te spreken. Allen die eenige aandacht geschonken hebben aan mijn verhaal, zullen de juistheid van deze bewering beamen. Het ongewoon verschijnsel doet zich hier voor dat mijn roman rijker aan inlichtingen is dan de zesduizend bladzijden waarvan wij de openbaarmaking binnenkort tegemoet kunnen zien.

Ik wensch hier James Fuchs en Floyd Dell dank te zeggen voor hun waardevolle opmerkingen ten opzichte van de letterkundige zijde van mijn werk. Ook vergeet ik niet de vele burgers en gewezen burgers van Boston, die mij met hun raad en hulp hebben bijgestaan. Ik hoop dat het mij niet al te zwaar zal worden aangerekend dat ik de verdichte personen van mijn roman getooid heb met brieven en lotgevallen die mij van elders bekend waren. De gebeurtenissen en gezindheden waarop ik doel, hadden er inderdaad recht op aan de vergetelheid ontrukt te worden.

En ten slotte, — laat niemand beweren dat de schoone verdichting uit deze wereld verdwenen is, maar laat ons tevens erkennen dat ook de rijkste en machtigste verbeelding in het niet zinkt bij de werkelijkheid die door den Grooten Romanschrijver in het leven wordt geroepen.

Terwijl dit boek ter perse gaat, wordt over de geheele

wereld de sterfdag van Sacco en Vanzetti herdacht. In Boston is een communistische meeting ontbonden door de politie, die gedreigd heeft de vergunning van den eigenaar van het lokaal in te trekken. Daarentegen heeft een meeting, die door het Sacco=Vanzetti=Comité belegd was, plaats kunnen vinden. Echter heeft de politie enkele dagen daarna aan=leiding gevonden een van de sprekers gevangen te nemen, — met name Dr. Horace M. Kallen, een zeer gewaardeerd schrijver van wijsgeerige werken, eertijds discipel en daarna lector van de Harvard=Universiteit, thans hoogleeraar aan de School voor Maatschappelijk Onderzoek te New=York. Tegen dezen hoogleeraar van Joodschen huize, is een vervol=ging ingesteld op grond van godslastering, — in dit geval van de door hem uitgesproken meening, dat „indien Sacco en Vanzetti anarchisten waren, dit tevens van Jezus Christus en Socrates en vele anderen geldt".

De wet van den Staat Massachusetts op de godslastering dagteekent van het jaar 1640 en oorspronkelijk was de dood=straf op dit misdrijf gesteld, hetgeen later in gevangenisstraf veranderd is.

Eenige dagen na de uitvaardiging van het bevelschrift tot gevangen=neming, heeft een rechter, die niet te eenenmale van zin voor humor misdeeld blijkt te zijn, zich in de zaak gemengd en het bevelschrift ingetrokken „ter fine van nadere overweging" — hetgeen in de rechtstaal van Boston zeggen wil dat de aanklacht ingetrokken is.

Toch dunkt ons dit voorval kenschetschend ten opzichte van de eigenaardige gemoedsgesteldheid van de burgerij. Is het niet een merkwaardig staaltje van 's werelds loop, dat een sinds lang in onbruik geraakte wet, die in het grijs verleden door de oude Puriteinen was uitgevaardigd, thans door de Roomsche priester=kaste te voorschijn wordt gebracht en uit=gevoerd door den sterken arm van Iersch=Katholieke rust=bewaarders?

Het verband tusschen dit geval en het treurspel van Sacco en Vanzetti zal voor den scherpzinnigen lezer geen nadere aanduiding behoeven.

HOOFDSTUK I.

De weggeloopen grootmoeder.

I.

Indien Cornelia dien avond geweten had, dat zij de laatste woorden van haar man aanhoorde, dan zou zij daaraan zonder twijfel meer aandacht geschonken hebben. Er gaat voor ons menschen nu eenmaal een zekere werking uit van al wat wij „voor het laatst doen", — ook waar het de woorden betreft van een man met wien wij veertig jaren getrouwd zijn geweest en van wien ons reeds bij voorbaat bekend is wat in zijn hoofd omgaat.

Cornelia had juist het een en ander gelezen aangaande de verwoesting van de Kathedraal van Reims en nu wilde het geval, dat zij, onder meer kunstvoorwerpen, een gravure van dit bouwwerk van haar huwelijksreis had meegebracht. Zij begaf zich dus naar het studeervertrek van haar man, ging daar op een voetkussen zitten en doorzocht de laden van een meubelstuk, dat reeds het eigendom van over-over-grootvader Thornwell was geweest en waarin voorheen de scheepsjournalen van zijn Oost-Indië-vaarders werden opgeborgen. In een lade waarop in verbleekte gouden letters de naam: „Zeenymf" te lezen stond, vond zij de portefeuille met gravures en langer dan twee uur zat zij daarin te snuffelen.

Intusschen was Jozua in druk gesprek met Rupert Alvin, een van zijn drie schoonzoons. Het tweetal lette niet meer op Cornelia dan wanneer zij een muis geweest ware. Zij hadden het over Jerry Walker en zijn vilt-zaak en, ofschoon de gedachten van Cornelia door de Kathedraal in beslag werden genomen, volgde zij tegelijk den loop van het gesprek. Men moet weten, dat Jerry Walker zooveel als loopjongen geweest was in een gesticht, dat indertijd Cornelia onder zijn beschermvrouwen mocht tellen en thans bleek, dat diezelfde Jerry Walker bezig was zich den alleenhandel in het artikel vilt te verzekeren. Rupert Alvin, die aan het hoofd

stond van de Pilgrim National Bank, was een beslist tegen-stander van elk monopolie, ... dat zich in de handen van anderen bevond en in dit bijzondere geval was hij van meening, dat Jerry een bedenkelijke voortvarendheid aan den dag legde, hetgeen nog onlangs gebleken was, toen hij voor het bezit van de Atlas-hoeden-fabriek meer dan een millioen dollars had neergelegd, terwijl Rupert het nog niet met zchzelf eens kon worden of die onderneming voor een klein voorschot in aanmerking mocht komen.

Cornelia wierp nu en dan een vluchtigen blik in de richting van haar schoonzoon, die, naar zijn gewoonte, zoo recht als een kaars in een grooten, leeren armstoel zat, — zijn smoking stond bol, evenals zijn geplooid overhemd, zoodat hij min of meer aan een wit-en-zwarte kropduif deed denken. Ook het aangezicht van Rupert vertoonde menige plooi, over zijn voorhoofd lag een groote roode rimpel en een kleinere boven elk oog. In zijn wangen telde men een half dozijn rozenroode vouwen en in zijn nek en onder zijn kin een aantal tamelijk scherpe lijnen Voor Cornelia lag er iets lachwekkends in zijn verontwaardiging, die het niet kon zetten, dat een ander zich verstout had, een weinig vlugger te denken dan hij. Maar dit behoorde tot een orde van overleggingen, die zij nu gedurende veertig jaren geleerd had voor zichzelve te houden.

Met zijn oude, krakende stem gaf Jozua zijn oordeel ten beste Het was niet onmogelijk, dat Jerry Walker den een of anderen dag naar den kelder ging, maar voorloopig was daar nog geen sprake van: het was nu een tijd waarin men alles kon koopen, tot elken prijs, de soldaten hadden een hoofddeksel noodig en in de hospitalen vonden de vilten pantoffels aftrek. Deze opmerking leidde vanzelf tot het onderwerp dat alle mannen van zaken niet moede werden in dien zomer van 1915 te bespreken. Jozua herhaalde voor de zooveelste maal zijn meening, dat het een lange oorlog beloofde te worden en men veilig alles kon koopen. En intusschen dacht Cornelia aan de menschenlevens, terwijl de mannen aan niets anders dan geld dachten.

Rupert was van meening, dat de oorlog in geen geval langer

dan een jaar kon duren, aangezien de oorlogvoerende landen regelrecht op weg waren naar het bankroet. Maar Jozua vermaande hem, zich daardoor niet van de wijs te laten brengen: wij zouden het noodige geld uitschieten, mits het aan den inkoop van onze goederen besteed werd. En hoe zouden wij dan ons geld ooit terugzien? — luidde de vraag. Waarop Jozua antwoordde, dat wij het ook zonder dat geld zouden kunnen stellen. Het was er mee als met de vilt=zaak van Jerry Walker: „Wanneer Jerry ons niet kan betalen wat hij ons schuldig is, dan sleepen wij eenvoudig zijn voor=raad in de wacht".

Cornelia stond op en nam haar gravure mee. — „Goeden=nacht", — zeide zij en de beide mannen beantwoordden haar groet op de gebruikelijke manier. Zonder twijfel zou het hierbij gebleven zijn, indien zij slechts geweten had wat zij behoorde te zeggen en wat te zwijgen. Maar zij kon blijkbaar geen weerstand bieden aan den lust vlak voor haar schoon=zoon te gaan staan en hem deelgenoot van haar zienswijze te maken:

„Wat zal dat prachtig zijn, Rupert, wanneer wij Europa de wet kunnen voorschrijven!"

Rupert was een practisch aangelegd man en sprak haar dus niet tegen. Nu liet Cornelia hem de afbeelding van de Kathe=draal zien en vervolgde haar overleggingen:

„De Toren van de Engelen zou kunnen worden uitgebouwd en misschien zou er een bij=kantoor van de vilt=fabriek van Jerry Walker gevestigd kunnen worden."

Meer dan veertig jaren lang, — met inbegrip van de vier jaren van het gouverneurschap van Jozua Quincy Thornwell, had Cornelia dergelijke dingen gezegd en er waren altijd menschen geweest die zich daarmee vermaakten. Maar niet alzoo Jozua: hij kon niet nalaten zijn wenkbrauwen te fronsen en vermanend tot zijn vrouw te zeggen:

„Die humor komt een weinig te onpas, Cornelia."

Dan legde zij haar hand voorzichtig op zijn grijze pruik en zeide:

„Ik hoop een volgenden keer gelukkiger te zijn."

En zij trippelde heen, het kleine oude vrouwtje. Zij had in dit grootscheepsche huishouden al zooveel zonderlings bijgewoond, dat de rimpels bij haar oogen zich tot een voortdurenden lach hadden gezet. Zelfs niet de verwoesting van de Kathedraal van Rheims, ook niet de gedachte aan de boerenjongens in de loopgraven was in staat de belangstelling te doen verflauwen waarmede zij het gemoedsleven van de burgerij van Boston gadesloeg. Ook nu vermaakte het haar niet weinig, dat Rupert Alvin zich over de vilt-negotie van Jerry Walker en zelfs over de geldmiddelen van Europa bezorgd maakte, ofschoon zij zijn gedachtengang reeds kende, nog eer hij dien onder woorden had gebracht.

II.

Het was de dienstbode die den volgenden morgen den ouden Jozua aan zijn schrijftafel vond zitten, met het hoofd naar voren gezakt op zijn armen. Een oogenblik meende zij dat hij in slaap was gevallen, maar zijn evening-dress was haar het bewijs dat hij niet naar bed geweest was. Zij bleef in de deur staan en fluisterde zijn naam, maar onmiddellijk rende zij naar Addicks, den ouden huisknecht, die het recht had overal binnen te gaan. Hij raakte de hand van zijn meester aan en voelde dat zij koud was. En allereerst werd Cornelia geroepen en haar aangezegd dat zij voortaan vrij was.

Reeds vele jaren had zij met die mogelijkheid rekening gehouden, maar nu het eindelijk zoover gekomen was, scheen het te laat te zijn. Een zonderlinge schrik beving haar en tegelijk daarmee een onbeschrijfelijk gevoel van eenzaamheid. Hoe zou nu voortaan haar leven er uit zien, zonder dat zij een man had die daarvan de richting bepaalde? Hoe zouden haar kleinkinderen weten, wat zij te doen en te laten hadden, zonder Jozua die de belichaming van de Thornwell-overlevering was?

Zij nam zich voor, haar dienstboden niet te toonen wat er in haar omging. Zij schoot haar morgen-japon aan en haar eerste gang was naar de studeerkamer van haar man.

„Roep Dokter Morrow", zeide zij tot den knecht. „En waarschuw mijnheer James en mevrouw Clara."

Haar jongste dochter, de vrouw van James Scatterbridge, woonde op het landgoed, in een huis dat men tusschen de boomen kon onderscheiden. Op dit uur zou Clara bezig zijn met haar zevental dat juist was opgestaan, terwijl James zich gereed maakte naar de fabriek te gaan. Beiden zouden alles laten liggen en in allerijl toesnellen om Cornelia bij te staan.

Binnen drie, vier minuten verscheen de dochter, zeer aan= gedaan, zooals gewoonlijk, zoodat het schijnen kon, alsof zij zelve een van de kinderen was die zij grootbracht. En daartoe beperkte de overeenkomst zich niet. Ook zij groeide en bloeide als haar kleinen, ook zij werd niet moede te keu= velen en haar gedachten sprongen van de eene nietigheid op de andere. Maar zij had een strenge opvatting van wat betamelijk was en het ergerde haar, dat zij geen tranen in de oogen van haar moeder zag.

James Scatterbridge vergezelde haar. Hij verordende dat het lijk naar boven gebracht werd en schelde zijn beide zwa= gers op om hun te melden wat er gebeurd was. Daarop ging hij naar Cornelia.

„Moeder, maak u niet ongerust over zakelijke dingen. Daar zullen wij voor zorgen."

James was vóór alles stevig, zoowel in lichamelijk als in geestelijk opzicht, een uit= en inwendig eenvoudige zaken= man en volkomen vrij van al wat hij met den naam van „kuren" placht aan te duiden. Hij stond aan het hoofd van de groote katoenspinnerij in het dal in de nabijheid en een onbeduidend voorval als een begrafenis was niet in staat hem van de wijs te brengen.

„Ik zal de begrafenis=onderneming van Hobson berichten... En dan moeten de dagbladen ook gewaarschuwd worden."

Toen hij dit gezegd had, ging hij heen. Clara droogde haar tranen en roerde het onderwerp aan van een modiste die voor de rouwkleeren van haar moeder en van haarzelve zou hebben te zorgen.

Cornelia besefte dat zulke vragen nu aan de orde waren. Maar onmiddellijk viel zij in met de verklaring:
„Clara, ik ben niet van zins een sluier te dragen."
„O, moeder, hoe kunt u zoo iets zeggen!" En de blauwe oogen van Clara werden grooter en ronder van verbazing.
„Ik bedank voor de rol van een Hindoesche weduwe die op den brandstapel springt."
„Moeder, dit is toch niet een gelegenheid om een grapje te maken. Bedenk dat niemand minder dan u het recht heeft zich aan te stellen."
„Hoe bedoel je dat?"
„Omdat iedereen weet, dat u niet gelukkig met vader geweest is. U hebt eigenlijk niet van hem gehouden."
„En zou ik dan nu den schijn van het tegendeel moeten aannemen?"
„Maar, moeder, waarom zouden wij het gebabbel van de menschen gaande maken? Het is uw plicht zijn aandenken te eeren."
In de kamer van Cornelia schelde de telefoon. Het was haar oudste dochter, Debora.
„Moeder, Henry en ik komen dadelijk. Binnen een uur zijn wij bij u, maar wij zouden graag de zekerheid willen hebben, dat er intusschen geen besluiten worden genomen."
„Wat bedoel je, lieve?"
„Met het oog op de begrafenis."
„James heeft gezegd, dat hij met Hobson zou spreken."
„O, moeder, wat vind ik dat onaangenaam! U weet toch, dat niemand met Hobson te maken wil hebben."
„Neen, daar weet ik niets van, Debora."
„Ik zou toch denken dat wij het recht hebben, de begrafenis van onzen eigen vader te regelen, zonder dat de aangetrouwde familie ons alles uit de handen neemt. Clara heeft juist zooveel smaak als mijn schoen en zij laat James den baas over haar spelen en op ons heele leven den stempel van zijn alledaagschheid drukken. Zoudt u niet zoo goed willen zijn, er voor te zorgen, dat die menschen geen voet in uw huis zetten?"
„Kindlief", — antwoordde Cornelia, — „ik zal mij aan mijn

ouden stelregel houden en mijn kinderen hun oneenigheden laten uitvechten."

En dit gezegd hebbende, hing zij den hoorn aan den haak.

Cornelia wist maar al te goed, dat het hier niet zoozeer het maatschappelijk aanzien van de begrafenis=onderneming gold, als wel een verbitterde en diep gewortelde tweedracht tus= schen haar kinderen, — een twistvuur dat nooit zou worden uitgedoofd. Debora en Alice, haar beide oudste dochters, waren nu eenmaal van meening, dat de man van Clara haar in haar erfdeel te kort had gedaan en dat Clara de gemeenheid voltooid had, door haar man het leven ondragelijk te maken. De Thornwell=spinnerij was door den vader van Jozua op= gericht en door Jozua tot bloei gebracht en in dien tijd bekleedde James Scatterbridge een onaanzienlijke betrekking in de zaak. Maar James had zich een weg omhoog gebaand en toen na de paniek van 1907 een nieuwe inrichting nood= zakelijk was gebleken, genoot hij het vertrouwen zoowel van de directie als van de bankiers. Het gevolg daarvan was, dat een groote post aandeelen niet langer deel uitmaakte van het familie=bezit, maar naar de brandkast van James verhuisd was, toen de gewezen bediende met de jongste dochter getrouwd was. Dat schandaal had de wereld nooit kunnen vergeten. Gedurende drie opeenvolgende geslachten van Boston was het een telkens terugkeerend onderwerp van gesprek:

„Maar, mijn waarde vriend, weet u dan niet hoe die vork in den steel zit? Scatterbridge was van huis uit bediende in de zaak en hij heeft het klaar gespeeld het heele kapitaal op te slokken. Om het terug te krijgen, waren zij toen wel genoodzaakt hem met de jongste dochter te laten trouwen."

Men meene vooral niet, dat de beide andere schoonzoons om het geld verlegen waren. Rupert Alvin was een bankier, die het jaar als mislukt beschouwde, wanneer hij niet minstens een millioen had op zij gelegd en van Henry Winters had Cornelia de bekentenis opgevangen, dat zijn processen nooit over minder dan een totaal van vijf=en=twintig millioen dollars liepen. Maar het merkwaardigste van deze geldmakerij was

wel het onbevredigende daarvan. Rupert en Henry handelden veelal in onderling overleg en zonnen voortdurend op middelen om de vilt-fabriek van Jerry Walker en de spinnerij van Thornwell in eenzelfden hap op te slokken. Zij hadden hun netten in zoovele zaken uitgeworpen, dat Cornelia er niet langer het oog op kon houden en de namen daarvan schemerden in haar herinnering als de namen van beroemde veldslagen, die weinig meer dan een klank zijn en waaraan zich voor ons geen duidelijk beeld verbindt.

III.

Dokter Morrow verscheen, — het puikje van het voortreffelijkste. Rozeroode wangen en zilvergrijze haren en een keurig verzorgde sneeuwwitte snor. Uit zijn gansche houding sprak de verzekerdheid, dat een aanzienlijke afkomst meer beteekent dan de weg van alle vleesch. Hij ging naar het groote ledikant met de vier stijlen, voelde de koude handen aan, luisterde naar den hartklop die voor goed had opgehouden en keerde zich daarop naar de weduwe.

„Cornelia, de oude Jozua heeft veertien jaren langer geleefd dan de Bijbel ons belooft en wij hebben dus geen reden tot klagen."

Hij wist, dat de ware liefde nooit tusschen hen bestaan had.

Intusschen had James den secretaris van Jozua order gegeven de dagbladen te verwittigen. Er waren er die vroeg ter perse gingen en bovendien eenigen tijd noodig hadden voor de behandeling van dit belangrijk geval. Het zou goed zijn, te beginnen met de „Transcript", het orgaan van alle families in Massachusetts die meetellen. Spotvogels beweren, dat de dood-advertenties van dit blad op elken Vrijdag een merkbare toeneming aanwijzen, in verband met het verlangen van de uitverkorenen in de rubriek van het Zaterdag-nummer een plaatsje te vinden.

Nog altijd was James in de studeerkamer van Jozua opgesloten met den leider van de Hobson-onderneming en beiden

waren vol vertrouwen dat zij het met elkander eens zouden worden. Het moest een begrafenis zijn op grootschen voet ingericht en als een stilzwijgende aanbeveling voor den onder=nemer die zich daarmee belast had. De familie was vermogend en bereid naar het hoogste tarief te betalen, maar zij moest er dan ook op kunnen rekenen, dat zij de tegenwaarde van haar geld ontvangen zou. Mijnheer Hobson luisterde met plichtmatige aandacht en antwoordde, dat het standpunt van mijnheer Scatterbridge hem volkomen duidelijk was. Er was geen enkele reden waarom een begrafenis niet als iedere andere zaak behandeld zou worden. Het sprak vanzelf, dat zijn firma een open oog had voor de maatschappelijke betee=kenis van de rouwdragende familie en van dit inzicht behoor=lijk zou doen blijken. Daarna bracht hij een portefeuille te voorschijn, die allerlei bijzondere gegevens omtrent dood=kisten behelsde, zoo waren er modellen, ontworpen door een bekwame kunstenaarshand en uit gepolijst brons samenge=steld en verkrijgbaar tegen een prijs van vijf=en=twintig=duizend dollars of hooger. James Scatterbridge kneep zijn lippen samen en bedwong zijn gelaatstrekken, ten einde een min of meer burgerlijke verbazing te verbergen.

Debora Alvin, geboren Thornwell, stapte uit haar auto, slank en stijf, steeds gereed voor een begrafenis, in zoover zij zich zonder uitzondering in het zwart kleedde, met een weinig zichtbaar wit aan den nek en een dubbel halssnoer van witte paarlen. Zij had de strakke en scherpe wezenstrekken van haar vader, in wiens naam zij menigmaal was opgetreden waar het gold de overlevering van de familie in eere te houden. Zoodra zij den voet over den drempel gezet had, begon zij een eindelooze reeks van aanmerkingen, bijna onhoorbaar uitgesproken. Onmiddellijk na haar kwam haar zuster, Alice, haar bondgenoot in den kruistocht tegen de Scatterbridge=kliek.

Wie had James het recht gegeven, dat gezelschap van Hobson binnen te smokkelen? Wie was er aansprakelijk voor, dat de familie in allerlei schunnige blaadjes in opspraak werd gebracht? . . .

„Moeder", — vroeg Debora, — „weet u iets van het testa-ment van vader?"
„Niets, mijn kind. Bij zijn leven heeft hij er mij nooit over gesproken."
„Het zal er wel op neer komen, dat James met dit huis en met het land gaat strijken. U weet, dat hij er hypotheek op gegeven heeft, toen vader met die geschiedenis van New Haven zijn geld verloren had."
„Mag ik u er aan herinneren, moeder", — wist Alice te plaatsen, — „ dat vader mij het recht had toegedacht uit de oude meubelen een keus te doen? Hij wist, dat ik de eenige was die voor die dingen iets voel,... dat waren zijn eigen woorden."
„Wel zeker, lieve... Ik hoop dat hij het in zijn testament besproken heeft."
„Ik kan u alleen zeggen, dat, wanneer James en Clara de wieg van de Mayflower in de wacht sleepen, waarin ik gewiegd ben, dat er dan vreemde dingen zullen gebeuren."
Hier nam het gelaat van Alice Winters, geboren Thornwell, een eigenaardige uitdrukking aan, die de goedkeuring van haar schoonheids-masseuse vermoedelijk niet zou hebben weggedragen, als groevende te diepe lijnen aan weerszijden van den mond. Van al haar bloedverwanten was Alice het meest avontuurlijk aangelegd: zij deed aan kostbare lief-hebberijen en noodigde dichters en kunstenaars en andere exemplaren van dat dubbelzinnige soort aan haar tafel. Zij was herhaaldelijk gekonterfeit en telkens had haar portret op een tentoonstelling geprijkt, — hetgeen er toe bijdroeg, dat zij zichzelve als een kunstvoortbrengsel beschouwde, als een versiering van het maatschappelijk geheel. Zij was de leer toegedaan, dat men de wereld een dienst bewijst door haar een voorbeeld van minzame bevalligheid voor oogen te stellen. Aldus beschouwd zou het een ernstige ramp zijn, indien haar vergankelijke bekoorlijkheden te loor gingen.

IV.

In de redactie-bureaux van een half dozijn avondbladen had men een levensbericht voor den dag gehaald, dat wellicht meer dan dertig jaren op de openbaarheid gewacht had en om de twee, drie jaar zorgvuldig was bijgewerkt. Thans werd een hoofd daaraan toegevoegd, vermeldende, dat Jozua Quincy Thornwell, tot twee malen gouverneur van den Staat Massachusetts, bekend fabrikant en weldoener, gedurende twintig jaren lid van het Staats-Comité, — dien morgen dood voor zijn schrijftafel gevonden was, in het huis dat hij met zijn gezin bewoonde. Een hartkwaal zou de vermoedelijke oorzaak van dit plotseling afsterven geweest zijn. De bladen die zich meer in het bijzonder op sensatie-nieuws plachten toe te leggen, voltooiden het geheel met de bijzonderheid dat een dienstbode den doode het eerst gevonden had, — een noodelooze uitvoerigheid, waarvoor Debora haar zwager Scatterbridge aansprakelijk stelde. In hetzelfde bericht werd de kerk van de Drie-eenheid als de plaats genoemd waar de lijkdienst zou worden gehouden, — terwijl Debora en Alice vast besloten waren dien in het sterfhuis te vieren, ten einde alle ongewenschte elementen op een afstand te houden.

Op een hoogere verdieping, in de vertrekken van den overledene, waren de medewerkers van Hobson in hemdsmouwen bezig met het uitspreiden van rubbervellen en het naast elkander plaatsen van twee tafels, terwijl zij tevens verplicht waren aandachtig te luisteren naar de verzekering van hun patroon, dat negentig procent van zijn vak op niets dan menschenkennis berustte. Wanneer men met een eigenwijzen sinjeur te doen heeft, zooals dat heerschap beneden, dan kan men niet beter doen, dan hem te laten praten, totdat hij eindigt met zich te schamen en wanneer hij eenmaal zoover is, dan kan men met hem doen wat men wil. Wat weet zoo'n snuiter van een begrafenis en van de manier waarop een eersteklas moet worden aangepakt?

Tegelijkertijd hadden Debora en Alice in de zitkamer de quaestie van het haardkleed van den Sjah van Perzië ter sprake gebracht.

„Het is kort en goed mijn eigendom", beweerde Debora, „en ik heb het uitsluitend hier in huis gelaten, omdat ik wist, dat vader er op gesteld was die erfstukken bij elkander te houden. Jaren lang heb ik een dienstbode hierheen gezonden om toe te zien bij de schoonmaak... Dat kunt u toch niet ontkennen."

„Ja, dat is waar", — zeide Alice.

„En wanneer James en Clara nu denken, dat zij het maar voor het meenemen hebben..."

Cornelia ging naar de beneden=verdieping en trof daar Oom Abner, den jongsten broeder van Jozua, Abner Quincy Thornwell, een tamelijk gezet man, langzaam in zijn bewegin=gen, met ingezakte schouders en stokdoof. Evenals velen van zijn lotgenooten, vond hij het aangenaam zijn eigen stem te hooren.

„Wel, Cornelia", — zoo begon hij, — „het is er toch van moeten komen. Het is een zware slag voor je. Maar wij zullen je niet aan je lot overlaten en wanneer ik iets voor je kan doen..."

Er sprak een zekere belangstelling uit zijn glad en blozend gelaat, die daar slechts zelden viel waar te nemen, want het grootste deel van zijn tijd bracht hij aan het schaakbord door en uren achtereen kon hij daarin verdiept zijn.

Clara verscheen en begroette haar oom en toen hij haar vroeg, wat hij voor haar zou kunnen doen, schreeuwde zij hem in het oor:

„Zorg dat moeder een sluier draagt."

„Een sluier?" — zeide Abner. — „Dat spreekt toch vanzelf. Een sluier is de aangewezen dracht voor een weduwe."

„Moeder wil er niet van weten. Zij zou wel van de daken willen roepen, dat zij niet treurt. Ik geloof niet, dat zij ook maar één traan geschreid heeft."

Waarop Cornelia antwoordde:

„Ik heb eens gelezen dat film=actrices van glycerine tranen maken. Dat zou ik misschien eens bij de begrafenis kunnen probeeren."

„O, moeder, hoe kunt u zulke afschuwelijke dingen zeggen!"

Clara wreef een heuschen traan van haar neus en haar oom keek haar beiden beurt om beurt aan met de vragende oogen van een doove.

„Glycerine?" — zeide hij. — „Het heet, dat het een middel tegen kanker is, maar ik zou er niet voor durven instaan. Waaraan is Jozua gestorven?"

„Dokter Morrow zegt, dat het een hartkwaal is."

„Een hartkwaal? Daar kan men in elk geval mee voor den dag komen. Waar is hij nu? In zijn kamer? De arme kerel! Maar hij is oud geworden en hij heeft het goed in deze wereld gehad."

Hij ging heen en Cornelia werd uitgenoodigd in de biblio-theek-kamer te komen voor een officieel onderhoud met James Scatterbridge. Deze schoonzoon was niet zeer bedreven in de kunst zijn gedachten te verbergen, maar was gewoon als man van zaken recht op zijn doel af te gaan.

„Moeder, ik neem aan, dat u nog niet den tijd gehad hebt om te overleggen wat u nu gaat doen, maar ik stel er prijs op, u te zeggen, dat u ons welkom zult zijn, wanneer u bij Clara en mij wilt komen inwonen. Niets zal ons aangenamer zijn en wij zullen alles doen, om u het gevoel te geven, dat u in uw eigen huis is. Alles zal net zoo blijven als de oude heer het gewild heeft."

De bedoeling van deze woorden was duidelijk genoeg: er was alle reden voor de vrees van Debora en Alice.

„Ik onderstel, James", — zeide zij, — „dat het huis op jou zal overgaan."

„Het is al mijn eigendom, moeder. Al sinds verscheiden jaren heb ik een acte in dien zin van den ouden heer in handen. U weet hoe het met zijn bezittingen in New Haven gegaan is en het geld, dat ik hem toen heb voorgeschoten, was meer dan de waarde van dit huis. De oude heer had het liefst met mij te doen, omdat ik mij geregeld met de spin-nerij bemoei."

„Dat begrijp ik, James. Maar het zal de meisjes zeer aan het hart gaan. Staat er in die acte ook iets van de meubelen?"

„Ja, moeder, maar Clara en ik zullen alles doen wat wij

kunnen om de anderen tevreden te stellen. Ik heb u alleen de verzekering willen geven, dat het uw thuis blijft. U zult nooit aan iets merken dat hier iets veranderd is."

„Dat is heel lief van je, James."

Zij zeide dit met haar lippen, maar intusschen waren haar gedachten ver weg gedwaald. Clara zou haar zevental naar dit deftige oude huis brengen en zij zouden er bezit van nemen. Zij zou hun stemmen hooren weergalmen in de hall en hun voetstappen zouden langs de trappen daveren. De ingelegde vloeren zouden als glijbaantje dienen en het haardkleed van den Sjah van Perzië zou hun speelgoed zijn. Tegen den muur van de bibliotheek, tegenover haar, stond een boekenkast van tien voet hoog en zeven voet breed, van Fransch noten-hout, met fraai snijwerk van wingerdbladen en bloesems. De ochtendzon scheen daarop en het geheel schitterde als met duizend vonken. Een eind verder stond een pendant van dit meubelstuk en het was Cornelia bekend, dat de koopman die de schatten van Jozua onlangs getaxeerd had, voor dit paar een bedrag van achtduizend dollar had genoemd.

„Er zijn kostbare dingen in dit huis, James."

„Dat weet ik, moeder, maar breek u daar het hoofd niet mee. Wij zullen bij de serre een vleugel bijbouwen en daar de kinderen herbergen tot tijd en wijle zij manieren hebben geleerd. Ik ben minder gewend aan zulke mooie dingen, maar Clara heeft altijd daarin geleefd en zij is nu de hoofdpersoon geworden. Wanneer u hier blijft, dan kunt u haar een handje helpen."

„Ik weet het waarijk niet, James. Ik ben nu zestig jaar en mijn heele leven heb ik gedaan wat mij door anderen werd voorgeschreven. Ik verlang er naar mijn eigen zin eens te mogen doen."

Achter de groote, ronde brilleglazen van James Scatter-bridge keek een paar verbijsterde oogen. Hij was eenigszins positief van aard en zijn taak was elk jaar zeventig-millioen yard goedkoope garens aan den man te brengen. Dit stond voor hem met een godsdienstigen plicht gelijk en voor al het overige verliet hij zich op zijn vrouw, in de wetenschap dat

hij in de loterij van het huwelijk dan hoogsten prijs getrokken had. En nu kruiste zijn levensweg zich met dien van deze oude dame, die den gewijden naam van Thornwell droeg en hem met den oproerigen inval aan boord kwam, dat zij haar eigen zin wilde volgen.

Indien men in zijn hart had kunnen lezen, zou men bespeurd hebben, dat James zich met deze talrijke familie nooit op zijn gemak gevoeld had. Die onverzettelijke hoogmoed en mee=doogenlooze wreedheid hadden hem altijd op een afstand gehouden. Zij waren de afstammelingen van roovers en zee=schuimers, terwijl de voorouders van James landbouwers geweest waren.

V.

Hij miste de gelegenheid haar te ondervragen, aangezien in hetzelfde oogenblik de schel klonk en hij door de dubbele deur van de bibliotheek Addicks gewaar werd, die met eenige goed gekleede en jeugdig uitziende heeren in gesprek was. Dè termen waarin het bezoek werd aangediend, hebben daar=na in menig gezellig samenzijn de vroolijkheid gaande ge=maakt. Addicks telde reeds vijftig dienstjaren in hetzelfde huis en was dientengevolge vertrouwd met alle schakeeringen van de bestaande maatschappelijke verhoudingen en zoo gebeurde het, dat hij na rijpe overweging zijn bericht aldus inkleedde:

„Mijnheer James, daar zijn drie verslaggevers en een heer van de „Transcript".

James bracht de bezoekers naar de studeerkamer van den ouden Jozua en haalde zich het hart op aan de zegeningen van zijn deftig huwelijk. Hij bracht in herinnering, dat het geslacht van Thornwells van de dagen van de „Mayflower" dagteekende en dat de familie nog altijd in het bezit was van een wieg die met dat schip was overgebracht. Verder liet hij niet onvermeld, dat de dagen van het Engelsche oppergezag twee gouverneurs van dien naam hadden gezien en desgelijks twee van den vrijen staat. En ten slotte wees hij hen op de

uitnemende diensten die Jozua zijn land bewezen had en op de gestrengheid waarmede hij was opgetreden tegenover allen die zich ten koste van den staat verrijkt hadden. Ter wille van de goede orde vermeldde hij nog de namen van de kinde=ren en de kleinkinderen van den overledene en vergat daarbij niet zijn eigen kroost, gezegend met den langademigen naam Thornwell Scatterbridge. Hij was juist op het punt zijn hoor=ders mede te deelen dat de Thornwell=spinnerij gedurende de begrafenis voor een halven dag gesloten zou worden, toen er op de deur geklopt werd en mevrouw Rupert Alvin, voor=heen Debora Quincy Thornwell in de volheid van haar majes=teit binnentrad.

„James, heb ik goed gehoord dat hier vertegenwoordigers van de pers aanwezig zijn? Goedenmorgen, heeren. Ik ben mevrouw Alvin, de oudste dochter van wijlen mijnheer Thornwell. Het zal u misschien aangenaam zijn te vernemen, dat ik mij telefonisch in verbinding heb gesteld met den Eerwaarden Doctor Wolverhampton, den rector van de kerk van Sint=Lucas, welke kerk door zijn vader gebouwd en in=gericht is. Zijn Eerwaarde heeft zich met de leiding van den lijkdienst belast, die in het sterfhuis zal worden gehouden. Het schijnt, dat enkele bladen de Drie=eenheidskerk als de plaats van die plechtigheid vermeld hebben, maar dit bericht be=rust op een vergissing: het zal in dit huis zijn op Vrijdag, twee uur in den namiddag. Ik vertrouw, dat dit onjuiste bericht verbeterd zal worden en daarmede het misverstand uit den weg geruimd is. Ik wensch nog hierbij te voegen, dat Doctor Wolverhampton zal worden bijgestaan door den Eerwaarden Quincy Adams Thornwell, een neef van mijn overleden vader. Het stoffelijk overschot zal in den familie=grafkelder op het kerkhof van Sint=Alston worden bijgezet."

Daarop nam mevrouw Rupert Alvin zeer beslist op de sofa plaats, in het bewustzijn dat haar burgerlijke zwager het niet zou wagen iets tegen haar te ondernemen zoolang zij tegen=woordig was. Men wist in de familie te verhalen, dat Debora in een hoogloopend geschil met haar echtgenoot dezen zou hebben toegevoegd:

„Zet mij achter slot en grendel en spuw op mij, wanneer je daar lust toe hebt, maar toon mij in het openbaar den eerbied waarop mijn stand recht heeft."

De drie verslaggevers mitsgaders de mijnheer vertrokken in een taxi, die zij voor gezamenlijke rekening gehuurd hadden en die hen naar het dorp bracht, waar elk hunner zich van een telefoontoestel meester maakte en zich met zijn redactie in verbinding stelde. De berichten die langs dezen weg werden overgebracht, bereikten in de eerste plaats een schrijfmachine, vervolgens een zet=machine en in laatste instantie de druk=pers. En zoo was het mogelijk dat nauwelijks een uur nadat James gesproken en Debora hem verbeterd had, de kranten=jongens de tweede editie van de avondbladen aankondigden en daarmede alle gewenschte bijzonderheden van het leven en sterven van wijlen den gouverneur van den Staat Massa=chusetts, met inbegrip van den dag en uur van de begrafenis=plechtigheid. Op de eerste pagina prijkte een portret van den overledene, een mager gelaat, dunne lippen, een lange, spits toeloopende neus, — kortom, een aangezicht waarvan men het evenbeeld in de geschiedenis van de laatste drie eeuwen gestadig ontmoet. Aan den muur van de muziek=zaal in zijn woning hingen vier olieverf=portretten van vier onderscheiden gouverneurs, in vier verschillende ge=waden, maar van een opvallende gelijkenis zoover den inwen=digen mensch betreft, elk voor zich volkomen onbekwaam tot eenigen misstap en zonder genade voor allen die hun plicht verzaakten, Staatsman, industrieel en menschenvriend noem=den hem de dagbladen in hun levensbericht, — een voorbeeld van alle deugden en aller navolging waardig.

In het ruime vertrek met het ledikant van de vier stijlen en de zware gordijnen vóór de vensters, liet Hobson, de man van de menschenkennis, een wakend oog gaan over den arbeid van zijn helpers.

„Wanneer je de slagader van den hals niet dichtstopt, dan verkleurt het gezicht van den ouden heer en moet je hem nog opschilderen."

VI.

Rupert Alvin kwam opdagen. Hij had een oogenblik in de Pilgrim National Bank aangelegd, — juist lang genoeg om zijn post in te zien en orde op zijn zaken te stellen. Nu kwam hij uit zijn snorrenden auto te voorschijn, richtte zich in zijn volle lengte van zes voet op, zette zijn gezicht in een ernstigen plooi, trok zijn vest recht en ging naar binnen. Hij luisterde belangstellend naar wat James hem mededeelde van beschikkingen die getroffen waren. Daarna was hij een korten tijd met zijn vrouw alleen en toonde hij zich zeer toegankelijk voor haar besliste uitspraken in zake Hobson en de Drie-eenheid-Kerk en het haardkleed van den Sjah van Perzië.

Daarna legde hij beslag op Cornelia.

„Moeder, ik wilde u even zeggen, dat Debora en ik meer dan gelukkig zouden zijn, wanneer u er toe besluiten kon bij ons uw intrek te nemen."

„Het is buitengewoon vriendelijk van je, Rupert, maar ik kan je heusch nog geen antwoord geven. Ik moet eerst tot mijzelve komen."

Intusschen, haar hersens werkten tamelijk snel en in haar verbeelding zag zij haar samenleven met Rupert en Debora. Zij hadden een groot huis aan de Commonwealth Avenue, waar zij drie maanden van het jaar doorbrachten, terwijl zij den overigen tijd een kasteel bewoonden op de rotsen van de North Shore. Debora had het magere aangezicht en den dunnen neus van haar vader en ook dezelfde strakke onbuigzame houding. — men zou kunnen meenen dat het model van stoelen met een loodrechte leuning in het bijzonder voor haar bestemd was. Zij wijdde den tijd dien zij tot haar beschikking had, aan een zeker liefdadigheidswerk, waarvoor zij geen bijdragen verlangde van anderen die daaraan wellicht het recht zouden ontleenen zich met haar beheer te bemoeien. Het was een telkens terugkeerende grief van haar, dat bekwame werkkrachten niet te vinden waren en dat er aan een overdracht van verantwoordelijkheid eenvoudig niet te denken viel. En eindelijk had zij zich daarbij neergelegd.

Wat Rupert aangaat, hij stond aan het hoofd van een machtig bankbedrijf dat uit den aard der zaak over tal van industrieele ondernemingen de voogdij uitoefende en de meesten daarvan na korten of langen tijd in zich opnam. In zijn vrijen tijd diende hij zijn vrouw van advies aangaande haar liefdadige bemoeiingen. Daarentegen was de kerkbouw het voorwerp van zijn persoonlijke liefhebberij en het gebeurde niet zelden, dat de geestelijke van een kerspel in het Oosten van Massachuseetts hem kwam raadplegen over de afmetingen van een koor. Cornelia was zich bewust dat zij zich bij hen al te zeer „thuis" zou voelen en haar vrijheid ver te zoeken zou zijn, evenals in de dagen van Jozua.

Rupert werd uitgenoodigd zijn vrouw te helpen, aangezien zij zich had voorbehouden een lijst op te stellen van de personen die met een „kennisgeving" vereerd zouden worden en Cornelia maakte hiervan gebruik om een kijkje te gaan nemen van de muziekzaal waarin de plechtigheid zou plaats vinden. Maar zij vluchtte voor den aanblik van de vier levensgroote gouverneurs, met hetzelfde magere aangezicht en dezelfde dichtgeknepen lippen. Vandaar ging zij naar de serre waar pracht van planten en bloemen stonden en hier en daar een bank voor een verliefd paartje dat naar de muziek kwam luisteren. De kinderen van Cornelia waren hier jong geweest en nu waren haar kleinkinderen in de jaren van de verliefdheid. Toch had zij zich in dit huis nooit op haar gemak gevoeld. Nooit, neen, nooit had zij haar zin mogen volgen en altijd was het laatste woord aan het geslacht Thornwell geweest. Jozua had zich nooit met zijn loopbaan in het openbare leven tevreden kunnen stellen, — ook het gezag over de huishouding had hij voor zich opgeëischt. En daarbij was een aantal broeders en zusters op zijn ondersteuning aangewezen, — heel een gemeente van rechtvaardigen naar het woord van de Schrift. Tante Debora had tot haar dood in het huis gewoond en was de eigenlijke vrouw des huizes geweest die de jonge dochters onderrichtte in al wat zij behoorden te weten en te denken.

Het leven van Cornelia had bestaan in een weinig muziek

en een weinig schilderen, een bloementuin en eenige boeken, enkele vriendinnen, nu en dan een bezoek aan den schouwburg en een concert-uitvoering. Langzamerhand had men zich vereenzelvigd met de omstandigheid, dat men inderdaad niet meer van haar mocht verwachten. Niemand die de beteekenis vatte van haar glimlach, — niemand ook die iets meer daarvan verlangde te weten. Zij waren echte zonen en dochteren van Boston, ook in zoover zij nooit aan de wereld buiten Boston dachten. De vader van Cornelia was leeraar geweest aan een onaanzienlijke inrichting van onderwijs, o, zeker, hoogst achtenswaardig, maar de vader van dien vader was landverhuizer geweest en nadat sindsdien twee, drie geslachten ten grave waren gedaald, kon men de menschen die het naadje van de kous wisten, hooren fluisteren:

„Volkomen juist, mijn waarde, maar haar grootvader is als tusschendekspassagier hierheen gekomen... Vermoedelijk was hij een Ier en ik heb wel eens hooren beweren dat hij van huis uit turftrapper was..."

En dat zij de vrouw van een gouverneur geweest was, had bitter weinig tot haar levensgeluk bijgedragen. Zij was daardoor gedwongen geweest lange redevoeringen aan te hooren, met den eersten den besten zeurkous een gesprek te voeren en onverteerbare maaltijden te nuttigen. Menigmaal had het haar belet een natuurlijk woord te spreken, een blijden lach te lachen. Het was alles berekening vóór en na, alles werd in verband gebracht met de politiek, alles werd dienstbaar gemaakt aan het persoonlijk slagen. Wanneer op een verkiezingsavond de juichkreten door de lucht galmden, deed Cornelia haar best zoo weinig mogelijk daarvan op te vangen. Zij herinnerde zich den neusklank van een drijnende stem, zij herinnerde zich den spreker, die beweerde te blaken van ijver voor de openbare zaak en het was alsof zij de woorden weer hoorde:

„Medeburgers, bij deze plechtige gelegenheid, nu gij een beroep doet..."

En zoo vervolgens. Nergens iets dat het hart bekoorde, geen sprankje van humor, geen zweem van eenvoud...

Ook nu niet, terwijl mijnheer Hobson van de menschenkennis zich meer in het bijzonder met Jozua bezig hield. De bediende opperde de vraag:

„Hoe kan ik gedaan krijgen dat de pruik van dat heerschap op zijn plaats blijft? Zou ik iemand van het personeel om een weinig lijm kunnen vragen?"

Waarop de menschenkenner antwoordde:

„Neen, in een huis als dit kun je niet om lijm vragen... Wat zouden de menschen daarvan denken? Misschien liggen er wel een paar veiligheidsspelden op de schrijftafel."

VII.

Het nieuws verspreidde zich naar alle zijden, de telefoon schelde, betuigingen van deelneming werden in ontvangst genomen, — het was een onafgebroken komen en gaan, een voortdurend gegons van menschenstemmen in het sterfhuis. Daar was de modiste, die Cornelia wenschte te raadplegen omtrent haar kleeding, ook de oude dame die een hoedenzaak had in de stad en uit medelijden door de familie begunstigd werd. Hiertegen had Cornelia hoegenaamd geen bezwaar, maar was het ook noodig, dat die leverancierster moeite deed haar tot het dragen van een sluier te bekeeren?

Zoo vermenigvuldigden zich de vragen: wie zou de bloemen hebben te leveren en welke soort zou daarbij de voorkeur hebben? Welke muzieknummers zouden ten gehoore worden gebracht en door wien? Zouden de fabrieks-arbeiders in de gelegenheid worden gesteld een laatsten blik te werpen op de wezenstrekken van hun patroon en op welke wijze zou dat geregeld moeten worden? Er waren twee toetsen van het orgel in het ongereede, — dat behoorde verholpen te worden. Deze en dergelijke bijzonderheden onderbraken de eentonigheid van ernstiger overdenkingen.

En dan waren er de bloedverwanten die achtereenvolgens kwamen opdagen. Allereerst Quincy Thornwell, de zoon van Oom Abner, een echte sooslooper van ongeveer vijftig jaren, vóór zijn tijd grijs en met een verschrompeld gezicht, dat van

niets dan beuzelingen sprak. Hij had den naam een vrouwen-veroveraar te zijn, alles in eer en deugd, zooals dat in Boston gebruikelijk is en Cornelia mocht hem gaarne lijden, omdat hij iets minder stemmig dan de anderen was en haar soms kluchtige voorvallen van het groote-stads-leven verhaalde. Quincy was een rijk man geworden door op de beurs zijn voordeel te doen met de inlichtingen die zijn familie zich wist te verschaffen. Hij bracht zijn dagen in de wachtkamers van groote bankzaken door, waar de beursnoteeringen met krijt op den muur werden geschreven. Wanneer hij nergens genoodigd was, speelde hij des avonds bridge of schaak met zijn ouden dooven vader. Beiden waren wat men noemt zwaar op de hand, hetgeen aan het gesprek niet anders dan bevorderlijk kon zijn. Men kon de stem van Abner hooren galmen door de hall:

„De kerel die de laatste ronde gewonnen heeft, is een Jood, maar het heet dat hij een Franschman is... Wat zeg je van zoo'n grap?"

Nu verschenen Priscilla en Elizabeth, de dochters van Debora. De oudste, Priscilla, was een volmaakte dubbelgangster van haar moeder: reeds op haar een-en-twintigste jaar was zij vast voornemens zich aan de liefdadigheid te wijden. Betty, de jongste van de beiden, had een wit voetje bij Cornelia. Zij had een klein rond gezichtje, met een neus die van zijn goed recht overtuigd was, — zachte bruine oogen, waarover een teedere glans lag uitgespreid en ten slotte kuiltjes in haar wangen wanneer zij lachte. In de bijeenkomsten van de vrouwen zat zij stil en deemoedig, zooals dat een jongmeisje van zeventien jaar betaamt, wier recht van tegenwoordigheid niet onbetwistbaar is.

Toen Cornelia de kamer verliet, ging zij met haar mede.

„O, grootmoeder, ik wilde, dat zij niet altijd zoo kibbelden!"

„Dat zou ik ook wenschen, Betty."

„Priscilla is woedend om die geschiedenis van dat oude haardkleed. Het is natuurlijk altijd aardig te weten, dat je grootvader in Perzië gereisd heeft en dat wij hier een present

van den Sjah hebben, maar er is een overvloed van haard-kleeden voor geld en goede woorden te koop. Moeder zegt, dat, als Tante Clara het ons afneemt, zij nooit meer een woord tegen haar spreken zal. Gelooft u, dat dit haar ernst is?"

„Dat zou niet de eerste maal zijn, liefste. Je oud-oom Abner heeft vijftig jaar lang niet met je oud-oom Ahab gesproken."

„O, grootmoeder, wat er al niet voorkomt in een familie als de onze... Komt oom Ahab op de begrafenis?"

„Ja, natuurlijk."

„En zal hij daar niet met oom Abner spreken?"

„Ja, in het publiek, maar niet anders. Abner is getrouwd met de verloofde van Ahab en zoo is Ahab zijn leven lang ongetrouwd gebleven. Herinner je je niet dat groote huis aan het strand, dat in tweeën gezaagd is?"

„O, is het dat geweest?"

„Zij konden het er niet over eens worden en toen hebben zij het verdeeld. Daarna heeft Ahab zijn helft naar een ander deel van de stad laten overbrengen."

„Ik ben blij", — zeide Betty, — „dat u niet van plan is u met een afschuwelijken sluier toe te takelen. Dat is heelemaal geen dracht voor u. En ik vind het heerlijk, dat u niet schreit wanneer uw gevoel u dat niet zegt. In zulke dingen moet men de inspraak van zijn hart volgen."

„Ik dank je, lieve Betty."

„Het is niet meer dan de waarheid, dat grootvader nooit behoefte heeft gevoeld aan persoonlijke genegenheid... Hij heeft althans nooit iets van dien aard getoond... Wij doen dus ons best ons daaraan te houden... O, grootmoeder, begint u nu te schreien?... Heb ik iets gezegd, dat u hinderde?"

„Neen, kindlief, dat is het niet... Ik dacht er over na hoeveel minder verdriet er in de wereld zou zijn, wanneer de menschen zich aanwenden te zeggen wat zij meenen."

„Moeder is nooit vriendelijk tegen mij. Zij zegt, dat ik een onnatuurlijk kind ben en dat zij mij niet begrijpt. Vindt u dat ook?"

„Neen, Betty", — antwoordde Cornelia en zij glimlachte door haar tranen heen. „Je moet maar niet op mij letten. Ik verlangde er juist naar een deuntje te huilen. Het is altijd een ernstig ding wanneer de gewoonten van veertig jaren plotseling worden afgebroken."

„O, grootmoedertje, ik zou zoo graag willen, dat u bij ons kwam inwonen. Dat zou voor ons allen een zegen zijn. En dan zou ik ook willen dat moeder niet zoo vreeselijk streng tegen mij was. En eindelijk zou ik voor mijzelf een auto willen hebben. U ziet, het is een heel verlanglijstje."

VIII.

En nog steeds kwamen er familie=leden opdagen. Ditmaal was het Henry Winters, de man van Alice, die later dan de anderen kwam, omdat hij voor het Gerechtshof een zaak te behandelen had. Het is niet gebruikelijk dat een proces ver= daagd wordt, omdat de schoonvader van een advokaat gestor= ven is, maar met Oud=Gouverneur Thornwell was het een bijzonder geval. Henry was zich bewust, dat hij zich geheel naar den eisch gedroeg toen hij een conclusie tot uitstel in= diende en de rechter had dezelfde verzekerdheid bij de inwilliging van het verzoek. Beide partijen bleven geheel in de lijn, toen zij met enkele kiesche woorden de verdiensten van den overledene herdachten.

Evenals Alice Winters, geboren Thornwell, het kort begrip van alle maatschappelijke wellevenskunst was, zoo was Henry Cabot Winters het toonbeeld van de blijmoedigheid die groeit en bloeit in de wereld van de wet: een rechtsgeleerde die tevens man van de wereld was. Vier jaren in Harvard en drie aan de Wet=school waren niet in staat geweest zijn zin voor humor uit te roeien en dit was oorzaak, dat van alle schoon= zoons Cornelia het best met hem overweg kon. Hij was een rijzig man, van eenigszins donker voorkomen en hij droeg zijn grijzende haren met een teekenachtige golving. Dank zij zijn volledige bekendheid met den ondergrond van de groote

zaken van zijn land, viel het hem gemakkelijk aanzienlijke honoraria op te strijken. Buiten zijn werkuren leefde hij uitsluitend voor zijn genoegen, was beoefenaar van de watersport, liefhebber van de vossen-jacht en een zeer gezochte gast in de balzaal. Hij kende de menschen die aan de touwtjes trokken en van wie hij het hebben moest en zoo liet hij aan zijn compagnons over, de gevallen te bestudeeren en de processen te winnen.

In dit oogenblik had Henry al zijn onverstoorbaarheid noodig. In de eerste plaats was hij verplicht zijn vrouw aan te hooren die al fluisterende raasde en tierde naar aanleiding van het geschil over de wieg van de „Mayflower". En onmiddellijk daarna werd hij door zijn schoonzuster Debora in de ontvangkamer gelokt.

„Henry, er is een quaestie, die ik — hoe ongaarne ook — zal moeten aanroeren. Je zult wel willen gelooven, dat ik niet den minsten lust heb mij met je persoonlijke aangelegenheden te bemoeien, maar ik heb met Alice gesproken en het is mij gebleken, dat er met haar hoegenaamd niets te beginnen is. Kort en goed, zij staat er op, Joyce Edgerton bij de begrafenis toe te laten."

„Wat zou daartegen kunnen zijn, Debora?"

„Hoor eens, Henry, ik heb jullie opvatting van het huwelijk niet te beoordeelen..."

„Daar zeg je een waar woord, Debora."

„Wel te verstaan, totdat er een openbaar schandaal van komt. Begrijp mij goed. Ik wil niet den geringsten twijfel uitspreken aan de deugdzaamheid van mijn zuster. Zij verzekert mij, dat er op haar verhouding met Joyce Edgerton niets te zeggen is en het kan best zijn, dat zij de waarheid spreekt. Maar de goedgeloovigheid van de wereld heeft nu eenmaal haar grenzen en zoolang Alice voortgaat zich overal waar zij komt en gaat, met een jongmensch op sleeptouw te vertoonen.... En het merkwaardige is, dat je elk oogenblik een ander gezicht ziet en wie afgedankt zijn, gaan naar den kelder... Ik wil graag aannemen, dat Joyce Edgerton een groot dichter is of dat hij tenminste den aanleg daartoe heeft,

maar met dat al beweer ik, dat in dit oogenblik de familie zekere rechten heeft en dat ons verdriet behoort geëerbiedigd te worden. Ik meen het recht te hebben van je te verlangen, dat je gebruik zult maken van je gezag en dat het je mogelijk zal zijn aanstaanden Vrijdagmiddag voor Joyce Edgerton een ander tijdverdrijf te verzinnen... Zou hij geen kans zien een ongetrouwde vrouw te vinden die hem gezelschap wil houden? Het is maar om één dag te doen. Dat is alles wat ik vraag..."

En deze woordenvloed hield nog geruimen tijd aan. Totdat Henry Cabot Winters opstond, verlof vroeg zich te verwijderen en de zonnige vertrekken van zijn schoonmoeder ging opzoeken, waar de gordijnen nog niet gesloten waren en hij de vrijheid kon nemen in een luien stoel neer te vallen en hartelijk te lachen. Het sprak voor hem vanzelf, dat Cornelia van alles op de hoogte was. Het was niet denkbaar dat Debora verzuimd zou hebben haar het geval voor te leggen. En zoo was het inderdaad. Zij bespraken de zaak met elkander en in den loop van het gesprek gaf Henry als zijn overtuiging te kennen, dat Alice meer bewondering verdiende dan welke man ook tot zijn beschikking had. Vervolgens liet hij dezelfde beknopte redevoering hooren die de anderen reeds hadden ten beste gegeven. Met vrijwel dezelfde bewoordingen bood hij Cornelia de gastvrijheid aan van zijn huis en gaf haar daarbij de verzekering, dat al het hunne het hare was. En dit was geen kleinigheid: een huis in de stad en een landgoed buiten de stad en een uitgestrekt terrein aan een meer in New Hampshire. Zij hadden slechts één zoon, een knaap die bestemd was binnenkort zijn intrede in de school van Sint-Markus te doen, zoodat het Cornelia althans niet aan de noodige ruimte zou ontbreken. Zij zou zich met Henry over alles en nog wat vroolijk kunnen maken, maar hoe zou zij tegenover Joyce Edgerton en tegenover zijn voorganger en zijn opvolger staan?

Alice had het recht aan haar zijde. Het was van algemeene bekendheid, dat Henry in een huis aan den Fenway een vrouw onderhield. Alice was een eerbare vrouw, in dien

zin, dat zij haar aanbidders op zekeren afstand wist te houden. Maar wie met Alice onder hetzelfde dak woonde, werd geacht de bijzonderheden van deze hartsgeheimen te kennen, — zoo bijvoorbeeld wat het jonge genie, laatste aflevering, aanbiddelijks in de ziel van Alice ontdekt had en waarom hij daaraan de voorkeur gaf boven alle bereikbare bloemen die nog niet in de school der ervaring gerijpt waren. Ook behoorde men te weten of deze genieën zalig dan wel rampzalig waren, of hun zon op- dan wel onderging. En wanneer zij eenmaal voor goed verdwenen waren, dan kon men zich niet onverschillig betoonen voor de vraag, in welk opzicht zij Alice zoo bitter teleurgesteld en haar vertrouwen beschaamd hadden.

„Henry", — zeide Cornelia, — „ik onderstel dat er uit de schipbreuk van het fortuin van Jozua althans een klein sommetje voor mij gered is?"

„Niets zal mij aangenamer zijn."

„Ik reken er op wanneer het eenmaal zoover is, dat ik van James daar nader van hooren zal. Wanneer het niet te weinig is, dan kom ik je raad vragen over het huren van een verdieping in den Fenway, waar het misschien mogelijk zou zijn mij eenvoudig in te richten."

Henry lachte, — hij kon werkelijk zijn lachen niet bedwingen. Maar daarbij was hij ook een weinig geërgerd. Wat wist zijn schoonmoeder van zulke dingen af? Hoe ver ging haar wetenschap van die aangelegenheid? Onwillekeurig keek hij achter zich naar de open deur, want het zou ontegenzeggelijk een klein schandaal gaande maken, wanneer een van de domestieken daar voorbij kwam en hen hoorde lachen, terwijl het lijk van den heer des huizes nog niet was afgelegd. Het was alsof zij den ouden Jozua met zijn strenge stem hoorden zeggen:

„Het is thans niet het oogenblik voor uw humoristische invallen, Cornelia."

IX.

De hemel, bezorgd voor de waardigheid en het aanzien van

wijlen den gouverneur van den Staat, zond een weldadigen regen in den nacht die aan de begrafenis voorafging, tot zuivering van den dampkring en tot opfrissching van elk grashalmpje dat glinsterde in den zonneschijn. De grasvelden die zich aan alle zijden van „Heuvelzicht" uitstrekten, waren gladder en helderder dan welk haardkleed ook waarop ooit een Sjah van Perzië zijn verheven voeten gezet had. Onder de zware donkere eiken was een kudde schapen aan het grazen en achter een omheining van staaldraad werd men een troep herten gewaar. Op eenigen afstand verrezen de zuilen van den huize Scatterbridge en dicht daarbij de huisjes van de pachters die met de bewerking van het akkerland belast waren. Een weinig verder naar het Oosten zag men de fabrieksgebouwen van rooden baksteen, besmeurd door den rook van de steenkolen. Tusschen de boomen door was de glanzende lijn van de rivier zichtbaar en dag en nacht hoorde men het ruischen van de wateren.

In den voorgevel van het heerenhuis prijkten hooge zuilen, die tot voorbij de tweede verdieping reikten en zoowel de veranda als den oprit beheerschten. Het huis was wit geschilderd en de tint daarvan sprak, evenals de gansche omgeving van een betamelijken ouderdom. Aan beide zijden waren vleugels bijgebouwd en aan den achtergevel de muziekzaal, met als aanhangsel de serre. Het geheel kenmerkte zich door een zekere onregelmatigheid, gevolg van de omstandigheid dat de bouwheeren zich hadden te schikken naar de olmen, die zich over het huis heenbogen.

Den ganschen morgen hoorde men het geluid van wielen door de oprij-laan en de schel stond niet stil van de leveranciers en de chauffeurs in uniform, die kransen en bloemstukken afgaven. — „Laten de bloemen spreken!" — bleek de leus te zijn en elke zending in bloemspraak ging vergezeld van een kaartje als geloofsbrief van den zender: de Gouverneur van den Staat en zijn vrouw, — de Bisschop van het Bisdom en zijn vrouw, — de leden van het Staats-Comité, — de Vereeniging van de Zonen van Sint-Andries, — de Vereeniging van Vrouwen van de Kolonie, — de Studenten van de Harvard-

Universiteit van het jaar '58, — het Personeel van de Pilgrim National Bank, — de Raad van Beheer van de Thornwell-fabriek, — de Kamer van Koophandel van Boston, — het was inderdaad een eerbiedwaardige lijst. Addicks, de volmaakte huisknecht, nam elke offerande met woorden van dank in ontvangst, legde de kaartjes op een zilveren blad en leverde de bloemen af aan den lakei die ze naar de muziekzaal bracht, waar zij onder de hoede van Debora werden geplaatst.

De zaal had geheel het aanzien van een kerk. Er was een altaar met een kruis van witte rozen en aan elke zijde een kandelaar met zeven armen. De lijkkist bevond zich in het midden en daarin het nietige lichaam van Jozua, met het aangezicht naar het licht gekeerd voor de weinige uren die hij nog boven aarde had door te brengen. Zijn lange, dunne neus scheen nog langer en dunner dan ooit. De huid was van een bleeke waskleur en zonder twijfel was daaraan niet weinig moeite besteed door den verdienstelijken Hobson, die niet alleen een uitnemend menschenkenner was, maar zich ook op het gebruik van schoonheidsmiddelen verstond. Hij had tot parool aangenomen: „Iedere begrafenis is mijn begrafenis" — een vrijpostigheid, die Debora hem niet vergeven kon. Het echte, oude Boston houdt nu eenmaal niet van dien toon.

De drie verslaggevers en de „mijnheer" van den „Transcript" kwamen terug en intusschen waren James en zijn schoonzuster tot een vergelijk gekomen. Het deed denken aan den man die beweerde, dat hij en zijn vrouw de oplossing van het huiselijk vraagstuk gevonden hadden: in alle belangrijke zaken zou zijn wil den doorslag geven en in alle onbelangrijke zaken de hare. De drie verslaggevers, mitsgaders de mijnheer, werden door James en Debora te woord gestaan. James nam de kaartjes van het presenteerblad en las de namen op van de schenkers van bloemen, terwijl Debora nu en dan daartusschen kwam met een:

„Zou je zoo goed willen zijn dien naam achterwege te laten?"

Niet de eerste de beste had het recht bij een begrafenis van de familie Thornwell een rol te vervullen.

De organist van de Sint-Lukas-kerk kwam en onmiddellijk wist Addicks wat hij hem te zeggen had.

„Hierheen, als ik u verzoeken mag, mijnheer. Het plan is dat het koor zich kleedt in de kleine kamer achter de studeer-kamer van mijnheer Thornwell. De aanvang van de plechtig-heid is op precies twee uur bepaald."

In zijn golvend wit gewaad ging de bezoeker naar het orgel waarop hij eenige maten speelde. Geheimzinnige klanken zweefden door de ruimte en als uit een andere wereld ruischte de melodie van:

„Hoe zal 't mij dan, o, dan eens zijn . . ."

En in datzelfde oogenblik stond Debora Alvin met dicht-geknepen handen tegenover Clara Scatterbridge.

„Eens voor al, — ik beschouw een derde deel van de familie-erfstukken als mijn wettig eigendom en wie ze mij ontfutselt op grond van een voorschot dat daarop rust, die is in mijn oogen niets beter dan de houder van een pandjes-huis."

X.

Er komen nog steeds leden van de familie. De dames gaan naar boven om haar uiterlijk een weinig te verzorgen, terwijl de mannen blijven staan en nu en dan in fluistertoon eenige woorden tot elkander richten.

Een prachtige dag . . . Ja, uitgezocht voor de gelegenheid . . . een zeer lezenswaardig artikel in den „Transcript" . . . Over het geheel heeft de pers zich voorbeeldig gehouden . . . Er is een groot man heengegaan . . . Hij was nog van een soort die niet meer gevonden wordt . . . Ja, het zal moeilijk zijn hem te vervangen . . . Het begint er naar uit te zien alsof de Duit-schers tot het Kanaal zullen doordringen . . . Het schijnt dat de rijzing van de markt nooit tot staan komt . . ."

Daar verscheen John Quincy Thornwell, herkenbaar aan de forsche gestalte van zijn vader en aan den langen neus van zijn oom. Hij heeft een zachte stem, is bijna kaal en president van de Fifth National Bank. Daarna grootvader Porter Alvin, de vader van Rupert, en tegelijk met hem Andrew Alvin,

de jongste broeder van Rupert, beroemd als polo=speler en verweerd als een zeeman van de groote vaart. Hij stond in de bibliotheek en luisterde naar de vraag van Oom Abner:

„Wie zal nu de boeken van Jozua lezen?"

Andrew liet zijn oogen langs de planken gaan met de zwaar=wichtige boeken die over politiek en geschiedenis en de wetenschap van het recht handelden. En hij wist, dat hij niet de lezer zou zijn.

Twee auto's brachten een dozijn koorknapen, bescheiden van stem, maar levendig van oog. Zij werden naar de kleed=kamer geleid door den Eerwaarden Quincy Adams Thorn=well, den neef die het toezicht op de plechtigheid zou hou=den, van meer dan gewone lengte, in het zwart gekleed en drager van een platten hoed waaraan men den Engelschen geestelijke erkent. Daarop volgden de Rector en zijn vrouw, de Eerwaarde, zeergeleerde Doctor James Lowell Wolver=hampton, zoowel door uiterlijk als door stem aangewezen voor de bisschoppelijke waardigheid.

Debora deed hem de officieele toezegging:

„De familie komt vijf minuten vóór twee beneden."

Daarop begaf hij zich naar de studeerkamer van Jozua waar hij met zijn hulpprediker een laatste afspraak maakte met het oog op den dienst

„Eerst lees ik: Heer. laat mij aldus mijne dagen tellen . Waarbij u de antwoorden voor uw rekening neemt Dan zingt het koor: Komt, laat ons samen nederknielen Daarna komt het hoofdstuk van Paulus en eindelijk de zang van de gemeente."

„Dan zal ik de boeken moeten hebben" viel de eerwaarde neef hem in de rede

„Neen, u hebt mij niet goed begrepen" en met een meer dan christelijk geduld herhaalde de Rector de volgorde van de onderscheiden nummers maar langzamer en met meer nadruk Het liefst had hij er nog den titel Ezel! aan toe=gevoegd maar het lag niet op den weg van een christen zou iets tot een neef van den gouverneur te zeggen

XI.

De belangstellenden blijven toestroomen. Zij stappen uit bij de veranda en de chauffeurs parkeeren de auto's in een lange rij op den rijweg. Er waren drie politieagenten in blauwe uniform tegenover het huis opgesteld, maar in deze welopgevoede wereld dienden zij uitsluitend tot opluistering. Tusschen de gasten werden geen gesprekken gevoerd, hoogstens een korte begroeting gepreveld. Daarop begaven zij zich naar de muziekzaal die de meesten hunner zich herinnerden. Zij liepen langzaam en onhoorbaar, met neergeslagen oogen. Voor het meerendeel waren het menschen op leeftijd, heeren met grijze haren en blozende wangen, allen in het zwart laken gekleed, met een streep aan beide zijden van de pantalon. Ook de vrouwen waren in het zwart, met een stipje wit bij den kraag en, in weerwil van het warme zomerweder, den nek in bont gewikkeld. Haar gelaat was min of meer gerimpeld en bij de mondhoeken zag men scherpe lijnen. Eenmaal in de muziekzaal gekomen, namen zij plaats en zagen alleen wat zichtbaar voor hen was, zonder dat zij hun oogen bewogen.

De ruimte was licht en luchtig en had aan elken kant een deur die open stond. In de muren waren witte Dorische zuilen ingemetseld en daartusschen prijkten de portretten van de doorluchtige voorvaders. Langs de ramen hingen donkerroode gordijnen en in overeenstemming daarmede waren de stoelen met rood fluweel bekleed. Tegen den achtermuur stonden de bloemstukken smaakvol opgesteld en in het midden van de zaal stond de kist met het stoffelijk overschot van den grooten man, — witte anjelieren aan het hoofdeinde en witte rozen aan het voet-einde. Enkelen namen een kijkje door het glas in den deksel en zagen zijn dunnen, waskleurigen neus en de grijze pruik, onbewegelijk, zonder een spoor van veiligheidsspelden.

Een rood lint dat van den eenen muur naar den anderen gespannen was, duidde de plaats aan die voor de bloedverwanten en het dienstpersoneel van den huize bestemd was:

in dit plechtig uur waren alle afscheidingen van rang en stand opgeheven en liep de eenige grenslijn tusschen Thornwell en niet-Thornwell. De gouverneur van den Staat — de levende wel te verstaan — kwam binnen met zijn vrouw, maar werd door niemand in het bijzonder begroet en nam tusschen de anderen plaats als een hunner. Desgelijks ging het met den plaatsvervangenden gouverneur en diens vrouw, ook met den senator die den Staat in Washington vertegenwoordigde. Wie eenigermate bekend was met de oude families, vond hier tal van bankiers en rechtsgeleerden en verscheiden geleerden van naam, allen min of meer van patricische afkomst. Van meer bescheidenheid sprak het voorkomen van zekere dames van leeftijd die op eenigen afstand uit haar auto waren gestapt en een deel van den weg te voet hadden afgelegd om toch vooral niet te vroeg te komen, — het waren arme bloedverwanten die door Jozua onderhouden werden en nu met schrik en beven de opening van het testament tegemoet zagen.

Door een van de zijdeuren kon men een menigte lieden van de volksklasse onderscheiden: het waren de arbeiders van de spinnerij die voor den namiddag gesloten was. In hun paasch-best zag men ze langs den grooten weg naderen. Zij hadden nog voor het minst twee uren te wachten en intusschen luisterden zij naar het orgelspel, totdat het straks hun beurt zou zijn door de zaal te defileeren. Het was een zeldzame gelegenheid voor hen en hun opvolgers zouden gedurende een menschenleeftijd in de fabriek kunnen werken en iederen dag het wit-geschilderde heerenhuis met de groep olmen uit de verte zien, zonder ooit den weg te betreden die naar al deze heerlijkheid leidde. De overige dorpelingen die niet aan de fabriek verbonden waren, moesten zich vergenoegen met den aanblik van de auto's en de genoodigden die daarmede werden aangebracht. Het was een herleving van het oude leenstelsel, maar verborgen achter de zwarte gekleede jas.

De groote klok boven aan de trap wees op vijf minuten vóór twee en het orgel zette in. Allen kenden de woorden die

daarbij pasten en waren voor een oogenblik onder den indruk daarvan. Het was het oude:

> Uren, dagen, maanden, jaren
> Vlieden als een schaduw heen,
> Ach, wij vinden waar wij staren,
> Niets bestendigs hier beneen.

Blijkbaar achtte Alice Winters, zwart van kleedij en wit van aangezicht, dit een schoone gelegenheid tot Clara Scatterbridge de vraag te richten:

„Voor de laatste maal, erken je dat de wieg van de Mayflower mijn eigendom is?"

Waarop Clara antwoordde:

„Mij dunkt dit een zeer ongeschikt oogenblik..."

„Integendeel", zeide Alice, „het moet nu beslist worden. Wanneer je er bij blijft, dan zijn alle banden tusschen ons verbroken. Die wieg is het zinnebeeld van onze lotgevallen. Daarbij heb ik de belofte van vader en ik ben niet van zins toe te geven. Wat is je antwoord?"

„In geen geval," antwoordde Clara, „kan ik een besluit nemen zonder met James daarover gesproken te hebben..."

„Daartoe heb je ruimschoots de gelegenheid gehad," bracht Alice in het midden, „en je maakt mij niet wijs dat je dat niet al gedaan zoudt hebben. Wanneer ik geen antwoord van je krijg, dan neem ik aan dat het neen is."

De wijzer van de groote klok was een minuut verder gegaan en Cornelia kwam hen roepen:

„Het is tijd naar beneden te gaan. Ik hoop dat mijn kinderen de schande van de familie onder ons zullen houden."

XII.

De stoet van mannen en vrouwen en kinderen werd in de voorgeschreven volgorde opgesteld en zette zich in beweging. Allereerst Cornelia, zonder sluier over het hoofd en zonder tranen in haar zachte bruine oogen. Haar grijze haren

waren glad gestreken, op haar klein rond aangezicht lag een ernstige uitdrukking en haar blikken vestigden zich op niets in het bijzonder. Haar hand rustte op den arm van Oom Abner. Vervolgens Debora de oudste dochter, met haar echtgenoot Henry Cabot Winters. Dan Clara met haar echtgenoot James Scatterbridge, en eindelijk de zoon van Alice en de beide dochters van Debora en allerlaatst de zeven kinderen van Clara onder toezicht van hun gouvernante. De overige ooms en tantes en neven en nichten hadden reeds aan den goeden kant van het roode lint plaats genomen, toen het dienstpersoneel verscheen: Addicks in zijn eerbiedwaardig zwart pak dat in het zonlicht enkele groene tinten vertoonde, — de particuliere secretaris van den overledene, zijn zwarte knecht en de negerin die bij Cornelia diende, ten slotte de huisknecht en de kok, — allen reeds sinds menschenheugenis aan de familie verbonden.

De twaalf koorknapen, in het wit gekleed, kwamen de trap af en hun kinderstemmen juichten:

„'k Heb den goeden strijd gestreden!"

De laatste, ook de langste, droeg een met diamanten afgezet kruis en achter hem volgden de beide geestelijken in wit en zwart. Allen vonden zonder moeite hun plaats en toen het gehoor voltallig was, hief de Rector de handen omhoog en zeide:

„Vrede zij dezen huize."

Helaas, het was den braven man vermoedelijk onbekend dat Clara Scatterbridge de tanden op elkander klemde en prevelde: „Wij houden wat wij hebben," — dat Alice Winters binnensmonds herhaalde wat zij van zeker pandjeshuis gezegd had, — en Debora haar handen samenkneep bij de herinnering aan haar dreigement: „Nooit neen, nooit zullen wij afstand doen van ons recht."

„Ik ben de Opstanding en het Leven," — viel de Eerwaarde Wolverhampton in en men zou gezworen hebben, dat hij daarbij aan de wieg van de Mayflower en aan het haardkleed

van den Sjah van Perzië dacht, toen hij daarop liet volgen:
„Wij hebben niets in deze wereld medegebracht en het is zeker dat wij daaruit ook niets kunnen medenemen."

Het koor zong:

„Dichter bij U, o, God,
Dichter bij U."

En daarna las de geestelijke het Vijftiende Hoofdstuk van den Eersten Brief van Paulus aan de Corinthiërs. Het is een zwaar en ingewikkeld stuk en het mag ons dan ook niet verwonderen zoo de aandacht van dezen en genen afdwaalde. Rupert Alvin had bij het binnenkomen het aangezicht van Jerry Walker opgemerkt en het was dus min of meer onvermijdelijk dat Rupert dacht aan de vilten-hoedenfabrieken die Jerry had opgekocht. Als van zelf sloot zich daarbij de vraag aan, of hij zijn verplichtingen zou kunnen nakomen en hoe ver de Pilgrim National Bank geneigd zou zijn met hem in zee te gaan? Oom Abner die bestemd was zich in den eerstvolgenden schaak-wedstrijd met den Franschen Jood te meten, brak zich het hoofd met de kunstgrepen van zijn tegenstander. En de jonge Jozua Winters, de verdienstelijke zoon van Alice, was in de netten van een jonge schoone verstrikt en overlegde op welke wijze hij zich daaruit zou kunnen redden. En eindelijk was daar Betty Alvin die achter haar grootmoeder zat en inwendig zuchtte: „Ik wilde dat zij bij ons kwam inwonen en ons huis een weinig opvroolijkte."

De stem van den Rector had het nog altijd te kwaad met de bovenzinnelijke wijsbegeerte van den Apostel Paulus.

„Want dit verderfelijke moet onverderfelijkheid aandoen en dit sterfelijke moet onsterfelijkheid aandoen. En wanneer dit verderfelijke onverderfelijkheid zal aangedaan hebben en dit sterfelijke onsterfelijkheid zal aangedaan hebben, alsdan zal het woord geschieden dat geschreven is: De dood is verslonden tot overwinning."

Cornelia overdacht bij zichzelve: „Zou dit waar kunnen zijn? Zou ik Jozua ooit terugzien? Leeft hij nu en weet hij wat ik denk? En als hij dat weet, kan ik ook dan vrij zijn?"

In de kist, op nog geen drie voet afstand van haar, lag wat Paulus het „sterfelijk deel" van haar man noemde. Drie dagen lang was het in stand gehouden met behulp van een formalde-hyde-oplossing. Nog enkele weinige uren en het zou in een grafgewelf worden geplaatst en daar prijsgegeven aan een natuur-proces waarvan de voorstelling alleen in hooge mate onbehagelijk was...

XIII.

De geestelijke was tot het gebed genaderd en Cornelia knielde neder en bad in haar eigen woorden: „O, Heer, maak een einde aan de twisten van mijn kinderen..." Toen ging zij weer zitten en luisterde naar de lofrede op den overledene:

„Wanneer gevaren het gemeenebest bedreigden, was hij voor allen een rots der toevlucht... Zijn hand was mild waar het gold den nood te lenigen... Grooter dan een van zijn tijdgenooten... Wij, kinderen van dezen tijd, zoeken tevergeefs naar zijn wedergade..."

En zoo voorts. Elk woord ademde den geest van Boston. Maar in het hart van Cornelia verdrongen zich de vragen van dit aardsche leven. Jaren en jaren had zij gebeden: „O, Heer, neem Gij den wereldzin uit hunne harten weg..." Zij moest wel aannemen dat het aan haar gelegen had: haar gebed had hoegenaamd niets uitgewerkt.

De dienst zal bij de ter-aarde-bestelling worden voortgezet," zeide de Rector en het dozijn koorknapen begaf zich op weg onder het aanheffen van het gezang:

„'t Hart omhoog, het oog naar boven!
Hier beneden is het niet."

De gasten gingen naar de bibliotheek en de ontvangkamer, sommigen in de buitenlucht, terwijl de arbeiders door de zaal defileerden. De directie van de spinnerij had zich met de leiding daarvan belast, maar Cornelia beschouwde het als haar plicht hierbij tegenwoordig te zijn en haar dochters die

in toewijding niet voor haar wilden onderdoen, bleven in haar nabijheid.

De werklieden naderden één voor één, langzaam en aarzelend, mannen en vrouwen, jong en oud, voor het meerendeel van vreemde herkomst. Er lag iets aandoenlijks in de zorg die zij blijkbaar aan hun uiterlijk besteed hadden. Het gebeurde niet dikwijls onder de huidige tegenstellingen van het maatschappelijk leven, dat de beide klassen elkander van aangezicht tot aangezicht ontmoetten. Hier waren zij dus, de meesters, slank en welverzorgd, en de zwoegers, misvormd van gestalte en het aangezicht met litteekenen bezaaid, met gebogen schouders en machtelooze ledematen, met vereelte handen. Uren lang hadden zij gewacht om deze heerlijkheden te aanschouwen, maar nu waren zij te beschroomd om de oogen op te slaan. Allen, met uitzondering van enkele jongeren, staarden zij in de ruimte.

Nu kwamen de slippendragers, degenen die eershalve daartoe uitgenoodigd waren en wier namen in de bladen vermeld werden, schreden daarnaast. De kist werd in den lijkwagen geplaatst, — de naaste bloedverwanten stapten in de auto's die voor hen beschikbaar waren gesteld en de anderen sloten zich daarbij aan. Aan het hoofd van den optocht reden twee politie-ambtenaren, ieder op een motor-rijwiel. Het verkeer wachtte geduldig. Eindelijk bereikten zij den familie-grafkelder waar alles voor den nieuwen bewoner in gereedheid was gebracht. De aanwezigen schaarden zich in het rond en bogen het hoofd. Nog eenmaal zong het koor en nog eenmaal liet Doctor Wolverhampton zijn priesterlijke stem hooren:

„De mensch, van een vrouw geboren, is kort van dagen en zat van onrust."

De kist werd bijgezet en verzegeld en de deuren van het gewelf werden gesloten. De zegen van God Almachtig werd afgeroepen over allen die aanwezig waren en alles was voorbij. De lijkkoets reed terug naar den stal, in afwachting van den volgenden passagier en de genoodigden keerden allen naar het zijne en het hare terug. En de naaste bloedverwanten aanvaardden den terugtocht naar Heuvelzicht, ter wille van

een plechtigheid die hen uitsluitend aanging, — de lezing van het testament van Jozua Thornwell.

XIV.

Zie hen daar wachten in de bibliotheek, — allen zonder onderscheid, van den hoogste tot den laagste, van den rijkste tot den armste, — ook de oudere domestieken die reden hadden te onderstellen, dat zij door den doode bedacht waren, Neen, niet allen ... twee ontbraken op het appèl. Clara die haar oogen den kost had gegeven, miste haar zus=ter Alice en, in een plotselinge opwelling van achterdocht, ging zij naar de hall. Wie kwam daar langs de breede trap=nen naar beneden? ... Wat hier gebeurde, was in het geslacht Thornwell niet aanschouwd sinds de dagen ... in elk geval, sinds den overouden tijd toen de voorvaderen aan vrijbuiterij deden. Daar naderde Alice, met de teekenen van lichamelijke inspanning op haar gelaat en oogen die strak voor zich uit staarden. Achter haar de Fransche kamenier en tusschen hen beiden een meubel van bruin gevernist hout door vele kras=sen beschadigd.

Als verlamd stond Clara toe te zien.

„Alice Thornwell, wat doe je daar?" zoo vroeg zij, alsof het nog noodig was iets te vragen. En toen zij bemerkte dat Alice haar rakelings voorbijging zonder een woord te spre=ken, vervolgde zij: „Wanneer je die wieg over den drempel brengt van dit huis, dan wil ik mijn leven lang nooit meer iets met je te maken hebben ..." — En een oogenblik later: „Ik zal je in de heele wereld als een dievegge bekend maken ..." — En toen zelfs deze ontzettende bedreiging niets uitrichtte, volgde daarop: „O ... o ... o ..." — en werden klanken te hulp geroepen waar alle woorden te kort schoten.

Alice en haar medeplichtige verwijderden zich door de huisdeur en Clara ijlde naar de bibliotheek waar zij haar moeder in het oor fluisterde:

„Alice is bezig de wieg te stelen."

Cornelia snelde de kamer uit en kwam nog juist bij tijds

om te zien hoe het erfstuk in den auto van de familie Winters geladen werd. Het portier bleek niet breed genoeg te zijn, maar de beide vrouwen, hierdoor niet ontmoedigd, hadden het voorwerp op de treeplank geplaatst, zoodat zij, zittende in den auto, het stevig vast konden houden. Aldus beladen reed de wagen langzaam weg en liet de familie Thornwell achter, ongeveer in den toestand van een mierennest dat door den voet van een mensch in opschudding is gebracht.

En dit was nog niet het einde van de ongerechtigheden. Een ontzettende inval vond plaats in het brein van Clara en zij rende naar de ontvangkamer aan de achterzijde van het huis waar de vrouwelijke leden van de familie gewoon waren thee-bezoek af te wachten. In het midden van dit vertrek, op den vloer waarop geen ongewijde voeten werden toegelaten had het haardkleed van den Sjah van Perzië gelegen en nu was het verdwenen. Een oogopslag was voldoende om Clara in te lichten en zoo vlug als haar voeten haar dragen wilden, rende zij naar haar oudere zuster:

„Debora Thornwell, je hebt mijn haardkleed gestolen!"

Debora richtte zich op en scheen de levend geworden verbazing.

„Ik heb mijn haardkleed niet aangeraakt."

„Maar het is er niet meer!"

„Ik heb het niet weggenomen."

Clara zag in het rond en ontdekte dat Priscilla, de oudste dochter van Debora afwezig was. Zij vroeg daarom niet verder, maar vervoegde zich onmiddellijk tot Addicks, den volmaakten huisknecht die zeker in de vijftig jaren van zijn trouwen dienst nooit een schandaal als dit had bijgewoond, ja, zelfs in zijn benauwdste droomen nooit daaraan gedacht had.

„Addicks, Miss Priscilla heeft het Perzische haardkleed meegenomen. Zie dat je het terugkrijgt. Er is haast bij."

In de welhaast drie eeuwen die sinds de stichting van Boston verloopen waren, was daar zeker nooit iets gebeurd dat dermate met alle geschreven en ongeschreven wetten den spot dreef en vandaar dat de wijsheid der ervaring die het

eene geslacht aan het andere overlevert, in dit waarlijk onvoorziene geval niet voorzag. Clara Scatterbridge, geboren Thornwell, werd niets anders dan een vrouw die zich aan een dolzinnige drift te buiten gaat. Met tranen in haar helder blauwe oogen, deed zij een beroep op haar man, op haar moeder, zelfs op haar kinderen en op de gouvernante. Zij rende van de eene kamer naar de andere, smeet de deuren open en dicht en zocht in de kasten en achter de sofa's. Daar viel het haar in, naar buiten te gaan en zij vergat haar gezetheid, haar hartkwaal, haar aderspatten en zelfs wat alles overleefd had: de waardigheid van het geslacht Thornwell.

Het geheim werd eindelijk ontdekt. Het gerucht verspreidde zich onder de dienstboden en langs dien weg werd door een chauffeur uitgebracht, dat hij Miss Priscilla gezien had met een kleed onder den arm en op weg naar den appelboomgaard.

De overige leden van de familie beseften dat aan dit ergerlijk tooneel zoo spoedig mogelijk een einde diende gemaakt te worden en gelastten den advocaat onmiddellijk tot de voorlezing van het testament over te gaan.

Daarginds onder een ouden appelboom, juist op het meetkunstig middelpunt van het haardkleed, zat de vertegenwoordigster van „Jong-Boston" die blijkbaar den tijd gekomen achtte zelfstandig op te treden en tot het schoon weleer van de vrijbuiters terug te keeren.

„Priscilla!" beval Clara, „Sta op!" Daarna: „Priscilla, heb je mij niet verstaan? Ik heb je verzocht, op te staan."

Wederom een stilte. Nu wendde Clara zich tot haar zuster: „Debora, wil je zoo goed zijn je dochter te bevelen, dat zij opstaat?"

Het was nu de vraag wat Debora doen zou. Het was een beslissend oogenblik. „Priscilla, ik keur je gedrag ten sterkste af. Ik verzoek je op te staan."

Eindelijk bleek dat de jonkvrouw van het kleed met een stem gezegend was.

„Moeder, dit kleed is bestemd eenmaal mijn eigendom te zijn en ik weet nu wat mij te doen staat. Ik blijf hier zitten

totdat het testament van grootvader gelezen is. Als het kleed ons wordt toegewezen, zooals hij ons dat altijd beloofd heeft, dan is de zaak daarmede afgedaan. Maar als een ander het krijgt, dan zal tante Clara de politie moeten roepen om het hier weg te halen."

„Priscilla, je tart je moeder?" — Men kon het Clara aan⸗hooren dat zij een bezwijming nabij was. — „Debora, dwing haar je te gehoorzamen."

„Priscilla, doe wat ik je zeg," vermaande de moeder. Maar het scheen alsof de stem minder vast was dan gewoonlijk. Priscilla bleef zitten waar zij zat, de oogen onveranderlijk op de ruimte gericht.

„Gehoorzaam je moeder," beval Clara.

„Priscilla, wees gehoorzaam," was de echo van Debora.

„Moeder," zeide Priscilla, „ik ben de vorige week een⸗en⸗twintig geworden en voortaan heb ik mij voor geen ander gezag te bukken dan voor de wet. Ik ben hier en ik blijf hier en ik waarschuw u, dat wanneer iemand anders dan een politie⸗agent de hand aan mij slaat, ik onmiddellijk een aan⸗klacht indien wegens geweldpleging.

„O," riep Clara uit, „wat dat jonge geslacht al niet durft te zeggen!"

„Tante Clara," zeide Priscilla, „U kunt uw tijd niet beter gebruiken dan naar de voorlezing van het testament te gaan luisteren. Hier valt niets voor u uit te richten. Maak u niet bezorgd. Ik beloof u, dat ik hier zal blijven totdat de zaak beslist is. Ik had nog een heel eind verder kunnen gaan wan⸗neer ik dat gewild had, maar de boomgaard is altijd mijn lievelingsplekje geweest."

XV.

Intusschen was Cornelia naar haar kamer gegaan waarvan zij de deur achter zich gesloten had, om zeker te zijn niet gestoord te worden.

Zij legde haar schrijfmap op haar knie, nam een potlood en begon een brief:

„Beste kinderen,

Veertig jaar lang heb ik altijd gedaan wat andere menschen van mij verlangden en gij kunt u niet voorstellen, hoe eentonig dat op den duur is. Ik weet, dat ik alles voor u gedaan heb wat in mijn vermogen lag en dat gij mij thans niet langer noodig hebt. Ik wil hopen, dat ik oud genoeg ben om voor mijzelve te zorgen. Ik ben besloten voor een tijd heen te gaan en weg te blijven, totdat ik lust heb terug te komen. Ik neem niets van waarde mede, omdat deze soort van waarde altijd een te belangrijke plaats in mijn leven heeft ingenomen. Ook ben ik er zeker van, dat dit bezit mij niet gelukkig zou maken Ik wil mijzelve overtuigen dat ik op mijn eigen beenen kan staan, zonder dat iemand mij met raad of daad daarbij helpt. Mijn eenig verzoek is, dat er geen geld en tijd besteed zullen worden aan pogingen om mij te vinden, gij zoudt daarmee niets bereiken en in geen geval zou ik mij laten afbrengen van mijn voornemen, mijn eigen wil te volgen. Men hoort soms van kinderen die wegloopen, — ik zal voortaan de weggeloopen grootmoeder zijn.

Met mijn beste wenschen, MOEDER.

P.S. Ik sluit hierbij in een deftigen brief die geschikt is aan onze bekenden te worden voorgelegd.

Hier volgt de tweede brief.

Lieve kinderen,

De plotselinge dood van uw vader heeft mij diep getroffen en na al de aandoeningen die aan de begrafenis verbonden zijn, voel ik mij volslagen uitgeput en is er niets waaraan ik zoozeer behoefte heb als aan rust. Ik heb per telefoon een uitnoodiging ontvangen van een oude schoolvriendin die mij voorstelt haar gezelschap te houden in een kamp waarheen zij op het punt staat te vertrekken. Ik ben overtuigd, dat zulk een volledige verandering mij goed zal doen en daarom zal ik gedurende eenigen tijd afwezig zijn. Ik achtte mij verplicht u van mijn voornemen kennis te geven en eindig met de ver-

zekering van mijn oprechte genegenheid en met mijn wenschen voor een aangenamen zomer.

Uw liefhebbende Moeder.

Nadat zij deze beide brieven in één envelop gesloten en daarop de bestemming geschreven had: „Voor Debora, Alice en Clara" legde Cornelia het epistel op haar bed. Daarop verwisselde zij haar rouw-costuum voor een eenvoudig straattoilet en nam haar handkoffertje waarin zij een weinig geld wegborg. Toen opende zij de deur en verdween langs een trap van het achterhuis om daarna het voetpad te volgen dat naar den grooten weg leidde. Daar wachtte zij bij de halte van de auto-bus en stapte in een wagen die „Boston" tot opschrift had.

HOOFDSTUK II.

Plymouth.

I.

De auto=bus van Boston kwam aangetuft langs den straat=weg en stopte in Noord=Plymouth tegenover de groote touw=slagerij. Daar stapte een kleine oude dame uit, met een stroo=koffertje in haar hand en gekleed als een eenvoudige werk=mansvrouw, een versleten grijzen omslagdoek op het hoofd. Onder dien doek kwamen een paar levendige bruine oogen te voorschijn die de omgeving opnamen, toen de bus zijn reis had voortgezet.

Er was een baksteenen gebouw van twee verdiepingen dat zich onafzienbaar ver langs het havenfront uitstrekte en eenigszins aan een vesting deed denken, met daarvóór een omheining van staaldraad en een vijver die in den loop van den tijd in een middeleeuwsche gracht veranderd was. In de hoogte tegen den blauwen hemel wapperde een Ameri=kaansche vlag, alsof het noodig was een ieder te laten weten dat hij hier geen kasteel van den Rijn vóór zich had, maar een tempel van de hedendaagsche industrie in het land van de sterren en strepen.

De oude dame stond in beraad wat haar nu te doen stond. Eindelijk richtte zij haar schreden naar de groote ijzeren deur en vroeg den bewaker:

„Zoudt u mij misschien kunnen zeggen, waar ik zijn moet om werk te vinden?"

De man wees naar een gebouw aan de overzijde van den straatweg.

„Daar is het kantoor van de in=dienst=neming," zeide hij. „Maar u is nu te laat. Over vijf minuten wordt de fabriek gesloten. U zult morgen terug moeten komen."

De oude dame keek naar den rooden baksteenen muur en naar den blauwen hemel en de witte wolken en de vlag met de sterren, — altegader uitgezochte onderwerpen voor een prent=briefkaart. De ramen van de fabriek stonden open en

zij hoorde het rumoer van de spinmachines en zij zag mannen en vrouwen die heen en weer liepen. Daar klonk plotseling het lang aangehouden geluid van een hoorn en als met een tooverslag kwamen uit de onderscheiden gebouwen menschelijke gestalten voor den dag. Het was alsof zij achter de deur in het gelid hadden gestaan als harddravers bij het begin van de renbaan en zij stormden vooruit, als of de fabriek in brand stond of voor het minst met gifgas gevuld was. Zoo werden de vluchtelingen steeds talrijker, totdat de weg onzichtbaar was geworden onder de veelkleurige kleedij van mannen en vrouwen en jonge meisjes. De meesten hunner waren vreemdelingen, Italianen en Portugeezen en andere aardbewoners van het donker slag. De meesten waren klein en beneden de gemiddelde lengte, de ouderen gebogen. Werktuigelijk gingen zij huns weegs en zagen niet naar links of rechts. Maar de jongeren keuvelden in groepjes van twee of drie en sommigen hadden een vriendelijken glimlach over voor de kleine oude vrouw met de bruine oogen die van onder den hoofddoek de wereld in keken.

Zoo kwamen er meer dan twee-duizend door de groote poort naar buiten, — toen begonnen de gelederen te dunnen en ook de oude dame keerde terug naar den grooten weg en de boomen die daar hun schaduw verspreidden. Smaller straten kwamen daarop uit, met aan beide zijden arbeiderswoningen, houten huizen voor vier gezinnen, recht en slecht, en bovenal verveloos. De oude dame werd een Italiaanschen jongen gewaar die naast haar liep, zeven, acht jaar oud, een tenger kind met heldere zwarte oogen. Hij floot een vroolijk deuntje en was zoo zindelijk als men in billijkheid van hem verlangen kon. De oude dame zeide tot hem:

„Wel, beste jongen, hoe heet je?"

„Mijn naam is Beltrando."

Hij sprak goed Engelsch.

„Weet je hier menschen die iemand in den kost zouden willen nemen?"

De jongen dacht na en zeide toen:

„Kom met mijn moeder spreken."

Hij bracht haar naar een straat die als Suosso's Lane was aangeduid en daar naar een huis van twee verdiepingen. Zij gingen door de achterdeur naar binnen en een oogenblik daarna stond Cornelia Thornwell in de keuken van Mrs. Vincenzo Brini.

„Ik kom van Boston," zeide zij, „en hoop werk te vinden in de touwfabriek. Weet u hier misschien iemand die mij als kommensales zou willen nemen?"

Alfonsina was een jonge vrouw, klein, maar stevig ge⸗bouwd met een innemend moederlijk aangezicht en levendige verstandige oogen. Zij nam haar bezoekster met een weinig nieuwsgierigheid op en zeide:

„Bent u een Amerikaansche dame?"

„Ja," antwoordde Cornelia Thornwell die in een oogwenk alle voorgenomen geheimzinnigheid overboord wierp.

„Waarom doet u dan moeite voor een vreemdeling door te gaan?"

„Ik dacht, dat u mij dan misschien beter begrijpen zou."

En haar glimlach was vriendelijk en ontwapende wie met haar in aanraking kwamen. Reeds had zij het hart van de Italiaansche veroverd.

„Wij zullen elkander wel leeren verstaan. En Trando, mijn zoontje, spreekt Amerikaansch als de beste en hij helpt mij, als ik het niet alleen afkan."

Mrs Brini was in haar werk⸗kleeren en had nog niet haar hoed afgezet.

„Ik ben juist thuisgekomen," zeide zij. „Ik werk in de wol⸗spinnerij. En hebt u werk gevonden in de touw⸗slagerij?"

„Ik ben van plan daar moeite voor te doen," zeide Cor⸗nelia. „Denkt u dat het lukken zal?"

„O, zeker, er is tegenwoordig overvloed van werk. Er is gebrek aan handen in alle vakken die met de scheepvaart in verband staan. Elken dag zinken er schepen en de nieuwe schepen die daarvoor in de plaats komen, hebben touw⸗werk noodig. Maar het is een zware karwei en het zou kunnen zijn dat u te oud daarvoor was."

„O, ik ben niet gewoon op te zien tegen werk dat een

beetje zwaar is," antwoordde Cornelia met al de blijheid die het voorrecht van de onwetendheid is. „Hoeveel zou ik daar kunnen verdienen?"

„Het is geen geschoold werk en daarom zou het niet meer kunnen zijn dan zes dollar in de week. Maar mettertijd zou u ook het geschoolde werk onder de knie krijgen en dan zoudt u het tot acht, negen dollar in de week kunnen bren=gen. Mijn man is ook in het touw=vak en hij maakt twaalf en een halven dollar."

„En wat zou ik voor kost en inwoning moeten betalen?"

„Dat zou u voor twee en een halven, misschien voor drie dollar kunnen vinden. U kunt bij mij terecht en wanneer u met mijn oudste meisje de kamer wilt deelen, dan ben ik met twee en een kwart dollar tevreden. Maar hebt u liever een kamertje voor uzelve, dan zou ik twee en een halven dollar moeten vragen."

„Ik geloof dat ik toch liever een kamertje alleen heb," zeide Cornelia beschroomd.

Mrs Brini wees haar den weg naar de huiskamer. Het ver=trek besloeg ongeveer twaalf voet in het vierkant. Het met pluche bekleede ameublement was van de bekende soort die in de dagbladen tot den prijs van $ 38.50 op afbetaling wordt aangeboden. De gelukkige kooper heeft dan een formulier te onderteekenen en ééns in de maand komt de afgezant van den leverancier de overeengekomen drie dollars in ontvangst nemen, vermeerderd met de rente van het onbetaalde ge=deelte. Voorts was er een fonograaf die men zich op onge=veer dezelfde wijze had aangeschaft en nog eer Cornelia een half uur in het huis had doorgebracht, had Beltrando de plaat afgedraaid die de wekelijksche bijdrage van Cornelia gekost had en als een heiligdom door allen vereerd werd.

„Nu moet u eens naar Caruso luisteren," had de kleine jongen gezegd en Mrs Brini liet een oogenblik de groente die zij bezig was te wasschen, aan haar lot over en stond met natte handen en verrukte oogen te luisteren naar de machtige stem die haar ziel op de vleugelen van de muziek naar het vaderland droeg.

II.

De kamer die Cornelia was toegewezen, mat vijf voet bij acht en bevatte een ijzeren ledikant en een latafel. Haar stroo-koffertje vond een plaatsje onder het bed en haar kleeren konden achter de deur aan haken worden opgehangen. Er was een raam en daarvóór een eigengemaakt gordijn. Op de latafel lag een geborduurd kleedje en daarop prijkten twee beeldjes van gekleurd glas, waarvan het een een herder en het ander diens uitverkorene voorstelde.

„Het is allerliefst," had de huurster hoffelijk gezegd. „Ik zal mij hier zeker thuis voelen."

Toen zij nu de deur gesloten had, stond Cornelia Thornwell in het midden van haar gebied, met de vraag in haar ziel wat zij van haar nieuwe leven zou kunnen maken. Zij wenschte haar handen en aangezicht te wasschen en met zekeren tegenzin bedacht zij dat de badkamer waarvan zij zich zou hebben te bedienen, achtereenvolgens tot de beschikking van vijf, zes van haar medemenschen zou staan. Het stond haar natuurlijk vrij den Italiaanschen herder en zijn liefste door een tinnen waschkom en lampetkan te vervangen, maar de ervaring moest nog leeren of het haar mogelijk zou zijn zich dergelijke buitensporigheden van een wekelijksch inkomen van zes dollar te veroorloven. Waarbij nog kwam, dat zij tot dusver niets verdiend had en de kans daarop voor het minst onzeker was.

Zij borg den inhoud van haar handkoffer in de laden van het meubelstuk, maar toen zij aanstalten maakte de bagage onder het bed te schuiven, bleek de ruimte ingenomen door twee kisten die met boeken gevuld waren. Dit was een vondst die zij hier niet verwacht had en zij zette zich neder op het bed om een en ander in oogenschouw te nemen.

„Manzoni" was de eerste naam dien zij ontmoette en die haar min of meer bekend voorkwam. „I Promessi Sposi", was de titel van het boek die haar evenwel niets zegde. Daarop volgde: A. O. Olivetti. Aziobe Diretta e Mediazone, schrijver en geschrift beiden onbekend. Vervolgens „Le Scuole Cleri-

cali", dat haar voorkwam een godsdienstig boek te zijn. Dezelfde meening had zij aangaande „G. Most, La Peste Religiosa". Vermoedelijk waren het kerksche menschen bij wie zij inwoonde en werd van haar verlangd, dat zij hen naar de kerk zou vergezellen. Nu volgde: „Ernest Renan, La Vita di Jesu". Daar had zij reeds vroeger van gehoord en zij wist dat Jezus daarin als een eenvoudig menschenkind werd voorgesteld.

Zij ging naar buiten om van den schoonen avond te genieten. Achter het huis was een moestuin, alles even groen en frisch na den regen van de laatste dagen. Hier was een man aan het werk die zich daartoe van zijn jas ontdaan had, een stoere knaap wiens lange armen een krachtige beweging maakten, telkens wanneer hij den grond loswoelde. Cornelia was zeer ingenomen met zijn ijver, ook om de eenigszins zelfzuchtige reden dat deze arbeid een aangenaam vooruitzicht op den maaltijd opende. Zij wandelde langs het tuinpad en zegde den man goedenavond, waarop hij zijn bezigheid voor een oogenblik staakte. Zij had als haar naam Mrs Cornell opgegeven en hij begroette haar nu als „Miz Cornella".

„Mijn naam is Brini," zeide de hovenier en Cornelia antwoordde:

„Het doet mij genoegen kennis met u te maken," — hetgeen de zuivere waarheid was. Inderdaad maakte haar toekomstige gastheer een zeer geruststellenden indruk op haar. Hij was van middelbaren leeftijd. Zijn aangezicht vertoonde een opeenvolging van gewaarwoordingen, maar vóór en na alles sprak het van een volkomen eerlijkheid. Zijn armen waren behaard en zijn tamelijk groot hoofd stond op een ietwat langen nek.

„Wij hebben hier overvloed van heerlijke groente," — zeide hij en een breed armgebaar scheen den ganschen tuin te omvatten en den eetbaren oogst op den disch te leggen.

Het trof Cornelia dat Vincenzo Brini nooit een gelegenheid verzuimde een gebaar te maken en soms een enkel woord van hem van een lang aangehouden stil spel vergezeld ging. Nooit

was het hem te veel moeite zijn bedoeling daarmee te ver=duidelijken.

„Houdt u van uien en van radijs en biet?" — zoo vroeg hij en wees bij elken naam het daarmede overeenkomend natuur=voortbrengsel aan. Terwijl hij haar aldus de eer van zijn akker bewees, verscheen een nieuwe bezoeker, een man die van zijn dagelijksch werk huiswaarts keerde, met het buis over den arm en het eetgerei in zijn hand. Brini vergat zijn groente en riep:

„Hallo, Bart!"
en liet daarop een stortvloed Italiaansche woorden volgen die blijkbaar het doel hadden de tegenwoordigheid van de onbe=kende dame te verklaren.

„Hier is Mrs Cornella die bij ons komt inwonen."

Het was een man van meer dan gewone lichaamslengte, maar eenigszins gebogen van houding. Terwijl hij op Cornelia den indruk maakte nog jong te zijn, ontging het haar niet, dat de zorgen haar sporen op dat aangezicht hadden achter=gelaten. Hij had een bruinen knevel die geheel en al aan zichzelf overgelaten was en waarvan de beide uiteinden mis=moedig omlaag hingen, zoodat hij eenige gelijkenis met een ernstigen en vriendelijken zeeleeuw vertoonde. Hij was ge=woonlijk in zichzelf gekeerd en minder toeschietelijk dan de familie Brini.

„Het is mij aangenaam u te ontmoeten," zeide hij, „en ik hoop, dat u mijn gebrekkig Engelsch voor lief zult willen nemen."

„Het zal het best zijn dat wij elkander voorthelpen," zeide Brini. „Hij zal zeker graag van u leeren. Hij heeft veel boeken en hij doet niet anders dan lezen."

„Dan zijn het dus uw boeken die ik onder mijn bed ge=vonden heb," zeide Cornelia.

„Ik zal ze opbergen," beloofde de nieuw=aangekomene, terwijl hij het huis binnenging. Voor Cornelia was dit een bewijs dat de jonge vreemdeling eerst aan anderen en daarna aan zichzelf dacht.

Intusschen had Brini hem reeds nageroepen:

„Je hebt in de kamer van onze nieuwe huisgenoote niets te maken en je zult tot straks moeten wachten." En met een glimlach maakte hij Cornelia het geval duidelijk. „Hij begaat de eene onhandigheid na de andere, maar dat komt er van als men altijd met den neus in de boeken zit. Dat studeert den heelen dag. Zoodra hij een beetje geld heeft overgespaard, gooit hij zijn werk er bij neer en zit weer aan de studie... Ja, mijn vriend Bart wordt nog eens een groot man... En daarbij is hij ook een beste man. U kunt het allen Italianen van Plymouth vragen en zij zullen het u uit één mond bevestigen: in den heelen Staat Massachusetts, leeft er geen beter mensch dan mijn vriend Bartolomeo Vanzetti.

III.

Het gezin zette zich neder voor het avondeten. De ruimte van de keuken was tamelijk beperkt, zoodat zij dicht op elkander gedrongen zaten en hun ellebogen nauwelijks konden bewegen. Vader Brini zat aan het hoofd van de tafel en moeder Brini aan het beneden-einde, de drie kinderen aan de eene zijde en Cornelia en haar mede-kommensaal aan de andere zijde. Zij was nieuwsgierig wat haar door deze vreemdelingen zou worden voorgezet: het bleek een overvloedige portie salade te zijn, rijkelijk aangemaakt met olie en azijn, — daarna een stuk Parmezaansche kaas, een brood van Italiaansch baksel en eindelijk een flesch roode wijn, waarvan de kinderen even mochten proeven en de vrouwen elk één glas kregen, met de bedoeling dat het overige voor de mannen bestemd was. Intusschen bleek Vanzetti geen wijn te drinken: uit zijn boeken had hij het een en ander geleerd aangaande hetgeen heilzaam en schadelijk was en gemeenlijk hield hij zich aan den vegetarischen leefregel. Gedurende den maaltijd richtte hij zich tot de nieuwe kostgangster:

„Het is een geluk voor arme menschen dat zij het geld niet hebben om dure spijzen te koopen. Wij eten eenvoudige dingen waarbij wij ons leven lang gezond blijven."

Daarop volgde een gedachtenwisseling met Vader Brini die

met woord en daad bewees een goed vriend van den wijn te zijn.

Het is een eigenaardigheid van het familie-leven van de Italianen, dat de vrouwen, en in 't bijzonder de oude vrouwen, zich op den achtergrond plegen te houden. Hier was veeleer het tegendeel het geval, in zoover deze eenvoudige lieden hun gast alle eer bewezen en geen moeite ontzagen opdat zij zich thuis mocht voelen. Wel kostte het hun soms inspanning zich verstaanbaar te maken, maar in geval van nood werd de bijstand van de kinderen ingeroepen, hetgeen Cornelia de gelegenheid schonk deze laatsten van nabij gade te slaan. De oudste was een meisje van ongeveer tien jaar, klein, donker van oogen, kalm en innemend, luisterende naar den naam Lafèvre, hetgeen tot „Fay" werd afgekort. Zij bezocht de volksschool, evenals haar broertje Beltrando en het was merkwaardig te zien, hoe beiden zich reeds aan de Amerikaansche toestanden hadden aangepast. Binnenkort zouden zij in de gelederen van Boston onherroepelijk zijn ingelijfd.

Fay vervulde de rol van het woordenboek bij het tafelgesprek, onnoodig te vermelden, dat hier slechts van een zeer beknopte uitgave sprake kon zijn. Zij leerde Vanzetti Engelsch, terwijl deze haar in de kennis van het Italiaansch inwijdde — en nog wel den Toskaanschen tongval, de taal van de letterkunde. De familie Brini was afkomstig uit de buurt van Bologna en sprak het taaleigen van die streek, terwijl Vanzetti gewoon was zich in het dialect van Piemont uit te drukken, maar sinds hij zijn eigen opvoeding ter hand genomen had, legde hij zich op de klassieke taal toe en verlangde van Fay hetzelfde. Het zou een slechte ruil voor haar geweest zijn voor de kennismaking met enkele Amerikaansche dagbladen de vertrouwdheid met Dante te moeten prijsgeven.

Niet zonder een gevoel van angst en onzekerheid had Cornelia bij deze uitheemsche lieden haar intrek genomen. In de maatschappelijke kringen, waarin zij tot dusver verkeerd had, was het een gevestigde meening, dat de Italianen „leefden als zwijnen". Zij was er op voorbereid hier onzindelijkheid, ontaarding, ruwheid en zelfs misdadigheid aan te treffen. Zou

zij daartegen opgewassen zijn? Zou haar leven hier geen gevaar loopen?... En nu zat zij daar en verorberde een smakelijke salade met deugdelijk brood en boter en kaas, alles besproeid met een zeer aannemelijken rooden wijn, terwijl zij luisterde naar een Italiaanschen grondwerker die te harer eer zijn handen en zijn gelaat gereinigd, een schoon en droog hemd aangeschoten had en nu zeer verstandige dingen van de Divina Commedia wist te vertellen.

Cornelia liet zich ontvallen dat zij het gedicht gelezen had, wel is waar in de vertaling van Longfellow en van dit oogen=blik was beider vriendschap bezegeld.

„Ja, hij is niet alleen groot als dichter, maar ook groot als mensch. Hij is een vriend van het volk geweest. Vergeet niet, Miss Cornella, dat hij was wat men gewoon is een oproerling te noemen. De rijken hebben hem uit zijn geboortestad ver=jaagd en vele jaren heeft hij in ballingschap doorgebracht. Hij heeft geleden om der wille van de waarheid. Ik heb hem eerst gelezen toen ik in Amerika woonde. Ik was toen nog heel jong en ik diende bij een club in New=York, waar ik voor het wasschen van de borden en glazen was aangenomen. Wat ik daar al niet gezien heb! ... Het zou u ziek maken als ik het u vertelde. En u zou nooit meer een lepel soep willen eten. Het was een pracht van een eetzaal, niets dan marmer, een zee van licht en voorname heeren met groote overhemden..." Hier verduidelijkte een gebaar van den spreker de oppervlakte van het linnengoed, terwijl Cornelia het vermoeden niet van zich af kon zetten, dat haar schoonzoon Rupert Alvin een welkome gast in die club geweest was.

„Ja, ik begrijp u, de heeren waren in avond=toilet," zeide zij om hem op gang te helpen.

„Juist, het was alles even deftig en fraai en dan die stal waar de borden gewasschen werden... Ik had een kamertje, ergens op de bovenste verdieping. In den laten avond was ik altijd doodmoe en viel dadelijk in slaap. Maar op zekeren dag kom ik in een Italiaanschen boekwinkel en vind daar een Dante, tamelijk goedkoop, zelfs voor een armen jongen als ik. Mijn eerste gevoel was schaamte, dat ik nog nooit iets van

den grooten dichter gelezen had en ik neem hem mee naar huis. Daar begon ik te lezen en denk niet meer aan slapen, ook niet aan de rijke club en aan den patroon die zijn onder=geschikten uitvloekt. Ik leefde met den grooten geest in den ouden tijd en in mijn verbeelding vecht ik met de priesters en met de vrienden van de kerk en het is alsof ik hem zie op zijn tocht door de hel..."

Hier hield hij een oogenblik op om zich van brood en kaas te bedienen. Toen begon hij opnieuw:

„Ik word niet moede tot Fay en Trando te zeggen: vergeet nooit den grooten dichter van ons oude vaderland. Leest hem en hij zal u kracht geven en u het ongeluk leeren dragen. Daarna ben ik weer naar dien boekwinkel gegaan en heb daar alles gekocht wat hij geschreven heeft, niet alleen zijn verzen, maar ook zijn proza=werk."

„Ook het Feestmaal?" vroeg Cornelia.

„Juist," antwoordde Vanzetti en hij herhaalde eenige regels daarvan. Met vele gebaren en in een Engelsch, dat met tal van Italiaansche woorden doorspekt was, bracht hij de Amerikaansche dame aan het verstand wat zijn groote leer=meester tot de wereld te zeggen had. En de weduwe van Jozua Quincy Thornwell, de moeder van drie millionnairs=vrouwen, hoorde nu op gezag van een van de grootste zieners van alle tijden, dat de opeenhooping van rijkdommen het ver=derf van steden en staten is en dat de schatten van de wereld nooit komen in de handen van wie daarvan een goed gebruik weten te maken.

„Hij was een somber man," vervolgde Vanzetti, „nooit heeft een zoo droefgeestig man op de aarde geleefd. Hij is neergedaald naar de hel, naar de plaats waar — zooals de priesters leeren — de slechte menschen hun straf ondergaan".

„Ja, ik begrijp u."

„Maar u gelooft niet aan die leer van de priesters. Het leven, dat de arme menschen hier op aarde leiden door toe=doen van de rijken, is niet beter dan de hel. Wanneer men Dante leest, dan denkt men aan Italië en aan Amerika..."

Cornelia trachtte in zich op te nemen, wat de groote profeet

tot zijn dankbaren leerling te zeggen had en zij luisterde naar hem toen hij vervolgde:

„Het zijn niet de rijken, Miz Cornella, die ter helle gaan, het zijn de armen die geen enkelen vriend hebben en in den oorlog worden gezonden om daar hun leven te laten. Zij zijn in waarheid de verloren zielen en mijn hart breekt, wanneer ik aan hen denk."

IV.

Het gezin was gewoon vroeg bij de hand te zijn. Brini werkte een uur lang in zijn tuin, vóórdat hij naar zijn karwei ging en zijn vriend Bart stond er op hem te helpen. Mrs Brini bereidde de koffie en het geroosterd brood voor het ontbijt en daarbij liet zij het Cornelia niet aan goeden raad ont-breken.

„U kunt er vast op vertrouwen dat zij u in de touwslagerij zullen aannemen. U behoeft hun niets anders te zeggen dan dat uw man gestorven is en u daardoor gedwongen bent werk te zoeken. Er is werk in overvloed. Vergeet niet uitdrukkelijk dagwerk te verlangen, nachtwerk is niets voor u. In tijden van oorlog zijn er handen te kort. Wees niet bezorgd."

Vanzetti was in dienst van de touw-fabriek, met spade en houweel, zooals hij het noemde: in verband met den aanleg van een pijp-lijn werd een greppel gegraven. Hij begeleidde Cornelia en gaf haar onderweg nog menigen goeden raad.

„Het is een moeielijke tijd voor u, Miz Cornella, en het werk zal u niet meevallen. Maar niemand die u kan dwingen harder te werken dan u past. Leg het dus verstandig aan en neem voor alles uw tijd. En wanneer u bedankt wordt, dan zijn wij er nog. Wij zullen u niet den hongerdood laten sterven."

Cornelia ging onverschrokken naar het bureau van aanmel-ding en terwijl zij den klerk dapper in de oogen zag, zeide zij:

„Ik zoek werk."

Het was de eerste maal dat zij zichzelve te koop aanbood en het was voor haar een onbekende gewaarwording als een verhandelbaar voorwerp te worden opgenomen.

„Al vroeger in het touw-vak werkzaam geweest?"
„Neen, mijnheer."
„Wat hebt u dan uitgevoerd?"
„Ik ben aan het onderwijs geweest en toen getrouwd. Maar nu ben ik weduwe en moet ik in mijn eigen onderhoud voorzien."
„Het werk bij ons is tamelijk zwaar voor iemand van leeftijd."
„Ik ben niet bang voor zwaar werk. Laat dat maar aan mij over. Maar mijn zoeken is werk overdag."
„U zou misschien bruikbaar zijn voor het inpakken," zeide de klerk, terwijl hij een lijst raadpleegde. „Er is geen enkele plaats open, maar zij zouden een ander kunnen laten opschuiven."
„Heel graag," zeide Cornelia. „Doe uw best dat in orde te brengen."

Zij beproefde den man langs zielkundigen weg te bewerken en het scheen haar te gelukken. Hij richtte eenige vragen tot haar en hield van haar antwoord aanteekening op een kaart. Toen dit was afgeloopen, werd haar iemand van het personeel toegevoegd die haar door de groote ijzeren deur binnenloodste.

Het was een lange wandeling eer zij haar bestemming bereikt had. Zij bevond zich in de grootste touw-slagerij van de wereld die zich over een afstand van drie-kwart mijl langs de baai uitstrekte, in aansluiting aan een overdekte haven waar de schepen hun hennep-ladingen kwamen lossen en een stuk spoorweg ten dienste van de wagens die touw en bindgaren kwamen halen. Overal hoorde men het dreunen van de machines, overal zag men de menschen zich voortspoeden als nijvere mieren. Cornelia bleef dicht bij haar gids die in het doolhof van den arbeid den weg kende en haar veilig zou leiden naar het plekje dat voor haar bestemd was.

De zoldering van de pakkamer was laag: blijkbaar had men ook ten opzichte van de ruimte een prijzenswaardige zuinigheid betracht. De touw-rollen werden op een draaischijf aangebracht en een aantal vrouwen zat op een rij en naaide

met groote naalden en hennep-draad aan de verpakking. De geleider van Cornelia sprak enkele woorden met den opzichter die daarop een van de vrouwen riep, Cornelia in haar plaats stelde en deze op de hoogte bracht van haar taak. Zij had de touwrol een gedeelte van een slag om te draaien, ze in het omhulsel te schuiven en een zeker aantal steken te naaien, alles in een vastgestelden tijd en vóórdat de beweging van de draaischijf de touw-rol buiten haar bereik had gebracht en een nieuwe rol zich voor dezelfde bewerking kwam aanmelden.

Iemand met een gemiddeld menschenverstand bedeeld, zou weinig meer dan vijf minuten noodig hebben gehad om zich de noodige bekwaamheid voor dit werk eigen te maken en, was men eenmaal zoover, dan herhaalden dezelfde bewegingen zich tot in het oneindige. Aanvankelijk had het niets onaangenaams: Cornelia had haar doel bereikt en nu en dan kon zij haar oogen laten gaan over de vrouwen die naast haar zaten en over het werktuig. Maar na verloop van twee uren begonnen de spieren en de zenuwen die hieraan allerminst gewoon waren, in verzet te komen. Zij was vermoeid en haar handen beefden. De hennepdraad was lang en de beweging van haar arm was daaraan evenredig. Wie meenen mocht dat het niets om het lijf heeft eenige uren lang met een zelfden arm te wuiven, kan zich gemakkelijk van het tegendeel overtuigen. Zij werd duizelig en de touw-rol die tot dusver de voorgeschreven beweging verricht had, scheen neiging te hebben aan de draaischijf vast te kleven en weigerde te draaien. Zij had geen vermoeden hoe lang zij daar nu al bezig was: zij voelde zich overgeleverd aan de genade van een verVaarlijke machine die niet tot staan was te brengen. Waarom zou dit niet kunnen voortduren, totdat de laatste arm van de laatste vrouw verlamd was?

Eindelijk klonk het hoorn-signaal en zonder eenige deskundige toelichting, begreep Cornelia ten volle waarom de arbeiders plotseling opsprongen en naar buiten renden. Wat haarzelve aanging, zij verroerde zich niet. Al wat zij verlangde, was tegen den muur te leunen, haar trillende oogleden te slui-

ten en haar vermoeiden handen rust te gunnen. Zij had haar maaltijd in een kleine trommel medegebracht, maar zij taalde er niet naar. Niets doen en nog eens niets doen, was al wat zij noodig had. Met zwakke stem antwoordde zij de andere vrouwen die in haar nabijheid waren en haar hun belangstelling toonden. Zij wisten hoe het in den aanvang ging en zij spraken haar moed in. Het zou ongemerkt veel beter gaan. Haar vingers en haar rug zouden er zich aan gewennen. Maar zij was rijkelijk oud om zulk werk te beginnen...

Ja, Cornelia was oud. Nog nooit in haar leven had zij zich zoo oud gevoeld. Het was een dwaasheid geweest iets van dien aard te ondernemen. Zij had tevoren kunnen weten, dat het haar te machtig zou zijn. Maar in hetzelfde oogenblik kneep zij haar vermoeide handen samen en klemde zij haar tanden opeen. Zij had zich eenmaal voorgenomen aan het werk te gaan en nu ging het toch waarlijk niet aan, dat werk bij den eersten tegenvaller in den steek te laten. Hier lag de plicht dien zij te volbrengen had, er mocht dan van komen wat wilde.

Zoo was de aard van de kinderen van Nieuw-Engeland. Tot vreemde, zonderlinge en ontzettende dingen in staat. Onbewust gehoorzaamden zij aan de macht van het geweten en de taak die zij op zich genomen hadden, legden zij niet meer vrijwillig uit de hand.

V.

De signaal-hoorn weerklonk en de groote machine begon weer te dreunen. Met haar bevende vingers nam Cornelia haar naald en draad op en zij had opnieuw een begin gemaakt met de opeenvolgende bewegingen waartegen haar gansche wezen in opstand kwam. Zij zag haar toekomst die zich eindeloos voor haar uitstrekte: iederen morgen van zeven tot twaalf uur zou zij daar zitten en precies hetzelfde doen, daarna zou zij een uur rusten en dan weer van één tot zes hetzelfde eenerlei. En van die tien uur zou haar geen minuut worden kwijtgescholden. Geen fraaie woorden, geen edelaardige gevoelens zouden daaraan iets kunnen veranderen.

Er was een reden die Cornelia bewogen had haar keus te vestigen op de Plymouth=Touw=fabrieken als haar eerste werkgeefster. De oude heer Perry, J. Lawrence Perry, de directeur van de maatschappij, was zoo'n gemoedelijke oude heer. Zij had hem zooveel hooren vertellen van al wat in het belang van de arbeidersklasse gedaan werd en van den bloei van de onderneming en van de tevredenheid die onder het werkvolk heerschte. Het had haar als een sprookje in de ooren geklonken en geen oogenblik had zij getwijfeld aan de waarheid van die schildering. Mijnheer Perry gaf zijn geld voor verscheidene liefdadigheids=instellingen en hij gaf zijn tijd voor het beheer daarvan en een ieder bewonderde hem. Maar op eens was Cornelia onverschillig geworden voor de mildheid van mijnheer Perry en voor het gebruik dat hij van zijn winst maakte, al wat zij verlangde, was, dat hij die machine een paar minuten liet stilstaan. Alle menschenmin, alle verheven gevoelens waren geen sikkepit waard, zoolang een mensch gedwongen werd elken dag tien uren van de vier=en=twintig altijd weer dezelfde beweging te maken.

Evenmin veranderde het iets aan de zaak dat touwwerk een zindelijk artikel was en dichterlijke gedachten opriep in zoover het met schepen te maken had. Cornelia had zichzelve iets van dien aard wijsgemaakt, maar nu begon het tot haar door te dringen, dat zij geen schepen te zien kreeg en met het touw niets anders te maken had dan de achttien of twintig steken met hennepdraad. Wat er van het fabrikaat werd nadat het door haar handen was gegaan en wat daarmee vroeger gebeurd was, dat was en bleef voor haar het onbekende. Het was den beminnelijken grijzen heer Perry nooit ingevallen zijn ondergeschikten een studiereis door de fabriek te laten ondernemen en hun een duidelijke voorstelling van het wordingsproces bij te brengen. Een elk ging naar zijn of haar aangewezen plaats en zorgde daar bij het morgen=getoeter tegenwoordig te zijn in afwachting van het signaal dat vijf uur later zou volgen. De taak van heden was volkomen gelijk aan de taak van gisteren. Cornelia dacht er over met den braven ouden heer Perry eens een hartig woordje te

spreken en in haar verbeelding zag zij reeds de verbijsterde uitdrukking van zijn oogen. Maar zij liet het bij het voornemen blijven en had alvast de voldoening, dat het haar gedachten een weinig had afgeleid van de pijnen die haar kwelden.

Toen eindelijk het signaal zich weer liet hooren, moest een van de andere vrouwen Cornelia bij het opstaan komen helpen. Zij was de laatste die het gebouw verliet en door de ijzeren deur naar buiten kwam. Brini en Vanzetti stonden haar op te wachten. Zij grepen haar onder de armen en voort ging het nu, zoo snel haar voeten haar wilden dragen. Hoe dankbaar was zij dien goeden, trouwen, hulpvaardigen Italiaanschen arbeiders! Zij zagen op haar gelaat de sporen van haar vermoeidheid en bijna droegen zij haar naar huis. Al dien tijd prevelde Vanzetti:

„Arme Miz Cornelia ... Dit werk is veel te zwaar voor een oude dame ... U zult dat nooit kunnen volhouden."

En toen zij thuis waren gekomen en zij zeide niets anders te verlangen dan op haar bed te mogen uitrusten, toen bracht de discipel van Dante haar een glas melk en overreedde haar het uit te drinken. Terwijl hij haar verzorgde, zeide hij:

„Miz Cornelia, u doet beter niet terug te gaan naar die fabriek. U kunt hier in de huishouding een weinig helpen, maar geen fabriekswerk, daar is u te oud voor. Ik heb een klein sommetje op de bank staan en ik wil u gaarne helpen. Misschien kunt u wel een betrekking bij een Amerikaansche familie vinden ..."

Maar Cornelia antwoordde:

„Morgen ben ik weer opgeknapt. Ik ben niet van plan mijn werk op te geven."

VI.

Indien Cornelia gehoopt had, dat het werk haar den volgenden dag gemakkelijker van de hand zou gaan, dan werd zij daarin bitter teleurgesteld. Zij sliep onrustig en toen zij wakker werd, deed iedere spier in haar rug en haar armen en

vingers haar pijn. Zij riep al haar geestkracht te hulp om die gevoelige spieren tot de vervulling van hun plicht te dwingen en aldus werd elk werkuur een zware beproeving. Het duurde vele dagen eer de pijn begon te luwen en voor haar heele leven bleef haar een zekere gevoeligheid in de schouders en in den rug bij. De geneesheeren noemden het „gewrichts-rheumatiek" en rekenden zich die benaming als een bijzon-dere verdienste aan waarvoor de patiënt hun erkentelijk behoorde te zijn.

Cornelia had alle reden voldaan te zijn met het maatschap-pelijk succes dat zij in Suosso's Lane behaald had. Elken morgen had zij een eere-geleide van twee stoere mannen die haar naar haar werk brachten, en hetzelfde paar mitsgaders een jeugdig knaapje die haar in den avond naar huis brachten. Het heele gezin vertroetelde haar en, eenmaal thuis, was het haar ten strengste verboden een hand uit te steken. Liggende op haar bed, met een kussen onder haar hoofd, werd zij met spijs en drank bediend en terwijl de anderen in de keuken zaten, was niets gemakkelijker dan het gesprek gaande te houden.

Wat mogen bij dit alles hun beweegredenen geweest zijn? Was het de aangeboren goedheid van de armen naar de wereld? Zou elk Italiaansch gezin hetzelfde gedaan hebben voor een vrouw van leeftijd wie het tegengeloopen was? Cornelia verlangde niets liever dan dit te gelooven, maar ontveinsde zich niet, dat hier bijzondere omstandigheden in het spel waren. Zij was wat men noemde een Amerikaansche dame en deze lieden wisten, dat zij in de oogen van de macht-hebbenden van dit rijke land weinig meer dan paria's waren. Zij waren zich zonder twijfel bewust dat deze geheimzinnige bejaarde vrouw, met haar tengere gestalte en ongeharde spieren, met die zachte stem en kiesche opvattingen, aan een geheel andere levenswijze gewoon was geweest. Op haar zestigste jaar had zij in deze koude wereld haar intrede gedaan, alleen en zonder vrienden of magen en genoodzaakt op eigen beenen te staan. En waarom? Zij had hun verteld, dat zij als weduwe was achter gebleven en hun verbeelding

had het ontbrekende aangevuld. Zij was aan de armoede ten prooi geraakt. Hartelooze bloedverwanten hadden haar van haar erfdeel beroofd... Dit of een dergelijk eenvoudig en kinderlijk verhaal diende als verklaring van al wat hun niet geopenbaard was en aldus bleef zij in een dichterlijk waas gehuld.

Vanzetti stond er op, een glas warme melk voor Cornelia gereed te maken en beweerde, dat het haar goed zou doen en niets heilzamer was voor een oude dame die te hard gewerkt had. Toen hij de deur was uitgegaan, merkte Mrs. Brini op:

„Hij heeft zoo'n goed hart en hij kan niet aanzien, dat iemand verongelijkt wordt. Laatst hadden wij een jong katje dat ziek werd en mijn man meende dat het beter was het diertje van kant te maken. Hij pakte het in den nek en ging naar buiten om aan het lijden van het dier een eind te maken. Maar Bart werd dol toen hij dit hoorde en verzette zich met alle macht daartegen. Toen nam hij een mandje en vulde het met gras en spreidde daarin een bedje en als hij 's avonds thuis kwam, gaf hij het dier warme melk te drinken.

Cornelia lachte toen zij dit hoorde.

„Nu weet ik waar hij dat geleerd heeft," zeide zij. „Ik ben nu zooveel als zijn zieke poesje."

Tot groot vermaak van Fay en Trando gaf zij zichzelve dien bijnaam, maar hun moeder verzette zich daartegen omdat zij het te oneerbiedig vond.

In dienzelfden tijd vertelde Cornelia hun, dat zij in haar voormalig gezin „Grootje" genoemd werd en dit zou nu voortaan op zijn Italiaansch haar naam zijn. Zij heette nu „Nonna" en weldra noemde een ieder haar bij dien naam.

Het was een eigenaardigheid van het gezin, dat allen een bijnaam hadden en door Cornelia daarbij genoemd wilden worden. Alfonsina Brini was bekend als „Cicadet" en niemand wist den oorsprong daarvan te zeggen. Het jongste kind werd „Poppie" genoemd omdat het onafscheidelijk was van zijn pop. Vanzetti had een bijzonderen naam voor Beltrando die met de buurjongens niet te best overweg kon en toen hij eens schreiende binnenkwam, van Vanzetti moest hooren, dat hij

een „Magoon" was, het Italiaansche woord voor „huilebalk".
Het scheen dat Papa Brini niet den rechten kijk had op het karakter van dit overgevoelig kind en dies had de kostganger zich met zijn zedelijke opvoeding belast. Nu eens stoeide Vanzetti met hem en dan weer schold hij hem de huid vol en tot afwisseling onderhield hij ernstige gesprekken met hem. De jongen vergoodde hem en was met geen stokken van hem weg te slaan. Na het avondeten maakte Vanzetti dikwijls een verre wandeling en het was hem dan een lust over de raadselen van het leven te peinzen. Maar wanneer het buiten stormde en spookte, liep hij in de keuken op en neer, vier stappen in de lengte en vier in de breedte, niet wetende waar hij was. Dan liep Trando achter hem aan en bootste elke beweging van hem na. De anderen zagen dit met een glimlach aan, maar Vanzetti merkte niets van dit alles op. Waaraan mag hij gedacht hebben? Wat ging er in het hoofd van dien zonderlingen Italiaanschen grondwerker om?

VII.

Op zekeren avond zat Cornelia vóór de huisdeur en haalde zich het hart op aan de zachte bries. De vuurvliegen dansten in de avondlucht en de krekels zongen hun lied ... In den tuin van het huis daarnaast was een vrouw aan het werk. Zij kwam naar de heining en zeide met een beslist Ierschen tongval:

„Goedenavond, buurvrouw."

„Goedenavond," antwoordde Cornelia beleefd. En tot haar verwondering liet de vrouw daarop volgen:

„Zoudt u niet een weinig dichterbij willen komen, buurvrouw? Ik heb u iets te zeggen."

Zoo strompelde Cornelia met inspanning van haar stijve gewrichten naar de heg.

„Mijn naam is Mrs O'Dowd," zeide de buurvrouw.

„Ik ben Mrs Cornell," antwoordde Cornelia.

„Aangenaam u te ontmoeten, Mrs Cornell."

Hier liet zij haar stem dalen en vervolgde:
„Ik heb mijn oogen den kost gegeven en ik ben zeker dat u een Amerikaansche vrouw is. Mogelijk kent u die Italianen niet en ik heb gedacht, dat het misschien goed zou zijn, u met een enkel woord te waarschuwen."
„Waarvoor, Mrs O'Dowd?"
„Ik neem aan, dat u die familie Brini niet kende vóórdat u bij ze in huis kwam. Is dat zoo?"
„Ja, dat is zoo."
„Dat had ik wel gedacht. Ik zeg mijn man: zij is die men-schen op de straat tegen het lijf geloopen."
„Ik heb den kleinen jongen op straat ontmoet."
„Ik was er al zeker van. Het is een beste jongen en ik heb niets tegen hem of het moest zijn, dat zijn bal nu en dan in mijn tuin terecht komt. Maar, Mrs Cornell, u dient toch te weten, dat u in een troep gevaarlijke menschen beland is. Erger kon het haast niet. Allemaal pure anarchisten."
„Anarchisten?" herhaalde Cornelia in haar verbijstering.
„En een kwaadaardig soort daarvan, buurvrouw. Want u moet weten, de Italiaansche soort bezondigt zich aan moord en doodslag en gooit met bommen."
„O, Mrs O'Dowd, zou dat werkelijk waar zijn?"
„Ik heb het nooit van ze bijgewoond, buurvrouw, maar iedereen zegt het en de pastoor gaat tegen ze te keer en ver-biedt ons een woord met hen te spreken. Want het is niet alleen om die bommen, maar zij zijn ook godloochenaars en zij weten van geen god of gebod en hun kinderen zijn niet gedoopt en die jonge zielen zijn voor altijd verloren."
„O, hoe vreeselijk!" zeide Cornelia en zij dacht aan het: „Laat de kinderkens tot mij komen!" dat een meerdere gesproken had.
Mrs O'Dowd," zeide zij, „ik weet waarlijk niet wat ik er van denken moet. Die menschen zijn altijd zoo lief voor mij geweest."
„O, zeker buurvrouw, maar dat zouden anderen ook geweest zijn, wanneer zij de gelegenheid daartoe gehad hadden. Het is niet zoo moeielijk een dame te onderscheiden

wanneer men haar tegenkomt en als zij in moeielijke omstandigheden is en haar weg zoekt, dan is het waarlijk zoo bijzonder niet haar een handje te helpen. Maar wij zouden dat in den naam van den Heiligen God doen en dat zou er juist de waarde aan geven."

„In elk geval ben ik u dankbaar," zeide Cornelia. „Ik ben natuurlijk blij dat ik het weet."

„Ik hoop dat u mij er buiten zult laten. U weet, ik heb kinderen en ik zou niet graag in de lucht willen vliegen."

„U kunt er op aan, dat ik er met niemand over spreek," zeide Cornelia. „Ik moet over alles eens rijpelijk nadenken. Misschien doe ik nog het best bij hen te blijven om ze van hun dwalingen te genezen."

„Dat gaf de goede God," zeide Mrs O'Dowd, „want het is godbetert een schandvlek voor Suosso's Lane dat er zulke menschen wonen. Maar weeg uw woorden, buurvrouw, en pas op dat zij u niet bekeeren."

„Zijn zij werkelijk zoo gevaarlijk?"

„Wel, buurvrouw, daar kan ik niet over oordeelen want ik ken geen stom woord van hun taal en ik verlang er ook niets van te kennen. Maar Pater O'Brien zegt, dat de duivel in hun hart woont en dat men niet voorzichtig genoeg met hen kan zijn. Daarom nog eens, wees op uw hoede."

„Ik beloof het u, Mrs O'Dowd, en ik hoop dat u voor mij zult bidden."

Toen verwijderde Cornelia zich en nam haar zitplaats weer in. Na een poosje ging zij naar binnen en vond daar Brini die haar met spottende oogen en een glimlach op zijn lippen ontving.

„Wel zoo, hebben wij een praatje met Miz O'Dowda gemaakt? En wat had zij te vertellen? Ik wil wedden, dat zij u gewaarschuwd heeft, toch vooral niet met anarchisten om te gaan, allemaal slechte menschen die bommen in de kerk gooien" en Brini maakte een werpende beweging met zijn hand. „Het is er hun om te doen de Sancta Trinita in de lucht te laten vliegen . . ."

Toen Brini uit de houding van Cornelia bleek, dat zijn

vermoeden juist was, barstte hij in een uitbundigen lach uit.
„U moet Miz O'Dowda zeggen, dat Vanzetti een door en door slechte kerel is die den heelen dag niets anders doet dan bommen maken, roombommen en ijsbommen en dat hij er een heele banketbakkerij op na houdt."

VIII.

Het einde van de week kwam en Cornelia verzuimde niet den Sabbath-dag te gedenken, voorbode van een rust voor het volk van God.

Vanzetti kwam en noodigde haar tot een wandeling.

„Het is een heerlijke dag en de zon schijnt, dat het een lust is, Miz Cornella. Kom mee, er is zooveel moois te zien."

„Ik geloof dat ik te vermoeid ben om te wandelen."

„Wij behoeven niet ver te gaan en ik zal u helpen. Kom, laten wij een mooi plekje opzoeken. Buiten, in de natuur worden wij betere menschen..."

Bij het uiteinde van Suosso's Lane bevond zich een hoogte die het vergezicht belemmerde en Cornelia vermoedde, dat de baai daarachter lag. Zij bukten onder een heg door en vonden daar een voetpad. Gesteund door den krachtigen arm van Vanzetti, gelukte het Cornelia den top van den heuvel te bereiken. Er was daar niets dan een weinig kreupelhout en enkele pijnboomen, niets dat het uitzicht bemoeielijkte. De zonnestralen wierpen een helderen glans over de baai en aan het einde van de landtong werden zij een paar rotsige eilanden gewaar. In hun nabijheid verrees aan beide zijden de stad met haar wit geschilderde huizen omringd door het groen. Aan de eene zijde werd het strand geheel ingenomen door de uitgestrekte baksteenen gebouwen van de touw-fabriek met haar hooge schoorsteenen die boven den heuvel uitstaken. Cornelia gaf er de voorkeur aan zich neer te zetten waar zij het uitzicht op Plymouth hadden.

„Ergens aan die kust moet Plymouth Rock liggen," zeide zij.

„Ik zal het u wijzen," antwoordde Vanzetti, terwijl hij haar de plek aanduidde. „Ik heb daar in de buurt gewerkt en de

visch aan wal gebracht. Er komen nog altijd menschen naar kijken, ofschoon het een rots als iedere andere is.

„Weet u wat daar gebeurd is?"

„Zeker, ik heb het in een schoolboek van Fay gelezen. De menschen zijn met hun schip hierheen gekomen om hier te wonen en dat is het begin geweest van den Staat Massachusets."

„Dat is nu al bijna driehonderd jaar geleden, nog niet zoo lang als Dante, maar het schijnt ons toch een lange tijd toe."

„In elk geval lang genoeg om geschiedenis te maken," zeide Vanzetti. „Ik heb wel eens gedacht, dat er een overdreven waarde aan de geschiedenis gehecht wordt. Menschen die altijd met het verleden bezig zijn, worden zoo licht behoudziek en angstvallig... Begrijpt u mij?"

„O, zeker, maar alles hangt van de opvatting van die studie af. De Pelgrimvaders zijn zonder twijfel zeer bijzondere menschen geweest. Zij zijn in kleine scheepjes gekomen, — zoo klein dat wij het haast niet gelooven kunnen. Hebt u de modellen in het museum gezien?"

„Natuurlijk, ik ga alles zien."

„En hier was niets anders dan een uitgestrekte wildernis, alleen bewoond door Indianen. Een kust door rotsen ingesloten en de winter in aantocht, zoodat zij in allerijl hutten voor hun onderdak moesten bouwen. En van voedsel hadden zij ook geen overvloed, — niets anders dan een weinig koren dat zij hadden meegebracht en daarbij het wild dat zij schoten en de visch die zij vingen. Die eerste winter moet ontzettend geweest zijn en de helft hunner heeft dien dan ook niet overleefd. Maar zij hielden stand en toen in den zomer een schip aanlegde, wilde niemand van hen naar Engeland terugkeeren. Dat teekent hen."

„Ja," — zeide Vanzetti, — „het zijn mannen tot wie wij met eerbied hebben op te zien. Oproerlingen als zij heeft de wereld broodnoodig. Zij hebben priester noch koning ontzien en voor het recht en de vrijheid zijn zij dapper opgekomen. Alleen blijft het jammer dat zij de vrijheid voor zichzelven geëischt, maar ze niet aan anderen gegund heb-

ben. Wij, kinderen van dezen tijd, verlangen vrijheid voor allen."

„Natuurlijk," — antwoordde Cornelia, — „maar dat is niet zoo eenvoudig als het klinkt. Hoe kunnen alle menschen vrijheid genieten, zoo lang er nog zoovelen zijn die weigeren daarvan een eerlijk gebruik te maken ?"

„Ik geloof niet dat er zulke menschen zijn, signora."

„Gelooft u niet dat er slechte menschen zijn ?"

„Ik geloof veeleer dat er zieke menschen zijn die geholpen moeten worden. Maar in elk geval, de meeste menschen zijn goed en willen goed.... Neen, neen, Miz Cornella," — en hier vatte de spreker vuur en ontwaakte in hem de Italiaan, bewegelijk en luid van stem, — „wat de wereld onrustig maakt dat is niet het slechte hart van de menschen, dat is het averechtsche onderwijs en het verkeerde stelsel, — dat is de macht en de overheid. De koningen en de priesters, de kapitalisten en de werkgevers, — zij zijn het die den twist in de wereld brengen en in hun eigen voordeel oorlog maken."

„Meent u dat de oorlog in Europa op die manier ontstaan is ?"

„Ik meen het niet, signora, maar ik weet het. Ik woonde in Europa en toen ik den oorlog zag aankomen, ben ik naar Amerika uitgeweken. Dit is de oorlog van de menschen die de baas zijn, van den groot-kapitalist."

„En gelooft u niet dat de volken achter hun regeerders staan ?"

„O, zeker, maar dat ligt aan de opvoeding vooral in de school. En wie maakt de school en wie maakt de kranten ? Het zijn altijd weer de werkgevers die langs dien weg op den oorlog aansturen. Zij willen hun winsten opstrijken en daarom houden zij het volk in slavernij. Wat geven zij om het leven van den werkman ? Wat gaan hun de arbeiders van de touw-fabriek aan ?.... Hebt u de boeken gelezen die ik u gegeven heb ?"

Plotseling herinnerde Cornelia zich de waarschuwing van Mrs O'Dowd en zij dacht :

„Weeg uw woorden en zie toe dat zij u niet bekeeren."

IX.

Witte zeilbooten waren als drijvende stippen in de baai tegenover hen en de wolken dreven langs het luchtruim en wierpen haar schaduw op het water. Het gelui van de kerk-klokken klonk van verre, de vogels zongen in de boomen in hun nabijheid en de bloemen geurden, — het was alles vrede in schoonheid en het was een pijnlijke gedachte dat in dit-zelfde oogenblik duizenden en duizenden menschen bezig waren hun naasten om het leven te brengen en zich daarbij bedienden van afschuwelijke werktuigen waarvan de voorbe-reiding en de vervaardiging vele jaren gekost hadden. Zij sloot haar oogen en fluisterde:

„Laat ons het geluk althans voor enkele minuten vasthou-den."

Ook uit de stem van den ander was alles geweken wat naar redetwist zweemde.

„Het is zoo, signora, er gaat niets boven het geluk. Ik wil niet meer aan den oorlog en de revolutie denken. Ik vergeet de politiek en ga bloemen plukken. Er groeien hier heerlijke bloemen en ik zal ze mee naar huis nemen voor Alfonsina die haar woning daarmee versiert. Ik kom hier dikwijls op den Zondagmorgen en lees hier een boek. Dan is hier nie-mand... Ook in de week wanneer ik geen werk heb. Ik hoef niet altijd aan het werk te zijn om te kunnen leven. Wat zou ik met zooveel geld moeten doen? Ik ben een gezonde, sterke man en ik denk niet meer aan den oorlog die toch nooit in Amerika komt.... Wat gaan mij de Italianen aan! Laten zij voor zichzelf zorgen.... Begrijpt u wat ik zeggen wil?"

„O, zeker, de meeste menschen denken er zoo over."

„Ik zeg tot mijzelf: wees verstandig, Vanzetti, je hebt de wereld niet geschapen en je kunt ze niet anders maken dan zij is. Je hebt den oorlog niet aan den gang gebracht en even-min kun je een eind daaraan maken.... Maar ik heb daar toch geen vrede mee en, of ik het wil of niet, telkens weer moet ik aan die loopgraven denken en ik zie daar de men-

schen met hun afzichtelijke wonden en dan zeg ik tot mij-zelf : Vanzetti, wanneer je dat rustig aanziet, dan ben je een verrader aan de goede zaak. Spreek de waarheid en laten je woorden van verzet ingang vinden. Roep de menschen bijeen, dat zij samenkomen en zoek iemand die daar het woord wil voeren.... Want daartoe ben ik zelf niet in staat : ik ben niets dan een arme onwetende werkman. Maar ik heb een Italiaansch spreker gevonden, Galleani... Kent u hem?"

„Neen, ik heb nooit van hem gehoord."

„Alle Italianen kennen hem. Hij is een oud man. Ik heb hem al eens in Plymouth gebracht, het was een groote meeting en er waren veel menschen. Mijn patroon wil niets van hem hooren en hij heeft mij gezegd : als je voor dien man propaganda maakt, dan krijg je van mij geen werk meer. — En zoo komt het dat ik zoekende ben naar werk, maar ik ben toch tevreden, want ik heb iets mogen doen voor de goede zaak."

„En wat is u nu voornemens ?"

„Ik wil mijn best doen de menschen te ontwikkelen. Ik wil hun aan het verstand brengen, dat zij niet langer voor de kapitalisten moeten vechten. Laat het volk tegen zijn ware vijanden, tegen de kapitalisten oorlog voeren. Zoodra het volk dat inziet en zich daaraan houdt, is het met den oorlog gedaan. Gelooft u dat ook niet ?"

„Ik weet het waarlijk niet," — antwoordde Cornelia weemoedig. — „Soms geloof ik, dat de menschen niet zonder dat gevoel van haat kunnen leven. De kapitalisten zenden hun eigen kinderen in den oorlog en velen komen niet levend terug."

„En gelooft u, dat de vrouwen vóór den oorlog zijn?"

„Sommigen tenminste. Zij gaan er geheel in op en haten nog feller dan de mannen in de loopgraven. Er zijn vrouwen in Boston die niets liever zouden zien dan dat Amerika partij koos in den oorlog."

„Dat is alles propaganda, Miz Cornelia, kapitalistische propaganda. Waarom zouden wij in dit goede land niet rustig kunnen leven? Waarom moeten wij tegen andere volken

gaan vechten? In Italië heet het altijd dat er menschen te veel zijn en dat er dus meer ruimte noodig is, dat wil zeggen meer land dat van andere volken moet worden weggenomen. Men zou denken: als er te veel menschen en te veel kinderen zijn, laten de menschen dan zorgen dat er minder kinderen komen.... U houdt mij ten goede, signora, u is een dame van leeftijd en ik mag dus vrijuit met u spreken en u weet wat ik daarmee bedoel."

„Wij noemen het geboorte-beperking," — zeide Cornelia met een glimlach.

„Juist, dat is het. Maar als men den Italiaanschen vrouwen dien raad geeft, dan komt de priester en brengt er den duivel en de hel aan te pas en dreigt met de eeuwige verdoemenis. De pastoor zorgt er wel voor, dat de menschen niet wijzer worden en wie ze wijzer wil maken, die wordt in de gevangenis of over de grenzen gezet. De priester zegt dat hij in den naam van God spreekt en dat het Gods wil is, dat de menschen zich vermenigvuldigen. Wanneer de bevolking ruimte tekort komt, dan eischt God, dat het vreemde land met de wapens veroverd wordt! Begrijpt u mij?"

„Zeker, ik begrijp u."

„Wie heeft er ooit van zoo'n dwaasheid gehoord! Er moet oorlog zijn om ruimte te maken en er moeten kinderen zijn om die ruimte te vullen. En zoo gaat het steeds voort. Wat wordt er onder dat alles van de vrouw? Zij is niets meer dan een dier dat kinderen ter wereld brengt, kinderen die later als soldaten zullen dienen. Daarom moet de vrouw een slavin zijn en dom gehouden worden. Dat houdt het bijgeloof in stand. Zoo is het in Europa en zoo wordt het ook in Amerika wanneer de kapitalisten hun wil doordrijven. Maar de anarchist zegt: dat zal niet gebeuren! De anarchist wil dat de menschen niet als soldaat sterven, maar in vrijheid leven. De anarchist roept den vrouwen toe: Staat op en vreest den priester niet die u geen kwaad kan doen. De god, dien hij verkondigt, bestaat niet. Er is een God die de menschen en de kinderen liefheeft en niet wil dat de menschen in den oorlog sneuvelen. Gelooft u dat ook, signora?"

Cornelia bedacht opnieuw hoe de waarschuwing van Mrs O'Dowd van pas geweest was en hoe gevaarlijk het zijn kan zich met den duivel op een redetwist in te laten. Hier was haar een merkwaardige meening voorgelegd en dat door ie=mand die niets van een duivel had, maar veeleer aan een droomer deed denken, een eenvoudige van harte die zich nooit een voorstelling had gemaakt van de kracht van zijn tegenstanders en van het onverbiddelijk geweld dat hem zou wegvagen, zooals een blad door den stormwind wordt voortgezweept.

X.

De dagen kwamen en gingen en Cornelia begon zich hoe langer hoe meer als een lid van het gezin Brini te voelen. Tegelijk had zij zich in de Plymouth Touwfabriek volkomen ingeburgerd. Nu en dan sloeg zij de oogen op van haar taak en leerde de menschen van haar omgeving kennen — hun aangezicht, hun naam, het land van hun herkomst en hun manier van spreken. In het vrije middaguur keuvelde zij met hen en luisterde naar het verhaal van hun wederwaardig=heden en al wat hen beurtelings van hoop en vrees vervulde.

Ook begon zij zich rekenschap te geven van de fabriek in haar geheel, van het vervaarlijke werktoestel dat haar aan alle zijden omringde. Zij kwam op de hoogte van de namen van de onderscheiden gebouwen en leerde zich een voor=stelling maken van wat daarbinnen gebeurde, van het werk met den hekel en de reiniging van het vlas en zooveel meer. De uitdrukkingen van het vak kregen allengs een beteekenis voor haar. Soms zag zij de spinkamers in volle werking, maar den diepsten indruk maakte toch de lijnbaan waar zij de draden tot een vier=draads=touw zag verwerken. Ge=leidelijk kreeg zij een inzicht in de samenstelling van deze industrie die ongetelde scheepsladingen hennep in ontvangst nam en daartegen bergen van allerlei touwwerk afleverde, van bindgaren tot kabeltouw toe.

De menschelijke raderen van deze machine waren — dit was tenminste het geval met Cornelia — tamelijk langzaam

van begrip: om en in hen werkten zoovele krachten die hen omlaag drukten, als daar zijn armoede, onwetendheid, een vreemde taal en gebruiken waar zij geen weg mee wisten. Er waren instellingen, die bedoelden hun ontwikkeling te bevorderen, onder meer dag- en avondscholen, maar het scheen Cornelia toe, dat deze pogingen werden tegengewerkt door aanmerkelijk sterker krachten die er belang bij hadden hen onder den duim te houden. Huisbazen en leen-haaien, marskramers met minderwaardig goed, ondeugdelijke geneesmiddelen en vervalschte eetwaren — welbespraakte beunhazen die hen verlokten hun spaarpenningen in niet-bestaande goudmijnen en petroleum-bronnen te beleggen — er waren er niet velen onder de arbeiders, die het geluk hadden uit de handen van die roovers te blijven.

Onder de machten van de uitbuiting moet natuurlijk in de eerste plaats genoemd worden de aanzienlijke bloeiende onderneming die door den goedmoedigen mr. J. Lawrence Perry beheerd werd. De maatschappij was de eigenares van de meeste huizen waarin de arbeiders genoodzaakt waren te wonen — voorts was een groot deel van de omringende terreinen haar eigendom en eindelijk deelde zij in de stad de lakens uit — wel te verstaan, verborgen achter een politiek lichaam. Het weekloon van de ongeschoolde arbeidsters bedroeg zes dollars en van de mannen negen en aangezien het vast stond, dat dit loon niet toereikend was voor een gezin volgde daaruit stilzwijgend, dat de vrouwen gedwongen waren te werken en ook de kinderen zoodra zij daarvoor in aanmerking konden komen. De zorg voor de huishouding werd overgelaten aan de zeer oude menschen en de zeer jonge kinderen en voor een deel aan de kreupelen en verminkten. De huiselijkheid zou er misschien bij tekort komen en niet alles zou binnenshuis even behagelijk zijn. De heeren en dames die in het bezit waren van aandeelen en schuldbrieven van de groote touw-fabriek en daarvan de inkomsten genoten, plachten met een mengeling van medelijden en minachting te zeggen:

„Zij leven als de zwijnen."

XI.

Intusschen werden deze eenvoudige loon=arbeiders door een buitengewone ramp getroffen. Het geval voltrok zich over de heele wereld, maar dit was hun onbekend — hun blik reikte niet verder dan Plymouth. De prijzen van al wat zij kochten, stegen met den dag. Ten gevolge van den oorlog waren de bondgenooten gedwongen den inkoop van Amerikaansche voortbrengselen te bekostigen. Zooals Josua Quincy Thornwell den avond vóór zijn dood voorspeld had, bracht dit een ongehoorden voorspoed onder de Amerikaansche industrieelen en beurs=speculanten teweeg — maar hand aan hand daarmede ging een verhooging van de prijzen voor de armen gepaard. En van een evenredige vermeerdering van de loonen was hoegenaamd geen sprake, hoewel die loonen zich niet of nauwelijks boven het peil van het allernoodzakelijkste verhieven. De groote ondernemingen die arbeiders=woningen in eigendom hadden en ze aan de gegadigden verhuurden, ontzagen zich niet, de huren met een dollar per maand te verhoogen en beweerden dat dit noodig was. Zij braken zich het hoofd niet met de vraag wat voor hun huurders noodig kon zijn.

Zooals reeds gezegd, de touwwerkers waren een weinig langzaam van begrip, maar wisten toch zeer stellig tegen het einde van de week, of zij al dan niet nog een weinig geld in hun zak hadden. Donderdag was de wekelijksche betaaldag en wanneer het geld op Dinsdagavond in stede van in den loop van den Woensdag, was opgeteerd, dan pruttelden zij geweldig onder elkander. Het werd allengs een begrip dat zich ongemerkt verspreidde, een gevolgtrekking van hun gezamenlijk bewustzijn, een overtuiging die buiten de personen omging. Er was onder deze arbeiders zelfs geen spoor van organisatie: de touw=fabricatie behoorde niet tot de aangesloten vakken. De omstandigheid, dat de arbeiders niet in de gelegenheid waren hun grieven te luchten, was in de oogen van de groote burgerij van alle beteekenis ontbloot, omdat te midden van den algemeenen voorspoed geen

enkele grief bestaanbaar was. Wie bij den opzichter klachten te berde bracht, dien zat de ontevredenheid in het bloed en niets natuurlijker dan dat de opzichter dien mopperaar de deur wees.

Cornelia was zeer onwetend omtrent al wat met het vraagstuk van den arbeid in verband stond, — toch kwam aldra de zeer voor de hand liggende gedachte bij haar op, dat deze slecht betaalde arbeiders zich met elkander dienden te vereenigen. Toen zij die opmerking in tegenwoordigheid van de familie Brini uitte, ontdekte zij tot haar verbazing dat haar woorden Vanzetti bedroefden.

„Dat moet u niet zeggen!" riep hij uit. „De organisatie is een valstrik voor den arbeider. Alle organisatie is een soort van regeering. Vette baantjes, dat is al wat er van komt en heeren die op hun gemak een groote sigaar rooken en zich om den arbeider niet bekommeren."

Er was inderdaad in Amerika een groot aantal bezoldigde bestuurders van wie Vanzetti beweerde, dat zij zwaar betaald werden en niets voor den arbeider uitrichtten, zoodat de niet-georganiseerde arbeiders er naar zijn meening beter aan toe waren.

„Maar wat denkt u dan te gaan doen?" vroeg Cornelia in hooge mate verbijsterd.

„De arbeider moet opgevoed worden, hij moet leeren denken, dan heeft hij niemand anders noodig die voor hem denkt. Zij kunnen zij aan zij staan, maar daarvoor hebben zij geen kantoor noodig met al den omslag van dien."

Cornelia was altijd van meening geweest, dat de vereeniging van de arbeiders het punt van uitgang was waarover alle vooruitstrevenden het eens waren. Zij liet zich dienaangaande inlichten en nu bleek haar, dat de anarchisten waartoe Vanzetti behoorde, afkeerig waren van al wat naar organisatie zweemt. Er waren andere groepen die zich communistische anarchisten noemden en bereid waren een revolutionnaire vereeniging te steunen of ook zich tijdens een staking bij een ouderwetsche vereeniging aan te sluiten. Maar Vanzetti noemde zichzelf een „communistisch-anarchist" en wilde van

welke organisatie ook niets weten, met uitzondering van een zeer tijdelijke, die bestemd was leiding te geven aan een werkstaking — een comité dat de stakers vertegenwoordigde, geen belooning ontving en door de stakers ten allen tijde kon worden opgezegd.

Het griefde Vanzetti, dat zijn vriendin, wier opvoeding hij met zooveel ijver in handen had genomen, met het euvel van de vereeniging besmet was.

„Wie heeft u die dingen aangeprezen?" zoo vroeg hij. En toen zij hem verzekerde, dat zij haar eigen meening had uitgesproken, was hij slechts ten halve gerustgesteld. Cornelia lachte en het geval scheen haar buitengewoon vermakelijk toe en zij zeide hem, dat hij precies als mrs. O'Dowd was en vreesde, dat zij haar ziel met gevaarlijke nieuwe denkbeelden besmetten zou.

Het spreekt van zelf, dat deze voogdijschap op het brein van Cornelia zijn gewone uitwerking niet miste en haar nieuwsgierigheid wakker riep. Zij drong bij haar leermeester op nadere inlichting aan en vernam aldus het bestaan van hoogst verderfelijke elementen die onder den naam van „reformisten" bekend waren. Het waren menschen, die het voor mogelijk hielden, het huidig maatschappelijk stelsel te verbeteren en het stukje voor beetje te veranderen. Deze leer was niets beter dan een valstrik voor de loon-slaven, omdat zij daardoor verleid werden aan de politiek te gaan doen. „Alle politiek is tijd vermorsen," verklaarde Vanzetti en de toon waarop hij dat zeide en de uitdrukking die zijn gelaat daarbij aannam, verrieden duidelijk, dat het hier om een zeer verwerpelijke meening te doen was. — „Wie reformist zegt, zegt verrader" — zoo vervolgde hij. „Hij wordt gekozen, maar kan niets doen. Hij wordt betaald en belooft alles en nog wat en verkondigt allerlei leugens en ten slotte staat hij aan den kant van den kapitalist. Zoo'n reformist is geen visch en geen vleesch en in elk geval is hij een slecht vriend van den arbeider."

XII.

Kort daarna leerde Cornelia een van die gevaarlijke per-sonen kennen. Op een Zaterdagavond was er bezoek in den huize Brini: een forsch gebouwde jonge Italiaan, steenhouwer van zijn beroep en binnengeleid als kameraad Culla. Hij kwam de beide mannen over een zakelijke aangelegenheid raadplegen en het gesprek werd in hun eigen taal gevoerd, terwijl Cornelia en Alfonsina zich met haar naaiwerk onledig hielden. Cornelia ving daarbij herhaaldelijk het woord „picnic" op, maar gaf zich daarbij geen rekenschap dat dit een Engelsch woord was, totdat mrs. Brini haar toefluisterde dat Culla een van de socialisten van Plymouth was en er een picnic op touw werd gezet. Cornelia merkte op, dat het onderhoud hoe langer hoe levendiger werd. De drie mannen maakten drukke gebaren en spraken hoe langer hoe luider en opeens hoorde zij een bekend woord, het gehate woord „reformista". Het werd door Vanzetti op een toon van min-achting uitgesproken en opdat kameraad Culla niet in twijfel zou verkeeren op wien het gemunt was, wees de spreker met den vinger naar hem.

Kameraad Culla had een half opgevouwen krant in zijn hand en in zijn opgewondenheid wierp hij die naar den grond. Waarop Vanzetti oprees en met een breed armgebaar uit-riep:

„Een reformist is een verrader!"

„Dat is laster!" antwoorde kameraad Culla.

„Een verrader van de zaak van de arbeiders!" drong Van-zetti aan. En nu ontstond een stortvloed van Italiaansche woorden die als in een wervelwind tegen elkander botsten en door vier zwaaiende armen onderstreept werden. Die armen begonnen bedenkelijk dicht bij elkander te komen en zonder twijfel zou de aanraking reeds voltooid zijn, indien Brini zich niet daartusschen geplaatst en luider geschreeuwd had dan de beide anderen te zamen. Tegelijkertijd was mrs. Brini opgesprongen en had Vanzetti bij de mouw gegrepen en hem eenige vermanende woorden toegevoegd waaruit zich

het woord „Nonna" losmaakte. Cornelia was verschrikt van haar stoel opgestaan, ongewoon als zij was aan dezen vorm van een staatkundige gedachtenwisseling. Vanzetti zag haar aan, keerde zich plotseling om en verdween in de keuken, terwijl Brini en Culla lachende eenige woorden met elkander spraken en de laatste vertrok.

Vanzetti kwam terug en ging zitten, met een uitdrukking van onmiskenbare verlegenheid op zijn gelaat.

„Ik schaam mij, dat ik zoo driftig ben geweest, Nonna", zeide hij. Hij noemde haar sinds eenigen tijd met den naam dien de kinderen haar gegeven hadden en van haar kant noemde zij hem Bart. „Ik doe al mijn best, niet boos te worden, maar die reformist is zoo'n slechte kerel."

Hij vertelde nu, dat kameraad Culla inzage verzocht had van de lijst van de anarchisten die in de buurt woonden, ten einde hen uit te noodigen een socialistische picnic bij te wonen. Eenigen tijd geleden hadden de anarchisten een picnic gehouden waarop een spreker van hun kleur het woord gevoerd had en daartoe waren alle socialisten uitgenoodigd en velen hadden daaraan gehoor gegeven. Zij meenden, dat die beleefdheid beantwoord behoorde te worden, maar verloren daarbij het verschil tusschen de beide gevallen geheel uit het oog. De zaak was, dat de socialisten door de politie nooit lastig werden gevallen, terwijl de anarchisten als onvervalschte revolutionnairen, voortdurend de inmenging van diezelfde politie te duchten hadden en derhalve de namen van hun vrienden en geestverwanten niet aan de groote klok konden hangen. Dit nu had kameraad Culla ontstemd en hem in den waan gebracht, dat zijn partij onrechtvaardig behandeld werd.

Uit het gesprek dat nu volgde, was gebleken, dat de socialisten van Plymouth een belangrijk voordeel op de anarchisten hadden, aangezien zij voorstanders waren van de organisatie en deze bij hen zeer voorspoedig ontwikkeld was en vijftig leden telde, terwijl de anarchisten, die niets van een organisatie wilden weten, slechts door een zeer zwakken band met elkander verbonden waren en het nauwe-

lijks verder hadden gebracht dan een ledenlijst. Vandaar dat de socialisten zich genoegens konden veroorloven, die voor de anarchisten ontoegankelijk waren. Zoo konden zij ook elke week geregeld hun tijdschriften rondzenden en — wat meer zegt — onder de anarchisten leden aanwerven. Het was Vanzetti blijkbaar niet mogelijk hierin iets grappigs te zien en hij bleef dan ook het antwoord schuldig toen Cornelia hem plagenderwijs onder den neus wreef, dat de organisatie ook haar nuttige zijde scheen te hebben. Haar leermeester kon over alle onderwerpen scherts verdragen, met uitzondering van de zuivere leer. Dat was een heilige waarheid, een middel om aan de slavernij te ontkomen en aan den oorlog een einde te maken en zoodra dit alles aan de orde was, werd hij een onverzettelijk dweper. En dit trof te meer, omdat hij op alle andere terreinen van het leven de zachtheid en meegaandheid zelve was.

Dit was op een Zaterdagavond gebeurd en den volgenden morgen gingen Cornelia en haar leermeester een wandeling in het bosch maken. Daar ontmoetten zij vier kinderen, die bloemen geplukt hadden om ze te koop aan te bieden. Elk van hen had een ruiker en de prijs was twee centen het stuk. Vanzetti kocht hun ganschen voorraad en de kinderen waren den koning te rijk.

„Wat moeten wij met al die bloemen beginnen?" vroeg hij. En hij gaf Cornelia één ruiker die voor Alfonsina bestemd was en wierp de anderen onder het kreupelhout.

„Waarom hebt u dan zooveel gekocht?" vroeg Cornelia, die belang stelde in zijn beweegreden. Vanzetti ergerde zich aan haar gebrek aan bevattingsvermogen en antwoordde:

× „Wanneer ik twee ruikers gekocht had, dan waren twee kinderen bedroefd geweest. Zij hebben er zooveel moeite voor gehad en zij hebben het geld misschien meer noodig dan ik."

XIII.

De heldere dagen van den zomer gingen snel voorbij, zoo ook de verfrisschende dagen van den herfst en weldra

kwamen de eerste bedreigingen van den winter. En daar valt waarlijk niet mee te spotten op deze kale rotsachtige kust waarover de ijskoude winden van den oceaan strijken en waar de sneeuw zich ophoopt en de straten verspert en de thermometer vaak ver beneden het nulpunt daalt. Cornelia besloot haar spaarpot in een warmen wintermantel te be=leggen, maar hij bleek minder warm dan zij verwacht had en daarom gewende zij zich den mantel den heelen dag in de fabriek aan te houden en dien des nachts als bed=deken te gebruiken.

Er kwamen dagen waarop de gang naar de fabriek en terug naar huis een helsche marteling verdiende te heeten en inder=daad aan de tooneelen van Dante deed denken waar hij ons de verloren zielen doet aanschouwen, die in het ijs zijn vast=gevroren. Maar in het heldendicht zijn de verdoemden voor het minst zichtbaar, terwijl zij hier te midden van een vol=slagen duisternis voortstrompelden. Cornelia droeg haar mantel dichtgeknoopt over een wollen jak, de leden van het gezin hielpen haar den omslag=doek over hoofd en ooren te bevestigen, zoodat er niets meer dan een kijkgaatje voor haar neus en oogen overbleef. Daarna verdwenen haar handen in een paar wanten en verborgen zich achter den omslagdoek, Zoo aanvaardde zij de lange dagreis en voort ging het, terwijl de stevige hand van Brini haar onder den arm greep. Zoo waggelden zij door de sneeuwhoopen en gleden over het ijs dat den weg bedekte. Haar handen waren verstijfd van de koude, maar zij durfde Brini niet loslaten, uit vrees armen en beenen te breken. De meedoogenlooze winden gierden om haar heen en beukten haar en drongen door haar schamele kleeren heen. De dwarrelende sneeuw belette haar te zien, maar het gevaar te verdwalen was niet groot en zij had slechts den stroom te volgen van de talloozen die allen het=zelfde doel hadden. Het was in de Januari=maand van 1916 en daarginds op de onstuimige zeeën werden de schepen tot zinken gebracht met dien gevolge, dat de wereld, indien zij den oorlog niet wilde opgeven, genoodzaakt was haar touw=voorraad aan te vullen. Een arbeidster die niet twaalf volle

werkdagen tegenwoordig was geweest, had het recht verbeurd op het loon van zes dollar dat haar op den avond van Donderdag in een envelop ter hand werd gesteld. En hoe zou zij dan haar kost en inwoning kunnen betalen en de doeken en mantels en wanten en rubber-schoenen, om niet te spreken van medicijnen en onvoorziene uitgaven?

Cornelia was niet alleen naar den inwendigen mensch veranderd, maar ook in haar voorkomen en haar gewoonten. Zij nam nu niet meer elken morgen een bad vóór dat zij zich aankleedde. Zij stond nu kwart vóór zes op bij het licht van een petroleum-lamp en in een kamer waar zij haar eigen adem kon zien. Haar eenige gedachte was, zoo spoedig mogelijk de warmste kleeren aan te trekken die zij had en daarna een kop drinken van de gekookte cichorei die in het huis van den arme de rol van de koffie vervult. Wanneer zij eenmaal thuis was, had zij geen reden zich ook maar van een enkel kleedingstuk te ontdoen vóórdat zij naar bed ging. Daarbij kwam nog, dat zij slechts katoenen dekens bezat. Zij beproefde daaraan tegemoet te komen door haar kleedingstukken op het bed op te stapelen, maar toch waren er nachten, waarin de koude haar belette te slapen. Nu en dan herinnerde zij zich de uitspraak van vrouwen, die met aardsche goederen gezegend waren: dat zindelijkheid geen geld kostte....

Een ander voorschrift van het gezonde leven was de noodzakelijkheid van versche lucht gedurende den nacht. De geleerden hadden goed praten: zij sliepen in een bestookte kamer onder wollen en donzen dekens. Maar voor Cornelia bleef niets anders over dan den leefregel van de armen te volgen en bij de eerste winterkoude de vensters zorgvuldig dicht te stoppen en de lucht voor lief te nemen die in het huis verkrijgbaar was. Wanneer dit stelsel, nog verergerd door een onvoldoende voeding, de tuberculose in haar nasleep had, dan behoorde men daarin Gods wil te zien. In het geval van Cornelia heette het natuurlijk de stijfhoofdigheid van een vrouw die zich eenmaal iets in het hoofd had gezet en daarvan niet meer af te brengen was.

De touw-slagers woonden in hun donkere holen, vergeten door de wereld, uitgezonderd de dagen waarop de huur betaald moest worden. Zij pruttelden en klaagden omdat de kosten van het levensonderhoud voortdurend stegen en dit in den winter zooveel erger was, wanneer de tuintjes geen versche groente opleverden en er geen appelen en peren aan de boomen hingen en er in het bosch geen bramen te plukken waren voor de kinderen. Al wat er noodig was, moest nu in de winkels worden gekocht en al deden de vrouwen wonderen met den voorraad dien zij zich konden aanschaffen, toch viel er niet te ontkomen aan de pijnigende vraag, wat er zou moeten gebeuren wanneer zij niet langer konden rondkomen.

Er waren er die bij hun werkgever hun nood klaagden en dientengevolge uitgenoodigd werden elders hun geluk te beproeven en telkens wanneer dit gebeurde, dreigde de opgekropte woede zich lucht te geven. In den avond kwamen Brini en Vanzetti druk pratende naar huis en soms vertrokken zij onmiddellijk na het avondeten om een meeting te bezoeken. Nu en dan vergezelde Cornelia hen. In een klein kamertje en de aangrenzende keuken zat daar een aantal mannen en vrouwen opeengepakt en redeneerde en klaagde verscheidene uren achtereen. In die richting zocht Vanzetti de oplossing van het arbeiders-vraagstuk: bijeenkomsten van kleine groepen, los van alle verband met anderen. Elk van deze groepen had haar eischen onder woorden te brengen en een vertegenwoordiger aan te wijzen voor mogelijk overleg met anderen.

De voorstanders van de politiek en de organisatie, de socialisten, hielden hun meeting in een groot lokaal waar meer dan duizend arbeiders samenkwamen en het woord beurtelings gevoerd werd door een Amerikaan, een Italiaan en een Portugees en indien iemand geen van deze drie talen mocht verstaan, dan genoot hij toch van de opwinding van de aanwezigen. Bovendien waren er ook bijeenkomsten van de I.W.W., waar het programma van de „directe actie" ontvouwd werd, de onteigening van alle ondernemingen door „de éene groote gemeenschap". Van deze ging een onmis-

kenbare kracht uit, dank zij een belangrijke overwinning die de arbeiders in de wol-spinnerijen van Lawrence vóór drie, vier jaren behaald hadden.

Het spreekt vanzelf dat Vanzetti en zijn anarchisten hierdoor geprikkeld werden. Ook zij verlangden een meeting te houden waar hun leider, Galleani, de arbeiders op de gevaren van de organisatie zou wijzen en tegelijk op de mogelijkheid, zich zoowel van de kapitalisten als van de leiders los te maken. De leden van de Plymouth-groep staken de hoofden bijeen, er werd geld ingezameld om de kosten van het lokaal te dekken. Vanzetti droeg hierin tien dollars bij en legde Cornelia uit, dat zijn offerande zooveel grooter behoorde te zijn omdat hij alleen op de wereld stond.

—

XIV.

Dit gebeurde op een Dinsdagavond en den volgenden dag, dus een Woensdag voorafgaande aan de wekelijksche uitbetaling, stond bij den ingang van de touwfabriek een macht van tweehonderdvijftig man „particuliere politie" opgesteld, met het doel den eigendom te beschermen. Vanwaar kwamen deze huurlingen van het kapitalisme en waar staken zij wanneer zij niet in werking waren? Waren zij over het heele land beschikbaar met de opdracht, ongeregeldheden onder de arbeiders te onderdrukken? Hadden de machthebbenden het verzet dermate geprikkeld, dat er voor zulk een leger altijd werk aan den winkel was? Niemand die op deze vragen het antwoord kon geven, maar intusschen stond het vast, dat zij aanwezig waren, pootige kerels, met dikke overjassen en gevoerde handschoenen en elk een revolver in den gordel, als een stille bedreiging en ter voorkoming van misverstand. Zij schilderden vóór de poorten en de deuren van het gebouw en om hun vrije uren een weinig te veraangenamen had het voornaamste zomer-hotel van de stad zijn ruimte voor hen beschikbaar gesteld.

De onderscheiden groepen waren het met elkander eens

geworden omtrent de eischen die zij te stellen hadden: acht dollars wekelijks voor den ongeschoolden vrouwen-arbeid en twaalf voor de mannen. Er werd een comité benoemd dat de verlangens bij de directie zou indienen, hetgeen geschiedde. Bij die gelegenheid verklaarden de bestuurders, dat een loons-verhooging van vijf-en-twintig procent den ondergang van de zaak zou beteekenen en er in dat geval van werk hoegenaamd geen sprake meer zou zijn. De directie bood een opslag van vijf procent aan en het comité wees dit voorstel van de hand. De onderhandelingen werden voortgezet en intusschen stonden duizenden te wachten aan den weg, met de voeten stampende in de harde sneeuw en telkens opgejaagd door de politie die alle samenscholing belette. Er waren werklieden die niet ten onrechte beweerden, dat, indien de onderneming bereid was de kosten van deze extra-bewaking in den vorm van een loonsverhooging uit te betalen, dit reeds een belangrijke tegemoetkoming zou zijn. En sommigen dreven de ondankbaarheid zelfs zoover, dat zij in overweging gaven het liefdadigheidswerk van den ouden heer Perry voorloopig stop te zetten en de gelden die daarvoor vrij kwamen, aan de voeding van de arbeiders te besteden.

Zooals het gemeenlijk gaat, werd de ontploffing door een klein, klein vonkje veroorzaakt. In den morgen van Donderdag, den dag van de uitbetaling van het loon, ontstond een twist tusschen een van de arbeiders van de spin-kamer, nummer drie, en den opzichter. Deze beval hem zijn hoed en jas te nemen en heen te gaan, maar in plaats daarvan begon de man hard te schreeuwen en te gillen. De opzichter greep hem bij den arm om hem te verwijderen, maar anderen snelden hem te hulp, het werd een formeel opstootje en boven alles uit klonk het woord „Staken". De leus ging van mond tot mond en verspreidde zich als een loopend vuur. De arbeiders die de balen openden, wierpen hun mes neer en de spinners lieten hun machine in den steek en de ingenieurs zetten den electrischen stroom af en de raderen draaiden niet langer en twee-duizend arbeiders zochten hun plunje bijeen en gingen de straat op en in den strijdkreet van deze mannen en vrou-

wen lag de herinnering aan de verkropte woede en de ver=bittering van vele jaren van verdrukking.

De storm bereikte ook de kamer waar Cornelia en haar lotgenooten zich met de verpakking bezig hielden. maar zich thans genoodzaakt zagen het werk neer te leggen, aangezien de draaischijf had opgehouden te draaien. Zij was dus in de onmogelijkheid den arbeid voort te zetten en volgde den stroom van de vertrekkenden. De menigte bleef in de nabij=heid slenteren en de politie=mannen riepen luid: „doorloopen, alstublieft, doorloopen!"

Op verscheiden plaatsen werd het verkeer gestremd en telkens weer zag Cornelia een man opduiken met een ver=sleten blauw buis en een muts die over zijn ooren getrokken was, terwijl zijn snorbaard aan een walrus deed denken en de helft van zijn gelaat bedekte. En hij begon:

„Kameraden arbeiders. Het uur van onze redding heeft geslagen en onze bevrijding nadert met rassche schreden. . ."

Maar toen hij dit gezegd had, werd hij door een ander op zijde geschoven.

„Ga heen, schijnheilige, en pas op wanneer ik je hier ooit terugzie!"

Een detective zocht een van de opzichters en vroeg hem:

„Wie is die kerel dien zij Bart noemen, die man met den langen snorbaard, net als een walrus? Wij zullen hem in het oog moeten houden, hij is een van de gevaarlijkste onrust=stokers."

HOOFDSTUK III.

Het roode gespuis.

I.

De sneeuw dwarrelde in de lucht, nu her= dan der=waarts voortgedragen door den wind. De sneeuw lag op straten en wegen, hier en daar opeengehoopt, tot ontruiming van de voetpaden. De politie=mannen liepen vóór de poort van de touw=slagerij heen en weer en men zag hun adem als een stoom=kolom opstijgen. Aan de overzijde van den weg stonden de arbeiders op een kluitje, stampende met hun voeten, blazende op hun vingers en trachtende door een doel=matige lichaamsbeweging hun natuurlijke warmte te ver=hoogen. De bewolkte lucht hing laag op de aarde en het was een van die dagen waarop het geen dag schijnt te worden. Het was zonder twijfel binnen de muren beter dan daar=buiten en toch had niemand lust naar huis te gaan. In de Union Club van Boston zaten gemoedelijke oude heeren in geriefelijke fauteuils en tevens in het bewustzijn dat de in=stelling van de particuliere politie aan hun offervaardigheid te danken was. Deze bewakers werden, met vijf dollars per dag en vrije huisvesting in het hotel, betaald om in de koude de wacht te houden en toe te zien, dat de stakers niet in de fabriek binnen drongen, terwijl de stakers de hoop koesterden, dat zij door in voldoenden getale en met toereikende dreige=menten aanwezig te zijn, elken Donderdag een dollar meer in het couvert van hun loon zouden vinden. Daarbij kwam de zekerheid, dat, wanneer zij verdwenen, een zeker aantal arme drommels die nog meer uitgehongerd waren dan zij, naar binnen zouden sluipen en zich van hun karwei meester maken. Aldus stonden de beide groepen tegenover elkander, als het levend beeld van den klassenstrijd.

„Achteruit daar! .. Doorloopen! .. Wat heb ik nu aan de hand? .. Heb ik soms niet het recht bij den weg te loopen?"

Dit was de inhoud van een eindelooze woordenwisseling, een poging tot het afgezette terrein door te dringen, een

onvolprezen beschaving die onbekwaam was haar stoffelijke voortbrengselen rechtvaardig te verdeelen.

Twee-duizend menschelijke wezens hadden de fabriek verlaten, mannen en vrouwen, een bonte menigte, een dozijn verschillende talen sprekende en zonder eenige leiding. Mocht iemand aanvechting hebben zich als leider op te werpen of een zeker inzicht in een doeltreffender inrichting van den arbeid in overweging te geven, dan had hij hier een schoone kans. In elk geval was het merkwaardig op te merken, hoe de ongeorganiseerde massa zich naar vaste wet begon te groepeeren. De socialisten hadden hun vergaderlokaal in het Noorden van de stad Plymouth, Rispicci-Hall was de naam. De deuren werden geopend en daarbinnen verdrongen de stakers zich. Er werden meetings gehouden, ook zonder voorafgaande aankondiging, commissies werden samengesteld en redevoeringen afgestoken. In den avond kwamen de geestverwanten en de mannen van de propaganda: Felice Guadagni, dagbladschrijver en woordvoerder van de socialisten, Paul Blanshard, een jeugdig protestantsch geestelijke. Er was nog een ander vergaderlokaal beschikbaar, Humberto Ferrari Hall, aanmerkelijk grooter van afmeting en ook hier was het stampvol en ook hier werden de hoorders in verscheiden talen onderricht omtrent de beteekenis van de solidariteit en de bijzonderheden die bij de leiding van een staking te pas kwamen.

Allereerst behoorde een rondschrijven te worden opgesteld en aan alle belangstellenden toegezonden en tevens verdiende het aanbeveling een ondersteuningsfonds op te richten. De overgroote meerderheid van deze stakers leefde voortdurend op de grens van de armoede en haar beschikbare middelen zouden slechts korten tijd strekken. Allen die een kleinigheid hadden opgespaard, zouden daarvan iets afzonderen en voor het overige was alle hoop op hulp van buiten gevestigd. Den eersten dag werd door een honderdtal stakers vijf dollar per hoofd toegezegd, hetgeen toereikend zou zijn voor hun huur en kosten van telefoon en telegraaf, postzegels en typisten. De socialisten en anarchisten en de

mannen van I.W.W. legden hun lijst over en op die wijze vormde zich een bescheiden toestel van arbeiders=publiciteit. De verslaggevers maakten zich daarover niet weinig vroolijk en in elk geval werd de openbaarheid daardoor bevorderd.

Nu verschenen degenen die in staat waren aan de organi=satie een vasten vorm te geven: in de eerste plaats de ver=tegenwoordiger van de Amerikaansche Arbeiders=Federatie (American Federation of Labor) die bereid was mede te werken tot het verkrijgen van korter werktijd en hooger loon, vervolgens een afgezant van de Industrial Workers of the World (I.W.W.) die hun hulp aanboden voor de over=neming van de touw=industrie. De stakers hoorden beiden aan en werden door beiden om het zeerst aangezocht, totdat de verwarring van hun brein voltooid werd door de anar=chisten die betoogden, dat de beide organisaties een valstrik voor de arbeiders waren, verzonnen door listige leiders die er op uit waren een gemakkelijk leven te leiden zonder een hand uit te steken. Laten de arbeiders hun eigen staking besturen en laten alle goedgezinden zich tevreden stellen met het bijdragen van gelden en het verzorgen van de kin=deren...

Zoo dacht en zoo sprak Bartolomeo Vanzetti. In de span=ning van die dagen vergat hij zijn beschroomdheid en zijn nederigheid en ontpopte hij zich tot een volslagen redenaar. Zoo verging het ook menigen anderen arbeider die een rede=voering gehouden had, nog eer hij het zelf wist. Men ge=raakte in een woordenstrijd met den een of ander en de om=standers luisterden en vanzelf ontstond een gehoor. Werden de belangstellenden door de politie uiteengejaagd, dan vonden zij elkander bij den volgenden hoek van de straat terug, waar de gedachtenwisseling werd voortgezet en op die wijze werd de discussie hoogstens verdaagd, maar nooit gesmoord. Er was nooit gebrek aan hoorders en door menigen arbeider werd hier het een of ander opgevangen wat tot zijn opvoeding bijdroeg en zijn gemeenschapsgevoel versterkte. In één dag van niets=doen werd meer geleerd dan in een gansche maand van onvermoeiden arbeid. En wat de grootste winst was:

in deze crisis werd menige sluier weggerukt en zag men de dingen zooals zij in waarheid zijn. Zoo vaak het iemand ontbrak aan het rechte begrip, stond een ander met de gewenschte opheldering gereed. Het was inderdaad verwonderlijk hoe doorzichtig alles werd bij dit dagelijksch verkeer.

II.

Het was nog niet vele jaren geleden, ofschoon het Cornelia Thornwell thans een eeuwigheid toescheen, dat er in de Thornwellspinnerij een staking uitgebroken en op de gebruikelijke manier onderdrukt was. De echtgenoot van Cornelia had haar naar de villa van hun dochter Debora aan het strand gezonden en dit verklaart dat zij niets gehoord had van de angstkreten van de menigte en niets gezien van de politie-macht, die het huis op den heuveltop bewaakte. Zij wist daarvan niets meer dan zij in de dagbladen gelezen had en wat Jozua en haar schoonzoon James Scatterbridge haar van de verstokte onredelijkheid van de stakers verteld hadden. Een van de drijfveeren die van haar een weggeloopen grootmoeder hadden gemaakt, was juist het vermoeden, dat de middelen waarmede aan dergelijke stakingen een einde werd gemaakt, niet altijd het daglicht konden zien.

En nu was zij werkelijk in de gelegenheid uit eigen oogen te leeren zien. Wenschte zij met de theoriën kennis te maken. dan vond zij hier alle schakeeringen te kust en te keur: socialisten, anarchisten, syndicalisten, mannen van den rechter- en van den linker-vleugel en zelfs vegetariërs. In het hoofdkwartier van de staking kwam zij in aanraking met den jongen geestelijke. Paul Blanshard, een nieuwe soort van de bedienaren des woords wiens godsdienstige overtuiging hem hier de plaats van zijn arbeid had aangewezen. Hij was nauwelijks in het begin van de twintiger jaren en reeds had hij een zoo duidelijk inzicht in het wezen van den strijd, dat Cornelia zich als zijn jongere voelde. Aandachtig sloeg zij de uitwerking gade van den invloed dien hij op de trage massa uitoefende en het was alsof zij naar een andere wereld

verplaatst was. Dat de arbeiders een industrieele onderneming zouden onteigenen en te hunnen behoeve exploiteeren had haar steeds als de droom van een dweper toegeschenen, maar nu begon zij zich af te vragen, of het ten slotte niet mogelijk zou zijn, na langen tijd in een verre toekomst? . .

Niet zonder leedgevoel zag Vanzetti haar omgang met dien jongen geestelijke. Hij had zich verheugd in den band die tusschen hem en die eigenaardige Amerikaansche dame gelegd was en nu moest hij haar zien verdwalen in de netten van een „reformista" . . . Nog eens en nog eens trachtte hij haar aan het verstand te brengen, dat alle politieke bemoeiing een noodeloos tijdverlies was en geen moeite was hem te veel, waar het er op aankwam, zich met veel-lettergrepige woorden vertrouwd te maken, die onmisbaar waren voor zijn betoog.

„Zoo'n arbeider die aan politiek doet, wordt in het Parlement gekozen, maar voert daar hoegenaamd niets uit en op dezelfde manier gaat het met de groote bonden: zij zijn druk in de weer en het ledental breidt zich uit, maar zij bereiken niets. Zoo'n heerschap van de politiek heeft een goed leven en gaat fijn gekleed en eigenlijk is hij niet beter dan een woekerplant. En wat dien eerwaardigen Blanshard aangaat, hij wil op den rug van de arbeiders klimmen en zich daar vastnestelen. Geloof mij, Nonna, hij is een priester als alle anderen. Hij heeft een mooi praatje, maar wat koopt een arbeider daarvoor? Het komt altijd weer op hetzelfde neer: wie reformist zegt, die zegt verrader . . ."

Het Staatsbureau van Arbitrage en Verzoening nam de klachten van de touwarbeiders in de hand en bood zijn bemiddeling aan. Hier was de val in volle werking, hier was de toeleg de arbeiders aan de heeren van de politiek over te leveren. Wie van de leiders min of meer van de oude school waren, verzwegen hun ingenomenheid met dit voorstel niet, maar Vanzetti verzette zich met alle macht daartegen. Hij spoedde zich van de eene vergadering naar de andere en redeneerde en protesteerde zonder ophouden. En toen hij zag, dat het voorstel groote kans had aangenomen te worden,

werd hij dol en had er opnieuw een botsing tusschen hem en kameraad Culla plaats.

De socialist was bezig de wenschen van de Italianen voor de Engelsch-sprekende arbeiders duidelijk te maken, toen Vanzetti de tribune beklom en den spreker op zijde duwde.

„De arbeiders hebben met geen comité van noode. Het is niets dan een valstrik. En het doel is de mislukking van de staking. Het is om de instandhouding van de slavernij te doen. Het is om uw vrouw en kinderen tot de slaven van de touw-fabriek te maken. Waarom zouden wij, arbeiders, de politiekers noodig hebben voor de leiding van onze staking? Wat moeten wij met de overheid uitvoeren? Neen, laat den arbeider zelf zijn staking tot een goed einde brengen. „Deze man", en hier wees Vanzetti met den vinger naar Culla, „deze man pleegt verraad aan de zaak van de arbeiders... Hij is nog erger dan een kapitalist..."

Hier brak een storm van oneenigheid los en aan beide zijden lieten de aanhangers zich niet onbetuigd. Maar de meerderheid was in deze omstandigheden niet gezind naar anarchistische propaganda te luisteren en derhalve verlangde zij, dat men Culla aan het woord zou laten. Toen deze zijn plaats weer had ingenomen, balde Vanzetti de vuist tegen zijn bestrijder en vroeg:

„Waarom neemt hij het voor de overheid op. Hij zegt u, dat de anarchist een vijand is van elk gezag, maar ik zeg u dat de anarchist zijn eigen overheid is.

III.

De groote, rijke vennootschap, de belangrijkste touwfabrikante van de wereld die nu in het tweede jaar van den oorlog grooter zaken deed en meer geld verdiende dan ooit in eenig jaar van haar bestaan, zond haar vertegenwoordigers naar het Staats-bureau met de opdracht daar te betoogen, dat een loon van zes dollar voor ongeschoold vrouwenwerk en negen dollar voor de mannen overvloedig en mild verdiende te heeten. In de praktijk stond dit gelijk met een ge-

middeld weekloon van vijf-en-twintig dollar per gezin, aannemende, dat vader en moeder en de half-volwassen kinderen allen aan het werk waren, hetgeen zonder twijfel hoogst heilzaam voor hen was, als voorbehoedmiddel tegen luiheid en losbandigheid. De stakers eischten daartegen, dat het hoofd van een van die gezinnen, John Corsini, als getuige werd opgeroepen. Deze John Corsini had een vrouw en negen kinderen, waarvan het oudste juist den veertien-jarigen leeftijd bereikt had. Hij verdiende negen dollars per week en het getuigenverhoor vermeldde van hem:

„Hij beweert, dat zij zich soms met een maaltijd moeten tevreden stellen die door een varken versmaad zou worden. Hij steekt diep in de schulden en elke week vermeerderen zij met ongeveer vijf dollars. Goede vrienden brengen hem voedsel en nu en dan kleedingstukken om hem uit den nood te helpen, anders zouden zijn kinderen zich niet in de straat kunnen vertoonen."

Het bleek, dat de vennootschap in den loop van de laatste negentien jaren drie malen tot loonsverhooging was overgegaan, telkenmale tot een bedrag van vijf procent, terwijl sinds tien jaren de kosten van het levensonderhoud met meer dan vijftig procent gestegen waren. In deze omstandigheden hadden de heeren van de directie de hand over het hart gestreken en besloten een nieuwe verhooging van vijf procent te wagen, met dien verstande, dat al wat daarboven ging, met den onvermijdelijken ondergang gelijk zou staan. De ruim bezoldigde rechtsgeleerden van de onderneming pleitten dat het een aard had en hun welsprekendheid werd in de dagbladen aan de vergetelheid ontrukt. Welbespraakte onderhoorigen bewogen zich te midden van de arbeiders, verdedigden het standpunt van de directie en beproefden de leiders met schoone beloften te bepraten. Een wijdvertakt geheim agentschap was ijverig aan het werk met tal van spionnen die de kunst verstonden van omkoopen en overreden en meesters waren in het verwekken van tweedracht en twijfel en vrees. De vennootschap liet weten, dat, indien haar voorwaarden niet onmiddellijk werden aangenomen,

onderkruipers aan het werk zouden worden gezet en om aan deze waarschuwing kracht bij te zetten verscheen een troep gewapende mannen te paard die zonder genade op de voetgangers inreden. Tegelijk kwamen auto-bussen van Boston en andere naburige steden opdagen, volgeladen met politieagenten die de poort met drie rijen afsloten en verder langs de heining van driekwart mijl werden opgesteld. Zoodra zij iets gewaar werden, dat naar een samenscholing zweemde. gingen zij met gezwinden pas daarheen en klonk het bevel: „Opgemarcheerd en dadelijk!"

Wanneer men iets in bedenking wilde geven ten opzichte van het recht van den burger op het gebruik van de openbare straat, weigerden zij daar op in te gaan, maar deden den rug of wel de maagholte van den schuldige kennis maken met den gummistok en wanneer de eerste klap niet aan het doel beantwoordde, dan volgde er weldra een tweede, onverminderd het voorrecht den volgenden dag voor den rechter geleid en als oproerling gevonnist te worden. Reeds brachten de dagbladen het bericht, dat de stemming onder de bevolking met den dag bedenkelijker werd en eindelijk achtten de heeren van de fabriek het oogenblik gekomen, zich tot den gouverneur te wenden en de bescherming van de militaire macht in te roepen.

Onder dit alles hielden de stakers voet bij stuk. Zij weigerden met de loonsverhooging van vijf procent genoegen te nemen en sloegen de bemiddeling van het Staatsbureau af, dit laatste op aandrang van de radicale elementen in hun midden. Tot haar ergernis vernam de directie, dat afgezanten van de concurrenten zich in Plymouth bevonden en zich van de beste werkkrachten verzekerden. Er moest iets gedaan worden en zoo gebeurde het, dat een paar honderd onderkruipers ter plaatse van de heining bij het strand werden binnengesmokkeld ten einde alvast één afdeeling op gang te helpen. De strijd werd steeds heviger en aan de opvoeding van Cornelia Thornwell werd met bekwamen spoed gewerkt.

Maar een politie-cordon was geen geschikte plaats voor een dame op leeftijd, zoo beweerden haar Italiaansche vrien-

den, waarop zij antwoordde, dat zij gekomen was met het doel haar ondervinding te verrijken en deze gelegenheid niet wilde verzuimen. Den eersten keer, toen zij een ongewapenden arbeider onder den gummistok van een politieagent zag neervallen, gaf zij uiting aan haar verontwaardiging:

„Dat is beestachtig! Onmenschelijk!"

En toen hij zich omkeerde en op haar afkwam, ging er een oogenblik voorbij eer zij zich bewust was dat zij niet langer het recht had een politieagent te kommandeeren. Eerst toen hij zijn wapen deed neerkomen op het lichaam van een vrouw die tegenover haar stond, en op een sneeuwhoop neertuimelde, gaf zij zich rekenschap van het gevaar waaraan zij zich had blootgesteld en zette zij het op een loopen. Inderdaad, zij, de weduwe van een gewezen gouverneur van den Staat, die veertig jaren lang in een paleis gewoond had en op wier wenken de gedienstigen vlogen, zij nam de vlucht En dat zij ontsnapte, had zij uitsluitend aan de omstandigheid te danken, dat haar vriend Brini zich met eenige anderen op haar weg plaatste en de klappen in ontvangst nam die voor haar bestemd waren. Het mocht hun gelukken zich van den knuppel van den politieagent meester te maken en zich met dit zegeteeken juichend te verwijderen.

Maar Cornelia was hierdoor niet bevredigd. De gruwelen die zij had bijgewoond persten haar de tranen in de oogen. De herinnering daaraan is haar altijd bijgebleven en voor de rest van haar leven heeft zich aan haar de oude waarheid bevestigd, welbekend in de geschiedenis van de arbeidersbeweging, dat de goedgezinde leden van de welgestelde klasse steeds geneigd zijn, belangrijk verder dan de arbeiders te gaan. Van de tweeduizend deelnemers aan de touw-staking van Plymouth was zij de eenige wie het kon invallen van een politieagent onderdanigheid te verwachten.

Cornelia was in den Staat Massachusetts geboren en had daar haar heele leven doorgebracht. Zij had van den staat, of van het Gemeenebest, zooals de officieele benaming luidde. alle voortreffelijkheden geloofd die de leiders en de regeerders gewoon waren daaraan toe te dichten. Zij had rede-

voeringen aangehoord die over de Pelgrim-vaders handelden en in plechtige bijeenkomsten was „de bakermat van de vrijheid" en „de spil van het heelal" niet van de lucht geweest. Hier was zij op een afstand van nauwelijks veertig mijlen van Boston, wat meer zegt, als onder de schaduw van de Plymouth-Rots, een voor alle tijden gewijde plek, en tot haar ontsteltenis werd haar openbaar, dat zij zonder eenig recht was tegenover den eerste, den besten politieagent. Aan deze onverbiddelijke waarheid viel niet te ontkomen, tenzij zij ophield een lotgenoot van de stakende arbeidsters te zijn en opnieuw een lid van de regeerende klasse werd. Zij voegde zich bij de rechtbank en hoorde de arbeiders getuigenis afleggen aangaande onrechtmatige aanvallen van de politie, zij hoorde den rechter, die de politie in bedekten vorm berispte wegens haar optreden en toen zij op de plaats van de geweldpleging teruggekeerd was, zag zij weer dezelfde hardhandigheden, alsof er geen rechters in de wereld waren.

En wat nog meer de onderlinge verhoudingen teekende, onder die duizenden menschen was zij de eenige, die zich verbaasde. Hoe vertoornd en opgewonden de anderen ook waren, toch wisten zij te vertellen, dat het in Lawrence en Lowell en Filford nog veel erger was toegegaan.

„Wat had u dan gedacht?" vroeg Alfonsina Brini. „Meent u, dat zij de arbeiders de staking laten winnen, wanneer zij het verhinderen kunnen?"

En toen Cornelia vroeg, of de politie in dienst stond van de touw-fabriek, antwoordde haar hospita:

„In wiens dienst zou zij anders staan?"

IV.

Een weinig later, toen deze onderwerpen haar hoe langer hoe meer belang inboezemden, stelde Cornelia zich op de hoogte van het verleden van de Bostonsche politiemacht. De Iersche katholieken hadden bij een verkiezing de overwinning behaald en daarmee het gezag over de stad in handen gekregen. Kort daarna werd door het element van Engelsche

afkomst een staats=wet aangenomen, die het toezicht op de politie aan de stad Boston onttrok en dit toevertrouwde aan den Gouverneur van het Gemeenebest, tot dusver van on=verdacht Angelsaksischen bloede. Nu bracht het gebruik mede, dat de politie bij voorkomende gelegenheid aan na=burige steden werd uitgeleend, met name sinds haar een af=deeling was toegevoegd, die in het bijzonder op de onder=drukking van werkstakingen was ingericht en ter beschikking van alle werkgevers stond. Deze afdeeling werkte in de vol=komenste overeenstemming met de particuliere detective=bureaux, zoodat beide partijen elkander met alle denkbare inlichtingen steunden. Op die manier was een volmaakt toestel ontstaan tot instandhouding van de overmacht van de werkgevers en werkende in de duisternis, aangezien de dagbladen de leer van het „wat niet weet, dat niet deert" waren toegedaan.

Toen Cornelia de toepassing van deze strijdwijze zag, schreide zij van woede en verbijstering. Hoe konden de rijken, de stand waartoe zij behoord had, zoo kortzichtig zijn? Waren zij dan blind voor de gevolgen die deze min=achting voor de wet onvermijdelijk na zich moest sleepen? Wat was de waarde van de hooggeroemde Amerikaansche beschaving wanneer in dagen van crisis alle rechten van den burger en zelfs van den mensch niets anders dan scheurpapier waren? De armen werden als vee behandeld en als honden mishandeld en dan verwonderde men zich, wanneer zij kwaad=aardig werden en van zich af beten! Nog eer een maand van de staking verstreken was, had Cornelia voor zichzelf de zekerheid dat zij dezen menschen nooit iets zou kunnen verwijten, wat zij ook doen mochten.

Van dag tot dag kon zij den invloed nagaan dien het geval op Vanzetti had. Het was met dezen droomer en idealist zóó gesteld, dat het leed van anderen hem dieper trof dan eigen leed. Wanneer hij een slachtoffer van het politiegeweld on=dersteunde en een bloedenden schedel verbond en reinigde, liepen de tranen hem langs de wangen en beefden zijn han=den... Dienzelfden avond kwam hij met een pistool naar

huis. Hij, de apostel van de algemeene broederschap, de teer≠hartige man die niet duldde dat een ziek katje werd afge≠maakt, hij stond den mannen van de politie naar het leven! Wel is waar, het wapen was niet van de gevaarlijkste soort, een ouderwetsche revolver en daarbij zwaar geroest en uit de manier waarop hij het hanteerde, kon Cornelia opmaken, dat hij er kwalijk mee wist om te gaan. Toen zij hem van zijn voornemen trachtte af te brengen, lachte mrs. Brini en gaf haar den raad zich niet bezorgd te maken: Bart zou op niemand schieten. Bart was eens op de jacht geweest met een van zijn vrienden en toen zijn metgezel een vogel ge≠schoten had, was hij bij den aanblik van het stervende schep≠sel zoo overstuur geweest, dat hij zich dagenlang ongelukkig gevoeld had en daarna nooit meer op jacht was gegaan.

„Maar als hij niet van plan is dat wapen te gebruiken, waarom zou hij het dan bij zich dragen?" bracht Cornelia in het midden. „Wanneer het ontdekt wordt dan wordt hij vast en zeker gevangen gezet."

Waarop Vanzetti antwoordde:

„Wanneer ik in den dienst van den arbeider gevangen word genomen, dan help ik daarmee de goede zaak."

Dit scheen Cornelia een duistere uitspraak toe. Welk voor≠deel zou de zaak van de arbeiders er bij kunnen hebben, dat een arme Italiaansche grondwerker van wien nooit iemand gehoord had, achter slot en grendel werd gezet?

V.

De eigenlijke reden van bestaan van de revolver was de komst van Galleani. De anarchisten voelden de noodzakelijk≠heid, dat de drogredenen van de reformisten aan de kaak werden gesteld en zij hadden hun grooten leider en leer≠meester uitgenoodigd het voor hen op te nemen. De overige leiders van de staking hadden zich aanvankelijk daartegen verzet en zelfs geweigerd daarvoor hun lokaal af te staan. Zij achtten het raadzaam al wat naar uittarting zweemde, achterwege te laten en bovenal te vermijden, dat zij den

volke als mannen van de uiterste linkerzijde werden voorgesteld. Eerst toen Galleani beloofd had zijn uitdrukkingen te matigen en zich van alle ophitsing tot geweld te onthouden, waren zij bereid bevonden hem het woord te geven.

In den namiddag die aan de meeting voorafging, kwam hij zich in de woning van de familie Brini aanmelden en Cornelia was dus in de gelegenheid hem nauwkeurig op te nemen. Hij was een welwillend en ietwat vaderlijk man, die desverlangd als Sint-Nicolaas zou kunnen optreden, breedgeschouderd en stevig gebouwd, gekleed in een lange jas op de wijze van de geestelijken, met een bef aan den hals en een paar grijze bakkebaarden daarboven. Hij was tegelijk de held en de lieveling van de Italiaansche arbeiders. Met stil ontzag staarden zij hem aan en begroetten hem als „Meester", maar in het volgend oogenblik onthaalden zij hem op gebak en wijn en klopten hem op den schouder en noemden hem „vadertje". Hij was hun denker, hun wijze die alles gelezen had en alles wist en daarvan verhaalde in hun weekblad, de „Revolutionnaire Kroniek", dat een oplaag had van tienduizend exemplaren, het strijdorgaan van de Italianen van Noord-Amerika. De bejaarde redacteur leefde in eerzame armoede, met een vrouw en vier kinderen tot zijn last, van een weekloon van acht dollars, bijeengegaard met de bijdragen van wie het in de wereld beter hadden dan hij. Zijn overjas was gerafeld en bij den nek met een groote veiligheidsspeld bevestigd, maar dit deed niets te kort aan zijn achtbaarheid.

In zijn gevolg verscheen een twintigtal Italiaansche arbeiders, van wie sommigen de twee kruisjes nog niet bereikt hadden, maar die allen een somberen ernst ten toon spreidden. Het gerucht deed de ronde, dat de politie voornemens zou zijn de meeting te verhinderen en den spreker gevangen te nemen en het doel van deze jonge mannen was daar een stokje voor te steken: ieder van hen had een revolver in den zak van zijn overjas, sommigen zelfs twee en een enkele een dolk voor geval van nood. Onder hen bevond zich een Joodsche jonkman uit de achterbuurt van New York,

destijds verbonden aan een Bostonsch dagblad en bestemd, later een zekere vermaardheid te verwerven als Michiel Gold. Hij vond hier een morsige Amerikaansche stad, met natte sneeuw onder zijn voeten en grijze wolken boven zijn hoofd, met niet minder dan een millioen politieagenten, dat was althans den indruk dien de bezoeker daarvan meenam. Het troepje oproerlingen verscheen als Daniël in den leeuwenkuil vastbesloten tot het uiterste te vechten, liever dan hun leider gevangen te laten nemen. Gelukkigerwijs gebeurden er geen wanordelijkheden, in het tegenovergesteld geval zou Amerika een proletarisch tooneelschrijver armer en een revolutionnair martelaar rijker geweest zijn, en het een zoowel als het ander ware een vergissing van het wereldbestuur geweest.

Cornelia ging met haar Italiaansche vrienden naar de meeting. Zij verstond geen woord van wat de spreker te zeggen had, maar hoorde met genoegen naar de machtige trillende stem en deelde in de ontroering van de aanwezigen. Zij wist, dat haar vrienden niets liever verlangden dan haar van alles in te lichten. De raad van Galleani wees op een versterking van hun zedelijke kracht en de noodzakelijkheid, tegenover ruwheid van de politie hun onverzettelijken wil tot verbroedering te plaatsen. Hij bracht hun onder het oog, dat zij de eenige scheppers van den rijkdom waren en dat zij eerlang het hunne in bezit zouden nemen. Hij waarschuwde hen voor alle leiders die zichzelf opwierpen en zich gezag over de massa aanmatigden. Verder ried hij hun, zich van alle bijgeloof los te maken en niet langer eerbied te koesteren voor goden en priesters en rechters en politieagenten, want zij waren hun eigen god en hun eigen priester, hun eigen rechter en de voltrekker van hun eigen wet en de goedkeuring van hun geweten en van hun broederzin was de toets van alle recht en onrecht.

Lang geleden, in haar meisjesjaren had Cornelia in Boston eens een lezing bijgewoond van den bekenden schrijver Emerson en later had zij hooren spreken van een kluizenaar, die Thoreau heette en de schrijver was van een vlugschrift dat den titel droeg: „Over den plicht tot burgerlijke onge-

hoorzaamheid". Deze hooggespannen denkbeelden hadden dus niets vreemds voor haar en het eenig bezwaar scheen haar toe, dat juist die hoogheid de verwezenlijking daarvan in den weg stond. En de slotsom van dit alles was, dat ook de leiders van deze staking het gevoel van saamhoorigheid aanprezen, maar niet in staat waren het in daden om te zetten.

VI.

Het Staats=bureau trachtte de arbeiders te overreden met een verhooging van tien procent genoegen te nemen. Som=migen waren geneigd het voorstel aan te nemen, anderen verzetten zich daartegen en weer anderen spraken van een valstrik, aangezien er van de directie nog geen aanbod was ingekomen, hetgeen toch aan de aanneming diende vooraf te gaan. Er vertoonde zich steeds meer strubbeling in de bijeen=komsten en het gebeurde niet zelden, dat Vanzetti op een tafel sprong en zijn beschuldiging van verraad uitschreeuwde, totdat hij door anderen overstemd werd die hem naar den beganen grond omlaagtrokken. Dan kwam hij diep bedroefd naar huis en verzekerde dat de woordvoerder van de Portu=geezen zich door de directie had laten omkoopen en al het leed van de stakers tot niets geleid had.

De staking had een volle maand geduurd en het geld van de stakers was opgeteerd. Een enkele ging heimelijk aan het werk en de overigen hadden den dood in het hart. De politie was tusschen beide gekomen en had de meetings ver=boden en hun lokaal gesloten. Wat konden zij nu nog doen? De Italianen ontmoetten elkander hier en daar in het geheim en overlegden of zij zich aan de directie zouden overgeven. Allen, met uitzondering van enkele extremisten, waren ge=zind den strijd op te geven en het stond bovendien vast, dat deze enkelen geen kans hadden ooit door de fabriek te worden teruggenomen.

Uitgeput door velerlei aandoeningen, was Cornelia naar huis gegaan en had haar bed opgezocht. Juist toen zij op het punt was in slaap te vallen, werd zij door luide stemmen

in het huis gewekt. Het waren Vanzetti en Culla, terwijl Brini zijn best deed hen tot rede te brengen. Intusschen was Cornelia ondanks het gedruisch ingeslapen, toen zij Vanzetti plotseling luid hoorde roepen:

„Spion! Spion!"

Culla schreeuwde op zijn beurt iets tot antwoord, daarop volgde een handgemeen en de val van een menschelijk lichaam. Cornelia sprong uit haar bed en snelde naar de huiskamer, waar zij Vanzetti op den vloer zag liggen. Hij deed wanhopige pogingen om overeind te komen, maar vergeefs, want het zware lichaam van Brini lag op hem en hield hem met geweld onder. Van kameraad Culla was niets anders zichtbaar dan een paar jaspanden die met spoed door een deur verdwenen.

Vanzetti beloofde zich kalm te houden en werd nu in de gelegenheid gesteld zich op te richten. Ditmaal was hij te zeer verstoord om Cornelia zijn verontschuldiging aan te bieden. Maar met een overvloed van woorden verhaalde hij haar wat de afschuwelijke Culla zich onderstaan had. Het bleek dat hij, na de arbeiders in de slavernij te hebben teruggestooten, de onbeschaamdheid gehad had zich ten huize van Brini te vervoegen en een bedrag van vijftig dollars op te eischen dat Vanzetti bij de anarchisten van een naburige stad had ingezameld en dat Culla als lid van het stakerscomité zou overnemen. Vanzetti had geweigerd het geld uit handen te geven, nooit van zijn leven zou hij iets toevertrouwen aan socialisten en reformisten en andere verraders van de arbeidersklasse. Culla ten hoogste gebelgd, had gedreigd Vanzetti als oplichter bekend te maken, waarop Vanzetti zich bereid verklaarde het geld ter beschikking van de gevers te stellen en het einde was geweest, dat Vanzetti hem den scheldnaam van „Spion" in het gelaat wierp.

Zoo eindigde het deelgenootschap van Cornelia in de staking. Dien volgenden morgen stond zij precies kwart voor zes op, werd in haar omslagdoek ingebakerd en strompelde door de duisternis naar haar plaats in de pakkamer van de touwfabriek. De hooge oomes waren uitermate beleefd,

goedenmorgen, aangenaam u terug te zien.. het leek bijna een vormelijk bezoek, een wereldsche plechtigheid. De ar= beiders hadden getoond, dat zij ten slotte tot iets in staat waren en die les zou vooreerst niet vergeten worden. Het Staats=bureau van Arbitrage en Verzoening toog aan het werk en na twee maanden van beraadslagen mocht het de bewoordingen vinden die de directie vergunden zich neer te leggen bij voorwaarden die zij te voren als onaannemelijk had uitgekreten. Voortaan zou Cornelia een kleinigheid meer in haar loon=envelop vinden en zij was niet weinig daarmee ingenomen, totdat zij bevond minstens een half jaar noodig te hebben om den achterstand van de werkloosheid in te halen. Het was duidelijk dat aan dit maatschappelijk stelsel toch het een en ander ontbrak.

VII.

Er was geen werk meer voor Vanzetti in of bij de touw= fabriek. Zijn niets ontziende opruiing was de vennootschap op een verlies van een paar maal honderdduizend dollar in den vorm van loonsverhooging te staan gekomen en dien= tengevolge werd hij voortdurend door detectives op den voet gevolgd en werd hem de toegang tot de fabriek ontzegd. Hij zocht het nu elders en vond een karwei die in het hakken van ijs bestond, een gezonde beweging in de buitenlucht, waar hij onafgebroken in het oog werd gehouden en dus geen kwaad kon aanrichten. En met ondeugenden spot in zijn oogen zeide hij tot Cornelia:

„Ik had een dynamiet=bom onder het ijs verstopt, maar ze was den volgenden dag bevroren."

Tien uren dagelijks was hij bezig met een lange zaag het ijs van een vijver te bewerken en de blokken die hij los= maakte, op karren te laden. Het werk stond hem aan om de teekenachtige en levendige zijde die het had en ook om de gelegenheid die het hem bood rond te kijken. Wanneer hij in den avond thuiskwam, dan was hij vermoeid, maar had ook het een en ander te vertellen. Hij schafte zich een paar rubber= schoenen aan, die tamelijk kostbaar waren en waarop hij

zich niet weinig liet voorstaan, een waardeering die hij trouwens met Trando deelde. Zoodra deze de kans schoon zag, schoot het knaapje de zeven=mijls=laarzen aan en niets vermakelijker dan hem daarmee door de kamer te zien strom=pelen. Drie dagen later kwam Vanzetti zonder dit schoeisel thuis en bij het avondmaal zeide hij:

„Ik zal een nieuw paar schoenen noodig hebben."

Allen vroegen hem, wat er aan de hand was en of hij het eerste paar verloren had.

„Neen, verloren heb ik ze niet," antwoordde hij. „Maar toch ben ik ze kwijt. Ik had ze uitgetrokken om den wagen weg te rijden en toen ik terugkwam, trof ik daar Pietro Guasti . . . Ik geloof tenminste dat hij zoo heet."

„Ja, ik ken hem," zeide Brini, „die kerel deugt niet."

„Het is een arme stakker, met vrouw en vier kinderen. Met zoo'n gezin kan een mensch niet leven van wat er met het ijshakken te verdienen is. Ik zie mijn schoenen aan zijn voeten en ik wilde naar hem toe gaan en mijn schoenen terug vragen, maar bij nader inzien schaamde ik mij en ik zeide tot mijzelf: „Hoor eens, Vanzetti, jij staat alleen op de wereld je hebt geen kinderen die soep moeten eten. . . Je werkt een=voudig een beetje harder en koopt een nieuw paar schoenen."

Later, tegen het voorjaar gebeurde iets anders, dat Cor=nelia nooit heeft kunnen vergeten. Het ijs was verdwenen en Vanzetti had ander werk gevonden, toen hij op zekeren mid=dag thuiskwam en vertelde dat hij in de straat zijn beurs verloren had. De eerste vraag was, hoeveel geld er in de beurs geweest was. Hij kon het niet met zekerheid zeggen, maar naar zijn schatting moest het ongeveer dertien dollars geweest zijn. Dat vertegenwoordigde een heele week van zwaren arbeid en allen stelden belang in het geval. Het was het onderwerp van gesprek gedurende den avondmaaltijd en Vanzetti sprak als zijn overtuiging uit, dat er in Plymouth vele eerlijke menschen waren en allicht een van hen de beurs had opgeraapt. Het best zou zijn de zaak bekend te maken, zooals dat in Italië gebruikelijk was. Cornelia hielp hem een kennisgeving op te stellen: „Verloren, een beurs,

enz. . ." En dien avond ging hij met een hamer en een handje=vol spijkers de deur uit en bevestigde zijn bekendmaking aan de telegraafpalen langs den weg.

Dit gebeurde in den tijd, toen hij voortdurend door detec=tives gevolgd werd, nog achttien maanden na de werkstaking zou dit toezicht aanhouden, en het bracht dan ook een zekeren schrik teweeg, toen den volgenden avond een politieagent in blauwe uniform het huis binnentrad.

„Hebt u een beurs verloren?"

„Ja, dat is zoo", antwoordde Vanzetti, een weinig onrustig, zooals arme menschen dat plegen te zijn in de tegenwoordig=heid van het gezag... Zou deze vorm van bekendmaking misschien verboden zijn in dit land?..

„Kunt u mij zeggen hoe die beurs er uitzag?"

„Het was een ronde zwarte beurs en niet bijzonder groot."

„En wat is er in?"

„Ik geloof, ongeveer dertien dollars, niet meer."

„Is dit de beurs in kwestie?" vroeg de politieagent, terwijl hij hem een beurs voorhield.

„Ik zou meenen dat het mijn beurs is... Zij lijkt er althans veel op."

„Maar in deze beurs zijn achttien dollars."

Vanzetti aarzelde.

„Ik kan niet gelooven, dat ik achttien dollars zou gehad hebben. Ik ben zeker, dat ik niet zoo rijk was. Dit moet de beurs van een ander zijn."

De leden van de familie Brini stonden bij de deur te luis=teren en Alfonsina bracht in het midden:

„Maar, Bart, je weet toch nooit hoeveel geld je bij je hebt!" En tot den politieagent vervolgde zij: „Hij weet nooit hoe rijk of hoe arm hij is. Al wat hij heeft, geeft hij weg. Dikwijls brengt hij iets voor de kinderen mee, maar hij houdt zijn geld nooit voor zichzelf. Dat kan mijn man ook verklaren. Vincenzo, vertel dat eens aan mijnheer."

„Ja, dat is zoo", zeide Brini. „Hij kan eenvoudig niet met geld omgaan en als ik zijn geld voor hem bewaar, dan weet hij nooit hoeveel hij mij gegeven heeft."

„Ik ken zijn beurs", drong de vrouw opnieuw aan, „ze ligt altijd ergens hier in de kamer en ik geef u de verzekering, dat ik de helft er uit zou kunnen nemen, zonder dat hij er iets van merkte."

Er werd nog gesproken over de plaats waar de beurs vermoedelijk verloren was en ook over den tijd wanneer en alles sloot als een bus. Eindelijk zeide de politieagent:

„Mij dunkt dat u ze gerust kunt aannemen. Er is niemand anders die aanspraak daarop maakt."

Maar Vanzetti was onverzettelijk. Hij bleef er bij, dat hij onmogelijk zooveel geld op zak gehad kon hebben. Hij kon en mocht niet anders en de vertegenwoordiger van de wet vertrok en maakte bij zichzelf de opmerking, dat hij zoo'n „snoeshaan" nog nooit gezien had.

Intusschen had het geval-Culla een voor Amerikaansche hersens eigenaardig verloop. De zaak was, dat kameraad Culla door de directie van de touw-fabriek op de zwarte lijst was geplaatst, ondanks het feit, dat hij tot de gematigden behoorde. Hij verrichtte nu zittend werk en beklaagde zich dat zijn spijsvertering den nadeeligen invloed daarvan ondervond. Vanzetti die een ijverig voorstander was van de levenswijze: „Terug naar de natuur!" bood hem aan:

„Kom bij mij werken en je zult zien dat je een nieuw mensch wordt."

En Culla legde zijn binnenhuiswerk neer en begon slooten en greppels te graven om reeds na korten tijd een merkbaren vooruitgang te bespeuren. Hij verzuimde niet de familie Brini hiervan mededeeling te doen en Bart klopte hem gemoedelijk op den schouder.

Toen hij vertrokken was, zeide Cornelia:

„En heb je nu geen aanvechting meer hem te vermoorden?"

Vanzetti lachte, want hij wist, dat Nonna geen andere bedoeling had dan hem een weinig te plagen.

„Ik kan hem niet uitstaan wanneer hij voor hem en zijn vrienden baantjes wil instellen, maar wanneer hij tegen de kapitalisten wil vechten, dan is hij mijn strijdmakker en wil ik zijn vriend zijn."

VIII.

De lente is in het land! Men kleedt zich aan bij het schemerlicht van den morgen en de zon giet haar glanzen over de zee, terwijl men zich naar zijn dagelijksch werk begeeft. Alsof zij vergoeden wilde wat de menschen door haar afwezigheid tekort zijn gekomen, geeft zij nu de dubbele maat. De sneeuw is bezig te smelten en kleine riviertjes stroomen van elken heuvelrug omlaag, en hier en daar, in een beschut hoekje, ziet men hoe het groen bescheiden het hoofd opsteekt uit den grond. Na afloop van den arbeid spoedde Brini zich naar huis, trok zijn jas uit en nam de spade ter hand: hij was nu eenmaal behept met de gewone of tuinliefhebberij. Ook Vanzetti scheen lichtelijk besmet te zijn en kon de hark niet met rust laten. Zoo moet het den Pilgrimvaders wedervaren zijn, na dien eersten langen winter dien velen hunner niet zouden overleven en waarin zij droomden van het voorjaar dat eenmaal komen zou. Het eene bed na het andere werd aangelegd en glad geharkt, terwijl de kinderen met het zaaien en planten belast waren. Het viel hun moeilijk op de thuiskomst van hun vader te wachten. Bij elke soort stond een duidelijke aanwijzing en de kinderen kenden geen grooter genoegen dan den wasdom te bespieden van wat in een verre toekomst tot uien en radijs en biet beloofde te rijpen. En wanneer na verloop van eenige weken enkele vruchten reeds in de termen vielen, geplukt en gereinigd en in een salade herschapen te worden, werd het samenzijn tot een godsdienstige plechtigheid.

Buiten, in de bosschen vond men teere bloempjes van een bovenaardsche schoonheid, die niet alleen de kinderziel, maar ook profeten en droomers in verrukking brachten. Elken Zondagmorgen trokken Vanzetti en Cornelia met Fay en Trando er op uit en indien Vanzetti zijn wil gevolgd had, zou er geen eind aan den zwerftocht gekomen zijn. Het bosch had voor hem de wijding van een tempel en de oneindige geheimenissen van de natuur vervulden hem van stil ontzag. Niets ontging hem van wat de aandacht verdiende en

menigmaal vroeg hij Cornelia de verklaring van zooveel dat hem onbegrijpelijk was. Soms lag hij op zijn knieën bij een mierennest en genoot langer dan een uur van den onvermoeiden ijver dien deze diertjes aan den dag legden. Dan sprong hij plotseling overeind en hervatte zijn wandeling en speurde in het rond of de meibloempjes zich reeds vertoonden.

Maar het strand van de zee had hij niet minder lief. Wat al vreemde dingen die hij nog nooit gezien had. In den tijd van de eb klauterden de kinderen tegen de glibberige rotsen op en vonden daar meer kostbaarheden dan hun handen konden omvatten. Bart achtte het beter de schatten te laten op de plek waar moeder natuur ze had neergelegd en de herinnering daaraan te bewaren. Op den top van een hooge rots zetten zij zich ter ruste en in de verte zagen zij de zeilbooten en de schepen en zij vroegen zich af, van waar die vaartuigen kwamen en wat zij meebrachten. Bart stelde veel belang in verre landen en in de levenswijze van de menschen die daar woonden. Toen hij ontdekte, dat Cornelia boeken had gelezen die daarover handelden, hield hij niet op allerlei vragen tot haar te richten, onder den schijn, dat het om de opvoeding van de kinderen te doen was, maar het was er mee als met den vader die zich in het circus meer vermaakt dan zijn kroost.

Ook de meibloempjes kwamen te voorschijn en gansche bundels kon men daarvan plukken die het schamelste huis van den arbeider tot een lusthof maakten. Ook in den eigen moestuin vierde de lente hoogtij. De opgaande zon in den morgen verhief den gang naar den arbeid tot een uitgezocht genoegen en de avonden waren zoo helder en stemmingsvol dat men er niet aan dacht naar bed te gaan. Ja, hierop was het wachten geweest in de dagen van den onherbergzamen winter. En Cornelia dacht aan den éénoogigen Kalender van de Arabische Nachtvertellingen: „Dit is in waarheid het volle leven!.... Hoe jammer dat het voorbijgaat!"

In een huisje aan de overzijde van de straat woonde

Signor Prezzolini die met viool-lessen in zijn onderhoud voorzag. Wanneer hij zijn jonge leerlingen onderrichtte, was dit niet onverdeeld aangenaam, maar het gebeurde soms dat hij zelf speelde en wanneer zijn vensters openstonden, wat kon dan heerlijker zijn dan in de schemering daarnaar te zitten luisteren en in stille gepeinzen te turen naar de sterren aan den hoogen hemel?.... Dan voelde een mensch zich naar een wereld van onverwoestelijke schoonheid overgebracht.... In zulk een uur werd de levensbestemming van den jeugdigen Trando bepaald. Hij was nog nauwelijks acht en een half jaar, maar op een avond nam hij zijn besluit en kondigde het ernstig aan:

„Ik wil violist worden."

Onwillekeurig kwam Cornelia er toe hem het een en ander van haar eigen jeugd te verhalen. Zij woonde dicht bij het huis van rijke menschen die niet moede werden festijnen aan te richten en daarvoor een talrijk orkest ontboden. Wanneer Cornelia door haar moeder naar bed was gebracht, stond zij heimelijk op en sloop naar het raam om te luisteren. Dan verzamelde zij al haar moed en zij wikkelde zich in een deken en sloop naar den tuin van den buurman waar zij zich onder de struiken verborg en veilig was voor ontdekking. Soms lag zij daar uren achtereen in een zielsverrukking waarvan de herinnering haar nu nog deed huiveren. De kleine Trando kroop dichter bij haar en legde zijn bevende hand in de hare. En wanneer de muziek zweeg, dan drong hij op een nieuw verhaal aan uit de dagen van haar kindsheid. Zij vertelde hem hoe zij aan het bestaan van luchtgeesten geloofde en vóór dag en dauw naar den tuin ging in de zalige hoop daar een fee aan te treffen, — alleen wist zij niet wat zij dan zeggen zou.... Totdat Bart tusschen beide kwam en aan het verhaal een einde maakte.

„Men moet kinderen nooit dingen vertellen die niet waar zijn, Nonna. Er is zooveel liefelijks en wonderlijks in de wereld dat werkelijk bestaat en waarvan de kennis tegelijk nuttig is, dat men waarlijk niet zijn toevlucht tot zulke bijgeloovigheden behoeft te nemen."

IX.

Cornelia was nu tegen alle vermoeienissen van haar werk gehard. Op den rug van haar handen teekenden zich de peezen en haar vingers waren knokig en vereelt. Haar schouders waren gebogen ten gevolge van de ontelbare malen herhaalde beweging bij het vastnaaien van de verpakking en de eene schouder stond iets lager dan de andere. Maar de gevoeligheid was verdwenen, er was niets dat haar bij den arbeid hinderde en zij vond zelfs tijd voor een praatje met haar buurvrouwen en voor overdenkingen over het leven dat zij leidde en de menschen die zij had leeren kennen.

De kring van haar bekenden was aanmerkelijk uitgebreid ten gevolge van de staking die de arbeiders dichter tot elkander had gebracht en menigen slagboom van taal en geloof had doen vallen. Mrs O'Dowd, de kerksche buurvrouw van Cornelia had met haar man en verscheiden bloedverwanten deelgenomen aan de staking en had daarbij geleerd dat ook de heidenen naast de deur in staat waren hun eens gegeven woord te houden en hun onverstaanbare geluiden wellicht de uiting van achtenswaardige gevoelens waren. Cornelia maakte zich verdienstelijk als bemiddelaarster en zelfs ontwikkelde de onderlinge verstandhouding zich zoo voorspoedig dat zij de onderstelling durfde opperen, dat de hemelsche machten geneigd zouden zijn de goede werken als een tegemoetkoming aan te merken voor wat er aan de zuiverheid in de leer mocht ontbreken. Het was te vreezen dat Pater O'Brien voor deze opvatting niet te vinden was, maar in elk geval: er viel over te denken en niets verbood voor de verdoolde zielen te bidden.

Het kwam Cornelia ter oore dat reeds iets van dien aard gaande was. Mrs Lavatelli, de buurvrouw ter andere zijde, nam het eeuwig heil van de drie ongedoopte kinderen dermate ter harte, dat zij elken nacht vóór het naar bed gaan een kaarsje bij het beeld van de Moedermaagd brandde. Cornelia was van meening, dat hier inderdaad niet meer verlangd mocht worden.

Het spreekt vanzelf dat de buren met een betamelijke mate van nieuwsgierigheid bedeeld waren ten opzichte van de geheimzinnige Amerikaansche dame die het ongeluk gehad had haar man en haar huis te verliezen, — en dat onder omstandigheden waarover zij een hardnekkig stilzwijgen bewaarde. Zij grepen elk voorwendsel aan voor een bezoek en lieten geen gelegenheid ongebruikt voor een praatje over de heg, terwijl zij het waschgoed uithingen of in hun moes=tuin bezig waren. En van haar zijde bediende Cornelia zich van den tact die haar eigen was, om aan het gesprek een zekere wending te geven, zoodat de buren het nu meestal over hun zaken en hun belangen hadden en Cornelia in de gelegenheid was daarbij een weinig wijsheid op te doen.

Wat haar het meest trof en haar zin voor humor prik=kelde, was de volslagen overeenkomst van geestesgesteld=heid tusschen deze dames van de achterdeur en de vrouwen van de „Golf", — de aristocratische wijk van Boston. Indien Cornelia, toen zij zich tot een weggeloopen grootmoeder ontpopte, zich had ingebeeld dat zij zich daarmede tege=lijkertijd bevrijd had van alle afgesproken zedelijkheid, van alle nietige beperkingen van haar rechten als vrouw, — dan had zij zich daarin deerlijk vergist en zestig jaren vergeefs geleefd. Want deze arbeiders en arbeidersvrouwen hadden zeer stellige begrippen van wat al dan niet betamelijk was en bij de uitoefening van hun gezag bedienden zij zich van hetzelfde wapen van de babbelarij. Het eenig onderscheid dat Cornelia kon ontdekken tusschen haar en de leden van den „Naai=Kring", — een instelling die nu reeds langer dan twee geslachten het maatschappelijk wel en wee van Boston in handen had gehad — was dat de dames van de heg haar stem niet lieten dalen, wanneer zij tot het bedenkelijk oogenblik van hun verhaal genaderd waren. Ook hadden zij niet geleerd zich van haar schouders en haar wenkbrauwen als welsprekende tolken bij haar kwaadsprekerij te bedienen.

Voorts hadden de dames van de heg minder geld tot haar beschikking dan haar zusters van „de Golf", maar zij trachtten dit goed te maken door een overvloediger voor=

raad van kinderen en als onderwerp van gesprek woog het een tegen het ander op. Alle bekoorlijke bijzonderheden van de lieve kleinen werden ter sprake gebracht en — evenals in Boston — bekommerde de spreekster zich nooit om de vraag of deze mededeelingen de tegenpartij eenig belang inboezemden. Ook de kwalen van de kinderen kwamen ter sprake en wat de dokter daarvan gezegd had en of de dokter geacht kon worden te weten wat hij zeide. Het bleek, dat de ontoereikendheid van de geneeskunst op haar huidige trap van ontwikkeling zoowel aan rijke als aan arme lieden geopenbaard was. Volkomen op dezelfde wijze nam men zijn toevlucht tot onrechtzinnige huismiddeltjes en omtrent hun uitwerking werd een gelijkluidende ondervinding opgedaan. Soms kon Cornelia meenen zich in de kraamkamer van haar dochter Clara Scatterbridge te bevinden.

Met de kleeding was het — in den letterlijken zin — van hetzelfde laken een pak. Er waren mode-platen die van hand tot hand gingen en wanneer de jongste zuster van Mrs O'Dowd zich de weelde van een avond-japon veroorloofde, werd daarvoor een patroon te baat genomen dat op het laatste Vrijdag-bal van de uitverkorenen de algemeene bewondering had gaande gemaakt.

En ten slotte de voorouders! Op het eerste gehoor moge het vreemd klinken, de dames van de heg waren nooit uitgepraat waar het vragen van bloedverwantschap betrof en ook hier wisten zij het naadje van de kous. Uit den aard der zaak was hier haar terrein eenigszins beperkt: zij hadden geen stamboomen en deden niet aan de heraldische wetenschap. Maar wat zij in diepte tekort kwamen, dat wonnen zij in de breedte: aan de eene zijde was de voortreffelijkheid en aan de andere de hoeveelheid en in geen van de beide kampen ontbrak het ooit aan stof voor het gesprek. En het zonderlingste van alles was, dat hier en ginds dezelfde vijandelijke elementen en dezelfde familie-trots aan het woord waren. Nooit ontmoette Cornelia een vrouw die zoo laag stond, dat zij niet een andere vrouw kon vinden op wie zij uit de hoogte neer kon zien en tegelijk stond geen vrouw

zoo hoog of zij voelde zich gevleid door de kennismaking met een Amerikaansche dame.

X.

Tusschen Cornelia en Vanzetti ontstond allengs een vriendschappelijke verhouding als in de dicht bevolkte huizen van de armen zooveel gemakkelijker wordt aangekweekt. Zij zag hem voor een kleinen gebarsten spiegel staan, terwijl hij zijn das knoopte en daarbij liederen van zijn vaderland zong. Zij woonde hem bij wanneer hij de kinderen leerde zingen en zich op de Amerikaansche liedjes toelegde die zij medebrachten van school. Zij zag hoe hij in de keuken de wacht hield, opdat Alfonsina geen hout of steenkool behoefde te halen. Zij sloeg hem gade als hij nog waakte, lang nadat de anderen zich te rusten hadden gelegd en hij bij het licht van een olie-lampje zat te lezen en de inspanning zijn voorhoofd rimpelde. Dan bestond de wereld niet meer voor hem en zij die zich zoovele jaren van haar leven geen enkel gerief ontzegd had, zag eerbiedig op tegen den man die zijn nachtrust voor het verwerven van een weinig kennis veil had.

Hij leerde haar een begin van Italiaansch en zij onderrichtte hem in het Engelsch dat voor een Italiaan tallooze moeielijkheden heeft. De kinderen luisterden aandachtig en soms konden zij hun lachen niet bedwingen en blijkbaar verschafte het hun een aangename gewaarwording dat zij zooveel knapper waren dan „de groote menschen".

Eens of tweemaal in de maand verdween hij voor enkele dagen. De onregelmatige aard van zijn werk stelde hem daartoe in de gelegenheid, maar geen karwei ter wereld zou in staat geweest zijn hem vast te houden, wanneer in de „Kroniek van de Omwenteling" werd aangekondigd dat Galleani zou spreken over den invloed van den oorlog op de revolutionnaire beweging in Italië, of wel Carlo Tresca over de tegenstelling van het syndicalistische en het individualistisch anarchisme. Dan kwam Vanzetti terug, tot over de

ooren gevuld met argumenten en allerlei nieuws van de „Autonomische Groep van Oost-Boston", — zooals de volgelingen van Galleani zich noemden. Tusschen hem en Brini ontspon zich dan een luidruchtige gedachtenwisseling en daarna placht hij Cornelia daarvan op de hoogte te brengen. Ook gebeurde het dat in de eene of andere stad in de buurt een „picnic" beraamd was en Vanzetti zich verdienstelijk maakte door het aan den man brengen van drukwerk. Of wel er was een staking in de schoenfabriek van Lynn geproclameerd en met een oproeping van zijn hand ging hij bij de anarchisten rond en zamelde bijdragen in zoodat hij binnen enkele dagen een bedrag van twintig dollars bijeen had die met behulp van een postwissel werden doorgezonden.

Stap voor stap was Cornelia tot het rechte begrip van zijn leer ontwaakt. Meestal was het een bericht of een beschouwing van de dagbladen die aanleiding gaven tot haar vragen en tegenwerpingen. Het was een leer die een volmaakte wereld beoogde en in de menschen een hoeveelheid deugden onderstelde als van slechts zeer weinigen het deel is. Wie er in slaagde zich tot het peil van deze leer op te werken, had het hoogste bereikt wat voor een mensch is weggelegd, maar wie daartoe onmachtig blijken, zijn als arme schipbreukelingen. Ook rijst de vraag of de grootsche uitspraken van Vanzetti niet door menigeen misbruikt werden als een voorwendsel om zich van de meest voor de hand liggende plichten af te maken en als een middel om ten koste van zijn medemenschen te leven. In die richting bewogen zich de vragen van Cornelia en Vanzetti antwoordde, dat hij deze mogelijkheden niet kon ontkennen, maar dat er nu eenmaal geen vooruitgang denkbaar is zonder eenig gevaar en men, om te leeren zwemmen, vooraf te water moet gaan.

Van een van zijn zwerftochten had hij een boek medegebracht waarvan hij zich blijkbaar veel beloofde. Het was „De verovering van het Brood" — van P. Kropotkin. Ook Cornelia verheugde zich op de kennismaking, maar eerst veel later drong het tot haar bewustzijn door, dat de schrijver van dit boek niemand anders was dan een Russisch geleerde die,

nu ongeveer acht jaar geleden, in Boston een lezing gehouden en de intellectueele kringen van de stad op stelten gezet had. Hij was een edelman, in den besten zin van het woord, die vele jaren in de Siberische ballingschap had doorgebracht en gedurende zijn verblijf in Boston was hij het brandpunt van aller belangstelling geweest. Een professor van de Harvard-universiteit die bestemd was in het volgend jaar met de rectorale waardigheid bekleed te worden, — en men weet dat dit het hoogtepunt van de menschelijke beschaving is, — had hem voor een serie lezingen in de Lowell-stichting voorgedragen.. Hoe had Cornelia kunnen vermoeden, dat deze geleerde vreemdeling met zijn grijze bakkebaarden dien zij in de voornaamste kringen ontmoet had, de schrijver was van een betoog waarin de omverwerping van de regeering door middel van den opstand van het proletariaat werd aangeprezen?.. Hoe zou het in haar hoofd kunnen opkomen, dat niemand minder dan Lowell de behulpzame hand zou willen bieden aan de verspreiding van het anarchistisch-syndicalisme?

XI.

Er was een niet te klein wingerd-priëel achter het huis waarvan eerst de bladeren en daarna de bloesems te voorschijn kwamen en de gansche omgeving van hun liefelijken geur vervulden. Het drankverbod lag nog in de windselen van de toekomst en het stond een ieder dus vrij in deze dagen van ontluiking aan den oogst in den herfst te denken.

„Het wordt heerlijke wijn," — beweerde Vincenzo Brini, wijzende op de bloesems. „Zij noemen het Roode Dago," — vervolgde hij met een zinspeling op den bijnaam waarmede zijn landgenooten en ook de Spanjaarden in Noord-Amerika werden aangeduid. En in goedmoedige scherts wees hij naar Vanzetti en zeide:

„Dat is een Dago-soort die nóg rooder is."

Het was een kortswijl waarmede allen gemeenzaam waren. Wanneer de kinderen ter schole gingen, werd hun de scheld-

naam „Dago" nageroepen en zelfs Pater O'Brien had zich daarvan bediend en in een van zijn preeken zijn kudde op het hart gedrukt allen omgang met „Rooden Dago" te vermijden.

„Wat zegt u daarvan?" — had Alfonsina in haar verontwaardiging Cornelia gevraagd, waarop Cornelia geantwoord had:

„Zeg hun wat zij Jezus hebben aangedaan. Zij hebben hem „Koning der Joden" genoemd en boven zijn kruis hebben zij de letters I.N.R.I. geschreven: Jezus van Nazareth, koning der Joden."

„Ja, dat weet ik," — zeide Vanzetti. — „Ik heb gelezen wat hij tot de wereld gesproken heeft. Hij was een arbeider evenals u en ik, een oproerling en een vriend van de omwenteling. De priesters van zijn dagen hadden tot zijn dood besloten en daarom hebben zij rondgestrooid, dat hij een onruststoker was. Maar hij was een goed mensch en hij heeft in armoede geleefd. Wanneer ik aan hem denk, komen mij de tranen in de oogen. . Jezus, onze makker, is gestorven om den arbeider aan zijn recht te helpen."

Zoo ging het altijd wanneer men met Bart van gedachten wisselde: men begon met de wingerdbloesems en een kwinkslag over den wijn die rijpende was en ongemerkt volgde daarop een weemoedige hulde aan broeder Jezus.

„Hoezee, de lente is gekomen!" — zoo zongen de beide kinderen en het was inderdaad de tijd van het leven in de open lucht, de tijd van schoonheid en vreugde. Maar, helaas, de afzichtelijke slachting in Europa steeg allengs tot razernij en het scheen op de verdelging van het menschelijk geslacht gemunt te zijn. De uitzuigers en wereldveroveraars, wier begeerigheid Italië in den oorlog gesleept had, zonden wervers over de zee om de Italiaansche jongelingschap naar het bloedbad te lokken. Wanneer zij nu niet kwamen, zou de toegang tot hun land hun voor altijd ontzegd zijn en waren zij tot een eeuwigdurende ballingschap gedoemd.

Dit riep in de ziel van Bartolomeo Vanzetti als een echo wakker. De gedachte daaraan liet hem geen rust en het was

hem niet mogelijk daarover te zwijgen. Hij had het recht niet deze schoone zomerdagen in niets-doen te slijten en bij geval Dante en Manzoni te lezen. Hij moest helpen bij het beleggen van meetings in de eene of andere stad. Hij moest zich opmaken en van huis tot huis strooibiljetten verspreiden. Hij moest het zijne doen om den demon van het militairisme tot zwijgen te brengen en de leugens van de gewaande vroomheid en vaderlandsliefde aan de kaak te stellen. Dat was zijn plicht, het martelaarschap dat hem was opgelegd, — dat de wijze waarop hij het voorbeeld van Broeder Jezus zou hebben na te volgen.

HOOFDSTUK IV.

Jong=Amerika.

I.

De dagen gingen voorbij en het gebeurde dat een roepstem in de ziel van Cornelia Thornwell weerklonk. Zij was haar gelofte nagekomen, zij had de weddenschap gewonnen die zij met zichzelve had aangegaan. Een jaar lang had zij voor zichzelve gezorgd, zonder van anderen raad of gunst te ver= langen. Met handenarbeid had zij al dien tijd den kost ver= diend en daarbij zelfs vijf=en=twintig dollars overgelegd. Nu stond het haar vrij naar haar huis terug te keeren, wanneer zij dat wenschen mocht.

Maar wenschte zij het inderdaad? Dat was juist een vraag waarover zij het met zichzelve niet eens kon worden. Wel menigmaal betrapte zij er zich op, dat haar gedachten terug= dwaalden naar het verleden en zij zich afvroeg wat er van vrienden en magen geworden mocht zijn. Maar dan herin= nerde zij zich de ondragelijke beslistheid waarmede allen er op uit waren haar leven te beheerschen, al die beginselvaste en onberispelijke menschen, die ten allen tijde wisten wat zij behoorde te doen en — wat wel het ergste was — die weten= schap niet voor zich konden houden. Zij had de mogelijk= heid gezien daaraan te ontkomen, zij had een veilige schuil= plaats gevonden.

Zij was vastbesloten niemand te vertellen waar zij geweest was: dat moest een oorzaak van ergernis, een geheim zijn dat hun leven lang niet zou ophouden hun gemoedsrust te storen, — het geraamte in de woning van het gezin, — het gebeente van de weggeloopen grootmoeder. Het kwel= duiveltje roerde zich op den bodem van de ziel van Cornelia, zij dacht aan de menschen die zij gekend had en bij voorbaat verheugde zij zich in de oplossing van het raadsel die elk voor zich aan de hand zou doen. Dat geheim zou als een knuppel zijn die boven hun hoofd hing en hen in bedwang

hield, iets van: „Laat mij met rust of je ziet mij niet terug!". . Het geval deed haar denken aan de zenuwtoevallen waar=mede haar dochter Alice tot haar derde levensjaar bezocht was, maar die niet belet hadden, dat zij tot een lief kind was opgegroeid dat slechts verlangde haar eigen zin te volgen en waarmede zij een van de vorstinnen van haar omgeving was geworden, die er behalve een echtgenoot, een minnaar in eer en deugd op na hield.

Nu was de moeder van Alice voor een geestelijke genegen=heid aan de beurt gekomen. Het stond vast, dat Cornelia zich in haar een=en=zestigste jaar in de aanwinst van een aan=genomen zoon zou verheugen en wel een Italiaanschen grond=werker van acht=en=twintig, bovendien godloochenaar, anar=chist en behoorende tot de Dago=soort. Zij kon er staat op maken, dat beider onschuld ongerept zou blijven, want zij had hem een jaar lang gadegeslagen en nooit had hij een vrouw aangezien, nooit een woord in die richting geuit. En ten overvloede had Alfonsina haar verzekerd:

„Hij denkt aan geen vrouw. Hij is met de rechtvaardigheid getrouwd."

In dit weefsel van stemmingen was Cornelia verward, toen zij op zekeren Juli=avond met een andere vrouw van haar werk kwam en in de hoofdstraat twee jonge meisjes van de welgestelde klasse zag naderen. Op zich zelf was hierin niets ongewoons, want de zomer=hotels hadden hun deuren geopend en het seizoen van Plymouth was in vollen gang. Wel is waar plachten de dochters van de rijke lieden niet bij voorkeur in dit deel van de stad te wandelen en lag haar eigenlijk gebied meer in zuidelijke richting waar de strand=weg met lusthuizen en landgoederen omzoomd was. Daar zagen de arbeiders hen voorbijsnorren in kostbare auto's, stralend en keurig, met wapperende sluiers, te midden van geluiden van lach en lied, een levend beeld van de lots=bedeeling die uw en mijn wieg in de verkeerde helft van Plymouth geplaatst had.

De beide meisjes kwamen dichterbij, de eene was in het rood, de andere in het wit gekleed, beiden innemend en

vroolijk en zij keuvelden dat het een aard had, zonder veel aandacht te schenken aan den zwerm van vermoeide arbeiders die in grauwheid en stof huns weegs gingen. Cornelia zag hen aankomen en onwillekeurig vestigde zij het oog op hen, toen plotseling een schok door haar lichaam voer en het bloed haar naar het hoofd steeg. Die eene in het rood, met dat aardig ronde gezichtje in een lijst van glanzend bruin haar... was haar kleindochter Betty Alvin. De kleine Betty was twee, drie duim gegroeid en inmiddels tot een bekoorlijke jonkvrouw gerijpt.

Cornelia was ten einde raad. Wat moest zij doen? Strak voor zich uit kijken? Neen, dan was het altijd nog beter tot de vrouw naast haar een paar woorden te richten, het eerste en beste wat bij haar opkwam.

„Die opzichter is al te slecht gehumeurd... Hij deugt niet voor zijn post en als hij blijft, komt er herrie in de pakkamer.. Het zou wenschelijk zijn dat wij ergens een klacht konden indienen..."

Zoo volgden de woorden elkander op, terwijl de beide meisjes steeds dichterbij... Daar opeens... Cornelia had zich vast voorgenomen niet te kijken, maar in den hoek van haar oog zag zij dat Betty was blijven stilstaan en haar aanstaarde. De beide arbeidsters gingen verder, terwijl Cornelia haar woordenstroom voortzette.

Betty had haar grootmoeder herkend! Zou zij omkeeren en haar trachten in te halen? Cornelia zag vluchtig achter zich en overtuigde zich dat de meisjes niet van richting veranderd waren. Daarin herkende zij den Thornwell-aard. Aangenomen dat Betty zeker was van haar ontdekking, had zij klaarblijkelijk ingezien, dat Cornelia niet wenschte herkend te worden en de beide onwetende getuigen in het geheim in te wijden. Er moet in dat jonge hart een bange strijd gestreden zijn. Haar verdwenen grootmoeder die zij zoo lief gehad had, in de gedaante van een arme oude arbeidster, met een verschoten katoentje en het treurig overblijfsel van een zwarten stroohoed... Neen, dat was niet mogelijk... En toch viel er niet aan te twijfelen.

Cornelia was er zeker van dat Betty terug zou komen. Zij overlegde en besloot het meisje deelgenoot te maken van het geheim. Betty was degene aan wie haar het meest gelegen was. Het zou zijn alsof zij weer thuiskwam. Den volgenden avond ging Cornelia alleen en drentelend naar haar woning en weldra kwam Betty opdagen, gekleed als den dag te voren, maar ditmaal onverzeld. Toen zij haar zag naderen, sloeg zij een stillen zijweg in en wachtte daar, totdat Betty vlak vóór haar stond.

II.

„Grootmoeder, is u het?" en onmiddellijk daarop: „O, grootmoeder, hoe is het mogelijk!" en dan weer: „Grootmoeder, wat hebt u toch uitgevoerd?"

„Ik heb mijn eigen leven geleefd, kindlief."

„Wat wilt u daarmee zeggen? . . . O, mijn lieve grootje, wat zijn uw schouders gebogen! En wat zien uw handen en uw vingers er uit! Wie heeft er ooit zoo iets gezien!"

Betty kon geen woorden vinden en de tranen liepen haar langs de wangen.

„Wees om mijnentwil niet bedroefd, kindlief. Ik heb het al dien tijd heel goed gehad en ik heb een massa geleerd."

„Wat hebt u gedaan?"

„Ik heb gewerkt voor Mr Lawrence Perry. Herinner je je dien aardigen ouden heer niet die bij ons kwam dineeren?"

„En weet hij daarvan?"

„Neen, natuurlijk niet. Ik was maar een gewone fabrieksarbeidster."

„Maar, grootje, hoe heeft zoo iets bij u kunnen opkomen!"

„Ik wilde voor mijzelve weten dat ik op mijn eigen beenen kon staan en ik wilde ook dat anderen dat wisten en mij met rust lieten. Ik wilde mijn eigen baas zijn."

Er glinsterde een lichtstraal achter de regenwolken in de oogen van Betty.

„O, grootje, ik weet maar al te goed wat er in u is omgegaan. Ik heb er dikwijls over gedacht hetzelfde te doen.

Wanneer ik geweten had waar u was, ik geloof dat ik naar u toe zou gekomen zijn."

Cornelia ging op die onderstelling niet in.

„En hoe gaat het met iedereen thuis?"

„Zij maken het allen goed, zoover ik weet. Het is alles nog net zoo als het altijd geweest is. Het spreekt vanzelf dat zij zich het geval van u erg hebben aangetrokken."

„Is dat werkelijk waar of hebben zij zich maar zoo ge=houden?"

„Daarvan is geen sprake geweest, want het heeft altijd geheeten dat er niets aan de hand was."

„Het is altijd maar het beste te gelooven dat er niets aan de hand is," zeide Cornelia." En wat was de verklaring van mijn afwezigheid?"

„U hebt den winter in Californië doorgebracht om daar een voorgeschreven rustkuur door te maken."

„Ik begrijp er alles van. De menschen konden daaruit op=maken dat ik in een gesticht was."

„Wel, grootje, dat zouden zij minder erg vinden dan dit. Ik heb nog nooit van iets dergelijks gehoord. Hoe hebt u het kunnen uithouden!"

„Het is lang niet altijd gemakkelijk geweest, maar het heeft mij goed gedaan. Van nu af zal ik mijzelf zijn en niet wat een ander verlangt dat ik zijn zal."

„En hoe hebt u geleefd?"

„Als kostgangster in een Italiaansch gezin, allerliefste menschen. Ik heb het daar heel goed en ik heb er van alles geleerd. In den vorigen winter heb ik een werkstaking mee=gemaakt."

O, grootje, wat lijkt mij dat interessant! Het is compleet een roman!"

Betty gloeide van opwinding en Cornelia had een aan=vechting haar in haar armen te nemen en hartelijk te kussen. Maar wat zouden de voorbijgangers gezegd hebben van een arbeidster die zoo vertrouwelijk met een welgekleede jonge dame omging. En zelfs in Plymouth moet men zich een weinig aan „de menschen" storen.

„Betty, ik zal je inwijden in mijn geheim, maar je moogt het aan niemand vertellen. Ik wil niet dat iedereen hoort waar ik geweest ben."

„Dat spreekt vanzelf, grootje. Maar is u van plan hier voor goed te blijven?"

„Neen, ik kom bij jelui terug, maar ik geloof niet dat ik bij de familie ga inwonen ..." — En een oogenblik daarna: „En hoe is het met die ruzie afgeloopen?"

„U bedoelt over de wieg en het haardkleed? Geen van allen heeft er meer aan gedacht toen het uitkwam dat u verdwenen was. Ik ben er zeker van, dat zij zich een beetje schaamden. Er wordt nu geen woord meer over gesproken en zij hebben zichzelf wijsgemaakt dat er niets van dien aard gebeurd is."

Cornelia lachte.

„Jou, klein spinnetje! Heb je die menschenkennis op de school van Miss Wilson opgedaan?"

„Neen, maar het is mijn gewoonte oplettend te luisteren en daarbij het mijne te denken. Zij zijn nu over iets anders aan het kibbelen, maar zij zijn in de vaste overtuiging dat ik daar niets van weet. Het is toch niet mijn schuld, dat ik goede ooren heb... En bovendien vertelt Priscilla mij het noodige."

„En wat is het?"

„Het is iets met Tante Alice. Er is een meneer die een hevige bewondering voor haar heeft en daar kan niemand iets tegen hebben, maar nu is zij met dien meneer uit rijden geweest en iemand anders heeft hen gezien en toen waren de praatjes aan den gang. Moeder heeft in de Naai-Club voor Tante Alice moeten jokken, maar zij heeft zich vast voorgenomen het nooit meer te doen. En Tante Alice heeft geschreid en verscheiden maanden zijn zij niet bij elkander aan huis geweest."

Cornelia dacht een oogenblik na.

„Ik geloof toch niet dat ik goed zou doen weer terug te komen, Betty."

III.

Zij dwaalden af naar den rand van het bosch en vonden daar een plekje waar zij zich op de dennennaalden konden neervlijen. Daar vertelde Betty alle wederwaardigheden van het geslacht Thornwell. Tante Clara had weer een kleintje gekregen, dat waren er nu acht en Tante Alice vond het in hooge mate onbetamelijk en beweerde dat, van schandalen gesproken, dit de kroon spande. Oom Abner had een hevi= gen aanval van de jicht gehad en zijn zoon Quincy had den eersten prijs gewonnen bij een schaakwedstrijd. Oom Henry Winters en Oom James Scatterbridge hadden millioenen en millioenen verdiend door schepen en allerlei dingen te koopen en ze weer aan de Geallieerden te verkoopen en de vader van Betty had bij een feestmaal van de bankiers een redevoering gehouden en daarin beweerd, dat de plichten van de bescha= ving Amerika voorschreven in den oorlog partij te kiezen.

„Aan welke zijde?" vroeg Cornelia. En Betty was eerst verbijsterd en daarna geërgerd:

„Natuurlijk van de Geallieerden."

Cornelia verhaalde haar nu van de overtuiging die zich in dit jaar van onafhankelijkheid bij haar had vastgezet. Zij was een voorstandster van den vrede en beschouwde het als een eisch van de beschaving, dat de menschen elkander niet langer naar het leven zouden staan. En toen Betty zeide:

„O, maar stel u eens voor, dat de Keizer het won!"
antwoordde Cornelia dat er hierbij hooger belangen op het spel stonden. En zij herinnerde aan Benjamin Franklin, die eens gezegd had, dat een goede oorlog en een slechte vrede onbestaanbaar waren.

Over dit onderwerp waren zij in langen tijd niet uit= gesproken, maar Betty begon onrustig te worden.

„Het wordt tijd dat ik mij voor het diner ga kleeden en ik mag daar niet te laat komen. Mrs Walker is altijd zoo lief voor mij."

„Mrs Walker?" vroeg Cornelia en Betty vertelde haar, dat zij voor een paar weken bij de familie Jerry Walker op bezoek was. Cornelia kon haar ooren niet gelooven.

„Hoe is dat in zijn werk gegaan?"

„Ik begrijp, dat het u vreemd klinkt, maar u moet weten dat Lucile Walker, de oudste dochter met mij op dezelfde school is. Ik mag haar liever lijden dan alle andere meisjes en wij zijn gewoon boezemvriendinnen. Zij is werkelijk veel knapper dan zes van mijn soort bij elkaar en er is geen enkele reden waarom de familienaam en de voorouders altijd het laatste woord zouden moeten hebben. Ik heb wel eens gedacht, dat de Thornwells zooveel geld en zooveel te zeggen hebben, dat zij alle andere fraaiigheden best kunnen missen. Ik althans hecht er in het geheel niet aan, ik voel veel voor Lucile en zoo zijn wij vriendinnen geworden."

„O, zeker, alleen verwondert het mij, dat je moeder daar=mee genoegen neemt."

„Dat is ook niet vanzelf gegaan. Moeder zegt, niet te kun=nen begrijpen hoe ik aan dien burgerlijken smaak kom en in haar hart gelooft zij dat ik dien van u heb."

Hier liet Cornelia haar gehavende handen zien en zeide dat zij tot haar voorouders was teruggekeerd en Betty greep die knokige vingers en liet haar tranen daarop vallen en het was een onvergetelijk oogenblik van verteedering.

Betty verhaalde haar het een en ander van de familie bij wie zij te gast was, zij had het schandelijk geval van haar moeder gehoord. Jerry Walker was begonnen als loopjongen van het ziekenhuis van Sint=Andries, waarvan haar moeder toen patrones was en daarna had hij een zaak in vilt opgezet, grootvader Thornwell had hem aan het geld geholpen waar=mede hij zijn eersten voorraad gekocht had. En nu waren nagenoeg alle vilt=fabrieken van Amerika zijn eigendom en was hij op weg een van de rijkste mannen van de wereld te worden. Maar het werd hem nog altijd nagehouden, dat hij van de onderste sport was opgeklommen en men vond het hoogst ongepast dat zijn dochter tot een deftige school was toegelaten die de dochters van de Thornwells onder haar leerlingen telde.

„U kunt begrijpen," zeide Betty, „wanneer er iets met mij gebeurde, terwijl ik de gast van Mrs Walker ben, dan zouden

zij haar dat nooit vergeven en daarom moet ik dubbel voorzichtig zijn. Ik zou haar onze ontmoeting zoo graag willen vertellen, Grootje... maar ik weet het waarlijk niet," — en hier speelde weer een lach op het levendig aangezicht van het jonge meisje, — „ik ben bang dat u niet voornaam genoeg meer is."

„Ik ben voor altijd verloren," antwoordde Cornelia. „De menschen bij wie ik heb ingewoond, staan ver beneden de Walkers. Zij worden hier Dagoos genoemd."

„Ik heb wel eens gehoord van Roode Dago" zeide Betty verbaasd, „maar ik dacht dat het voor schooljongens de bijnaam was van rooden wijn."

„Ja, maar er is hier sprake van een heel ander soort van rood. Het zijn de menschen die er geen godsdienst op na houden en van geen regeering willen weten, om kort te gaan, de anarchisten.

Ditmaal was Betty inderdaad onthutst en was er geen zweem van een lach meer in haar oogen te bekennen.

„O, Grootje, dat is toch maar gekheid?"

„Volstrekt niet. Maar het zijn beste menschen. Misschien is het mij mogelijk je met hen in kennis te brengen en dan zul je jezelve kunnen overtuigen. Er is er één bij die Bart heet en die niets minder dan een heilige is."

„Een heilige?" herhaalde Betty met stijgende verwondering. „En u zegt zelf dat zij geen godsdienst hebben?"

„Dat schijnt tegenwoordig met vele heiligen het geval te zijn," antwoordde Cornelia. „Er zijn ook aardsche heiligen in tegenstelling met de hemelsche."

IV.

Zoo wandelden zij een eindweegs en overlegden op welke wijze Betty die gevaarlijke en belangwekkende vrienden van Grootje zou leeren kennen. Betty kon niet wegblijven van de Walkers, zonder daarvoor een aannemelijke verklaring te geven en nog minder wilde zij haar gastvrouw in ongelegenheid brengen. Evenmin achtte zij het dienstig Lucile in haar

vertrouwen te nemen, ten eerste omdat geheimen nu eenmaal bestemd zijn uit te lekken en verder omdat Lucile niet den vereischten leeftijd had om met haar vlag de lading te dekken. Betty dacht aan Miss Mehitabel Smith, een on=getrouwde zuster van Mrs Walker. Miss Mehitabel was vol=maakt oprecht, „even goed als moeder," zeide Betty. Zij deed veel aan armbezoek en indien Betty mocht wenschen haar daarbij te vergezellen, dan zou niemand daar iets tegen in kunnen brengen... Op die wijze zou Miss Mehitabel zich aan haar eigen armen kunnen wijden, terwijl Betty *haar* armen opzocht, — en dit zou zeker geen onjuiste benaming zijn, — daarvoor had men de kleedij van Grootje slechts met een oogopslag aan te zien.

Het zou noodig zijn Miss Mehitabel in het geheim te nemen, maar Betty was overtuigd dat zij daarbij geen gevaar liep en niemand betrouwbaarder was. Cornelia was zeer meegaande, alleen stond zij er op dat Betty zich geen woord zou laten ontvallen over de redenen die haar bewogen hadden heen te gaan: familietwisten behoorden niet in het openbaar besproken te worden. Zij zou kunnen voorgeven dat haar grootmoeder een maatschappelijken onderzoekingstocht ondernomen had en haar gevolktrekkingen alle waarde zouden verliezen, indien dit voorbarig bekend werd gemaakt. Miss Mehitabel zou daardoor zonder twijfel gewonnen worden en ten slotte zou het toch maar een heel klein leu=gentje om bestwil zijn... De afspraak was, dat Betty den volgenden avond in Suosso's Lane een bezoek zou komen brengen.

Verder kwam Betty met Miss Mehitabel overeen, dat zij de touw=fabriek in oogenschouw zouden gaan nemen. Miss Mehitabel was aandeelhoudster. Het kostte haar dus geen moeite toegelaten te worden en om tien uur in den morgen verschenen beiden plotseling in de pakkamer van Cornelia. Zij spraken geen woord, maar sloegen geruimen tijd het werk gade, terwijl Cornelia hen nu en dan ter sluiks aanzag. Ook de andere vrouwen bleken een weinig nieuwsgierig te zijn, vooral de jongeren onder haar, die de oogen uit het hoofd

keken, alsof zij een mode=plaat vóór zich hadden of wel in de bioscoop waren. En wat Miss Mehitabel aanging, Cornelia vroeg zich af welken indruk haar gezellin op een Italiaan=schen of Portugeeschen arbeider maakte, met haar een=voudigen en stevigen mantel en haar gladde bruine kousen en haar onsierlijke schoenen. Miss Mehitabel had kort=geknipte haren en dit in een tijd toen daarvoor nog een zekere mate van moed noodig was, en op die in het midden gescheiden haren een hoed met een veertje, het eenige in haar gansche kleeding dat niet strikt noodzakelijk was.

Het gelaat van Miss Mehitabel was ernstig, op het strenge af en haar oogen keken door groote brilleglazen met hoornen randen de wereld in. Om kort te gaan, zij was een volkomen exemplaar van de vrouwensoort die voor goed met alle dwaasheden heeft afgerekend en in het bijzonder met de dwaasheid van de verliefdheid, van welke zienswijze zij het manvolk geenszins onkundig wenschte te laten. Er lag in dezen stap van Miss Mehitabel ongetwijfeld iets vermetels en onbescheidens, maar dit ontging natuurlijk aan het bevat=tingsvermogen van een touw=werkster die in de bezoekster niets anders dan de tastbare werkelijkheid zag. Cornelia hoorde den opzichter van haar afdeeling die achter haar stond, tot een van zijn ondergeschikten zeggen:

„Wat kan een vrouw er mee voor hebben zich zoo toe te takelen?"

„Ik ben een boon als ik het weet," was het antwoord.

„Het heet altijd dat er zooveel oude vrijsters in Amerika zijn omdat de mannen den verkeerden weg opgaan. Maar ik verzeker je, als de vrouwen zich een beetje moeite willen geven, dan vinden zij redelijk aftrek."

Dit is wat men gewoon is „Yankee humor" te noemen.

V.

Cornelia had zich voorgenomen zich tegenover de Brini's van alle nadere toelichting omtrent Betty te onthouden. Zij zou zich bepalen tot de mededeeling dat een van haar klein=

dochters in Plymouth op bezoek was en het verlangen had uitgesproken hen te leeren kennen. Een zekere mate van geheimzinnigheid was nu eenmaal onvermijdelijk en de aanwezigheid van een kleindochter zou daaraan toe- noch afdoen.

Betty koos haar bescheidenste kleedij voor de gelegenheid, maar met dat al lag er een onafzienbare afstand tusschen het minste van haar en het beste van een Italiaansche arbeidster. Alfonsina had nauwelijks den noodigen tijd om de kinderen te verkleeden, haar kapsel een weinig te ordenen en zich met een halssnoer van kralen te tooien. Vader Brini kwam uit den tuin naar binnen, wiesch zich de handen en trok zijn jas aan. En wat dien goeden Bart aanging, zijn kleeren hingen hem als vodden aan het lijf en hij had er zelfs niet aan gedacht ter eere van het aangekondigde bezoek zijn walrus-knevel een weinig te fatsoeneeren.

Maar alle gedwongenheid en verlegenheid was weldra overwonnen, want Betty had het er op gezet zich bemind te maken en zij was in één woord onweerstaanbaar.

„Nonna?" zoo vroeg zij, toen zij den bijnaam van Cornelia hoorde. „Wat wil dat zeggen?"

En toen haar uitgelegd was dat het de Italiaansche naam voor grootmoeder was, zeide zij:

„O, wat klinkt dat aardig! Voortaan zal ik haar zoo noemen."

Daarop wendde zij zich tot Trando:

„Ik hoor van Nonna dat je studeert voor violist. Ik speel een weinig piano en wanneer je mij wilt komen opzoeken, kunnen wij samen duoos spelen. Maar je bent op weg een beroemd man te worden en allicht kun je je tijd beter gebruiken."

Dit streelde niet weinig de moederlijke ijdelheid van Alfonsina en Vincenzo was zóó verrukt dat hij een van de laatste flesschen van zijn voorraad Roode Dago voor den dag haalde en allen een glas daarvan dronken en zelfs Bart nam een teug ter wille van de hoffelijkheid. Het sprak vanzelf dat de gewone kwinkslagen van de Roode Dago daarbij niet achterwege bleven en eindelijk zeide Betty tot Bart:

„Mr Vanzetti, ik hoor van Nonna dat u haar tot een ijveraarster voor den vrede bekeerd hebt."

Nu had Bart nog nooit zooveel beminnelijkheid in één persoon vereenigd gezien, waarbij nog kwam dat die persoon zich aan hem gelegen liet liggen. Hij liep soms uren lang in het bosch te dwalen op zoek naar het eerste Meibloempje en nu zag hij er een, lachende en keuvelende in de huiskamer van zijn woning, maar zelfs nu duldde hij niet dat zijn proletarisch bewustzijn ook slechts voor een oogenblik tot zwijgen werd gebracht. En hij zeide:

„Nonna is een voortreffelijke vrouw, maar wanneer zij pacifiste is, dan is zij dat niet door mij geworden, want ik ben het zelf nooit geweest."

„Wat is u dan, Mr. Vanzetti?"

„Ik ben anarchist."

„En wat is het verschil tusschen die beide namen."

„Er is een hemelsbreed verschil, Miss Betty. Een anarchist is een man van den strijd. Hij vecht niet in den oorlog voor den kapitalist en den werkgever, maar hij vecht voor den arbeider en voor het recht, voor de afschaffing van alle slavernij."

„Och kom, dan denken u en Nonna dus niet hetzelfde?"

„Ik neem aan, dat Nonna er goed aan doet den vrede te bevorderen; zij is een dame op leeftijd en kan niet vechten. En wanneer zij dus de inspraak van haar goede hart volgt..."

„Maar uw hart is niet minder goed dan het hare, Mr Vanzetti. Zij heeft mij verteld van uw verzet toen er sprake van was een zieke kat te verdrinken."

„Zoo'n ziek dier doet niemand kwaad en het stuit mij tegen de borst een hulpeloos schepsel te vermoorden. Maar een kapitalist is niet hulpeloos, Miss Betty: hij heeft zich vrijwillig in den strijd gemengd. Wanneer u daarvoor een weinig moeite wilt doen, dan zult u zien wat de eigenlijke oorzaak van den grooten oorlog is. Waarom moeten millioenen mannen daar hun leven laten? Waarom anders dan om voor den rijken kapitalist een markt te veroveren en zich van steenkool en ijzer en petroleum meester te maken? Daarvoor

moet de arbeider zijn leven wagen. De regeering komt en grijpt hem met geweld en steekt hem in een uniform en zendt hem naar zijn bloedig werk uit. Wanneer hij weigert zijn naaste te dooden, dan wordt hij gevangen gezet en ge-pijnigd en misschien doodgeschoten. Ik kan niet inzien wat hier het nut van het pacifisme zou zijn. Neen, de strijd is de plicht van den arbeider en nooit hebben menschen zich vrij-gemaakt zonder dat zij daarvoor gevochten hebben. Is het niet zoo, Nonna?"

„Dat zou ik niet durven zeggen," antwoordde Cornelia. „De neger-slaven zijn vrij geworden en hebben er zelven niet voor gevochten."

„Maar, grootje," viel Betty haar in de rede," dat komt omdat anderen het voor hen hebben uitgevochten en mis-schien ligt het juist daaraan, dat zij tot dit oogenblik nog niet waarlijk vrij zijn."

Zoo maakte Cornelia kennis met de levensvragen van een jonger geslacht. Zij zat er stil bij en luisterde, terwijl nie-mand meer aan beuzelpraat en behaagzucht dacht en de edelmoedige droomer een beeld ontwierp van de betere wereld, die komende was. Het bleek haar, dat Betty hier gekomen was met het stellige voornemen het met zichzelve over deze dingen eens te worden. Het was er haar om te doen de gedachten te peilen van den man dien haar grootmoeder haar als een heilige had afgeschilderd. Ook zij wilde zich vrij maken, vrij van de wijsheid van de school van Miss Wilson, vrij van de meeningen die aan de Golf gangbaar waren.

„Ik behoef u niet te zeggen, Mr Vanzetti," zeide zij, „dat ik over deze denkbeelden zelden heb hooren spreken en de meeste mij nauwelijks bekend zijn. Maar ik zou er graag wat meer van willen weten. Misschien vindt u goed dat wij Zaterdag in den namiddag terugkomen, dan zouden u en ik en Nonna een wandeling in het bosch kunnen maken en daarbij ons hart nog eens uitstorten."

Het was reeds langer dan een jaar dat Cornelia Bart kende, maar nog nooit had zij hem zoo gelukkig gezien.

„Miss Betty," antwoordde hij, „er is niets waarvan ik zoo=veel houd als met goede vrienden te spreken over de dingen die ons ter harte gaan."

VI.

Het was een warme heerlijke namiddag en meer dan honderd pleizier=booten dobberden in de Plymouth=baai. Hier en daar zag men een motor=sloep van wal steken, de visschers trokken de netten binnen of zetten het aas uit en ginds op den top van Castle Hill zat Bartolomeo Vanzetti onder een boom die door den wind heen en weer werd bewogen en met een overvloed van gebaren verhaalde hij Cornelia Thornwell en haar kleindochter de geschiedenis van zijn leven.

Hij was geboren in een boerenhutje in het dorp Villa Falleto, aan den oever van de rivier Magra, in het Noorden van Italië. Het was zijn liefste wensch geweest een goede opvoeding te ontvangen, maar het lot had beschikt, dat zijn vader op zekeren dag in een dagblad zou lezen van twee=en=veertig rechtsgeleerden, die zich in Turijn hadden aangemeld voor een betrekking die niet meer dan zeven dollars in de maand opleverde. Dit was de groote gebeurtenis die aan alle verwachtingen van Bart den bodem insloeg. Toen hij dertien jaar was, werd hij bij een banketbakker in de leer gedaan en hij slaafde en sloofde daar vijftien uren elken dag, van zeven uur in den morgen tot tien in den avond, — met uit=zondering van drie uren des Zondags. Zoo gingen zes jaren van zijn vreugdelooze jeugd voorbij, totdat ten slotte zijn gezondheid onder de vermoeienis dreigde te bezwijken en hij naar zijn ouderlijk huis teruggebracht werd. Gedurende die jaren was hij een vroom Katholiek geweest en had hij troost gevonden in het geloof dat zijn droefenis door God over hem beschikt was.

Toen volgde een nieuwe en pijnlijke beproeving, die God hem had opgelegd: zijn moeder werd ziek. Zijn liefde voor haar was grooter en dieper dan woorden konden zeggen.

„Ik heb altijd geloofd," zoo vervolgde hij, „dat mijn blijd=

schap over de komst van Nonna met mijn genegenheid voor mijn moeder in verband stond... Het is een lange lijdensgeschiedenis geweest. Zij was zoo ziek en zij kermde en klaagde en menigmaal bad ik de menschen in de straat niet te zingen en geen gedruisch te maken. Ik heb haar verzorgd en bij haar gewaakt en twee maanden ben ik niet uit mijn kleeren geweest om te slapen. Eindelijk is zij gestorven, maar de pijn en de benauwdheid beletten haar mij te herkennen. Ik heb haar in de kist gelegd en haar naar haar graf gebracht... Het was onuitsprekelijk droevig. Dante zegt dat er geen grooter leed bestaat dan zich in dagen van ellende gelukkige tijden te herinneren, maar voor mij is de heugenis aan het lijden van mijn moeder het allerzwaarste verdriet. Ik zie het nog altijd voor mijn oogen en elke oude vrouw roept in mijn binnenste de gedachte aan mijn moeder op."

Het was een oogenblik stil. De grondwerker pinkte een traan uit zijn oog en vervolgde:

„Er viel voor mij in dat huis aan geen vreugde meer te denken. Ik wist dat ik daar nooit meer zou kunnen lachen. Mijn vader was een oude gebroken man. Ik kon niet werken, maar zwierf in het bosch en stond op de brug over de rivier in het water te staren en ik geloof zelfs dat ik in stilte hoopte ongemerkt in het water te vallen en zonder lijden zijn leven te eindigen. Toen kwam de gedachte bij mij op naar Amerika te gaan. In dat nieuwe, groote land zou ik misschien een nieuw leven kunnen beginnen. Geen oogenblik heb ik gemeend hier een rijk man te worden. Ik was al tevreden wanneer ik wat minder hard behoefde te werken voor mijn brood en tijd won om boeken te lezen. Ik had juist „Cuore" van De Amicis gelezen, — het is de geschiedenis van zijn hart. Ik geloof dat ik in dien tijd iet of wat socialist was, een beetje overgevoelig en welmeenend, met een vaag verlangen dat iedereen gelukkig mocht zijn, een nieuwe wereld ingericht naar de meerderheid van stemmen... Met dergelijke droomen ben ik hierheen gekomen."

Vanzetti zweeg en sloot zijn oogen als met een gewaarwording van pijn.

„Na het verlies van mijn moeder is het verlies van Amerika de grootste ramp van mijn leven geweest. U is in dit wereld-deel geboren en kunt nooit beseffen wat dat voor mij heeft ingehad. Toen ik hier aankwam, was het eerste wat ik zag het beeld van de Vrijheid en het was mij te moede, alsof ik in het paradijs gekomen was. Maar toen ik op Ellis Island voet aan wal had gezet, voelde ik plotseling een zwaren slag op het hoofd... Het was als een benauwde droom, een gezicht in de hel. De menschen werden als beesten behandeld en het gejammer van de kinderen steeg omhoog. Waarom moeten de armen op die wijze bejegend worden? Waartoe dat aankweeken van vrees en haat. Ik ga langs de straten en zie in het rond... Het is een wonderlijke stad met haar ongetelde automobielen. Ik ga een onderdak zoeken, maar niemand komt mij tegemoet, nergens een bevriend wezen en allen hebben hetzelfde doel: den vreemdeling te plunderen. Ik moet mijn slaapkamer met twintig anderen deelen... Ik ga onmiddellijk werk zoeken en ik neem aan wat ik krijgen kan. In den nacht... Vergeef mij, Miss Betty, het past niet dat een jong meisje te vertellen."

„Ga verder," zeide Betty, „wat niet te erg is om te gebeuren, is ook niet te erg om gehoord te worden."

„Ik bedoel den hinder die, al bijtende, onze nachtrust stoort. U kunt niet gelooven hoe ongelukkig men zich daarbij voelt. Het is een klein vertrek, boven in het huis en het is er ondragelijk warm. Ik krijg werk in een bekend restaurant, waar kunstenaars en schrijvers, soms in gezelschap van een vrouw, komen soupeeren. Ik weet niet hoe het er nu is ingericht, maar vóór acht jaar toen ik daar de borden en glazen waschte, was het er onbeschrijfelijk smerig. Het vuile water lekte door de zoldering op het eten en op de schoone borden... Ik werk daar om en om veertien en twaalf uren per dag en ik verdien daarmee vijf of zes dollars per week, De voeding is er schandelijk slecht, een hond zou het niet gelust hebben. Ik kan het niet uithouden en ik ben bang dat ik ziek word en ik ga den boer op om werk buitenshuis te zoeken. Maar u weet dat het toen een bitter slechte tijd

was. Er is juist een paniek in de zaken uitgebroken en er is nergens werk te vinden. Ik lijd honger en het is mij gebeurd dat ik in den vuilnisbak snuffel... Eindelijk ben ik zoo verzwakt dat ik niet meer zou kunnen werken... Een boer heeft een karweitje voor mij, maar na veertien dagen heeft hij mij al niet meer noodig. Toch trof het mij, dat hij medelijden had met den armen tobber... het is voor de eerste maal dat ik een menschelijk woord van een Amerikaan te hooren krijg... ik zal dien boer nooit vergeten.

„Het is een lange geschiedenis, Miss Betty, en u zult wel niet verlangend zijn daar alles van te hooren. Ik word geplaatst bij den stoker van een oven, waar ik steenkool moet aandragen. Het is een werk om onder te bezwijken... een ontzettende hitte... Maar het is altijd nog beter dan dood te hongeren en daarom blijf ik. Tien maanden heb ik kolen aangedragen. Nu ga ik naar Connecticut en word daar te werk gesteld bij een steengroeve, — dat heeft een jaar geduurd. Ik heb het daar veel beter, ik ben daar met Italianen samen en heb er een goed onderkomen en zie de menschen dansen en luister naar hun vioolspel. Ik dans niet, maar het doet mij goed de menschen vroolijk te zien. Daarbij lees ik boeken en kranten en ik begin te denken over het leven van den arbeider. Het wordt mij hoe langer hoe duidelijker dat dit niet het land van de vrijheid is, maar ik bedenk, dat de arbeider over de heele wereld in dezelfde slavernij zucht. Een handjevol menschen zijn eigenaars van het land en van de fabrieken en dat zijn de kapitalisten: zij strijken de winst op en waar geen kans op winst is, daar is ook geen werk. Ook de werkkracht wordt verkocht... Begrijpt u mij, Miss Betty?"

„O, zeker."

„Misschien hindert het u zulke dingen te hooren..."

„Volstrekt niet. Ik heb er dikwijls over nagedacht en mij afgevraagd wat wij eigenlijk doen voor al het geld dat wij hebben. Wij, jonge menschen in het bijzonder, wij kunnen werken wanneer de lust daartoe bij ons opkomt en dan rekenen wij dat ons als een buitengewone verdienste aan,

maar wanneer wij er de voorkeur aan geven ons gemak te nemen, dan staat het ons vrij ons heele leven te lanterfanten. Neen, Mr Vanzetti, u kunt mij gerust alles zeggen."

„U moet dan weten dat ik over al die dingen heel anders dacht toen ik in Amerika aankwam. Ik was toen in het geheel niet wat zij hier een rooden vreemdeling noemen. Ik zie de toestanden, ik spreek met den werkman en ik denk over den besten weg naar de vrijheid. Ik was anarchist lang vóórdat ik ooit een anarchistisch blad onder de oogen had gehad. En toen ik voor het eerst een anarchistischen spreker hoorde, toen dacht ik bij mijzelf: dat is alles oud nieuws, dat zijn mijn gedachten in den mond van een ander."

Betty had steeds de oogen op hem gericht en zeide:

„Zoo gaat het ook mij, nu ik naar u zit te luisteren."

En zij zetten hun gedachtenwisseling voort over de meeningen van Vanzetti en over zijn antwoord op zoo menige vraag.

VII.

Toen zij langs een stillen weg naar huis gingen, zeide Betty:

„O, grootje, wat is dat een buitengewoon mensch! Zoo iemand had ik mij nooit kunnen voorstellen... Waarom zegt men ons niet dat er zulke menschen onder de arbeiders zijn? Zoudt u meenen dat er velen zijn?"

„Hij beweert het, maar misschien zegt hij het uit bescheidenheid."

„En wat is hij beleefd en vriendelijk, compleet een voornaam heer, grootje, en zonder iemand in zijn omgeving van wien hij die dingen heeft kunnen leeren."

„Wanneer dat woord nog iets beteekent, dan is hij waarlijk een gentleman."

„Voor alles wat hij gelezen heeft, heeft hij den tijd van zijn nachtrust moeten nemen. O, grootje, nog nooit in mijn leven heb ik mij zoo diep geschaamd. Ik ga dadelijk dat boek van Kropotkin lezen... Al zoo lang heb ik het gevoel gehad, dat het met de wereld spaak loopt... En wat heb ik uitgevoerd? Niets anders dan toiletten laten zien."

„Je bent nog in je studie=jaren, kindlief. Ik meende, dat je op de school van Miss Wilson hard moest werken."

„O, ja, het gaat er Spartaansch toe, maar het is alles op een oneindigen afstand van de werkelijkheid, ... alles in de nevelen en hopeloos saai. Dag in dag uit zitten wij naar Miss Wilson te luisteren en vragen doen wij het best vóór ons te houden, want zij is een weinig hardhoorend en wil het zelve niet weten. Ik heb er meer dan genoeg van, grootje, en van de menschenwereld heb ik al genoeg, nog eer ik er een voet in heb gezet ... Vindt u dat ik dat niet mag zeggen?"

„O, zeker, waarom niet?"

„En over mijn tijdgenooten onder de jonge mannen is zwijgen maar het beste. Ik ben onlangs op het bal van Brattle=Hall geweest en het algemeen onderwerp van het gesprek was de Dickie en de vraag wie ze onder de knie had en wie niet. Toen kwam het foot=ball aan de beurt met de vooruit=zichten voor dit jaar. Daarna was het tijd voor een wandeling in den maneschijn en voor een bevlieging van sentimentali=teit. En daar komt nu en dan nog een zeilpartij bij, maar nergens hoor je ook maar een enkel woord dat de moeite loont er naar te luisteren. Het eenige waarin de menschen belang stellen, is het gekibbel tusschen de afstammelingen van de Pelgrims en de afstammelingen van de Puriteinen. Aan beide zijden wordt de voorrang opgeëischt en geen van beiden wil toegeven. Mrs Walker behoort zoomin tot het eene als tot het andere kamp en eigenlijk moest dit een reden van blijdschap voor haar zijn ... Maar het tegendeel is het geval."

„Weet u wat ik nu het liefste zou doen, grootje?"; riep Betty plotseling uit.

„En wat is dat, kindlief?"

„Ik zou hier de rest van den zomer willen blijven en met u in de touwfabriek gaan werken, om te bewijzen dat ik tot iets nut ben."

„Neen, dat is werkelijk onmogelijk, daar zouden je vader en moeder te veel verdriet van hebben. En bovendien zou mijn geheim daardoor aan de groote klok komen."

„Ja, dat begrijp ik. Maar hoe het ook loopen mag, ik sta er op iets uit te voeren dat de moeite waard is."

„Wat zijn je plannen voor de rest van den zomer?"

„Ik dacht voor Augustus naar het Putman Kamp te gaan. Dat is altijd een heerlijke expeditie. Was er al een Putman Kamp toen u nog een jong meisje was?"

„Neen, toen maakten de menschen nog niet zoo verre tochten . . . En toen behoorde ik ook nog niet tot de groote wereld."

„En toch hebben zij een toonbaren man voor u gevonden!" zeide Betty lachende. „Dacht u misschien dat ik niet wist wat het doel van het Putman Kamp is? Elk jaar worden de lijsten van de mannelijke en vrouwelijke deelgenooten op⸗gemaakt en de minder aannemelijke candidaten met de groot⸗ste zorgvuldigheid uitgezift en het geheel is dan ook zoo on⸗berispelijk, dat men meenen zou bij Onzen Lieven Heer op visite te zijn. Zelfs wordt er moeite gedaan de paren uit te zoeken, maar dat schijnt toch niet altijd te lukken. Ik weet dat moeder Ebenezer Cabot voor mij bestemd heeft, maar, grootje, u hebt geen idee wat voor een mispunt hij is. Ik verzeker u dat hij half⸗gaar is."

„Zeg dat niet, Betty."

„Maar het is toch de waarheid. U weet heel goed dat er in onze oude families zelfs volslagen krankzinnigen zijn, met verplegers tot hun bewaking, ergens in een afgelegen vleugel van het huis. Is het soms niet waar, dat Oom Ahab jaren lang zoo geleefd heeft?"

„Ja, Betty, het is zoo, maar je doet beter er niet over te spreken."

„U is de eenige met wie ik daarover spreek. Ik voor mij zal van dien Ebenezer niet gediend zijn. Intusschen verwacht ik dezen zomer een aanzoek van een ander.

„En van wien?"

„Van Roger Lowell. Hij was er het vorig jaar ook en bijna was het er van gekomen, maar dat zou niet behoorlijk geweest zijn, want hij was toen nog pas in zijn tweede studie⸗jaar en dan is men nog te jong voor een verloving, maar nu is hij

alweer een jaartje verder en misschien ook een jaartje wijzer."

„Houd je van hem?"

„Ja en neen, grootje. Hij is een lieve jongen en tot op zekere hoogte ook heel goed, maar tegelijk is hij akelig stijf en gemaakt, vol familie-trots en altijd in de weer met de vraag wat hij aan zijn stand verschuldigd is. Wanneer ik met hem trouwde, dan weet ik zeker, dat het mij, evenals u in uw huwelijk, zou vergaan. Ik zou mijn heele leven nooit meer durven glimlachen. Hij heeft zich nu al geërgerd aan dingen die ik gezegd heb. Zoo bijvoorbeeld dat een vrouw behoorde te beloven, zoo lang bij een man te blijven als zij van hem hield, maar ook geen dag langer. Hij meende dat het de plicht van de vrouw was, te beloven dat zij hem altijd lief zou hebben. Ik antwoordde toen dat dat een groote dwaasheid was, want dat niemand zich daartoe kon verbinden. Hebt u hem wel eens ontmoet, grootje?"

„Den eersten keer toen ik hem gezien heb, lag hij met zijn roze teentjes in de lucht te spartelen."

„O, dat moet ik hem eens vertellen. Dat zal hem tot nederigheid stemmen. Een nazaat van de Lowels behoorde zich nooit in zoo'n houding te vertoonen.

„Den tweeden keer had hij een slabbetje om zijn nek, waarlangs de pap naar beneden liep. En den laatsten keer was hij in avond-toilet, met een stijven boord en een onberispelijken strik in zijn das, terwijl zijn groote ronde oogen verbaasd de wereld inkeken."

„O, grootje, van dien jonkman zou ik het ideaal kunnen zijn, wanneer ik maar zoo verstandig was mijn mond niet voorbij te praten. Ik ga nu de boeken van Vanzetti lezen en ik meen het heel ernstig, maar het is de vraag of hij van een anarchiste zal kunnen houden . . . En nu iets anders, grootje. Waarschijnlijk ga ik morgen naar huis, maar ik heb er geen vrede mee u hier achter te laten. Ik schaam mij werkelijk dat ik het thuis zoo goed heb."

„Maar ik verzeker je dat ik mij hier heel gelukkig voel."

„Hoe lang is u van plan hier nog te blijven?"

„Dat weet ik zelf nog niet. Ik verander telkens van voornemen. Wanneer ik in de kranten lees van de redevoering die je vader gehouden heeft en van zijn pogingen ons in den oorlog te betrekken, dan krijg ik lust terug te komen en een kruistocht voor den vrede te beginnen."

„O, grootje, wat zou dat ontzettend zijn! Dat doet mij denken aan Mrs Adams, die in een socialistische vergadering het woord gevoerd heeft en van wie vader zeide, dat zij in een gesticht moest worden opgesloten."

„Dat zal hij dan ook van mij kunnen zeggen."

Dit was een voorspelling.

VIII.

Betty vertrok en de overige tijd van Cornelia werd opgevroolijkt door brieven die aan Mrs Nonna Cornell waren geadresseerd, dit was een scherts die Betty niet achterwege kon laten. Het waren zeer vertrouwelijke brieven, vol onschatbaar nieuws aangaande de familie.

„Oom Quincy heeft een volmaakten schaakspeler ontmoet, een man die de gave heeft alle mogelijke verwikkelingen vooruit te zien. Oom James is bezig een groot nieuw huis achter Heuvelzicht te bouwen. Vader beweert dat de banken van Boston voor honderd-millioen aan Engelsche en Fransche papieren hebben. Zij hebben ze aan het publiek verkocht, maar zijn gedwongen ze als onderpand te houden, en als de Geallieerden het verliezen, dan zal geen enkele bank in Boston zich staande kunnen houden. Misschien zou het goed zijn, dat u een goed woordje voor den vrede kwam doen."

En verder:

„Ik ben naar den boekwinkel gegaan dien Mr Vanzetti mij had aanbevolen en ik heb daar een jongen Rus met prachtige donkere oogen aangetroffen, die niets liever verlangt, dan zich een weinig moeite voor mijn opvoeding te geven. Ik heb nu een verzameling boeken, die ik op den bodem van een koffer verborgen heb. Eén daarvan heet: „Pleidooi voor de Rechten van de Vrouw" van Mary

Wollstonecraft Godwin. Ik zie uit de voorrede, dat het al honderd-vijf-en-twintig jaar oud is. Het blijkt dat de schrijfster de wereld nog altijd vooruit is. Ik ben sterk onder den indruk daarvan, omdat het in alles met mijn gedachten overeenstemt. Maar Roger zal het er niet mee eens zijn."

En later:

„Ik ben nu in het Putman-kamp en op het punt voor levenslang gepaard te worden, onder waarborg van een onvervalschten kom-af. Het is hier een heerlijk land en ik leid een prettig leven. Het doet iemand goed de practische kleeding van het dorp te dragen en ik wenschte, dat wij nooit meer met lange rokken geplaagd werden. Maar wanneer ik mij in dit gewaad in Tremont Street vertoonde, dan ben ik zeker, dat ik een bende jongens achter mij zou hebben, die mij uitjouwden. Ik geloof waarlijk, dat het boek van Mary Godwin, een suffragette van mij gemaakt heeft. Zou u dat erg aanstootelijk vinden?"

„Ik sta klaar een bergbeklimming te ondernemen. Wij denken den nacht op den top door te brengen en morgen de zon te zien opgaan. Bij onze terugkomst wacht ons een geweldige voorraad gebak. Het schijnt dat wij altijd honger hebben. Tante Betty, die hier een oogje op ons houdt, heeft een groot pak chocolade in de kast gelegd en een klein bijltje om het in stukken te hakken. Moeder zegt dat het nog uit haar eigen jeugd afkomstig is, tenminste het bijltje, met de chocolade zal dat wel niet het geval zijn. Ik geloof niet dat wij veel voor onze kinderen zullen achterlaten."

En later:

„Wij hebben nu al vele bergen beklommen, wij volgen een eenvoudige levenswijze en hebben hier een heerlijken tijd. Wij zijn inderdaad ernstige jonge menschen. Heb ik u al verteld, hoe de nieuwelingen door ons op de proef worden gesteld? Wij verhalen hun een grappige geschiedenis, of eigenlijk is er niet grappigs aan en in elk geval ontbreekt het gewone kluchtige slot. Lacht de man, dan weten wij dat hij niet oprecht is. Het is een vernuftige proefneming, maar wanneer men ze twee, drie maal heeft meegemaakt, dan heeft

men toch het gevoel dat zij niet geheel en al vrij is van zelf-overschatting. Ik geloof dat het een staaltje is van de macht van ons Puriteinsch bloed, dat ons voorschrijft ten allen tijde waarheidlievend te zijn, tot in het uiterste.

„Met Roger zou de proef vermoedelijk niet opgaan, omdat hij in geen geval zou lachen, ook niet wanneer er een koddig slot aan de grap was. Wij hebben veel en lang met elkander gesproken en ik hield het voor beter hem langzaam voor te bereiden. Daarom heb ik een begin gemaakt:

„Ik heb in den laatsten tijd verscheiden mannen van vooruitstrevende richting leeren kennen en ik stel het hoogste belang in hun meeningen."

„Dat hoor ik met genoegen," antwoordde hij. „Het laatste jaar heb ik een ontzettend radicalen professor gehad."

„Wat had hij te vertellen?" vroeg ik.

„O, van allerlei," antwoordde Roger. „Hij had het over de „verloren Bijbelboeken" en hij beweerde ook, dat de inhoud van de Tien Geboden in geschriften van vroeger dagteekening gevonden was en dat het verhaal van den Zondvloed in Babylon was ontstaan."

Het zou misschien niet kwaad zijn, dat Mr. Vanzetti eens te vertellen. Hij zal zeker zeer gesticht zijn."

Nu volgt het hoogtepunt van de vrijage:

„O, grootje, ik ben tot de ontdekking gekomen dat mijn speelpop met zaagsel is opgevuld. Roger en ik hebben elkander de waarheid gezegd en het is tot een geweldige ruzie gekomen. Het is voor goed uit tusschen ons en ik zal nooit Lowell heeten. Ik heb mij verplicht gevoeld, hem te zeggen dat naar mijn overtuiging het huwelijk een vorm van slavernij was voor de vrouw. Hij antwoordde daarop, dat mijn bedoeling hem duidelijk was, en dat mijn bezwaar het woord „gehoorzaamheid" bij de huwelijks-plechtigheid gold. En hij voegde daarbij dat er geestelijken waren, die desverlangd dat woord achterwege lieten. Ik zeide hem toen, dat dit niet het eenige was, maar dat het mij bovenal hinderde een vrouw van haar wilsvrijheid afstand te zien doen, dat elke vrouw het laatste woord behoorde te hebben over de kinderen die zij

ter wereld bracht en dat zij het recht had vrij te zijn, in het bijzonder wanneer zij haar eigen weg wilde zoeken, zooals dat mijn voornemen was.

„Hij was geheel onthutst en vroeg mij wat ons nu naar mijn meening te doen stond. Ik zeide hem, dat ik in een vrije verbintenis geloofde, gegrondvest op een wederzijdsche belofte van trouw aan ons beter-ik. Wij zouden trachten elkander lief te hebben, maar niet bij elkander blijven wanneer dat onmogelijk mocht zijn."

„Wil je daarmeê zeggen", — vroeg Roger— „dat je niets wilt weten van een huwelijk?" — en hij bloosde daarbij tot achter zijn ooren.

„Je begrijpt mij niet," zeide ik.

Maar het was hem niet mogelijk er langer over te spreken en hij eindigde:

„Betty, wanneer ik met een dergelijk voorstel tot je was gekomen, zou je dat als een doodelijke beleediging hebben beschouwd."

„Het is mogelijk," zeide ik, „maar nu komt het voorstel van mij en dat verandert toch iets aan de zaak."

Hij wilde nog weten waar ik die schandelijke denkbeelden had opgedaan, maar toen ik mijn best deed hem dat duidelijk te maken, bleek mij dat hij er eigenlijk geen belang in stelde en weigerde het boek in te zien. Toen begon hij over mijn ziel, waarop ik zoo vrij geweest ben hem uit te lachen en zoo zijn wij nu onuitsprekelijk beleefd jegens elkander in het bijzijn van derden, want het ligt niet op onzen weg een schandaaltje aan den gang te brengen in het kamp. O, Grootje, ik verlang er zoo naar dat je weer thuis komt ... Ik zal het zoo eenzaam hebben ..."

IX.

„De Autonomische Groep van Plymouth" had in den loop van den herfst een „picnic" op touw gezet en uit de naburige steden kwamen zwermen Italianen met spoortrein en autobus. Voorts was aangekondigd, dat de „Dramatische Club" een

voorstelling zou geven in Stoughton, een stad van de schoenen-industrie, gelegen op een afstand van ongeveer dertig mijlen van Plymouth. Het was een zeer verdienstelijk dilettanten-gezelschap en Bart legde den arbeid voor drie dagen neer, om de streek af te reizen en toegangskaarten aan den man te brengen. Geen wonder dan ook, dat er op den Zaterdag van de voorstelling, een ongewone drukte heerschte in de huishouding van het gezin Brini. Een vriend van hen had beloofd hen met zijn auto af te halen. Zijn naam was Mike Boda en van zijn beroep deed hij in macaroni. Elken werkdag rende hij door de streek met zijn kleine Overland-auto en kon men hem de huizen van de Italianen zien in- en uitgaan. Hij was een opgewekt man, niet te groot van stuk, nauwelijks vijf voet vier duim lang, en in de gegeven omstandigheden was dit geen nadeel, want met Bart op de voorbank en Trando op zijn knie en Vincenzo en Alfonsina en Cornelia op de achterbank, ten slotte Bay op vaders schoot en de jongste spruit op den schoot van de moeder, was ongeveer het gewicht bereikt, waartegen de veeren van een goedkoop wagentje bestand waren.

Intusschen, de wegen waren in goeden toestand en zij rolden daarheen onder blij gezang; het was een vroolijk gezelschap, dat in de schoenen-stad zijn intrede deed. Fay en Trando waren al eens in de bioscoop geweest en in de school hadden zij een voorstelling bijgewoond, maar dit was hun eerste heusche komediegang en het kostte hun dan ook moeite hun opgewondenheid in bedwang te houden. Zij reden naar het huis van een kameraad, met wien Vanzetti onlangs op een politieke vergadering kennis had gemaakt. Nico Sacco was zijn naam en hij woonde in een gezellig buitenhuisje, dat vroeger het eigendom geweest was van zijn patroon.

„Die Nick is een man van beteekenis," beweerde Bart. „Hij werkt in de schoen-fabriek en hij is een hoogst bekwaam arbeider. Hij maakt geregeld vijftig, zestig dollar in de week. Hij is een wakkere kerel en hij heeft een lieve vrouw, zooals je ziet."

Hun gastheer kwam hun tegemoet om hen te verwelkomen.

Hij was een jonge man van vijf=en=twintig jaar, met regel=matige gelaatstrekken, zwart haar en dito oogen, bewegelijk als een kat. Hij was afkomstig uit Zuid=Italië, terwijl zijn vrouw Rosina, in het Noorden geboren was. Zij was jong en tenger, had fraai kastanjebruin haar en een levendig sprekend aangezicht, rijk aan zonneschijn en aan sproeten. Zij hadden een zoontje, ongeveer drie jaren oud.

„Hallo, Dante!" riep Bart. „Kom eens hier, dichter in den dop!"

Maar de aanstaande poëet was schuw en kroop weg achter de rokken van zijn moeder.

Nick en Rosina waren bestemd, deel te nemen aan de voor=stelling van den avond en met het oog daarop weigerden de gasten het huis binnen te gaan. De familie Brini had in een groote trommel haar avondeten medegebracht en op een grasveld vóór het huis van Sacco, werd nu de disch gespreid. Maar de gastheer rustte niet vóórdat hij hun zijn tuin had laten zien: in zijn hart nam zijn gezin de eerste en zijn hof de tweede plaats in en elken avond was hij daar bezig totdat de duisternis hem dwong naar binnen te gaan. Hij kende slechts enkele woorden Engelsch, maar Cornelia had geen tolk noodig, want gedurende veertig jaren had zij haar man de vrienden van den huize langs de fraaie bloemperken van zijn landgoed zien rondleiden, zoodat elke bijzonderheid en elk gebaar van de plechtigheid haar gemeenzaam waren.

X.

Zij begaven zich naar het lokaal, waar de voorstelling zou plaats vinden en waar, naar het scheen, de meerderheid van de Italianen die in Noord=Amerika vertoefden, bijeen was. Op het tooneel zagen zij Nick en Rosina in de kleederdracht van boeren van het vaderland. Fay zat aan de eene zijde van Cornelia en Trando aan de andere zijde, en zij waren weldra in de hoogste verrukking over al wat zij hoorden en zagen, zoodat zij verzuimden Cornelia van den loop van de hande=ling op de hoogte te houden. Maar zij had hun hulp niet

noodig: het geheel was zoo eenvoudig, dat het haar geen moeite kostte den draad van het verhaal te volgen.

Nick stelde een boer voor wiens zoon gedwongen werd tegen de Arabieren in Tripoli te gaan vechten en die daardoor den ondergang nabij was. De titel van het drama luidde: „Militarisme en Armoede". — De vrouw van den ouden man lag ziek te bed en er was geen geld in huis en de huisheer dreigde hen op straat te zetten. Op zijn aanzoek door den huisheer in dienst te worden genomen, kreeg Nick een weigerend antwoord, omdat hij als anarchist de andere arbeiders tot oproer zou aanzetten. Een edelaardig geneesheer kwam de vrouw bezoeken en bij die gelegenheid ontvouwde Nick met groote welsprekendheid de beginselen van de leer die hij was toegedaan. Zijn kameraden brachten hem geld en wierpen den huisheer de deur uit en scholden hem „uitzuiger" en „moordenaar", hetgeen op den geneesheer een zoo diepen indruk maakte dat hij staande voet tot het anarchisme bekeerd werd. „Ik wil voortaan uw kameraad zijn!" zeide hij en de anderen begroetten dit voornemen met luid gejuich dat bij het gehoor een zeer verklaarbaren weerklank vond.

Daarna kwam de jeugdige soldaat van den oorlog terug. Hij pochte op de Arabische vrouwen en kinderen die hij vermoord had en zijn vader, een warm voorstander van de verbroedering der volken, wierp hem zijn soldij voor de voeten en ontzegde hem het huis. „Pak je weg, roover en moordenaar die je bent!", voegde hij hem toe en het was een spannend tooneel. In het volgend bedrijf zag men den jongen soldaat in de kazerne, nadenkende over zijn schande en zijn overleggingen hadden de heilzame uitwerking dat hij een wapenbroeder liet ontsnappen die op de verspreiding van anti-militaristisch drukwerk betrapt was. En toen hij in het laatste bedrijf het bevel ontving aan het hoofd van een troepen-afdeeling in de buurt van zijn ouderlijk huis op de stakende boeren te vuren, weigerde hij te gehoorzamen, liep over naar de medestanders van zijn vader en sneuvelde in den strijd. Het was een aangrijpend

slot en in de rol van den omwentelingsgezinden vader, bereikte Nick een ongeëvenaarde welsprekendheid.

„En nu naar de barricades. Vaarwel, mijn zoon, slachtoffer van het burgerlijk imperialisme, rust in vrede! Het is nu niet de tijd rouw te dragen over de dooden. Heden is het de dag van den strijd en de wrake. Laat ons naar de plek snellen waar het gevecht op zijn heetst is en ons voldoening verschaffen, niet alleen voor hem, maar voor alle onbekende martelaren van de kapitalistische hebzucht."

De makkers stormden ten strijde en achter het tooneel hoorde men het knetterend geweervuur. Er kwam geen einde aan den storm van toejuichingen en aan de ruikers die op het tooneel geworpen werden.

Het was gemakkelijk om de ongekunsteldheid van dit verhaal te glimlachen. Maar wie getuige was van de diepe ontroering van het gehoor, dacht een oogenblik na en erkende dat de stof uit het volle leven van de Italiaansche boeren gegrepen was. Indien het drama en de aandoeningen die het wekte, eenvoudig waren, dan was dit in niet mindere mate met de werkelijkheid het geval. Zelfs de bekeering van den geneesheer was niet onaaannemelijk, want het was algemeen bekend dat die stand vele aanhangers van het anarchisme telde. En wat was het verzet tegen het militarisme anders dan de godsdienst en het martelaarschap van den Europeeschen proletariër? Alles in het drama was overeenkomstig de werkelijkheid, met uitzondering van de omwenteling, — en de geestdrift van dit publiek was juist bestemd die te verwezenlijken.

Op weg naar huis werd dit alles ijverig besproken. Het was al laat en de kinderen vielen in slaap, maar de volwassenen waren onvermoeid in hun gedachtenwisseling. Daarna had Vanzetti het geruimen tijd over zijn merkwaardigen vriend Sacco die in het werkelijke leven niet anders was dan de figuur die hij had voorgesteld.

„Hij is in hetzelfde jaar als ik in Amerika gekomen, — hij was toen een jonkman van nauwelijks zeventien. Wij werden vrienden en het bleek dat hij niet tegen zwaar werk bestand

was. Intusschen had hij werk gevonden in Hopedale bij een ijzergieterij en hij was daar, toen de groote staking uitbrak waarvan u misschien gelezen hebt. De politie trad daar met haar gewone ruwheid op en bekeerde de menschen met ge= weld tot het anarchisme. Het ging alles net als in het drama. Nick is geen spreker, maar zeer bekwaam in de organisatie. Hij werkt nu in een kleine schoenfabriek, is bevriend met zijn patroon en verdient veel geld. Maar hij is dezelfde van vroeger gebleven en staat altijd aan de zijde van den arbeider. Vroeg of laat komt er een groote staking, Nonna, en dan is Nick Sacco de aangewezen leider. Vrees is iets dat hij niet kent en onverschrokken baant hij den weg voor de omwen= teling."

Bart verhaalde nu van een gebeurtenis die zich vóór twee maanden had afgespeeld en waarbij de geestkracht van den jongen held op de proef was gesteld.

„Hij wordt aangeklaagd en gevangen gezet wegens het hou= den van een meeting. Het betrof een groote werkstaking in de koper=streek, ergens in het Westen, bij Mesaba. Onder de rijke lieden in Boston zijn er velen die aandeelen in de koper= mijnen hebben en ongaarne zien dat de behandeling van de arbeiders in het openbaar besproken wordt. Daarom bewogen zij hemel en aarde om die meeting te verhinderen en alle ont= hullingen te onderdrukken."

Cornelia zeide niets, maar een stoet van mannen en vrou= wen van „het blauwe bloed" doemde voor haar verbeelding op. Ja, zij kende ze bij naam en toenaam, — de Paynes, de Shaws en hoe zij verder heeten mochten, — zij kende de koper=koningen en hun kliek. Zij herinnerde zich een erger= lijk geval dat zich had voorgedaan en waarover in den „Naai= kring" geheimzinnig gefluisterd werd. De oude Mr Shaw was gestorven en bij zijn dood bleek, dat hij langer dan twintig jaren een post van acht=duizend aandeelen in de „Calumet & Hecla" in zijn bezit had gehad die op een valschen naam te boek stonden en waarvoor hij met dien denkbeeldigen naam geteekend had. Zijn zoon en de andere executeurs be= proefden die aandeelen op de regeering over te schrijven, ten

einde op die wijze de belasting te ontduiken, maar de toeleg mislukte en het scheelde weinig of de dragers van enkele van de doorluchtigste namen van Boston waren achter slot en grendel gezet. Maar ten slotte trof dit lot uitsluitend Nick Sacco, die gepoogd had, de Italianen van Massachusets in te lichten omtrent de wijze waarop de koper=koningen hun mijn=werkers in Michigan behandelden.

XI.

De druiventrossen van het priëel in het tuintje van het gezin Brini hadden een purperroode kleur aangenomen en waren kortelings in Roode Dago omgezet. De bladeren wer=den eerst geel, toen bruin, om eindelijk af te vallen en door den wind naar een hoek van den hof gedreven te worden. De kool en de rapen waren in den kelder opgeslagen en toen de nachtvorst inviel, verschrompelden de bladeren van de tomaten. Van al de weelde van den zomer was niets overge=bleven en inmiddels had de zon haar tocht langs den hemel aanmerkelijk bekort. Weldra zou Cornelia bij het licht van de lamp opstaan en rillen van de koude bij het aankleeden, om daarna in haar omslagdoek te worden ingespeld voor haar wandeling naar de touw=fabriek. Zou zij tegen de herhaling van dien winter bestand zijn?

Betty was naar de school van Miss Wilson teruggekeerd en hield niet op bij haar grootmoeder aan te dringen dat zij in Boston zou komen wonen. Immers behoorde zij mede te werken aan de verkiezings=campagne ten behoeve van Wood=row Wilson die het land buiten den oorlog had gehouden onder de leus dat het te fier was om te vechten. Het was merkwaardig gade te slaan hoe Boston, het oude, onver=valschte Boston van Beacon Hill en van de Golf tegen dat woord te keer ging en in zijn orgaan, de Transcript, raasde en tierde. Maar er was nog een ander Boston, dat vóór enkele tientallen jaren de zee was overgestoken om aan den aardappelnood in het vaderland te ontkomen. De landver=huizers hadden in Nieuw=Engeland een overvloed van aard=

appelen aangetroffen en daarmede een geslacht van jonge Iersche kiezers aangekweekt, allen eensgezind in den eere-dienst van de Moedermaagd en in hun verlangen den Britschen leeuw te fnuiken. Wat baatte de stortvloed van ingezonden stukken in de Transcript waarbij de Nieuwe Wereld werd opgeroepen het vertrapte België ter hulp te snellen? De Transcript had geen lezers in het Iersch-Roomsche Boston dat zich bij de stembus verdrong en een Iersch-Roomschen burgemeester koos van wien men mocht verwachten, dat hij de Ieren en de Duitschers en de vrienden van den vrede in hun bijeenkomsten niet zou storen, onverminderd hun recht op een betooging in Park Street en een aanvechting tot spuwen in de buurt van de Union Club.

Wilson werd herkozen en het kon schijnen dat het oorlogsgevaar voor goed bezworen was. Hij zou voortgaan nota's op te stellen voor de Duitschers, zooals hij dat nu al een paar jaren gedaan had en de Duitschers zouden voortgaan zich daarvan niets aan te trekken. Cornelia was het met zichzelve eens dat zij niet voor den vrede behoefde te ijveren en Vanzetti gaf zijn voornemen op naar Mexico uit te wijken, nu er niet langer sprake van was dat Amerika deel zou nemen aan den oorlog.

„Tegen de kapitalisten wil ik vechten," zeide Bart, „maar nooit zal ik meehelpen aan den moord op de Duitsche en de Oostenrijksche arbeiders, alleen om het geld van de bankiers in veiligheid te brengen."

Cornelia had met geen woord gerept van de vertrouwelijke mededeeling die zij uit de geldwereld van Boston ontvangen had aangaande de toenadering tot de zaak van de Geallieerden, maar het bleek dat de „Rooden" voortreffelijke bronnen tot hun beschikking hadden, — althans de „Kroniek van de Omwenteling" stond vol van berichten over het onderwerp van den dag en over de kuiperijen die deswege gaande waren.

De winter deed zijn intocht en in de duisternis van den avond kwam Cornelia haastig naar huis met een halve-duim sneeuw smeltende op haar schouders. Tot haar verbazing

zag zij een grooten luxe-auto vóór de deur van de Brini's staan. Twee lange lichtbundels verhelderden de gansche Suoso's Lane en luisterden den dans van millioenen sneeuwvlokken op. Toen zij dichterbij gekomen was, werd het portier van den wagen geopend en kwam daaruit een forsch gebouwd man te voorschijn. Cornelia kon zijn gezicht niet onderscheiden, maar het geluid van de stem deed haar het bloed in de aderen stollen.

„Is u daar, moeder?"

Het was Rupert Alvin.

XII.

Mogelijk herinnert de lezer zich een operette waarin Columbus wordt voorgesteld, den voet aan wal zettende, terwijl de Indianen de vraag tot hem richten:

„Bent u mijnheer Christophorus Columbus?"

En zoodra hij zijn indentiteit bewezen had, riepen zij verheugd uit:

„Nu zijn wij dan toch eindelijk ontdekt!"

Zoo was het nu met Cornelia gesteld. Haar geheim was eindelijk uitgelekt en het kwam er nu op aan haar positieven bij elkander te houden.

„Wel, Rupert," zeide zij met een voorgewende ongedwongenheid, er zijn oogenblikken in het leven waarin de Thornwell-manier zeer te stade komt. Zij nam de toegestoken hand van haar schoonzoon aan en liet zich door hem in den auto helpen, waarin zij haar oudste dochter Debora aantrof.

„O, moeder, hoe hebt u dat kunnen doen!"

Zelfs de onverstoorbare Mrs Rupert Alvin kon haar tranen niet bedwingen toen zij die gebogen schouders zag en dien omslagdoek van een arbeidersvrouw bedekt onder de sneeuw. Zij had het licht in den auto opgedraaid, maar Rupert draaide het onmiddellijk uit.

„Blijf kalm, Debora," zoo beval hij, daarbij denkende aan den chauffeur, die in weerwil van de glazen afscheiding wellicht een woord zou kunnen opvangen. „Moeder, wij hebben het een en ander met u te bespreken. Zoudt u misschien met

ons mee naar huis willen gaan, — al was het dan ook maar voor een paar dagen?"

„Ik kan niet, Rupert. Ik heb hier mijn werk."

„En zoudt u niet een kort verlof kunnen krijgen?"

„Bij zulk werk kent men geen vrijaf: daar bestaat alleen het ontslag."

„Maar moeder, u hebt toch een klein inkomen uit de nalatenschap!" viel Debora in.

„Een oogenblik, Debora," vermaande de echtgenoot. „Moeder, vindt u goed dat wij u hier in Plymouth naar een hotel brengen waar wij rustig met elkander kunnen spreken?"

„Daar heb ik niets tegen. Maar dan moet ik het eerst de menschen bij wie ik inwoon, laten weten. Zij wachten mij bij het avondeten en zouden niet begrijpen waar ik blijf."

„Daar zal ik voor zorgen," antwoordde Rupert, terwijl hij langzaam uit den wagen stapte. Intusschen overlegde Cornelia allerlei mogelijkheden. Nam hij zijn maatregelen om haar ontsnapping te verhinderen? Zouden zij zich niet ontzien haar met geweld te dwingen? Het was haar daarbij te moede als een vogeltje in een kooi. En het gonsde in haar binnenste: „Zorg dat zij je niet vangen!... Pas op dat zij je niet in hun macht krijgen..."

„O, moeder, u is door en door nat!" weeklaagde Debora. „Doe dien doek af."

En zij voegde de daad bij het woord en wikkelde Cornelia in een dikken bontmantel. Cornelia onderwierp zich aan de behandeling die haar van de verplichting tot spreken ontsloeg. Nu kwam de eene vraag na de andere bij haar op. Hoe hadden zij haar spoor gevonden? Zou Miss Mehitabel haar verraden hebben? Geen oogenblik hield zij het voor mogelijk dat Betty uit de school had geklapt.

Rupert kwam terug, gaf zijn chauffeur de noodige bevelen en stapte in den auto die op zijn onberispelijke veeren over den ongeplaveiden en morsigen weg gleed. Op den hoofdweg aangekomen, bereikten zij weldra een hotel waar zij uitstapten, Rupert een kamer bestelde en Debora haar moeder door de vestibule leidde. Nu bevonden zij zich in een vertrek waar

alle familie-geheimen geacht konden worden veilig te zijn, — nadat Rupert de deur een paar maal geopend en weer gesloten had om zich te vergewissen dat er geen luistervinken waren.

„Ik ben volmaakt gezond," zeide Cornelia in antwoord op de verzuchtingen van haar dochter die telkens herhaalde dat zij nat en koud en uitgeput was.

„Ik ben al dien tijd heel gelukkig geweest," verklaarde zij, toen het onderwerp van haar schouders en haar handen aan de orde kwam. En toen Debora zich beklaagde dat haar moeder haar dit had aangedaan, viel Cornelia haar in de rede met de vraag:

„Hoe heb je mij gevonden?"

Een vraag die zij genoodzaakt was te herhalen vóórdat Debora antwoordde:

„Wij hebben uw adres van Betty gehoord."

„Bedoel je daarmee dat zij het je gezegd heeft? Dat kan ik niet gelooven, Debora."

„Neen, dat beweer ik ook niet. Zij heeft u een brief geschreven en wij hebben dien in handen gekregen."

„Nu begrijp ik het." Er was haar een pak van het hart genomen en na een oogenblik zeide zij: „Ik zou dien brief graag willen hebben." Man en vrouw aarzelden en zagen elkander aan. „Wees zoo goed mij mijn brief te geven." Toen bracht Rupert uit zijn zak een envelop te voorschijn en op een toon van gewicht begon hij:

„Moeder, ik stel er prijs op u de verzekering te geven dat wij, toen wij dezen brief openmaakten, niet wisten dat hij aan u gericht was. Indien wij dat geweten hadden, zouden wij u hem ongeopend gebracht hebben. Zooals u zien zult, luidt het adres op naam van Mrs Nonna Cornell en die naam bevatte voor ons geen enkele aanwijzing, — of het moest zijn dat onze dochter met een ons onbekende vrouw een geheime briefwisseling onderhield. Eerst toen wij den brief geopend hadden, is ons uit den inhoud gebleken, dat de brief voor u bestemd was."

„Ik zal hem je voorlezen."

„Dat houd ik niet voor noodzakelijk. Wij hebben een ver- klaring met Betty gehad en ik geloof dat wij op de hoogte van den toestand zijn."

Cornelia hield den brief in de hand. Wat lag er al niet in dat éène woordje Nonna! Zij nam den brief uit het couvert en een blik op de laatste bladzijde die als de veertigste ge- merkt was, gaf de reden aan de hand die Debora van een voorlezing deed afzien. Cornelia behoefde niet meer dan de eerste regels te lezen om zich den ganschen inhoud te kun- nen voorstellen.

„Liefste Grootje,

„Ik ben in het allermoeilijkste parket dat een mensch zich maar denken kan, omdat Roger Lowell, de tiende nazaat van een vroom geslacht, na drie maanden van overleggingen met zijn geweten ten slotte tot het onherroepelijk inzicht is ge- komen, dat het zijn plicht was mijn ziel te redden door vader van het onbetamelijke voorstel op de hoogte te brengen dat ik hem in het Putnam-kamp gedaan heb. Ik ben nu in mijn kamer opgesloten en ik mag geen voet buiten de deur zetten vóórdat ik beloofd heb mijn leven te beteren, zoodat ik op de hulp van een van onze dienstboden ben aangewezen om u dezen brief in handen te spelen" ...

XIII.

De tegenstanders schaarden zich in slagorde, — twee tegen één. En dat de strijd onder den dekmantel van hoffelijkheid en zelfs van genegenheid gevoerd stond te worden, ontnam niets aan het hevig karakter daarvan.

Allereerst meende Debora nog eenige tranen ten beste te moeten geven. En dit kostte een weinig inspanning, want zij was zeer hooghartig en gesloten, — of geeft men wellicht de voorkeur aan de benaming: gereserveerd, — den hoogsten lof, in zake aristocratische achterhoudendheid? Daar zag zij die erbarmelijke gestalte vóór zich, met grijze haren, voor- over gebogen en in een schamele kleeding die nat was van de smeltende sneeuw. Dat was haar moeder. En nu mocht zij zich honderdmaal inprenten dat haar moeder krankzinnig

geworden was, — het was daarom niet minder ontzettend. Bovendien was het haar onmogelijk te vergeten, dat zekere tooneelen die Debora voor goed uit haar herinnering verbannen had, met de verstandelijke ontreddering van haar moeder in het nauwste verband stonden. Zoo biggelden de tranen langs de wangen van Debora en de volledigheid noopt ons te vermelden, dat haar ietwat lang en half-mannelijk aangezicht er bij het schreien niet knapper op werd.

In het binnenste van Cornelia fladderde nog steeds het geknipte vogeltje. „Verzet je! Verzet je! Laat je door hen niet verschalken". Zij had nu anderhalf jaar lang den tijd gehad over de dingen na te denken en zij kende de listen die in sommige familiën worden aangewend om lastige leden klein te krijgen. Zij herinnerde zich nicht Amelia Quincy die op het punt had gestaan een ongewenscht huwelijk aan te gaan en daarvoor gestraft was met een ernstige zenuwziekte waarvan eerst een herstel was ingetreden, toen de aanstaande neef zijn voornemen opgegeven had en met een ander meisje getrouwd was...

Cornelia nam een strengen toon aan en zeide:

„Je houding dunkt mij bijzonder kinderachtig, Debora. Er is met mij niets aan de hand en ik hoef je niet te zeggen, dat mijn kinderen nooit met tranen iets van mij gedaan zullen krijgen."

Toen richtte Debora zich in haar volle lengte op.

„Ik zal u niet langer lastig vallen. Ik weet dat ik het recht niet heb u te beletten uw leven naar uw eigen wil in te richten."

„Neen, daartoe heb je zeker niet het recht."

„Daarentegen heb ik zeer stellig het recht mij te verzetten, wanneer u het er op toelegt het hoofd van mijn dochter op hol te brengen."

„Ik wil hopen, dat ik mij daaraan niet schuldig heb gemaakt."

„Dan zou onze dochter onwaarheid gesproken moeten hebben. Wij meenen, dat u haar met een bende van anarchisten en atheïsten in kennis hebt gebracht."

„Van atheïsten is nooit sprake geweest."

„Wilt u daarmee zeggen, dat die Italiaan, ik ben zijn naam vergeten, geen atheïst is?"

„Hij heeft mij herhaaldelijk over zijn geloof gesproken. Ik ben er zeker van, dat hij in een God van liefde en rechtvaardigheid gelooft. Ik geef toe, dat hij er niet meer dan één God op na houdt en misschien maakt dat hem tot een ongeloovige."

Debora ging op deze uitnoodiging tot een kerkelijken redetwist niet in en versterkte haar beschuldiging met een:

„Daarbij zijn zij voorstanders van de vrije liefde!"

„Dat is nog verder bezijden de waarheid. Ik betwijfel of Vanzetti ooit in dien zin met de liefde in aanraking is gekomen, maar ik ben overtuigd dat hij ook voor de liefde de volle vrijheid eischt."

„Moet dat een geestigheid verbeelden, moeder?"

„Dat laat ik aan je eigen oordeel over, maar je zult nog leeren inzien, dat er in de wereld nieuwe denkbeelden in omloop zijn gekomen en het niet langer aangaat ze dood te zwijgen. Met onze kinderen op te sluiten in hun kamer en hun briefwisseling in beslag te nemen, bereiken wij hoegenaamd niets meer."

Rupert Alvin deed er het zwijgen toe, in de overweging, dat de vrije liefde geen geschikt onderwerp is voor een onderhoud tusschen mannen en vrouwen. Bovendien was hij van meening, dat een aangetrouwde altijd aan den veiligen kant is wanneer hij in een familie-krakeel zoo weinig mogelijk loslaat. Terwijl de beide vrouwen van gedachten wisselden over de doeltreffendheid van een kerkelijke plechtigheid waar het de begeerten des vleezes betrof, stond Rupert op en ging naar de deur en keek door een kier naar buiten. Het was een fijngevoelige wenk en de dames namen dien ter harte door haar aandacht te wijden aan het anarchisme. Juister gezegd, Cornelia sprak over het anarchisme en Debora over de anarchie, waarbij de laatste weigerde het onderscheid te erkennen. Cornelia hield staande, dat zij gedurende anderhalf jaar bij anarchisten had ingewoond en daar nooit van andere

bommen sprake was geweest dan die door den pasteibakker vervaardigd werden.

Het gesprek dwaalde af naar het onderwerp van de vreemdelingen en de beweerde overeenkomst tusschen hen en de varkens, toen Rupert tot het inzicht ontwaakte, dat nu voor een man de tijd gekomen was zijn gezag te doen gelden.

„Moeder", zeide hij en de wenken en gebaren van zijn vrouw waren niet in staat hem te beletten voort te gaan, „Wij komen niet verder door over zulke onderwerpen uit te weiden. De eenige vraag is, wat wij nu moeten doen. Ik heb het volste vertrouwen, dat de achting en de genegenheid die wij elkander wederkeerig toedragen, ons ten slotte tot elkander zullen brengen. Juist daarom hoop ik u te overreden met ons naar huis te gaan en een poos bij ons te blijven. Ik ben er zeker van, dat Betty op uw verzoek bereid zal zijn haar... woorden een weinig te matigen. Dat is al wat wij verlangen en in geen geval zult u gelooven, dat wij er op gesteld zouden zijn in onze familie een openbaar schandaal te verwekken."

„Neen, dat geloof ik niet, Rupert."

„Kom dan met ons mee. Het kan niet anders, of wij zullen het wel met elkander eens worden."

„Dat is gemakkelijk gezegd, Rupert, maar vergeet niet, dat daaraan een gevaar voor je verbonden is. Neem eens aan, dat ik, terwijl ik je gastvrijheid geniet, het als mijn plicht beschouwde in de eene of andere openbare vergadering op te treden en daar te verkondigen, dat de pogingen Amerika in den oorlog te sleepen even zoovele misdaden zijn tegen de beschaving en uitgaan van onze groote bankiers die zulke geweldige bedragen aan Engeland en Frankrijk en Italië hebben geleend, dat het verlies daarvan met hun ondergang gelijk zou staan."

Rupert Alvin, president van de Pelgrim National Bank en leidend hoofd van de machtigste financieele groepen van Boston, was het hierbij te moede, alsof zijn schoonmoeder een scherpen degen genomen en de punt daarvan dicht bij een van de knoopen van zijn vest gebracht had. De talrijke

„Van atheïsten is nooit sprake geweest."

„Wilt u daarmee zeggen, dat die Italiaan, ik ben zijn naam vergeten, geen atheïst is?"

„Hij heeft mij herhaaldelijk over zijn geloof gesproken. Ik ben er zeker van, dat hij in een God van liefde en rechtvaardigheid gelooft. Ik geef toe, dat hij er niet meer dan één God op na houdt en misschien maakt dat hem tot een ongeloovige."

Debora ging op deze uitnoodiging tot een kerkelijken redetwist niet in en versterkte haar beschuldiging met een:

„Daarbij zijn zij voorstanders van de vrije liefde!"

„Dat is nog verder bezijden de waarheid. Ik betwijfel of Vanzetti ooit in dien zin met de liefde in aanraking is gekomen, maar ik ben overtuigd dat hij ook voor de liefde de volle vrijheid eischt."

„Moet dat een geestigheid verbeelden, moeder?"

„Dat laat ik aan je eigen oordeel over, maar je zult nog leeren inzien, dat er in de wereld nieuwe denkbeelden in omloop zijn gekomen en het niet langer aangaat ze dood te zwijgen. Met onze kinderen op te sluiten in hun kamer en hun briefwisseling in beslag te nemen, bereiken wij hoegenaamd niets meer."

Rupert Alvin deed er het zwijgen toe, in de overweging, dat de vrije liefde geen geschikt onderwerp is voor een onderhoud tusschen mannen en vrouwen. Bovendien was hij van meening, dat een aangetrouwde altijd aan den veiligen kant is wanneer hij in een familie-krakeel zoo weinig mogelijk loslaat. Terwijl de beide vrouwen van gedachten wisselden over de doeltreffendheid van een kerkelijke plechtigheid waar het de begeerten des vleezes betrof, stond Rupert op en ging naar de deur en keek door een kier naar buiten. Het was een fijngevoelige wenk en de dames namen dien ter harte door haar aandacht te wijden aan het anarchisme. Juister gezegd, Cornelia sprak over het anarchisme en Debora over de anarchie, waarbij de laatste weigerde het onderscheid te erkennen. Cornelia hield staande, dat zij gedurende anderhalf jaar bij anarchisten had ingewoond en daar nooit van andere

bommen sprake was geweest dan die door den pasteibakker vervaardigd werden.

Het gesprek dwaalde af naar het onderwerp van de vreemdelingen en de beweerde overeenkomst tusschen hen en de varkens, toen Rupert tot het inzicht ontwaakte, dat nu voor een man de tijd gekomen was zijn gezag te doen gelden.

„Moeder", zeide hij en de wenken en gebaren van zijn vrouw waren niet in staat hem te beletten voort te gaan, „Wij komen niet verder door over zulke onderwerpen uit te weiden. De eenige vraag is, wat wij nu moeten doen. Ik heb het volste vertrouwen, dat de achting en de genegenheid die wij elkander wederkeerig toedragen, ons ten slotte tot elkander zullen brengen. Juist daarom hoop ik u te overreden met ons naar huis te gaan en een poos bij ons te blijven. Ik ben er zeker van, dat Betty op uw verzoek bereid zal zijn haar... woorden een weinig te matigen. Dat is al wat wij verlangen en in geen geval zult u gelooven, dat wij er op gesteld zouden zijn in onze familie een openbaar schandaal te verwekken."

„Neen, dat geloof ik niet, Rupert."

„Kom dan met ons mee. Het kan niet anders, of wij zullen het wel met elkander eens worden."

„Dat is gemakkelijk gezegd, Rupert, maar vergeet niet, dat daaraan een gevaar voor je verbonden is. Neem eens aan, dat ik, terwijl ik je gastvrijheid geniet, het als mijn plicht beschouwde in de eene of andere openbare vergadering op te treden en daar te verkondigen, dat de pogingen Amerika in den oorlog te sleepen even zoovele misdaden zijn tegen de beschaving en uitgaan van onze groote bankiers die zulke geweldige bedragen aan Engeland en Frankrijk en Italië hebben geleend, dat het verlies daarvan met hun ondergang gelijk zou staan."

Rupert Alvin, president van de Pelgrim National Bank en leidend hoofd van de machtigste financieele groepen van Boston, was het hierbij te moede, alsof zijn schoonmoeder een scherpen degen genomen en de punt daarvan dicht bij een van de knoopen van zijn vest gebracht had. De talrijke

rimpels en vouwen die het gelaat van Rupert bedekten, werden breeder en tegelijk donkerder van kleur. Zijn groote ronde oogen spalkten zich wijd open en op zijn handen, die zijn ronde knieën omvatten, zwollen de aderen. Een van beiden: of de tong van Rupert weigerde een geluid voort te brengen of zijn verstand wist geen antwoord te vinden.

XIV.

„Kinderen," zeide Cornelia, „ik wensch een ieder het zijne te geven en daarbij hoop ik door niemand te worden misverstaan. Veertig jaren lang heb ik mij mijn plicht laten voorschrijven en door anderen de richting van mijn leven laten bepalen. Ik ben diep ongelukkig geweest, maar dat heb ik eigenlijk eerst ingezien toen je vader gestorven was en ik begonnen ben mijn eigen wil te volgen. Voor de rest van mijn leven verlang ik een persoon te zijn en niet een rad in de familie-machine. Wanneer dit je onaangenaam mocht zijn, dan zul je goed doen te bedenken, dat dit geheel naar de opvattingen van het oude Boston is. Al hèt goede wat hier in den loop van de jaren is tot stand gekomen, hebben wij te danken aan menschen die over de zee hierheen gekomen zijn en hun overtuiging hebben uitgeleefd. Dat is mij eerst in den laatsten tijd van eenzaamheid duidelijk geworden. De geschiedenis van Boston is door de beste elementen van de minderheid gemaakt.

„Ja, moeder", bracht Debora daartegen in, „maar dat is alles lang geleden."

„Wil je daarmee zeggen, dat nu de wereld volmaakt in orde is en er niets meer te verbeteren valt? Laat mij je dan mogen zeggen, dat ik mijn gedachten over alles heb laten gaan en tot de slotsom gekomen ben, dat de wereld er nooit slechter aan toe is geweest dan juist nu. Er staan tien, twintig millioen mannen tegenover elkander opgesteld en door de wetenschap en de beschaving met alle middelen toegerust om elkaar naar de andere wereld te helpen. Ik ben bang, dat het zonder een grondige verandering niet gaan zal. Ver-

moedelijk zal ook de naam Thornwell in die nieuwe beweging voorkomen en wanneer daarin voor je gevoel een vernedering mocht liggen, zul je daarin moeten berusten. Ik geloof niet, dat ik last zal hebben van de eenzaamheid: ik ken verscheiden dames van leeftijd die op zichzelf wonen en haar vrijen tijd aan de een of andere goede zaak besteden. Ik heb vroeger haar aanraking nooit gezocht, omdat mijn man zich waarschijnlijk daartegen verzet zou hebben, maar nu staat het mij vrij mij bij haar aan te sluiten. Ik geloof dat ik mijn keus zal vestigen op de Twintigste-eeuws-club."

„O, moeder, hoe kunt u zulke vreeselijke dingen zeggen!"

„Dan heb je verder nog de kiesrecht-vrouwen die, meen ik, in twee groepen verdeeld zijn. En de socialisten hebben een eigen lokaal... Ik ben geen anarchist, Debora, wanneer je er prijs op stelt dat te hooren De pacifisten hebben ook een organisatie. Ik hoor dat mrs. Webster hun presidente is en dat Rupert haar rijp vindt voor het gekkenhuis. Ja, Rupert, zoo hebben de nette menschen er altijd over gedacht en het is al een heele tijd geleden dat zij Socrates beschuldigd hebben de jeugd te bederven. Maar ook al zet je de menschen in een gesticht, de denkbeelden gaan hun weg door de wereld en je kunt er niet altijd op rekenen dat gevaarlijke brieven onderschept worden."

Cornelia zweeg een oogenblik en toen zij de uitdrukking van het gelaat van haar dochter gewaar werd, vervolgde zij:

„Ja, kind, dat was niet vriendelijk van mij gezegd. Maar je mag niet vergeten dat je moeder voortaan op voet van oorlog leeft. Wij hebben beiden hetzelfde recht voor onze overtuiging op te komen. Er is nu eenmaal in mijn binnenste een gevoel ontwaakt, dat naar een uitweg zoekt. Het is de strenge en onverzettelijke kracht die wij ons Puriteinsch geweten noemen. Voor het oogenblik is het min of meer uit de mode, maar het is bezig nieuwe vormen aan te nemen en het zal niet rusten voor en aleer het zijn plaats in de wereld heroverd heeft. Het ondergaat een wedergeboorte en het gevolg daarvan zal zijn iets als de onafhankelijkheid van de koloniën of de afschaffing van de slavernij of de vrijmaking

van den arbeid. Dan komt er een volgend geslacht van de voorvaderen. Totdat eindelijk de kleinzoons aan het woord komen en als de aristocraten van alle tijden de dingen willen laten zooals zij zijn."

XV.

Cornelia had haar eigen voorstel, dat zij reeds sinds verscheiden maanden overdacht had.

„Ik ben bereid onmiddellijk naar de stad terug te komen en daar een bescheiden woning te huren waar Betty onder mijn hoede zal komen. Zoo wordt in alle opzichten het fatsoen bewaard en zelfs het aanzien van je weggeloopen grootmoeder hersteld. Ik ben er zeker van, dat ik in staat zal zijn Betty te leiden en haar van alle uitersten terug te houden. Bovendien heeft zij zelve mij daarom gevraagd zoodat zij er zeer mee ingenomen zal zijn."

„U is al te goed", zeide Debora met een weinigje spot in den toon van haar stem. „Onder de nieuwe bedeeling is het de eerste plicht van de ouders hun kinderen een aangenaam leven te verschaffen, maar er zijn nog altijd enkele ouderwetsche vaders en moeders, die ook aan de ziel van hun kinderen denken."

„Zeker, Debora, het is best mogelijk dat het behoud van de ziel van Betty nauw verbonden is met de vraag of zij alles gelooft wat in de Drie-eenheidskerk verkondigd wordt, ook wanneer de prediker er zelf niet aan gelooft. Maar laat ons bij de werkelijkheid blijven. Wat denk je met het kind te doen? Het gebruik wil dat kinderen die moeilijk te regeeren zijn, met een tante naar Europa worden gestuurd om daar aan kerken en schilderijen hun hart op te halen en hun beschaving kan daarmee niet anders dan gediend zijn. Verder zou je haar kunnen opsluiten en haar van de buitenwereld afzonderen, maar dat zou haar natuurlijk stijven in haar verzet en haar tot het uiterste prikkelen. Daarenboven zou het een openbaar schandaal veroorzaken, want de dienstboden zouden er achter komen. In minder dan geen tijd zouden de heeren en dames van de Golf er van hooren en een ieder

zou gelooven, dat zij zich aan veel erger dingen had schuldig gemaakt dan het verkondigen van een vooruitstrevende theorie. En ten slotte zou dat middel nog maar voor een korten tijd dienst kunnen doen: binnenkort wordt zij meer=derjarig en dan heb je hoegenaamd geen macht meer over haar."

„Wij hebben het recht haar te onterven."

„O, zeker, maar dan zou mijn vermogen toch voor haar bestemd zijn."

„Moeder, ik houd het voor beter, dat u alles daarvan weet." Hiermede mengde Rubert zich in het gesprek, nu de geld=zaken aan de orde kwamen. „U hebt in het geheel geen ver=mogen, niets anders dan een inkomen van vijfduizend jaar=lijks uit de nalatenschap."

„Wel, Rupert, ik heb de laatste anderhalf jaar van vier=honderd dollars per jaar geleefd."

„Moeder, dat is toch niet mogelijk!"

Zelfs de meest ingetogen dochter kan de vermelding van een dergelijk feit niet stilzwijgend voorbij laten gaan.

„Wat zou ik nog meer gehad hebben? Ik heb er van geleefd en nog een kleinigheid overgehouden. En nu kom ik naar Boston terug en neem mijn inkomen van vijfduizend in ont=vangst plus de opgeloopen rente. Daarmee zullen Betty en ik meer dan rijk zijn."

„U zult daarvan niet eens haar kleeren kunnen betalen."

„Misschien ken je je dochter beter dan ik, Debora, maar ik vermoed dat Betty met het grootste genoegen haar eigen kleeren zou maken. Wil je mij toestaan het haar te vragen?"

„Neen, beslist niet! Ondanks al uw spot hecht ik nog aan mijn godsdienst en aan mijn fatsoen. Ik zal niet dulden dat er een anarchist en een atheïst uit mijn dochter groeit en nog minder een heilige van de vrije liefde."

„Goed geantwoord, Debora, wij doen beiden ons best el=kander de waarheid te zeggen. Maar stel je nu eens een oogenblik in mijn plaats. Veertig jaar lang heb ik je vader trouw gediend en mij zorgvuldig onthouden van al wat hem onaangenaam had kunnen zijn. Ik heb drie meisjes het leven

geschonken en voor elk van hen een man gevonden van de soort die het meest in zijn geest viel. Wanneer jelui reden mocht hebben je te beklagen over den man met wien je verbonden bent, dan heeft je trots je verboden mij daarvan iets te laten blijken. Wat antwoord je daarop, Debora?"

Cornelia zweeg en zag den plechtigen Rupert ondeugend aan. Toen vervolgde zij:

„Jelui beiden hebt het leven dat je verlangt. Maar ik heb bitter weinig. Ik ben oud en eenzaam en ik heb behoefte aan jelui sympathie. Ik heb elf kleinkinderen, die zonder mij het levenslicht nooit aanschouwd zouden hebben. En nu doe ik een beroep op je gevoel van billijkheid en vraag je, mij één kleinkind af te staan om mij op mijn ouden dag gezelschap te houden."

Op die wijze werden de eigen wapens van Debora tegen haar gericht en zij had dan ook het gevoel van iemand die zich heeft vastgepraat.

„Mij dunkt dat het meer voor de hand zou liggen daarvoor één van de acht van Clara te kiezen dan één van mijn tweetal."

„Misschien heb je daarin niet geheel en al ongelijk. Maar bedenk dat ik Betty niet gekozen heb, veeleer heeft zij mij gekozen. Laat ons zeggen dat het een beschikking van het lot geweest is: er is nu eenmaal een zekere verwantschap tusschen ons beiden. Ik geef je mijn woord van eer, Debora, dat ik er nooit aan gedacht heb dezen toestand in het leven te roepen. Maar het ligt er toe en wij hebben ons daarin te schikken."

„Dat nooit!" riep Debora uit en in de plooi van haar lippen lag dezelfde uitdrukking die Cornelia tallooze malen op het gelaat van Jozua Quincy Thornwell had waargenomen en die voor alle tijden in de portretten van de vier gouverneurs in de muziekzaal van „Heuvelzicht" was vastgelegd.

Cornelia keerde zich naar haar schoonzoon.

„Ben je van dezelfde meening?"

En Rupert hield zich aan de omzichtigheid waarbij een aangetrouwd familielid zich altijd het best bevindt.

„Moeder, ik wil hopen dat u niet tot een uiterste zult overgaan. . ."

Cornelia lachte.

„Ik wensch allereerst te weten wat jij en Debora voornemens bent met Betty te doen."

„Wij zijn voornemens onzen plicht als ouders te vervullen en ons kind te dwingen zich behoorlijk te gedragen," antwoordde Debora met toenemende opgewondenheid.

„Bedoel je daarmee, dat zij moet gelooven wat haar vader en moeder gelooven, ook wanneer zij er een geheel andere overtuiging op na houdt? Of verlang je alleen, dat zij belooft geen woord daarover te spreken?

„Dat hebben wij haar al bevolen, maar zij heeft daar niets van willen weten."

„Ben je er wel zeker van, dat je die onderscheiding gemaakt hebt? Het zou kunnen zijn, dat je in je verontwaardiging niet meer geweten hebt wat je van haar eischte."

Cornelia stond op en zeide:

„Ik zal mijn best doen goed te maken wat jelui aan gezond verstand en goed humeur te kort komt. Morgen ga ik naar Boston en neem daar mijn intrek in een hotel om mij de noodige kleeren aan te schaffen, zoodat ik je geen schande aandoe. Tegen den avond kom ik bij jelui en hoop eens rustig met mijn kleindochter te spreken en haar te bewegen meer edelmoedigheid te toonen dan haar ouders."

„Zoo moet u niet over ons oordeelen, moeder." Het was Rupert die nog altijd hoopte tot een schikking te komen.

„Het zou tot niets dienen vanavond nog meer te zeggen, Rupert. De echte Thornwells zijn niet gewoon het in de veelheid van woorden te zoeken. Juist dat ik mij zelve niet te goed vind mijn hart uit te storten bewijst, dat ik niet van onvermengd Bostonsch bloed ben. Maar ik houd veel van Betty en ik kan het niet rustig aanzien, dat haar ziel in de verdrukking komt. Ik beloof je, dat het aan mij niet zal liggen . . . Ik zal haar aanraden haar hartstochtelijke opvattingen van het huwelijk en den persoonlijken eigendom en den oorlog het

zwijgen op te leggen totdat zij meerderjarig is en doen en laten mag wat zij wil."

Cornelia nam haar omslagdoek en maakte aanstalten zich daarin te wikkelen.

„Moeder, dat ding is nog door en door nat. Laat mij u mijn mantel geven."

„Het gaat best zoo. Waar ik heenga, vind ik een warme kachel."

„Maar waarom zou u niet met ons blijven eten?"

„Mijn vrienden zullen wel iets voor mij hebben, wanneer ik thuis kom. Het zou mij nu niet mogelijk zijn iets te eten."

Zij zag dat Debora de tranen in de oogen sprongen en dat was juist wat zij verlangde. Rupert beproefde nog haar te overreden met hen naar Boston te rijden, maar zij verklaarde de voorkeur te geven aan den trein. Daarop ging zij naar de deur.

„Tot ziens, kinderen."

„Laat mij u dan tenminste met den auto naar uw woning mogen brengen, moeder."

„Ik dank je zeer, maar ik kan best loopen."

„Moeder, dat is toch al te dwaas. Het is noodweer."

„Ik ben anderhalf jaar te voet door weer en onweer naar mijn werk gegaan, om halfzeven in den morgen en 's avonds weer naar huis en ik heb geen dag verzuimd."

Cornelia opende de deur en ging de kamer uit, Rupert en Debora achter haar, dringende en aanhoudende op eerbiedigen toon, totdat zij de straat bereikt hadden. Maar zij kneep haar lippen samen en toen Rupert trachtte haar hand te grijpen en haar naar den auto te tronen, ging zij ter zijde en herhaalde:

„Tot ziens, kinderen."

Toen verdween zij in den duisteren nacht van storm en sneeuw.

XVI.

Overeenkomstig haar belofte meldde Cornelia zich den volgenden avond in de Commonwealth Avenue bij de huizinge Alvin aan, gekleed als een bezadigde oude dame, met een tintje van de geleerde vrouw. Toen zij op de schel drukte, was zij er nog niet zeker van dat zij zou worden toegelaten en te grooter was haar verbazing toen zij bij het binnenkomen de gansche familie vereenigd vond, met inbegrip van Betty die uit haar kerker was vrijgelaten, allen bijeen om de weggeloopen grootmoeder welkom te heeten, om haar met vriendelijkheid en schoonheid en bevalligheid te overstelpen en bovenal om haar aan het verstand te brengen dat de achtenswaardigheid alle anarchisme en atheïsme en vrije liefde vele malen te boven gaat.

Daar was Clara in den volschoonen glans van haar achtste kraambed en haar echtgenoot, James Scatterbridge, niet minder schitterend van de vele millioenen die hij had opgestreken. Voorts Alice. innemender en bevalliger dan ooit, zonder een zweem van schandaal of ontucht, en in haar nabijheid haar man, Henry Winters, het puikje van alle ijveraars voor de bediening van het recht. Ginds Debora en Rupert, al hoffelijkheid en glimlach wat de klok sloeg. Betty, nog een weinig bleek na den wervelwind van aandoeningen die over haar jonge hoofd was heengegaan, maar haar beminnelijke aanschijn niet gedeerd had. Dan Priscilla, de oudere zuster van Betty. Ook Abner als oud-oom en zijn zoon als oom. Allen op hun voordeeligst uitgedost, allen de vleeschgeworden minzaamheid... Geen woord van verwijt of berisping kwam over hun lippen, geen spoor van onbedachtzaamheid, met uitzondering van Abner die met de aan dooveman eigen luidheid door de kamer galmde:

„En Cornelia, ik hoor dat je zooveel geld verdiend hebt!"

Zij hadden hun les goed geleerd, dat was de eerste en de laatste indruk. En inderdaad, het was een plechtige terugkeer tot de waardigheid en de ingetogenheid en de goede manieren, tot de proefhoudende levensbeschouwing van het

onvervalschte Boston. En het allerbeste van het geval was dat Cornelia en Betty zich daarbij aansloten. Voorbij waren alle twisten en tooneelen, alle schandalen en loopende vuurtjes, alle propaganda voor anarchisme en atheïsme en vrije liefde.

Er was een gegons van vele stemmen, een uitwisseling van begroetingen en wederwaardigheden en plichtplegingen. Wanneer zou Cornelia haar nieuwen kleinzoon komen zien? Had zij al gehoord van het laatste record van den zoon van Alice? Had zij lust met het schaakwonder van oom Abner kennis te maken?

„Hoe gaat het met de jicht, Abner?"

„Vordert de nieuwe vleugel, James?"

Er waren zooveel onderwerpen van gesprek dat de avond reeds bijna voorbij was vóórdat Cornelia enkele woorden met Betty kon spreken.

„O, grootje, hoe heb je dat aangelegd?"

„Wat heb ik dan gedaan?"

„Je hebt vader en moeder totaal getemd. Vanmorgen kwamen zij beiden voor den dag zoo gedwee als lammetjes."

„Ik denk dat zij over alles nog eens hebben nagedacht en dat hun liefde voor je het laatste woord gehad heeft."

Ook Cornelia begon haar woorden te overleggen.

„Gisteren nog wilde moeder in het geheel niet naar rede luisteren. Ik moest haar beloven dat ik er nooit een meening op na zou houden waarmee zij het niet eens was, er nooit met iemand over spreken en nooit een oog in zoo'n boek slaan. Maar dat kon ik toch niet beloven, niet waar, grootje! Ik kan u niet zeggen, hoe het mij aan het hart ging, mijn vader en moeder te moeten zeggen, dat ik hun niet kon gehoorzamen. En daarbij verwachtte ik, dat ik nog voor onbepaalden tijd in mijn kamer zou moeten blijven. Maar nadat zij met u gesproken hebben, verlangen zij niets anders dan dat ik hun in het openbaar geen schande zal aandoen."

Cornelia was in de verzoeking het vermoeden te opperen dat Rupert en Debora tot het inzicht gekomen waren, dat het oudere geslacht in geen enkel opzicht boven het jongere

stond, maar zij achtte het beter alle woorden terug te houden die een ongewenschte uitwerking konden hebben.

„Ik ben van plan een woning te huren, kindlief, en daar kun je mij dan komen opzoeken. Daar kunnen wij dan ons hart uitstorten, zonder dat de familie zich daaraan behoeft te ergeren. . ."

Aldus sprak Cornelia Thornwell in December van den jare 1916, toen de Duitsche regeering zich voor haar nieuwe duikboot-politiek uitrustte. In alle kringen heerschte een merkbare spanning. De oorlogszuchtige elementen van Amerika zagen de vervulling van hun wenschen in het verschiet. Bostonsche dames die voor den vrede ijverden, hielden in het openbaar redevoeringen, raakten met haar families in onmin, werden op straten en wegen door het gepeupel gemolesteerd en door de politie ingerekend. Eer men een jaar verder was, zou de Bolsjewistische omwenteling haar beslag gekregen hebben en een weinig later het Witte Schrikbewind.

HOOFDSTUK V.

De reddende minderheid.

I

Cornelia wees drie uitnoodigingen van de hand waarbij haar de gastvrijheid in drie onderscheiden aanzienlijke huizen werd aangeboden. Tegelijkertijd huurde zij een woning aan de noord=zijde van Beacon Hill, dicht genoeg bij de armere wijken om van daar de dienstboden te betrekken en daarheen de schreden van liefdadige menschenvrienden te richten. Zij had drie vertrekken tot haar beschikking benevens een kleine keuken en een badkamer, een van de kamers was bestemd voor de kleindochter althans indien de omstandigheden zich in de gewenschte richting ontwikkelden. Cornelia roerde dit onderwerp niet aan, maar bepaalde er zich toe te ver=melden, dat zij voornemenswas alleen te gaan wonen, hetgeen de familie=leden met leedwezen vernamen. Betty was deelge=noote van het geheim en hielp vlijtig bij de inrichting van de bescheiden ruimte en wat haar daarbij het meest vermaakte, was wel dat zij hier weinig meer dan een twintigste deel van de oppervlakte vond die in haar ouderlijk huis tot haar beschikking stond. Maar wat beteekenen enkele vier=kante meters minder of meer in vergelijking met avontuur en roman en verboden vrucht!

„O, grootje, het is zoo fijn! En het vooruitzicht is nog zoo=veel prettiger. Denk eens aan, wanneer ik eens voor goed bij u mocht blijven!"

„Wie weet, Als wij ons beiden netjes gedragen en wanneer je geen liefdesgeschiedenis meer aanhaalt. . ."

„O, grootje, ik ben voor altijd genezen. Als ik aan dat mon=ster van voortreffelijkheid denk dat Roger Lowell heet, dan krijg ik een kleur tot achter mijn ooren."

„Precies dezelfde uitwerking had jij op hem," zeide Cor=nelia.

Zij bespraken met elkander de vaardigheid van de zelf=

onderdrukking die in het leven van de Bostonsche burgerij een zoo voorname plaats inneemt. Gedurende veertig jaren had Cornelia haar dagelijksche plichten vervuld en haar gedachten den vrijen loop gelaten, maar hoogst zelden had zij zich een aanmerking veroorloofd op het doen en laten van de anderen. Dit nu was de kunst, die Betty zich had eigen te maken. Zij moest zeggen: „Ja, moeder," en: „O, zeker, vader," en het bij die weinige woorden laten blijven. Een hoogst enkele maal zou zij mogen zeggen: „Ik geloof waarlijk, moeder, dat wij beter deden dat te laten rusten." En zij mocht dan voet bij stuk houden en daarop laten volgen: „Moeder, u zult mij ten goede houden dat ik daarop niet inga." Wanneer zij die houding aannam, beleefd, maar tevens beslist, dan zou de familie eerbied voor haar koesteren en bij voorkomende gelegenheid zou zij dan eens ter loops kunnen zeggen:

„Moeder, ik zal grootje vragen om morgen mee naar het symfonie-concert te gaan." En daarna zou dan het oogenblik gekomen zijn naar huis te telefoneeren:

„Moeder, ik blijf bij grootje eten en den avond bij haar doorbrengen." Dan zou haar moeder het niet over haar hart kunnen verkrijgen te antwoorden: „Neen, ik sta er op dat je onmiddellijk thuiskomt", en waarschijnlijk zou zij niet durven vragen: „Zullen er ook anarchisten van de partij zijn?"

Veel zou daarbij natuurlijk van het gedrag van Cornelia afhangen. Maar, helaas, de keizerlijke Duitsche regeering had de verandering in haar politiek aangekondigd, de onderzeebooten zouden voortaan alle passagiers-schepen zonder voorafgaande waarschuwing naar de onderwereld sturen en zonder bedenken werd Duitschland door de Golf en Engeland door de Iersche bevolking van Boston in den ban gedaan. Het was een onbloedige opstand wanneer de Ieren in Beacon Street hun betooging hielden: de machthebbenden van de Golf sloten de blinden van hun huizen, maar de koks en de dienstboden en de kameniers zetten de deuren en vensters van het souterrain wijd open en schreeuwden zich heesch. Tientallen van jaren hadden de leden van de Naai-club zich tegoed gedaan aan huiveringwekkende verhalen van Iersche

dienstmeisjes die in de keuken Iersche politieagenten op be-zoek ontvingen, maar nu was het nog veel ontzettender: voor de politie-agenten waren Duitsche spionnen in de plaats gekomen en niemand was zijn leven zeker.

Tot de bemoeiingen van Keizer Wilhelm en zijn trawanten behoorde onder meer jammerlijk verdoolde gevoelsmenschen te overreden een beweging ten gunste van den vrede op touw te zetten en zich daarbij den steun van burgers met klinkende namen te verzekeren. Er was een „Bond ter Verzoening", ook een „Vrouwen-vereeniging voor Vrede en Vrijheid" en een „Genootschap voor Vrede en Democratie" en in een van zijn driftaanvallen die hem het bloed naar het aangezicht joegen, had Rupert Alvin zelfs den treurigen moed van een „Genootschap van Kletsende Ezels" te spreken. De Transcript ging zich te buiten aan onthullingen over de wreedheden van den vijand en gedurende maanden en maanden bleek een onuitputtelijke voorraad van stof daarvoor aanwezig te zijn en slikten de heeren en dames van de Golf gewillig den toebereiden kost. Groot moet dan ook hun ontsteltenis geweest zijn toen zij vernamen dat een van die vereenigingen van langharige mannen en kortharige vrouwen een van de eersten onder de eersten in haar partijverband had opgenomen.

Het gerucht deed de ronde dat Mrs. Jozua Quincy Thornwell in het openbaar een redevoering ten gunste van de onzijdigheid van Amerika zou houden. Toen dit bekend werd, kwam de geheele familie opdagen, sommigen alleen en anderen in groepjes, maar allen heftig redeneerende en betoogende en kijvende. Clara schreide in den naam van haar kostelijk kroost: wanneer de Duitschers Boston overweldigd hadden, dan zouden die zestien lieve mollige handjes zonder genade worden afgekapt. Alice bediende zich van de kunstgrepen die zij reeds meer dan veertig jaren had aangewend, sinds den dag toen zij de ontdekking gedaan had van de onweerstaanbaarheid van haar mooi gezichtje. Debora die nooit dit voorrecht bezeten had, zocht het dieper en verhief het geval tot een vraag van karakter toen zij verklaarde, dat zij haar plichten jegens haar kinderen niet uit het oog mocht verliezen en

haar dochter Betty tegen de besmetting van Duitsche en anarchistische propaganda te beschermen had.

II.

Ook Henry Winters had van zijn eerbied voor zijn schoon=moeder getuigenis afgelegd door een van zijn kostbare avon=den ter beschikking te stellen. Zij was hiervoor niet ongevoe=lig, omdat Henry toegankelijk was voor scherts en de goede gewoonte had zich bij de werkelijkheid te bepalen. Zij ver=zekerde zich van de hulp van een negerin en liet een smake=lijken maaltijd voor hem aanrichten. Hij verscheen in vol ornaat, met zijn grijze haren sierlijk gegolfd en in zijn hand een onberispelijk glanzenden cylinderhoed. Gedurende den maaltijd verhaalde zij hem haar wedervaren als weggeloopen grootmoeder, haar bezigheid in de touwfabriek van Ply=mouth en hoe zij het had aangelegd van zes dollars in de week rond te komen, ook van de Italiaansche anarchisten die ban=ketbakkers=bommen vervaardigden. Daarna had zij het over den oproerigen heilige wiens schuld het was dat Betty Alvin met het boek van Mary Godwin over de rechten van de vrouw kennis had gemaakt. Sinds langen tijd had hij een zoo onder=houdend verhaal niet gehoord en het meest genoot hij van een voorval in de vorige week, toen Cornelia Lawrence Perry ontmoet had en dien bejaarden menschenvriend had inge=licht omtrent den gemoedstoestand van een arbeidster van de fabriek die door de politie werd nagezet.

Toen de maaltijd afgeloopen en de gedienstige geest ver=dwenen was, maakte de groote advokaat het zich gemakkelijk in een luie=stoel, met een aschbakje onder zijn bereik. Onge=merkt en met beleid bracht hij nu het gesprek op de Duitsche propaganda en het duurde niet lang of zijn schoonmoeder trof hem op een gevoelige plek door de vraag tot hem te richten:

„Vertel mij eens, Henry, hoeveel zouden de banken van Boston verliezen wanneer de Duitschers het wonnen?"

„Is het de bedoeling met mijn antwoord in het openbaar te

werken, moeder?" Achter de rookkolom van zijn cigaret zag men iets tintelen in zijn fraaie donkere oogen.

„In geen geval zal je naam er aan te pas komen, Henry. Ik hoor dat het naar de honderd millioen dollar loopt."

„Dergelijke schattingen zijn in den regel sterk overdreven. Feitelijk staat al het hebben en houden van de banken op het spel, want als er eenmaal een paniek van dien aard losbreekt, dan kan niemand zeggen wat het einde daarvan zal zijn."

„En daarom zullen wij er aan moeten gelooven?"

„De menschenwereld is nu eenmaal naar een bepaald stelsel ingericht, moeder. Misschien ziet u kans dat te veranderen, ik kan het niet."

„En wat is er van het gerucht dat jij en Rupert de Electrici-teits-werken van Haupt zullen overnemen?"

„Heer in den hemel! Van wien hebt u dat gehoord?"

„Ik heb tamelijk goede bronnen van inlichting. Ik neem aan dat dit een onderdeel van het stelsel is en dat onze groote bankiers op die manier worden schadeloos gesteld voor de kosten die zij zich in de propaganda voor den oorlog getroost hebben."

„Wij kunnen niet verwachten dat de Duitschers ze ons zullen betalen en wanneer wij aan den oorlog deelnemen, dan kunnen wij de fabricatie van al wat wij noodig hebben, niet aan den vijand overlaten."

„Is de omstandigheid dat jij en Rupert en James op de zaak van Haupt de hand gelegd hebt, een voorteeken, dat de dagen van de onzijdigheid geteld zijn?"

„Het spreekt vanzelf dat het er van komen moet, moeder. En juist daarom is het zoo onverstandig van u hemel en aarde te bewegen en uw gezondheid en uw levensgeluk op het spel te zetten met al dat dwingen om het mooie maantje. U weet, dat ik mij niet druk maak over uiterlijkheden; dat laat ik graag aan de andere leden van de familie over, maar ik houd veel van u... Wij hebben menig uurtje gezellig met elkander gekeuveld en toen u verdwenen was, heb ik het gemis daarvan sterk gevoeld. Ik dacht bij mijzelf, wanneer u behoefte mocht hebben uw hart te luchten, dan was dat aan mij toch altijd

beter besteed dan aan een zaal vol vreemde menschen. Geloof mij, het publieke leven vernielt de krachten van een mensch en voor alle millioenen van alle banken in Boston ben ik er niet voor te krijgen. Ik ben overtuigd, dat u dat zelf al onder=vonden hebt, sinds u hebt goedgevonden dat uw naam in een briefhoofd gedrukt is en u daardoor het mikpunt geworden is van alle schreeuwleelijken in de Nieuwe Wereld. Hoeveel bedelbrieven hebt u deze week ontvangen? Van hoeveel ge=nootschappen is u lid geworden met het loffelijk doel onze spelling te verbeteren en aan de vaccinatie en de vivisectie een einde te maken?"

Zoo was Henry Gabot Winters: vernuftig, sluw en de onge=voeligheid zelf. Maar laat de bekoring die van hem uitgaat, u niet op een dwaalspoor brengen en vergeet nooit, dat onder het vernis van zijn beschaving een wolf verborgen ligt. Hij was in zijn element wanneer hij in de bankiers=geheimen van Boston mocht snuffelen. De machtigste beurskoningen noem=de hij gemeenzaam bij hun voornaam Ted en Winnie en Tim=mie, zij kenden elkander sinds hun schooljaren en hun vrou=wen en dochters ontmoette hij op de avondfeesten waar hij verscheen. Hij had de vrijheid hen op te schellen met de tele=foon en hen te vragen voor hoeveel die en die in het krijt stond en wat zijn actieven en wie zijn verbindingen waren. Soms gebeurde het, dat hij bloed rook en het spoor volgde van een gewond dier. Dan rustte hij niet eer hij zijn slacht=offer had doodgejaagd en den laatsten bloeddruppel uit zijn aderen geperst. Zoowel de bankiers als de fabrikanten vrees=den hem en toch konden zij het niet zonder hem stellen. Er bestond een moordende naijver tusschen twee machtige bank=groepen in Noord=Amerika en de bondgenooten van Henry hadden zijn bekwaamheid noodig, onverschillig welken prijs hij daarvoor mocht verlangen. Zijn belooning bedroeg min=stens zevenhonderd dollar per dag, maar dit was slechts het officieele tarief en zijn eigenlijk salaris was een aandeel in den buit.

Daar zat hij nu in een ietwat versleten club=fauteuil die blijkbaar uit een tweede=hands=winkel afkomstig was. Hij

stak de eene cigaret na de andere aan en zag met waardeering naar de smaakvolle tegenstellingen die Cornelia had weten te bereiken zonder daarvoor in uitgaven te vervallen. Hij had iets van een schooljongen toen hij zeide:

„Ik verzeker u, moeder, ik verlang soms mij van alles los te maken en een eenvoudig leven te leiden."

„Maar waarom zou dat niet mogelijk zijn, Henry?"

„Omdat ik een vrouw heb die veel geld noodig heeft en een zoon die nog zijn heele opvoeding tegoed heeft."

„Gekheid, Henry! Al die bluf van Alice maakt je niet ge-lukkig en je geld zal misschien nog eens het ongeluk van je zoon zijn. Er moet een andere reden zijn."

„Ik geloof dat het een betoovering is, moeder. Een mensch heeft een zekeren prikkel noodig. Toen ik in mijn academie-jaren aan de roeiwedstrijden deelnam, wist ik heel goed dat het er eigenlijk niets op aan kwam, maar toch zou ik liever een hartkwaal hebben opgedaan eer ik de tegenpartij vóór had laten komen. Zoo is het ook in het groote leven. Wan-neer je met geweld de reden wilt weten, dan bederf je de aardigheid. Het best is maar je oogen dicht te knijpen en te zorgen dat je nummer één blijft."

„Is dat nu een voldoende reden om aan den oorlog mee te gaan doen en een paar millioen van onze jongens naar de andere wereld te helpen? Alles om een spel te winnen dat door niemand voor ernst wordt opgenomen."

„Neen, moeder, de zaak is toch iets anders. Er zijn er die zich niet aan de regels van het spel houden en die willen wij er uit smijten."

X „Wie heeft die regels vastgesteld, Henry?"

De groote advokaat lachte.

„U moest bij mij op kantoor komen om den getuigen een kruisverhoor af te nemen. Dat zou een nieuw kunststuk zijn voor een weggeloopen grootmoeder. Een nieuw lid van de balie... Wat zal het zijn?.. Van vijf-en-zestig..."

„Je bent mij nog een antwoord schuldig op mijn vraag. Wie heeft die regels vastgesteld?"

„Dat zal wel in Engeland gebeurd zijn. Dat is het land van al die dingen."

III.

Mrs. Jozua Quincy Thornwell zat aan een langwerpige tafel, naast haar zat een bejaard heer en aan diens linkerzijde een Chineesche dame met gespleten oogjes en een koper=kleurige huid. De overige aanwezigen behoorden tot de be=schaafde kringen van Boston. Met een rechten hoek tegen de hoofdtafel stonden de tafels van de belangstellenden die mede aanzaten en in het geheel waren daar vier, vijfhonderd leden van de Twintigste=Eeuw=Club bijeen.

Het noenmaal was in vollen gang, de bedienende kleurlin=gen repten zich heen en weer en het gerammel van messen en vorken werd door het gegons van de gesprekken overstemd. Telkens weer werd door een van de aanzittenden ter sluiks een blik naar Cornelia geworpen en dat zij zich dit bewust was, bleek uit de verstrooide antwoorden die de president van de tafel van haar ontving en uit de inspanning die het haar kostte althans een minimum van lams=cotelet met dop=erwten en aardappelen te verorberen.

Het is niet zoo heel gemakkelijk degelijke spijzen tot zich te nemen terwijl men in een toestand van opwinding ver=keert en Cornelia had zich deze voor sprekers en spreeksters zoo onmisbare vaardigheid nog niet eigen gemaakt. Als voor=aanstaande vrouw van den Staat was het nu en dan haar taak geweest een enkel woord van dank te richten tot de woordvoerster van een bevriend genootschap, maar dit was de eerste maal dat zij de eerste vioolpartij speelde, haar eerste optreden als ijveraarster voor den vrede en als oproer=ling. Het verhaal van haar raadselachtige verdwijning had natuurlijk inmiddels de ronde gedaan en de uitwerking daar=van openbaarde zich in de verhoogde belangstelling van de aanzittenden. Er was geen enkele stoel onbezet en toen het dessert en de koffie waren rondgediend en de tafels werden weggeruimd, was er nauwelijks ruimte voor de noodige vrij=heid van beweging.

De dame van de split=oogjes en de koperkleurige huid had haar opvoeding ontvangen aan een Chineesche zending=school die met een bijdrage van de Bostonsche burgerij in stand werd gehouden. Zij vertelde het een en ander van het leven in die school en bediende zich daarbij van een volmaakt Bos=tonsch dialect. Ook verzuimde zij niet de stad die haar her=bergde, als de „bakermat van de vrijheid" te betitelen, alsof zij Cabot of Lowell heette in plaats van naar den naam Wang=Sin=She te luisteren.

Gedurende den herfst en den winter werd door de Twin=tigste=Eeuw=Club elken Zaterdag een dergelijk noenmaal aangericht en de geestelijke spijskaart van die bijeenkomsten vertoonde een onuitputtelijke verscheidenheid. Nu eens was het het hoofd van een neger=school in den Staat Mississippi of ook wel in Liberia, straks een vrouw die een bijzondere studie had gemaakt van den opiumhandel in het Verre Oosten. Een andermaal was het een deskundige van den handel in blanke slavinnen in Argentinië, dan weer een ge=neesheer die de Eskimo's van een bedenkelijke oogontsteking had afgeholpen en eindelijk een stakingsleider die in Colorado „gezeten" had. Er werd niet gevraagd waar iemand vandaan kwam of wat zijn vak was en het eenige wat er op aan kwam, was dat men geholpen had de wereld een weinig beter te maken dan zij was. Dit was de eenige organisatie in de heele wereld van oudere liberalen, zij waren ten allen tijde bereid zich bij de eene of andere nieuwigheid aan te sluiten en wie de kunst verstond daarop aan te dringen, kon zonder veel moeite een sommetje geld van hen loskrijgen. Maar ook nergens in de heele wereld was de schijn bedriegelijker, ner=gens bestond een grooter wanverhouding tusschen uiterlijk en innerlijk. Die oude dame tegenover u, in haar japon van versleten zwarte zijde en voorzien van een parasol met uitgerafelde randen, is misschien de eigenares van een koper=mijn in Michigan of van zes blokken arbeiders=woningen in de oostelijke wijk van Boston.

Cornelia trof hier vele bekenden, ook anderen die haar bekend toeschenen juist omdat zij zoo zuivere exemplaren

van een bepaalde soort waren. Hetzelfde slag van oude dames vormde de kern van de Naai-Club, maar daar werden lange gele flanellen rokken voor de armen gemaakt, terwijl hier de wereld een grondige vernieuwing onderging. Oude dames met een klein rond gezichtje, zooals Cornelia zelf, anderen met kuiltjes in de wangen, weer anderen met rimpels en scherpe lijnen bij de mondhoeken, kleine bewegelijke vrouwtjes, statige matronen, bedeesde en schuwe juffrouwen, ook besliste tantes, het was een bonte sorteering en allen hielden het oog gericht op de koperkleurige spreekster. Cornelia meende dat het een vergrijp tegen de goede manieren zou zijn indien zij een van hen te lang aanzag en droeg derhalve zorg haar blikken te laten rondgaan. Zoo onderscheidde zij een bejaarde vrouw met een goedhartig jongensgezicht en een andere met roode opgezwollen wangen. Niet ver daar vandaan een met uitstaande ooren, er kwam inderdaad geen einde aan de staalkaart.

En daartusschen waren de oude heeren verspreid. Kaalhoofdigen met een rooden schedel en anderen wier schedel daarentegen door blankheid uitmuntte. Sommigen met dunne spierwitte haren, anderen met krullende grijzende lokken. De een had een zorgvuldig verzorgden militairen knevel en de ander een neerhangenden snorrebaard, weer anderen bakkebaarden waartusschen de kin als een halve maan te voorschijn kwam. Oude heeren met hangwangen, anderen statig en rechtop. Een man van de wetenschap met eenige weinige haren die over zijn jaskraag zwierden en een ander statig van gang en houding als een bisschop. Ook hier was ruimschoots gelegenheid het „schijn bedriegt" in toepassing te brengen. Wie het armst scheen, was wellicht de rijkste en de goedhartigste van uiterlijk verborg in zijn binnenste allicht het voornemen de wereld onderstboven te keeren. Maar van één zaak kon men zeker zijn: geen denkbeeld dat geopperd werd, kon te zonderling zijn, geen onderneming te gevaarlijk om den bijval van deze bedaagde dwepers te verwerven. En altijd stonden er eenigen gereed om de daad bij het woord te voegen, al zou het hun ook het leven kosten.

IV.

Cornelia stak haar korte redevoering af, kalm en onge=dwongen, ook bescheiden. Velen waren op haar hand, velen ook hevig tegen haar gekant, hetgeen de laatsten door een gramstorige uitdrukking van hun gelaat kenbaar maakten. Den volgenden morgen bevatten de dagbladen een bericht van het gebeurde, kort en waardig, en die gemeenlijk het luidruchtigst waren in de uiting van hun vaderlandsliefde, leg=den ditmaal een onmiskenbaren eerbied aan den dag: dit was haar recht sinds zij in de familie Thornwell was opgenomen. Met uitzondering van poging tot moord, zou zij niets kunnen doen dat haar buiten die onschendbaarheid plaatste. Zoodra haar verstand gekrenkt was en zij in een gesticht werd op=gesloten, zouden de bladen ophouden van haar doen en laten gewag te maken, maar tot dien dag was geen al dan niet uitgesproken zienswijze bij machte hen den eerbied voor een lid van de heilige kaste uit het oog te doen verliezen.

Het was merkwaardig dat de andere uitverkorenen zich hierop lieten voorstaan en zelfs lag er een zekere verdorven=heid in hun verhoovaardiging op de zonderlinge oude dame die haar minachting jegens de wereld zoo onomwonden had uitgesproken. Zoo hevig konden zij haar denkbeelden niet verafschuwen, of zij stonden gereed elken krantenschrijver naar de keel te vliegen die het wagen dorst op lichtvaardigen toon over haar te spreken. En de omstandigheid dat dit geval zich niet voordeed, droeg er niet weinig toe bij hen met het gebeurde te verzoenen. Ook hier bleek de werkelijkheid min=der gruwelijk dan de voorstelling die men zich daarvan ge=vormd had. En zoo geschiedde het dat Betty na verloop van twee of drie weken toestemming kreeg haar grootmoeder naar een symfonie=concert mee te nemen.

Intusschen had het Cornelia niet mogen gelukken den oorlog te verhinderen. De groote machine was aan het rollen en verpletterde alle verzet. De Ieren van Boston hielden hun betoogingen en spuwden niet zuinig daarbij, zij belegden hun vergaderingen die niet zelden in oproer ontaardden, zij

maakten de stad van hun inwoning tot een ergernis onder de zuster-steden, het eind van het lied was dat de groote machine hen vermorzelde, mitsgaders hun burgemeester en hun politie-macht en hun kardinaal. Desgelijks zou het ook socialisten en anarchisten vergaan, om van de droomers van den vrede en andere zwakhoofdigen niet te spreken. Het was als in de dagen van Jaggernaut en wee den man die onder het wiel belandde!

En intusschen waren Rupert, Henry en James, als verstandige mannen van zaken, bezig zich van de Electriciteits-werken van Haupt meester te maken. Rupert, Henry en James waren overtuigde Republikeinen en lieten zich niet om den tuin leiden door de Democratische regeering die aan het roer was en beloofd had onzijdig te blijven. Zij wisten een vooraanstaand Democratisch staatsman voor hun plannen te winnen en verzekerden zich van zijn steun tegen toezegging van tien procent van de winst. Deze bondgenoot loodste een neef in de administratie van het „Buitenlandsch Bezit" binnen en langs dien weg werden onze drie ridders de eigenaars van deze belangrijke onderneming tegen betaling van nauwelijks een twintigste deel van de werkelijke waarde. De Duitsch-Amerikaansche beheerders werden op straat gezet en anderen van „zuiver bloed" daarvoor in de plaats gesteld, zoodat men op de vervaardiging van oorlogs-benoodigdheden ingericht en bereid was die tegen het hoogst bereikbare tarief aan de regeering af te leveren. En van haar zijde bleef de regeering in bereidwilligheid niet achter. Indien de zakenmenschen van het land groote winsten maakten, dan waren zij daardoor ook in staat hooge loonen te betalen, hun fabrieken te vergrooten en hun omzet uit te breiden, zoodat een ieder reden had tot tevredenheid, met uitzondering van Keizer Wilhelm.

Billioenen aan geld en millioenen aan manschappen, zoo luidde de leus. Het Congres nam een wet aan waarbij de verplichte krijgsdienst werd ingevoerd en alle mannen van een-en-twintig tot dertig werden ingelijfd. Kort daarna werd er aan de huisdeur van Cornelia gescheld, het bleek haar anarchistische vriend te zijn. Zij had hem haar adres gemeld, maar

hem van haar naamsverandering onkundig gelaten, en in de meening dat hij vroeger of later wel zou ontdekken wie zij was, had zij de beide namen aan de deur van haar woning laten aanbrengen.

Daar stond dus Bartolomeo Vanzetti vóór haar, een weinig aarzelend en in onzekerheid of zij er prijs op zou stellen hem te zien, nu zij had opgehouden een arbeidster te zijn.

„Ik kom afscheid van u nemen, Nonna."

„Waar denk je dan heen te gaan?"

Intusschen was hij binnengekomen.

„Is er hier iemand die mij zou kunnen hooren?" En op een ontkennend gebaar van Cornelia liet hij volgen: „Ik ga naar Mexico om buiten den oorlog te blijven. Ik ga met Nick . . . u weet wel, die jonge vriend van mij, Nick Sacco. . . Hij is een beste kerel en in geen geval willen wij in de lichting vallen. Nooit zal ik voor de kapitalisten vechten, Nonna."

„Dat spreekt vanzelf."

„U moogt Nick en mij niet voor lafaards houden die weg-loopen, Nonna. Wanneer de tijd daarvoor gekomen is, zul-len Nick en ik niet op het appèl ontbreken, maar nu is het nog niet zoover. Ik hoop dat de arbeiders die ten oorlog trekken, hun oogen goed open zullen zetten, dan kunnen zij leeren wat het kapitalisme eigenlijk is. Wanneer deze oorlog eenmaal voorbij is, dan zult u groote dingen zien gebeuren. Dan komt de groote verandering, de revolutie. Ik weet dat u het maar half gelooft, maar u zult zien wat ik u voorspel. Er komen slechte tijden en werkloosheid en een groote sta-king, een soort van oorlog. Mogelijk begint het in een rijk land als Engeland, mogelijk in een arm land als Rusland, dat zijn schulden niet kan betalen en bankroet gaat. Dat zal den Tsaar het leven kosten en de grootvorsten zoeken een goed heenkomen. En wie weet. . . misschien gaat het van Italië uit. want er is een groote kans dat de Italiaansche anarchisten naar de wapens grijpen. Ik ga naar Mexico in afwachting dat die dag komt."

„Maar hoe zul je dien tijd aan den kost komen?"

„Ik zal altijd wel iets vinden. Ik heb twee stevige armen en

een paar sterke schouders. Er gaan nog andere Italianen met ons mee. Ik zal u nooit vergeten, Nonna, u is een goede vriendin voor mij geweest. U hebt een warm hart voor den arbeider en u begrijpt hem. En dat begrip doet meer goed dan wanneer u een millioen dollars present gaf. Ik wilde u zeggen, Nonna," en hier legde hij zijn hand zacht op haar schouder, „dat ik altijd aan u zal blijven denken..."

„Ik begrijp je, Bart," zeide Cornelia en er schoten tranen in haar oogen. „Ik bewaar een goede herinnering aan je en ik heb meer van je geleerd dan je misschien zelf wel denkt, misschien ook meer dan ikzelf weet,"

Hij vertrok. Ongeveer een week daarna nam Cornelia haar ochtendblad ter hand en las daar een ontstellend nieuws: in Rusland was de omwenteling uitgebroken, de Tsaar gevangen genomen en de volkspartij aan de regeering. Het scheen ongeloofelijk. Het vergunde een mensch te blijven hopen, te gelooven aan de mogelijkheid van een verandering en te vertrouwen dat een verderfelijk regeerstelsel, ook al had het zich eeuwen lang staande gehouden, ten slotte toch ineenstort. En tevens was Bartolomeo Vanzetti niet langer een droomer, maar een profeet. Cornelia had zijn uitspraken aangehoord en nu en dan om zijn boerschen eenvoud geglimlacht, maar ditmaal was zijn overtuiging tot werkelijkheid geworden en het was deze waarheid die in de nieuwsbladen van de gansche wereld te lezen stond.

V.

De vrienden van den vrede waren niet in staat geweest Amerika buiten den oorlog te houden, maar de vraag van de vredes-voorwaarden die over den duur van den oorlog besliste, was nog steeds onbeantwoord. De opwinding bleef ongehinderd aanhouden, totdat de soldaten van de Marine in de maand Juli den Ierschen burgemeester het werk uit de handen namen. Er was een betooging van de socialisten beraamd tot verspreiding van hun programma van „geen verovering en geen schadevergoeding", de politie had de noodige vergunning gegeven, maar niettemin werd de betooging door

de marine=soldaten verhinderd, en maakten zij zich meester van de banieren. Vervolgens ondernamen zij een aanval op het hoofdkwartier van de socialistische partij en verstrooiden al wat zij daar vonden, in de straten. Cornelia nam deel aan de betooging en ook ditmaal kwam zij in aanraking met het ruw geweld, met dit onderscheid evenwel, dat zij, als be=hoorende tot de uitverkorenen, niets te duchten had en het niet op een loopen behoefde te zetten.

Maar — o, ondoorgrondelijk noodlot! — ook Elizabeth Thornwell Alvin, de dochter van den president van de Pil=grim National Bank, was te zamen met de betoogers opge=gaan. Haar naam werd niet in de bladen vermeld en het duurde eenige dagen vóórdat een bezorgd vriend haar vader het nieuws kwam mededeelen. Nieuwe tooneelen waren hier=van het gevolg en allen tranen en verzekeringen ten spijt, werd Betty wederom verboden haar weggeloopen groot=moeder te bezoeken. Er werd een reisplan ontworpen, dat de bedoeling had haar gedurende den zomer op een behoorlijken afstand van de plaats des onheils vast te houden. Onmiddel=lijk daarop verklaarde zij in geen geval voor een bezoek aan het Putnam=kamp, dwazer gedachtenis, te vinden te zijn.

„U doet beter, alle plannen van dien aard te laten varen, moeder. Het is totaal uitgesloten dat ik ooit met een van die onuitstaanbare jongens zou willen trouwen."

„Betty, ik verzoek je in de vormen te blijven."

„Ik zeg u eerlijk waar het op staat, moeder. Houd u nu niet alsof u niet wist waar dat kamp toe dient. U zult goed doen uzelf één s voor al in te prenten, dat ik nooit van mijn leven een succes=nummer zal zijn, daar zoomin als ergens anders."

„Wat zou je dan willen doen, kind?"

„Ik zou voor goed bij grootje willen blijven."

„En je wenschte naar school te gaan!"

„Ik ben van meening veranderd. Ik ben tot de ontdekking gekomen, dat je op school hoegenaamd niets leert."

„Betty, hoe kun je zulke domme dingen zeggen!"

„Laat ik dan zeggen, dat je er niets leert van de dingen die

ik juist zou verlangen te weten. Aan dat optrekken in die betooging heb ik meer gehad dan aan een heel jaar onderwijs van Miss Wilson."

„Je wilt je dus als volksmenster bekwamen!"

„Grootje is bezig de oorzaken van de hedendaagsche oorlogen te bestudeeren en zij is voornemens een genootschap op te richten tot verspreiding van de kennis daarvan. Voor ditmaal is het te laat, zegt zij, maar een volgenden keer zou het verhinderd kunnen worden. U kunt toch niet ontkennen, moeder, dat dit van het hoogste belang is, misschien meer dan al wat op school geleerd wordt. Het zou juist een kolfje zijn naar de hand van de burgers van Boston. Wanneer het lukt, dan wordt het door een ieder erkend en de menschen richten een standbeeld op voor wie den eersten stoot daartoe gegeven heeft."

„Ik zie dat het je om een standbeeld in Boston te doen is."

„Niet voor mijzelf, maar voor grootmoeder, ja zeker..."

En Betty haalde allerlei herinneringen op uit de geschiedenis van Amerika en het oordeel dat zij zich daarover gevormd had, klonk haar moeder als onhoudbare onzin in de ooren. Het scheen haar weinig minder dan misdadig toe, dat Cornelia en Betty geen zweem van waardeering hadden voor de houding van Woodrow Wilson die toch voor de beschaving den strijd had aangebonden en tot loon daarvoor van hen een dolksteek in den rug ontving.

„Ja, moeder," want Betty had nog niet van Cornelia geleerd zich op den achtergrond te houden, „alles hangt af van het oordeel dat de geschiedenis over dezen oorlog zal uitspreken. Was het onvermijdelijk dat wij daarin partij kozen? Of hadden wij de volken tot een beter vergelijk kunnen brengen, wanneer wij buiten den oorlog gebleven waren?"

Zoo kwam er geen einde aan het krakeel en ten laatste waren beiden dusdanig geprikkeld dat Debora in arren moede uitriep:

„Het geduld van je vader is ten einde en je loopt groot gevaar dat hij je onterft!"

„Maar, moeder, had u dan waarlijk gedacht, dat ik voor-

nemens was stil te zitten en kalm op uw en vaders dood te wachten?"

„Hoe kun je zulke vreeselijke dingen zeggen!"

„Maar dat lag toch in uw woorden opgesloten! U verlangt dat ik eerst zal gaan denken wanneer u niet meer onder de levenden is en ik het geld in handen heb. Maar ik vraag u welk nut zou ik er dan nog van kunnen hebben? Misschien zou ik dan niets beters kunnen doen dan gele flanellen rokken voor de armen te naaien en dan nog wel zoo onbruikbaar dat de arme menschen er niet van gediend zijn."

Dit was een zeer bedenkelijke bewering, een spotlach aan het adres van de eerbiedwaardigste instelling van het vrouwelijk Boston, het heiligdom dat den naam van „de Naai-Club" droeg: een groep dames van den hoogsten maatschappelijken rang die beurtelings in elkanders woning bijeenkwamen en na afloop van het gemeenschappelijk noenmaal naald en draad hanteerden ten behoeve van de armen en zich aan achterklap te goed deden ten laste van de rijken. Elk jaar werd onder de gegadigden een nieuwe lichting opgeroepen en uit dezen aanvoer werd een keus gedaan voor de bezetting van alle eerebaantjes die in den loop van den tijd vrij mochten komen. Wie niet in de Naai-Club werd opgenomen, kon er op rekenen nergens te worden toegelaten. Het was inderdaad de waarheid dat zij nog niet lang geleden gele flanellen rokken voor de armen naaiden, maar noodgedwongen daarmee hadden opgehouden, wegens de volslagen onmogelijkheid daarvoor aftrek te vinden. Mrs. Rupert Alvin was ten hoogste ontstemd door de aanmatiging en de ondankbaarheid van de bewoonsters van de achterbuurten van Boston en had weten door te drijven dat de aanmaking volgens het oude model werd voortgezet en de kleedingstukken naar Europa werden gezonden waar de volksklasse een juister begrip toonde te hebben van haar verhouding tot de gestelde machten.

VI.

Betty vertrok naar Plymouth om daar eenige weken bij haar vriendin Lucile Walker door te brengen. Zij schreef

haar grootmoeder en verzocht haar over te komen en Mrs. Walker voegde daar een uitnoodiging in den vorm aan toe. Maar Cornelia zocht allerminst den omgang met rijke lieden, voor haar was Plymouth gelijkluidend met Italianen en met een eenvoudige levenswijze en toen zij van de Brini's vernam dat haar kamer nog niet verhuurd was, meldde zij hun haar voornemen hen voor enkele dagen te bezoeken. Het was haar zonderling te moede toen zij zich opnieuw in dien welbe=kenden kring bevond. Het was voor haar een toevluchtsoord, een opwekking tot een nieuw leven, een herstel van de onge=makken van de overdaad. Hier was het den menschen ernst met hun woorden, hier vervulde een ieder den plicht die hem was opgelegd. Wanneer Vincenzo Brini vóór dag en dauw op=stond en in zijn tuin aan het werk ging, dan viel het hem niet in als Henry Cabot Winters te beweren dat het leven een spel was dat men gedachteloos kon spelen. De wenschen die hier gekoesterd werden, stonden in onmiddellijk verband met de werkelijkheid. Het waren zeer huiselijke overwegingen die Alfonsina naar een wasch=tobbe deden verlangen. Bertrando hoopte mettertijd een viool te bezitten en iemand te vinden die hem les kon geven en reeds deed hij zijn best met het plukken van bramen een kleinigheid te verdienen.

De knapen speelden hun balspel op den top van Castle Hill en de vogels zongen hun hoogste lied. De zonnestralen glinsterden op het water van de baai en de pleizierjachten lieten een lichtend schuimspoor achter zich. Opnieuw ont=loken de bloemen in het bosch, maar, helaas, geen Vanzetti die zich daaraan verlustigde en de geheimen van de natuur navorschte. Zij werden niet moede van hem te spreken en zich de dingen te herinneren die hij gezegd en die hij opge=merkt had. Hij was heengegaan en zelfs had hij van Trando en Fay geen afscheid genomen, aangezien hij vreesde, dat hun kinderlijk gekeuvel zijn geheim aan het licht kon brengen. Later had hun moeder hun de noodige verklaring gegeven, maar het viel hun hard in dit gemis van vertrouwen te be=rusten.

Alfonsina had een brief ontvangen. Sacco en Vanzetti be=

vonden zich beiden in Mexico en de laatste had werk ge-vonden bij een bakker. De Mexicanen weken uit naar Amerika en de Italianen namen hun opengevallen plaatsen in. Kort daarna kwam een brief die aan Cornelia gericht was en allen schaarden zich om de tafel en luisterden aandachtig naar de voorlezing.

„Het is alsof in dit land alles nog eerst in zijn begin is. De menschen zijn zeer gastvrij en er is veel goeds, maar de nijverheid is nog weinig of niet ontwikkeld. Het leven in de Vereenigde Staten heeft zijn stempel op ons gedrukt en wij voelen ons eenzaam in deze uitgestrekte wildernis. Nick en ik wijden ons aan de opvoeding van onze lotgenooten in de ballingschap en wij hopen daarmee ons steentje bij te dragen tot de beschaving van de groote menschenwereld. Gij hebt natuurlijk gelezen van de belangrijke omwenteling die in Rusland tot stand is gekomen, maar wij kunnen het slechts betreuren dat het ware revolutionnaire karakter daaraan ont-breekt. Het is niets anders dan een bourgeois-omwenteling die hetzelfde doel najaagt als het kapitalistisch Amerika. Zij gaat niet uit van de arbeiders en de boeren en Kerensky is niets anders dan een werktuig in de handen van de zaken-menschen. Gij zult zien dat de begeerte van Rusland naar het bezit van Constantinopel niet zal worden opgegeven en met dit doel voor oogen zal Rusland den oorlog voortzetten. Maar het is beter op deze beschouwingen niet verder in te gaan, ook met het oog op de mogelijkheid dat mijn brief in handen van de censuur belandt. En daarbij komt, dat ik nog een verre wandeling zal moeten doen om een postzegel mach-tig te worden, zoodat ik blijf, met verzekering van mijn bijzondere hoogachting, uw Bartolomeo Vanzetti.

VII.

Cornelia ging de familie Jerry Walker een bezoek brengen. hetgeen zij kwalijk achterwege kon laten, nu zij zich niet langer verborgen hield. Zij bewoonden een groot huis dat op den top van een heuvel stond en een vrij uitzicht had op de

baai en men zou hen voor zeer voornaam gehouden hebben, indien men geen kennis gedragen had van de ontstellende omstandigheid dat mrs. Walker de dochter was van een staal=fabrikant in Pittsburgh. Het was en bleef een ondoorgronde=lijk raadsel dat iemand te midden van al deze geriefelijkheden kon leven en toch, van het standpunt van de samenleving ge=zien, eigenlijk niet bestaan. Mrs. Walker was een innemende ietwat gezette vrouw en de houding die zij tegenover Cor=nelia aannam, hield het midden tusschen den eerbied dien een gewoon sterveling aan de uitverkorenen van „het blauwe bloed" verschuldigd is en den toeleg daartegen niet te hoog op te zien. In elk geval was het een zonderlinge wereld waarin een rit van nauwelijks zes minuten toereikend was om u van Suosso's Lane, waar alles eenvoudig en natuurlijk was, naar het huis op dezen heuveltop te brengen waaruit alle eenvoud en natuurlijkheid als door een toovermacht verbannen waren.

Jerry Walker die als loopjongen zijn intrede in het maat=schappelijk leven had gedaan, placht gaarne met Cornelia te spreken over den ouden tijd, toen de Gouverneur hem ge=holpen had den voet in den stijgbeugel te zetten. Maar nog liever sprak hij van den dag van heden en van de ontzag=gelijke zaak die hij bezig was volgens een nieuw stelsel op te bouwen. Toen eenmaal alle vilt=fabrieken van Amerika zijn eigendom waren, had hij zich tot taak gesteld een aaneen=gesloten reeks van inrichtingen in het leven te roepen tot fabricatie van voorwerpen die uit vilt vervaardigd werden: schoenen, hoeden en ziekenhuis=artikelen. Hij had inderdaad de handen vol met de verdeeling van zijn grondstof en hij was besloten niet te rusten, vóórdat hij de noodige schapen in zijn bezit had die hem de wol zouden leveren. Hij was een forsche man, tamelijk klein van gestalte, met borstelig blond haar en zijn verschijning deed een beetje aan een bull=dog denken. Daarbij ontbrak het hem niet aan een zekere mate van zelfvertrouwen en was hij zich bewust door een buitenge=woon organisatie=vermogen uit te munten. En ten slotte was hij niet zuinig met zijn voorspellingen. Het kan niet ontkend worden, dat een dergelijke persoonlijkheid haar bedenkelijke

zijde had in Noord-Amerika waar het gansche leven op geheimhouding berust en men een instinctmatigen afkeer heeft van den man die zijn mond niet kan houden. Cornelia herinnerde zich het laatste onderhoud dat zij had bijgewoond tusschen haar man en Rupert Alvin en waarvan Walker en zijn vilt-fabrieken het onderwerp waren geweest. Het scheen haar zeer verklaarbaar dat Rupert dien spraakzamen indringer niet zetten kon en zijn macht over een belangrijken tak van nijverheid als een persoonlijke beleediging voelde.

In deze dagen ging Jerry Walker met het plan om zijn zaak met het oog op de oorlogs-behoeften uit te breiden en in de eerste plaats een aanzienlijken voorraad grondstoffen aan te leggen ten einde met de regeering leverings-contracten af te sluiten. Het was daarbij noodig, dat hij zijn inkoopen onmiddellijk verrichtte, want de wol-prijzen gingen met sprongen omhoog, maar tot dusver was het hem nog niet gelukt het bank-crediet te vinden dat hij daarvoor noodig had. Voor een ieder scheen het verkrijgbaar, maar van hem eischte de bankier de feitelijke overneming van zijn zaak.

Cornelia begreep, dat het hier een te voren beraamde gedragslijn gold, maar zij had het recht niet daarover te spreken, zelfs niet met Betty. Deze had van haar vriendin Lucile het een en ander vernomen aangaande de moeilijkheden waarin mr. Walker verkeerde en het hinderde haar, dat juist haar eigen vader en haar oom, John Quincy Thornwell, President van de Fifth National Bank, de belhamels waren van dit geval.

„Grootje, ik weet niet veel van bankzaken af en ik vermoed, dat u niet veel wijzer is dan ik, maar ik heb den indruk, dat het een vak is van vriendje en vriendjesmaat. Mr. Walker heeft niet in Harvard gestudeerd en zijn vrouw is nooit lid geweest van de Naai-Club. Gelooft u ook niet, dat daar de schoen knelt?"

„Ik herinner mij oom Abner eens te hebben hooren zeggen," antwoordde Cornelia, „dat het bankbedrijf het particulier jachtgebied is van de afstammelingen van het blauwe bloed, een ruif voor de zoontjes en de neefjes."

„Maar, grootje, dat is toch niet eerlijk. Daar hebt u vader en oom John die in hun eigen bank zooveel geld kunnen verdienen als zij maar willen..."

„Neen, kind, zoo erg is het niet... Daar zou de wet zich tegen verzetten."

„Maar de wet trekt er zich toch niets van aan, wanneer zij elkander geld leenen, niet waar? Of wanneer oom James en andere leden van de familie geholpen worden? Men hoort er nooit van spreken, dat de Thornwell-spinnerij geld noodig heeft. En mr. Walker is zoo'n buitengewoon man die zijn zaak door hard werken en niet door gunsten van zijn familie heeft opgewerkt. Wanneer ik meende daarmee iets te kunnen bereiken, zou ik er wel eens met vader over willen spreken."

„Ik geloof dat je beter doet je daarbuiten te houden. Je ouders mochten eens denken dat de Walkers je tusschenkomst hebben ingeroepen."

„Daarom zijn zij er juist tegen, dat ik bij de Walkers aan huis kom. Wanneer zij hun zin hadden, dan kende ik niemand dan de menschen die bij ons komen eten."

VIII.

Wij zijn in den herfst van 1917. Naar welken kant Cornelia den blik richt, overal ontmoet zij een koortsachtige opwinding in verband met de voorbereiding tot den oorlog, van een geestelijke verheffing is daarbij evenwel weinig te bespeuren. Haar studies behoefden niet zeer diep te gaan om haar te leeren, dat de volken van Europa sinds onheugelijke tijden met elkander in opeenvolgende oorlogen zijn geweest en daarin zelfs een groot deel van hun levenskracht verspild hebben. Het was daarbij een vaste regel dat hun vijand, wie het ook zijn mocht, op hun volkomen haat kon rekenen en steeds van velerlei gruwelen beschuldigd werd. Ook was het een steeds terugkeerende eigenaardigheid, dat elke mogendheid door haar priesters en bisschoppen Gods zegen op haar heirscharen liet afsmeeken. Altijd weer was de ware drijfveer tot den oorlog de begeerte zich van een stuk land

van den vijand meester te maken, terwijl de strijdzucht ge-prikkeld werd door de vrees dat het tegendeel gebeuren zou.

Kon het waar zijn, dat deze ondergrond werd aangetroffen ook in deze hevigste en bloedigste botsing die de wereld ooit aanschouwd had? Ten einde een antwoord op die vraag te bekomen, kon Cornelia niet beter doen dan Quincy Thornwell aan haar disch te noodigen. Den lezer wordt aanbevolen dezen Quincy vooral niet te verwarren met zijn ouderen broeder John Quincy, want deze beide zonen van Abner, den oud-oom, waren inderdaad zeer uiteenloopende personen. Van John den bankier werd beweerd, dat niemand in Boston het zoo ver in de kunst van zwijgen had gebracht als hij en de lof die in deze woorden besloten lag, was waarlijk niet ge-ring en deed aan den hoogsten top van het Himalaya-ge-bergte denken. Daarentegen was het gebabbel de grondslag van het bestaan van Quincy en dit in den meest letterlijken zin, want gedurende twintig jaren had hij de gesprekken van zijn familie en vrienden aangehoord en daarbij het voorrecht gehad hun vóórtijdige en eerste-handsche wetenschap op de fondsen-markt in een niet onbelangrijk vermogen om te zet-ten. Zijn wezenstrekken hadden een spotzieke plooi aange-nomen en in een beperkte familie-bijeenkomst was hij de man die altijd een ergerlijke maar zeer vermakelijke anecdote bij de hand had.

Quincy kwam overal en kende iedereen. Hij wist u precies te vertellen wat de Engelsche gezant de vorige week tot majoor Higginson gezegd had. Eergisteren was hij te gast geweest in Fenway Court, het paleis van de ietwat over-dreven, maar betooverende mrs. Jack Gardner. Hij had daar ook Sir Leslie Buttock ontmoet, den laatste van een stoet van propagandisten voor den vrede die in opdracht hadden de Amerikaansche geldwereld op te winden. Sir Leslie maakte de gewone vastelands-reis en zoodra hij den Champagne ge-prezen had van een bankier die in Minneapolis woonde of de sigaren van een scheeps-bouwmeester in Seattle, beschouw-den deze provincialen zich als in den allerhoogsten kring op-genomen en achtten zij dit voorrecht niet te duur betaald

met vijf, tien, twintig billioenen — niemand kon met eenige nauwkeurigheid het bedrag bepalen — die noodig zouden zijn voor de verdubbeling van het Britsche grondgebied. Het was reeds eenige tientallen jaren geleden dat mrs. Jack Gard- ner de Bostonsche samenleving in rep en roer gebracht had met de millioenen die in een groot warenhuis verdiend waren. Zij was een klein levendig vrouwtje en met haar Europeesche begrippen en opvattingen kon zij er zich op beroemen de Golf dieper geërgerd te hebben dan woorden kunnen be- schrijven. Het was zelfs gebeurd, dat zij in een driftbui aan het vloeken was geslagen als een Engelsch edelman. Zij had een bezoek aan Europa gebracht en was in de paleizen van koningen en keizers toegelaten. Zij had beroemde schilderijen gekocht en liet zich een paleis bouwen in wat toen nog de voorstad Fenway heette en bij dit alles had zij haar leven naar eigen voorkeur ingericht en zich van het gebabbel niets aangetrokken. Nu was zij een bejaarde dame met een roem- vol verleden achter zich en nog steeds de erkende leidsvrouw van den goeden smaak.

Een Britsch staatsman heeft eens de volgende omschrijving van een leugen in overweging gegeven: een onwaarheid mede- gedeeld aan een persoon die het recht heeft de waarheid te weten. Alle staatslieden en ijveraars die in Boston aanlegden, deden mrs. Jack Gardner de eer aan haar in den kring van hun vertrouwden op te nemen en aldus was Quincy Thornwell in staat zijn tante haarfijn uit te leggen waarom de oorlog zoo lang duurde. Italië had zich laten overhalen zijn verbond met Oostenrijk en Duitschland te verbreken en daartegen de toezegging van Trente en Triest als belooning bedongen, het- geen zooveel zeggen wilde, als de heerschappij over de Adria- tische Zee. Japan had zich laten omkoopen met het bezit van Shantong en Rusland had zich met het vooruitzicht op Constantinopel laten paaien. Frankrijk kon op Elzas-Lotha- ringen rekenen en misschien ook op den Rijn. Engeland ver- langde voor zich alle Duitsche koloniën, op zichzelf reeds een gebied van grooten omvang. Wanneer iemand in tegen- woordigheid van Quincy de onderstelling opperde dat de

mogendheden zich door de fraaie redevoeringen van Woo-drow Wilson zouden laten bewegen afstand te doen van hun buit, dan betoonde hij zich een man van opvoeding door met een glimlach te antwoorden dat de humor blijkbaar de wereld nog niet uit was.

En toch leefden er meer dan honderd Amerikanen die waar-lijk geloofden dat hun president op het punt stond dit wonder op de een of andere manier te volbrengen. Wij behoeven slechts Debora als voorbeeld te noemen en daarbij haar stemmige oudste dochter Priscilla die zich voor den besturen-den arbeid van het Roode Kruis beschikbaar had gesteld. Wanneer men met hen over de vredesvoorwaarden sprak, kwam men tot de ontdekking, dat zij het land blindelings toevertrouwden aan een man die tot de Democratische Partij behoorde en niet aan de gewenschte universiteit gestudeerd had. En wanneer men het waagde van de geheime verdragen te reppen, dan ontving men tot antwoord, dat die aangelegen-heden te kiesch waren voor onderhandelingen in het open-baar... Het sprak vanzelf, dat de president over bronnen van inlichting beschikte die voor ons niet toegankelijk waren...

„En dat waarom niet?" vroeg Cornelia, maar zij wacht nog steeds een overtuigend antwoord op die vraag. Een van bei-den: òf de Geallieerden waren bereid hun veroveringsplannen te laten varen òf zij waren daarvoor niet te vinden. Indien zij daartoe gezind waren, wat kon er dan tegen zijn dit openbaar te maken? Zulk een verklaring zou millioenen menschenlevens en billioenen aan schatten uitsparen. Immers mocht men veilig aannemen dat het hardnekkig verzet van den vijand althans voor een deel verklaard werd door zijn vrees voor de moge-lijke gevolgen van een nederlaag. Maar wee den man die het waagde hierop de aandacht te vestigen: onmiddellijk werd hij voor een vriend van de Duitschers uitgekreten en keerde een ieder hem den rug toe. De algemeene leus was: „Wij moeten den oorlog winnen!" en hieruit zou men alvast kunnen opmaken, dat het vechten hun beter dan het denken afging. Cornelia die zich inmiddels een plaats in het openbare leven veroverd had, was op de medewerking van deze lieden aan-

gewezen en had veel van hun verblinding te lijden. Er was een tijd geweest, waarin zij geheel opging in de zorgen die zij aan haar drie dochters wijdde, aan de ziekten van haar kinderjaren en haar zedelijke opvoeding, daarna aan haar ver= liefdheden en haar huwelijk. Maar nu had zij een millioen zonen in Frankrijk met wie zij lief en leed te deelen had, ook wanneer zij eigenzinnig en ongezeggelijk waren en de zorgen van hun voedster=moeder niet waardeerden.

IX.

Betty zou naar Radcliffe trekken. Het was een vergelijk dat met de medewerking van haar ouders tot stand was ge= komen: mits zij zich onder de hoede van achtenswaardige onderwijzers wilde stellen en de ongevaarlijke boeken lezen die haar zouden worden aangewezen, stond het haar vrij haar intrek bij haar grootmoeder te nemen en daar in haar vrije uren aan het gezelschap van anarchisten en socialisten en pacifisten en atheïsten en Duitsche spionnen het hart op te halen. Debora en Rupert waren genoodzaakt geweest zich gewonnen te geven: zij hadden zoovele gewichtige dingen aan het hoofd, terwijl de gedachten van Betty door niets anders dan haar samenwoning met grootje in beslag werden ge= nomen. Wat kon er ten slotte eerbiedwaardiger zijn dan een grootmoeder? En welk verlangen van een jong meisje kon prijzenswaardiger zijn dan een oude eenzame en behoeftige weduwe de laatste levensdagen te verlichten?.. Het zou werkelijk een ongehoord schandaal zijn een dergelijke op= welling te verhinderen en er zou niet meer noodig zijn om de persoon van Cornelia in opspraak te brengen.

Betty bracht haar boeken en haar kleeren onderdak in het kleine kamertje dat haar was toegewezen en het paar voelde zich zoo gelukkig alsof het de wittebroodsweken doorleefde. Elken dag kwam de negerin haar werkzaamheden verrichten want de Alvins hadden er op gestaan dat Betty de helft in de kosten van de huishouding zou bijdragen. De auto van Betty was in een garage in de nabijheid gestald en wanneer

het regende of sneeuwde, bracht een knecht van de garage dien vóór de deur en geleidde Betty haar grootmoeder naar de vergadering van anarchisten of socialisten of wel naar een meeting die door de vrienden van Duitschland belegd was. En menigen avond zaten zij thuis en lazen opstandige boeken met roode banden, waarvan er reeds eenige honderden op de boekenplanken van grootje stonden. Longfellow en Emerson en Holmes waren intusschen naar een doos onder het bed verwezen. Betty besteedde aan haar schoolboeken niet meer dan „een vloek en een zucht" en alras was zij verdiept in het werk van Bertrand Russell over het wereld-imperialisme. Het kon nooit kwaad een deftigen aristocraat, een broeder van een graaf, bij de hand te hebben om tegen Sir Leslie Buttock of Sir Syphon Scotch uit te spelen...

Het was een geluk dat dit huishoudentje van rozengeur en maneschijn goed en wel gevestigd was vóór het uitbreken van de tweede of Bolsjewistische omwenteling in Rusland. Familie-twisten hebben dit met revoluties gemeen dat zij negen van de tien malen met het bezit in het nauwste verband staan. In elk geval zou het nu een even onbegonnen werk zijn Betty uit de woning van haar grootmoeder als Lenin en Trotzky uit het Kremlin te verwijderen. Maar wie beschrijft den zielsangst van de familie Alvin en van de Winters en de Scatterbridges en den heelen Thornwell-stam! Daar neemt in den loop van tien ontzettende dagen de oorlog een ongedachten keer. Het Oostelijk front is uiteengevallen en twee millioen soldaten komen beschikbaar om het Westelijk front te overweldigen. Rusland heeft zich van den oorlog losgemaakt en alleen Amerika is in staat zijn plaats in te nemen. Over een zesde deel van het aardoppervlak woedt de roode revolutie. Onbeschaamde, uit het niet opgekomen arbeiders wagen het, zich van een doorluchtige regeering meester te maken en hun kornuiten in andere landen op te roepen hun voorbeeld te volgen!

Al wat over de gansche wereld belang heeft bij het bezit sluit zich aaneen tegen dit gevaar en nooit is op grooter schaal propaganda gevoerd dan thans. Ten einde zich voor-

loopig staande te houden zijn Lenin en Trotzky genoodzaakt in de kaart van de Duitschers te spelen: er worden derhalve tallooze documenten vervalscht en door de regeering ver=spreid, men vindt ze op de eerste bladzijde van de kranten. Dan volgen de wreedheden waarvoor België de noodige ge=gevens verschaft. In alle grenssteden van Helsingfors tot Wladivostok worden kantoren ingesteld voor de vereeuwiging van denkbeeldige gruwelen, de wreedheid en het bloedver=gieten die in iedere groote omwenteling onvermijdelijk zijn, worden hier duizenden malen vergroot. Wanneer men de Amerikaansche dagbladen gelooven mocht, dan werd elken dag opnieuw in Rusland een Bloedbruiloft op touw gezet. Min=stens ééns in de week liep de Sovjet=regeering op haar laatste beenen. Lenin zette Trotzky achter slot of wel werd door hem vermoord, om den anderen dag doken deze berichten op. Het element van „de vrije liefde" leverde de stof voor de liederlijkste grollen die ooit aan den man zijn gebracht en de aanvang was dat vijftig millioen vrouwen in één enkele zwelg=partij „genationaliseerd" werden. Elke eerzame vrouw in Amerika geloofde aan de letterlijke waarheid daarvan en dit verklaart dat president Wilson in staat was zijn persoonlijken oorlog tegen het Russische volk te beginnen, met volkomen minachting van de Grondwet wier uitlegging hem zijn gansche leven had bezig gehouden.

Sinds dien tijd hield de bespreking van redelijke vredes=voorwaarden op een soort van tijdverdrijf te zijn, een lief=hebberij van redenaars=na=het=dessert, en werd zij een mis=dadig complot dat in het verborgen gesmeed werd, in kleine geheime kamers waarvan de blinden gesloten waren en waar men een wachtwoord noodig had om te worden toegelaten. Kort gezegd, het werd een Bolsjewistische samenzwering. Hadden de Bolsjewisten hun eigen snoodheid niet verraden, toen zij met Duitschland vrede sloten en de zaak van de democratie en de vrijheid in den steek lieten? Werd het geval niet noodeloos door hen verergerd door het plunderen van de archieven van den Tzaar en de openbaarmaking van de geheime verdragen waarbij de bondgenooten groote uit=

gestrektheden onder elkander verdeelden zonder de belang=hebbenden daarin te kennen?

Met één uitzondering werd door de Amerikaansche dag=bladen van deze verdragen geen melding gemaakt en in de oogen van Cornelia en haar geestverwanten was dit een ver=grijp aan het nationaal fatsoen. Maar konden zij het verhel=pen? Wie den moed had deze stukjes aan het licht te brengen, moest er op verdacht zijn have en goed te zien vernielen of in de straten door het gepeupel mishandeld te worden of wel gevangen te worden gezet, „incommunicado", afgezonderd van de wereld en de menschen. Of wel men liep gevaar met de straf „van teer en veeren" kennis te maken terwijl ten slotte ook gevallen bekend werden waarin de tele=graaf=paal als galg had dienst gedaan.

De roemvolle overlevering van het vrije Amerkia was hier niet langer van kracht. De kleinzonen van het welgekleede canaille dat William Lloyd Garrison met een touw om den nek door de straten had gesleept, dachten nu aan niets anders dan hun vorderingen op Engeland en Frankrijk. Ook baatte het niet langer, dat de stad een Iersch=katholieken burgemeester had: de Katholieke Kerk was uitsluitend op haar stoffelijke belangen bedacht en had tegen het Bolsje=wisme front gemaakt. Stedelijke politie=agenten, mannen van de geheime politie van den Staat en een leger van verspieders en verklikkers in den dienst van rijke burgers, drongen kantoren en huizen binnen op ieder uur van den dag en den nacht en ontzagen zich niet hun slachtoffers voor onbepaal=den tijd te verdonkeremanen, kortom, men kan van hen zeg=gen, dat zij alle misdaden bedreven die zij beweerden te verhinderen en een onherstelbaar nadeel toebrachten aan de grondwet waarvoor zij een onbegrensden eerbied hui=chelden.

X

Te midden van deze vallei des doods vervolgden Cornelia en Betty haar weg en haar bevende handen zochten en vonden elkander in de duisternis die hen omringde. Weldra bleek dat

zij geen persoonlijk gevaar te duchten hadden: de vrienden van het vaderland waren niet voornemens de rijke lieden lastig te vallen en nog minder degenen die een beroemden naam droegen. Op een afstand gezien, moest dit „Witte Schrikbewind" wel den indruk maken van een losgelaten razernij en in den beginne klonk het ongeloofelijk dat schranʒdere mannen de leiding daarvan in handen hadden en de opʒstootjes van het gepeupel vooraf door heeren in schommelʒstoelen beraamd waren. Deze dapperen achter de schermen zouden met onverdeeld genoegen de weduwe van gouverneur Thornwell op de eene of andere manier onschadelijk maken, maar nu zij hiertoe niet in de gelegenheid waren, wachtten zij zich haar gevangen te nemen en daardoor haar verraad aan de groote klok te hangen. En de reden daarvan was geen andere dan dat de beslissing in de handen van Henry Cabot Winters en Rupert Alvin lag, dezen de beweging met ruime bijdragen ondersteunden en op den loop van zaken een waakzaam oog hielden.

Intusschen waren voor Cornelia andere beproevingen wegʒgelegd. Haar portierster ontving bevel elken avond den inʒhoud van haar prullemand zorgvuldig te bewaren. Maar nog meer. Een van haar vriendinnen uit de dagen van de NaaiʒClub, kwam zich als bekeerd tot de vredesbeweging bij haar aanmelden, werd dientengevolge in alle vereenigingen opgeʒnomen waartoe Cornelia behoorde, vergezelde haar naar de vergaderingen van de geestverwanten, liet zich, waar dat mogelijk was, in het bestuur kiezen, om alle gegevens en ontʒdekkingen samen te vatten in een uitgebreid verslag. Hieruit bleek zonneklaar dat de weduwe Jozua Quincy Thornwell zich met de Italiaansche anarchisten van Plymouth in gereʒgelde aanraking bevond en een briefwisseling onderhield met een hunner, een deserteur van de lichting, ofschoon er geen bewijzen voorhanden waren dat zij in zijn vlucht de hand had gehad. Hij schreef haar onder den schuilnaam van „Nonna" en een brief dien zij van hem ontvangen had, was in de registers onder nummer 1842T36 ingeschreven en luidde aldus:

„Beste Nonna. Het zal u zonder twijfel genoegen hebben

gedaan, dat mijn voorspelling is uitgekomen en de echte revolutie in Rusland gekomen is. Dit is een belangrijke historische gebeurtenis en wij hebben alle reden het als het begin van een nieuw tijdperk te begroeten. Voor het eerst zoo lang de wereld staat, zullen de arbeiders en de boeren nu waarlijk vrij zijn. Niemand kan zeggen of dit van duurzamen aard zal zijn en voor een groot deel zal dit wel afhangen van wat in andere landen gebeurt. Wanneer ook in Duitschland en Oostenrijk en Italië en Frankrijk en Engeland de omwenteling mocht komen, dan zal het den arbeider mogelijk worden een maatschappij op te bouwen die niet op de uitbuiting gegrond is. Maar wanneer de revolutie niet ook in de andere landen haar beslag krijgt, dan is alle hoop ijdel op de bevrijding van Rusland en zal daar het gezag van den arbeider niet van langen duur zijn. Wanneer Rusland zich in den oorlog moet verdedigen, dan kan het niet ontkomen aan het militairisme en de vrijheid en het militairisme kunnen niet naast elkander bestaan. Dan moet de Russische regeering evenals alle andere regeeringen haar heil zoeken in het geweld en de dagen van de revolutie zijn geteld.

Voor ons valt in Mexico niet veel uit te richten ten gevolge van ons gebrek aan kennis van de taal. Daarom zijn Nick en ik voornemens binnenkort in het geheim terug te komen voor de propaganda. Met de verzekering van mijn oprechte hoogachting en met mijn broederlijke groeten, uw vriend

BARTOLOMEO VANZETTI.

XI.

In de lente van 1918 toen de laatste stoot van Duitschland in voorbereiding was, belandde deze onderschepte brief in de handen van Rupert Alvin. Hij nam van den inhoud kennis met de gevoelens van ontsteltenis die van een oprecht vaderlandlievend man verwacht mochten worden. Onmiddellijk begaf hij zich tot zijn schoonmoeder en zoodra hij bij haar toegelaten was, plaatste hij zich in het midden van het vertrek en deelde haar mede, dat zij ernstig gevaar liep met de inwendige inrichting van de staats-gevangenis kennis te maken

wegens herhaalde pogingen tot hoogverraad. Tegelijkertijd verlangde hij, dat Betty haar koffer zou pakken en haar vader vergezellen naar den auto die vóór de deur stond. Hierop volgde een tooneel dat zoo zeer in strijd was met den waren Boston-aard, dat alle onvervalschte burgers van Boston geneigd zijn de waarachtigheid daarvan te betwisten. En licht zou het onderhavige geval een andere wending genomen hebben, indien de oude Jozua niet met de kleindochter van een turftrapper getrouwd was en daarmede een nieuw gevoelselement in de familie gebracht had.

Betty verklaarde, dat zij haar grootmoeder niet wilde en niet kon alleen laten. Naarmate het gebod van haar vader strenger en onverbiddelijker werd, werden haar tranen overvloediger en klampte zij zich vaster aan haar grootmoeder. En zelfs toen grootje haar op zachten toon den raad gaf haar vader te gehoorzamen, wilde zij daar niet van hooren en vroeg snikkende, hoe men zoo iets van haar kon verlangen. Hoe ernstiger het gevaar was dat grootje bedreigde, zooveel te meer sprak het ook vanzelf dat Betty haar niet aan haar lot zou overlaten. Het bleek dat Rupert meer gezegd had dan hij kon verantwoorden en na eenig aarzelen en stamelen erkende hij, dat het met die gevangenneming nog wel niet zoo'n vaart zou loopen en dat het aan zijn invloed gelukt was den storm te bezweren. Waarop Betty antwoordde dat zij in dit geval werkelijk niet wist welke reden er thans nog voor haar vertrek zou kunnen bestaan... En welke man is tegen zooveel logica bestand?

Wat Rupert nu verzon, was zijn Puriteinschen voorvaderen ten volle waardig en daarbij een bewijs dat de oude grondslag nog ongeschonden was. Hij verklaarde zijn dochter schuldig aan verzet tegen het ouderlijk gezag, haalde zijn horloge te voorschijn en gaf haar drie minuten bedenktijd. Zoodra deze verstreken was, zou hij naar huis gaan en een testament schrijven waarin haar naam niet genoemd werd en bovendien zou haar voor altijd de toegang tot zijn huis ontzegd worden. Drie minuten lang hield hij het uurwerk in zijn hand en intusschen hield Betty haar grootmoeder zoo krampachtig vast,

dat er niet aan te denken viel ook maar een vinger te be=wegen. Rupert klepte zijn horloge dicht — het was een ouder=wetsch exemplaar met een dubbele gouden kast en een deksel met een veer, — en zonder een woord te zeggen, ging hij de kamer uit. Betty schreide uren achtereen. Zij was overtuigd dat het haar vader ernst was met al die vreeselijke woorden die hij tot haar gesproken had en dat zij nu voor goed een verstooteling was.

Toen klonk de deurschel opnieuw en binnenkwam Debora, zwijgend en onbeholpen, gevolgd door den machtigen en indrukwekkenden president van de Pilgrim National Bank. Rupert wist een directie=vergadering van de Bank naar zijn wil te leiden en te beheerschen, maar de tong van zijn vrouw was machtiger dan hij. Zij verbood hem de bedreiging te vol=voeren die hij geuit had: zij wilde aannemen, dat zijn vader=landsliefde hem de genegenheid uit het oog had doen verliezen die alle leden van het gezin elkander toedroegen. Daarom deed zij een beroep op de goedgezindheid van haar moeder en haar dochter en smeekte haar de familie de onuitsprekelijke schande te besparen een van haar leden achter slot en grendel te zien zetten... Er scheen geen einde te komen aan het schreien. Betty betoogde dat zij in de onmogelijkheid was zich te verdedigen, zoo lang zij de misdaad niet kende waar=van zij beschuldigd werd. En hoe was het mogelijk van haar de belofte te vergen dat zij zich nooit meer daaraan zou bezondigen? Aldus zag Rupert zich genoodzaakt zijn aan=klacht een weinig te verduidelijken en eindelijk kwam het hooge woord er uit: zij lagen onder verdenking met anarchis=ten en deserteurs van de lichting samen te spannen.

De eisch kwam nu hierop neer, dat zij den omgang met Vanzetti zouden staken. Maar zij dachten allerminst een=stemmig met Vanzetti en deze was hiermede ten volle be=kend. Hadden zij niet hun best gedaan hem tot een meer Amerikaansch standpunt over te halen? Zou dit haar als verraad worden aangerekend? Was het haar verboden de anarchisten tot beter inzicht te brengen en was eenige ver=trouwdheid met hun gedachtengang niet onmisbaar? Rupert

voegde haar toe dat die schurken geen ander antwoord ver- dienden dan met behulp van een strop en een lantaarnpaal onder ieders bereik was en toen hij dit gezegd had, kwamen de poppen eerst recht aan het dansen. Waartoe diende een grondwet indien zij in tijd van oorlog buiten werking werd gesteld? Wat was de waarde van het vrije woord, indien het alleen vrij stond te zeggen wat de overheid welgevallig was? Indien de groote vraagstukken bestemd waren haar oplossing bij den lantaarnpaal te vinden, dan was daarmede nog niet uitgemaakt wie de opknooper en wie de opgeknoopte zouden zijn. Betty schreide en Cornelia schreide en Debora schreide. Het bleek opnieuw dat sommige denkbeelden een vernielende uitwerking op vrouwelijke zenuwen hebben en er valt wer- kelijk iets te zeggen voor het standpunt van Clara Scatter- bridge die zich over denkbeelden niet druk maakte, maar thuis bleef en acht kinderen ter wereld bracht.

Betty en Cornelia ontvouwden haar programma. Nooit hadden zij daden van geweld aangeprezen en nooit zouden zij daartoe komen, maar evenmin waren zij geneigd den oorlog in bescherming te nemen. Naar haar overtuiging zou het einde van den oorlog gezocht moeten worden in de toe- passing van voorwaarden die aan beide partijen recht lieten wedervaren en waaraan alle gedachte van een veroverden buit vreemd was. Indien de verdediging van deze beginselen in Amerika een misdaad geworden was, dan zou er voor twee leden van het geslacht Thornwell geen ontkomen zijn aan de gevangenis. Rupert en Debora vertrokken, plechtig en onge- naakbaar alsof zij een terechtstelling hadden bijgewoond en vijf minuten daarna klonk de huisschel opnieuw en stond een eenvoudig Italiaansch werkman te wachten, met een ver- sleten pak kleeren dat eenige nummers te groot voor hem was. Niemand anders dan de deserteur die dit familie-tooneel op het geweten had.

XII.

Hij was zichtbaar verlegen en vroeg:

„Ik weet niet of ik er goed aan gedaan heb hier te komen."

„Wel zeker, heb je daar goed aan gedaan!" zeiden zij en noodden hem binnen te komen.

„Mijn bezoek zou de dames misschien in ongelegenheid kunnen brengen."

„Daar zijn wij niet bang voor," antwoordde Cornelia en Betty stemde daarmede in: „Het doet ons altijd genoegen u te zien."

Het gelaat van Vanzetti klaarde op, zoo blijde was hij haar weer te zien, zoo gevoelig was hij voor de uiting van haar vriendschap. Zijn ietwat verwilderd uiterlijk droeg de sporen van zijn zwerftochten en men kon het hem aanzien dat de gedachte aan den oorlog hem met bezorgdheid vervulde. Hij was nu in zijn dertigste levensjaar, maar onwillekeurig zag Betty hem voor oud genoeg aan dat hij haar vader zou kunnen zijn, terwijl hij Cornelia haar gelijke in jaren toescheen. Maar tegelijkertijd had hij iets van een kind voor haar gevoel . . . Zoo hebben ten allen tijde de vrouwen den dichter en droomer bejegend wien het moeite kostte zich aan een hartelooze wereld aan te passen.

Een jaar lang had hij gezworven en het was hem bitter zwaar gevallen. Hij was teruggekomen om zich aan de propaganda te wijden en tevens het werk te doen dat zich mocht aanbieden. Nu ging hij naar Plymouth om in de nabijheid van de Brini's te zijn. Maar zijn oude kamer zou hij niet meer betrekken: de kinderen waren grooter geworden en konden ze noodig hebben. Men kon dat nooit met zekerheid zeggen, maar hij meende, dat hij geen gevaar liep gevangen te worden genomen: de regeering had overvloed van soldaten, maar kwam arbeiders tekort voor de fabricatie van oorlogsartikelen.

Zij hadden elkander veel te zeggen over den toestand van de wereld. Het scheen dat de propaganda ten gunste van de onderdrukking van de Russische omwenteling op het punt stond haar doel te bereiken.

„Het is een schandelijke toeleg," kon Cornelia niet nalaten op te merken.

Tot haar verbazing bespeurde zij dat Bart hoegenaamd

niets meer van Rusland verwachtte en de revolutie als volkomen mislukt beschouwde.

„Het is juist zooals ik u geschreven heb, Nonna, het militairisme is er de baas en de arbeider wordt door zijn eigen regeering onderdrukt. Misschien hebt u niet gelezen hoe de Sovjet met de anarchisten in Rusland omspringt. Alle propaganda is verboden en wie er zich aan schuldig maakt, wordt in de gevangenis gezet of doodgeschoten, net als onder de kapitalisten. Het is de tirannie die den arbeider tot gehoorzaamheid dwingt en hem naar het slagveld zendt."

„Maar, kameraad Vanzetti, moeten de Sovjets dan niet op zelfverdediging bedacht zijn?" het was Betty die zich met deze woorden in het gesprek mengde.

„O, zeker, zij moeten zich verdedigen, maar dat behoorden zij als vrije mannen te doen... Een mensch die niet geneigd is te vechten, mag nooit door anderen daartoe gedwongen worden. Niemand heeft het recht hem tot een slaaf te maken en hem te verbieden te denken en te spreken."

„Maar zou het mogelijk zijn op dien voet een leger bijeen te brengen?"

„Wanneer men het recht aan zijn zij heeft, dan vindt men ook genoeg menschen om de wapens daarvoor op te nemen. Nog een weinig geduld, Miss Betty, en u zult in Italië vreemde dingen zien gebeuren. Het is een arm land en wanneer de oorlog voorbij is, zullen er moeielijke dagen komen, voortdurend onlusten en eindelijk de omwenteling. Ik houd dat voor onvermijdelijk. De Italiaan is niet zoo gemakkelijk onder den duim te houden als de Russische boer: hij staat gereed te vechten voor zijn goed recht en hij wil een vrij man zijn. Juist daarom mogen wij in Italië een geheel andere soort van revolutie verwachten en nu is het onze plicht in Amerika een weinig geld te verdienen en dat voor de anarchistische propaganda naar Italië te zenden."

„Ik vrees dat je daarvan last zult ondervinden," zeide Cornelia. „Zij hebben hun spionnen, zij weten wat een ieder uitvoert en met den dag treden zij overmoediger op. Het eind zal zijn dat zij je gevangen zetten."

„Daar is niets aan te doen, Nonna, maak u niet bezorgd om mijnentwil. Een anarchist moet nu eenmaal propaganda maken, onverschillig waar hij zich bevindt. Wordt hij in het leger ingelijfd, zooveel te beter, dan maakt hij propaganda onder de soldaten. Belandt hij in de gevangenis, dan doet hij zijn best den cipier en zijn mede-gevangenen te bekeeren. Het komt alles op hetzelfde neer en allen zijn menschen als u en ik. Allicht komt er hier en daar iets op van het uitgestrooide zaad. Geen gevangenis en geen geweerkogel mag hem daarvan afschrikken. Hier is een kracht die sterker is dan de heele wereld en geen dynamiet dat daarbij haalt."

Hij zat in zijn stoel en had zich hoog opgericht onder den invloed van zijn aandoening. Er lag een wondere gloed over zijn gelaat en in zijn oogen fonkelde die onverzettelijke geloofsijver dien Cornelia in den laatsten tijd bij sommige van zijn geestverwanten had aangetroffen. Nu wendde hij zich tot Betty die voor hem het jongere geslacht vertegenwoordigde en in wie hij de bewaakster van de toekomst zag:

„Met den anarchist is het zoo gesteld: hij weet dat het kapitalisme nooit vrijwillig zal toegeven en daarom moet hij onvermoeid getuigen. Het schaadt niet als hij zich van sterke woorden bedient, mits de menschen slechts naar hem luisteren en door hem aan het nadenken worden gebracht. Getuigen en nog eens getuigen, dat is zijn dure plicht."

Hier hield Vanzetti plotseling op en uit zijn houding sprak iets van verlegenheid. Ook een anarchist behoort de vormen in acht te nemen! En het zou mogelijk zijn dat deze heftigheid hier min of meer misplaatst was.

„Meent u dat ik aan het doordraven ben geraakt?" vroeg hij.

„Een oogenblik," zeide Cornelia en zij ging naar haar boeken, naar een plank waarop enkele oude deelen stonden die nog niet onder het bed geborgen waren. „Ik zou je iets willen voorlezen, Bart. Er heeft hier een jonge Amerikaan geleefd, een nakomeling van den ouden Puriteinschen stam. Hij had zich in het hoofd gezet dat alle slavernij uit den booze is en hij besloot die overtuiging te verkondigen. Het scheelde weinig of het volk van Boston had de lynch-straf op hem

toegepast. Hij heette William Lloyd Garrison, onthoud dien naam, hij heeft in dit werelddeel een goeden klank. Hij heeft een blad uitgegeven dat hij „De Bevrijder" noemde, het was in 1831, nu zeven=en=tachtig jaar geleden. In de eerste afleve= ring heeft hij zijn programma medegedeeld." En zij las:

„Ik zal zoo onbuigzaam zijn als de waarheid en zoo onver= biddelijk als het recht. Wanneer dit onderwerp aan de orde is, ligt het niet op mijn weg mij in mijn denken of spreken of schrijven te matigen. Wie zou den man wiens huis in brand staat, willen aanraden in zijn alarm=sein maat te houden? Zoudt gij uw vriend willen voorschrijven zijn vrouw met mate te redden uit de handen van den roover van haar eer? Ver= langt gij van een moeder dat zij haar kind geleidelijk zal ontrukken aan het vuur waarin het gevallen is? Dan zult gij ook niet eischen dat ik in een zaak als deze de matiging be= tracht. Het is mij ernst en ik wil geen slag om den arm hou= den. Van verontschuldigingen wil ik niets weten en geen enkel woord zal ik terugnemen. En ten slotte wil ik gehoord worden. De onverschilligheid van de menschen is in staat de steenen te doen spreken en de dooden te doen opstaan uit hun graf."

„Ik heb nooit te voren van hem gehoord," zeide Vanzetti, „maar ik geloof dat hij en ik eenes geestes kinderen zijn,"

HOOFDSTUK VI.

Het Witte Schrikbewind.

I

„De dag van den roem" waarvan de Marseillaise spreekt, was aangebroken. De Amerikaansche troepen hadden den grooten Duitschen opmarsch tot staan gebracht en begonnen nu hun tegen-aanval die bestemd was een einde aan den oorlog te maken. Het gansche land volgde met geestdrift den loop van de gebeurtenissen, allen met uitzondering van enkele verdorven lieden wier hart niet ontvlamde bij dezen roem en wier verbeelding telkens weer de jonge mannen aanschouwde die verbloedden op het slagveld.

Cornelia en haar kleindochter begaven zich naar Plymouth om daar eenige dagen uit te rusten, Betty als de gast van haar vriendin Lucile Walker en Cornelia ten huize van de familie Brini. Het kamertje dat Cornelia gedurende anderhalf jaar gehuisvest had, was nu ingenomen door Fay die het evenwel gaarne aan de voormalige bewoonster afstond. Vanzetti had bij een buurman een onderdak gevonden, maar gebruikte zijn maaltijden bij zijn oude vrienden en bracht daar ook zijn avonden door. Zijn leven was nog altijd verdeeld tusschen het graven van greppels en het lezen van de weinige vooruitstrevende bladen die hij machtig kon worden. Er werd gefluisterd van een muiterij in het Italiaansche leger. Voor ditmaal was zij onderdrukt, maar zij zou zich herhalen en met verklaarbare spanning zag hij naar berichten uit.

Ook vertelde hij Cornelia van zijn wederwaardigheden in Mexico, hoe Nick Sacco had getoond een man van de bovenste plank te zijn en hoe zij zich hadden aangesloten bij een kolonie van Italianen, allen vluchtelingen voor den dienstplicht en met elkander levende naar een eenvoudig communistisch stelsel. Bart had zich voor de voeding van het lichaam verdienstelijk gemaakt, in zoover hij hun dagelijksch brood bakte, maar ook ten opzichte van de geestelijke spijziging had hij zich niet onbetuigd gelaten en hen ruim-

schoots van anarchistische propaganda voorzien. Onder de deelgenooten bevonden zich eenige bekenden van Cornelia: zoo onder meer Boda, de macaroni-venter wiens voertuig hen naar de tooneelvoorstelling gebracht had, ook Coacci en Orciani die zij bij die gelegenheid had leeren kennen.

Met toepassing van zeker liedje zou men ook van Cornelia kunnen zeggen dat zij „maar ééns in het jaar" kwam en dies had alles een feestelijk aanzien. Vader Brini liet zijn tuin zien en Cornelia bleek zich de Italiaansche namen van de gewassen te hebben eigen gemaakt. En wanneer de gastheer zich aan de Engelsche namen waagde, gaf dit den kinderen stof tot uitbundige vroolijkheid. Dien Zondag werd een wandeling in het bosch ondernomen, er werden bloemen geplukt en Fay en Trando herinnerden zich allerlei geheimen van de natuur waarop Bart hen gewezen had. Vanzetti volgde met belangstelling de ontwikkeling van den knaap en stond hem met raad en daad terzijde. Op zekeren dag toen Trando een verkoudheid had opgedaan, zeide Bart hem dat de beste behandeling een zweetkuur was. En zoo gezegd, zoo gedaan. Bart ging op zijn knieën liggen, zoodat hij een passende tegenpartij voor een jongen van nog geen tien jaar was en beiden begonnen nu een worstelspel waarin de groote man herhaaldelijk „gelegd" werd, terwijl de knaap zijn genoegen uitkraaide. De gevolgen van de behandeling lieten niet lang op zich wachten en Bart bracht hem te bed, met geen ander avondmaal dan een glas limonade. In den morgen zou hij volkomen hersteld zijn, aldus luidde de uitspraak van den liefhebber-geneesheer.

Sinds geruimen tijd verlangde Trando naar een viool. Den vorigen zomer had hij allerlei bij de hand gehad om het geld te verdienen dat hij daarvoor noodig had. Maar in den volgenden herfst ging een bezoeking van de influenza met de spaarpenningen strijken. Cornelia had aangeboden hem een viool te koopen, maar Bart meende dat op die manier de aardigheid er af was. Wat met eigen-verdiend geld betaald is, heeft een dubbele waarde en de inspanning die het gekost heeft, verhoogt het bewustzijn van kracht. Het was nu weer

de tijd van de bramen en het zou den jongen niet schaden ze in het bosch te zoeken.

De verhouding van Trando tot de jongens van de buurt vormde een eigenaardige moeielijkheid. Zij weigerden met hem te spelen omdat de pastoor hun verboden had zich met een ondeugenden jongen af te geven die niet naar de kerk ging en voor wien reeds een plaats in de hel werd warm gehouden. De andere jongens scholden hem „socialist" en wanneer hij zich afzonderde om een boek te lezen of met zijn zuster te spelen, dan noemden zij hem „zus". Het scheen dat zij nooit tevreden over hem waren. Bart leerde hem deze plagerij tot een bron van kracht te maken. Menig groot man had zich op die wijze getroost en wie hem in zijn jeugd veracht hadden, moesten later aanzien hoe hij hun boven het hoofd was gegroeid.

Vanzetti leerde hem wat de kern van waarheid is die in den godsdienst verscholen ligt. Er was een God, volmaakt in grootheid en goedheid, de God van de natuur wiens wetten wij moeten kennen om gelukkig te zijn. Deze God had alle menschelijke wezens gelijkelijk lief en het was in strijd met zijn wil dat de eenen de slaven van de anderen waren. Het was ons vergund vermeerdering van moed en kracht van Hem af te bidden en daarvoor hadden wij geen bemiddeling van den priester noodig. De priester was een mensch als ieder ander. Het gebeurde dat hij een goed mensch was, maar er waren ook slechte menschen onder de priesters, zooals Pater O'Brien, maar goed of slecht, hij vertegenwoordigde een stelsel dat er op uit was de armen onder de heerschappij van de rijken te houden.

Op zekeren dag vroeg Trando hoe de kinderen ter wereld komen en wat het huwelijk beteekent. Het is de gewoonte dat Italiaansche ouders voorgeven de kinderen te koopen, maar Bart achtte een ernstige verklaring nuttiger voor zijn jongen vriend. Hij was van meening dat kinderen de waarheid behooren te weten en dat ouders die hun kinderen opzettelijk in onwetendheid laten, daarin zeer verkeerd handelen...

Zoo was hij altijd een wijs man, daarbij zachtmoedig van

aard en in alle dingen zijn breed en mild inzicht toonende. En diezelfde man werd in den tijd van één enkele seconde als een getergde leeuw wanneer hij het een of ander onrecht op zijn weg ontmoette. De grootere jongens van de buurt wisten daarvan mee te spreken, wanneer zij het waagden „Zus" te plagen.

II.

De betrekkingen van Betty Alvin met de familie Walker waren van bijzonderen aard. Alle Walkers waren zeer vaderlandlievend en ergerden zich in hooge mate aan de meeningen en de houding van Betty, maar indien zij naar Plymouth gekomen was en niet bij hen haar intrek genomen had, zou dit zonder twijfel als een onvriendelijke daad zijn aangemerkt. Het spreekt vanzelf dat de moeder van Betty de meest onwelwillende verklaring van hun uitnoodiging bij de hand had en beweerde dat de Walkers, indien zij niet beter bij de hand hadden, ook met een „rood" patriciërskind genoegen namen. Maar Betty verwierp die uitlegging en onderhield de vriendschap met Lucile, terwijl zij alles achterwege liet wat haar gastheer en gastvrouw zou kunnen ontstemmen.

Gedurende haar bezoek was mr. Walker niet langer dan één dag aanwezig. Meer nog dan anders was hij ten prooi aan gejaagdheid en bezorgdheid en elke lijn van zijn aangezicht getuigde daarvan, een angstwekkend voorbeeld van de verwoestende uitwerking die het zakenleven op zijn slachtoffers heeft. Mrs. Walker was stil en verstrooid en ook Lucile was zeer gesloten, maar eindelijk gelukte het Betty haar aan het spreken te krijgen. Het was de overtuiging van Mrs. Walker dat een bankiersgroep van Boston besloten had hem uit zijn bedrijf te dringen en de man die aan het hoofd van deze beweging stond, was niemand minder dan Henry Cabot Winters, de oom van Betty. Berichten uit allerlei bronnen bevestigden Mr. Walker in dit vermoeden en bij alle moeilijkheden waarmede de vilt-nijverheid te worstelen had, stond telkens weer Mr. Winters die aan de touwtjes trok.

„Denk eens aan," riep Lucile uit, „het is een geheel van ondernemingen dat in het vorig jaar een zuivere winst van een-en-een-kwart millioen dollar heeft gemaakt en dit jaar nog daarboven gegaan zou zijn en met dat al is het den eigenaar niet mogelijk geweest bij een bank in Boston of New York een crediet van een half millioen dollar los te krijgen. Alle banken trekken één lijn met elkander en weigeren eenstemmig alle tegemoetkoming. Nu is het een eigenaardigheid van de vilt-nijverheid dat de verkoopen in het begin van het jaar plaatsvinden, terwijl de betalingen eerst in den herfst volgen en vandaar dat in dit vak een zaak zonder crediet onbestaanbaar is. De bankiers waren hiervan volkomen op de hoogte en jaar in, jaar uit, had Mr. Walker dan ook als een vanzelf sprekende zaak het noodige crediet tot zijn beschikking gehad. Voor dit jaar had hij nog meer verlangd met het oog op zijn oorlogs-kontrakten en zijn stijgenden omzet en de verraderlijke handelwijze van de bankiers bestond hierin dat zij hem maanden met beloften en toezeggingen op sleeptouw hadden gehouden en geenerlei bezwaren hadden geopperd tot het laatste oogenblik toen hij een bedrag van een paar maal honderd-duizend dollar te betalen had en men hem plotseling te kennen gaf, dat hij daarvoor uit eigen middelen te zorgen had. Er moest hiervoor de een of andere reden bestaan en Mr. Walker was overtuigd dat Henry Cabot Winters het op zijn ondergang gemunt had.

De bankiers hadden accountants aangewezen die met het nazien van zijn boeken belast werden en tot de slotsom kwamen dat hij drie millioen dollar noodig had om het tot den herfst te kunnen uitzingen en voor het gebruik van dat geld verlangden zij een interest van zeven-en-twintig procent. Hij was geneigd zich daarbij neer te leggen, in de overweging dat zijn winst dit zou kunnen lijden, maar zelfs dan was hij er niet zeker van dat het geld hem verstrekt zou worden. Hij vreesde dat er aan uitstel en uitvlucht geen einde zou komen en hij ten slotte gedwongen zou worden zijn bezit aan de bankiers over te doen. Hij was de eigenaar van twintig belangrijke fabrieken die dag en nacht werkten en meer dan

acht-duizend arbeiders in hun dienst hadden en hij mocht er op wijzen dat zijn bedrijf van het grootste belang was voor zijn land, maar de regeering weigerde hem niet alleen alle geldelijke hulp, maar was ook niet geneigd hem tegen deze samenzwering van de bankiers te beschermen.

Toen Betty Cornelia van dezen stand van zaken op de hoogte had gebracht, vroeg zij:

„Zou dat waar kunnen zijn? Gelooft u dat oom Henry tot zoo iets in staat is, grootje?"

„Het doet mij leed dat ik het zeggen moet, kind, maar hij heeft er den naam van."

„Maar, grootje, hij maakt toch in het geheel niet dien indruk."

„Sommige menschen zijn in den kring van hun familie heel anders dan in de groote wereld daarbuiten. Oom Henry is schatrijk geworden en toch heb ik nooit gehoord dat hij iets tot stand heeft gebracht."

„Maar, grootje, het zou toch al te erg zijn Mr. Walker zoo iets aan te doen."

„Het is de gebruikelijke manier in de zakenwereld. Ik heb daarvan heel wat staaltjes bijgewoond, maar ik heb er het zwijgen toe gedaan. Henry en James en je vader bespraken hun plannen met je grootvader en Jozua plunderde de anderen, totdat eindelijk een ander het hem deed. Hij stelde vertrouwen in den eerlijken naam van de Morgans, de grootste bankiers van New York, en belegde al wat hij bezat, in de papieren van den New Haven-spoorweg. Kort daarna bleek dat de heeren van New York op alle bezittingen van de onderneming de hand hadden gelegd en de koers daalde van twee-honderd-zes-en-veertig tot zestien, als ik mij goed herinner. Ik heb je grootvader hooren zeggen dat hij genoeg papieren van de New Haven had om de muziekzaal te behangen, maar niet genoeg om zijn schulden te betalen."

„Zijn de spinnerij en Heuvelzicht toen het eigendom van oom James geworden?"

„Ja, bij die gelegenheid. Tienduizenden menschen waren er toen nog veel slechter aan toe. Weduwen en kinderen en

ouden van dagen.. De achteruitgang van de nijverheid waarover zooveel gesproken wordt, dagteekent van dien tijd toen wij in Morgan en zijn bende een onbeperkt vertrouwen stelden. Zij hebben uit dit deel van het land voor minstens vijfhonderd-millioen weggehaald."

„Maar, grootje, wanneer oom Henry Mr. Walker op die manier behandelt, dan is dat niets beter dan rooverswerk."

„Dat is het ook niet. Maar laten je vader en je ooms dat niet hooren. Zij zouden het van een meisje van twintig jaar niet vriendelijk opnemen."

„Het doet mij genoegen dat ik niet altijd twintig blijf", antwoordde Betty.

III.

Toen Cornelia in Boston was gekomen, was haar eerste gang naar het kantoor van haar schoonzoon.

„Henry, wat heb ik gehoord van jou en Jerry Walker?"

„Hoe zou ik kunnen weten wat u gehoord hebt, moeder?"

„Dat je hem zijn fabrieken af wilt nemen."

„Heeft Jerry u dat gezegd?"

„Nee, maar Betty heeft bij Lucile gelogeerd en daar heeft zij natuurlijk het een en ander van hun moeilijkheden gehoord."

„Jerry vertelt het zijn vrouw, zijn vrouw vertelt het Lucile, Lucile vertelt het Betty, Betty vertelt het u en u komt het mij vertellen," zeide Henry lachende.

„Is het waar, Henry? Maak je het hem lastig?"

„Er is geen woord van waar, moeder."

„Heb je geen belang bij zijn zaken?"

„Dat heb ik niet gezegd. Jerry heeft zich tot eenige bankiers gewend — onder wie ook Rupert en John Quincy — en vraagt geld te leen. Die bankiers zijn met mij bevriend en vragen mij een onderzoek in te stellen, hetgeen ik doe. En omdat het besluit van de bankiers niet naar den zin van Jerry is, zet hij zich in het hoofd dat ik een eerste-klas samenzweerder ben die het op zijn verderf heeft aangelegd. Dat zijn natuurlijk praatjes voor de vaak."

„Henry, je hebt den naam geen edelmoedig vijand te zijn."

„Moeder," zeide hij lachende, „is u hier gekomen om mij tot den eeuwigen vrede te bekeeren? De waarheid is dat ik, nu enkele jaren geleden, het een en ander met Jerry Walker heb doorgemaakt. Ik was toen aandeelhouder in een paar van zijn vilt-maatschappijen en in die hoedanigheid werd ik in de direktie gekozen. Maar ik kwam al heel gauw tot het inzicht dat zijn manier van zaken-doen hemelsbreed van de mijne verschilde en daarom heb ik mij tegen een behoorlijken prijs laten uitkoopen en hem verder aan zijn lot overgelaten. Maar sinds dien tijd is hij altijd bang voor mij gebleven en kan hij blijkbaar niet vergeten dat ik het een en ander van hem weet."

„Henry, ik voel nu eenmaal iets voor Jerry, al sedert den tijd toen hij loopjongen in het ziekenhuis was en ik zag dat er iets in dien jongen stak. En je weet dat mijn man hem voor zijn eerste zaak aan het geld geholpen heeft."

„Ja, dat herinner ik mij. Maar hij is nu volwassen en hij kan toch bezwaarlijk verwachten dat u hem door zijn moeilijkheden heen zult helpen."

„Ik beweer niet alles van zijn zaken te weten."

„Natuurlijk niet, moeder, daarvoor zou men een buitengewoon bekwaam accountant moeten zijn en die moet terdege uit zijn oogen kijken, want Jerry heeft sommige dingen verbazend handig verstopt. Ik verzeker u dat het een ingewikkelde geschiedenis is en daarom zou ik u willen aanraden u door de Walkers daarvoor niet te laten gebruiken. Het best is u van de heele zaak niets aan te trekken."

„Ik zou je alleen willen vragen hem een kans te geven, Henry. Behandel hem op den voet waarop je alle mannen van zaken behandelt."

„Moeder, dat zullen de bankiers moeten beslissen en op het oogenblik spreekt u met een advokaat. Er zijn veel bankiers die belang hebben bij het geval-Walker en allen zijn het er over eens dat hij enorme sommen noodig heeft. Er is nu eenmaal een bepaald bedrag voor dat doel beschikbaar, —

misschien niet meer dan twee procent van wat er gevraagd wordt en Jerry heeft meer dan zijn portie."

„Ik hoor dat hij er een hoogen prijs voor betaalt."

„Dat is zijn opvatting van de zaak. Hij meent dat het voor een bank de eenvoudigste zaak ter wereld is, alle chèques te verzilveren die het hem invalt te teekenen. Geen haar op zijn hoofd denkt aan het risico dat de bank loopt."

„Is het waar dat hij zeven-en-twintig procent betaalt, Henry?"

„Dat moet u de bankiers vragen, moeder. Ik heb niet het recht de zaken van mijn cliënten hier te bespreken, maar ik zou u aan de waarheid willen herinneren dat twee menschen het nooit eens zijn over de waarde van een paard, wanneer de een als verkooper en de ander als kooper optreedt."

„Henry, laat mij je dan op den man af vragen: is het je bedoeling de zaak van Jerry in te palmen?"

„Volstrekt niet, moeder."

„Spreek je de waarheid?"

„Heb ik u ooit iets wijs gemaakt?" — Hier schelde de telefoon. Henry nam den hoorn in de hand en zeide: „Ja, Rupert, ik kom straks even aan. Ik heb juist een gesprek over die zaak met Mrs. Thornwell en ik heb haar gezegd dat jij de bankier en de kwade man bent."

Later op den dag ging Cornelia dien „kwaden man" een bezoek brengen en zij trof hem aan gezeten tusschen stapels van statistieken en verslagen die op de vilt-fabrikatie betrekking hadden. Hij ontving haar beleefd, maar toonde zich niet bijster toeschietelijk met zijn kostbaren tijd. Wanneer zij zijn raad was komen inwinnen met het oog op de belegging van duizend dollar van haar spaarpenningen, zou hij haar met het grootste genoegen een uur lang hebben aangehoord — daartoe was hij altijd jegens elk lid van de familie bereid — ook al was het de armste nicht van den vijfden graad. Maar nu zij in den naam van Jerry Walker kwam opdagen, zeide hij haar zonder omwegen dat een bende van gelukzoekers misbruik maakte van haar goedheid. Zij vergiste zich deerlijk wanneer zij meende dat Rupert dichter bij de

zaak was betrokken dan de meeste andere bankiers. Er was een kommissie van geldmannen aangewezen die over de toekomst van de vilt-industrie zouden te beslissen hebben. En ondersteld dat Rupert tot hen zeide: „Mijne heeren, ik heb mijn schoonmoeder beloofd dat wij, ter wille van mijn genegenheid voor haar, bereid zijn haar voormaligen boodschappenjongen al het geld te geven dat hij verlangt, — ook dan zou het lang niet zeker zijn dat de andere bankiers genoegen daarmee namen..

„En drie millioen heb ik niet in mijn vestzak, moeder."

IV.

Zoowel Henry als Rupert hadden onwaarheid gesproken en eerst na verloop van twee, drie weken was Cornelia tot deze ontdekking gekomen. Mrs. Jerry Walker had nauwelijks de woning van Cornelia betreden, toen zij in tranen uitbarstte en het vreeselijke vertelde dat bezig was te gebeuren. Jerry Walker werd tot den laatsten dollar dien hij in de wereld bezat, uitgeplunderd. Rupert Alvin en Henry Cabot Winters hadden het kommando over den rooftocht, terwijl de andere bankiers slechts gebrekkig waren ingelicht en in geen geval de zaak tot het uiterste wenschten te drijven. Men was het eens geworden over de leening van drie millioen en Mr. Winters was opgedragen de noodige voorbereidingen te treffen, maar in stede daarvan had hij een van de groote banken van New York weten te bewegen een leening plotseling op te zeggen en op die wijze ging er weer een maand verloren.

Toen het eindelijk begon te spannen en er op korten termijn een half millioen dollar moest zijn, was de arme Jerry gedwongen den volledigen voorraad van al zijn maatschappijen aan de bankiers over te doen. Er werd een draai aan de overeenkomst gegeven alsof het een beleening betrof en zelfs werd hem het recht toegekend binnen twee jaar na dato zijn onderpand tegen betaling van een-en-een-kwart-millioen dollar terug te nemen, maar op denzelfden dag waarop het

voorschot werd uitbetaald, waren de bankiers, onder aan⸗voering van Mr. Winters al begonnen de ondernemingen te plunderen. Er werden zetbazen aan het hoofd van de fabriek geplaatst en Jerry Walker werd de inzage van de boeken ontzegd. Over de bezittingen van de onderhoorige maat⸗schappijen werd naar willekeur beschikt. Zij werden be⸗zwaard met schulden en vorderingen en waarheen Jerry ook het oog richtte, overal bevond hij dat de een of andere onbekende advokaat met beslaglegging en dergelijken aan den gang was geweest. Alles lag onder een gerechtelijk ver⸗band en de werkelijke eigenaar van dat alles was niet in staat ook slechts een dollar los te maken. Reeds zag hij den dag naderen waarop hij genoodzaakt zou zijn ter wille van zijn levensonderhoud zijn huis te verkoopen.

Zoo stond het er mede. Het wild was neergelegd en de vervolgers vergastten zich aan zijn bloed. Cornelia was diep bedroefd en riep moord en brand, maar de misdadigers lieten zich daardoor hun genoegen niet vergallen.

„Zeker, moeder," zeide Henry, minzaam en goedhartig, „zeker, ik heb u iets op de mouw gespeld. Had u dan iets anders van mij verwacht?"

„Ik meende dat je althans nog een weinig familie⸗zwak had."

„U bent veel te verstandig om uzelve met groote woorden te paaien, moeder. Bovendien weet u zeer goed, dat ik veel voor de familie Thornwell, maar bitter weinig voor de familie Walker voel. Wanneer u met mij over uw eigen zaken was komen spreken, dan zou ik u in alle oprechtheid te woord hebben gestaan en in geval van nood kunt u over mijn laatsten dollar beschikken. Maar wanneer u, midden in een groote crisis, mij komt vragen Mr. Walker een handje te helpen, dan hebt u geen reden te verwachten dat ik voor u klaar zal staan. Want daarom was het dan toch te doen en daarom werden Mrs. Walker en Lucile en u in beweging gezet. Zij hebben nu al verscheidenen jaren de vriendschap met Betty aangekweekt en ik voel geen roeping daartoe de hand te leenen. Toen ik Rupert en James vertelde wat er gebeurd

was, vonden zij dat ik er goed aan had gedaan u met een kluitje in het riet te sturen."

„Het komt er dus op neer dat Jerry Walker uit zijn zaken gezet wordt."

„Volstrekt niet, moeder. Hij kent het artikel vilt door en door en wanneer hij een baantje zoekt als direkteur van een van de fabrieken, dan hebben wij daar graag een ruim salaris voor over. Maar hij heeft geen verstand van geldzaken en wij zullen onze maatregelen moeten nemen om hem te be≈letten dat hij den boel in het honderd stuurt."

„Hij heeft den laatsten tijd veel geld verdiend, Henry."

„Dat is geen kunst nu het geld op straat ligt en de regeering alles koopt tegen den hoogsten vraagprijs. Maar de oorlog kan niet lang meer duren en dan begint het onweer. Tegen dien tijd moeten wij er voor zorgen een betrouwbaarder man dan Jerry Walker aan het roer te hebben."

Cornelia vertrok in het besef dat zij niets anders kon doen dan de gebeurtenissen van de eerstvolgende maanden gedul≈dig af te wachten. Tot dusver had de wolf haar het passende zinnebeeld van haar schoonzoon toegeschenen, maar voort≈aan zou zij zich hem voorstellen als een vernuftige, hupsche en innemende spin. Zij zag hem zitten in zijn web, loerende op de zakenvliegen en van tijd tot tijd schoot hij voor den dag en zette zijn pooten in een slachtoffer dat met de draden van het web omsponnen werd, totdat het geen lid meer kon verroeren, om dan te worden uitgezogen en voor goed van alle kracht beroofd.

Onzen doortastenden vilt≈fabrikant trof het ongeluk dat hij in dit net spartelde totdat zijn gezondheid verwoest was. Zijn handen beefden voortdurend zoodat hij geen kop koffie meer kon vasthouden en genoodzaakt was den winter in Noord≈Carolina te gaan doorbrengen en daar golf te spelen. Toen hij vertrokken was, werd door de bankiers een bijeen≈komst met zijn advokaten belegd waarin de geldmannen betoogden dat alle kansen voor Jerry verkeken waren en met het oog daarop gaven zijn raadslieden hem in overweging een akte te teekenen, waarbij hij zich bereid verklaarde tegen

uitbetaling van zes-honderd-vijf-en-twintig-duizend dollar een streep door al zijn vorderingen te halen. Voor dien prijs deed hij afstand van ondernemingen die dat jaar een netto-winst van een-drie-kwart-millioen dollar hadden afgeworpen en voor het minst een waarde van tien millioen dollar vertegenwoordigden. Met de zes-honderd-vijf-en-twintig-duizend dollar betaalde hij een deel van zijn schulden en de opbrengst van zijn huis en inboedel had dezelfde bestemming en met zijn gezin ging hij in een klein huisje wonen, in afwachting dat zijn dochter een betrekking gevonden had.

„Is het niet prachtig, grootje?" zeide Betty. „Wanneer ik wat ouder ben en goed oppas, dan krijg ik een deel van het geld van Lucile en kan ik haar daarvoor in dienst nemen, — misschien als gouvernante van mijn kinderen. En Priscilla krijgt ook haar deel daarvan. Zij zou het kunnen gebruiken voor de oprichting van een liefdadigheids-gesticht waar Mr. en Mrs. Walker op hun ouden dag een onderkomen vinden. En neef Jozua," — dat was de eenige zoon van Henry Winters — „krijgt een veel grooter portie dan een van ons en kan dat aan zijn liefdes-avonturen besteden, die, naar ik hoor, een voorname plaats in zijn leven beslaan. Tante Alice zal haar verliefden dichter een extraatje kunnen toestoppen..

„Kindlief, je moet niet zulke dingen zeggen."

„Het blijft toch in de familie, grootje. Wij, kinderen van den nieuwen tijd, zijn niet voor een kleintje vervaard. Wij hebben geleerd de dingen bij hun naam te noemen en er geen doekjes om te winden. Ik heb in de krant gelezen dat Mrs. Henry Cabot Winters voornemens is een kleinen schouwburg te bouwen waarin de geestesvruchten van haar uitverkoren dichter vertoond zullen worden, zoodra de oorlog voorbij is. Ik vrees dat het voor de dames die over de veertig zijn, niet zoo heel makkelijk is haar platonische minnaars te boeien en zij over de brug zullen moeten komen."

„Goede hemel ! Nu merk ik toch dat ik oud word. Dat jonge geslacht is mij ontgroeid."

V.

Er kwam een dag waarop iedere welgeschapen bewoner van Amerika zijn huis uitstormde en den eersten, den besten voorbijganger om den nek viel en danste en lachte en juichte en zong. De menschen wierpen hun hoed in de lucht of bonden tinnen blikken aan een auto en reden daarmee de straten op en neer. Drie dagen daarna werd dezelfde vertooning herhaald, omdat de eerste keer een vergissing geweest was en het schuldige nieuws-agentschap zich overijld had. Maar de oorlog was gewichtig genoeg om twee malen den wapenstilstand te vieren en zelfs was State Street er getuige van dat mannen en vrouwen van het „blauwe bloed" zich met schoenpoetsers verbroederden en cylinder-gehoede bankiers voor de eerste maal in hun lange leven hun waardigheid aan hun laars lapten.

Dit was een vreugde-betoon waarin ook de vrienden van den vrede konden deelen. Het volk zou een- of twee-honderdduizend verminkte medeburgers voor zijn rekening krijgen, maar althans was er geen sprake meer van een dagelijkschen aanwas. Ook mocht men verwachten dat de menschen naar rede zouden luisteren en het een ieder vrij zou staan tegen den eerstvolgenden oorlog te ijveren zonder gevaar te loopen met de gevangenis kennis te maken. De Keizer was naar Holland gevlucht en het scheen alsof een nieuwe wereld-orde gereed stond haar intrede te doen. Wat al wonderschoone beloften! Een wereld waardig door helden bewoond te worden, — een wereld waarin de demokratie geen aanvallen meer te duchten had, — een wereld waarin de laatste oorlog door de kracht van de gerechtigheid gewonnen was. Zoo had men het ons gedurende anderhalf jaar althans ééns in de week in een gloeiende redevoering voorgespiegeld en nu zou dit alles verwezenlijkt worden. De eerste schrede op den nieuwen weg werd gezet, toen President Wilson zijn schrijfmachine en zijn veertien punten inpakte en naar Europa overstak om daar op de vervaardiging van een wereld-grondwet het toezicht te houden. Er scheen aan de verpakking

het een of ander te ontbreken: een van de punten was in Engeland zoek geraakt, — het punt dat voorzag in „de vrijheid van de zee" — en toen hij in Frankrijk aan wal stapte, had hij er nog maar dertien over.

Men had het Amerikaansche volk op het hart gedrukt hem te vertrouwen: hij was de President en had bronnen van inlichtingen tot zijn beschikking die voor alle andere stervelingen niet toegankelijk waren, — zoo had Debora haar moeder verzekerd. Maar nu bleek dat die bronnen niet bestonden of dat hij er althans geen gebruik van gemaakt had. Hij onderhandelde niet met zijn bondgenooten en deed geen enkele poging hen ook slechts één enkele van hun begeerige eischen te doen opgeven. En weldra was de tijd daartoe verstreken: het gevaar was voorbij, de bondgenooten behoefden niet langer bevreesd te zijn en konden doen wat hun behaagde.

Het was een jammerlijk ontnuchterende ervaring en tien jaren van harteloosheid en bederf op elk gebied van het Amerikaansche leven zijn daarvan het gevolg geweest. Het toppunt werd bereikt toen de President zich aan de roofdieren van de politiek overgaf en hen in het bezit liet van hun prooi. Hijzelf keerde terug en beweerde dat de bedoeling van zijn veertien punten volkomen tot haar recht was gekomen. Ja, hij ging zelfs verder en verscheen voor een kommissie van den Senaat en verklaarde, dat de geheime verdragen hem onbekend gebleven waren, totdat hij in Parijs was aangekomen, — een verzekering die onze goedgeloovigheid op een zware proef stelt.

VI.

Er waren eenige groepen in Amerika wier eischen buiten het bereik van de staatslieden van Versailles bleven en tot die groepen behoorden de vrouwen; Frankrijk kon den Rijn en Japan Sjantoeng inpalmen, maar wie kon den Amerikaanschen vrouwen haar rechten in haar eigen land onthouden? De manier waarop de mannen hun stemrecht uitoefenden,

was zeker niet zoo voortreffelijk dat zij den bijstand van hun vrouwen en zusters mochten versmaden. In tegenstelling met de oorlogsleus, zou men zich hier kunnen vereenigen onder het parool: Laat ons een wereld opbouwen die waardig is door heldinnen bewoond te worden. Aldus ontstond in een twintigtal steden de strijd voor het vrouwenkiesrecht. In Washington werden de kongresleden door vrouwen omsingeld en bejaarde staatslieden door rappe vrouwentongen op de vlucht gedreven. Strijdlustige kiesrecht-vrouwen stonden met plakkaten op post bij het Witte Huis en werden tallooze malen door de politie ingerekend. Dit nu was een lastig geval, omdat de gevangenis in de hoofdstad voor straatzwervers en beschonken negers was ingericht en voor dames geen passend onderkomen bood.

De voorstanders van het vrouwenkiesrecht waren in twee groepen verdeeld: de fatsoenlijke helft, anders gezegd degenen die zich tevreden stelden met het houden van hoogdravende redevoeringen, het indienen van verzoekschriften en ééns in de maand een bericht van enkele regels in de nieuwsbladen, — en daarnaast de strijdende helft die twee malen daags beslag legde op de eerste pagina van de krant. Beide groepen waren in Boston aan het werk, — zooals vanzelf spreekt in een stad vol vrouwen die zichzelf bevoegd achten, niet alleen Amerika, maar de gansche wereld te regeeren. Beide groepen deden haar best Cornelia Thornwell en haar kleindochter voor haar gelederen aan te werven en de strijdende gemeente behaalde de overwinning. Een nieuwe bron van ergernis voor de Naai-Club en een nieuwe ramp voor een talrijke familie.

De oudste dochter van Cornelia, de moeder van Betty, was een besliste tegenstandster. Haar vijanden wisten te verhalen dat op zekeren dag, toen gasten te harent verwacht werden en schikkingen getroffen moesten worden, zij zich in haar studeervertrek zou hebben afgezonderd. Op een desbetreffende vraag luidde haar antwoord, dat zij een artikel geschreven had over: „De Vrouw als Schutsengel van het Huis". De anti's hoorden dergelijke anecdoten met veront-

waardiging aan, omdat zij zich bewust waren dat het misdadig optreden van de kiesrecht-vrouwen haar aan den huiselijken kring ontrukte en haar indirekt dwong tot een kwaad dat zij afkeurden. Maar de ware „anti" was de jongste dochter van Cornelia, Clara Scatterbridge, die in haar huis te midden van haar acht kinderen troonde en hen liefhad en vertroetelde en zorg droeg dat de neuzen en neusjes gesnoten werden. Clara had geen voorstelling hoe een stembiljet er uit zag, — een onwetendheid die haar door niemand in haar omgeving euvel werd geduid. En Alice Winters haalde haar fraai gevormde blanke schouders op wanneer zij iemand over de beteekenis van het kiesrecht hoorde uitweiden.

President Wilson had zich met al de macht van zijn rechtzinnigheid verzet tegen de regeling van het stemrecht bij algemeene wet. Hij beweerde dat het een aangelegenheid gold die elke staat afzonderlijk te regelen had en toen de teven blaften, herhaalde hij zijn woorden. Maar het was meer gezien dat een groot staatsman van meening veranderde, wanneer hem het leven een weinig moeilijk werd gemaakt. Het was een feit dat de vrouwen van het Westen kiesgerechtigd waren. Woodrow kon niet vergeten dat Californië bij zijn laatste verkiezing den doorslag had gegeven en dus bij een volgende gelegenheid zijn partij en zijn wereldpolitiek het onderspit kon doen delven. Het was waarlijk geen genoegen een vrouw te zien stemmen, maar nog ondragelijker was haar op een Republikein te zien stemmen.

De President kwam in Februari terug uit Europa en de kiesrecht-vrouwen maakten voor hem een grootscheepsche begroeting in New York gereed. Dit was meer dan hij kon verduwen in zijn overspannen toestand en met de verklaring in het verschiet die hij tegenover den Senaat had af te leggen. Zoo veranderde zijn schip in het laatste oogenblik van koers en stevende naar Boston. Dit bracht de Bostonsche kiesrechtvrouwen plotseling op den voorgrond, — in dien zin dat zij verplicht waren binnen enkele uren een betooging voor te bereiden. Cornelia en Betty werden met aanzoeken om hulp bestormd. Er moesten banieren vervaardigd worden waarop

dringende en pittige vragen prijkten en die banieren moesten door vrouwen van het zuiverste bloed gedragen worden. Voorts zou de laatste redevoering van den President tegen het vrouwen-kiesrecht op de gemeente-weide van Boston verbrand worden.

VII.

Oud-Boston is een stad die door koeien werd aangelegd. Zij maakten sporen en deze werden paden, en allengs zijn deze geworden tot de grenzen en afscheidingen die voor alle tijden zijn vastgelegd in tallooze dokumenten waarvan ginsch gerechtsgebouw de veilige bergplaats is. Op Beacon Hill staat nog steeds een huis waarin zich onder een van de vensters een doorgang bevindt die zijn ontstaan te danken heeft aan de omstandigheid dat een van de vroegere eigenaars zich ten eeuwigen dage ten behoeve van zijn koe den toegang tot de gemeente-weide bedongen had. In stede van een koe verscheen daar nu een auto en daarin bevond zich een heer, plechtig in het zwart gekleed en met hoogen zijden hoed. Een militair geleide verhoogde het indrukwekkende karakter van het geheel en bij den aanblik van zooveel luister barstte de menigte in een luid gejuich los dat den nieuw-aangekomene aan het gedruisch van de groote wateren deed denken. Het stond nu eenmaal geschreven dat de vaderlandsliefde dien dag in Boston haar hoogste lied zou zingen waarmede zelfs de Iersch-katholieken zouden instemmen, zoodat de eenige wanklank van dien dag werd voortgebracht door het verzet van een twintig-tal weerbarstige vrouwspersonen die weigerden zich neer te leggen bij de omschrijving die een groot staatsman van zijn opvatting van het begrip Demokratie beliefde te geven.

Tot deze twintig vrouwelijke plaaggeesten behoorde de weduwe Jozua Quincy Thornwell, eertijds gouverneur van den Staat, — benevens Elizabeth Alvin, de dochter van den President van de Pilgrim National Bank. Maar de naam van beiden kwam niet voor op de lijst die aan de pers verstrekt

werd. Zij waren met de andere vrouwen opgetrokken en droegen groote plakkaten, maar het duurde niet lang of zij werden ingerekend, uitgenoodigd plaats te nemen in een politiewagen en daarmede naar het politie-bureau in Joy Street vervoerd.

De politie had haar in haar macht, maar wat moest zij met haar beginnen? Dat was de groote vraag die niemand wist op te lossen. Er was strenge order gegeven zorg te dragen dat zij niet in de nieuwsbladen vermeld werden, maar juist dit bevel scheen onuitvoerbaar. Zij brachten den heelen dag door, zittende in een kamer van den politie-post, met geen ander voedsel dan de wetenschap dat zij op de eerste bladzijde van de avondbladen zouden prijken. In den loop van den avond werden zij naar het Huis van Bewaring overgebracht, — anders gezegd, de eerste verdieping van het gerechtsgebouw. Zij sliepen daar op houten banken die met zwart oliedoek overtrokken waren. Zij rolden haar mantel op en bezigden dien als hoofdkussen en spreiden kranten uit om alle onreinheid te bedekken, maar helaas, er was een onrein element dat het vermogen had zich te bewegen. Cornelia hield de wacht bij haar kleindochter die was ingeslapen en, bij wijze van tijdverdrijf, telde zij een-en-twintig zwarte ronde stipjes op de krant. In den morgen bleken de enkels van sommige vrouwen dermate opgezwollen te zijn, dat het haar niet mogelijk was haar schoenen aan te trekken. Achtereenvolgens werden zij naar een gootsteen gebracht waar zij de vrijheid hadden zich te wasschen. Tevens werd daar van haar een antwoord verlangd op de vraag: „Ben je dronken geweest of ben je een kiesrecht-vrouw?" Maar al deze jammer zonk in het niet bij de ontdekking dat de eerste bladzijde van de ochtendbladen haar onvergankelijken roem verkondigden, terwijl de dames van de „nette" beweging die een verzoekschrift hadden overhandigd, zich met een bericht van slechts enkele weinige regels moesten tevreden stellen.

Zij zouden nu voor de rechtbank worden geleid. Het was haar voornemen allen wettelijken bijstand te weigeren en hoofd voor hoofd een welsprekende redevoering ten beste te

geven. Aldus wikten zij, maar de dwingeland in wiens macht zij waren, beschikte in geheel anderen zin. Voor deze reklame-maaksters werd de grondwet van den Staat buiten werking gesteld en haar proces in een van de vertrekken van de gevangenis behandeld. Toen zij dit vernamen, werd in allerijl een vergadering van de gevangenen belegd en daarin besloten zulk een onwettige rechtbank niet te erkennen. Zoolang zij zich niet in openbare zitting bevonden, zouden allen weigeren een woord te spreken.

Haar vijanden koesterden een plan, dat in snoodheid nog aanmerkelijk verder ging: zij hadden hun maatregelen beraamd ten einde de zusterenschaar van haar fraaiste sieraad te berooven. Een gevangenbewaarder kwam het lokaal binnen en vroeg: „Wie van u is Elizabeth Alvin?"

Gelukkig doorzagen alle gevangenen onmiddellijk de bedoeling van die vraag. Papa de bankier had zich in de zaak gemengd en aan de touwtjes van de hooge politiek getrokken en dientengevolge zou zijn dochter onder borgstelling vrijgelaten, of op de een of andere manier verdonkeremaand worden, — kortom een schandelijk komplot. Betty gaf geen kik en ook de anderen verroerden zich niet. Nu werd de jonge Iersche politie-agent ontboden die haar gearresteerd en „geboekt" had. Men verlangde van hem dat hij de gezochte jonkvrouw zou aanwijzen, — een taak waartegen hij blijkbaar niet was opgewassen.

Het toeval heeft gewild, dat Betty in de tegenspoeden van de eerstvolgende twee jaren volledig zou worden ingewijd in de moeilijkheden die aan de gerechtelijke vaststelling van een persoon verbonden kunnen zijn. In het bijzonder zou zij herhaaldelijk voor de vraag gesteld worden: in hoever kunnen ooggetuigen van een misdaad in staat zijn een beschrijving van den misdadiger te geven of hem na eenigen tijd te herkennen? Meer dan éénsheeft een menschenleven van het antwoord op die vraag afgehangen en vermoedelijk zou het geval zich nog menigmaal herhalen. Wanneer daarna Betty en haar grootmoeder deze mogelijkheden overdachten, dan herinnerden zij zich altijd weer wat op dien morgen in het

politie=bureau van Joy Street gebeurd was. Hier was een politieagent die Elizabeth Alvin in de straat gevangen ge= nomen en naast haar een zekeren afstand afgelegd had, terwijl hij met haar redetwistte over de vraag of hij het recht had haar banier te vernielen en haar arm te knijpen. Hij had haar genoodzaakt in een politie=wagen te stappen en gedurende den rit tegenover haar gezeten en niet onmogelijk had hij zich verdiept in de vraag wat dit rijkeluiskind met een stem= biljet zou willen uitvoeren, terwijl hij zooveel menschen kende die blij waren hun biljet voor twee dollars te kunnen ver= koopen. Toen zij eindelijk in het bureau gekomen waren, had hij bij den lessenaar gestaan en haar ingeschreven als schuldig aan het vormen van samenscholingen en aan verzet tegen de politie, — een samenstel van misdrijven dat haar met een weinig goeden wil tot na de verkiezing van den op= volger van Wlson zou kunnen doen vasthouden.

Den volgenden morgen verscheen dezelfde jonge politie= agent met de opdracht de persoon die hij, nog geen etmaal geleden, daar gebracht had, in een gezelschap van twintig vrouwen aan te wijzen en van de twintig konden de meeste niet in aanmerking komen omdat zij te oud waren, dan wel om een andere reden „buiten mededinging" bleven. Ten einde den politie=agent zijn taak zooveel mogelijk te bemoeielijken, had zij haar kostbaren bontmantel afgelegd. Daar zaten of stonden de vrouwen, schijnbaar volkomen onwetend aan= gaande het bestaan van den politie=dienaar die onvermoeid heen en weer liep, alle gevangenen een voor een aankeek en hoe langer hoe meer de kluts kwijtraakte. Hij beschikte over al den tijd dien hij noodig had, — hij kon den weg kiezen die hem het best toescheen, — en toch was zijn aanwijzing een vergissing.

Zijn keus vestigde zich op een jonge matrone, de moeder van twee bloeiende kleintjes: „Die is het!" En de gevangen= bewaarder beval: „Wees zoo goed met mij mee te komen, juffie. ." Toen nu de jonge matrone nog altijd geen kennis scheen te dragen van het bestaan van den politie=agent, bukte hij zich voorover, legde één van zijn stoere armen onder haar

knieën en droeg haar de kamer uit alsof zij een zak meel geweest was, ging met dien last de trap op en stelde haar onder hoede van den rechter die haar zaak te behandelen had. Beiden, de politie=man en de jonge burgeres, bereikten met verhoogde kleur en hijgende naar adem hun bestemming. Maar zoodra de jonge vrouw weer op eigen beenen stond, wierp zij een blik vol woede naar den rechter en den cipier en balde haar vuisten, terwijl zij riep:

„Ik wil alleen zeggen dat ik Betty Alvin niet ben!"

VIII.

In den avond dien Betty en Cornelia in de gevangenis door=brachten, had een bijeenkomst plaats van al wat den naam Thornwell droeg. En dit samenzijn was niet tevoren beraamd, maar louter toevallig, omdat allen die het bericht vernamen, het als hun plicht beschouwden zich naar den huize Alvin aan de Commonwealth Avenue te begeven en daar met raad en daad te helpen.

Allen waren het er over eens, dat het geen zin had de vrij=stelling van de beide afvalligen te bewerken vóórdat de President de stad goed en wel verlaten had, aangezien zij zonder twijfel op nieuw gevangen genomen zouden worden en dit het schandaal slechts verergeren zou. Voorts werd eenstemmigheid bereikt aangaande hetgeen met Betty zou worden aangevangen: met het eerstvertrekkende schip moest zij worden weggezonden. De oorlog was nu voorbij en of=schoon de paspoorten slechts verkrijgbaar waren ingeval kon worden aangetoond dat de reis een officieel doel had, meende men te mogen aannemen, dat Rupert daar wel een weg op zou weten. Betty zou dus aan de hoede van een oudere te goeder naam en faam bekend staande bloedverwante worden toe=vertrouwd en verder meende men het beste te mogen ver=wachten van den beschavenden invloed van de Westminster Abbey en den Eiffel=toren. Na verloop van een jaar zou zij terugkomen, genezen en bekeerd van alle buitensporigheden die de schrik van haar omgeving waren geweest.

Ten aanzien van Cornelia waren de meeningen zeer verdeeld. Er was een groep die er op stond haar in den ban te doen en allen omgang met haar te staken. Anderen daarentegen gaven in overweging haar aan een gesticht toe te vertrouwen waar zij een liefderijke behandeling zou ondervinden, maar in de onmogelijkheid verkeeren een achtenswaardige familie in opspraak te brengen. De woordvoerder van deze laatsten was oom Abner wiens luide stem nu en dan door de kamer galmde met een: „Zet haar achter slot!" — Want de doofheid heeft ook haar goede zijde en in elk geval kost het een doove weinig moeite bij zijn meening te blijven.

Tante Priscilla stond aan de zijde van de Abner-groep. Zij was slank en mager en leed aan verstijving van de ruggegraat en ofschoon dit haar het zitten in opgerichte houding pijnlijk maakte, weigerde zij beslist het zich een weinig gemakkelijk te maken. Zij had hetzelfde lange ontvleesde gelaat van haar overleden broeder Jozua en van Debora, de moeder van Betty. Het was nu min of meer in afgezakten toestand, maar de rimpels verdwenen toen zij haar kaken op elkander klemde en verklaarde:

„Het is de beste uitweg in zulke gevallen. Iedereen zal toegeven dat wij daar het volste recht toe hebben."

„Niet iedereen, tante Priscilla," — bracht Henry Cabot Winters in het midden. „U vergeet de dames van het kiesrecht."

„Ik heb het uitsluitend over menschen die genoemd mogen worden," — zeide de oude juffrouw.

„Wij kunnen er zeker van zijn dat de kiesrecht-vrouwen een hevig kabaal op touw zullen zetten," — merkte Debora op.

„Zij zullen niet verzuimen dit huis te omsingelen," — voegde Rupert daarbij.

Allen zwegen onder den indruk van die voorspelling, totdat Abner zich weer liet hooren met zijn refrein:

„Zet haar achter slot!"

En toen zijn zoon Quincy hem in het oor schreeuwde:

„De kiesrecht-vrouwen zouden er zich mee bemoeien!"

antwoordde hij als onbedorven Puritein:

„Zet ze allemaal achter slot!"

Er waren tal van dergelijke gevallen bekend die op dezelfde wijze behandeld waren en de ouderen onder de aanwezigen verzuimden niet zich daarop te beroepen. Men behoefde slechts een rechter en een of twee geneesheeren te vinden die met de rampspoedige familie begaan waren en dat zou toch voor de Thornwells niet onbereikbaar zijn. Oom Ahab was ten gevolge van een teleurstelling in de liefde onhandelbaar geworden en had tien jaren in een vleugel van den huize Thornwell in afzondering doorgebracht, dag en nacht onder behoorlijke bewaking. Zulke dingen kwamen in alle families van het „blauwe bloed" voor en men zou daarvoor geen andere verklaring kunnen bijbrengen dan dat het Gods bestel was. Alle geneesheeren die hun patiënten in het bijzonder in de hoogere kirngen telden, waren gewoon dergelijke attesten af te geven en nooit viel het een rechter in zijn toestemming te weigeren.

Een maatregel van dien aard zou vermoedelijk het resultaat van deze bijeenkomst geweest zijn, indien Henry Cobut Winters, de vernuftige hupsche spin, zich daartegen niet tijdig verzet had. Hij was slechts „aangetrouwd" en miste dus streng genomen, het recht zich in de zaak te mengen, maar hij waagde het er op.

„Cornelia is zonderling, maar zij is niet krankzinnig. Dat weten wij allen heel goed en zij heeft vele vrienden die het weten en een van hen is Morrow."

„Morrow?" — vroeg tante Priscilla. „Wat heeft die er mee te maken?"

„Morrow is de huisdokter van Cornelia en in die hoedanigheid zou hij natuurlijk gehoord moeten worden. Ik ben er zeker van dat hij er zich tegen verzetten zou."

„Welke reden heb je voor die meening?"

Die vraag werd geuit door James Scatterbridge, den eigenaar van de spinnerij, die eenige millioenen yards verband gefabriceerd had voor soldaten die geen kans meer hadden verwond te worden. Intusschen had hij reeds ter kennis van de regeering gebracht, dat hij niet gezind was van zijn winst op

deze bestellingen afstand te doen. In verband hiermede moest hij dezen avond nog een belangrijke vergadering bij-wonen en indien het vast stond dat zijn schoonmoeder opgesloten zou worden, dan was het maar beter daarmee geen tijd te verliezen.

„Ik heb van Cornelia gehoord," — zeide Henry, — „dat Rupert haar met iets van dien aard gedreigd heeft. Onmiddellijk heeft zij Morrow in den arm genomen en zij beweert dat de heele geschiedenis hem kostelijk vermaakt heeft."

„O, ja, het is buitengewoon vermakelijk!" — zeide tante Priscilla op bitsen toon. „De kranten denken er ook zoo over en de lezers waarschijnlijk ook. Heeft Morrow daarvoor vijftig jaar lang ons goede geld opgestreken?"

„In geen geval zou hij zich laten betalen om Cornelia krankzinnig te verklaren.. De eenige uitweg zal zijn dat wij aan ons zwarte schaap niet meer denken."

„Laat zij dan ten minste haar eigen Ierschen naam weer aannemen!" — stelde de oude dame voor.

Debora en Alice schrikten bij die woorden, want het zwarte schaap met den Ierschen naam was ten slotte toch haar moeder. Dit is het gewone euvel van zulke familie-bijeenkomsten: er zijn te veel voetangels en klemmen. Het beste was de doove oom Abner er aan toe die niet moede werd te herhalen: „Zet haar achter slot!"

IX.

Drie dagen na dit samenzijn begaf oom Ahab zich op een stormachtigen avond huiswaarts, toen hij kwam te vallen en zijn hoofd verwondde. Hij bleef eenigen tijd in de sneeuw liggen, vóórdat men hem gewaar werd, — enkele uren daarna openbaarde zich een long-ontsteking en den volgenden dag was zijn toestand hoogst bedenkelijk. In allerijl werd een familie-raad belegd waar ook Abner, de broeder van den zieke verscheen, een weinig verlegen na drie-en-vijftig jaren van vervreemding. Hij deed zijn best tot een nadere verklaring te komen, maar Ahab lag in een ijlende koorts. Het

was ontegenzeggelijk een dramatisch element in den toestand: een oude man die nog slechts een weinig kon hooren en luid riep tot den anderen ouden man die nooit meer iets zou hooren. Er werd geruimen tijd in de klubs over niets anders gesproken.

Ook de begrafenis was een onderwerp van het gesprek. Men mocht aannemen dat de plechtigheid geen noemens=waardig verschil met de uitvaart van Jozua zou vertoonen, want in de oogen van God den Heer waren alle Thornwells ten slotte gelijk, al mocht het dan ook waar zijn dat — naar de wereld gesproken — de een rustend gouverneur en de ander zenuw=patiënt was. De plechtigheid had plaats in het huis dat Ahab doormidden had laten zagen om aan alle aan=raking met zijn broeder een einde te maken. Zoo lang de uitvaart duurde, hoorde men de Chineesche honden van den overledene janken en huilen, hetgeen een zeer onbehagelijken indruk maakte. Toen het testament was voorgelezen, werd daaromtrent door de familie een angstvallig stilzwijgen in acht genomen, hetgeen de nieuwsgierigheid van de buiten=staanders niet weinig prikkelde. Een van de beschikkingen luidde:

„Ik vermaak mijn geliefde honden aan mijn zuster Priscilla die altijd getroffen was door hun gelijkenis met pasgeboren muizen."

En verder:

„Ik wensch mijn halve huis te bestemmen tot een tehuis voor oudere heeren van goede familie die kunnen bewijzen dat zij door hun bloedverwanten bestolen zijn."

En ten slotte moest zijn inkomen uit de aandeelen en de obligaties van de Thornwell=spinnerij worden aangewend tot de vestiging aan een theologische school in Noord=Amerika van een leerstoel ten behoeve van een jaarlijksche reeks van kolleges over het vraagstuk van de verdoemenis van onge=doopte kinderen.

Wanneer het uur van „de laatste eer" geslagen heeft, worden de hardvochtigste harten verteederd en de hoog=moedigen tot nederigheid gestemd. Betty herinnerde zich dat

oom Ahab haar eens een ponny present had gedaan en hoe hij haar dien gebracht had, „onder den man bereden" met zijn lange beenen sleepende over den grond. Het oogenblik was gunstig voor haar moeder haar onder handen te nemen. Inderdaad beloofde zij vóór het einde van haar schooljaar aan geen verstoring van de openbare orde deel te nemen. Na afloop daarvan was zij bereid een jaar in het buitenland door te brengen tot voltooiing van haar opvoeding, — zou grootje dan met haar mee mogen gaan?

De kleine heks vroeg dit schijnbaar argeloos en met onverstoorbaren ernst bracht Debora daartegen in het midden dat de familie groote verplichtingen had aan nicht Letitia Adams Quincy die Betty in haar kinderjaren had opgepast gedurende den tijd dien Debora in Europa had doorgebracht.

Nicht Letitia was een bloedverwant van den derden of vierden graad, — een van degenen die bij de begrafenis van Jozua te vroeg aanwezig waren en in de nabijheid een wandeling gingen maken om toch vooral niet de aandacht te trekken. Deze en dergelijke bijzonderheden hadden haar den naam verschaft haar wereld te kennen en de belooning van zooveel kieschheid zou dan ook niet lang meer op zich laten wachten. Debora had een langdurig onderhoud met haar gehad en daarbij tot haar voldoening bemerkt dat de roode besmetting hoegenaamd geen vat op nicht Letitia had en dit vooral maakte haar tot een uitgezochte reisgezellin voor Betty. Het jonge meisje schikte zich in de keus met een gedweeheid die zonder twijfel de achterdocht van Debora zou hebben gaande gemaakt, indien de aangeboren sluwheid van Betty's moeder niet door een groote mate van zelfgenoegzaamheid buiten werking werd gesteld.

X.

Het was inderdaad dringend noodig licht ontvlambare en opstandige jonge lieden naar het buitenland te zenden, — dit zag de familie met den dag duidelijker in. Meer en meer bleek, dat de onderteekening van den wapenstilstand nog

niet gelijkluidend was met het sluiten van den vrede. Er was besloten, dat onze troepen voorloopig in Duitschland zouden blijven, ja, ook in Siberië en Archangel, om daar den persoonlijken oorlog van President Wilson tegen het Russische volk te voeren. De Amerikaansche leger- en vlootmacht was bestemd als een wereld-politie het kapitalistische stelsel te beschermen. Wat Debora van de Bostonsche politie in Plymouth had bijgewoond, dat zou in Europa en Azië voortaan de taak van de nationale politie zijn, — soms onder leiding en soms ook onder het kommando van Engeland. Al wie tegen dezen nieuwen koers bezwaar mocht maken, viel in de termen van de zoogenaamde spionnage-wet die indertijd was uitgevaardigd met het doel vijandelijke spionnen te treffen, maar nu ook dienstbaar werd gemaakt aan de kerkering van Amerikaansche burgers die hun afkeuring uitspraken over aanvallen op een bevriende natie zonder voorafgaande oorlogsverklaring.

Het was het Witte Schrikbewind dat een aanvang nam. Voor een deel was de leiding in handen van het gepeupel, voor een ander deel berustte zij bij de politie en de handlangers van de regeering die achter de schermen de menigte bestuurden. Het doel was tot elken prijs te verhinderen dat het Amerikaansche volk ontdekte op welke wijze zijn bloed en zijn schatten verspild werden. Het deinsde voor geen misdaad terug. In die dagen gebeurde het in New York dat vier Russische knapen en een jong meisje, allen minderjarig, een vlugschrift verspreidden waarin tegen den aanval op Rusland verzet werd aangeteekend. Zij werden door de politie aangehouden en daarna gemarteld, — met het gevolg dat een hunner stierf. De anderen werden gerechtelijk vervolgd en tot twintig jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Zulke dingen gebeurden nu hier, dan daar en vervulden welmeenende lieden die zich aan de grondwet wenschten te houden, met bezorgdheid. Hoe zou Cornelia haar vriend Vanzetti den raad kunnen geven de grieven van de arbeiders door middel van politieke aktie te verhelpen, wanneer de socialistische kandidaten keer op keer bij de stembus ver-

slagen werden of — eens verkozen — verhinderd werden hun zetel in te nemen? Hoe kon zij bij hem aandringen op gehoorzaamheid aan de wet, wanneer de wetgevers zelf den spot daarmee dreven? Vóór enkele jaren had Vanzetti eens tot haar gezegd: „Er is geen strijdlustiger man in de heele wereld dan de kapitalist" — en nog nooit was de waarheid daarvan zoo onbetwistbaar geweest als heden ten dage.

De slachtoffers van dit Witte Schrikbewind lieten zich op hun beurt niet onbetuigd en indien zij er blindelings op los sloegen, dan volgden zij daarmede slechts het voorbeeld dat zij voor oogen hadden. De Eerste-Mei-viering was een welkome gelegenheid voor een hulde van de Russische revolutie. Nu gebeurde het op den dag vóór dien feestdag dat ten huize van een senator in Georgia die aan zijn ijveren tegen het roode spook een zekere bekendheid te danken had, een postpakket werd afgegeven. Het pak werd door een gekleurde dienstbode geopend en ontplofte, — de dienstbode vloog in de lucht. Onmiddellijk werden overal onderzoekingen ingesteld met het gevolg dat in het postkantoor van New-York een twintig bommen gevonden werden die aan onderscheiden bekende personen geadresseerd en wegens onvoldoende frankeering opgehouden waren.

De Eerste Mei deed zijn intrede met dit ontzettend nieuws op de eerste bladzijde van de dagbladen. De socialisten hadden eenige meetings belegd, — het was een partij die gehoorzaam was aan de wet en geen enkelen vorm van geweld aanprees. Maar de dagbladen en wie gezag over hen hadden, weigerden ditmaal dat onderscheid te erkennen. Toen het gehoor het eene lokaal ontruimde en aanstalten maakte een andere meeting in een ander lokaal te gaan bijwonen, werden de aanwezigen plotseling besprongen door drie-honderd politie-agenten en een bende soldaten en matrozen, die door een verblijf van een jaar in Europa volledig veramerikaanscht waren. De socialisten en ook vele argelooze voorbijgangers, — vooral degenen onder hen die het voorkomen van vreemdelingen hadden, — werden langs de straten gejaagd, gesleurd uit de winkels, waar zij een

toevlucht zochten en vervolgens met behulp van den gummi-stok onbarmhartig geranseld, — een behandeling die in den politie-wagen werd voortgezet. Intusschen werd het tweede lokaal door de mannen van de politie niet vergeten. Ook daar werd het publiek onder handen genomen en de vertooning duurde eenige uren, totdat vier personen daarbij het leven gelaten hadden en honderd-zestien in verzekerde bewaring waren gebracht.

Zoo hoorde Cornelia wederom het doffe geluid van den gummi-stok op menschenlichamen. Ditmaal mocht ook Betty het hooren en beiden moesten het op een loopen zetten om haar leven te redden. Het gelukte haar een rijtuig machtig te worden dat haar naar haar woning bracht, waar zij bevende van angst aankwamen, bleek en met tranen in de oogen. Er wachtten haar nu eenige uren van spanning en onzekerheid. Zooals vanzelf spreekt, lieten zij zich allereerst telefonisch inlichten aangaande de slachtoffers van den overval. Daarna stelden zij zich in verbinding met eenige advokaten en personen van wie men mocht verwachten, dat zij een borgtocht op zich wilden nemen, — al tegader bemoeiingen die den nieuweling in de beweging onvereenigbaar toeschenen met het aanzien van zijn vaderland.

Cornelia nam zich voor in den loop van den morgen naar de rechtbank te gaan en zich daar als getuige beschikbaar te stellen. Voor Betty bleef niets anders over dan naar haar school te gaan, zich rustig te houden en te hopen dat niemand haar ouders op de hoogte zou brengen. Zij was allerminst voornemens geweest haar belofte te breken en zij had waarlijk niet kunnen weten dat het bezoek van een socialistische vergadering deze gevolgen zou hebben.

De leiding van het proces was in handen van den rechter Hayden, een heerschap wien het er vooral om te doen was een plechtigen indruk te maken. Maar eindelijk werd de liefde voor zijn vaderland hem te machtig en ging hij zich aan ongepaste verwijten te buiten, — evenwel niet tegen de politie die haar stokken had uitgeleend voor een tuchtiging van de socialisten. Allen die tot de aanvallende partij

behoorden, gingen vrij uit en slechts de slachtoffers hoorden zich tot gevangenisstraffen van korter of langer duur veroordeelen. — „Die te veel en die te weinig opgevoed waren," — zoo zeide hij met een grijnslach en Boston was het met hem eens.

Men mocht verwachten dat bij een nieuwe bommenzending de voorgevel van de woning van Hayden, den rechter, niet gespaard zou worden. In den tijd toen de sultans nog een onbeperkt gezag uitoefenden in Constantinopel, beweerde men dat de graad van maatschappelijke ontevredenheid kon worden afgemeten naar het aantal van de branden die in de stad woedden. Wanneer deze op onrustbarende wijze toenamen, werden eenige al te omkoopbare ambtenaren geworgd en onmiddellijk verminderden de branden. Men mag evenwel niet uit het oog verliezen dat de toestanden in Boston aanmerkelijk ingewikkelder zijn dan in het Turkije van voorheen. Boston is een bolwerk van het Puritanisme en zijn regeerders gaan voor geweld niet uit den weg. Naarmate de bommen talrijker werden, vermeerderden de gezaghebbenden de aanleiding daartoe. En toen een bomaanslag op rechter Hayden gepleegd was, antwoordde de regeering daarop door Galleani aan boord van een stoomboot te brengen en hem naar Italië te zenden. Ook werd er een verscherpt toezicht op de Bostonsche anarchisten uitgeoefend.

XI.

In diezelfde dagen nam Betty afscheid van haar vrienden, — ook van de anarchisten. Zonder daarover een woord tot de familie te spreken, maakten Betty en haar grootmoeder zich uit de voeten om enkele uren samen te zijn met een bende dwepers die bij de gestelde machten in een bijzonder kwaad blaadje stonden. Zij brachten den avond in Plymouth ten huize van een anarchist door en hoorden daar de bekende grappen over de bommen die daar vervaardigd werden en de aandoenlijke bijzonderheden van het afscheid dat Galleani van zijn vrouw en vier kinderen genomen had.

Dit was een van de vernuftige martelmiddelen die het Witte Schrikbewind verzonnen had. Zij maakten zich in het midden van den nacht meester van iemand en sleepten hem naar de gevangenis. Daar tergden en pijnigden zij hem, totdat hij bekende een tegenstander van iedere regeering te zijn en alle gezag als een uiting van geweld te beschouwen, — en deze vertegenwoordigers van het gezag maakten die zienswijze inderdaad zeer aannemelijk. Van deze bekentenis werd dan mededeeling gedaan aan de ambtenaren die het toezicht op de binnenkomende vreemdelingen hadden. Hiervan was een bevel tot deportatie het gevolg en de betrokken persoon werd heimelijk aan boord van een stoomboot gebracht, met achterlating van vrouw en kinderen, die het noodige geld misten om hem te vergezellen en derhalve tusschen den bedelstaf en den hongerdood mochten kiezen.

Vanzetti had zijn grondwerk opgegeven: zijn vrienden hadden hem overtuigd dat het te zwaar voor hem was. Hij had zijn spaarpenningen belegd in een vischhandel dien hij kon overnemen van een Italiaan die naar zijn vaderland terugkeerde. Misschien doet de benaming „visch-handel" meer verwachten dan inderdaad daardoor werd aangeduid. De onderneming bestond uit een handkar en een weegschaal. Twee malen in de week sloeg hij eenige vaten met visch in: soms kocht hij dien voorraad in de haven van Plymouth, soms ook moest hij dien uit Boston ontbieden. Dan ging hij met zijn handkar het pad op en kondigde zijn komst aan met een luidende schel. Alfonsina herinnerde zich, dat hij reeds vroeger een dergelijke negotie gedreven had, maar die had moeten staken, aangezien zijn afnemers verzuimden hem de geleverde waar te betalen. Maar ditmaal had hij zich stellig voorgenomen van den gulden stelregel van „boter bij de visch" niet af te wijken. Hij lachte glunder en beweerde dat het een bijzonder prettig vak was, omdat het hem met alle Italiaansche vrouwen en kinderen van Plymouth in aanraking bracht. Allen mochten hem gaarne lijden en tot allen sprak hij een woord van het recht waarin hij geloofde. En wanneer er een meeting of een picnic gehouden zou worden, dan ver-

stond niemand zoo goed als hij de kunst, strooibiljetten te verspreiden of kaartjes aan den man te brengen.

Trando had vlijtig gespaard en was in de gelegenheid geweest een drie-kwart-formaat viool voor tien dollars te koopen en reeds had hij eenige lessen gehad, zoodat hij het nu al tot een wijsje kon brengen. Het spreekt vanzelf, dat hij werd aangezocht zijn vaardigheid te toonen. Men zag tranen in de oogen van Alfonsina en het bleef een vraag of de melodie dan wel haar moederlijke trots die te voorschijn had geroepen. Nog menigmaal na dezen zou Bart luisteren naar het spel van zijn jongen vriend en dit onder omstandigheden die geen van de hoorders ongeroerd lieten.

XII.

Zij beklommen Castle Hill en plukten daar enkele wilde bloemen en tuurden de zeilbooten na die spelevaarden in de baai. Het ging nu op een scheiden tusschen Betty en Bart en beiden waren onder den indruk daarvan.

„Mogelijk kom ik u binnenkort in Europa opzoeken," zeide hij. „Ik geloof niet dat zij mij in dit land nog lang met rust zullen laten. Er is alle kans dat het weldra mijn beurt zal zijn. En wanneer het in Italië tot opstand en misschien tot revolutie komt, dan zal Amerika liefst zoo weinig mogelijk Italianen binnen zijn grenzen hebben."

„Mij dunkt dat je er niets tegen kunt hebben naar Italië terug te gaan," zeide Betty.

„Niet in het minst, op die manier heb ik vrij overtocht. Ik beschouw het als een geluk dat ik alleen op de wereld sta en geen gezin heb dat in mijn tegenspoed betrokken wordt. Ik maak mij bezorgd over een man als Vincenzo en Nick Sacco, zij kunnen worden opgepakt en weggestuurd en dan is het leed voor hun familie niet te overzien. Overal waar wij komen, vinden wij spionnen, in de clubs en in de haven, overal... En het ergste is dat zij ons belasteren en haat tegen de anarchisten zaaien."

Hier hield hij een oogenblik op en verlustigde zich in den aanblik van de dobberende schepen.

„Wanneer men al dit liefelijks ziet, dan kost het een mensch moeite te gelooven, dat er zulke leelijke dingen in de wereld bestaan. De Amerikanen zijn een goed slag van menschen, prettig in den omgang en oprecht en gemoedelijk. Maar den volgenden dag treft men dienzelfden man aan en hij zet u in de gevangenis en ranselt u daar en hangt u aan één vinger op en verzint allerlei gruwelijke martelingen. Het kost moeite dat te gelooven, maar toch gebeurt het telkens weer. — menig lid van onze club weet daarvan mee te spre=ken. Maar ik laat mij daardoor niet uit het veld slaan en ik blijf strijdvaardig. Ik heb altijd een revolver bij mij..." — En hier klopte hij op zijn heup, waar een verhooging zicht=baar was.

„Heb je al eens met die revolver geschoten?", vroeg Betty.

„O, zeker, ik neem ze mee naar het bosch en daar oefen ik mij. Het is een goed wapen."

„Het komt niet alleen op het pistool, maar ook op den schutter aan. Men moet al bijzonder bedreven zijn om het tegen de politie te kunnen hanteeren."

Cornelia hoorde dit gesprek met gemengde gewaarwor=dingen aan. Hoe kon haar kleindochter de kansen van een gevecht met de politie wikken en wegen? Maar tegelijkertijd bedacht zij dat haar bezwaren tegen het spreken en doen van het jongere geslacht er slechts toe konden leiden, dat zij buiten alle bespreking gehouden werd. Het was dus maar het best zich niet al te schrap te zetten, maar toch hinderde het haar dat de ongeregeldheden die de Eerste=Mei=betooging vergezeld hadden, een krijgszuchtige uitwerking op haar kleindochter hadden gehad.

Een van de kinderen kwam berichten, dat er bekenden gekomen waren die Bart wenschten te zien. Het waren twee Italianen die met een motor met zij=span=wagen gekomen waren. Cornelia herinnerde zich hen op den avond van de tooneel=voorstelling in Sloughton ontmoet te hebben. Zij waren toen aan haar voorgesteld: Coacci en Orciani, schoen=makers van hun beroep en daarbij propagandisten van het anarchisme. De eerste van hen was onlangs tot deportatie

veroordeeld, maar tegen een borgtocht van duizend dollar op vrije voeten gelaten. Zij onderhielden zich in het Italiaansch en vertrokken daarna. Later bracht Bart uit een andere kamer een pak, dat de beide bezoekers hadden achtergelaten. Lachende zeide hij tot Betty en Cornelia dat het een bom was, maar dat men hem verboden had daarover te spreken met de beide Amerikaansche dames, van wie niemand toch kon weten of zij misschien spionnen waren...

Het pak was groot genoeg van omvang om een bom te bevatten waarmede men de heele touw-fabriek in de lucht kon laten springen. Toen Bart het touw had doorgesneden en het pak opende, bleek de inhoud „geestelijke dynamiet" te zijn, om ons van zijn eigen woorden te bedienen. Het was een dozijn exemplaren in roodpapieren omslag en gevaarlijk genoeg om iemand een gevangenisstraf van minstens tien jaar te bezorgen.

De uitgave was door de Autonomische Groep van Oost-Boston ondernomen en behelsde een reeks van levensbeschrijvingen van martelaars van het anarchisme. In deze veelbewogen dagen kon het goed zijn de kameraden te herinneren aan zoo menigen voorganger die zich niet door pijniging en vervolging had laten afschrikken. Bart had bij voorbaat bestellingen op dit boekwerk opgenomen en haastte zich nu zijn schatten in veiligheid te brengen.

XIII.

Cornelia keerde naar Boston terug om daar geld in te zamelen ten behoeve van de slachtoffers van de Meibetooging. Intusschen begaven Betty en nicht Letitia zich naar New-York, vergezeld van Debora. Er werden tranen geschreid, er werd met handdoeken gewuifd en de groote reis had een aanvang genomen. De Thornwell-stam slaakte een kreet van verlichting, toen de wildzang zich op zee bevond.

Gedurende de eerste maand ging alles van een leien dakje. Betty was in Londen en schreef aan haar moeder:

„O, moeder, het doet mij telkens weer aan Boston denken

Men kan terdege zien dat Nieuw=Engeland en Oud=Engeland van dezelfde familie zijn. Wanneer ik uit het raam van mijn hotel kijk, dan zie ik duizenden gebouwen van baksteen, be=smeurd met rook en daarboven schoorsteenen en dak=vensters... Ik geloof nog altijd niet dat het noodig was een verre reis te ondernemen om een weinig beschaving op te doen, maar ik heb mij tegen uw wenschen niet willen ver=zetten. Vanavond gaan wij de Engelsche arbeiders=partij op een monster=meeting in Albert Hall bestudeeren. Ik ben er zeker van dat de politie de hoorders niet uiteen zal ranselen. Ik heb het heel lief van u gevonden, dat u Tante Letitia niet te veel van mijn „roodheid" verteld hebt. Zij is zoo zacht=moedig en zoo onergdenkend, zij ziet kans uit alle dingen een wijze les te trekken. Ook ik zal hier zonder twijfel veel leeren, — alleen hoop ik dat u en vader mij ten goede zult houden dat de levende menschen mij meer belang inboezemen dan de dooden..."

Dit was een voorteeken van moeielijkheden, maar kon toch nauwelijks een voorspelling heeten van het nieuws dat nicht Letitia nog geen week later te melden had.

„Lieve nicht Debora, wij brengen een heerlijken tijd in Londen door en nooit zal ik woorden kunnen vinden om mijn dankbaarheid jegens u en neef Rupert te vertolken. Want aan u beiden heb ik het te danken dat de droom van mijn leven verwezenlijkt is. Betty is de beminnelijkheid zelve en daarbij een echt gezellige reisgenoote. En wie denkt ge dat — letterlijk tot voltooiing van ons geluk — gisteren plotseling vóór ons stond? Niemand minder dan die beste Cornelia Thornwell! Zij werd het eerst door Betty opgemerkt in de vestibule van ons hotel. „Daar heb je grootmoeder!" riep zij uit en ik verzeker u dat ik mijn eigen oogen niet gelooven kon. Wat zegt ge van zulk een toeval? Zoo ver van huis en in dat groote Londen... De menschen beweren terecht dat de wereld eigenlijk heel klein is. Ik verneem dat Tante Cornelia onverwacht voor zaken hier moest zijn. Wij hebben besloten nu naar Parijs te gaan en den Tower en London Bridge voor later te bewaren..."

Wederom een week later en opnieuw een brief van Betty: „Ik wil hopen dat u en vader niet te boos zijt omdat grootje ons naar Europa gevolgd is. Zij zegt dat zij de eenzaamheid niet langer kon verdragen. De oudere generatie is nu eenmaal zeer eigenzinnig en daarbij onberekenbaar. Ik zal mijn best doen haar buiten alle moeielijkheden te houden. Zij heeft introductiebrieven voor staatslieden van den eersten rang. Wat ons aangaat, wij denken te beginnen met den Eiffel-toren. Het was van u zeer goed gezien dat u ons reisplan in onze eigen keus hebt gelaten en wij zullen van die vrijheid een behoorlijk gebruik weten te maken. De volgende week gaan wij naar Boedapest. Er zijn daar officieele personen met wie grootje gaarne kennis zou willen maken en niemand weet of zij daar nog lang blijven, want in Europa hebben de regeeringen tegenwoordig geen lang leven. Nicht Letitia heeft ergens gehoord, dat er buitengewoon verdienstelijke zigeuner-orkesten in Hongarije zijn en zij verheugt zich bij voorbaat op dit muzikaal genoegen. Ik hoop, dat u en vader die goede ziel niet aansprakelijk zult stellen voor deze onverwachte wijziging in ons reisplan... Zij is door een bekend journalist of door een kamerlid op de lunch genoodigd... Maar in elk geval, maak u niet bezorgd over ons en wees er zeker van dat wij een massa nuttige kennis opdoen..."

Debora voelde zich niet op haar gemak bij de lezing van dien brief en de zaak werd er niet beter op toen Rupert dien avond thuiskwam en haar het een en ander van Hongarije vertelde. Er had in dat land een Bolsjewistische omwenteling plaats gegrepen en „de officieele personen" bij wie Cornelia en Betty een bezoek gingen brengen, waren zonder twijfel „bloeddorstige" commissarissen, Joden en gewezen tuchthuisboeven, die zich tot taak hadden gesteld de mannen van kant te maken en de vrouwen te nationaliseeren. Rupert was van deze beweging volkomen op de hoogte en zelfs was hem een voorstel gedaan, dat het herstel van de orde daar ter plaatse beoogde. Juist dienzelfden morgen had hij de vooruitzichten overwogen van een leening die door een nieuwe

contra-revolutionnaire regeering uitgegeven en door de Hongaarsche bevolking van Noord-Amerika opgenomen zou worden. Vervolgens had hij geluncht met iemand die hem een nadere verklaring gegeven had van de bijzonderheden van het plan, waarbij ook een opgave ter sprake was gekomen van de toelagen waarmee men zich den steun van de Hongaarsch-Amerikaansche pers zou kunnen verzekeren. Het bestaan werd steeds moeilijker en iemand die in financieele kringen een rol wenschte te vervullen, was in dezen tijd verplicht ook van de aardrijkskunde werk te maken.

„Heer in den hemel!" riep de ontstelde vader uit, „nu ontbreekt er nog maar aan dat zij naar Rusland trekken!"

Die angstkreet was een bewijs van zijn voorspellenden geest. Want twee weken later kwam de volgende mededeeling van Betty:

„Ik vrees dat u beiden met schrik zult vernemen wat ik u nu te melden heb, maar ons besluit staat onherroepelijk vast. Grootje en ik vertrekken morgen naar Saratov, een stad in het Zuiden van Rusland. Het is dezelfde plaats waar dat dwaze verzinsel van het nationaliseeren van de vrouwen in omloop is gebracht en wij willen met eigen oogen zien wat daarvan waar is. Wij hebben het buitenkansje gehad iemand tegen het lijf te loopen wiens hoofd door grootje verbonden is, toen hij bij de stakingsrelletjes van de touw-fabriek, een klap met den gummi-stok gekregen had. Hij heeft nu de leiding van de spoorwegen in een provincie die grooter is dan Nieuw-Engeland en hij beweert het geheim te kennen van een ondergrondschen weg, die hem in staat stelt zonder veel letsel aan gene zijde van de linies van de Geallieerden te komen. Het is hier alles juist als in Boston en de zaak komt hierop neer, dat men alles mag doen, mits men geld heeft. Ik verzeker u dat wij hier rijkelijk ondervinding opdoen. In elk geval zullen wij onzen weg wel vinden. De wereld verandert zienderoogen en het is hoogst merkwaardig het ontstaan van die nieuwe regeervormen gade te slaan. Mochten die veranderingen naar Amerika overslaan, dan zal het menigeen nog moeite kosten zich daarin te schikken.

U behoeft u waarlijk niet bezorgd te maken over nicht Letitia: zij zit hoog en droog in Boedapest en voelt zich daar volmaakt gelukkig. Wij hebben haar opzettelijk met personen van zeer uiteenloopende gezindheden in kennis gebracht, zoodat zij — wat er ook gebeuren moge, — altijd menschen kan vinden, die in de gelegenheid zijn haar te helpen. Intusschen maakt zij zich verdienstelijk bij de brooduitdeeling ten behoeve van hongerlijdende kinderen. Dat is nu juist een werkje naar haar smaak. Elken avond gaat zij naar zigeunermuziek luisteren, meestal in gezelschap van een bejaard Hongaarsch tooneelschrijver, die haar de hoofdrol in een van zijn stukken wil laten spelen.

Ik wil hopen dat u nicht Letitia niet zult aanrekenen wat er met grootje gebeurd is. Hoe zou zij kunnen vermoeden, dat er met een grootmoeder iets aan de hand was?

Wij denken niet langer dan een of twee maanden in Rusland te blijven. Grootje heeft beloofd tegen den herfst weer thuis te zijn, om een cursus over de oorzaken van den hedendaagschen oorlog te houden in de arbeidersschool, die binnenkort in Boston geopend zal worden, althans wanneer de instelling niet door de politie in de geboorte gesmoord wordt. Ik ben voornemens in Boedapest terug te komen en daar de een of andere taak op mij te nemen, in verband met de voedseluitdeeling. Het zal te bezien staan of men gediend zal zijn van iemand die in Rusland geweest is. Op dit oogenblik weigert het Comité van de Voedselvoorziening allen steun aan de kinderen van Rood-Hongarije: op die manier hoopt Herbert Hoover de Witten er bovenop te helpen. De geschiedenis zal eenmaal haar oordeel over deze strijdwijze uitspreken.

Ik reken er op, dat u het niet erg zult vinden, wanneer het mij lukt in mijn eigen onderhoud te voorzien. Indien vader er op staat mij geregeld van geld te voorzien, dan mag ik mij daartegen natuurlijk niet verzetten. Ik zal mij wel wachten ook maar één dollar te weigeren, die allicht zal kunnen dienen om een kind een maand lang in het leven te houden Wat hier in Oost-Europa geleden wordt, is hartverscheurend

en ik heb hier dingen gezien die ik mijn leven lang nooit meer vergeten zal. Wees een weinig toegeeflijk met grootje en mij. Bedenk dat wij u oprecht liefhebben, ook al doen wij soms anders dan u verlangen zou. Wat kan er tegen zijn dat wij de stem van ons geweten volgen en wat zou er van Nieuw-Engeland geworden zijn, wanneer zijn zonen en dochteren niet naar die stem geluisterd hadden?

Uw liefhebbende dochter Elizabeth.

HOOFDSTUK VII.

Uit het land gewezen.

I.

Rupert Alvin zou zich de zonderlinge lotgevallen van zijn dochter waarschijnlijk meer hebben aangetrokken, indien de zorgen in zijn eigen omgeving hem niet volkomen in beslag hadden genomen. Het was alsof in dien zomer van 1919 alle duivels over Nieuw=Engeland waren losgelaten. Er werden een paar millioen jonge soldaten uit de oefenings=kampen ontslagen en bij scheepsladingen kwamen zij uit Frankrijk terug. Werk was er voor hen niet te vinden en zoo gebeurde het dat zij tot misdaad vervielen, zich met drank=smokkelarij onledig hielden of wel eischten door den Staat onderhouden te worden, — altegader liefhebberijen die de nachtrust van de bankiers verstoorden. De oorlogsbestellingen die tot dusver een ongekenden voorspoed bestendigd hadden, waren nu voor goed ten einde en het zakenleven was als een mensch die in den morgen na een overdadig feest wakker wordt.

Gedurende den oorlog waren de kosten van het levens=onderhoud onafgebroken gestegen en thans werd de beweging in een versneld tempo voortgezet. Van alle benoodigdheden maakte zich een tekort voelbaar en er was geen sprake van dat een arbeider kon leven van zijn loon. In Seattle was een algemeene staking uitgebroken, die bijna het karakter van een omwenteling had aangenomen. En dichterbij, in Lawrence, was een staking van de arbeiders van de spinnerij met geweld onderdrukt. Maar de kroon werd gespannen door Boston met zijn staking onder de politieagenten, — ongelooflijk, indien het niet al te waar geweest was. Waar had men ooit gehoorzamer en onderdaniger klabakken gekend dan deze Iersch=Katholieken, gekweekt in parochie=scholen en in het bijzonder met deze bestemming opgevoed! Geen wonder dat Rupert Alvin het gevoel had alsof het met zijn wereld op het eind liep.

Reeds het gansche jaar hadden de politie=agenten gemop=

perd over hun loon. Sommigen van hen hadden het nog niet verder dan tot twee=en=negentig dollars in de maand gebracht en hoe zou het mogelijk zijn daarvan een gezin te onder= houden? Bovendien waren zij zeer ontevreden met hun logies: de meesten van hen waren gehuisvest in het oude gebouw van Joy Street dat nog van vóór den Burger=oorlog dagteekende en door en door vervuild was en krioelde van het ongedierte. En de agenten bleven pruttelen en de over= heid paaide hen met fraaie beloften en eindelijk kwam het zoover, dat de pruttelaars zich vereenigden en tot den Ameri= kaanschen Arbeiders=Bond toetraden. Zoo deden het hoog= verraad en de roode opstandigheid hun intrede in het heilig= dom van het aloude Boston.

Er waren in dien tijd twee machtige bankgroepen die elkander de heerschappij over de zaken van Boston betwist= ten: zoo bestreden de Guelfen en de Ghibellijnen elkander in het oude Florence. Tot de ondernemingen die het meest op den voorgrond traden, behoorde het bankiershuis van Parker, Jones en Compagnie, dat gemeene zaak maakte met het stadsbestuur en door den Democratischen burgemeester werd uitgenoodigd zich met de vereeniging te verstaan en een regeling te ontwerpen. Op die wijze zouden de politiemannen hun loonsverhooging deelachtig worden en zou het geschil in vrede worden bijgelegd. Maar, helaas, zij hadden verzuimd Rupert Alvin te raadplegen en zijn waardigheid verbood hem zich bij dit blijk van geringschatting neer te leggen. Bovendien had hij een diepgewortelde overtuiging ter zake van alle arbeiders=vereenigingen. Indien de politie=agenten samen= spanden en door middel van dreigementen trachtten een lots= verbetering te bereiken, dan stond dit gelijk met een aanslag op het wezen van den staat. Erger nog, — indien het een democratischen burgemeester vrij stond met de aanvoerders van democratisch=Iersch=Katholieke arbeiders te onder= handelen en onder dien druk over de gelden van de stad te beschikken, dan bleef den Republikeinschen Rupert Alvin niets anders over dan van zijn heerschappij over Massachu= settes en Europa afstand te doen.

Allereerst overlegde hij met Henry Cabot Winters, zooals dat zijn gewoonte was en vervolgens riep hij zijn deelgenooten bijeen en ontvouwde hun zijn plan. Nooit meer zou zich een zoo schoone gelegenheid aanbieden om den elementen van de wanorde een lesje toe te dienen, de politie-bond moest van hoogerhand ontbonden, de leiders op staande voet ontslagen worden en niemand die de staking voortzette, zou ooit weer door de stad in dienst genomen worden. Rupert wist zijn wil door te zetten, de toonaangevende leden van de Kamer van Koophandel werden opgeroepen en voor deze gedragslijn gewonnen en de vertegenwoordigers van de politie werden met dit besluit in kennis gesteld.

De zakenmannen hadden zich vereenigd tot bescherming van hun eigendom. De rector van de Harvard-universiteit bood de hulp van duizend studenten aan en deze vrijwilligers waren bereid, zoodra zij werden opgeroepen, patrouilledienst te verrichten. De politie-mannen hadden een termijn gesteld en verklaarden den negenden September om kwart vóór vijf in den namiddag in staking te gaan, met dien verstande, dat vierhonderd hunner in dienst zouden blijven ter bewaring van de orde. Maar Rupert had zich voorgenomen de stad — en daarmede het gansche land — zoo duidelijk mogelijk te toonen, wat het voor mannen van de politie beteekent, zich met het vormen van een arbeiders-bond in te laten. Met dat doel werden de oude getrouwen binnen de muren van de voornaamste posten vastgehouden, terwijl de vrijwilligers eerst tegen negen uur van den volgenden morgen werden opgeroepen. Gedurende een ganschen nacht zou Boston het dus zonder eenige bescherming moeten stellen en ten einde den toestand nog een weinig duidelijker te doen spreken, werden door een van de groote detective-kantoren eenige manschappen beschikbaar gesteld, wier taak het zijn zou de ruiten van enkele warenhuizen in te gooien en de beweging op gang te helpen. Van deze bijzonderheid werd nooit het wettig bewijs geleverd, maar door degenen die geacht konden worden van de gansche toedracht op de hoogte te zijn, werd zij nooit in twijfel getrokken. Nog enkele jaren en de voor-

naamste bankiers van Boston zouden in de zaak van Jerry Walker als getuigen worden opgeroepen en wie toen de leugens aanhoorde die zij tot hun verdediging aanvoerden, die was geneigd ook het ergste van hen te gelooven.

II.

Van wien dan ook de ongeregeldheden mogen zijn uitgegaan, het is een feit dat de winkelruiten verbrijzeld werden en jong en oud daarvan gebruik maakte om zich van het een en ander te voorzien: men zag dien avond hier en daar een vrouw die zich nederzette op het trottoir en het keurigste schoeisel in gebruik nam. Ook aan beroovingen en aanrandingen ontbrak het niet en zelfs werd op de treden van het stadhuis een misdadige dobbel-lust botgevierd. Het teekent de zielsgesteldheid van de Bostonsche burgerij, dat dit gebrek aan betamelijkheid een buitengewoon diepen indruk maakte en in de ongeschreven geschiedenis van de stad is blijven voortleven. Juist deze overtredingen bij klaarlichten dag, leveren een onweerlegbaar bewijs van de geaardheid van het gepeupel en leeren ons wat ons bij ontstentenis van den politie-stok te wachten zou staan.

De handeldrijvenden van de stad verkeerden in een paniekstemming. Zij wierpen vóór hun magazijnen barricades op, voorzagen hun personeel van vuurwapens en verklaarden zich in staat van beleg. Boston in de macht van de misdadigers! — dit verhaal verspreidde zich als een loopend vuur over het gansche land, — de dagbladen hingen een gruwelijk tafreel van den toestand op en de nieuws-agentschappen droegen vlijtig zorg voor de opluistering van het geval. Tot dusver was de toeleg naar wensch geslaagd en den volgenden dag was de redding van de stad toelaatbaar geworden. De burgemeester had een deel van de troepen van den staat opgeroepen, — een oude wet gaf hem daartoe het recht ten opzichte van het gedeelte dat tot Boston behoorde. Ook het restant wenschte hij op te roepen, maar hiertoe behoefde hij een machtiging van den gouverneur en deze

wettelijke beperking was de oorzaak van wat men een kink in den kabel zou kunnen noemen.

De vertegenwoordiger van het Angelsaksisch gezag in het gouvernementsgebouw, was een heerschap dat den naam Calvin Coolidge droeg en wij gelooven zonder overdrijving te mogen zeggen, dat de geschiedenis nooit een kluchtiger levensloop dan de zijne te boek heeft gesteld. Het was een dun=lippig en stijf man, klein van gestalte, eertijds een onbeduidend advokaat en belastingontvanger. Het was hem gelukt een zetel in het Wetgevend Lichaam machtig te worden en daar had „Cal", zooals hij bij verkorting genoemd werd, de aandacht getrokken van den leider van de Republi=keinsche partij door de gedweeheid waarmede hij de bevelen opvolgde die hij ontving en door de omstandigheid dat er nooit een overbodig woord over zijn lippen kwam. Indien een staatsman een eigen meening heeft, dan is het onver=mijdelijk dat hij den een of ander daarmede hindert en het veiligst is daarom er hoegenaamd geen meening op na te houden. Het is zonderling dat nooit iemand vóór hem tot dit besef gekomen is...

De man die de Republikeinsche machine van den staat in die dagen bestuurde, was een schatrijk senator, Murray Crane genaamd. Hij had ten behoeve van zijn politieke vrienden een stelsel ingericht dat onder den naam van de Massachu=setts=ladder bekend was. Zoolang zij de ontvangen bevelen opvolgden en het bij hun kiezers niet verkorven, konden zij er stellig op rekenen, met zijn hulp trede voor trede hooger te klimmen, hooger en hooger. Het stelsel was op een verre toekomst berekend en een mensch had kans hoogbejaard te zijn vóórdat hij de hoogste sport bereikt had, maar dit viel geheel in den geest van Massachusetts, dat een bijzondere voorliefde had voor al wat oud was. En in dit geval open=baarde zich een bijzonder verschijnsel dat met den naam van „Coolidge=bof" werd aangeduid, — alsof het lot er een behagen in schiep dezen zwakkeling omhoog te schoppen. Onder de gegadigden voor een zetel in den senaat bestond een zoogenaamde „beurt=overeenkomst" die aan alle voor=

keur het zwijgen oplegde en zonder meer naar den rooster te werk ging. Maar het geval wilde, dat de man die op de lijst onmiddellijk aan Coolidge voorafging, kwam te sterven, hetgeen opschuiving tot gevolg had. Toen hij het op die wijs tot senator van den staat gebracht had, ofschoon zijn eerste redevoering nog steeds onuitgesproken was, kwam hij tot de ontdekking, dat de man die als president van den senaat in aanmerking kwam, zich als tegenstander van het vrouwenkiesrecht had uitgesproken. Toen Coolidge naar zijn zienswijze daarover gevraagd werd, drukte hij zijn dunne lippen nog dichter dan gewoonlijk opeen. Nu richtten de vrouwen haar aanval op den ander en bezorgden hem de nederlaag bij de stembus. En Calvin diende bij den leider zijn aanspraken in en werd president van den senaat. Geef hem de ruimte!

Kort daarna gebeurde het dat de man die als vice-gouverneur was aangewezen, de onhandigheid beging zich gunstig over het drank-verbod uit te laten. Weer bewaarde Calvin een kostbaar stilzwijgen, de belanghebbenden bij den drank kozen zijn partij en hij was de gelukkige. Gedurende twee termijnen bleef hij als vice-gouverneur aan, in een tijd toen de politiek in een kwaad blaadje stond en men tevreden was met iemand die niets zeide en nog minder uitvoerde. Bij wijze van belooning werd hij tot gouverneur gekozen en in dien tijd viel de politiestaking, die nog iets anders dan een volkomen lijdelijkheid van hem verlangde. Onder dien drang bleef hem niets anders over dan de vlucht en gedurende vier-en-twintig uren heeft niemand, die op de een of andere wijze aan de regeering verbonden was, geweten waar de gouverneur zich bevond.

Eindelijk werd hij door Rupert ontdekt op het landgoed van Murray Crane, den man die hem langs de ladder omhoog gewerkt had. Nog dienzelfden avond werd een zitting belegd en bij die gelegenheid kreeg Calvin dingen te hooren die nooit in een geschiedenisboek vermeld zullen worden. Ten slotte deed hij wat van hem verlangd werd en met een bevende hand, die nauwelijks in staat was een pen te hanteeren,

onderteekende hij de oproeping van de gewapende macht. De machinegeweren werden op de Meent van Boston in werking gesteld en het geknetter van hun salvo werd over de gansche wereld gehoord.

Wat Calvin aangaat, hij zag de zaak nog eenige dagen aan, totdat er aan het welslagen van de maatregelen van Rupert niet langer te twijfelen viel en de openbare meening tegen de stakers partij gekozen had. Toen kwam Calvin te voorschijn en in zijn hand zwaaide hij een telegram aan Samuel Gompers, waarin als met bazuingeschal verkondigd werd:

„Niemand heeft het recht te staken, indien de openbare veiligheid daardoor bedreigd wordt."

Dit paste volkomen in de kraam van de kapitalistische pers en de afkondiging van den gouverneur deed de ronde van Boston tot Seattle, waar inmiddels ook een staking was uit=gebroken en een niet minder heldhaftig man Coolidge naar de kroon stak. Een van deze beide voortreffelijke mannen was bestemd vice=president en later president van de Vereenigde Staten te worden, terwijl de ander eerlang als handelaar in onroerende goederen zou optreden en zijn ver=kavelde bezittingen aan den man brengen. Een korten tijd schenen beider kansen gelijk te staan, totdat het eindelijk na een langdurige beraadslaging tot een beslissing kwam. Ook hier zal de „Coolidge=bof" een woordje hebben mee=gesproken, maar vermoedelijk is de doorslag gegeven door de omstandigheid dat de leiders van Massachusetts hier een man aanprezen, die in zijn twintigjarige loopbaan zich nooit verzet had tegen een bevel van Murray Crane, wien hij zijn bevordering te danken had.

III.

Deze politie=staking kwam de gemeente op drie millioen dollar te staan, — een verlies dat niet door de loonen van de politie werd goedgemaakt, aangezien de nieuw=benoemden een hooger salaris ontvingen dan hun voorgangers zich

hadden zien weigeren. Maar Rupert Alvin maakte zich hier niet druk over. In de eerste plaats was het zijn geld niet, en in de tweede plaats was het geen geld=quaestie, maar een beginsel=vraag en kwam het er op aan voor de bankiers de noodige vrijheid van beweging te veroveren. Het gepeupel had inderdaad een les gehad en voorloopig zou er van een schietpartij op de Meent en van een bond van klabakken geen sprake zijn.

Zoomin Rupert als een van zijn trawanten hechtte eenige beteekenis aan de verbittering, die in het hart van veertien=honderd man smeulde. Zij hadden voor zichzelven en hun gezin een menschwaardig bestaan verlangd en zij hadden daarbij de beleefdheid en de nederigheid betracht, totdat zij hadden leeren inzien, dat dit hun niet als een deugd werd aangerekend. Zij hadden de stad trouw gediend, sommigen hunner gedurende twintig of dertig jaar. Er waren er die zelfs bij de Golf in aanzien stonden. Het gebeurde dat dames van de Naai=Club de vraag ter sprake brachten.

„Wat mag er toch geworden zijn van dien vriendelijken agent, die ons bij het oversteken van Boylston Street, tegen=over de Drie=eenheids=kerk, placht te helpen? — Je weet wel, degeen die boeken uit de bibliotheek haalde en iets over de Aeneis wilde lezen . . ." — Dit was juist iets om het hart van het vrouwelijk Boston te stelen . . . Een politie=agent die tevens een boekenvriend was en belang stelde in het meester=werk van Virgilius.

Toen Cornelia Thornwell na haar verblijf in Rusland terug=kwam, vond zij haar stad in een sombere stemming, met de gewapende macht patrouilleerende door de straten. Het was nu geen tijd meer voor ijdele bespiegelingen, — nu of nooit moest het Bolsjewistisch gevaar onderdrukt worden. Wie bekommerde er zich nog om, dat een dame van leeftijd, voor=heen van de bovenste plank, maar thans lichtelijk gekrenkt in haar geestvermogens, haar familie ontvlucht was en twee maanden in Sovjet=Rusland had doorgebracht? Cornelia bevond dat geen enkel dagblad van Boston belangstelde in hetgeen zij daar gedaan had, geen dat er prijs op stelde zijn

lezers in te lichten aangaande den toestand van de vrouwen in de stad Saratov, waar de legende van de nationalisatie ontstaan was. Neen, de Bostonsche pers gaf de voorkeur aan sterk gekruide gruwelen, die verzonnen werden door Tsaristische vluchtelingen, die in Riga en Helsingfors, in Warschau en Boekarest en Constantinopel een onderkomen gevonden hadden. Volgaarne had zij er de kosten voor over zich die verzinsels te laten seinen, maar zij voelde hoegenaamd niets voor feiten die onmiddellijk in haar bereik waren, indien zij zich slechts de moeite wilde geven haar verslaggever naar zeker huisje in de nabijheid van Beacon Hill te zenden.

Dit belette intusschen niet dat sommige uitverkorenen van „het blauwe bloed", zich het hart ophaalden aan het wedervaren van Cornelia. Henry Cabot Winters kwam bij haar middagmalen en bracht een hoogst belangwekkenden avond bij haar door. Ook Quincy Thornwell meldde zich aan en voorzag zich van een aanzienlijken voorraad ten dienste van de gasten van Mrs Jack Gardner, — dit was niets anders dan een tijdverdrijf van de voorname wereld. Maar indien dit zich ontwikkelde tot een uiting in het openbaar, tot een vraag-gesprek in een krant of een redevoering in een vergadering, dan werd het een geheel andere zaak, een Bolsjewistische propaganda, die de grondslagen van de Amerikaansche beschaving ondermijnde. Het woord Bolsjewisme was het hevigste schimpwoord geworden, tot aanduiding van al wat de hedendaagsche wereld verwerpelijks bevatte. Zoo maakte de Kamer van Koophandel van Massachusetts een uitspraak openbaar, waarin een wijziging van het drankverbod als de vrucht van een Bolsjewistische samenzwering werd gedoodverfd.

Rupert Alvin weigerde met zijn schoonmoeder op eenigerlei manier in aanraking te komen. Hij zou van haar inlichtingen uit de eerste hand kunnen bekomen, aangaande de kansen van zijn onderneming, die de omverwerping van het communistisch regeerstelsel in Hongarije beoogde, maar hij wilde zijn waardigheid niet te kort doen door de erkenning, dat haar dwaze tocht nog eenig nut kon gehad hebben. Het

was er mee als met de politie=staking: de tijd van praatjes was nu voorbij.

Debora kwam haar moeder bezoeken en luisterde met een zekere gedwongen terughoudendheid, toen Cornelia haar verzekerde, dat zich met Betty geen moeilijkheden hadden voorgedaan en er hoegenaamd geen reden was zich bezorgd te maken. Betty was op weg een mooie vrouw te worden, een van de besten van den stam. In dit oogenblik verrichtte zij nuttig werk in Boedapest en niemand kon haar euvel duiden dat zij de telegrammen van haar vader ter zijde legde. Ook behoefde zij er niet onder te lijden, dat Rupert zijn geldelijke ondersteuning had stopgezet. Haar salaris van dertig dollars wekelijks, was voor Midden=Europa een vorstelijk inkomen. En wat nicht Letitia aangaat, het stond haar vrij de vrouw van den ouden Hongaarschen tooneelschrijver, Hubay, te worden, indien de familie een bruidsschat van een= of twee=duizend dollar beschikbaar wilde stellen. En Cornelia zelve, zij had ruimschoots ondervinding opgedaan. Het was haar gebleken, dat de wereld bezig was in den grond te ver=anderen en ook haar kinderen zouden moeten leeren zich aan de nieuwe denkbeelden aan te passen.

Debora perste haar lippen opeen, want zij was gekomen met het vaste voornemen alle krakeel met haar arme zwak=zinnige moeder te vermijden.

„Wij hebben sinds den laatsten herfst," zeide zij, „al heel wat nieuwe denkbeelden in werking gezien en wij weten wat het zeggen wil, 's nachts geen oog dicht te kunnen doen uit vrees voor het moorddadig gepeupel."

En dit was inderdaad niet overdreven, want het had Rupert niet mogen gelukken zijn vrouw te overtuigen, dat hij vol=komen meester van den toestand was, zelfs onder bewaking van vier particuliere politie=agenten had zij zich niet veilig gevoeld en evenals alle rechtgeaarde huisvrouwen van de Commonwealth Avenue, had ook Debora dien nacht moorde=naars onder haar bed vermoed en in haar verbeelding de schatten uit haar huis zien slepen, terwijl haar verheven persoon aan de nationalisatie werd onderworpen.

IV.

Maar indien de kapitalistische pers geen belang stelde in de lotgevallen van Mrs Jozua Quincy Thornwell in Rusland, dan waren er toch vele socialisten en communisten en anarchisten die daar anders over dachten. Cornelia ontving talrijke uitnoodigingen, nu ten aanhoore van deze, dan van die groep van haar wedervaren te verhalen; men drong bij haar aan, dat zij op schrift zou stellen wat zij gezien had en toen zij hierin toegestemd en het verhaal van haar ervaringen aan de drukpers toevertrouwd had, beteekende dit dat zij zich voor goed bij de Rooden geschaard had en in de registers van het Departement van Justitie als werkend Bolsjewist stond ingeschreven. In den loop van November brachten de dagbladen het bericht van een inval dien de politie in het hoofdkwartier van de Rooden had gedaan, waarbij een groot aantal gevangenen was gemaakt, die bestemd waren te worden uitgewezen. Onder het drukwerk dat bij die gelegen=heid werd buitgemaakt, bevond zich ook de pennevrucht van Cornelia. Rupert had het geluk de openbaarmaking van dit nieuws te verhinderen, maar kon niet nalaten het aan zijn ontzet gezin mede te deelen, zoodat Debora zich verplicht achtte haar moeder te waarschuwen, dat zij op het punt stond gevangen te worden genomen en dat de invloed van de familie ditmaal niet in haar voordeel zou worden aan=gewend.

Vanzetti bracht een avond bij haar door en luisterde aan=dachtig naar al wat zij te vertellen had, terwijl hij niet moede werd vragen tot haar te richten. Het spreekt vanzelf dat hij zijn „groep" in Plymouth en zijn „club" in Oost=Boston op al dit nieuws uit de eerste hand vergastte. Het was in de dagen van een hartstochtelijke gedachtenwisseling onder de anarchisten, over de houding die zij ten aanzien van de snel om zich heen grijpende sovjet=beweging hadden aan te nemen. Sommigen waren geneigd hun afkeer van den staat een weinig te matigen. Alle regeering was uit den booze, zoo lang zij aan de onderdrukking van de arbeiders dienstbaar werd

gemaakt, maar wanneer zij een werktuig werd dat de tegen=revolutie in bedwang kon houden, kreeg de zaak een geheel ander aanzien. De „individualisten", zooals Vanzetti, waren onverzettelijk en dientengevolge hadden zij het in Rusland zwaar te verantwoorden, — er waren er die doodgeschoten en anderen die in de gevangenis geworpen waren. Daarom haatte Vanzetti de Russische regeering met denzelfden haat als de Amerikaansche en verdroot het hem van Cornelia ook slechts het geringste woord van waardeering te hooren. Het was een ingewikkelde en verbijsterende toestand! ... Intus=schen, nu reeds vier jaren had Cornelia de vooruitstrevende beweging gade geslagen, zij verstond wat er in de onder=scheiden groepen omging en zij had een hart voor haar idealen. En dat was meer dan van de kapitalistische pers gezegd kon worden of van de politie of van de rechterlijke ambtenaren of van welk lichaam ook, dat in deze crisis het oor van het publiek had.

Het plan tot beteugeling van de Rooden, werd nu met ijver ter hand genomen. Het Congres had voor dat doel eenige millioenen toegestaan en men weet dat in Amerika alle goede dingen daarmede beginnen. De groote detective=kantoren werden aan de staatsruif gevoed en het kaartstelsel van de verdachten bevatte een totaal van twee maal honderd=duizend namen, — naar luid van de mededeeling van den Procureur=Generaal in een comité=vergadering van het Congres. Het doet zonderling aan dat deze hoogwaardig=heidsbekleeder tot de gemeente van de Kwakers behoorde, zoodat men mag beweren, dat hij onder de vereenigde banieren van William Penn en Jezus Christus een kruistocht begon van tirannie op groote schaal, waarvan de wedergade niet gezien was sinds de Iriquois=Indianen uit den staat New=York verjaagd waren.

De gevangenen die in de November=campagne gemaakt waren, benevens een aantal anarchisten als Emma Goldman en Alexander Bergman, werden aan boord van de Buford, een oud transportschip gebracht en op den een=en=twintig=sten December aanvaardde dit vaartuig, dat in de dagbladen

schertsenderwijs de „Sovjet-Ark" genoemd werd, de reis naar Rusland. Het was een begin van uitvoering van het programma dat door alle vaderlandlievende redenaars werd aangeprezen onder de leus: „Indien het hun hier te lande niet bevalt, laten zij dan terugkeeren naar het land van waar zij gekomen zijn." Nu en dan hoorde men van iemand die zelfs heel wat verder wilde gaan, — getuige de staatsman die in overweging gaf hen weg te zenden „in een steenen schip met looden zeilen". Zoo sprak de christengeest in Amerika, een jaar na het einde van den oorlog, die voor goed aan den oorlog een einde zou maken.

V.

„Beste Nonna," zoo schreef Vanzetti uit Plymouth, „Kom hier de Kerstdagen bij ons doorbrengen. De Italiaansche anarchisten voelen zich diep ongelukkig en vreezen dat het hun beurt zal zijn, zoodra met de Russen is afgerekend. Sedert Galleani verbannen is, hebben wij hier geen weekblad en geen leider meer. Uw bezoek zou ons goed doen en wij zouden daaruit leeren dat er tenminste één Amerikaansche vrouw leeft die den arbeider begrijpt en niet bang is hem dat te toonen. Vincenzo heeft uitmuntenden Rooden Dago in zijn kelder, die van vroeger datum is dan het verbod. Trando maakt goede vorderingen op zijn viool en Fay is druk bezig met de versiering voor de feestdagen. Alfonsina is aan het werk in de touwfabriek en ik verwacht een opleving van de zaken tegen Kerstmis: het zal u bekend zijn dat alle Italianen in die dagen paling wenschen te eten en met het oog daarop heb ik een vat levende visch in Boston besteld. Met ware hoogachting. Uw vriend Bartolomeo Vanzetti."

De Kerstdag viel op Vrijdag en Cornelia schreef dat het haar dien dag niet mogelijk was te komen, maar dat zij dien Zaterdagmorgen zou verschijnen om dan den Zondag over te blijven. Ondanks alle wederzijdsche grieven wilde de familie Thornwell toch niet nalaten haar voor dien grooten dag te noodigen en zelfs zouden zij zich verongelijkt voelen, indien

zij niet verschenen was. In dit geval was Clara de aangewezen gastvrouw en „Heuvelzicht" de plaats van samenkomst. Het was een van die plechtige ontmoetingen waarin aller tegen=woordigheid meer zegt dan de dingen die in woorden worden uitgesproken. Er werden drie aangezichten gemist, die bij het vorig Kerstfeest nog aanwezig waren. Ahab was voor goed van het tooneel verdwenen en de ruggemergskwaal van tante Priscilla was dermate in hevigheid toegenomen, dat zij aan geen feestelijk samenzijn meer denken kon. En Betty was in Boedapest en spijzigde daar de kinderen van de vluchte=lingen.

Sinds de vlucht van Cornelia, nu vier=en=een=half=jaar ge=leden, had „Heuvelzicht" een belangrijke verandering onder=gaan. James had zijn belofte gehouden en het oudere gedeelte in denzelfden toestand gelaten, maar daarachter een gebouw van reusachtige afmetingen opgetrokken voor de huisvesting van zijn acht spruiten mitsgaders hun gouver=nanten en dienstboden, terwijl ook voor de gasten de noodige ruimte was ingericht. Overal waar men kwam, trof men de kinderen aan, hollende, schreeuwende, met het hoofd tegen den houten vloer bonzende, noten fijnstampende op kostbare tapijten en op een witgeborduurde bekleeding de sporen van chocolade achterlatende. Het was maar ééns in het jaar Kerst=mis en daarom moest men hun niet te hard vallen . . . De kerstboom was zoo hoog, dat hij binnen in de wenteltrap ge=plaatst moest worden en daar tot de tweede verdieping reikte. En daaraan prijkten ontelbare lichtjes, rood, blauw, groen en geel en daartusschen zeldzaam speelgoed, kunststukken van schranderheid en vaardigheid, — alles bestemd binnen den tijd van een maand bij het oud=roest te belanden.

Maar ook de volwassenen maken aansprak op een begroe=ting: in de eerste plaats Clara, steeds toenemende in omvang en jammerende dat geen specialiteit in staat was gebleken haar tot bescheidener afmetingen terug te brengen. Voorts James, stevig en stellig, zich verheugende in zijn onafgebro=ken voorspoed en zich in het bijzonder tegoed doende op zijn gastheerschap. Wellicht had hij het niet voor een mil=

lioen dollar willen uitspreken, maar uit zijn gansche wezen sprak duidelijk het bewustzijn dat „Heuvelzicht" niet langer een domein van de familie Thornwell was, maar aan den stam van Scatterbridge was overgegaan. Debora statig in een gewaad van purper fluweel, Rupert met een gelaatskleur die met de kleedij van zijn vrouw om den voorrang dong. Opvallend was de hartelijkheid waarmede hij Cornelia tege⸗moet trad, alsof het ondenkbaar was dat een burger van Boston in tweedracht met zijn schoonmoeder leefde. Alice Winters, wier bekoorlijk uiterlijk van geen tand des tijds wilde weten, en Henry Cabot Winters, ondernemend en sluw, — met hen hun zoon Jozua, steeds groeiende in de lengte en bleek, — hetgeen door zijn moeder aan een overmaat van ijver bij de studie, door Betty aan een geheel andere oorzaak werd toegeschreven. Ook Priscilla, de oudste dochter van Debora, was aanwezig, bestemd in het aanstaande voorjaar de school voor goed vaarwel te zeggen en reeds thans de rechterhand van haar moeder bij het werk van de liefdadig⸗heid.

Er werd met geen woord van Betty gerept, zooals trouwens alles vermeden werd dat Cornelia zou kunnen kwetsen of haar aan de verzaking van haar geloof zou kunnen herin⸗neren. Natuurlijk geldt dit niet van oom Abner, die verdiept zat in het weekblad, de Transcript, en een toelichting ten beste gaf van een draadloos telegram van de „Sovjet⸗Ark" die vóór eenige dagen zee gekozen had.

„Het is onstuimig weer en de passagiers hebben veel van zeeziekte te lijden."

De stem van Abner galmde door de verdieping en vulde de gansche ruimte.

„Ik zou met die zee⸗ziekte wel raad weten, als ik mijn gang mocht gaan."

„Het heet altijd dat er geen middel tegen bekend is," brulde Quincy, de zoon van Abner.

„Geen middel?" Hier begon de stem van Abner angst⸗wekkend te worden. „Ik zal hun een probaat middel aan de hand doen. Gooi die tweehonderd⸗negen⸗en⸗veertig schooiers

overboord en binnen een paar minuten zijn zij van hun zee-ziekte af."

Er volgde een korte stilte, terwijl de oude man zijn weekblad las. Toen hij weer het woord nam, was dit naar aanleiding van de „misdaad-golf", het onvermijdelijk onderwerp van gesprek in alle bijeenkomsten van Amerikaansche burgers .

„Het land gaat zonder genade naar den bliksem! Heb je van die aanranding gisteren in Bridgewater gelezen? Het begint er fraai uit te zien, wanneer een schoenfabriek niet meer de vrijheid heeft het geld voor de uitbetaling van het loon van de bank te laten halen, zonder dat er in het midden van de straat met vuurwapens gevochten wordt. Lees dat eens!"

„Ik heb het al gelezen," zeide Quincy.

„Gewoonweg in het midden van Broad Street, je weet wel, op dien hoek bij Hale."

„Ja, ik herinner het mij."

„Het is een lange, breede straat, met boomen aan beide zijden... En laat nu twee roovers, die in een auto zitten, het vuur openen op den betaalmeester die daar voorbijkomt. En dat alles op klaarlichten dag om halfzeven in den ochtend. Ik lees in de Transcript, dat de politie nog geen spoor van de bandieten heeft kunnen vinden... Ik zou wel eens willen weten waar de politie eigenlijk toe dient!"

„Om te staken, vader."

„Het is alles de schuld van de vreemdelingen!" en oom Abner boog zich voorover naar het oor van zijn zoon die in het geheel niet aan hardhoorigheid leed. „Wij hebben die vervloekte vreemdelingen hier binnen laten komen en dat is de ondergang van het land geweest... Eerst zijn de Ieren gekomen, toen de Joden, toen de Dagoos, toen de Hongaren, toen, God weet wat nog meer... Zij hebben ons alles afhandig gemaakt, al wat van hun gading was, hebben zij zich toegeëigend. Er is maar één middel: stuur ze terug met de boot die ze hier brengt."

Wist oom Abner dat Cornelia met de kinderen in de

muziekzaal was en ieder woord kon verstaan dat de oude man uitschreeuwde? Het was niet onmogelijk, want hij was een oude sluwe schavuit en allicht zag hij hier een schoone gelegenheid tot het plaatsen van zijn onbetamelijkheden. En hij vatte zijn meening nog eens samen:

„Stuur ze terug naar het land van oorsprong en stuur die gevoelsmenschen, die hen in het kwaad stijven, meteen weg."

VI.

Cornelia verliet de vorstelijke woning van de dynastie Thornwell-Scatterbridge en begaf zich naar het nederig kluisje in Plymouth. Ook hier werd het Kerstfeest gevierd, maar op aanmerkelijk bescheidener voet. De kerstboom reikte ternauwernood tot den schouder van Cornelia en de versiering bestond uit enkele gekleurde snuisterijen, die bij den kruidenier voor weinige centen te koop waren. Voeg daarbij een weinig klatergoud, eenige ellen rood lint, afkomstig van een pakje dat Cornelia gezonden had en eindelijk lange snoeren van sneeuw-witte maïskorrels. Achter dit alles zag men drie begeerige kinnebakken, die eerlang het werk der verwoesting zouden beginnen. De geschenken die een plaats onder den boom gevonden hadden, waren weinig in aantal en gering van waarde, met uitzondering van drie fraaie boekwerken die uit Boston gezonden waren.

Het was reeds geruimen tijd geleden, dat de Brini's den waren naam van Cornelia ontdekt hadden. Het was hun bekend dat zij tot een aanzienlijke en vermogende familie behoorde, maar al het klassebewustzijn van de wereld, was niet bij machte het vertrouwen te schokken dat zij in haar stelden. Het wilde Cornelia toeschijnen dat hierin wellicht een aanwijzing besloten lag, van de richting waarin de oplossing van den strijd tusschen kapitaal en arbeid gezocht moest worden. En wie weet, misschien was dan tegelijk het einde in zicht van den naijver tusschen de onvervalschte Amerikanen en de vreemdelingen, met den nasleep van dien in den vorm van een „misdaad-golf" en vele andere euvelen van

dezen tijd... Maar wanneer zij in het bijzijn van haar vrien-den van de groote wereld aan die verwachtingen woorden gaf, dan noemden zij haar een dweepster en hielden zich aan hun zooveel verstandiger en eenvoudiger werkwijze van gevangenis en deportatie. Maar ook de groote meerderheid van de klassebewuste strijders werd door het gevoels-element van haar levensbeschouwing afgeschrikt, zoodat gevangenis- en doodstraf vooreerst nog niet gemist konden worden.

Voor dien Zaterdag was een weidsch avondmaal aan-gericht. Alfonsina had voor boonen-soep gezorgd, naar zijn eigen bekentenis het lievelings-gerecht van Vanzetti, ver-volgens budino, een soort van melk-pudding, en daarna tortellini, waarvan vleesch en knoedels de voornaamste bestanddeelen vormden. Vanzetti was vegetariër uit over-tuiging, omdat hij het ontoelaatbaar achtte ter wille van onze voeding dieren te dooden, maar nu en dan zondigde hij tegen zijn geloof en bezweek hij voor de tortellini. „Het dier was toch al dood," pleitte Trando, maar Bart wilde zich op deze drogreden niet inlaten. Indien wij vleesch eten, zoo zeide hij, dragen wij ook schuld aan den dood van een dier, ook in dien zin werkt de wet van vraag en aanbod. Hij sprak altijd van de dieren als van zijn medeschepselen, tot niet geringe vroolijkheid van de kinderen, die soms thuis kwamen met een kreeft of een groote spin en hun vangst als een mede-schepsel van Bart betitelden. Maar onze wijsgeer liet zich hierdoor niet van de wijs brengen en dikwijls bestond zijn antwoord in een verhandeling over de wonderen van de natuur. Alle deze wezens hadden hun eigen leven en elk wist wat het noodig had te weten om zich in het leven te houden, iets wat van vele menschen niet gezegd kon worden.

Vincenzo had zijn vrouw ter eere van den feestdag een glazen kom met drie goudvischjes present gedaan en dit sieraad stond nu in de kleine huiskamer op een tafel bij het raam, waar de stralen van het licht er doorheen speelden. Bart kon zijn oogen niet afwenden van die diertjes en soms stond hij een uur achtereen daarnaar te kijken. Hij zou wen-

schen te weten wat er bij zoo'n goudvischje omgaat. Wanneer men het een of ander voedsel in de kom liet vallen, dan be= gonnen de vischjes daarnaar te happen, maar wanneer het niet de geschikte spijs voor hen was, dan spuwden ze het weer uit. Hoe konden zij dat weten? Hoe hadden zij geleerd niet voor de hand van een mensch te vluchten, hoewel zij dat in den toestand van vrijheid toch zouden doen? Droegen de visschen kennis van het bestaan van den mensch en wat was hun meening over hem? Het is verwonderlijk wat al vragen bij een mensch opkomen, wanneer hij over het leven peinst.

Trando haalde zijn viool te voorschijn en speelde een van zijn lievelingswijsjes... Hoe kan een lied ons soms wee= moedig stemmen... Wie verklaart de bijzondere gave die een mensch leidt bij de samenstelling van een melodie en hem doet kiezen uit alle geluiden die met de vier snaren van een viool kunnen worden voortgebracht. De Brini's waren er trotsch op dat iets beters en schooners uit hun leven op= bloeide, iets dat hooger stond dan het spinnen van het touw, hooger ook dan het „leven als de zwijnen" waarvan de Yankees hen betichtten.

„Misschien brengen wij het nog eens tot een piano," zeide Bart, „en als Fay daarop leert spelen, dan kunnen wij een groot concert geven."

„Wat moeten wij met een piano doen?" vroeg Trando, die in zijn Amerikaansche omgeving leerde zich vooral niet te laten overbluffen. „Het zal er wel net mee gaan als met het paard dat je mij beloofd hebt." En terwijl hij zich tot Cornelia wendde, vervolgde hij: „Hij had mij beloofd dat ik den dag vóór Kerstmis een paard zou mogen mennen. Hij moest een vat met paling aan den man brengen en daarbij zou ik hem mogen helpen. Wel veertien dagen lang heeft hij mij van dat paard en dien wagen gesproken en al dien tijd heb ik aan niets anders gedacht. En toen eindelijk de groote dag gekomen was, toen was het de oude handkar van elken dag."

„Het zou het paard en de wagen van den bakker zijn," viel Bart ter nadere verklaring in. „Hij had mij beloofd dat ik

ze voor een enkelen dag van hem zou kunnen huren, maar toen daar niet van inkwam, heb ik mijn handkar weer moeten duwen. Trando zag zich in zijn verbeelding al op den bok zitten en hoorde zich klappen met de zweep. Maar in de plaats daarvan heeft hij zijn mandje met paling nu moeten dragen en hij is een beetje bang voor dien levenden bewegelijken paling, niet waar?"

„Neen, bang was ik niet," zeide Trando, „maar ik wist dat zij mijn medeschepselen zijn en daarom kon ik het niet goed hebben dat zij geslacht zouden worden."

Allen lachten, ook Vincenzo, wien het nu en dan gebeurde dat een grap in de vreemde taal hem ontging. En Bart kon niet ontkennen dat hij zich een vat vol levende mede-schepselen met expresse-bestelling had laten toezenden en den inhoud daarvan aan de bloeddorstige wreedheid van een twintigtal Italiaansche huisvrouwen overgeleverd had, die haar prooi in levenden staat vilden en deze daarna voor het feest van den volgenden dag in het zout legden, zooals een ander deel van de christenheid dien dag met het verorberen van een kalkoen viert en weer anderen zich aan plum-pudding te buiten gaan.

VII.

In den loop van den Zondagmorgen gingen zij een wandeling maken, langs de straten van de stad, want het bosch was onbegaanbaar wegens de gevallen sneeuw. Toen zij thuisgekomen waren, schafte Vanzetti zich een krant van Boston aan, omdat hij verlangend was te weten wat er in Italië gebeurd was. Cornelia las hem het een en ander voor, in het bijzonder van de fabrieksraden die door de Italiaansche arbeiders werden ingesteld, ook van de stappen tot overneming van de nijverheids-ondernemingen. Zij spraken daarover en vroegen zich af op welke wijze dit in de verschillende landen zijn beslag zou krijgen. Vanzetti had in een lokaal in Plymouth gesproken, eigenlijk ter weerlegging van een woordvoerder, die zeer onjuiste denkbeelden verkondigd

had. Hij wist natuurlijk dat wie in deze veelbewogen tijden in het openbaar anarchistische meeningen verdedigde, gevaar liep van gevangenisstraf en erger nog. Maar hij wilde niet zwijgen en Cornelia beproefde zelfs niet hem tot andere gedachten te brengen.

De kinderen waren nu bezig met de lachwekkende nummers van het programma en gaven daarbij de onmisbare toelichting. Het geval liep over jeugdige boosdoeners in den dop, die alle denkbare kattekwaad uitrichtten en zelfs hun ouders daarbij niet spaarden... En intusschen spraken de ouderen over de „misdaad-golf" en de jongste uitingen daarvan. Er waren nadere berichten aangaande de aanranding in Bridgewater, waarover Cornelia oom Abner Thornwell had hooren uitweiden. Bridgewater lag op een afstand van niet meer dan twee-en-twintig mijlen van Plymouth en in hetzelfde district en vandaar dat een ieder het over den aanslag had. Reeds had de directie van de schoenenfabriek voor de ontdekking van de bandieten een belooning van duizend dollars uitgeloofd.

„De heeren komen met hun geld voor den dag," zeide Vanzetti, „ en er zal menige vangst gedaan worden. Er zijn altijd politiemannen en getuigen die een armen drommel achter de tralies willen helpen." — Het was toch al te dwaas dat de menschen plotseling verrast waren door hetgeen zij de misdaad-golf noemden. — „Zij zenden millioenen mannen naar Europa en voorzien hen van wapens en geven hun een geweer in de hand. En wanneer zij dan terugkomen en zien dat hun plaats door een ander ingenomen en hun meisje met een ander getrouwd is, ligt het dan niet voor de hand dat zij gaan stelen?"

„Wil je daarmee zeggen dat de oorzaak van de misdaad altijd in de maatschappelijke verhoudingen gezocht moet worden?"

„Zonder twijfel, Nonna, al weet ik natuurlijk wel dat niet alle menschen gelijk zijn... De een heeft wat men noemt, karakter en de ander heeft het niet. Er zijn er die liever zouden sterven dan een misdaad te begaan. Maar daartegen-

over staat weer een ander die zwak is en aan de verzoeking geen weerstand kan bieden. Hij ziet dat een ander zich aan een misdaad bezondigt en daarmee overvloed van geld krijgt en op zijn beurt beproeft hij het ook eens. Misschien wordt hij gepakt en dan draait hij de kast in. Maar juist in de gevangenis wordt de misdaad aangekweekt, dat is de school waar zij onderwezen wordt. Het gaat u evenals mij, Nonna, u ontmoet honderden arbeiders op uw weg, maar daaronder zijn er ook die maar weinig noodig hebben om te verongelukken. Dat bluft en dat pocht en dat houdt zich voor buitengewoon handig en wanneer ik dat alles hoor, dan kan ik niet nalaten aan de misdaad-golf te denken. Zoo'n arme kerel ziet dan een rijk heer, die met het geld om zich heen strooit en in zijn eigen auto rijdt en een rijke dame naast zich heeft en hij zou ook wel zoo'n leventje willen leiden. En vanzelf komt dan de vraag op, hoe die rijke man dat in den beginne heeft aangelegd... Zou dat op een eerlijke manier gegaan zijn? Hoe menigmaal gebeurt het niet dat iemand een groot vermogen steelt en daarvoor nooit gestraft wordt. Wanneer iemand duizend dollar steelt, dan heet hij een bandiet, maar steelt hij een millioen, dan noemen de menschen hem een bankier. Gaat het niet zoo toe in de wereld, Nonna?"

Cornelia dacht aan Jerry Walker en zijn vilt-fabrieken.

„Het is soms maar al te waar, Bart."

„Alle recht is onrecht. En zoo lang er onrecht is, is er ook misdaad. Het gaat naar vaste wet, evenals een verbinding in de scheikunde. Maar de rijke man houdt er niet van zulke dingen te hooren en hij neemt daarom een politieman in dienst en hij geeft hem een blauw pak en een stevigen stok en hij stuurt er hem op uit om den armen man op zijn hoofd te slaan en hem naar de gevangenis te brengen. Nu heeft een ieder het over een belangrijke misdaad.... er is een premie uitgeloofd en het oogenblik voor de lokvinken is gekomen. U weet immers wat men onder dien naam verstaat?"

„Ja, ik weet wat je bedoelt."

„Er is altijd wel een schavuit te vinden die klaar staat voor

geld al wat men maar wil te bezweren en zijn medemensch naar de gevangenis te helpen en als dat gebeurt, dan is de rijke man tevreden, dan heeft het recht zijn loop gehad en is de goede orde verzekerd. Nog een weinig geduld, Nonna, en onder den invloed van die duizend dollars zult u de Bridgewater-bandieten bij dozijnen voor den dag zien komen..."

Wonderbaarlijk en huiveringwekkend is de macht die over der menschen lotgevallen beschikt. Zij leidt ons geblinddoekt door dichte nevelen heen. Hoe is het mogelijk geweest, dat Bart deze woorden gesproken heeft, zonder dat een bliksemschicht de duisternis doorkliefde en een waarschuwende hand zich tegen hem ophief en een stem in zijn ooren klonk: Gij! Gij! Gij!

Daar zaten zij gemoedelijk te keuvelen en toetsten elkanders meeningen, de kinderen lachten en schertsten. Alfonsina reinigde het eetgerei en Vincenzo, die zich niet in staat voelde het onderhoud te volgen, was in zijn stoel ingedut. De goudvischjes bewogen hun glinsterende staarten en de Machten die de oude aarde voortstuwden langs haar baan, verzwegen dat Bartolomeo Vanzetti zelf „de arme kerel" was, die het slachtoffer van de duizend dollar stond te worden.

VIII.

Cornelia keerde naar Boston terug en vond daar een brief van Betty:

„Ik heb zooveel beleefd, dat ik waarlijk niet weet waar ik mijn verhaal beginnen zal. Ik ben het doelwit geweest van de zeer welsprekende en zeer dichterlijke hofmakerij van een van de zoons van „de Kleine Hertog" dat is de bijnaam dien wij gegeven hebben aan den Oostenrijkschen Aartshertog, die hier met het Roemeensche leger is binnengevallen en zich van den troon heeft meester gemaakt, tot groot displeizier van de verbonden mogendheden. Zijn zoon is een slank en zwaarmoedig jonkman, met een genialen aanleg voor een lui

leven. Het is mij nu duidelijk geworden waarom Amerikaan=sche echtgenooten zoo dikwijls tegenvallen. Ik kan mij niet voorstellen, dat vader of oom James zulke redevoeringen zouden afsteken. Hij maakt eindelooze complimenten in een onberispelijk Engelsch, maar het ongeluk wil, dat hij eigenlijk niet weet wie ik ben. Hij stelt zich tevreden met de weten=schap dat ik de dochter van een rijken Amerikaanschen bankier ben, maar hij heeft niet het flauwste vermoeden van mijn staatkundige overtuiging en ik durf hem niet in te lichten, omdat het mij mijn baantje zou kunnen kosten. Intusschen zou het Zijne Hoogheid geen kwaad doen, indien haar zelfingenomenheid een weinig gefnuikt werd.

„Dan is er ook een ondersecretaris van de legatie, die in stilte smoorlijk verliefd op mij is. Hij is heel anders, zeer gesloten van aard en zelfs ben ik bang dat hij het ernstig meent. Eigenlijk kent hij mij ook niet, maar als Amerikaan weet hij natuurlijk dat een meisje een onafhankelijk leven kan leiden en toch eerbaar zijn. Daarbij ben ik een oorzaak van verdriet voor een meisje van ons gezantschap dat op gezegden ondersecretaris verliefd is. Het schijnt dat de politieke ontreddering van Europa niet in staat is de men=schen van de verwikkelingen van het hart terug te houden. Zelfs zou men bijna het tegendeel gelooven en het komt mij voor, dat de menschen hun stuur kwijt zijn en op de wateren van de verbeelding ronddobberen.

„Nu ik eenmaal over dit onderwerp begonnen ben, zou ik nog willen vermelden, dat ik het voorrecht heb gehad door een van de Bolsjewistische gemachtigden te worden aange=beden, vóórdat hij in de vermomming van een chauffeur naar Zwitserland heeft moeten vluchten. Hij heeft mij ver=zekerd, dat ik niets van een vrije vrouw had en niets anders dan een armzalig Puriteintje was en dat mijn leven als een nachtkaars zou uitgaan. Ik heb hem in kennis gebracht met nicht Letitia, die nog altijd gevoelig is voor de hulde van een man, maar zich door niemand meer het hoofd op hol laat brengen, — zelfs niet door den ouden heer Hubay. Ik geloof waarlijk dat er iets in het diepste diep van onze ziel huist,

iets dat sterker is dan al onze verstandelijke begrippen. Roger Lowell zou dat oordeel over mij met verbazing hebben aangehoord. Maar wat hiervan ook zijn mag, ik ben er zeker van dat mijn hart eerst zal gaan spreken, wanneer ik in Amerika teruggekomen ben... Het zou mij hier te veel doen denken aan een vroolijk liedje in een lijkenhuis.

„Wat hier geleden wordt, tart alle beschrijving. Vermoedelijk zult u daarover wel het een en ander in de kranten lezen, maar dan verminkt of overdreven, want alles moet als propaganda voor iets of voor iemand dienst doen. De Rooden in Hongarije zijn door Herbert Hoover, dien edelen menschenvriend, ten val gebracht. Ik weet niet of dit in Amerika bekend is, maar hier laten al zijn medeplichtigen zich daarop voorstaan en bluffen er niet zuinig op. Wij moeten hier naar de pijpen dansen van een advokaat van Californië, een boezemvriend van Herbert. Zij hebben Rood Hongarije niet alleen geblokkeerd en van de buitenwereld afgesloten, maar ook de leiders van de werklieden naar hun hand gezet.[1])

Het is een leven vol verrassingen: wanneer je 's morgens wakker wordt, weet je nooit wie den scepter over je zwaait, totdat je aan je werk gaat en dan hoort wat er in den loop van den nacht gebeurd is. Eerst zijn de Rooden komen opdagen, daarop is het Roemeensche leger met den kleinen Hertog gevolgd en toen wij ons daarvan hadden losgemaakt, is de Witte regeering gekomen die nu bezig is in een dictatorschap te verloopen. Die verdwaasde en verdwaalde leiders van de werklieden, die er zich toe geleend hebben de Rooden over de grenzen te zetten, zijn tot belooning voor het meerendeel doodgeschoten, ik meen dat van sommigen de schedel ingeslagen is. Ik zou wel eens willen weten wat die edelaardige Herbert daarvan denkt.

In elk geval heb ik uit dezen toestand het een en ander geleerd en niet licht zal ik mij ooit weer met de groote

---

[1]) Men bedenke bij deze woorden en het volgende, dat de schrijfster van den brief naar het kommunisme neigt en aan zulken laster geloof slaat. Red.

woorden van wet en orde laten paaien. Het kan soms schijnen alsof de leiders van onze beschaving het bewijs willen leveren, dat er geen middenweg bestaat en fatsoen en eerlijkheid in den klassenstrijd onbestaanbaar zijn. De Rooden hebben het hier afgelegd doordat zij te zachtzinnig waren en hun vijanden ongestoord lieten samenspannen. De Russen hebben een groote opruiming gehouden en daaraan is het te danken, dat zij zich staande hebben kunnen houden. Laat u niets wijs maken van zoogenaamde bloedbaden die zij zouden hebben aangericht, en vooral, laat u niet bang maken met het spook van het gepeupel. Ik heb hier geleerd juist iets voor de groote massa te voelen en daarentegen op mijn hoede te zijn voor heertjes in fraaie uniformen en mannen van zaken in avondtoilet. Er is geen enkel land in Midden-Europa waar de moorden van de Witten en de Rooden niet in een verhouding staan van minstens tien tegen één, en soms is het zelfs honderd tegen één geweest.

En, grootje, het ergste van al is, dat de potentaatjes door Amerika in het zadel worden gezet: zij krijgen de geweren en de uniformen van ons leger en de dollars van onze bankiers. Hongarije heeft in Amerika een leening gesloten en ik zou wel eens willen weten of vader daaraan heeft meegedaan. Waarschijnlijk zal hij zich daarover niet willen uitlaten, maar u zoudt het Oom Quincy kunnen vragen. Wanneer het zoo is, dan neem ik nooit meer een dollar van vader aan en dat zal ik hem ronduit zeggen.

Mijn lieve, beste Grootje, wees toch vooral voorzichtig. Wat zou ik moeten beginnen, wanneer u iets overkwam? Dan had ik niemand meer die mij begrijpt. Het gebeurt soms, dat er een onbestemde angst over mij komt en als ik dan alleen in mijn kamer ben, lucht ik mijn hart door eens goed uit te schreien. Dan vraag ik mij af of het toch niet al te dwaas is dat een jong meisje van één-en-twintig een beteren kijk op de dingen zou hebben dan haar heele familie bijeen. U herinnert u dat tante Priscilla placht te zeggen: „Je zult wel wijzer worden, wanneer je wat ouder wordt."

Het zou ten slotte toch kunnen zijn, dat de „anti's" het

bij het rechte eind hadden, de vrouwen zijn er niet op aangelegd zich met de politiek te bemoeien. Misschien is het beter voor ons thuis te blijven en op de kinderen te passen, zooals tante Clara doet. Maar wanneer wij de kleintjes hebben grootgebracht, dan komen de mannen voor den dag en zenden ze naar het slagveld en waarvoor hebben wij ons dan druk gemaakt? Ik heb er telkens en telkens weer over nagedacht en ik weet geen betere oplossing dan dat de meisjes van onze generatie in staking gaan en eenvoudig weigeren aan kinderen het leven te schenken zoolang de mannen hun moordwerk voortzetten. Ik ben bereid het voorbeeld te geven en wanneer ik terugkom, zal de familie natuurlijk wee en ach over mij roepen. Vertel mij alles, maar kleed het in alsof ik het niet met u eens was. Ik heb kans gezien dezen brief naar zijn adres te smokkelen, maar het zou kunnen zijn, dat mijn brieven worden opengemaakt en ik zou liever niet mijn betrekking verliezen."

IX.

Ja, ook Cornelia was niet van zorgen verschoond gebleven. Op den tweeden dag van het nieuwe jaar barstte over Boston en het heele land een storm los die onder den naam van den deportie-waanzin bekend is. Onze Procureur-Generaal, de Kwaker van wien hier reeds sprake is geweest, had een vernuftigen inval gehad: hij wilde beproeven bij de aanstaande verkiezing voor het presidentschap de Democratische partij de meerderheid te verschaffen op grond van zijn buitengewone verdiensten bij de uitwijzing van de Rooden. De twee millioen die het Congres hem had toegestaan, zou besteed worden aan een kruistocht ter meerdere eere van Jezus Christus en William Penn.

De vindingrijke Kwaker meende daarvoor geen beter middel te kunnen aanwenden dan zijn slachtoffers tot het bijwonen van openbare meetings te verlokken en daar de politie onverhoeds te doen binnenvallen om, nadat de deuren gesloten waren, de vreemdelingen uit te ziften en in de ge-

reed staande patrouille-wagens te laden. Het eenvoudigst was de Rooden van het geheele land op denzelfden avond in beweging te brengen en dit werd nog vergemakkelijkt door de omstandigheid, dat zich in elke vooruitstrevende organisatie tal van regeerings-spionnen bevonden en sommigen daarvan zelfs in het bestuur hadden weten binnen te dringen en dus ten alle tijde een meeting konden beleggen. Daarbij hadden zij moties en manifesten ingediend waarvan de strekking de regeering, althans naar de letter van de wet, het recht tot ingrijpen gaf. Bij de behandeling van de zaak voor het gerechtshof van Boston kon dan ook een lid van de rechterlijke macht naar waarheid verklaren:

„Het is boven allen redelijken twijfel verheven dat de regeering over een aanzienlijk deel van de Communistische partij de vrije beschikking heeft."

Een veelzeggend staaltje van practischen zin!

De overval werd vastgesteld op den avond van den 2den Januari 1920 en de vangst beliep ongeveer vierduizend slachtoffers. Dezen werden in de politiebureaux opgesteld tegen den muur, doorzocht, door detectives mishandeld, van allen rechtskundigen bijstand verstoken, in verhoor genomen zonder de hulp van betrouwbare tolken en op staanden voet gevonnist door ambtenaren van het Departement van de Binnenkomende Vreemdelingen. Zij werden in wagens geladen en naar de gevangenis van Deer Island gebracht. Opdat de Procureur-Generaal ten volle de eer verwerven zou die hem voor zijn heldhaftig optreden toekwam, werden de slachtoffers paarsgewijze aan kettingen gebonden en aldus langs de straten geleid. Het spreekt vanzelf dat de redacties van dag- en weekbladen in grooten getale hierop kwamen aanzwermen en zelden is dan ook een candidaat voor het presidentschap een zoo overvloedige reclame ten deel gevallen.

De handlangers van het Departement van Justitie droegen zorg voor de verspreiding van al wat als bruikbaar nieuws beschouwd kon worden. Volgens het verslag zou er in één meeting een viertal bommen gevonden zijn. Zij werden naar

een politiebureau gebracht en daar in een emmer water neer=gelegd. Blijkbaar zijn zij weggesmolten: men heeft er althans nooit meer iets van vernomen. Onder de vereenigingen die het mikpunt van deze vervolging waren, bevond zich ook een dilettanten=tooneelgezelschap dat eenige geweren ge=huurd had, die in een vertooning dienst moesten doen en onmiddellijk stonden de bladen gereed met de aanwijzing van „een tuighuis van de Rooden". Wanneer men de geweren met de dramatische bestemming niet mederekent, dan be=droeg de algeheele vondst van de politie vier vuurwapens, dit als resultaat van een nauwgezet onderzoek van vierdui=zend personen, waarbij geen schuilhoek verzuimd werd. Het moest wel zijn dat de machthebbenden de minst strijdlustige groep van alle burgers van Amerika hadden uitgekozen.

Hier zijn wij ongemerkt de moeilijkheden genaderd, die Cornelia ontmoette op haar weg. Vierhonderd mannen en vrouwen opeen gepakt in de cellen van de gevangenis van Deer Island, met gebroken vensterruiten in het hartje van den winter, zonder dekens en matrassen, om van andere ontberingen niet te spreken. De man gescheiden van zijn vrouw en de moeder van haar kinderen, en op allen het ver=maarde Spaansche stelsel toegepast dat onder den naam van „incommunicado" bekend is en in een volkomen afzondering van de buitenwereld bestaat. Men verhaalde van een vrouw, die met haar dochtertje de meeting had bijgewoond en van=daar naar de gevangenis gesleept was, terwijl het kind dien ganschen Januari=nacht alleen langs de straten van Boston gezworven had. Een van de gevangenen sprong uit een raam, vijf verdiepingen boven den beganen grond en viel zich het hoofd te pletter. Een ander werd krankzinnig en velen waren op de grens daarvan. Van al deze ellende werd in de dag=bladen met geen enkel woord melding gemaakt en wie het waagde een woord van verzet te doen hooren, werd op laster en verdachtmaking onthaald.

Uren achtereen zat Cornelia bij het telefoontoestel, vragende en pleitende bij haar vrienden. Dan weer spoedde zij zich naar een commissie=vergadering. Zij nam een snel=

schrijver in dienst wien zij haar brieven dicteerde. Zij zond lange telegrammen aan congresleden en ambtenaren in Washington en New-York. Zij liet de vrouwen die aan het hoofd stonden van een club, niet met rust, eer zij haar de gelegenheid gegeven hadden in het openbaar het woord te voeren. Zij had samenkomsten met kranten-verslaggevers voor interviews die nooit het licht zagen. Zij belegerde de deur van officieele personen en versperde hun op straat den doorgang, wanneer het hun toeleg was haar niet te zien. Zij bracht een giftenlijst in omloop en ging daarmee langs de huizen, alsof zij een jonge dochter van het Heilsleger was. Zoo ging zij voort de bankiers en de advocaten en de groote kooplieden buiten zich zelf te brengen van woede, in het kort, zij maakte een schandelijk misbruik van haar rang en stand en wist met haar hartverscheurende geschiedenissen te bewerken dat de menschen hun goede geld neerlegden om daarmee dekens te laten koopen voor de Bolsjewieken en melk voor de uitgehongerde kinderen wier vader en moeder de onvergefelijke zonde hadden begaan zich aan te sluiten bij een partij die het Departement van Justitie niet welgevallig was.

En dit was het werk dat niet enkele dagen, maar verscheiden maanden in beslag nam. De gerechtelijke Kwaker kwam allengs tot de ontdekking, dat hij hoogstens ten laste van vijfhonderd gevangenen een geldig bewijs zou kunnen bijbrengen. Ten gevolge van een noodlottige vergissing was in Boston een rechter aan het woord die meende, dat ook de uitvoerders van de wet gehouden waren zelven aan de wet te gehoorzamen. Hij liet de gevangenen, den een na den ander, vóór zich verschijnen en wie kon bewijzen, Amerikaansch burger te zijn en de orde niet verstoord te hebben, werd door hem in vrijheid gesteld. Maar dit alles kostte tijd en inmiddels moesten er een paar duizend kinderen gevoed en even zoovele leugenachtige beschuldigingen ontzenuwd worden en dit werk moest door enkele vrouwen van goeden wille worden verricht.

X.

In den loop van dien winter kwam Vanzetti bijna iederen Zondag naar Boston. Het ging hem niet slecht met zijn vischnegotie, daarenboven had hij nog een kleine bijverdienste met sneeuwruimen en ijshakken en er bleef dus een weinig tijd en geld over voor het uitstapje en de propaganda. Te midden van de verdrukking had zich de overtuiging bij hem gevestigd, dat de anarchisten behoefte hadden aan een orgaan en hij was nu bezig de zeven-honderd-vijftig-dollars bijeen te brengen die met den aankoop van een drukpers gemoeid zouden zijn. Ook had hij eenige artikelen geschreven die voor het nieuwe blad bestemd waren en overigens werkte hij vlijtig aan zijn eigen opvoeding. Op zekeren avond kwam hij Cornelia bezoeken en toen zij hem wees op de gevaren, waaraan hij zich bloot stelde, antwoordde hij, dat het niet mogelijk was iets tot stand te brengen, wanneer men in moeilijke tijden al te zeer op lijfsbehoud bedacht was. Hoe grooter het gevaar, hoe gunstiger ook de kans iets te bereiken en deze waarheid was ook het geheim van de kapitalisten.

Vele leden van de Galleani-groep waren uitgebannen. Coacci was gevangen gezet, een van de beide mannen, die tijdens haar laatste bezoek een pak boeken bij de Brini's bezorgd hadden. De groep had een borgtocht van duizend dollar voor hem bijeengebracht, maar het vonnis van de verbanning kon niet ongedaan worden gemaakt. Nick Sacco was voornemens met zijn gezin naar Italië terug te keeren. De verwachtingen voor den aanstaanden zomer waren hoog gespannen, wie weet, de groote omwenteling en als een man van de daad, verlangde Nick daarbij tegenwoordig te zijn.

Het zou inderdaad niet verwerpelijk zijn juist nu naar Italië te worden teruggezonden, indien men er althans op kon rekenen het zoover te brengen. Bart verhaalde het lot van Compagno Marucco die aan boord van een stoomboot gebracht was, maar van wien men nooit meer iets vernomen had. Alle anarchisten waren overtuigd dat hij onderweg overboord gegooid was, omdat hij eenige spionnen van de regee-

ring ontdekt had die zich in de groep hadden weten in te dringen. Een ander had zich in zijn cel opgehangen, maar het bleef de vraag of hij dat zelf, dan wel of een ander het voor hem gedaan had. Een mensch had stalen zenuwen noodig om in zulke omstandigheden het propagandawerk te kunnen voortzetten.

Over de spionnen was Bart niet spoedig uitgepraat. Een was door Carlo Tresca te New-York aan de kaak gesteld. Ravarini was zijn naam. Gedurende eenige maanden was hij voor een anarchist doorgegaan en een van de heftigste soort, een volgeling van Ravachol. Hij had voorgesteld het oude blad, de „Kroniek", opnieuw uit te geven, het geld dat daarvoor noodig was, had hij toegezegd en Bart zou de leider zijn. Maar Bart was te bescheiden geweest en achtte zich daarvoor niet de aangewezen persoon.

Het streven van dezen Ravarini was geweest dat de Galleani-groep de bomaanslagen voor haar rekening zou nemen, aangezien de trawanten van de regeering deze groep klaarblijkelijk voor schuldig hielden. Bij de bespreking van dit plan verklaarde Bart, dat dit de grootste dwaasheid was die ooit in een menschenhoofd was opgekomen. Hij legde nog eens den nadruk op hetgeen er gebeurd was. De politie had vele honderden anarchisten gevangen genomen en bij de doorzoeking van hun woning was nooit een spoor van een bom gevonden. Dit was de eenvoudige waarheid die niet lang meer verborgen kon blijven en de schuld lag uitsluitend bij de geheime politie: de jacht op de anarchisten was een winstgevend baantje geworden.

„Acht je hen in staat onschuldige menschen te vermoorden?"

„Gebeurt dat niet vaak genoeg, Nonna? Wanneer zoo'n bom ontploft, is het nog altijd mogelijk, dat de menschen niet thuis zijn of op een andere verdieping slapen en ongedeerd blijven. Wanneer men belang heeft bij den dood van iemand, dan is het niet zoo moeilijk hem uit den weg te ruimen: er zijn genoeg menschen te vinden die zich daarmee willen belasten, tal van Italianen die dat voor een matigen prijs opknappen.

U weet wel, dat heet de Zwarte Hand. Ik ken er zoo en ik hoor ze zwetsen in het koffiehuis en zij laten zich niet weinig voorstaan op wat zij doen. Zoo'n man beroemt er zich op, dat hij de grootste menschenslachter van den Staat Massachusetts is en niemand zoo'n vaste hand heeft als hij. Men geeft hem honderd dollars en den volgenden dag is uw vijand er geweest. Waartoe zou dan een groote bom dienen die een geweldig lawaai maakt?"

„Maar vergeet niet, dat zij die bommen met de post verzenden, Bart."

„O, zeker, de post is er ook nog. Maar het is toch vreemd dat de menschen niet voor een voldoende frankeering zouden zorgen, terwijl toch niets gemakkelijker is dan zich daarvan op de hoogte te stellen. Het is niet aan te nemen, dat een anarchist zoo dom zou zijn. Hij weet dynamiet machtig te worden, hij heeft het geld om bommen te maken, hij zorgt voor de adressen en het eenige waar hij niet aan denkt, dat zijn de postzegels... Dat zou toch al te onnoozel zijn, Nonna!"

„Zou je dan meenen, dat de handlangers van de regeering het gedaan hebben?"

„Ik geloof niet, dat de regeering daarachter zit, maar wel de een of andere groote meneer die op die manier een slag van millioenen slaat. Zijn eerste zorg is den schrik er onder te krijgen, door het Congres wordt het noodige geld bewilligd en de groote bankiers beginnen bang te worden. Dan gaan de kranten zich met het geval bemoeien en de jacht op de anarchisten wordt geopend. Hebt u vanmorgen die waarschuwing gelezen? Daar wordt de politie op haar plicht gewezen. Wanneer de anarchisten niet bijtijds onschadelijk worden gemaakt, zoo heet het, dan springt morgen de bank in de lucht... Het militairisme heeft nu het hoogste woord."

Ja, Cornelia had het gelezen, en ditmaal niet voor het eerst. Het was allengs gebruik geworden dat groepen van vooraanstaande burgers, bankiers, kooplieden, leden van de Kamer van Koophandel zich vereenigden en een geheele bladzijde

van de kranten in beslag namen om hun medeburgers voor het roode gevaar te waarschuwen.

„Ja, ik heb het gelezen," zeide zij tot Bart, maar zij schaamde zich daarbij te voegen dat zij dien morgen bij de onderteekenaars ook de namen van Rupert Alvin, haar schoonzoon, en John Quincy Thornwell, haar aangetrouwden neef, had aangetroffen.

XI.

Bijna een jaar was voorbijgegaan sedert de verzending van de beruchte „Meibommen" en nog altijd was de politie er niet in geslaagd, de afzenders te ontdekken, hetgeen alle weldenkende vrienden van het vaderland ten zeerste ontstemde. Waartoe diende een omvangrijke geheime politiedienst die geweldige sommen verslond? De regeeringsgezinde dagblad-redacties, onthielden zich van alle uiting van ontevredenheid in het openbaar, maar binnen de muren gaven zij te vrijmoediger lucht aan hun verontwaardiging. Een eersteklas klopjacht op de Rooden was eensluidend met een vermeerderden verkoop van millioenen, maar hoe konden ook de meest vindingrijke redacteurs en verslaggevers er de stemming in houden, indien zij daarbij niet door eenige nieuwe feiten geholpen werden?

Het Departement van Justitie had een stel belangrijke draden in handen. Een bom had den voorgevel van het huis van den Procureur-Generaal vernield, van den ons bekenden Kwaker die aanvechtingen had het Witte Huis te betrekken. En de man die de bom daar gebracht had, was klaarblijkelijk in eigen persoon mee in de lucht gevlogen. De autoriteiten beweerden het overschot te hebben vastgesteld als behoorende tot het hebben en houden van een Italiaanschen anarchist, Valdinocci genaamd en lid van de Galleani-groep. Hij had sandalen gedragen en in zijn zakken had men stukken gevonden van een vlugschrift waarin anarchistische beginselen werden voorgedragen. Den spion Ravarini was opgedragen de drukkerij te ontdekken die zich hiertoe geleend had.

Ravarini had geldelijke bijdragen aan Malatesta in Italië gezonden en daartegen eenige brieven van hem ontvangen. Hiermede gewapend verscheen hij te midden van de kameraden in Boston en New-York en maakte zich bekend als een overtuigd Roode, in het bezit van opstellen die hij door den druk algemeen wenschte te maken. Zoo had hij de gelegenheid gedurende eenige weken zijn tijd in een anarchistische drukkerij door te brengen en daar zijn wijsheid eenige malen te laten zetten, — 'n werk dat hij soms ook zelf ter hand nam. Op die wijze kreeg hij in onderscheiden drukkerijen alle aanwezige lettervormen onder de oogen en eindelijk vond hij — of meende hij althans te vinden — het letter-type dat door het Departement van Justitie herkend werd als de soort waarmede de blaadjes van Valdinocci gedrukt waren. Het was de drukkerij van een anarchistisch blad, Il Domani genaamd, of wel „Morgen", en de drukkers van dit blad, Salsedo en Elia werden gevangen genomen en naar het Departement van Justitie vervoerd.

De vernuftige methode die een gevangene belet zich met een vriend of met een rechtsgeleerde in verbinding te stellen, verdient een Amerikaanschen naam te dragen. Dit is b.v. het geval met de wijze van behandeling die hierin bestaat, dat de gevangene gepijnigd en langs dien weg tot een bekentenis gedwongen wordt. In de dieventaal van ons recht wordt dit als „de derde graad" aangeduid. Alle rechters en alle advocaten weten, dat deze vorm van proces wordt toegepast, maar ook allen beweren daarvan onkundig te zijn en wanneer het een of ander bewijs dat den beschuldigde door middel van pijniging is afgeperst, in het geding wordt overgelegd, wordt dit door allen zonder onderscheid aanvaard, hetgeen hen evenwel niet verhindert met heel hun hart in de grondwettelijke rechten van den beschuldigde te gelooven. Allen beseffen dat het stelsel van de ongelijkheid van den eigendom niet op een andere wijze in stand kan worden gehouden en ieder die zich verstout tegen den derden graad bezwaar te maken, wordt derhalve als een Roode gebrandmerkt.

Salsedo en Elia vertoefden drie weken in het gebouw van het Departement van Justitie, buiten bereik van alle hun toekomende rechten. Eindelijk gelukte het Salsedo een brief aan Vanzetti door te smokkelen en deze besloot onmiddellijk het schrijven aan de anarchistische groep van Boston voor te leggen. Ook zonder dat dit hun uitdrukkelijk werd medegedeeld, wisten zij dat de beide mannen gepijnigd werden, met het doel hen te dwingen andere anarchisten in de bom-aanslagen te betrekken. Op Zondag, den 25sten April werd een vergadering van de groep uitgeschreven, waar het besluit genomen werd dat iemand naar New-York zou gaan om daar met de kameraden te overleggen en te beproeven iets voor de beide geestverwanten uit te richten. De keus viel op Vanzetti die zich onverwijld naar Carlo Tresca begaf, den uitgever van Il Martello, dien hij tot dusver niet ontmoet had.

„Ken je mij niet, Carlo?" zoo had hij hem vriendelijk gevraagd. „Ik ben Vanzetti."

Hij had hem ingezamelde bedragen tot steun van het blad toegezonden en nu en dan ook een artikel ter plaatsing. Tresca had hem omhelsd en hem op beide wangen gekust, naar Italiaansche zede.

Beiden begaven zich nu op weg, Vanzetti van gewoon statuur, maar in het niet verzinkende bij zijn reisgezel, die bij de stakingspolitie den bijnaam van „de stier" gekregen had. In Mesaba, het land van de kopermijnen die het eigendom van de oude Bostonsche geslachten waren, was hij van moord beschuldigd en gedurende negen maanden vastgehouden. Tot drie malen, met geruime tusschenpoozen, was hij door een kogel getroffen. Een kant van zijn gelaat was misvormd en tijdens de Paterson-staking had een dagblad zich niet ontzien onder zijn beeltenis het uitdagend onderschrift te plaatsen: „Waar is de verdienstelijke burger die deze beide helften gelijk maakt?"

Gedurende deze wanhopige staking van de zijde-spinners, werd hij tot zeven malen gevangen genomen. Ook nu loerde de justitie op een voorwendsel de hand op hem te leggen en binnenkort zou het er van komen: een aankondiging van

enkele regels van een vlugschrift over de geboorte-beperking zou tot het zedenbederf van de Italiaansch-Katholieke vrouwen hebben bijgedragen.

Carlo en Bart besloten zich in de eerste plaats tot een Italiaanschen advocaat te wenden die zich met de verdediging van Salsedo en Elia belast had. Zijn kantoor bevond zich juist onder de lokalen van het Departement van Justitie. Carlo zag zich den toegang tot de gevangenen weigeren en de vrouw van Salsedo verkeerde, ten gevolge van de bedreigingen van de geheime politie, in een toestand van radeloosheid. Zij hadden een onderhoud met den advocaat. Carlo schreef eenige regels die voor de gevangenen bestemd waren en toen de advocaat die zich met de bezorging belast had, terugkwam, berichtte hij hun, dat Elia beslist geweigerd had inzage van den brief te nemen en Salsedo op weg was krankzinnig te worden en geen enkele vraag beantwoordde. Dit bevestigde hun sombere vermoedens en zij besloten een advocaat te raadplegen, die in verbinding stond met den Bond tot Bescherming van de Rechten van den Burger. Bart maakte aanstalten naar Boston terug te keeren en beloofde vijftig dollar van zijn eigen middelen te zenden onder toevoeging van wat hij van anderen zou kunnen loskrijgen, een en ander ten behoeve van het honorarium van den advocaat.

Er was nog iets dat Bart in New-York vasthield: hij wenschte het beeld van de Vrijheid te zien. Toen hij uit Europa aankwam, had een zware mist hem dit onmogelijk gemaakt en hoewel het slechts al te waar was dat het land de trouw aan dit zinnebeeld verbroken had, bleef het toch als een zichtbare herinnering aan het beginsel waaraan hij zijn leven verpand had. Maar zij kwamen te laat voor de boot die op Bedloe's Island vaart en Bart was zoo teleurgesteld, dat de tranen hem in de oogen sprongen.

„Daar heb ik nu zooveel jaren naar verlangd," zeide hij tot Carlo.

XII.

Den dag die Vanzetti naar New=York zag gaan, besteedde Cornelia aan het inpakken van twee koffers. Er was een verbijsterend telegram van Betty uit Weenen gekomen: „Letitia getrouwd met Hubay. Mijn kleur ontdekt door werkgever. Vermoeid, heb ontspanning noodig. Kom onmiddellijk Italiaansch meer. Antwoord Hotel Royal."

Cornelia had Debora opgescheld en haar het telegram voorgelezen. Nadat Debora haar verontwaardiging geuit had over het verraad van de arme bloedverwante en haar angst bij de gedachte dat haar dochter zich zonder behoorlijk geleide in een omgeving bevond wier lichtzinnigheid over de gansche wereld bekend was, richtte zij tot Cornelia de vraag wat zij dacht te doen en stelde haar bedektelijk voor Betty te gaan opzoeken.

Zoo hadden vier jaren van een onafgebroken nederlaag de familie getemd.

Ook Cornelia had te veel van haar krachten gevergd. Zij was vijf=en=zestig, zooals haar dochters niet moede werden haar te herinneren — en nu al vier maanden lang had zij geen enkelen rustigen dag gehad. Een zomer=seizoen aan een Italiaansch meer, met Betty tot gezelschap, dat was inderdaad een verlokkend vooruitzicht en zij antwoordde dat zij bereid was te vertrekken. Op aandrang van Debora stelde haar man onmiddellijk zijn invloed in het werk tot verkrijging van een bijzonder paspoort. Er werd passage op een boot genomen, en ook betaald. Cornelia en Betty zouden weer in de familie worden opgenomen, dank zij den invloed van alvermogende heeren der schepping die zich beijverden hun wegen te effenen, in welk werelddeel zij ook mochten zwerven.

De Floritania was bestemd in den namiddag van Zaterdag uit New=York zee te kiezen en dien Vrijdagmorgen ontving Cornelia telefonisch bericht van Vanzetti dat hij met den nachttrein van New=York was gekomen en ten zeerste verlangde haar het laatste nieuws te brengen. Zij noodde hem op het noenmaal en hoorde van zijn lippen het ontzettend

wedervaren van Salsedo en Elia. Zij herinnerde zich den eerste ontmoet te hebben toen hij nog drukker in Boston was en soms aan de picnic's deelnam. Hij was een tenger man, klein van stuk, en klaarblijkelijk lijdende aan tuberculose en dit werd haar door Bart bevestigd. Dien morgen had Bart zich door de spaarbank vijftig dollar laten uitbetalen en die, overeenkomstig zijn belofte, aan Carlo gezonden. Ook Cornelia was tot een gelijke bijdrage bereid en schreef een chèque voor dat bedrag.

Het scheen haar ongeoorloofd toe een uitstapje te ondernemen in dezen tijd nu zooveel op het spel stond, maar Bart drong er op aan, dat zij niet thuis zou blijven. In dit ééne geval was hij het met haar dochters eens en beaamde hij dat zij een oude dame was die behoefte had aan rust. Hij sprak veel van de Italiaansche meren die in de nabijheid lagen van het plaatsje waar hij geboren was. Hij prees de schoone natuur, de geaardheid van de bevolking en haar eenvoudige levenswijze. En hij voegde daaraan toe:

„Wie weet, misschien kom ik wel over. Dan nemen wij een bootje en gaan op het meer varen en kameraad Betty zingt dan een van haar schoonste liederen... Ik zou er bijna naar verlangen gedeporteerd te worden."

„Wees voorzichtig, Bart!" zeide Cornelia. „Wanneer je naar Europa wilt komen, betaal dan zelf je passage. In dat geval kun je altijd terug komen."

Bart lachte en had zijn gewone antwoord bij de hand.

„Een anarchist moet propaganda maken!"

Zij vernam nu dat hij ook te midden van deze gevaren nog altijd voortging vergaderingen te beleggen en vlugschriften te verspreiden. Hij had zich hiervoor de medewerking verzekerd van Boda, den koopman in maccaroni, die hen indertijd met zijn auto naar de tooneelvoorstelling gebracht had. En Bart vervolgde:

„Hij heeft nog altijd denzelfden auto en binnenkort gaan wij weer de boeken rondbrengen." En Bart lachte als een jongen. „Boeken met een rooden omslag waarvoor de mannen

van de politie zoo bang zijn... Weet u nog dat Coacci en Orciani van diezelfde boeken bij Brini brachten?"

„Het is een hoogst gevaarlijk boek en het heet: Van aangezicht tot aangezicht tegenover den vijand. Het is de oorzaak geweest dat Coacci uit het land gezet is. Zij hebben zes exemplaren daarvan in zijn huis gevonden. Hij is vóór veertien dagen vertrokken en misschien is hij nu al in Italië. Hij heeft mij beloofd dat hij mij zijn adres zou melden: zijn vrouw heeft hij in Brockton moeten achterlaten. Misschien ontmoet u hem in Italië."

„Heb jij ook van die boeken in huis, Bart?"

„O, zeker, altijd twee, drie exemplaren, nu en dan ben ik in de gelegenheid ze te verkoopen. Nick Sacco heeft er altijd veel meer. Hij behoeft niet bang te zijn: hij heeft een paspoort en zijn papieren zijn in orde, zoodat hij zich overal vertoonen kan. U zult Nick niet in Italië ontmoeten, hij is uit het Zuiden afkomstig. Hij is een gelukkige kerel en met een spaarpotje van vijftien honderd dollars gaat hij naar zijn land terug. Hij spaart tien dollars in de week en zijn vrouw helpt hem daarbij ook een handje. Het is hem niet mogelijk hier te blijven nu er groote dingen in aantocht zijn. Neen, nu kan de schoenmaker zich niet bij zijn leest houden."

„Geloof je werkelijk, dat er een revolutie op komst is in Italië?"

„Nog een weinig geduld en u zult het zien. Het zal een grootsch gezicht zijn voor een dame uit Amerika. U hoeft niet bang te zijn dat iemand u een haar zal krenken. De Italiaansche werkman weet niet beter dan dat Amerika een vrij land is en zijn streven is daarom Italië tot een tweede Amerika te maken. Hij weet niet wat de arme drommels in Massachusetts te verduren hebben en in de kranten staat niets te lezen van de pijniging die een beschuldigde ondergaat wanneer hij weigert schuld te bekennen."

Zoo ging het met Bart. Welk onderwerp men ook aanroerde, altijd weer keerden zijn gedachten naar die wreedheden terug. In zijn verbeelding zag hij zijn beide strijdmakkers in de gevangenis hangen aan hun duim of met de armen

op hun rug gebonden... En later zou hij vernemen, dat zij in het aangezicht geslagen werden met de schoenen die gezegd werden den bommenwerper te hebben toebehoord. Het was een verfijning van de verbeeldingskracht waartoe een onbe-schaafd Italiaan niet in staat was zich op te werken.

XIII.

De voorafgaande avond werd ingenomen door een schouw-burgfeest, aangeboden door Rupert Alvin om de wereld het bewijs te leveren dat er tusschen hem en zijn vertrekkende schoonmoeder geen wolkje aan den hemel was. Zij zaten op een zeer in het oog vallende plaats in een loge, allen bijeen, Cornelia, Rupert en Debora en hun dochter Priscilla, voorts Quincy Thornwell en Cornelia's tweede dochter, Alice Winters die voor den aandrang van de familie gezwicht was en haar aanbidder zijn afscheid gegeven had, hetgeen haar thans rijkelijk vergolden werd. Na afloop van de voorstelling rolde de Alvin-auto naar het station en stapten Cornelia en Debora in den nachttrein naar New-York.

Den volgenden morgen brachten zij een vluchtig bezoek aan eenige voorname magazijnen, waar Debora enkele in-koopen verrichtte, in tegenstelling met Cornelia, die zich van alle inkoopen onthield, in het vooruitzicht van de lagere Europeesche prijzen. Zij gebruikten het noenmaal in een eerste-rangs hotel en namen daarna een auto om hen naar de stoomboot te brengen. Op weg daarheen vroeg Cornelia den chauffeur:

„Waar is het Park Row Building?"

„Dat is in de richting van de stad, dicht bij City Hall Park."

„Komen wij daar in de buurt?"

„Dan zoudt u een klein uitstapje moeten maken."

„Dan zullen wij het uitstellen," zeide Cornelia, hetgeen haar dochter deed vragen:

„Waarom stel je zoo'n bijzonder belang in het Park Row Building?"

„O, niets van beteekenis... Een paar vrienden van mij zijn daar in de laatste drie weken gepijnigd."

Het was merkwaardig, men kon met Cornelia geen alle=
daagsch gesprek meer voeren, men kon haar aandacht niet
vestigen op wat zich voordeed aan het oog... Debora kneep
haar lippen samen en hield zich alsof zij de mededeeling
niet gehoord had. Daar zagen zij de groote mailboot en de
menigte die zich aan den wal verdrong. Nu volgde het af=
scheid en het wuiven van zakdoeken en de beiofte vaak te
schrijven en de groeten aan Die=en=Die. Dan in een enkel
oog nog een traan en de boot glijdt over de rivier en de reis
heeft een begin genomen. Nu gaat het langs een reeks van
witte en grijze gebouwen, den betooverenden horizont van
Manhattan.

Maar Cornelia was niet toegankelijk voor dichterlijke ver=
rukking en wenschte alleen te weten welk van al deze ge=
bouwen het Park Row Building kon zijn en waar zich de
befaamde veertiende verdieping bevond. Maar er was nie=
mand tot wien zij die vraag kon richten en weldra verdwenen
de huizen der menschen uit het gezicht. Daar stond het
Vrijheidsbeeld en zij dacht aan Bart en aan de gevoelens die
het bij hem opriep. Nu dreven zij op den oceaan en de
machine begon te stampen en gedurende twee dagen bleef
zij in haar hut. Toen zij weer op het dek verscheen, vond zij
daar een nieuwsblad, dat uit draadlooze berichten was
samengesteld. Langs dien weg vernam Cornelia dat om drie
uur in den morgen van den derden Mei, een Italiaansch
anarchist, Salsedo genaamd, door de rechterlijke macht in
verzekerde bewaring genomen onder verdenking van mede=
plichtigheid aan de bom=aanslagen, die nu een jaar geleden
gepleegd waren, zelfmoord had begaan door uit een raam
van de veertiende verdieping van het Park Row Building
te springen.

Nadere bijzonderheden van het geval werden niet vermeld
en waarschijnlijk had bij deze onthouding de lofwaardige
bedoeling voorgezeten, de gemoedsrust van de vergenoegde
passagiers van de Floritania niet te verstoren. Twee dagen
later bevatte de scheepskrant een andere tijding, afkomstig
uit Brockton in Massachusetts. Twee Italianen, leiders van

een rooversbende, zouden door de politie ingerekend zijn, als schuldig aan den moord op den kassier en den portier van de Slater & Morill Schoenfabriek in Zuid-Braintree, — tevens aan diefstal van een geldsom van zestienduizend dollar. Men was van meening, dat deze bende de hand had gehad in de talrijke aanrandingen die in den loop van het laatste jaar in deze streek waren voorgekomen en de politie koesterde de gegronde hoop binnen weinige uren de hand op de overige medeplichtigen te leggen.

Cornelia las een en ander, zonder daardoor in het bijzonder getroffen te worden. Er ging nu eenmaal zelden een dag voorbij, die niet een dergelijk bericht bracht en in dit geval had het nieuwsagentschap het overbodig geacht te vermelden, dat de beide aanvoerders van de bende heetten: Nicola Sacco en Bartolomeo Vanzetti.

HOOFDSTUK VIII.

Het toestel van de geheime politie.

I.

Dichters hebben in beeldspraak gewaagd van een web waarmede het noodlot ons omspint en de hoogere waarheid daarvan is in het leven van Nicola Sacco en Bartolomeo Vanzetti belichaamd. Hun beide vriendinnen Cornelia en Betty zouden het grootste deel van de eerstvolgende zeven jaren aan de ontwarring van dit web besteden, aan de openbaarmaking van een gebeuren dat in spanning en geheimzinnigheid zijn wedergade zoekt.

Om zes uur in den morgen van den 24sten December 1919 was Bartolomeo Vanzetti nog slapende, toen een van zijn klanten, Balboni genaamd, die van zijn nachtwerk huiswaarts keerde, vóór zijn woning stil hield om zijn kerst-paling in ontvangst te nemen. Mrs. Fortini, de hospita van Vanzetti, wekte hem. Hij leverde Balboni zijn paling af, stak zich in de kleeren, verorberde zijn brood dat hij in de koffie doopte, haalde zijn handkar voor den dag, mitsgaders zijn weegschaal, zijn mand en zijn levende have, anders gezegd, de paling die hij den dag tevoren had afgewogen. Hij had zich van meer dan veertig bestellingen te kwijten doordat hij de kerstpaling voor vijf-en-dertig centen het pond verkocht, terwijl de Italianen in Boston daarvoor meer dan een dollar te betalen hadden. Nog vóór het krieken van den dag begon hij met de bezorging. Mrs. Augusta Niccoli verkeerde nog in zoete ruste en verzocht hem het pak op de keukentafel neer te leggen en toen zij hem op een verder gevorderd uur van den dag zag voorbij komen, betaalde zij hem haar schuld.

Kort na zeven uur verscheen Beltrando Brini die in de grootste haast zijn ontbijt verzwolgen had en ongeduldig haakte naar het oogenblik waarop hij de leidsels van des bakkers paard in handen zou nemen. Hij ontmoette Bart in de straat en rekende er op onmiddellijk met hem naar den

bakker te gaan, maar Bart beweerde dat de grond te nat was en verlangde van Trando dat hij naar huis zou gaan en zijn rubber-schoenen aantrekken. Eerst na vijftien of twintig minuten zoekens vond de knaap ze op den zolder en intusschen had Bart den ouden Brini ontmoet die van zijn nachtwerk huiswaarts keerde. Eerst toen begaven zij zich naar Bastoni, den bakker, van wien zij moesten vernemen, dat hij paard en wagen onmogelijk missen kon, een wending in den loop van zaken die den twaalfjarigen Trando tot in het diepst van zijn ziel griefde. Dit gebeurde kwartier vóór acht, zooals de bakker zich later herinnerde, omdat juist op het oogenblik toen Bart bij hem binnenkwam, het sein van de touwfabriek geblazen werd en allen hun leven naar die tijdrekening hadden ingericht. „De toeter is ons dagelijksch brood," zeide Bastoni.

Het was gedurende die zelfde onheilzwangere minuten, tusschen halfacht en kwart voor acht, dat zich voltrok wat eerlang onder den naam van „de misdaad van Bridgewater" bekend zou worden. In de stad Bridgewater die op een afstand van ongeveer twee-en-twintig mijlen van Plymouth gelegen is, kwam een auto, die het eigendom van een schoenfabriek was, langs de Broad Street gereden. Daarin bevond zich het geld voor de uitbetaling van het weekloon en de wagen werd bestuurd door een chauffeur, vergezeld van twee mannen tot bewaking. Toen zij den hoek van Hale Street genaderd waren, stond daar een auto, waaruit twee roovers te voorschijn kwamen die onmiddellijk het vuur openden. De bewakers beantwoordden den aanval en gedurende twee minuten werd slag geleverd. Intusschen had de bestuurder zijn plaats in de kar weer ingenomen om tegen de kogels beschut te zijn, toen een vrachtwagen de helling kwam afrijden. De vrachtwagen plaatste zich tusschen de roovers en het voertuig dat zij hadden aangevallen, met dit gevolg, dat de bandieten bevreesd werden, in hun auto sprongen en zich uit de voeten maakten. Niemand werd gewond en van daar dat de misdaad van Bridgewater rechtens als „poging tot diefstal" werd aangeduid.

De schoenfabriek stond met het Pinkerton-agentschap in verbinding en binnen enkele uren waren de mannen van Pinkerton ter plaatse en wendden zich om inlichtingen tot allen die getuigen van den aanval waren geweest. Hun verslag werd aan de overheid medegedeeld, maar eerst zes of zeven jaar later werd de verdediging daarmede in kennis gesteld. Uit dit verslag bleek, dat de personen, die bij de misdaad tegenwoordig waren geweest, zelfs omtrent de hoofdzaken niet overeenstemden, zelfs niet ten opzichte van het fabrikaat van den rooversauto. Wat de omschrijving van de roovers zelven aangaat, daarvan was een ruime keus voorhanden, waarbij nog kwam dat de verklaringen van sommige getuigen hemelsbreed verschilden van hetgeen zij later in de getuigenbank beweerden.

In dit gemis van alle betrouwbare gegevens, opgehitst door de publieke opinie en geprikkeld door de toegezegde belooningen, nam de overheid haar toevlucht tot de methode die men terecht den steunpilaar van het Amerikaansche straf-proces heeft genoemd, of duidelijker gezegd, men bediende zich van den lokvink. Minderwaardige personen worden betaald voor het aanbrengen van de praatjes die zij in hun koffiehuis opvangen. Die-en-die heeft zich een nieuwen auto aangeschaft. Zoo-en-zoo heeft zijn zoetelief een diamanten ring present gedaan, Zus-en-zoo heeft men hooren zeggen dat hij een zaakje heeft gedaan. Het behoeft waarlijk geen betoog, dat dergelijke aanwijzingen zeer verdacht en naijver en wraakzucht in den regel daaraan niet vreemd zijn. Maar niettemin is het een onbetwistbare waarheid dat zij, versterkt door „den derden graad", een belangrijk hulpmiddel van onze rechtspleging zijn.

De „lokvinken" weerden zich dapper in het Bridgewater-geval en wat zij te voorschijn brachten, zou een dankbare stof kunnen opleveren voor allen die zich op de verborgen wetenschappen toeleggen. Laten de beoefenaars van de geschiedenis hun onderzoekingen onvermoeid voortzetten, laten de mannen van de zielkunde de ontwikkeling van het geval bespieden, laten de wijsgeeren den eenen voet na den anderen

op den weg van de bespiegeling zetten, — maar ook laten allen een verklaring zoeken van dit feit: de Sacco=Vanzetti=zaak die een opvolgende reeks van donderslagen door de wereld deed galmen, — die de oorzaak was dat in Buenos=Aires en in Genève de ruiten van het Amerikaansche gezant=schap verbrijzeld werden, — die in Parijs de taxi=bestuurders bewoog Amerikaansche dames de rit=vracht in het aangezicht te werpen, — deze meer dan geruchtmakende zaak is voort=gekomen uit een toestel van de geheime politie dat door een verwerpelijk individu was uitgedacht en door een niet nader aan te duiden Italiaansche vrouw van Oost=Boston in bewe=ging werd gebracht.

Door middel van een lokvink werden de mannen van Pinkterton in kennis gesteld met het gerucht dat een zekere A. C. Bar in staat zou zijn onthullingen te doen aangaande de misdaad van Bridgewater. Onmiddellijk werd alles in het werk gesteld ten einde dien A. C. Bar op te sporen. Zijn signa=lement luidde: lengte vijf=voet=tien, gewicht honder=vijf=en=zeventig pond, leeftijd ongeveer veertig jaar, oogen donker, haar zwart enzoovoort. Toen hij gevonden was, bleek hij een Italiaan te zijn, geheeten Angelo Christoforo Barragini, — of iets van dien aard. Hij werd in verhoor genomen en erkende het een en ander van den moord te weten. En op de vraag, hoe hij aan die wetenschap gekomen was, antwoordde hij dat hij een machine ten dienste van de geheime politie had uit=gevonden waarmede het mogelijk was misdaden te onthullen wier bedrijver tot dusver onbekend gebleven was. Een vrouw die in Oost=Boston woonachtig was, had zich daarvan be=diend en de aanranding van Bridgewater voor haar oogen zien afspelen. De handelende personen waren Italianen die in een klein huisje aan de grens van een stad woonden, het gezin bestond uit vier of vijf personen, zij waren donker van uiterlijk en hadden een auto die in een schuur achter hun huis gestald werd. Het heele toestel bestond in een kristallen bol, waarin men het verloop van de misdaad nauwkeurig kon gadeslaan. Nu zal men goed doen te bedenken dat detectives niet naar den maatstaf van een werkdag maar naar dien van

een dag werk betaald plegen te worden en deze uitvinding had de strekking hun verrichtingen belangrijk uit te breiden. Zij vervolgden dezen draad van de detective-machine en namen daarbij Mike Stewart in den arm, het hoofd van de politie, die in de stad Bridgewater de orde bewaarde, — althans voor de dagen die zich niet door een overval van bandieten kenmerkten. Mike, een zwaarlijvig en kleinsteedsch politiekoninkje, goedhartig, maar in geen enkel opzicht boven anderen uitblinkende, noodigde eenige detectives uit in zijn auto plaats te nemen en gezamenlijk gingen zij nu op den zoek naar kleine huisjes aan de grens van een groote stad en bewoond door Italianen. Zij vonden onderscheiden adressen die aan deze beschrijving beantwoordden en bij een nader onderzoek waren de bewoners allerminst op hun gemak, maar met dat al werd geen ontdekking van eenige beteekenis gedaan. Het einde was dat het Pinkerton-verslag werd opgeborgen en de misdaad van Bridgewater zich een plaats zag aanwijzen op de lange lijst van onopgeloste geheimen in de geschiedenis van de politie van Massachusetts. Het onderwerp van de detective-machine verzonk in het onderbewustzijn van Mike Steward en wachtte daar op het oogenblik van zijn verrijzenis, — overeenkomstig de wetten van dit zielsproces.

II.

Drie maanden daarna, op den vijfden April, verspreidde zich een opzienbarend bericht dat in de geschiedenis als „de misdaad van South Braintree" bekend zou worden. Het gebeurde in een andere stad van de schoen-fabrikatie dat de kassier van de Slater en Morrii-Compagnie om drie uur in den namiddag het totaal-bedrag van de weekloonen, ongeveer $ 16.000 beloopende, in twee stalen trommels verpakte en zich, vergezeld van een bewaker, op weg begaf om het geld van het kantoor naar de fabriek te brengen, — in het geheel een afstand van twee huizenblokken. Zij waren juist bij een andere fabriek — de Rice en Hutchins — aangekomen, toen

twee mannen wier uiterlijk den vreemdeling verried, elk een revolver voor den dag haalden en op den man af het vuur openden. Het eene slachtoffer ontving vier wonden en was onmiddellijk dood en de ander stierf den volgenden dag. Zij maakten zich van de geldtrommels meester, op hetzelfde oogenblik kwam een auto aangereden die zijn vaart vertraagde. De beide bandieten sprongen snel in den wagen, reden weg en vuurden nog tot afscheid op de toeschouwers.

De onbeschaamde en welgeslaagde misdaad veroorzaakte diepe ontsteltenis in de fabriekssteden die ten Zuiden van Boston lagen. Gedurende het laatste jaar waren de strooftochten niet van de lucht geweest en allerwege vroeg men zich af wie nu aan de beurt zou zijn. Er werden belooningen uitgeloofd en evenals in het Bridgewater-geval, stelden ook hier de Pinkerton-detectives een onderzoek in, waarvan de uitslag in een rapport werd vastgelegd. En zie, dezelfde opmerkingen waartoe het Bridgewater-geval aanleiding gegeven had, waren ook in deze zaak ten volle toepasselijk: de talrijke getuigenissen liepen op verbijsterende wijze uiteen. Zelfs omtrent het merk van den auto kon men het niet tot zekerheid brengen. De een meende Hudson, de ander beweerde Buick, de een had hem groen gezien en de ander donkerblauw, weer een ander zwart. De een sprak van „glimmende als een spiegel" en de ander van „met modder bespat". Vele getuigen gaven een geheel andere voorstelling van de zaak die zij later tijdens de behandeling ongeveer herroepen zouden. De ooggetuigen aan wier verklaring de overheid hooge waarde meende te moeten toekennen, beriepen zich op de vrees die zich van hen meester gemaakt en hen belet had bijzonderheden nauwkeurig op te nemen.

Hier was dus een andere onopgehelderde misdaad en het eerste gevolg daarvan was een vernieuwde nadruk van de zijde van het publiek bij het stellen van de vraag, waarin het nut van de politie gelegen mocht zijn. En er was geen bevredigende oplossing in het vooruitzicht, niets dan een onbestemde heugenis in het onderbewustzijn van Mike Steward, wachtende op de gelegenheid te voorschijn te treden.

Het geval wilde dat op den dag na de misdaad van South-Braintree, terwijl de plattelandsbevolking rilde en beefde van ontzetting, Mike Stewart een bezoek ontving van een ambtenaar van de immigratie, zoekende naar een Italiaanschen anarchist, drager van den naam Coacci, een arbeider van de schoenindustrie die tot uitbanning veroordeeld, maar in verband met een borgtocht op vrije voeten gelaten was. Het wettelijk uitstel was inmiddels verstreken, maar hij had verzuimd zich aan te melden en derhalve kwam de ambtenaar hem gevangen nemen. Overeenkomstig het gebruik, riep hij de hulp van Mike in. Deze bracht hem met zijn auto naar de woning van Coacci, die een klein huisje aan de grens van de gemeente bleek te zijn.

Zij vonden den schoenmaker gepakt en gezakt, met een geriemd tinnen handkoffertje en het onvermijdelijke groene regenscherm. Bij hem bevond zich een andere Italiaan, een kostganger, die onder den naam van Boda bekend was. Coacci had uitstel verzocht met het oog op de ziekte van zijn vrouw, maar zijn vrouw was aanwezig, in blakende gezondheid, en Coacci kon niet ontkennen dat hij zich van dit voorwendsel bediend had om enkele dagen tot regeling van zijn zaken te winnen. Hij was nu reisvaardig. Het was reeds laat in den avond en de ambtenaar stelde voor tot den volgenden dag te wachten, maar Coacci weigerde hierop in te gaan en wenschte alles zoo spoedig mogelijk achter den rug te hebben. Een van zijn vrienden zou zijn vrouw naar familie-leden brengen die haar hun gastvrijheid hadden aangeboden en hijzelf was gereed en rekende er op de stoomboot te halen die den volgenden dag van New-York vertrekken zou.

Zoo ging een ieder zijns weegs en Mike Stewart zat weer in zijn ambtelijk vertrek en peinsde over zijn wedervaren van dien dag. Het was middernacht, de tijd van de spoken en de kaboutermannetjes. Hoe zonderling dat een mensch er op staan zou verwijderd te worden uit een land dat op zoo vele heerlijkheden als Amerika bogen kon...... Deze Coacci was een roode broeder en destijds verscheen in het weekblad van Bridgewater een reeks artikelen die door het Departement

van Justitie geleverd waren en waarin de burgers van de kleinere steden van Amerika gewezen werden op de tallooze misdaden die in alle werelddeelen door de Rooden bedreven werden. En Mike peinsde en peinsde en plotseling trad een toestand in die den beoefenaar van de zielkunde zeer gemeenzaam is: in zijn geheugen daagde plotseling de vrouw van Oost-Boston op die het politietoestel een zekere bekendheid had verschaft. Hier was een klein huisje aan den rand van een stad en dat huisje werd door Italianen bewoond. Als in een bliksemschicht overzag Mike den ganschen toestand: Coacci was in de misdaad van South-Braintree betrokken en de spoed dien hij betrachtte, vond zijn verklaring in de zestien-duizend dollars die in het metalen koffertje verborgen waren.

Vergezeld van een van zijn ambtgenooten, keerde Mike naar het huis van Coacci terug en trof daar Boda, ons bekend, vijf voet lang, donker van uiterlijk, zwart van knevel, zacht van stem, hoffelijk en spraakzaam. Hij had een handel in macaroni en was de eigenaar van een Overland-auto, toevallig nu in reparatie. Ja, hij bezat ook een revolver waarover hij gaarne het oordeel van Mike zou vernemen... Maar er was geen spoor van een misdaad en Mike keerde onverrichterzake huiswaarts en zette zich weer aan het peinzen. Toen telefoneerde hij naar New-York en vernam langs dien weg dat Coacci onder zeil was naar Italië. Hij had een koffer achtergelaten die hem eerst met de volgende boot zou worden nagezonden. De politie opende de koffer, maar vond daarin niets dan eenige stukken schoen-leder, zooals de arbeiders van dat vak, naar bekend is, zich gerechtigd achten van hun werkgever te „snaaien".

Mike besloot Boda gevangen te nemen en ging dus weer naar het huisje waarin ditmaal niemand werd aangetroffen. Boda was verdwenen en dit kwam de politie verdacht voor. Maar zijn kleine Overland-auto was in de garage van Johnson, in het westelijk deel van het stadje. Fluks naar Johnson en hem vermaand den auto vast te houden, onverschillig wie

dien mocht komen opvragen. Op die wijze verzekerde men zich een aandeel in de belooning.

De val was dus uitgezet. Twee weken daarna verscheen een Italiaan die voorgaf Orciani te heeten. Hij bestuurde een motor=fiets met een zijspanwagen waarin Boda zat. Tege=lijkertijd kwamen met een vracht=auto twee andere Italianen, Sacco en Vanzetti. Allen waren anarchisten en maakten deel uit van de Galleani=groep. Zij hadden elkander in de garage van Johnson bescheiden en hun beweegreden daarbij zou ge=durende zeven jaren het onderwerp van een eindeloozen woordenstrijd zijn.

Zij gingen naar het huis van Johnson en bevonden dat de auto hersteld, maar voor het loopende jaar niet van een ver=gunnings=penning voorzien was en met het oog daarop gaf Johnson hun den raad den auto niet te gebruiken. Aldus hield hij hen aan den praat, terwijl zijn vrouw naar een buur=man liep en de politie telefonisch verwittigde. Intusschen hadden de vier lont geroken en zich verwijderd. Bart en Nick gingen met den auto naar Brockton, maar toen zij de buiten=wijk van de stad genaderd waren, kwam een politie=ambte=naar op den wagen af, haalde zijn revolver voor den dag en beval: „Handen omhoog!" Nu was het oogenblik voor hen gekomen gebruik te maken van de wapens die zij bij zich droegen en voor Bart om zijn gelofte gestand te doen dat hij zich niet levend zou laten vangen. Maar, helaas, het ging zoo=als Alfonsina dat voorspeld had: hij verstond hoegenaamd niets van de kunst met een revolver om te gaan. Na korten tijd verscheen een tweede politieagent en de gevangenen werden naar het bureau gebracht en daar elk in een cel opge=sloten. De eerste heldendaad van de politie bestond hierin, dat een hunner Bart beval aan de deur van zijn cel te komen en hem in het gezicht spuwde.

III.

Terwijl zij dien eersten ontzettenden nacht in hun kerker=hol doorbrachten, kwam één naam telkens weer boven in de

overdenkingen van Sacco en Vanzetti en die naam was Salsedo. Stond hen hetzelfde lot te wachten? Het stond bij hen vast dat althans één plicht hun gebiedend was voorgeschreven: alles te vermijden dat anderen in de zaak zou kunnen betrekken. Toen zij dus aan een kruisverhoor onderworpen werden, ontkenden zij ten stelligste dat zij Boda en Orciani kenden en legden onware verklaringen af aangaande de plaatsen waar zij geweest waren en hetgeen zij daar gedaan hadden. De onwaarheid van deze mededeelingen kon gemakkelijk worden aangetoond en vormde den grondslag van het veelbesproken „schuldbewustzijn" waarover men niet moede zou worden uit te weiden. Men kon welvarende burgers van den staat Massachusetts hooren betoogen dat de beide verdachten dien avond geen enkele reden hadden vrees te koesteren, aangezien er sinds verscheidene maanden geen aanranding had plaats gevonden en de Rooden niet langer lastig werden gevallen. En dit in het aangezicht van het feit dat zeven-en-zestig uren vóór de gevangenneming van Sacco en Vanzetti hun kameraad Salsedo zich uit het raam van de veertiende verdieping van het Park Row Building geworpen had, — of wel door een ander daaruit was geworpen.

Maar in weerwil van hun vrees hadden zij geweigerd van hun beroep op de arbeiders afstand te doen. „Een anarchist moet propaganda maken!" Vanzetti had een meeting beraamd voor den negenden Mei in Brockton en daarvoor een oproeping ontworpen die door de politie in den zak van Nick gevonden werd.

„Gij hebt aan den oorlog een werkzaam aandeel genomen. Gij hebt voor de belangen van alle kapitalisten gestreden. Gij hebt over zeeën en landen gezworven. Maar hebt gij ook de vruchten van uw arbeid geoogst? De belooning van uw overwinningen? Zijt gij voldaan met het verleden? Lacht het heden u toe? Bevat de toekomst een belofte voor u? Hebt gij een stuk land verworven waar gij als een mensch kunt leven en als een mensch sterven? Dit zijn de onderwerpen waarover Bartolomeo Vanzetti zich voorstelt het woord te voeren."

Het is een droom die reeds sinds duizenden jaren de

hoofden en harten van velen bezig houdt en vóór vijf-en-twintig eeuwen door den profeet Jesaja is uitgesproken:

„En zij zullen huizen bouwen en ze bewonen en zij zullen wijngaarden planten en de vruchten daarvan eten. En zij zullen huis aan huis en akker aan akker trekken...."

Het is opmerkelijk dat kort vóór de gevangenzetting van Sacco en Vanzetti een christen-prediker in de stad Winnipeg veroordeeld was wegens de misdaad van de vermelding van deze aloude Hebreeuwsche roodheid.

Tot de vragen die Bart en Nick werden voorgelegd, behoorde ook deze:

„Zijt gij anarchist? Zijt gij communist? Zijt gij een aanhanger van de omverwerping door geweld van de regeering van de Vereenigde Staten?"

Dit waren de vragen die bij elk deportatie-proces aan de orde kwamen en in den regel de inleiding tot de toepassing van den beruchten „derden graad". Het antwoord van Bart getuigde van zachtmoedigheid en overleg, toen hij zeide:

„Ik zou de dingen een weinig anders wenschen."

Toen een vriend hem den volgenden dag kwam bezoeken, zeide hij met een glimlach:

„Ik mag op vrijen overtocht naar Italië rekenen."

En zoo gebeurde het dat Cornelia en Betty in de tweede week van hun vacantie een brief ontvingen van Fay, die nu haar vijftiende jaar bereikt had en inmiddels een beschaafd meisje geworden was:

„Lieve Nonna,

Ik moet u het treurige nieuws melden dat Bart en Nick Sacco in het politiebureau van Stockton zijn opgesloten. Bart verzoekt mij u te melden dat hij niet slecht behandeld wordt — behalve dan dat zij één keer op hem gespuwd hebben. De advocaat is van meening dat hij zonder twijfel verbannen zal worden op grond van een rondschrijven dat bij hem gevonden is en waarin hij zijn geestverwanten opwekt tot bijwoning van een protestmeeting naar aanleiding van den moord op Salsedo. Verder laat Bart u weten, dat hij zich verheugt in het vooruitzicht u binnenkort te ontmoeten. Hij

geeft u den raad aan het Italiaansche meer te blijven en daar terdege uit te rusten van uw vermoeienissen. Wat Nick aangaat, hij was toch reeds voornemens naar zijn land terug te keeren en het kan hem niet anders dan welkom zijn dat hij de passage uitspaart. Ik schrijf in haast omdat ik niet weet wanneer de post vertrekt en Bart wil vermijden dat u het nieuws uit de dagbladen verneemt."

Hierbij bleef het voor de eerste week. Toen volgde weer een brief:

„Het doet mij oprecht leed u te moeten melden dat het er met de gevangenzetting van Bart en Nick ernstiger uitziet, dan u uit mijn eerste brief zult hebben opgemaakt. Zij worden nu door de politie beschuldigd in de vorige maand in South-Braintree twee mannen te hebben doodgeschoten en zich te hebben meester gemaakt van het geld dat zij bij zich hadden. Het klinkt zoo dwaas dat het ons moeite kost daaraan te gelooven en ook Bart wil daarin niets anders zien dan een poging hem het land uit te zetten. De kameraden hebben geld bijeengebracht om den advocaat te betalen die hem zal helpen. Bart heeft mij verzocht u de verzekering te geven dat er hoegenaamd geen reden voor bezorgdheid is, aangezien hij den dag waarop het gebeurd is, in Plymouth gebleven is en daar met allerlei menschen gesproken heeft. En allen die Bart kennen, weten dat hij tot een dergelijke misdaad niet in staat is. U zult er om moeten lachen wanneer u hoort dat Bart door de politie beschuldigd wordt den auto van de roovers bestuurd te hebben, — vooral wanneer u bedenkt dat hij nooit een hand aan een machine gehad heeft en vader zelfs beweert, dat hij te onhandig is om een kruiwagen te rijden. De kameraden hebben een rijken winkelier gevonden die den borgtocht op zich wil nemen en zoo hopen wij Bart binnenkort weer bij ons te zien. Zoudt u zoo goed willen zijn hem een vriendelijk briefje aan ons adres te schrijven om hem te zeggen, dat u vol vertrouwen is op den goeden afloop? Het zou hem geweldig hinderen wanneer de zorg om zijnentwil uw vacantie bedierf. Zoo is hij altijd: hij denkt eerst aan anderen en dan aan zichzelf."

IV.

De oevers van de Italiaansche meren met hun langzaam rijzende glooiing vormen een uitgestrekt gebied waaraan vele geslachten de kracht van hun armen hebben besteed om den bodem in een afwisselende reeks van tuinen en boomgaarden te herscheppen. Ook het geringste stukje van den grond is ontgonnen en afgepaald, beplant met olijfboomen en allerlei gewas, tot de hoogte waar de dorre rotsgrond een aanvang neemt en de witte wolken met de bergtoppen samenvloeien. Hier en daar ontmoet men beschutte plekjes waar steenen huisjes zijn opgetrokken en de kinderen ter wereld komen die eenmaal in Massachusetts werk zullen zoeken.

Het blauw van de meren wedijvert in diepte met het blauw van den hemel, die zich daarboven welft. In het midden van Mei heeft de zomer reeds zijn intrede gedaan en is de bodem overdekt met een plantengroei die tusschen groen en olijf-grijs wisselt. De lucht is zacht en zoel en de vrouwen van Europa en Amerika tooien zich met heldere kleuren en wandelen in de tuinen van lusthuizen en hotels of spelevaren in kleine bootjes, terwijl zij met haar zonneschermen haar teergevoelige gelaatskleur beschutten. Alles ademt vrede en men kan hier rondzwerven en het lied aanheffen: „Kent gij het land?" — zonder te vermoeden dat de boeren van gindsche heuvelen een hartgrondigen haat jegens hun landheeren koesteren en zich rusteloos op de omwenteling voorbereiden.

In een kleine herberg, dicht bij het meer, trof Cornelia haar kleindochter Betty Alvin onder de hoede van Joe Randall, Amerikaansch dagbladschrijver en socialist, acht-en-twintig jaar oud, — benevens Pierre Leon, Fransch communist en publicist, die den leeftijd van vier-en-veertig jaar bereikt had. Indien in de jaren die aan den oorlog voorafgingen een jonge dame die tot de kringen van „de Golf" behoorde, met twee heeren door Europa gereisd had, zou zij zich daarmede reddeloos in opspraak gebracht hebben en misschien was het nu nog niet veel beter, — Betty was daar allerminst zeker van. Maar er was iets anders dat bij haar vaststond en wel dit:

dat zij niet wenschte om te gaan met wie tegen haar omgang bezwaar had. Deze beide mannen waren bekend met velerlei waarvan zij onderricht wilde worden en daarom had zij hun voorgesteld haar gezelschap te houden, terwijl zij op de komst van grootje wachtte.

Pierre Leon was gezet en stevig gebouwd, had een licht=roode gelaatskleur en een zwarten knevel, zorgvuldig gepunt. Hij had verscheiden jaren in Londen gewoond waar hij les in het Fransch had gegeven en in Berlijn waar het Engelsche onderricht aan de orde was geweest. Het Italiaansch was hij in voldoende mate machtig om te volgen wat in een arbeiders=meeting verhandeld werd en sinds eenigen tijd was hij bezig zich het Russisch eigen te maken omdat dit hem door den loop van de omwenteling werd voorgeschreven. Hij was anarchist geweest, daarna anarcho=syndicalist, toen ge=ruimen tijd socialist van den linkervleugel en nu was hij communist en lag onder verdenking van een lichte zwenking naar den rechtervleugel. Hij had de meeste boeken gelezen die in den loop der tijden over deze onderwerpen geschreven zijn en ook in wat men gewoon is de fraaie letteren te noemen, was hij allerminst een vreemdeling. Hij was een onderhoudend prater over alles en nog wat en hij kende geen grooter ge=noegen dan iemand te vinden die bereid was tot drie uur in den morgen met hem te boomen. Het heette dat hij ter wille van zijn gezondheid een rustkuur onderging, hetgeen door Cornelia in twijfel werd getrokken, daar hij de eene sigaret na de andere opstak, den morgen aan het schrijven van een artikel besteedde, den namiddag aan de lezing van radicale dag= en weekbladen wijdde en den avond voor een ampele bespreking van het gelezene bestemde.

De rechten die hij kon doen gelden als aangewezen be=schermer van een Amerikaansche jonge dame waren van een zeer bijzonder soort. Hij nam tegenover alle vrouwen de houding aan van den heer der schepping naar Europeesche opvatting, hetgeen in het binnenste van meergemelde jonge dochter een hevig verzet had uitgelokt en hiervan was bij den

al te zelfbewusten man een belangstellende nieuwsgierigheid het gevolg geweest.

„Hij meent dat het de bestemming van de vrouw is zich te onderwerpen", — zoo overlegde Betty, — „en dat geen enkele vrouw hieraan ontkomt indien er slechts een voldoende kracht van den man uitgaat. Maar ik heb hem aan het verstand gebracht dat ik een eigenwijze oude vrijster uit Amerika ben en nu is hij bezig mij te bestudeeren."

Betty veronderstelde dat grootje hem zijn zienswijze niet euvel zou duiden, aangezien zijn omgeving daaraan voornamelijk schuld droeg. Alle Europeesche mannen waren van hetzelfde hout, vooral sedert den oorlog, — en het eenig onderscheid was dat de mannen van een meer vooruitstrevende opvatting geneigd waren een vrouw met rust te laten omdat hun gedachten van andere onderwerpen vervuld waren, terwijl de mannen van den welvarenden middenstand niets anders te doen hadden dan werk van de vrouwen te maken.

Joe Randall was afkomstig uit Virginia en had golvend bruine haren en een langzame manier van spreken. Cornelia had hem in Rusland leeren kennen en was op de hoogte van zijn levensloop. Hij had aan een Amerikaansche universiteit een graad gehaald en was tot attaché bij het gezantschap in Petersburg benoemd. Daar was hij getuige geweest van den oorlog, van de omwenteling en van het gekonkel van de diplomaten. Hierdoor had zijn overtuiging een verandering in radicale richting ondergaan en het einde was geweest dat hij volkomen uit den band sprong. Hij was nu dagbladschrijver op eigen houtje en plaatste zijn pennevruchten meestal in organen die niet in staat waren zijn medewerking te betalen. Maar hij had een bescheiden inkomen en het voornemen de wereld eerlang te overdonderen met een boek dat over het Witte Schrikbewind handelde en waaraan hij vlijtig elken morgen werkte, zooals hij de rest van den dag daarover praatte, — althans wanneer hij het geluk had iemand te vinden die hem wilde aanhooren.

Het kon niet ontkend worden dat de oogen van Joe Betty volgden waar zij ook ging, en als een grootmoeder van den

ouden stempel wenschte Cornelia te weten wat er gaande was.

„Hij is een lieve jongen," — zeide Betty, — „en ik mag hem heel graag lijden. Maar met dat al is het zeer twijfelachtig of er ooit iets van komen zal. Ik doe mijn best daarvan iets meer te weten."

„Wat is de moeilijkheid?"

„Er is er meer dan één. In de eerste plaats zou het aanzoek van mij moeten uitgaan. Joe heeft geen geld en hij gelooft dat ik mettertijd rijk zal zijn. Ik heb hem moeten uitleggen dat er van dien rijkdom zeker geen sprake zou zijn wanneer ik met een rooden man trouwde. En verder hebben wij nog zijn vrouw."

„Zijn vrouw?" — herhaalde Cornelia die zorg droeg dat haar stemgeluid niet te veel verbazing verried.

„Wist u niet dat hij een vrouw had? Zij is vóór een jaar of wat naar New-York teruggegaan, omdat zij niet van hem hield."

„Ben je daar zeker van?"

„Joe is er volkomen van overtuigd. Het schijnt dat zij van behoudende richting is en ik hoef u niet te zeggen dat een man en vrouw niet gelukkig met elkander kunnen zijn wanneer zij verschillend denken over den klassenstrijd. En daar ben ik niet gerust op. Ik hel hoe langer hoe meer over naar het communisme en Joe voelt zich nog altijd gebonden aan de oude sociaaldemocratie die het in den oorlog heeft afgelegd, maar dat zelf niet weet."

„Ik begrijp wat je zeggen wilt," — antwoordde Cornelia. Zij voelde zich het meest tot Joe aangetrokken, omdat zij geen vrede had met de gedachte dat Betty in de gelederen van het gepeupel zou optrekken.

„Ik geloof," — zoo vervolgde het meisje, — „dat wij hier met een uiting van onze Angelsaksische zelfingenomenheid te doen hebben: wij beelden ons in dat wij ons maatschappelijk stelsel kunnen veranderen naar een geheel andere methode dan het overig deel van het menschdom. Onze staatsinrichting is zoo voortreffelijk en ons kiesrecht zoo volmaakt.... Wij zouden het geleidelijk en stap voor stap

kunnen doen en intusschen ligt niets verder van ons dan het voornemen ook maar de kleinste kleinigheid te veranderen en zijn wij veeleer geneigd een ieder te lijf te gaan die een vinger verroert. Weet u hoe Lenin den staat omschrijft? — Het alleen-recht op geweld. Is u het daar niet mee eens, grootje?"

„Ik ben nog een van de ouderwetsche gevoelsmenschen, Betty."

„Ja, dat weet ik en in al onze twisten staat u aan de zijde van Joe. Hij heeft uw hulp inderdaad noodig, want hij heeft het verleden tegen zich, — nog gezwegen van de over-heerschende klasse."

V.

Tot dit viertal denkers van diverse pluimage kwam het bericht aangaande Sacco en Vanzetti. Toen zij den eersten brief gelezen hadden, verklaarde Cornelia dat het een genoegen zou zijn Bart bij zich te hebben. Joe Randall glimlachte veelbeteekenend en gaf haar den raad niet te zeer op kapitalistische politiemannen te vertrouwen: het lag niet in hun lijn slachtoffers op een plezierreisje naar de Italiaansche meren te onthalen. En toen de tweede brief gekomen was, zeide hij:

„Ik heb het u wel gezegd."

„Maar het is al te dwaas!" — riep Cornelia uit. — „Zij zijn onschuldig"

„Dat zullen zij moeten bewijzen," — antwoordde Joe.

Pierre Leon knipoogde de oude dame toe met een ondeugende uitdrukking in zijn oogen en zeide:

„Vergeet niet, wapenzuster, dat het niet volstrekt onmogelijk is dat een anarchist schuldig zou zijn." — En toen hij in de oogen van Cornelia een zekere verbijstering las, vervolgde hij: „Ik ben jaren lang anarchist geweest en ik verzeker u dat ik niet altijd onschuldig was."

„Je moet grootje zulke dingen niet zeggen," — bracht Betty in het midden. — „Daarvoor is zij te weekhartig."

„Menschen op wie dat toepasselijk is, doen beter zich niet in de radicale beweging te wagen: daar loopen zij gevaar dat hun de hersens worden ingeslagen."

En Pierre merkte op dat men anarchisten nooit naar een algemeenen maatstaf moet meten, omdat ieder hunner zichzelf tot wet is. Men moest hem goed kennen vóórdat men vaststelde waartoe hij in staat zou zijn en ook dan kon men niet voorzichtig genoeg zijn.

„Maar wij kennen Bart," — drong Cornelia aan, — „en wij weten dat hij geen roover is."

„En die ander?"

„Dien ken ik niet zoo goed. Ik heb hem niet meer dan twee of drie maal ontmoet. Maar hij is een vriendelijke, zachtaardige jongeman."

„Dat zegt hoegenaamd niets," — meende Pierre. — „Dat heeft men ook van menigen Amerikaan kunnen beweren die om een haverklap zijn revolver afschoot. Waar het bij een anarchist in de eerste plaats op aankomt, dat zijn de leiders die hij volgt."

„Bart en Nick behooren tot de Galleani groep."

„Galleani is een anarchist van de daad. Wanneer u dat niet wilt gelooven, raad ik aan naar Milaan te gaan en het hemzelf te vragen. Hoe komt u er aan dat hij een pacifist zou zijn?"

„Dat heb ik geen oogenblik geloofd. Bart heeft mij gezegd dat hij een voorstander van den strijd was...."

„Maar waarom zoudt u een anarchist niet gelooven, wanneer hij u dat komt zeggen?"

Men kon het Pierre aanzien dat dit in zijn oogen een van de koddige eigenaardigheden van Amerikaansche dames was.

„Begrijp mij goed, kameraad Thornwell," — zeide hij, — „rijke en beschaafde dames doen er goed aan belang te stellen in de uitgebuite arbeiders, maar het zal altijd een schaduwzijde blijven dat zij zich in den toestand van die arbeiders niet kunnen verplaatsen."

„Vergeet niet, kameraal Leon, dat ik anderhalf jaar in een touwfabriek gewerkt en van mijn loon geleefd heb."

„Dat weet ik, Betty heeft het ons verteld. En ik erken dat

ik nooit iets van dien aard gehoord heb. Maar, met uw wel=nemen, er heeft toch altijd iets aan de werkelijkheid ont=broken en wanneer u ziek geworden was of geen werk gehad had, dan kon u naar uw familie terugkeeren. Uw bewustzijn van den toestand is niet zuiver geweest, in zoover u den zedelijken steun had van het verleden. Dat is een overweging die den arbeider volkomen vreemd is en u behoort daarom niet al te zeer van streek te zijn wanneer u op een goeden dag verneemt dat sommige arbeiders zich schuldig maken aan wat de bourgeoisie misdaden noemt, in den strijd tegen hun uitzuigers."

Allen zwegen, terwijl Cornelia haar best deed in dit hard=vochtig oordeel te berusten. Eindelijk vroeg zij:

„Ook misdaden als diefstal en moord, kameraad Leon?"

„Hier dienen de grenzen scherp getrokken te worden. Wanneer u daaronder roof tot persoonlijk voordeel verstaat, dan is het antwoord zeer beslist: neen. Maar wanneer u diefstal denkt in het belang van de zaak, dan moet ik u er op wijzen, dat er zulke anarchisten geweest zijn. Daar hebt u Ravachol: bestal de rijken en gaf het geld aan de armen en zelfs liet hij zich daarop voorstaan."

„En wat is de meening daarover van de andere anar=chisten?"

„Ik heb ik weet niet hoeveel beschouwingen daarover gehoord. Het is een practische vraag of de zaak door die gedragslijn gebaat wordt en over die vraag loopen de meeningen zeer uiteen. Er waren er die van de strijdwijze van Ravachol niets wilden weten, terwijl anderen daarmee in=stemden, — onder meer Elisée Reclus en hij is een afgod van de beweging, groot van verstand en groot van ziel. Bedenk hoe moeielijk het voor een anarchist is een ander te ver=loochenen, die aan zuivere beweegredenen gehoorzaamt. Er zijn twee dingen die men van een echten anarchist nooit beleven zal: een strijdmakker te verraden en zijn eigen voor=deel te zoeken ten koste van de zaak. Zoolang zijn goede trouw onverdacht is en hij zijn eigen leven voor de zaak in de waagschaal stelt, heeft niemand het recht zijn opvatting

te veroordeelen, — dat volgt uit het karakter van de leer, want hij is zichzelf tot wet, dat is een onvervreemdbaar recht. Dat recht heeft hij met allen gemeen en in dat beginsel zijn allen eensgezind."

„Ik blijf volhouden dat het recht tot moord daarbuiten valt."

„Is dat werkelijk uw overtuiging?" — vroeg Pierre. — „Denk nu even na."

Er lag iets in den toon van zijn stem waaruit Cornelia opmaakte dat hij bezig was een loopje met haar te nemen. En diezelfde flonkering nam zij waar in de oogen van Betty en van Joe die daardoor toonden in het geheim te zijn.

„Hebt u wel eens gehoord van een anarchist van de daad die John Brown heette?"

„Ja," — antwoordde Cornelia aarzelend, — „als ik het wel heb, dan heeft hij menschen gedood."

„Juist, blijf een oogenblik bij dat vermoeden. Het toeval wil dat wij een levensbeschrijving van hem gelezen hebben. Van overvallen van roovers gesproken, niets belet ons bij het geval Harper's Ferry stil te staan. U zult u herinneren dat het een overrompeling was. De slaven zagen een kans voor het wagen van een opstand waardoor zij zich van een tuighuis met eenige vuurwapens meester konden maken. Het eind was dat een dozijn blanken, — onschuldige, onschadelijke mannen, — in de straten van een provinciestad werden doodgeschoten. Toen hij in hun handen was gevallen, hebben zij hem als een gemeenen boef opgehangen en, naar het schijnt, hebben zij er stellig op gerekend dat de geschiedenis hun vonnis bekrachtigen zou. Maar in Boston heeft Wendell Phillips luide verkondigd: „Hij heeft de slavernij in Virginië afgeschaft, en een dichter onder de anarchisten heeft hem in een onsterfelijk lied bezongen."

VI.

Zoo vermenigvuldigden zich de vragen waarop Cornelia van Pierre Leon het antwoord wenschte te vernemen. Zij

besefte dat de tijd van het ontwijken voorbij was en haar plicht haar voorschreef het met zichzelve eens te worden. Nog nooit had zij het zich willen bekennen, maar nu gaf zij met evenzooveel woorden de mogelijkheid toe dat sommigen van de Italiaansche anarchisten aan dien bomaanslag op groote schaal schuldig stonden.

„Laat dit alvast uw punt van uitgang zijn," — zeide Pierre, — „dat alle anarchisten van de daad in de alleenzaligmakende bom gelooven. Niet allen vervaardigen ze, — evenmin als alle christenen hun goederen verkoopen en de opbrengst aan de armen schenken. Dat is te ongeriefelijk en te gevaarlijk. Maar het geloof schrijft het voor en terecht spreekt men van „den anarchistischen doop". Wanneer het gebeurt dat een jeugdig geestdrijver zich geroepen voelt iets te doen, dan kunnen de predikers van de leer hem dat kwalijk verbieden en wanneer zoo'n jongen daardoor in moeilijkheden komt, dan is de beweging verplicht het voor hem op te nemen."

„En is daarin ook de verplichting begrepen de wereld wijs te maken dat hij onschuldig is?" — vroeg Joe met een tintje van socialistische spotzucht.

„Natuurlijk. Het spreekt toch vanzelf dat alle misleiding van den vijand een geoorloofd strijdmiddel is. Het is noodig het volle licht te laten vallen op de kern van het anarchisme die alle eigendom tot diefstal verklaart. In dien gedachtengang wordt de kapitalistische samenleving tot een reusachtigen rooftocht, een moordpartij op groote schaal en indien het, om daaraan hetzij geheel, hetzij ten deele een einde te maken, noodig mocht blijken tot den moord onze toevlucht te nemen, dan verzinkt dat middel bij het groote onrecht in het niet. Twintig jaar geleden, toen ik de gewoonte had vraagstukken als dit te bekijken, hadden zij hoogstens een theoretische beteekenis en hadden onze tijdgenooten nog nooit van nabij oorlog gezien. Maar er is sindsdien zooveel gebeurd, dat het menschelijk leven hoegenaamd geen waarde meer heeft, wanneer men het tegen den zegen van de omwenteling afweegt. Wij weten nu dat het kapitalisme eensluidend is met de eene wereldslachting na de andere en zelfs

mogen wij daarin een wetenschappelijke omschrijving zien. Elke kapitalistische samenleving is gedwongen naar een afzetgebied en naar grondstoffen uit te zien, — op straffe van niet langer een kapitalistische samenleving te zijn. Zij is gedoemd ons bij tientallen millioenen te vermoorden en zou men ons dan het recht willen ontzeggen op veiligheid bedacht te zijn, ook wanneer onze pogingen in die richting aan enkele kapitalisten en koningen en rechters en verklikkers het leven zouden kunnen kosten? U zult begrijpen dat die bewering in de oogen van den anarchist al te kinderachtig is."

„Ook van een communist," — bracht Joe Randall de socialist in het midden.

„Tusschen den anarchist en den communist," — vervolgde Pierre, — „bestaat hoogstens een onderscheid van practische toepassing. Ik herinner mij dat een Amerikaansche leider van de arbeidersbeweging in dezen vorm te hebben hooren zeggen: „Gebruik nooit geweld, tenzij gij daarover in voldoende mate beschikken kunt." — Dit komt mij voor een passende leus voor de communisten te zijn. Intusschen laat ik Joe over, ons het loffelijke sociaaldemocratische programma te ontvouwen dat ons voorschrijft nooit meer dan een halve duim tegelijk van den tijger onschadelijk te maken."

Zoo krakeelden zij en zeiden elkander harde waarheden met het beste humeur van de wereld. Pierre voorspelde dat hem den een of anderen dag zou worden opgedragen Joe in de gevangenis te zetten, — misschien ook Cornelia, omdat zij een voorstandster was van het vrije woord voor de kapitalisten en allicht beproeven zou haar theorie te verwezenlijken. Men kon niet weten, — het was niet onmogelijk dat Betty haar eigen grootmoeder inrekende: in tijden van omwenteling gebeurden de gekste dingen. Waarop Joe antwoordde dat juist de redeneertrant van Pierre een vreedzame oplossing bemoeielijkte: op die wijze werd de reactie in het leven geroepen en de werkman tientallen van jaren achteruitgezet. En zoo werden Sacco en Vanzetti in hun cel in Brockton voor een wijle vergeten. Eindelijk zeide Betty:

„Met al je theorieën en je gruwelijke feiten raakt grootje

hoe langer hoe meer de kluts kwijt, totdat zij eindelijk den moed verliest en zich voor goed laat afschrikken."

„Wat ik u bidden mag," — riep Pierre uit, — „dat wil ik niet op mijn geweten hebben. In de eerste plaats weet ik niets van die Bart en Nick af en is het best mogelijk dat zij niets dan een paar onschadelijke dwepers zijn. En bovendien, schuld of geen schuld, geen oproerling uit de arbeidersklasse heeft de maatschappij ook maar het tiende deel aangedaan van het kwaad dat de maatschappij hem berokkend heeft. Denk eens aan de schuld van degenen die den oorlog veroorzaakt hebben met het doel hun gebied van afzet uit te breiden of hun beleggingen in veiligheid te brengen."

Dit raakte van nabij de levenservaring van Cornelia en Betty. En de oude vrouw dacht aan haar drie schoonzoons die zich nooit iets verweten hadden en zij vroeg:

„Kan er schuld zijn waar geen bewustzijn is van schuld?"

„Dat is een van die vragen," — antwoordde Pierre, — „waaraan het Puriteinsch geweten zoo graag zijn krachten beproeft. Maar het zal goed zijn ons niet door spitsvondigheden te laten misleiden en ons te bepalen bij de nuchtere vraag van de verdediging van de arbeidersbelangen. Of een aangeklaagde arbeider al dan niet schuldig is, laat zich in den regel niet gissen. Is hij schuldig, dan zal hij dat u niet komen vertellen en van uw kant zou het van een geweldigen wansmaak getuigen, wanneer u hem met die vraag aan boord kwam. Daarentegen is het even goed mogelijk dat de politie de verkeerden bij de kladden heeft en soms is dat haar bekend en trekt zij er zich niets van aan, in de overweging dat hij den wel iets anders van ongeveer dezelfde kracht zal hebben uitgevoerd, — en in elk geval behoort tot een soort die het maar het best is achter slot en grendel te hebben. En eindelijk bestaat nog de mogelijkheid dat wij hier met de doorgestoken kaart van een provocateur te doen hebben, — een vertooning die de groote heeren op touw hebben gezet om een voorwendsel te hebben voor invallen in redactiebureaux en de vernieling van drukpersen en de gevangenneming van de hoofden van de beweging. Maar hoe de vork

ook in den steel zit, in geen geval kan men zich zonder een overvloed van gegevens een oordeel vormen. Misschien is er een gelegenheid het publiek gunstig te stemmen en de politie — het zij met verlof gezegd — in haar hemd te laten staan..."

„Het dunkt mij heel moeielijk op de komst van de omwenteling te werken," — zeide Cornelia.

„Daar kunt u zeker van zijn," — antwoordde Pierre.

VII.

Den morgen na de gevangenzetting van Sacco en Vanzetti kwam Mike Stewart opdagen en hij bracht zijn onfeilbaar middel mede dat bestemd was over hun wel en wee te beslissen. Mike zelf duidde het met den ernstiger klinkenden naam van een stelsel aan. Hij verzuimde niet den districtsprocureur daarvan op de hoogte te stellen en deze was er zoozeer mee ingenomen dat hij Mike van de stad Bridgewater overnam en deze gedurende een jaar niets anders te doen had dan feiten bijeen te zoeken waarbij van het stelsel gebruik kon worden gemaakt.

Men ging daarbij van de veronderstelling uit dat dezelfde bandieten die in de maand April de aanranding van South Braintree bedreven hadden, zich in de voorafgaande Decembermaand aan de misdaad van Bridgewater hadden schuldig gemaakt.. De politie ging er toe over om ongeveer vijftig personen op te roepen die bij een van de beide misdaden tegenwoordig waren geweest. Orciani werd in zijn werkplaats gearresteerd, zoodat nu van drie bandieten de doopceel te lichten was. De meest gevolgde methode bestaat hierin dat men de verdachten onder een zeker aantal willekeurige personen mengt en door de getuigen de schuldigen laat aanwijzen. In het oude, beknopte politiebureau van Brockton werden de drie verdachten in een kamer gebracht, en vervolgens de getuigen. Sacco en Vanzetti hadden niet of nauwelijks geslapen, waren ongeschoren, ongewasschen en ongekamd en het spreekt vanzelf dat ook een scheidsrechter van de mode in die omstandigheden een bedenkelijke gelijkenis gaat vertoonen met een rooverhoofdman.

Verscheidene getuigen hadden de bandieten anders gekleed gezien, — bijvoorbeeld al dan niet met een pet op het hoofd, — en Sacco ontving bevel zich een pet op het hoofd te plaatsen. Een ander had den bandiet gehurkt gezien, — en men gelastte Sacco die houding aan te nemen; — de getuige was van oordeel dat de beschuldigde daardoor iets meer van een roover had. Een ander had Sacco gezien terwijl hij een revolver aanlegde en Sacco werd uitgenoodigd een revolver aan te leggen. Getuigen die eigenzinnig waren en met wie niets te beginnen was, inzonderheid degenen die alle gelijkenis stellig ontkenden, werden door de justitie niet langer lastig gevallen, waarbij het aan de verdediging bleef overgelaten hen op te duiken.

De politie had een Buick-auto gevonden die in een boschje, op een afstand van twee mijlen van de woning van Coacci, onbeheerd was achtergelaten. Het was een onderdeel van het „stelsel" dat deze auto in de beide misdaden een rol had vervuld. Deze roovers-auto werd nu naar het politie-bureau gebracht, Sacco en Orciani werden gedwongen daarin plaats te nemen en onder strenge bewaking ging het nu op een tocht naar de schoenen-steden. De mare ging vooruit: „ De bandieten komen" en overal waar zij kwamen, werden zij door een dichte menigte opgewacht. Terwijl de misdaad van South-Braintree volvoerd werd, waren onderscheidene arbeiders naar de vensters van de fabriek geijld en hadden den roovers-auto zien wegrijden. Nu werd hetzelfde tooneel opnieuw afgespeeld en dezelfde personen werden op den uitkijk geplaatst, ten einde uit te maken of Sacco en Orciani aan hun herinnering beantwoordden. Maar het gepeupel wachtte niet op een beslissing, — men wist dat men de bandieten vóór zich had en trachtte hen aan te vallen en spuwde hun in het gezicht. Het was een groot kijkspel, — de politie overreedde drie arbeiders van de schoenfabriek de bandieten voorloopig te herkennen, totdat over enkele weken het eerste verhoor zou worden afgenomen. En inderdaad kwamen zij in die tijdruimte tot bezinning en verklaarden zij niet zeker te zijn van hun zaak. En een jaar later, toen het geding aanhangig was,

waren zij alweer omgeslagen en wezen zij Sacco en Vanzetti als de daders aan. Dit betrof drie van de vijf getuigen op wie de rechterlijke macht huizen gebouwd had.

Den dag na de arrestatie van Sacco en Vanzetti werden de drie gevangenen voor den rechter geleid. Orciani werd ten laste gelegd dat hij een motorrijwiel zonder achterlicht bereden had, — een beschuldiging waarvan de onhoudbaarheid weldra zou blijken, — terwijl Sacco en Vanzetti beschuldigd werden van het dragen van vuurwapens zonder vergunning. Borgtocht werd bij voorbaat afgewezen, op grond van een gelegenheidswet die dagteekende uit de oorlogsjaren. De drie slachtoffers werden weer veilig weggeborgen en aller pogen was er op gericht de feiten in overeenstemming te brengen met het „stelsel". Een week daarna volgde een nieuw verhoor, ditmaal op grond van een aanklacht wegens moord en hier deed zich onverwacht het geval voor dat het aantal van de bandieten tot twee teruggebracht was. De districtsprocureur verklaarde dat de vaststelling van den persoon van Orciani niet voldoende geweest was. Dit maakte een zonderlingen indruk, omdat het eerste getuigenverhoor een ongunstiger resultaat voor Orciani dan voor Sacco en Vanzetti had opgeleverd. Van meer beteekenis evenwel was de omstandigheid dat Orciani in staat was een alibi van Angel-saksischen oorsprong over te leggen, — te weten een verklaring van zijn patroon en van een aantal werklieden, dat hij dien ganschen dag zijn machine geen enkel uur had verzuimd.

Voorts nam de zaak een loop die het noodig maakte ten opzichte van Sacco de Bridgewater-beschuldiging los te laten. Op den dag van het South-Braintree-geval had hij zich naar Boston begeven om daar zijn paspoort in ontvangst te nemen. Hij had met vrienden in een koffiehuis het noenmaal gebruikt, was toen naar het consulaat gegaan, waar men zich zijn bezoek herinnerde in verband met de ietwat lachwekkende omstandigheid dat hij voor de waarmerking van zijn paspoort een portret in cabinet-formaat had medegebracht. Dientengevolge kon hij zich dus op het personeel van het Consulaat beroepen, waarbij het slechts te betreuren was dat deze

klerken Italianen waren en een Italiaansch alibi bij een Amerikaansche rechtbank niet in tel is.

En wat dien armen Bart aangaat, hij had voor beide dagen uitsluitend Italiaansche alibi's. Op den dag vóór Kerstmis had hij aan minstens vijftig huisvrouwen paling afgeleverd en tijdens het drama van South=Braintree had hij naar vischaas gegraven. Maar dergelijke bijzonderheden leggen geen gewicht in de schaal en de tweeledige beschuldiging bleef op Bart drukken. Het Openbaar Ministerie maakte zich gereed te be=wijzen dat hij de bandiet was die in Broad Street van Bridge=water zijn schelmstuk bedreven had, — en ook dat hij den moordenaars=auto van South=Braintree bestuurd had, — of=schoon hij in den loop van zijn proletariërsleven nog nooit het stuurwiel van een auto had aangeraakt.

VIII.

Men had een advokaat bereid gevonden Sacco en Vanzetti bij deze voorloopige ondervragingen ter zijde te staan, — hij was van Iersche afkomst en heette Vahey. Hij was een tame=lijk gezet man van wien weinig of geen kracht uitging en die zich dan ook geen bijzondere moeite gaf om getuigen voor zijn cliënten te vinden; hij stelde zich tevreden met de exem=plaren die de Brini's hem toevoerden. Hij speelde een zekere rol in de politiek van het district Plymouth en tevens be=hoorde Fred Katzmann, de districtsprocureur, tot zijn beste vrienden. Later werd hij tot rechter benoemd en in die hoe=danigheid maakte hij met dienzelfden Katzmann een schikking ten opzichte van de verdeeling van het werk. Men heeft tot verdediging van Vahey aangevoerd dat Vanzetti vermoede=lijd de eerste onschuldige geweest is die ooit zijn rechtbij=stand heeft ingeroepen en het is bovendien zeer goed mogelijk dat Vanzetti niet den rechten kijk op zijn advocaat gehad heeft. Ook zal zijn verdediging zonder twijfel een moeilijk stuk werk geweest zijn. De hardnekkigheid waarmede hij is blijven ontkennen dat hij in den avond van zijn gevangen=neming met Boda in de buurt van de garage van Johnson

geweest zou zijn, — heeft de taak van zijn verdediger voorzeker niet gemakkelijker gemaakt. En ten allen tijde heeft hij er zich tegen verzet dat een advokaat uit kapitalistische kringen een woord sprak dat een kameraad in het geval zou kunnen betrekken.

De vrienden van Sacco in Boston hadden desgelijks een advocaat in den arm genomen en dien met zijn verdediging belast. Eer men een maand verder was, waren er drie advocaten doende in de zaak. De jongste en hoopvolste van hen wist te vertellen dat hij den eenen ambtgenoot tot den anderen had hooren zeggen: „Zie dat je van Sacco te weten komt waar hij het geld begraven heeft." Het was allengs een vast bestanddeel van het „stelsel" geworden dat Sacco den schat begraven had in den tuin van zijn huis dat het eigendom was van Mr Kelly, zijn patroon, en gedurende de eerstvolgende zeven jaren, wanneer de vader van Mr Kelly in de lente bezig was aardappelen te poten, werden de burgers van Massachusetts door nieuwsgierigheid bevangen en kon men hen hooren zeggen dat de patroon van Sacco naar den schat zocht. Een onderstelling die zeer pijnlijk was voor den armen Nick, aangezien daaruit onvermijdelijk voortvloeide dat Mr Kelly hem voor schuldig hield en hoe zou daarmede overeen te brengen zijn dat hij geruimen tijd als nachtwaker in de fabriek van Kelly dienst had gedaan?

Cornelia en Betty zonden het geld dat zij missen konden, ten behoeve van de rechtskundige hulp. Zij waren voornemens den zomer in een en dezelfde plaats door te brengen, hetgeen een niet onbelangrijke besparing voor haar beteekende, zoodat zij de toelage van Betty niet geheel noodig hadden. Zij roeiden op het meer en beklommen de bergpaden en luisterden aandachtig naar de uiteenzetting van de beginselen van het anarchisme, het syndicalisme, het communisme en het socialisme, alsmede naar de geschiedenis van deze verwante bewegingen in een half dozijn verschillende landen en gedurende drie-vierde gedeelte van een eeuw.

Weldra ontvingen zij een brief uit Plymouth die niet alleen het laatste nieuws omtrent de zaak bracht, maar ook de

dringende bede van Bart dat Nonna zich niet mocht laten ontmoedigen en in geen geval haar vacantietijd om zijnent wil bekorten.

De gedachte dat Bart aan de misdaad van Bridgewater schuldig zou zijn, scheen Cornelia zoo dwaas toe, dat het haar niet mogelijk was ze voor ernst te nemen. Het moest een persoons-verwarring zijn en bij een nader onderzoek zou alles zich ophelderen.

„Zij zullen een dergelijke beschuldiging nooit vol kunnen houden tegenover een man die acht jaren in dezelfde stad gewoond heeft en wat de deur dicht doet is, dat hij dien bewusten dag zijn paling in Plymouth heeft gevent. En wanneer het nog een andere dag dan die dag vóór Kerstmis geweest was, dan zou men nog een vergissing in den datum kunnen aannemen, maar een ieder weet hoe de Italianen er op dien dag op gesteld zijn paling te eten en Bart kan bewijzen dat hij een vat vol aan den man heeft gebracht. Men zou haast moeten gelooven dat de menschen krankzinnig geworden zijn...."

„De bourgeoisie wordt altijd krankzinnig, zoodra haar eigendomsrechten bedreigd worden," — zeide Pierre Leon.

„Maar ik ben den dag na Kerstmis bij hen geweest," — drong Cornelia aan, — „en zij hebben mij alles verteld wat zij hebben uitgevoerd.... Bart en Trando en van het vat met paling en het paard van den bakker en dat Trando geen vertrouwen meer stelt in de beloften van Bart.... Ik zou althans in staat zijn dat gesprek te bevestigen!"

„Het is alles niet meer dan hooren-zeggen," — zeide Joe Randall.

„Ook wanneer de heele familie daarbij tegenwoordig is geweest?"

„Dan zou de jury nog altijd kunnen gelooven dat het een afgesproken stukje geweest is met het doel u er in te laten loopen en een alibi machtig te worden. U weet toch hoe sluw die Italianen kunnen zijn."

Zij troostten zich met de gedachte aan het wettelijk uitstel. Strafzaken staan in Massachusetts soms langen tijd op de rol

en nu er van een borgtocht geen sprake kon zijn, viel er voor Cornelia en Betty niets uit te richten. Maar de wet is als een slapende tijger en, eenmaal gewekt, is zij in staat tot een snellen en doodelijken sprong. In de tweede week van Juni ontvingen zij een telegrafisch bericht dat de zaak er zeer on=gunstig voor stond en Bart binnen veertien dagen voor de misdaad van Bridgewater terecht zou staan. Cornelia en Betty hadden nog juist den tijd een stoomboot te nemen en het radicale gezelschap werd op staanden voet ontbonden. Pierre Leon besloot naar zijn redactiebureau terug te keeren en Joe Randall meende nu genoeg te weten van het Witte Schrik=bewind in Europa, zoodat de tijd gekomen was in zijn boek een hoofdstuk over Massachusetts in te ruimen.

IX.

Op zekeren middag stevende hun boot de haven van New=York binnen en op de pier, wuivende met hun zakdoek, stonden Debora en Priscilla. De zuster van Betty was ver=loofd met een jeugdigen koperkoning, — een hoogst gewich=tige verbintenis die reeds aanleiding had gegeven tot de open=baarmaking van een stamboom in het toonaangevende week=blad de Transcript. De dames waren voornemens de aanzien=lijke magazijnen van hun kostbaarste schatten te berooven en ook de vader van de aanstaande bruid bevond zich in de stad, — naar men meende te weten in verband met de vilt=zaken van Jerry Walker die aan zijn hoede waren toevertrouwd. Dien avond zouden zij de Opera met hun bezoek vereeren en ook voor de volgende avonden waren reeds de noodige plan=nen beraamd.

Betty was nu een vol jaar afwezig geweest en iedere andere rijkeluis=dochter zou koffers vol geschenken voor vrienden en magen hebben meegebracht. Maar niet aldus dit narren=paar dat hals over kop naar huis kwam, geen inkoopen gedaan had, over zijn wedervaren een geheimzinnig stilzwijgen in acht nam, voor geen vermakelijkheid te vinden was en den nacht=trein naar Boston nam. Na eindeloos aandringen, gelukte het

Debora eindelijk achter de waarheid te komen: zij waren genoodzaakt zich te haasten, omdat zij het proces van een Italiaanschen anarchistischen bandiet wenschten bij te wonen... En zij vervolgden inderdaad hun weg in weerwil van den aandrang van vader en moeder en zuster, — van dochter en schoonzoon en kleindochter.

Bart bevond zich in de County-Farm-gevangenis en werd in den loop van den namiddag uit zijn cel naar de ontvangkamer gebracht. Hij droeg een grijs-wollen hemd en een onoogelijk gekrompen broek. Zijn kleur van de buitenlucht was geheel verdwenen. Hij zag er verwilderd en vermagerd uit en zijn knevel hing als een treurwilg omlaag. Maar wie beschrijft zijn vreugde toen hij hen gewaar werd! Zijn gelaat helderde op en met uitgestrekte armen snelde hij naar hen toe. Het was alsof al de genegenheid van zijn hart hun tegemoet stroomde... Die arme goede Bart.... Nooit had Cornelia iemand gekend die de vrijheid zoo lief had als hij en nu was hij achter ijzeren tralies opgesloten! De tranen sprongen de beide vrouwen in de oogen en toen de gevangene beproefde te spreken, stokten de woorden hem in de keel.

„Nonna, wat heeft het mij gespeten dat ik uw vacantie bedorven heb! O, Betty, het is mijn schuld dat je hier gekomen bent!"

„Het is alles in orde, Bart, wij hebben een heerlijken vacantietijd gehad."

Het was Betty die deze woorden tot hem sprak en al wat er goeds en dappers in haar jonge ziel huisde, had zij daarin gelegd.

„Komaan, moed gevat, oude jongen, het komt alles terecht. Ik breng je hier Joe Randall die uit Italië hierheen is gekomen, omdat hij hoopt dat ik nog eens de dwaasheid zal begaan met hem te trouwen."

Bart keerde zich snel naar den jonkman met zijn innemend uiterlijk.

„Het doet mij genoegen u te ontmoeten, kameraad Randall. Wanneer onze makker Betty uw vrouw wordt, dan is er op de heele wereld geen mensch gelukkiger dan u."

„Ik ben er nog lang niet zeker van," — zeide Betty. — „Ik heb op mij genomen een wasch-echten Roode van hem te maken. Nu is hij nog maar bleek-rose, dat is de kleur van de reformisten die wij niet meer dan ten halve vertrouwen. Maar hij zal beginnen je de vrijheid te bezorgen en dat zal meteen voor hem een uitstekende opvoeding zijn."

Maar zij legden dien schertsenden toon het zwijgen op en spraken nu van het proces waarvan nog slechts twee dagen hen gescheiden hielden.

„Mijn vijand heeft mij in zijn macht," — zeide Bart en ook zonder dit te vragen wisten zij dat die vijand niemand anders was dan het groote winststelsel dat in Plymouth belichaamd was in de groote touwslagerij van welke Bart jaarlijks tweehonderdduizend dollar had helpen afdwingen, in den vorm van hooger loonen voor de arbeiders.

„Ik geloof niet dat zij mij ooit weer zullen loslaten," — zeide hij en al de opgewektheid van Betty was machteloos tegen zijn onverzettelijk wantrouwen.

„U ziet hoe zij het aanleggen," — zeide hij. — „Zij kunnen niet bewijzen dat Nick en ik in South-Braintree geweest zijn en hun materiaal is niet voldoende om twee mannen naar den electrischen stoel te zenden. Nu hebben zij gedacht: laat ons eerst met Vanzetti afrekenen, wij houden hem vast voor die zaak van Bridgewater en zorgen dat hij daarvoor veroordeeld wordt. En wanneer dan het geval van South-Braintree aan de orde komt, dan zal de jury allicht bedenken dat een van beiden vast en zeker een roover is en dit dus van den ander ook mag worden aangenomen."

„Maar, Bart, hoe zou een mensch die bij zijn zinnen is, ook maar een oogenblik kunnen gelooven dat je dien morgen in Bridgewater geweest bent?" — aldus vroeg Cornelia.

„Zij hebben dat nu eenmaal vastgesteld Nonna, en zij zullen wel een bewijs weten te vinden voor al wat in hun kraam te pas komt. Ik raad mijn vrienden zich niet te druk te maken. Die menschen hebben alles in handen."

„O, Bart!"

„Ik ben er zeker van. Er is een Italiaan die spionnen-

diensten voor de regeering doet. Hij weet het klaar te spelen dat alle kameraden hem geld geven. Hij koopt daarvoor een auto en nu gaat hij getuigen zoeken. Er zijn zeker heel wat getuigen in Plymouth te vinden, maar dan zou Brini zich daarvoor moeten spannen. Ook in Bridgewater zullen er wel menschen te vinden zijn die willen verklaren dat ik in het geheel niet op dien bandiet gelijk. Het is maar de vraag hoe men die menschen kan ontdekken."

„Bart," — zeide Betty, — „wij zijn geen spionnen van de regeering, maar ik beloof je dat wij nog vanavond een auto zullen huren om dan samen met de Brini's te zien of wij in Bridgewater getuigen kunnen vinden. Moed gevat! Je kunt er vast op aan, dat wij je zullen helpen. Onze vriend Joe is een specialiteit in het onderzoeken van ingewikkelde gevallen. Hij is bezig een boek te schrijven over het Witte Schrikbewind in Europa."

„Datzelfde Schrikbewind hebben wij hier. Er zijn menschen genoeg die kunnen verklaren dat ik onschuldig ben, maar zij durven hun mond niet open te doen. Er is een politieagent die mij in de straat ontmoet heeft en mij gevraagd heeft wat de paling kostte, maar hij wil geen woord zeggen. En de man van het expeditiekantoor weet natuurlijk dat ik een vat paling ontvangen heb, maar hij weigert met zijn vrachtbrief voor den dag te komen. En dan de opzichter van de touwfabriek. Hij weet dat ik den heelen dag in Plymouth geweest ben, maar je kunt lang wachten vóór dat hij dat komt vertellen. U weet, Nonna, dat hij nu al vier jaar lang, sinds de groote staking, mij voortdurend nagaat, maar zich houdt alsof hij mij niet ziet. Misschien is het haat en misschien ook is het vrees, maar hij zal geen vinger verroeren om mij buiten de gevan=genis te houden. Ik heb acht jaar lang aan de opvoeding van de arbeiders meegewerkt en dit is de prijs dien ik daarvoor betaal... O, ik weet het, — ook van Jezus hebben zij gezegd dat hij een onruststoker was. Ik heb nu denzelfden leeftijd be=reikt, Nonna. Ik ben twee=en=dertig, evenals kameraad Jezus toen zijn vijanden hem gevangen namen. Ik heb den laatsten tijd over hem gelezen in het boek dat zij ons in de gevangenis

in handen geven.... Weten de mannen van de kerk dan niet dat Jezus de revolutie gepredikt heeft?"

Dit was een van de onderwerpen waarover Bart niet moede werd te spreken. Wanneer hij de smarten van broeder Jezus doorleefde, vergat hij de gevaren die hem bedreigden. En toen het drietal afscheid genomen en zich verwijderd had, zeide Joe Randall:

„Zooveel is zeker, wat ook gebeuren mag, — de politie heeft ons een prachtigen martelaar bezorgd."

X.

Ons kleine gezelschap vertrok dien avond in een auto en zij reden daarmee van huis tot huis ter plaatse waar de aan=randing van Bridgewater was voorgevallen en zij vonden twee Italianen die ooggetuigen van de misdaad waren geweest en de politie hadden medegedeeld dat de man die midden in de straat gestaan en zijn revolver afgeschoten had, een kort geknipten knevel droeg. Deze getuigenissen waren door de politie, als niet overeenstemmende met het „stelsel" ter zijde gelegd, maar intusschen waren de betreffende getuigen bereid te verschijnen indien zij door de verdediging werden opge=roepen. Er waren nog andere getuigen die het misschien mogelijk zou zijn te ontdekken, indien men meer tijd tot zijn beschikking gehad had en de zoekenden zich rekenschap ge=geven hadden van de haast die er bij het werk was. Maar Cornelia liet zich niet afbrengen van de meening dat het ge=rechtshof de zaak niet=ontvankelijk zou verklaren. En boven=dien, — welk menschenbrein kon vermoeden dat in de wet=geving van Massachusetts een monsterachtige dwaasheid verborgen lag die hierop neerkwam: dat welk bewijs ook aan de jury werd overgelegd, — daarmede in de aanstaande be=handeling rekening zou moeten worden gehouden, terwijl al wat later ontdekt mocht worden, even goed in de duisternis der vergetelheid zou kunnen blijven. Wij veroorloven ons de woorden van het Hooggerechtshof aan te halen, zooals zij in de behandeling van het Sacco=Vanzetti=geding zijn vastgelegd.

„Het is niet gebiedend noodzakelijk dat een nieuwe proce=

dure geopend wordt, ook niet indien het een kortelings ontdekt bewijs geldt en daarvan ondersteld kan worden dat het — voorgelegd aan de jury — van invloed zou zijn op de uitspraak."

Dit is de eeuwige wet van het „blauwe bloed" waarvan geen tittel of jota vergaan zal. Het kan soms schijnen dat wij — ofschoon voortgaande in het leven — nochtans achter=waarts schrijden en dit tevens de verklaring van onze blind=heid voor de toekomst is. Maar ook onze ooren zijn voor het verleden geopend en gesloten voor de toekomst....

Betty huurde een auto en Joe bestuurde den wagen waarin ook Cornelia en Vincenzo en Alfonsina hadden plaats genomen. Bridgewater was het doel van den tocht, maar onzichtbaar vergezelde hen een eindelooze stoet van zes=en=twintig=honderd=en=negen dagen die elk — naar het aloude woord — genoeg aan hun eigen kwaad hadden en elk een zwaren last van ondervonden leed en teleurgestelde ver=wachtingen torsten. Dagen als donkere gewaden en zwarte sluiers waarachter men het menschenbewegen vermoedt. Dagen als blikken van haat die doorboren, maar waarvan toch nooit zelfs fluisterend werd gerept.

Cornelia en Betty en Joe en Vincenzo en Alfonsina stapten uit den auto en verspreidden zich in de hoofdstraat van het stadje. Zij vervoegden zich aan de huizen en deden daar eenige vragen.... Ongezien en ongehoord volgden hen op den voet de ongetelde slachtoffers van den waanzin die ver=volgt.... Aan den gezichteinder daagden de medehelpers van de onderdrukking op, verwenschingen rezen omhoog, bommen ontploften en glasruiten vielen rinkelend omlaag. Het paar=denvolk deed een uitval en de gummistokken daalden op de hoofden van de menschen, de sabels doorkliefden de menschenlijven en de gewonden lagen te verbloeden, maar een hooger macht hield de oogen en de ooren alsof zij niet zagen en niet hoorden....

Geheimzinnige stemmen weerklonken door de straten van het stadje Bridgewater in dien warmen lente=avond. IJl u, Betty, ijl u en laat de vaardigheid u tot nut zijn die gij u bij

het beklimmen van de bergen hebt eigen gemaakt. IJl en rust niet vóórdat gij de getuigen gevonden hebt die willens zijn de waarheid te spreken. En ook gij, Cornelia, spoed u, verg van uw stramme ledematen een uiterste inspanning en zoek den man die u zal kunnen zeggen welke namen zich achter de letters „H. H." en „J. J. H." verschuilen, opdat gij kunt ont-hullen wat het komplot der duisternis bedekt heeft willen houden.... En gij, Joe Randall die den auto herwaarts hebt gestuurd, keer dezen avond niet naar Plymouth terug. Wend uw vóórlichten naar Boston, — het is om niet meer dan een uur te doen, — en laat het schrijven van aanbeveling dat ge bij u draagt u den weg banen tot den verslaggever die het eerst het tooneel van de misdaad betreden heeft en gereed staat de bevindingen van de mannen van Pinkerton te be-vestigen. Cornelia, zet den invloed van uw stamverwanten te werk en beweeg hen de papieren van Pinkerton voor goed ter zijde te leggen, ja, dezen dag nu zij nog een weinig gezag hebben en niet later wanneer zij aan aller oog onttrokken zullen worden door een hooggeplaatst ambtenaar die betaald wordt om te vergeten wat een nóg hooger geplaatste niet verlangt te vernemen.

Zie, Cornelia! Zie, Betty en Joe! Zie dien man die ginds in het land van de toekomst wijlt! Zijn lichaam is als van marmer en zijn oogen zijn als twee agaten, koud en doodsch. Het is een handelaar in auto-wagens en zijn woord zal als een laatste uitspraak zijn. In alle hoffelijkheid zal hij uw be-wijs aanhooren, maar dit zal hem niet beletten bij zijn meening te volharden. Joe Randall, men geeft u den lof dat niets ver-borgen blijft voor uw oog. Rijd naar Atlantic Avenue waar de groothandelaren in visch hun magazijnen hebben en zie toe dat gij den Italiaan vindt die dat vat met paling heeft afgezonden. Ontdoe u van uw jas, beklim gindsche zoldertrap en rust niet eer gij onder al die papieren het ontvangst-bewijs vindt, dat melding maakt van een vat afgezonden aan B. Van-zetti, woonachtig te Plymouth, — drie dagen vóór Kerstmis van het jaar 1920.... Het kon zijn dat de jury daarvan kennis nam, — anders dan de man van de agaten oogen.

XI.

De vrienden keerden dien avond naar huis, voldaan met wat zij bereikt hadden. En den volgenden morgen hadden zij een bijeenkomst waarbij ook een rechtsgeleerde van erkend gezag tegenwoordig was. Cornelia deed mededeeling van het getuigenis dat zij in staat was af te leggen, maar moest vernemen dat het niet bruikbaar was, als berustend uitsluitend op hooren-zeggen. Bovendien verdiende het de voorkeur dat zij omtrent feiten geen verklaringen aflegde, aangezien zij in dat geval naar de overtuiging van Vanzetti ondervraagd zou worden en het niet wenschelijk was dat de jury van de anarchistische gezindheid van Vanzetti kennis droeg. Deze omstandigheid was in Plymouth natuurlijk algemeen bekend, maar zoolang zij niet in de behandeling van de zaak was opgenomen, had men het recht van de jury te verlangen dat door haar geen aandacht daaraan zou worden gewijd. En de vraag bleef: zou Cornelia kunnen bevestigen dat Vanzetti een aanhanger van de vredes-beweging was? Zou zij kunnen volhouden dat hij niet geloofde in de gewelddadige omverwerping van de regeering van de Vereenigde Staten? Neen, dat zou zij niet naar waarheid kunnen beweren en daarom zou niets van hetgeen zij omtrent het karakter van Vanzetti kon mededeelen, bij de gezworenen eenig gewicht in de schaal leggen. Het kon toch niet anders dan dat zij een Amerikaansche vrouw met wantrouwen zouden aanhooren die een bijzondere vriendschap met een gevaarlijken rooden Italiaan onderhield.

Vervolgens kwam de vraag in behandeling of Vanzetti in zijn eigen zaak als getuige zou optreden. Hij zou zijn anarchistische meening niet kunnen loochenen en hiermede zou hij de gezworenen dermate tegen zich innemen dat zij hem — zonder naar bewijs te vragen — aan alles schuldig zouden bevinden. Dit klemde te meer omdat Vanzetti zich door de vlucht aan den dienstplicht onttrokken had, terwijl de jury was samengesteld uit mannen die — hetzij zelven uitgetrokken waren, hetzij hun zonen hadden afgestaan. Verder was hij

een godloochenaar, in tegenstelling met de juryleden die trouw ter kerke gingen. De politie had in het bezit van Vanzetti een brief gevonden die hem door een vriend gezonden was en waarin een zekere Katholieke priester als een „zwijn" werd aangeduid en aan de verachting prijsgegeven. De juryleden van Plymouth bespeurden bij zichzelven vermoedelijk geen neiging tot het Katholicisme, maar van een Italiaan verlangden zij dat hij een belijder van den Katholieken godsdienst was en het zou daarom geraden zijn een beroep op het ridderlijk gevoel van den districtsprocureur te doen en hem te verzoeken dien bewusten brief niet in het debat te brengen.

Vanzetti was eigenzinnig en eischte de vrijheid tot zijn verdediging het woord te voeren, maar daarbij had hij het voornemen te volharden in zijn ontkenning van de ontmoeting met Boda in de garage van Johnson, — dien avond vóór zijn gevangenneming. En hoe zou hij zijn houding in dezen kunnen redden, waar het Openbaar Ministerie in staat was onweerlegbare bewijzen te brengen? Neen, het was noodig dat Vanzetti den raad aannam van de mannen van de wet en uitging van het standpunt dat hij nooit gedwongen kon worden in zijn eigen nadeel te getuigen en dat zijn weigering te getuigen nooit ten zijnen laste kon worden uitgelegd.

En weer werd een slip opgelicht van den sluier die de toekomst bedekte en weer was het alsof een laatste en ernstige waarschuwing uitging tot wie in hoogheid gezeten waren. De man van marmer met de agaten oogen, de koopman in auto's wien zeven jaren later het allerlaatste woord zou toekomen, bevond zich buiten den gezichtskring van Cornelia en Betty. En op hun beurt waren zij buiten het bereik van zijn stem. Geen enkele maal hoorden zij hem het formulier herhalen waarvan de eentonigheid hem vele maanden achtereen op een gramofoon deed gelijken, het formulier dat de vrienden van het recht tot machteloosheid zou doemen, het formulier dat van alle bewijs en alle nadenken de plaats innam: „Waarom heeft Vanzetti geweigerd in zijn eigen zaak te getuigen?"

HOOFDSTUK IX.

De webbe van het noodlot.

I.

Het gerechtsgebouw van Plymouth verrijst aan de zijde van een groot plein. Het is een breed en indrukwekkend bouwwerk van rooden baksteen waarlangs de klimop zich omhoog rept. Een zuilenrij verleent aan den voorgevel een plechtig aanzien en in een nis prijkt het beeld van de gerechtigheid. De zittingzaal maakt allereerst een indruk van kaalheid en witheid. Er is een verhevenheid van gepolitoerd hout en daarboven zijn de vlaggen van de Vereenigde Staten aangebracht, met de vlag van Massachusetts in top. Het is alles verbazend gewichtig en vormelijk, de deurwaarder draagt een uniform en een langen staf, — vermoedelijk met het doel de toeschouwers daarmee in bedwang te houden.

Op den morgen toen de zaak van Vanzetti in behandeling zou komen, was de zaal gevuld met inwoners van Bridgewater die persoonlijk den eervergeten bandiet in oogenschouw kwamen nemen. Ook waren er eenige arbeiders van buitenlandsche herkomst aanwezig, Italianen en Portugeezen van Noord-Plymouth die nog niet vergeten hadden wat Vanzetti in de dagen van de staking voor hen gedaan had. De mannen droegen celluloïd boorden met vergulde knoopjes en zonder das, — de vrouwen omslagdoeken en voorschooten. Zij zaten daar van den morgen tot den namiddag en volgden met gespannen aandacht een ingewikkeld proces dat in een vreemde taal gevoerd werd. Er waren hoorders van Boston gekomen, maar geen verslaggevers, — de zaak scheen uitsluitend in de onmiddellijke omgeving een zekere belangstelling gaande te maken en buiten het district werd door geen enkel dagblad melding daarvan gemaakt.

De gevangene kwam binnen, aan beide handen geboeid. Vervolgens werd hij in een ijzeren kooi opgesloten die met die bedoeling was binnengebracht. Deze maatregel had reeds min of meer de beteekenis van een veroordeelend vonnis en men had geen beter middel kunnen kiezen, indien het er om

te doen was geweest dat hij op de jury den indruk van een verscheurend dier zou maken.

Daarop verscheen de districtsprocureur, een kort, gezet man, wiens uiterlijk op een Germaansche afkomst scheen te wijzen, — blozend, blond, welvarend en smaakvol gekleed. In deze zaak werd van Fred Katzmann niets ander verlangd dan dat hij zich door zijn vooroordeelen den weg liet wijzen. Hij wist dat de Rooden het er op gezet hadden alle Amerikaansche instellingen te vernielen en daarom was de uitroeiing van de Rooden niets anders dan een plicht van de vaderlandsliefde. Mr. Katzmann schuwde dan ook geen moeite om onder de leden van de balie de rechte stemming te onderhouden en gewillig stelde hij zich beschikbaar voor het bijwonen van feestmalen waar hij door den tafelpresident werd voorgesteld als een held die op het punt stond de Republiek van haar geheime en verborgen vijanden te verlossen. De dischgenooten juichten hem luidruchtig toe en, onder dankzegging voor het in hem gestelde vertrouwen, aanvaardde hij den duren plicht. Ook de procureurs van andere districten gingen zich in die dagen aan zulke redevoeringen te buiten: het was een gemakkelijke manier zich bemind te maken.

Fred Katzmann was van aard een gemoedelijk man en zijn zin voor humor bracht mede dat hij geen grooter genoegen kende dan met een jury een loopje te nemen. Wanneer de advocaten van de verdediging de zaal binnentraden, met zware documenten-tasschen en niet minder zware gewichtigheid in de uitdrukking van hun gelaat, dan begroette hij hen recht hartelijk: hij zag in hen zijn vrienden en bij de behandeling van het geval sprak hij nooit anders van hen dan als van zijn „broeders". Hij schiep behagen in een steekspel van geest en vernuft en zoodra de zitting verdaagd was, wandelde hij met hen de deur uit en bij hun gemeenschappelijk noenmaal plaagden zij elkander met de kleine nederlagen die zij elkaar hadden toegebracht. Het geheel deed aan een tennispartij denken, — met dit onderscheid evenwel dat tennis met een bal en dit spel met een armen drommel gespeeld werd.

II.

De deur van de zittingzaal werd geopend en binnentrad een tenger, verschrompeld oud heertje, met een grijze snor en een aangezicht als van perkament. Hij droeg een zwarte zijden toga en op het oogenblik van zijn verschijnen stampte de deurwaarder met zijn staf op den vloer en riep met luider stem: „Het Hof!" De akvocaten rezen op van hun zetel en ook de toeschouwers stonden op en bleven staan.

De deurwaarder verhief ten tweede male zijn stem en riep: „Hoort toe! Allen die een zaak te onderwerpen hebben aan de beslissing van het Hooggerechtshof, zullen met de vereischte aandacht worden aangehoord. God behoede den Staat Massachusetts!"

Het gerimpelde oude heertje ging zitten en allen volgden zijn voorbeeld.

Webster Thayer, de raadsheer van het Hooggerechtshof van den Staat Massachusetts, had een onbelangrijk zenuwgebrek: hij knipte met de oogen terwijl hij zijn gebied opnam. In de scherpe lijnen van zijn gelaat was nog iets overgebleven van den ouden Puriteinschen geest. Zijn stem die aan het geluid deed denken dat een ijzeren zaag in het hout voortbrengt, was een voorvaderlijk erfdeel dat door driehonderd jaren van koude en mistige winden was aangekweekt. Het was er hem blijkbaar om te doen een indruk van rustige verzekerdheid te wekken, maar zijn verwarring bij den aanblik van zooveel indringers uit den vreemde verried zich in een opeenvolging van zenuwtrekkingen. Zijn afkeer van de Rooden begon op bedenkelijke wijze de grens van den waanzin te naderen. Het was zoover met hem gekomen dat hij over geen ander onderwerp sprak, zoodat zijn ambtgenooten allen omgang met hem vermeden en hem links lieten liggen.

Cornelia had tot dusver nog nooit den naam van „Web" Thayer gehoord. Zeven jaren lang zou de drager het voorwerp van haar studie zijn, al bleek zij die tijdruimte niet noodig te hebben om hem volkomen te leeren doorzien. Gedurende dit stadium van het proces wist hij niet wie zij

was, maar toen een jaar daarna het tweede proces Sacco en Vanzetti een aanvang nam, had hij reeds het een en ander van haar gehoord, hetgeen hem aanleiding gaf haar in zijn audiëntie=kamer te ontbieden met het tweeledig doel haar een zeker ontzag voor zijn persoonlijkheid in te boezemen en haar van het goed recht van zijn gedragslijn te overtuigen. Op die wijze kwam zij tot de ontdekking dat de grondslag van zijn wezen een gevoel van verongelijking was, een besef van den afgrond die tusschen hem en de allerhoogsten van zijn kring gaapte en altijd onoverbrugbaar zou blijven, ook indien het hem gelukken mocht het gestoelte der eere in zijn wereld te bemachtigen. Hij was wel is waar een Thayer, maar niet van het echte merk en in Massachusetts wordt het iemand als een vergrijp aangerekend, wanneer hij een hoog geëerden naam draagt en tot een nagebootste soort behoort. Zoo heeft men de „ware" Cabots, als de dag en de nacht verschillende van allen die onder de namen van Cabotto en Kabotinsky bekend waren en van een al te inschikkelijk gezag de ver=gunning wisten te verwerven zich te amerikaniseeren. Zoo heeft men ook de „echte" Coolidges en Calvin behoort niet tot hen, ook niet wanneer hij zes malen achtereen tot Presi=dent van de Vereenigde Staten gekozen werd.

Web was geboren in Worchester, een stad in de wildernis van het „Verre Westen", — anders gezegd, op een afstand van veertig mijlen van alle beschavende invloeden van „de Golf". Het is een middelpunt van de ijzer=industrie waar de menschen even hard als hun voortbrengselen zijn aangelegd. In Worchester had Web zijn jeugd doorgebracht en van daar trok hij naar Dartmouth en bezocht daar een onaanzienlijke universiteit wier leerlingen door de academie=burgers van Harvard als minderwaardig plegen beschouwd te worden. Web deed al zijn best te toonen dat hij er was en ook dat hij er zijn mocht, — een streven waaraan de jongeling van „het blauwe bloed" zich nooit te buiten gaat, om de eenvoudige reden dat het voor hem overbodig is.

In dit Sacco=Vanzetti=geding was Web bereid te doen wat de Staat van hem verwachtte, maar op een wijze die de ge=

meenschap van de Golf zou doen blozen en tot de erkentenis dwingen dat de politiek jammerlijk ontaard en de leiding van de openbare zaak in de handen van het gepeupel was overgegaan. Voorts vonden de ingewijden een bron van troost in de omstandigheid dat de aanspraken van Web op een rechterstoel niet gezegd konden worden volkomen onbetwistbaar te zijn. De zaak was dat hij een vergissing begaan en den ambtseed afgelegd had, vóórdat de gouverneur zijn benoeming bekrachtigd had zoodat hij, streng genomen, geen rechter was. Deze wetenschap had een weldadige uitwerking op de uitverkorenen van het blauwe bloed wanneer zij in hun club of in andere plaatsen van gezellig verkeer bijeen waren, maar was een schrale troost voor de honderden die hij met het zwaarst mogelijke vonnis naar de gevangenis zond, — overeenkomstig zijn opvatting van het zekerste middel tot fnuiking van de misdaad-golf.

Hij was een man van ongeëvenaarde ijdelheid en speelde het spel van de rechtspraak alsof het een drama was waarin hem de rol van den held en den koning was toebedeeld. Maar hij bleef altijd in twijfel aangaande het succes dat hij inoogstte en zoo gebeurde het soms dat hij plotseling het spel staakte en de meening van de toeschouwers inwon. Wanneer een van de advocaten hem na afloop van de zitting in zijn ambtskamer bezocht, vroeg hij hem: „Heb ik alles zijn eisch gegeven?" — En tot de verslaggevers van de dagbladen placht hij te zeggen: „Waarde vrienden, ik reken er op dat je mij netjes behandelen zult." — Was een jonge en knappe vrouw met het opmaken van het verslag belast, zooals nu en dan voorkwam, dan nam hij zijn toevlucht tot de geveinsdheden van de verliefdheid die nu eenmaal bitter weinig uitrichten wanneer een man met een mummie-huid zich daarvan bedient. In den trein die hen naar de zitting bracht, nam hij naast haar plaats en er kwam geen einde aan de glimlachjes en de oogknipjes en al sprekende over de zaak, vereerde hij haar een bloem. Zijn stem had een doordringende kracht en wanneer de trein stilstond, hoorden alle passagiers wat hij zeide. Het is niet denkbaar dat de overlast dien hij zijn reisgezellin aandeed,

hem onbekend bleef, maar er scheen iets te zijn dat hem aandreef daarmee voort te gaan.

Een oude overlevering die in de wereld van de wet in eere is, wil dat een rechter zich in het openbaar van alle besprekingen van een proces onthoudt, — althans zoolang hij de zaak in behandeling heeft. Tijdens den duur van het Sacco-Vanzetti-geding bleek evenwel dat Web Thayer niet in staat was zich aan deze overgeleverde grenzen te houden. Het is gebeurd dat hij aan den middagdisch van een club zijn beschouwingen over de zaak met zooveel hardnekkigheid ten beste gaf, dat alle aanwezige gasten opstonden en het vertrek verlieten. Een anderen keer hield hij een professor van Dartmouth op het voetbalveld staande met de vraag: „Hebt u gezien hoe ik die aterlingen van anarchisten gisteren getrakteerd heb?" — De verontwaardiging over deze woorden nam in Massachusetts afmetingen aan die de tusschenkomst van de politie mitsgaders den gummistok noodig maakten en zelfs had men zich niet ontzien de gevleugelde woorden op een banier door de stad te dragen. En om aan alle gedachtenwisseling daarover een einde te maken, zag de overheid van Boston zich voor de eerste maal in een bestaan van drie eeuwen verplicht het recht van het vrije woord te schorsen.

III.

Een voor een kwamen de juryleden zich aanmelden om ondervraagd te worden. De gewoonte in Massachusetts bracht mede dat dit onderzoek door den rechter werd ingesteld, terwijl de advocaat van den beschuldigde slechts het recht van wraking had. Daarna werd de jury samengesteld. Arthur W. Burgess, schoenmaker, woonachtig in de stad Hanson; Henry S. Burgess, huisbewaarder, woonachtig in de stad Wareham; Joseph Frawley, schoenmaker, woonachtig in de stad Brockton; Charles A. Gale, kantoorbediende, woonachtig in de stad Norwell, — en zoo ging het verder, — allen onverdacht Angel-saksische namen. De Amerikanen waren op hun hoede.... Edwin P. Litchfield, schoenmaker van Pem-

broke; Oliver B. Poole, kantoorbediende van Brockton; Alfred M. Shaw Jr. landbouwer van Carver; Charles C. Wil=bur, leerwerker van Kingston; deze kleine luyden van den ouden stam hadden in den grooten concurrentiestrijd het loodje gelegd en zagen met verbittering op de immigranten neer die het land overstroomden met het doel de loonen te drukken en het leven voor „de blanken" steeds moeielijker te maken. Alle klasse=gemeenschaps=gevoel was hun ten eenen=male vreemd en nog steeds klampten zij zich vast aan het Amerikaansche ideaal dat hun kinderen vooruit zouden komen en zich van een plaatsje in de bourgeoisie meester maken. Tegenover de Italianen namen zij een houding aan die het meest overeenkomt met die van de behoeftige blanken tegenover de negers in het Zuiden.

„Al die indringers zijn één pot nat!" — had men den eenen gezworene tot den anderen hooren zeggen, toen zij bij het noenmaal in het restaurant het onderhavige geval bespraken. De uiting werd ruchtbaar, maar er werd geen gevolg aan gegeven.

Een ander lid van de jury was Arthur S. Nickerson, een opzichter van de Touw=slagerij van Plymouth. Een hunner had Vanzetti, den volksleider, aan den dijk helpen zetten en hem langer dan vier jaar buiten de deur gehouden, — een van degenen die hem op de zwarte lijst hadden geplaatst, een ondergeschikte van wie hem gedurende achttien maanden na de staking door hun detectives hadden laten volgen. Aan zulk een man werd de beslissing opgedragen over de vraag of Vanzetti al dan niet in de gelegenheid zou worden gesteld opnieuw de leiding van een staking op zich te nemen ten einde de touwfabriek wederom een aderlating van een paar maal honderdduizend dollar jaarlijks in den vorm van een loons=verhooging te doen ondergaan. Hoe is het mogelijk geweest dat de raadslieden van Vanzetti in de verkiezing van zulk een gezworene berust hebben!

De waarnemende districts=procureur stond op en richtte het woord tot de jury, tot nadere aankondiging van wat hij zich voorgenomen had te bewijzen. Hij begon met een beschrijving

van het vernuftige „stelsel" betreffende de woning van Coacci, om vervolgens over te gaan tot den rooversauto die een maand vóór de misdaad van Bridgewater gestolen en na de misdaad van South=Braintree onbeheerd in Mainley terug=gevonden was. Hij liet den auto, van het merk Buick, vóór het gerechtsgebouw brengen. Vervolgens bleef hij bij Boda staan van wien hij zich sterk maakte het bewijs te leveren dat hij kort vóór de misdaad een Buick=wagen gereden had. Ongemerkt was hij nu Orciani genaderd, waarbij hij zich niet liet terughouden door de omstandigheid dat een Angel=saksisch alibi hem genoodzaakt had diens beschuldiging te laten vallen. En desgelijks sprak hij van Sacco wiens beschul=diging op dezelfde wijze onhoudbaar was gebleken. Zoo ont=stond in de verbeelding van de jury=leden een uitgewerkt tafreel van roovers=troepen, roovers=huizen en roovers=auto's en in den loop van het geding versmaadde hij zelfs niet het geringste zweem van bewijs dat Sacco, Coacci, Orciani of Boda met een van de misdaden kon verbinden. Ook het allernietigste schijnbewijs moest daarbij dienst doen: een melkventer had Boda, een of twee maanden vóór de misdaad, een Buick=auto zien berijden, — hij geloofde tenminste dat het Boda geweest was en hij geloofde dat het een Buick=auto was.

Toch brachten zij deze ingewikkelde en verwarrende ver=klaringen van „het stelsel" ter tafel en dit niet alleen bij gelegenheid van het Plymouth=proces maar ook in het latere geding tegen Sacco en Vanzetti ter zake van de misdaad van South=Braintree. Zij vertoonden den roovers=auto in beide gevallen en ook het kogelgat werd daarbij niet vergeten. Zoo werd het zaad van de verdachtmaking uitgestrooid.

IV.

Benjamin F. Bowles werd als getuige opgeroepen. Hij staat in dienst van de schoenfabriek en tegelijk maakt hij deel uit van de Bridegewatersche politie=macht onder de leiding van Mike Stewart. Hij zat naast den bestuurder van den vrachtwagen, toen de beide bandieten te voorschijn waren

gekomen en het vuur geopend hadden. De chauffeur was ten gevolge van den angst in zwijm gevallen en Bowles had het stuurwiel gegrepen en den wagen met zijn linkerhand geleid, terwijl hij met zijn rechterhand op den bandiet vuurde en dezen dwong een goed heenkomen te zoeken. Later, toen Bowles opnieuw als getuige gehoord werd, gaf hij een geheel andere lezing van het geval en was het hem er blijkbaar om te doen tot een zekere overeenstemming te komen met de voorstelling die hij in het voorloopig verhoor daarvan gegeven had. Deze politieagent beweerde dus niets minder dan dat hij in dit gedenkwaardig oogenblik van zijn leven een snelrijdenden auto met de linkerhand bestuurd heeft, met zijn rechterhand een revolver op een bandiet heeft afgeschoten en ten slotte zijn oogen in voldoende mate tot zijn dienst heeft gehad om het voorkomen van een tweeden bandiet zoo nauwkeurig op te nemen dat hij in staat was een volledige beschrijving te geven van gelaatstrekken, haren, oogen en kleeding van Bartolomeo Vanzetti, thans tegenover hem gezeten op de plaats die voor de beschuldigden bestemd is. Bij het voorloopig verhoor had Bowles zich tamelijk stellig uitgelaten in dien zin dat de schietende bandiet een kort geknipten knevel zou gehad hebben, terwijl hij later meer tot het bestaan van een borsteligen knevel overhelde.

Nu volgde een inspecteur van de schoenfabriek, Frank Harding, bekend onder den bijnaam van „Skip", daarbij ooggetuige van de misdaad. Enkele uren later had hij met den verslaggever van den Bostonschen Globe een onderhoud gehad. In verband met den bandiet sprak hij nu van „glad geschoren". Daarentegen had hij hem in het voorloopig verhoor vermeld, als hebbende een uitgegroeiden Charlie-Chaplin-knevel. En in den loop van het proces beweerde hij aan Vanzetti gedacht te hebben. Voorts had hij Orciani als den anderen bandiet aangeduid, maar dit onderwerp was in het proces niet ter sprake gekomen. Dit laatste geldt ook van de verklaring van den verslaggever van den Globe, — die eerst na vele jaren ontdekt werd toen niemand meer belang

daarbij had. Ten aanhoore van de detectives van Pinkerton had „Skip" beweerd dat de roovers=auto een van het merk Hudson zou geweest zijn en tot versterking daarvan had hij aangevoerd dat hij auto=hersteller geweest was, — een bij= zonderheid die toevallig in „het stelsel" paste.

Nu was de beurt aan den kassier, Cox, die in het voorloopig verhoor den schietenden bandiet als „een klein en tenger man" omschreven had. Zijn schatting kwam overeen met die van Bowles: „vijf=voet=acht". Maar geen aandrang van den districts=procureur kon hem bewegen tot de verklaring dat hij Vanzetti in dien man herkend had.

Toen verscheen de gansch niet jonge Georgina Brooks en met haar deed de tijd van de wonderen opnieuw zijn intrede. Mrs. Brook verklaarde dat zij uit het raam van het station gekeken had — zelfs werd het juiste venster door haar aan= gewezen — en het vuur en den rook van een revolver gezien had. Nu wilde het geval dat zich tusschen het aangeduide raam en de plaats waar de schietpartij had plaats gevonden, twee perceelen, elk van twee verdiepingen bevonden. De ver= dediger van de beschuldigden liet door een bouw=opzichter een teekening van de plaatselijke gesteldheid vervaardigen, — maar ook hiervoor was het, evenals voor alle andere dingen, te laat.

Bovendien verklaarde Mrs. Brook dat zij onderweg naar het station en nog vóór de volvoering van de misdaad, den bandieten=auto en de bandieten had opgenomen. Zij beschreef Vanzetti als een man dien zij tot twee malen had gadegesla= gen en die haar blikken „streng" beantwoord had. Waarom zij een omweg gemaakt had en dien auto twee malen voorbij was gegaan en wat haar bewogen mocht hebben dermate belang te stellen in de gelaatstrekken van een man die toe= vallig in een auto zat, — zie daar geheimen die Mrs. Brook niet in staat was op te helderen. Slechts achtte zij zich ver= plicht toe te geven dat zij met één oog weinig meer kon verrichten dan den omtrek van de voorwerpen vaststellen en dat haar andere oog in behandeling was.

Daarop werd de jonge Shaw gehoord, een schooljongen die

het schieten gehoord en zich achter een boom verscholen had. Hij had den schietenden bandiet zien wegvluchten op een afstand van honderd=en=vijf=en=veertig voet en zeide dat hij uit de manier van loopen van den man met zekerheid had opgemaakt dat hij een vreemdeling was. Toen men hem ver=zocht een verduidelijking van dat begrip te geven, ant=woordde hij daarmee óf een Italiaan óf een Rus bedoeld te hebben.

„Holt een Italiaan of een Rus anders dan een Zweed of een Noor?"

„Ja."

„Waarin ligt het verschil?"

„Onvaster."

Nu kwam Mike Stewart, breed, forsch en zwaar van oog=leden. En hij kwam met zijn stelsel, — maar men kan er zeker van zijn dat hij met geen woord van het „politie=toestel" repte dat aan dat stelsel het aanzijn had gegeven. Ook zweeg hij van de verslagen van Pinkerton en van hun tegenstrijdig=heid met het getuigenis van Skip Harding. Skip had het nummer van den bandieten=auto genoteerd en die aanteeke=ning ter hand gesteld aan Mike die ze evenwel verloren had. Geruimen tijd later herinnerde hij zich een en ander en — merkwaardigerwijze — juist toen het nummer van den auto in de buurt van Manley gevonden was.

De pet van Vanzetti werd overgelegd en er werd een man gevonden bereid te bezweren dat zij het volkomen evenbeeld was van de pet van den bandiet, — ofschoon Cox en Mrs. Brooks onder eede verklaard hadden dat het hoofd van den roover met een slappen hoed bedekt was. En dit bleek al wat deze getuigen hadden aan te bieden, ongerekend een ledige patroonhuls die zij beweerden op het tooneel van de misdaad te hebben opgeraapt. Toen Vanzetti gevangen werd genomen, had hij vier hulzen in zijn zak en van deze bijzonderheid werd behoorlijk acte genomen, maar de jury heeft nooit het ver=langen getoond de lezing van Vanzetti dienaangaande te hooren. Hij had dien dag doorgebracht ten huize van de familie Sacco terwijl deze zich gereed maakte voor de reis

naar Italië en deze hulzen die indertijd met het oog op de jacht waren aangeschaft, lagen in een vergeten hoek op een plank. Vanzetti had ze toen in zijn zak gestoken, zeggende dat hij zich door een kameraad daarvoor vijftig centen zou laten betalen ten bate van de zaak. Maar dit verhaal kon aan de jury niet worden meegedeeld, omdat daarvan de vraag het gevolg zou zijn geweest wat hij onder „de zaak" verstond. Evenmin kon er sprake van zijn Sacco als getuige te doen optreden, aangezien dit ook de andere misdaad aan de orde zou hebben gesteld en de rechtsgeleerden zich aan de wette=lijke onderstelling hielden dat de jury daarmede volkomen onbekend was, — ofschoon haar leden hoofd voor hoofd daarover natuurlijk het een en ander gelezen hadden op de eerste bladzijde van de kranten, terwijl de waarnemende districts=procureur Sacco als een deel van het „stelsel" had aangekondigd.

V

Aldus stond het geding ten laste van Bartolomeo Vanzetti en nu was het de beurt van den beschuldigde zijn alibi te bewijzen en zorg te dragen dat een Amerikaansche jury daaraan geloof hechtte. Cornelia en Betty en Joe volgden van dag tot dag den loop van zaken met gespannen aandacht en gaven zich eerst te laat rekenschap van de ontzaggelijke moei=lijkheden die zich hier zouden voordoen. Daar zaten zij, de zonen van de Groote Republiek, met hun mager en strak aangezicht, de meesten van hen bejaarde mannen, aangezien de jongeren in de gelegenheid waren zich met het oog op hun beroeps=bezigheden aan den jury=plicht te onttrekken. Van deze mannen die luisterden naar de namen Burgess en Gale en Litchfield en Nickerson en Shaw, zou men verlangen dat zij vertrouwen stelden in de getuigen=verklaringen van Vittorio Papa en Carlo Balboni en Vincenzo Brini en Enrico Bastoni en Teresa Malaguti en Adelaide Bongiovanni en Marguaritta Fiocchi, menschen met zwarte haren en wenk=brauwen, breede aangezichten en hooge wangbeenderen, zonderling en stoer, gekleed in een kwalijk passend confectie=

pak en in flanellen hemd zonder boord, de vrouwen met boezelaars en onoogelijke omslagdoeken, en allen een vreemd koeterwaalsch sprekende dat in het Engelsch werd overgezet door een tolk die er even weinig vertrouwenwekkend uitzag als de anderen. Dit waren de beruchte „Dagoos" die den van ouds gevestigden bewoners van het land het brood uit den mond stalen. Zij overstroomden de fabriekssteden en droegen vuurwapens bij zich en leefden als zwijnen.... „Al die indringers zijn één pot nat!" — had een van de jury-leden gezegd en Nieuw-Engeland stemde daarmede van ganscher harte in.

Mrs. Mary Fortini, de hospita van Bart, verhaalde dat zij hem dien morgen vóór Kerstmis om zes uur gewekt had, dat hij toen haastig zijn brood en koffie verorberd had om daarna zijn kar en zijn paling voor den dag te halen.

Carlo Balboni verklaarde dat hij van zijn nachtwerk gekomen was en Mrs. Foritini verzocht had Bart te roepen, zoodat hij waarschijnlijk de vroegste klant van dien dag geweest was.

John Di Carlo die er een schoenwinkel op na hield, verklaarde dat Bart hem de paling had gebracht, terwijl hij, kort na zeven uur, nog met de schoonmaak van zijn winkel bezig was.

Al deze getuigen hadden het bij het Openbaar Ministerie zwaar te verantwoorden en er werd niets verzuimd opdat zij zich in hun eigen woorden zouden vastwerken. Het element van de roode gezindheid heette in dit proces niet te zijn binnengesmokkeld, — de jury werd ondersteld daarvan volkomen onkundig te zijn en in den loop van de volgende jaren kon men rechters en dagblad-redacteurs, gouverneurs en rectors van academies en andere aanzienlijken in den lande zonder blikken of blozen hooren beweren dat dit element zich eerst had doen gelden toen het door toedoen van de verdediging in het tweede proces zijn intrede had gedaan. Wil intusschen uw aandacht schenken aan den minzamen districts-procureur die tot den eigenaar van den schoenwinkel de vraag richt:

„Hebt gij met elkander ooit van gedachten gewisseld over onderwerpen die met den regeeringsvorm in verband staan?.. Of over het vraagstuk van den rijkdom en de armoede?"

En later verschijnt Michael Sassi, de hovenier, als getuige en het Openbaar Ministerie vraagt hem:

„Is u iets bekend ten opzichte van zijn staatkundige overtuiging? Hebt gij een of meer redevoeringen van hem gehoord die hij in de touwfabriek gehouden heeft?"

Dergelijke vragen gaven soms aanleiding tot een gunstig getuigenis omtrent het karakter van den beschuldigde, — in weerwil van alle pogingen daaraan het zwijgen op te leggen. Zie hier een vraag van den districts-procureur:

„Hebt gij dikwijls bij Vanzetti gemiddagmaald?"

„Ik ben vaak de gast van Brini geweest en aangezien Vanzetti bij hem inwoonde, was hij ook soms aanwezig."

„Had gij de gewoonte kaart te spelen met den beschuldigde?"

„Vanzetti speelt nooit."

„Of misschien te rooken?"

„Ik rook niet."

„Hebt u samen dikwijls een borrel gedronken?"

„Vanzetti drinkt niet."

Bart kon niet nalaten naar aanleiding van deze afdwalingen te zeggen:

„Dit dunkt mij een zonderlinge methode om vast te stellen of ik op den 24sten December 1919 in Bridgewater op roof en moord uitgeweest ben, dan wel in Plymouth mijn visch aan den man heb gebracht."

En de arme Bart moest er het zwijgen toe doen en dit alles aanhooren, terwijl hij in zijn kooi was opgesloten.... Eens was het hem gebeurd dat hij ongevraagd het woord genomen had en dit had hem een ernstige berisping op den hals gehaald. Hij moest de schelmstreken van het Openbaar Ministerie en de onhandigheden van de verdediging aanzien, terwijl hij beter dan alle andere belanghebbenden van de zaak op de hoogte was. Hij doorzag alle beweegredenen, begreep alle karakters, voorzag elke gebeurtenis en gaf zijn goeden

raad ten beste, — maar dit steeds vergeefs, — aangaande het=geen gedaan moest worden.... Hij zat daar en zag hoe alles averechts gedaan werd en als een langzaam voortglijdende gletscher naderde de ondergang.

VI.

Achtereenvolgens verschenen de Italiaansche getuigen en verhaalden het doen en laten van Vanzetti tijdens elk uur van dien noodlottigen dag. Vincenzo Brini keerde huiswaarts van zijn nachttaak, nam een partij paling in ontvangst en keuvelde nog een oogenblik met zijn vriend en voormaligen kostganger. Bastoni, de bakker, had hem gezegd dat hij paard en wagen niet kon missen en hij wist dat het toen kwart=voor=acht geweest moest zijn, omdat hij het sein van de fabriek hoorde, juist op het oogenblik toen Bart den winkel binnen=kwam en „die toeter is ons dagelijksch brood."

Vervolgens Beltrando Brini, met zijn twaalf jaren en zijn heldere oogen. Hij sprak zuiver Engelsch en men kon het hem aanzien dat hij de beteekenis van dit tooneel volkomen be=sefte. Omstreeks halfacht was Trando eenigen tijd met Bart samen geweest, totdat deze hem naar huis gezonden had om zijn rubberschoenen op te diepen. Hij had Bart weer ont=moet, juist toen deze van den bakker kwam. Hij verhaalde nu van de teleurstelling die hij ondervonden had en hoe hij nog lang daarna daarover niet had kunnen zwijgen. Bart en hij waren van huis tot huis gegaan, de eene straat heen en de andere terug, voortdurend bezig met het afleveren van de paling tot twintig minuten vóór drie in den namiddag. Hij noemde de straten en de menschen, hij beschreef de huizen en herinnerde zich de gesprekken die hij gehoord had. Geen enkele bijzonderheden die hij vergeten had.

Mr Katzmann nam hem onder handen en beproefde twee uren lang hem in de val te lokken. Hij liet hem telkens weer een gedeelte van zijn verklaring herhalen, in de hoop hem op een kleine afwijking te betrappen. Dan weer beweerde hij,

van Trando dingen gehoord te hebben, die hij niet gezegd had. Of wel, hij trachtte hem met zichzelf in tegenspraak te brengen aangaande het tijdsverloop van zijn samenzijn met Bart, waarvan de gang naar zijn huis voor het opsporen van zijn rubberschoenen, alsook de lunch natuurlijk in mindering kwamen, — hetgeen Mr Katzmann verklaarde niet te be- grijpen. Eindelijk vroeg hij naar het gewicht van de mand met paling in verband met de mogelijkheid dat Trando die vracht over dien langen weg gedragen zou hebben. Trando antwoordde hierop dat de mand natuurlijk zienderoogen lichter werd.... Eindelijk moest Katzmann zich gewonnen geven en erkennen dat hij in Trando zijn evenknie gevonden had. En zich tot de jury wendende, zeide hij:

„De ouders van dezen schranderen knaap hebben het recht trotsch op hem te zijn, maar de verklaring die hij hier heeft afgelegd, is niets anders dan een van buiten geleerd lesje."

Er kwam een groepje Italiaansche huisvrouwen om te be- vestigen dat Vanzetti aan elk harer paling verkocht had. Acht of tien van hen werden tot de verklaring toegelaten en het dubbele aantal was aanwezig, maar de advocaten waren van meening dat ook hier de overdaad schaadde en het niet geraden was het geduld van de jury op een te zware proef te stellen. En indien het getuigenis van een tiental niets uit- richtte, zou men dit dan van een veelvoud mogen verwachten?

De advokaten wezen er op dat het alibi voldoende was aangetoond. Maar Bart was niet voldaan en in het bijzonder had hem de bewering van het Openbaar Ministerie gehinderd, als zou hij een kort geknipten knevel dragen. Hij vestigde de aandacht op zijn zachte en zijde-achtige haren die steeds ge- weigerd hadden overeind te staan. Daarbij waren zij slechts weinige in aantal en om die reden had hij altijd aan een langen knevel de voorkeur gegeven: een behandeling met de schaar zou allicht niets hebben overgelaten. Nu acht jaren lang had hij zijn zeehonden-snor in de straten van Plymouth tentoongesteld en ieder kende hem, maar in deze jury had slechts één inwoner van Plymouth zitting en die ééne kende hem niet. Bart drong er op aan dat de strijdvraag van den

knevel tot een oplossing zou gebracht worden en in zijn verontwaardiging dreigde hij zijn raadgevers dat, indien zij in dezen nalatig bleven, hij in volle zitting het woord zou vragen en tegen hen de beschuldiging inbrengen van verwaarloozing van de belangen van hun cliënt.

Te elfder ure werd nu een aantal vrienden van Vanzetti opgetrommeld die wisten dat zijn knevel nooit met het ijzer in aanraking was geweest. Ook Cornelia en Betty en Joe en het gezin Brini zochten in die richting en zonderling was de ervaring die zij daarbij opdeden, pijnlijk hun ontgoocheling ten opzichte van de menschelijke natuur bij hun bemoeiingen op het gebied van de almachtige touwfabriek. Politie-agenten die Vanzetti kenden en hem gedurende acht jaren vele malen wekelijks in de straten ontmoetten, waren bevreesd voor hun baantje, indien zij het waagden omtrent de lengte van zijn knevel getuigenis af te leggen. Werkgevers die hem in hun dienst hadden gehad, weigerden zich aan moeilijkheden bloot te stellen. Italiaansche barbiers vreesden hun standje te zien verloopen. Eindelijk vonden zij twee politie-agenten die zenuwachtig en aarzelend verklaarden dat Vanzetti sinds menschenheugenis een zeehonden-knevel gedragen had. Ook een cementwerker vonden zij, een Italiaan, Christofore genaamd, voor wien Bart gewerkt had tot zijn volkomen tevredenheid en die hem nooit anders dan met dienzelfden knevel had gezien. De procureur beproefde den getuige die het Engelsch niet meester was, te overbluffen door hem naar de bijzonderheden van een zeker aantal knevels te vragen, — ook van den twaalfjarigen Beltrando Brini, ook van den eigenaar van een van de grootste hotels van Plymouth kwam de knevel ter sprake en naar zijn beste weten sprak Christofore van een korten knevel die nog in het tijdperk van den groei was. Na het rustuur werd de persoon in quaestie in de getuigenbank geroepen, waar hij met een gladgeschoren gelaat verscheen. Men vraagt zich af wat het nut van dit knevelonderzoek geweest mag zijn, — merkte de districts-procureur terecht op, — en waarom men den naaste zijn knevel zou misgunnen.

VII.

Dit was het slot=tooneel van den wedstrijd van bewijzen. De jury luisterde naar den gemoedelijken Mr Katzmann die plotseling onverbiddelijk en vaderlandslievend geworden was. — „De Dagoos trekken één lijn!" — zoo riep hij uit en in den toon van zijn stem lag een aansporing dat voorbeeld te volgen. Toen stond Thayer, de rechter, op, als steeds mager van aangezicht, dun van lippen en doordringend van stem, een van de mannen van aanzien tot wie de eenvoudigste jury=leden ten alle tijden geleerd hadden eerbiedig op te zien. Er was niets in zijn houding dat van minderwaardigheid sprak, geen zweem van rustelooze gejaagdheid, geen spoor van ijdele reclame=zucht. Nu was de groote tooneelspeler aan het woord en in de rol waarop hij zich zijn gansche leven had toegelegd. Hij wist zeer nauwkeurig wat hij tot deze Yankee jury=leden zeggen moest om een beroep op hun vooroordeelen te doen en toch den schijn daarvan te vermijden. Heeft hij inderdaad tot hen gezegd:

„De idealen van den beschuldigde grenzen aan de misdaad!"

Zeven jaren achtereen heeft Vanzetti volgehouden dat hij die woorden gesproken heeft en ook anderen hebben be=vestigd ze gehoord te hebben, maar bij een poging tot vast=stelling daarvan bleek het officieel verslag van de zitting verdwenen te zijn: de aanteekeningen van den stenograaf waren verbrand, in het afschrift dat aan de verdediging was ter hand gesteld, werden zonderlinge leemten aangetroffen, — in het bijzonder in de conclusie van den rechter.

De jury verwijderde zich ten einde te beraadslagen. In deze bijeenkomst werden de vier patronen overgelegd die in het bezit van Vanzetti zouden gevonden zijn. Deskundigen had=den uitgemaakt dat het hier jachtpatronen betrof waarmede het niet mogelijk was een mensch doodelijk te treffen. Maar de gezworenen besloten het onderzoek voort te zetten en toen de patronen geopend werden, bleken zij gevuld te zijn met hagel en als levensgevaarlijk beschouwd te moeten worden.

Nu is er geen enkel beginsel waarover de Amerikaansche

en de Engelsche wet zich zoo stellig uitlaten als dit: dat alle bewijs in een strafgeding in tegenwoordigheid van den be≈schuldigde moet worden overgelegd. Vanzetti had het recht aangaande die patronen te worden ingelicht en de zaak op te helderen indien hij daartoe in staat was. Mogelijk zou hij een getuigenverklaring hebben afgelegd, mogelijk zou hij dit aan Sacco hebben overgelaten, — wellicht zou hij de vraag hebben opgeworpen, onder wiens berusting zij de laatste zes maanden geweest waren en in hoever de mogelijkheid bestond dat zij met andere patronen verwisseld waren. Zij waren niet gewaarmerkt.... Maar Vanzetti werd nooit in de gelegenheid gesteld dit ter sprake te brengen. De jury ging rustig haar gang en bracht haar vonnis uit. Den volgenden dag ontmoette een van de gezworenen den rechter Thayer in een restaurant en liet hem iets van den hagel zien. Thayer besefte onmiddel≈lijk dat indien hiervan iets mocht uitlekken, de nietigver≈klaring van dit kostbare proces daarvan het gevolg zou zijn. Derhalve haastte hij zich Katzmann in den arm te nemen en deze wist in hetzelfde oogenblik den hagel van den gezworene machtig te worden. Vervolgens ontbood Katzmann de overige gezworenen telefonisch op zijn bureau, waarschuwde hen en de zaak was in den doofpot.

Eerst een half jaar later werd het geval ruchtbaar en eenige gezworenen vonden hierin aanleiding deswege een verklaring op te stellen. Er werd een poging gedaan het proces op dien grond ongeldig te verklaren, maar een bespreking van de zaak bleef achterwege. Telkens wanneer gedurende de eerst≈volgende zeven jaren door de verdediging een nieuw bewijs ontdekt was, werd een memorie ingediend ten behoeve van een nieuw geding, maar de wetten van den onvolprezen Staat Massachusetts kenden de eindbeslssing daarover aan Thayer toe. Wanneer de verdediging van meening was, dat de rechter in het Sacco≈Vanzetti≈proces van partijdigheid blijk had ge≈geven, diende zij een memorie in waarvan de behandeling aan den Edelachtbaren Thayer werd toevertrouwd. Met de ver≈eischte plechtigheid luisterde deze dan naar het betoog dat ter tafel werd gebracht en beantwoordde dit met een con≈

clusie waarbij werd vastgesteld dat gezegde rechter zich aan geenerlei partijdigheid had schuldig gemaakt. En let wel! Dit was dezelfde rechter die bij een vorige gelegenheid tot zijn clubgenooten de vraag gericht had:

„Hebt u gezien hoe ik die aterlingen van anarchisten gisteren getracteerd heb?"

Het vonnis sprak van poging tot diefstal en poging tot moord. In zijn instructies had de rechter voorgeschreven dat de tweede beschuldiging zou worden uitgeschakeld, aangezien uit de feiten overtuigend gebleken was dat de bandieten geen andere bedoeling hadden gehad dan den bewakers vrees aan te jagen: op een zoo geringen afstand, hadden zij hun doelwit bezwaarlijk kunnen missen. Maar nadat de gezworenen de patronen geopend en daarin den hagel aangetroffen hadden, beschouwden zij de instructies van den rechter als niet be= staande en spraken zij een tweeledig „schuldig" uit. En de rechter die op zijn beurt deze vergissing wenschte te her= stellen, nam de vrijheid de helft van het vonnis van de jury ter zijde te leggen en den gevangene te veroordeelen tot de hoogste straf die wegens poging tot diefstal kon worden op= gelegd: vijftien jaren in een gevangenis van den staat.

Het tooneel in de rechtzaal toen het vonnis bekend werd gemaakt, was hartverscheurend. Tien dagen hadden de vrienden van Vanzetti in angstige spanning doorleefd en nu konden zij hun verdriet niet langer bedwingen. Cornelia zat met gebogen hoofd te schreien en Betty zat stil en doods= bleek en klemde krampachtig de hand van Joe. De Italiaan= sche vrouwen waren op het punt in zwijm te vallen: zij gilden en jammerden en het scheen een besmetting die geen harer spaarde. Het was een tooneel van bittere wanhoop. Vanzetti stond op en riep luid: „Moed! Moed!" — Dit was alles wat zijn bewakers hem vergunden. Toen rammelden zij aan zijn ketting, leidden hem weg door een zijdeur, deden hem plaats nemen in een auto en reden hem naar de gevangenis.

Den volgenden dag toen Cornelia en Betty hem kwamen bezoeken, zagen zij hem als een gebroken man weer. Hij werd niet moede de woorden te herhalen waarmede hij hen begroet

had: „De vijand heeft mij in zijn macht." En hij voorspelde op welke wijze de gebeurtenissen zich zouden ontwikkelen, — hij, de man van het heldere verstand, de denker, de ingewijde in de krachten van de klassen.

„Ik ben gevonnist. En Nick is de vriend van een man die gevonnist is. Hij is nu al een bandiet en een bedorven man. De jury zal zeggen: „Een van beiden is niet veel zaaks en waarom zou de ander dan beter zijn?"

En toen Cornelia hem beloofde dat zij hemel en aarde zou bewegen om zijn vonnis te doen vernietigen, zeide hij haar:

„U zult alles doen wat u kunt, Nonna, maar het zal u niet gelukken. Ik ben niet veroordeeld omdat ik een roover zou zijn, maar omdat ik anarchist ben. Wanneer de menschen zóó met het recht omspringen, dan is het maar beter alle hoop te laten varen."

Met ergernis vernam hij nu van de onstichtelijke vertooning die men zich met den knevel van den hotel-eigenaar veroorloofd had. Het geval van de patronen was hem toen nog onbekend. Ook vermoedde hij niets van den inhoud van het Pinkerton-verslag dat door het Openbaar Ministerie achterbaks gehouden werd. En nog meer.... Hij wist niets van de getuigen die door de politie waren afgewezen om geen andere reden dan dat zij niet in „het stelsel" pasten. Maar hij kende de groote touw-fabriek en hij herinnerde zich den slag dien hij haar in de staking had toegebracht en toen Cornelia sprak van weldenkende lieden die met het knevel-gegoochel niets van doen wilden hebben, lachte hij smadelijk.

VIII.

Vanzetti werd in een auto geplaatst en met een wagen vol gewapende mannen vóór en een derde in de achterhoede, naar Boston gebracht en daar achter de steenen muren van de oude, vervallen Charlestown-gevangenis opgesloten, — een gebouw dat van het jaar 1805 dagteekende, toen de bevolking van Massachusetts nauwelijks een tiende deel van haar huidig aantal bedroeg. Het staat aan gene zijde van de rivier zoodat

bij een helderen zonsopgang de schaduw van het gedenk=teeken van Bunker Hill zich op den muur afteekent. Het is een zonderlinge speling van het lot dat deze Italiaansche strijder voor de vrijheid zijn straf zou hebben te ondergaan in de nabijheid van de Plymouth=rots en den dood zou vinden op den bodem die door Paul Revere betreden is.

Hij werd gewogen en gemeten en wetenschappelijk onder=zocht. Vervolgens werd hij in een verschoten khaki=pak gestoken en naar een cel gebracht waarin zich een ijzeren krib bevond en een beschikbare ruimte overbleef van acht=voet bij één=voet=tien, met geen ander licht dan door een nauwe spleet in de zoldering binnendrong. Gedurende de eerstvolgende zeven jaren zou hij daar dagelijks vijftien=en=een=half uur van de vier=en=twintig doorbrengen, — met uit=zondering van de vrije dagen die hem wegens een ander straf=proces te beurt mochten vallen. Van den overigen tijd van elken dag zou hij zeven uur in een kleermakers=werkplaats doorbrengen en veertig minuten op een binnenplaats, overvol en stoffig.

Korten tijd nadat deze behandeling een begin had genomen, kwam de Katholieke kapelaan van de gevangenis hem be=zoeken. Het is een stelregel van de Moederkerk dat wie eens Katholiek is, dat ook voor altijd blijft en ook een erkend atheïst is een menschelijk wezen toegankelijk voor vriende=lijkheid en medegevoel. De brave Pater Murphy sprak ge=ruimen tijd met hem over algemeene onderwerpen en vermeed daarbij al wat met den godsdienst in verband stond en toen hij op een min of meer vertrouwelijken voet met den gevangene gekomen was, zeide hij, schijnbaar zonder erg:

„Vertel mij eens, Vanzetti, wie heeft dien auto in South=Braintree bestuurd?"

Toen was de godloochenaar in zijn volle lengte opgerezen en had hij geëischt in zijn cel met rust te worden gelaten. En van dat oogenblik af was hij van den steun en den troost van allen officieelen godsdienst verstoken gebleven.

Wat kon hij beter doen dan de vertroosting te zoeken die de aarde hem aanbood? Hij schreef Cornelia een langen brief.

„Beste Nonna,

Ik overlegde juist bij mijzelf wat ik zou kunnen doen om de lengte van den gevangenisdag te breken en ik besloot het een of ander werk te zoeken. Maar de vraag was: welk werk? En ik hoorde een stem die mij zeide: Schrijf. Een lief en moederlijk gezicht daagde op in mijn herinnering en ik hoorde de vraag tot mij komen: Waarom zoudt ge niet iets schrijven? Het zou u van nut kunnen zijn wanneer ge weer vrij zijt.... En op datzelfde oogenblik ontving ik Uw brief.

Ik dank U in het diepst van mijn hart dat gij in mijn onschuld gelooft en ik ben dat vertrouwen waardig. Ik heb nooit een druppel bloed gestort en nooit een cent gestolen. Een weinig kennis van het verleden en een smartelijke ervaring van het leven hebben mij over vele dingen anders leeren denken dan de meeste andere menschen. Maar het is altijd mijn streven geweest mijn medemenschen te doordringen van de waarheid dat alleen op den weg van de deugd en de eerlijkheid een weinig geluk in deze wereld bereikbaar is. Ik heb mijn overtuiging verkondigd en het is mijn ijverig zoeken geweest dat de maatschappelijke rijkdom het deel van alle menschen mocht zijn, zooals ook allen daaraan gearbeid hebben. Maar nooit heb ik daarbij aan roof en diefstal gedacht.

De opstand, de groote bewegingen van de ziel hebben niets met geld uitstaande. Daarvoor is liefde en licht noodig, offervaardigheid, geweten en inzicht. En deze gezegende gevoelens kunnen in de ziel van den mensch worden uitgezaaid en opgekweekt op velerlei manieren, maar niet door roof en moord.

Ik behoef u niet te zeggen dat ik hierbij ook aan mijn vaderland denk. En wanneer ik mij van den zoon van het groote gezin tot den bescheiden eenling wend, dan wil ik in de eerste plaats verklaren, dat mijn verlangens en verwachtingen mij niet op den weg van de misdaad drijven. Ik voel mijzelf een leerling van Tolstoi, van den Heiligen Franciscus en van Dante. Ik bewonder het voorbeeld van Cincinnatus en Garibaldi. De Epicurische wijsbegeerte heeft voor mij weinig aantrekkelijks. Een hutje, een akker, enkele

boeken en het noodzakelijke voedsel, zie daar, al wat ik noodig heb. Geld en geriefelijkheid en wereldsche vermaken laten mij volkomen onverschillig. En ook in deze wereld van lammeren en wolven zijn deze dingen niet onvereenigbaar met de eerlijkheid. Mijn vader bezit landerijen en huizen en tuinen en menigmaal heeft hij bij mij aangedrongen tot hem terug te keeren en mij aan den handel te wijden. Laat de man die verdacht wordt een moordenaar te zijn, u mogen zeggen, dat zijn geweten hem niet vergunt een man van zaken te zijn en dat hij zijn dagelijksch brood met den arbeid verdienen wil.

Maar er is nog meer. De helderheid van hoofd, de rust van het geweten, en de ontwikkeling van het verstand, al wat een mensch het gevoel schenkt, dat hij een deel van het groote geheel is, dat alles vlucht voor de misdaad. Ik weet dat en ik zie dat en ik bind den menschen op het hart: zondig niet tegen de natuurwetten, indien gij uzelf niet ongelukkig wilt maken... Ik herinner mij, het was een nacht zonder maan maar met een prachtigen sterrenhemel. Ik zat alleen in het duister te staren en mijn ziel was bedroefd, ten doode bedroefd. En ik tuurde naar de sterren en ik had een gevoel alsof mijn ziel dit lichaam wilde verlaten en het kostte mij moeite dat te beletten. In die stemming ben ik een kind van de natuur en voel ik mij zoo rijk, dat ik geen geld noodig heb. En dan zeggen de menschen, dat ik een moordenaar ben en daarom hebben zij mij ter dood veroordeeld... Maar de dood is niets dan een oogenblik dat voorbijgaat en de schande duurt tot in eeuwigheid.

U geeft mij den raad, mijn tijd aan de studie te besteden. Dat zou zeker uitmuntend zijn, maar ik ben de taal van het land niet genoeg meester om de diepzinnige boeken te lezen die daarin geschreven zijn. Ik zou zoo gaarne de werken van Longfellow en Paine en Franklin en Jefferson willen bestudeeren , maar ik ben daartoe niet in staat. Ook zou ik mij op wis- en natuurkunde en geschiedenis willen toeleggen, maar daartoe ontbreekt mij de grondslag van de noodige kennis. Daarbij heb ik ook behoefte aan zwaar lichamelijk

werk en zonneschijn en storm. Er is geen vlam buiten de lucht van den dampkring en het licht van mijn ziel brandt niet langer wanneer de gemeenschap met Moeder Natuur verbroken is.

Ik hoop u weldra te zien, dan zal ik u alles nog beter kunnen vertellen. Ik ben voornemens een bespiegeling te schrijven en de naam daarvan zal zijn: Wachtende op den Beul. Ik heb alle vertrouwen in de rechtvaardigheid van de menschen verloren. Ik bedoel natuurlijk: in de uiting die onze oogen daarvan zien en niet in het gevoel dat op den bodem van onze ziel ligt en sterker dan alle helsche machten is. De hulp die mij van u en van zoovele brave menschen ten deel is gevallen, heeft den last van mijn kruis verlicht. Ik zal het nooit vergeten. Ik vraag u vergiffenis voor de lengte van mijn brief, maar ik heb u zooveel te zeggen dat honderd bladen daarvoor niet voldoende zouden zijn. Hartelijk gegroet. Bartolomeo Vanzetti.

IX.

Cornelia en Betty en Joe waren in Boston teruggekomen, de beide eersten met bekwamen spoed, in verband met de begrafenis van tante Priscilla. Het heeft ontegenzeggelijk zijn hinderlijke zijde tot een van die wijdvertakte geslachten te behooren, in het bijzonder met het oog op de vele begrafenissen en bruiloften en doop-plechtigheden waarbij men gedwongen is tegenwoordig te zijn.

In dit geval was het aan de begrafenis te danken, dat Cornelia en Betty ongemerkt in den schoot van de familie werden opgenomen en het allerlaatste nieuws hoorden. Alice Winters leefde nog altijd in haar schouwburgplannen, maar voelde zich diep rampzalig omdat haar dichter van wien zij mocht verwachten, dat hij den hemel bestormde, elken avond beschonken was en zijn muze om den wille van een blond bakvischje verwaarloosde. Clara Scatterbridge ging steeds verder op den weg van de gezetheid en het bleek, dat ook de bekwaamste specialiteiten haar niet konden helpen.

Oom Abner werd hoe langer hoe zwaarmoediger. Hij was de laatste van zijn tijdgenooten, zoo zeide hij, en het zou nu ook weldra zijn beurt zijn. Hij kon zich niet langer de zetten op het schaakbord van de vorige week herinneren en zijn zoon Quincy verloor nu en dan opzettelijk de partij om er bij den ouden man den moed in te houden. Abner had zijn intrek genomen in den huize Scatterbridge, want hij hield er van, kinderen om zich heen te zien. Elk kind was in het bezit van een ezeltje en desgelijks Abner, die aan het hoofd van den stoet over het landgoed reed, hetgeen een kluchtigen aanblik opleverde. Maar een ieder droeg zorg zijn lachen te bedwingen en te voorkomen, dat de oude man zich beleedigd voelde.

Debora kwam haar moeder en haar dochter opzoeken en bij die gelegenheid bleek, dat de Argus-oogen van de familie ontdekt hadden, dat Betty zich nu en dan in de stad vertoond had in het gezelschap van een jonkman, die den naam Joseph Jefferson Randall droeg. Was het een kleinzoon van den tooneelspeler? Betty beantwoordde die vraag ontkennend en wist mede te deelen, dat hij uit Virginia afkomstig en een neef was van Randall den Senator, thans gezant in een van de Zuid-Amerikaansche hoofdsteden.

„Zou je het niet beter vinden, kindlief, wanneer je moeder hem ontving?" vroeg Debora zachtaardig.

„Neen, moeder, dat kan ik niet vinden," was het antwoord van het jongere geslacht. „Joe is veel minder vooruitstrevend dan ik, maar hij is gewoon te zeggen wat hij denkt en ik ben zeker dat hij u veel verdriet zou doen."

„Zeg jij dan niet wat je denkt, Betty?"

„Neen, moeder, eigenlijk niet. Er gaat geen uur voorbij zonder dat ik mij op mijn tong bijt."

Debora deed er verder het zwijgen toe, maar Betty wist wat haar te doen stond en ook het besluit van Debora was genomen. Over welke geheime en ondergrondsche kanalen kunnen de uitverkorenen van „het blauwe bloed" beschikken, wanneer het er voor hen op aankomt nauwkeurig ingelicht te zijn? Hebben zij registers en kaarten-stelsels als de ons

bekende Kwaker van de rechterlijke macht en is de geschiede=nis van de familie=schandalen hun dientengevolge een ge=opend boek? Wat hiervan zijn mag, bij haar eerstvolgend bezoek aan de stad wist Debora dat de vader van Joe „aan den drank" en van zijn vrouw gescheiden was. Dank zij een gelukkig toeval had zij nog niet ontdekt, dat Joe zelf ge=trouwd was. Wel was zij daarop min of meer voorbereid, want het was een geloofsartikel voor haar, dat echtscheidin=gen erfelijk zijn, evenals kanker, zooals zij opmerkte.

Intusschen was het huwelijk van de oudere zuster van Betty uitgesteld met het oog op den dood van tante Priscilla en Debora vond hierin aanleiding zich in het hoofd te zetten, dat Cornelia en Betty niet beter konden doen dan het jonge paar voor het overige van den zomer op zijn Europeesche reis te vergezellen. Toen dit niet gelukte, trachtte Debora haar moeder en haar dochter te overreden den zomer in het paleis van Rupert Alvin aan de Noord=kust te komen door=brengen. Zij voelde zich eenzaam, zooals zij zeide, en haar man had het hoofd vol zorgen ten gevolge van de instorting van de zaken. Zelfs dreef zij de inschikkelijkheid zoo ver, dat zij Cornelia en Betty vergunde te denken en te zeggen wat haar behaagde, een merkwaardige tegemoetkoming voor een vrouw van haar onverzettelijken aard.

Alles was haar welkom wat Betty op een afstand zou kunnen houden van dien gevaarlijken jongen burger van Virginia. Zij nam zich voor haar geen rust te laten met de zeiltochten en de tennis=partijen en de pic=nics en haar te omringen met de schitterendste exemplaren van de Harvard=universiteit, vrij van alle besmetting van het echtscheidings=gif. Maar Cornelia en Betty lieten zich niet vermurwen. Zij gaven er de voorkeur aan zich gedurende de Juli= en Augustus=maanden in haar warme huisje op te sluiten om aldus in de gelegenheid te zijn, advocaten te raadplegen, commissies samen te stellen en gelden in te zamelen voor de verdediging van de beide anarchistische bandieten!

X.

De mannelijke dragers van den Thornwell-naam hadden dien zomer inderdaad geen gebrek aan bezigheid. De instorting die na afloop van den oorlog verwacht werd, was gekomen of, juister gezegd, in het leven geroepen door de leiders die inzagen, dat de prijzen een bedenkelijke hoogte bereikt hadden en een daling meer dan noodzakelijk was. Het spreekt vanzelf dat zij zorg droegen daarbij zelven buiten schot te blijven: zij hadden de macht daartoe en zij maakten daarvan een passend gebruik. De voormannen van de groote bank-groepen van wie Rupert Alvin een van de machtigste was, gaven het aanzijn aan wat onder den naam van het „Federale Reserve-stelsel" bekend zou worden, een samenwerking van banken, gesteund door de regeering en geleid door de bankiers. Het doel hiervan was, in tijden van paniek de groote bankiers te beveiligen, door de schepping van aanzienlijke bedragen nieuw geld en deze kapitalen uit te leenen aan de ondernemingen van de zware industrie wier goederen-voorraad en handelspapier de ruggegraat van het bank-crediet waren. Op die wijze bereikte men dat bij het losbreken van een paniek de kleine ondernemers en de buitenstaanders geplunderd werden en de groote bankiers en hun vrienden op een veilig eiland het einde van het onweer konden afwachten.

Toen Rupert en zijn bondgenooten deze macht in handen hadden, wisten zij in den zomer van 1920 te bewerken, dat hun Federale-reserve-banken in de landbouwende streek plotseling het disconto-tarief verhoogden, met het gevolg, dat de voorraad van landbouw-producten op de markt geworpen werd. De prijzen bereikten een laagte-punt dat voor het meerendeel van de landbouwers met een bankroet gelijk stond en in het Noord-Westen waren gansche districten waar de eene boerderij na de andere „voor belastingschuld" verkocht werd. Intusschen hadden de groote fabrikanten van het Oosten hun bank-crediet dat hen in staat stelde hun

voortbrengselen buiten de markt te houden, hun fabrieken stop te zetten en rustig te wachten.

Maar indien Rupert en zijn trawanten van de Pilgrim National Bank gemeend hadden onder het woeden van dien storm een rustig leven te leiden, dan hadden zij buiten den waard gerekend. Ook van de koningen van het crediet geldt de oude waarheid, dat een kroon een zwaar en ongeriefelijk hoofddeksel is. Het was alsof Rupert de bewaker van een grooten honingpot was en hem de taak was opgedragen, den inhoud daarvan onder alle vliegen van Nieuw-Engeland te verdeelen. Zij zwermden om zijn vermoeid hoofd en gonsden dat hem hooren en zien verging en niet weinigen hadden min of meer gevaarlijke angels, waarvan zij zich nu en dan bedienden. Hoe zou een groot bankier den slaap kunnen vatten bij dat oorverdoovend gedruisch! En ook de vrouwelijke leden van de familie werden niet ontzien en waren het mikpunt van kwaadaardige insecten...

Maar laat ons een einde maken aan de beeldspraak en het nuchtere feit vermelden, dat een gering aantal bankiers te beslissen had over de vraag, welke takken van de nijverheid in het leven gehouden zouden worden en welke men naar den kelder zou laten gaan. Het zal wel niet noodig zijn te zeggen, dat dit in een stad als Boston niet alleen een vraag van stoffelijke belangen, maar een van maatschappelijken stand en rang zou zijn. Wie en wat iemand was, ook met wie hij getrouwd was en hoe het stond met de zuiverheid van zijn bloed. Het verschil dat tusschen Boston en New-York ook in dit opzicht bestond, vindt een duidelijke verklaring in een verhaal dat door de mannen van de geldwereld met welgevallen wordt aangehaald. Er is daarin sprake van een New-Yorkschen bankier, die een van zijn vrienden in Boston meldde dat hij een bekwaam jonkman zou kunnen plaatsen. De bankier van Boston zond een gegadigde en gaf in een begeleidend schrijven hoog op van de omstandigheid dat zijn kandidaat een achterneef van wijlen Jozua Quincy Thornwell was, daarbij neef van John Quincy Thornwell, alsook van Rupert Alvin die op zijn beurt met de Cabot's vermaagschapt

was. Waarop de burgerman van New=York het aanbod af=wees en telegrafisch antwoordde: „Ik heb geen jonkman voor de fokkerij gevraagd, maar een voor het bankiers=werk."

Dit was de hachelijkste toestand waarin de keurbende van „het blauwe bloed" van Boston sinds menschenheugenis ver=keerd had. Er was nu niet langer sprake van een liefhebberij, van een opname in de „Naai=Club" of de toelating van iemands dochter in het kamp van Putnam en den Vrijdag=schen dansavond. De bevoorrechte positie stond op het spel en daarmede zou over het leven zelf worden beslist. Geen wonder dat de zoogenaamde goede manieren ter zijde werden gesteld en men vocht in den trant die gevolgd werd in den tijd toen nog niemand van goede manieren wist. Er werd gedreigd en gedrongen, lang vergeten familiegeheimen werden te voorschijn gehaald en het leven werd tot een hel gemaakt voor een groot bankier die reeds sinds verscheidene jaren aan hoogen=bloed=druk leed en meer dan eens gewaarschuwd was door den welbekenden geneesheer Morrow, den bij=zonderen kenner van de ongesteldheden van de rijken.

Rupert werd zwaarmoedig onder die spanning. De tinten van rood en purper die tot dusver van een opgewekt leven schenen te spreken, begonnen het karakter van een dreigende ontploffing aan te nemen. Hij was op weg een menschenhater te worden. Het geld was het hoogste en het eenige voor alle menschen. Vriendschap, familie=trots, eergevoel, niets van dat alles was meer te vinden. Zoo droeg hij dagen lang zijn last van zorgen en verdriet en soms greep hij de eerste, de beste gelegenheid aan om zijn gemoed te luchten. Een bejaarde weduwe, een vriendin van Cornelia, kwam zijn raad vragen omtrent den inkoop van beurs=papieren en de groote bedrij=vige leider van de Pilgrim National Bank hield de verbaasde vrouw langer dan een half uur gevangen om haar te door=dringen van den duren plicht over haar bezittingen te waken.

„Houdt wat gij hebt! Gij hebt niets anders. Wanneer gij het kwijt zijt, zult gij ondervinden dat niemand eerbied voor u heeft en dat gij bij uw vrienden hebt afgedaan. Geld is het eenige wat heden ten dage in tel is...."

De bezoekster mocht zich door deze ontvangst gegriefd voelen, — zij begreep dat het hier een onpersoonlijke ont=boezeming gold, een uiting van de ziel van den bankier.

In den regel bewaarde Rupert zijn zwartgallige overden=kingen voor zijn gade in de afzondering van hun slaapvertrek, wanneer de lichten waren uitgedoofd en zij zich op hun eer=zame tweeling=sponde hadden uitgestrekt onder de gebor=duurde blauw=zijden dekens. Dan placht hij eindeloos uit te weiden over de onvergefelijke begeerigheid van zoovelen die hij met name noemde en wanneer zij hem eindelijk hoorde snorken, bleef Debora onbewegelijk stil liggen en zond tot den Algoede de bede omhoog dat hij de harten van de begee=rigen mocht verteederen en haar braven edelen echtvriend be=hoeden die zelfs zijn leven veil had voor de instandhouding van een gezond en vruchtdragend bankbedrijf in Nieuw=Engeland, — hetgeen voor haar natuurlijk wilde zeggen: een bankwereld onder het oppertoezicht van de heeren van de Pilgrim National.

II.

Er waren bepaalde groepen wier recht eenvoudig niet be=twist kon worden. Zoo was het ondenkbaar dat iemand die Thornwell heette, zou verongelukken, — ja, dit gold zelfs van allen die door banden des bloeds met dit geslacht ver=bonden waren. De vermaarde Thornwell=spinnerij had een crediet van vele millioenen noodig om in staat te zijn haar fabrikaat op te slaan en haar arbeiders aan den hongerdood prijs te geven. Het spreekt vanzelf dat het verlangde crediet werd toegestaan. Men behoeft zich slechts de zenuw=toevallen voor te stellen waaraan Clara Scatterbridge in het boudoir van Debora Alvin ten prooi zou zijn geweest, indien Rupert een weigerende beschikking genomen had. John Quincy Thornwell had een klein vermogen noodig voor de financie=ring van een bevrachting die hij had afgesloten en de bank van Rupert verschafte hem wat hij wenschte. Ook Rupert had behoefte aan een weinig klein geld, — dit in verband met

de fabrieken die hij in vereeniging met Henry Cabot Winters van Jerry Walker afgenomen en voor hen beiden behouden had. Rupert wist dit geld los te krijgen van de Fifth National Bank waarvan John Quincy Thornwell president was. Zoo verstonden deze groote hanzen de kunst het geld van hun linker= naar hun rechter=zak over te hevelen, terwijl sluwe advocaten als Henry Cabot Winters gereed stonden om hun den juisten weg te wijzen en zorg te dragen dat zij niets te duchten hadden, ook wanneer de een of andere spion hun het koopje mocht leveren dat de regeering hun een controleur op het dak zond om hun boeken na te zien.

Zij wisten dat hun gangen door hun concurrenten werden nagegaan. zooals zij hun concurrenten lieten bespieden. En wanneer die spionnen bij geval ontdekten wat er aan de hand was, dan werd de hulp van Henry Cabot Winters ingeroepen om den toeleg van den vijand te verijdelen. Wanneer het uit=lekte dat iemand zonder beteekenis en minder deugdelijk uit=gerust, een misstap begaan of zich op de een of andere manier aan de wet bezondigd had, — dan was het oogenblik gekomen voor een zachten druk op den bank=controleur tot wiens be=noeming men indertijd had medegewerkt en dien men na ver=loop van eenige jaren tot bank=president zou helpen bevor=deren, — ten minste wanneer hij niet in gebreke was gebleven ongewenschte elementen uit de bank=wereld te verwijderen.

Op die wijze waren de mannen van het blauwe bloed er steeds in geslaagd het bankiersvak zuiver te houden. De vreemdelingen, in het bijzonder de Joden, hadden op alles de hand gelegd. Tientallen jaren achtereen had men hen uit het bedrijf van de groot=winkeliers geweerd, maar thans waren eenige van de belangrijkste en bloeiendste magazijnen in handen van de Joden. Zij hadden het kleedingvak en den handel in leder=artikelen in hun macht. Zij waren heer en meester van de schouwburgen en waren nu bezig in de balie en de geneeskunst binnen te dringen, maar nooit zouden zij in de bank=wereld een kans hebben, — nooit, zoo lang Rupert Alvin en zijn vrienden dat konden verhinderen. En dat konden zij!

Omstreeks dezen tijd gebeurde het dat een Joodsch bankier uit den band sprong. Simon Swig was zijn naam en hieruit zou men reeds de wenschelijkheid kunnen afleiden dat Joden niet tot het presidentschap van een bank behooren te worden toegelaten. Hij was als landverhuizer in het land gekomen en stond nu aan het hoofd van de Tremont Trust Company, een te goeder naam en faam bekend staande instelling die hij naar de opvattingen van de achterbuurt beheerde. Niet alleen dat hij voor gedeponeerde gelden een rente van vijf-en-een-half procent vergoedde, maar hij gaf hieraan door middel van advertenties een ruime openbaarheid, hetgeen algemeen als onzedelijk werd beschouwd, hoewel niet ontkend kon worden dat het doel trof. Hij was een schelm, — dat beweerden althans de mannen van „het blauwe bloed" en dit was ongetwijfeld waar, alleen zal men goed doen daarbij te bedenken dat het begrip „schelmerij" in de geldwereld zeer rekbaar is. Ook de achtenswaardigste bankiers zondigen tegen alle wetten, maar aangezien de controleurs van de regeering hun clubgenooten waren, werden zij deswege niet lastig gevallen. Ook de dagbladen lieten hen met rust en hadden trouwens geen enkele reden met hun begunstigers aan wie zij een groot deel van hun advertenties te danken hadden, op gespannen voet te leven. Het kwam er ten slotte op neer dat zij spraken en zwegen naar welgevallen van Rupert Alvin en zijn gelijken.

In den loop van die veelbewogen dagen kwamen de bankcontroleurs van den Staat op zekeren morgen binnenvallen in het kantoor van de Tremont Trust Company en bevestigden op de deur een bekendmaking waarbij de sluiting van de onderneming gelast werd. Meer valt er niet van te zeggen. De Tremont Trust was gesloten en bleef gesloten en van zaken doen was geen sprake meer. Wanneer het een „blauw-bloed"-bank geweest was, zou zij vermoedelijk onder een anderen naam herrezen zijn, — thans werd zij onder de hoede van een onverdachten curator gesteld die in de gelegenheid was alle vorderingen ten volle te betalen, waaruit men wellicht zou kunnen opmaken dat de opvattingen van Simon Swig nog zoo kwaad niet waren.

XII.

Dien ganschen zomer was het geval Charles Ponzi het onderwerp van alle gesprekken. Het betrof een Italiaanschen landverhuizer die ongeveer gelijktijdig met Vanzetti in Amerika was aangekomen, en zelfs met nóg minder geld in zijn zak, — Charles Ponzi genaamd. Ook hij had met het wasschen van borden den kost verdiend, maar zonder daarbij van „de gerechtigheid" te droomen. Neen, hij was juist van de soort die Amerika noodig had en wanneer hij droomde, dan was het van een wekelijksch inkomen van een millioen. En inderdaad bracht hij het zoo ver. De zaak was dat hij een eigenaardige omstandigheid in de internationale wisselkoersen ontdekt had, de mogelijkheid in Weenen coupons te koopen en die tegen aanmerkelijk hooger koers in Zwitserland van de hand te doen, zoodat men met een enkele beweging van duizend dollar vijf=en=twintig=duizend maken kon. Op dien grondslag opende Ponzi een kantoortje in School Street en bleef ook in dat opzicht in de lijn van de echte Bostonsche overlevering, in zoover sommige van de belangrijkste ondernemingen zich met een zeer beperkte ruimte tevreden stelden in oude, vervallen huizen aan nauwe, donkere straten.

Charles Ponzi maakte in de dagbladen bekend dat hij depôt=bewijzen met een looptijd van vijf=en=veertig dagen beschikbaar stelde die ten allen tijde konden worden ingewisseld, maar waarop over de vijf=en=dertig dagen een rente van vijftig procent werd uitbetaald. De mare ging van mond tot mond en allen die den zoeten droom droomden van rijkworden zonder werken, kochten depôt=bewijzen, zoodat Ponzi ongeveer een millioen klanten had. In dichte drommen verlangden zij in zijn kantoortje te worden toegelaten en de politie moest er aan te pas komen om te verhinderen dat de menschen werden doodgedrongen. In die enge ruimte zag men voorname dames, met zijde en edelgesteenten getooid, krantenjongens, marskramers, arbeidersvrouwen met zuigelingen op den arm, schoonmaaksters met de spaarpenningen van een half menschenleven in de krampachtig gesloten hand.

Allen verlangden niets liever dan Ponzi hun geld toe te ver-trouwen en hij nam het aan en verwezenlijkte den droom van den landverhuizer door een paleis op het land te koopen en zich elken dag met een kostbaren auto naar de stad te laten brengen.

Ponzi bedreigde het bestaan van de spaarbanken doordien hij de inleggers bewoog hun gelden op te vragen. Bovendien kocht hij aandeelen in de groote ondernemingen en was op weg een heusch bankier te worden. En wat nog erger was, de onafgebroken stroom van zijn mededeelingen aan de dag-bladen bracht een element van onrust in het zakenleven. Hij hield vol dat, wanneer hij in den tijd van drie maanden een winst van honderd procent maakte, dit niets anders was dan wat vele groote bankiers gewoon waren te doen en het eenig onderscheid hierin bestond dat hij het publiek vijftig procent daarvan uitkeerde, terwijl de bankiers vijf-en-negentig procent voor zichzelf behielden. Dit was de waarheid en daar-in school juist het gevaar.

Nu begonnen de bank-controleurs en de districts-procu-reurs zich te roeren en weldra deed in de dagbladen het gerucht de ronde dat Ponzi binnenkort gevangen zou worden genomen. Het was niet zoo heel gemakkelijk tegen hem op te treden, aangezien de gewezen bordenwasscher nu voor geen twaalf millioen dollars opstond waarvan vijf millioen in onderscheiden banken van Boston belegd waren, — en het in Nieuw-Engeland nog nooit gebeurd was dat de justitie op iemand van die kracht de hand had gelegd. Hij betaalde zijn advocaat een millioen dollars en zou er zonder twijfel heel-huids doorgeslipt zijn, indien de groote bankiers hem niet zoo vijandig gezind waren geweest.

Zooals men dit vaak van financieele stormen ziet, ook dit onweer ontsnapte aan de macht van wie het hadden opge-roepen en veroorzaakte den ondergang van verscheiden groote instellingen: de Cosmopolitan Trust, de Prudential Trust, de Fidelity Trust, — namen die klonken als een klok. Het toeval wilde dat de Staat Massachusetts eenige honderd-duizenden dollars bij deze banken geplaatst had, terwijl het-

zelfde met de gelden van eenige districten het geval bleek te zijn. De stad Cambridge, de zetel van de Harvard Universiteit, aan de overzijde van de rivier gelegen, was voor een half millioen betrokken en voor het grootste deel daarvan ten gevolge van een handigheid die men zich tegenover den gemeente-ontvanger veroorloofd had. Dit alles gaf het sein tot een geweldig schandaal en een eindeloozen nasleep die voor Rupert Alvin en zijn vrienden hoogst pijnlijk was. Het onderzoek van de banken wees uit dat tal van overheidspersonen zich op een waardeloos onderpand voorschotten hadden laten uitkeeren en toen het publiek daarvan iets meer verlangde te weten, was het eenig antwoord, dat dergelijke voorvallen in alle bankzaken nu eenmaal onvermijdelijk zijn.

Het was nog niet zoo heel lang geleden dat de machthebbenden van de Pilgrim National Bank den ondergang van de Boston-Lucht-spoorweg-maatschappij klaargespeeld en daarna de zaak overgenomen hadden. Ten einde ze weer op gang te helpen, hadden zij een wet van zoogenaamde Publieke Contrôle doorgedreven waarbij door den Staat een dividend gewaarborgd werd, — hetgeen een tien-cent-tarief noodzakelijk maakte. Onvermijdelijk zou het uitkomen dat de groote heeren van de politiek door Rupert Alvin waren omgekocht. Het was mogelijk dat de onthulling nog een halfjaar op zich liet wachten, maar dit maakte de zaak niet beter voor Rupert. Hij wist maar al te goed wat er in de boeken van de banken stond opgeteekend en het was hem bij ondervinding bekend dat wanneer het publiek zware verliezen geleden heeft en daardoor geprikkeld is, niets zoo moeilijk is als nieuws buiten de kranten te houden.

XIII.

Een nieuwe tegenspoed naderde, zoo mogelijk nog bedenkelijker dan al wat was voorafgegaan. Jerry Walker was teruggekeerd, hersteld van zijn zenuwziekte, en had eenige bijzonderheden ontdekt van het listig spel waarmede Rupert en Henry Cabot Winters de andere bankiers hadden weten te bewegen tot deelneming aan de verbeurdverklaring van een

vermogen van tien millioen dollars. Jerry had eenige advo=caten geraadpleegd en was met een van hen tot een schikking gekomen, een koppige bull=dog die reeds bij vroeger gelegen=heden menig millioen uit de handen van machtige bankiers had weten los te werken. En de wet kende Jerry het recht toe Rupert te ondervragen omtrent hetgeen Rupert hem had aangedaan en Rupert was gedwongen daarop te antwoorden, op straffe van geacht te worden schuld te bekennen. De heeren van de Pilgrim National en hun advocaten ontvingen lange brieven met tal van vragen die angstwekkend nauw=keurig op den man en op de zaak af gingen. De grootvorsten van de wet en van het geld ontmoetten elkander in avond=bijeenkomsten waarin Rupert en zijn zwager rekenschap gaven van hun handelwijze in het geval=Walker en daarbij zichzelf nu en dan betrapten op den wensch dat zij het een weinig anders hadden aangelegd.

Betty Alvin slaagde er in daarvan het een en ander uit te visschen, dank zij de ontmoeting die zij met Lucile Walker had in de theezaal van een van de hotels. Zij hadden elkander een heel jaar, sedert het vertrek van Betty naar Europa, niet gezien en groot was de vreugde van het wederzien. Lucile had inmiddels haar geldelijke aangelegenheden op de meest bevredigende wijze geregeld door de vrouw te worden van Percy G. Townsend, een fabrikant van electrische toestellen. Hij was jong en vol geestdrift en hetzelfde kon van zijn vrouw gezegd worden. Beiden waren vol ijver aan het werk gegaan en zij hadden zich voorgenomen niet te rusten vóórdat zij hun zaak tot bloei hadden gebracht.

Allereerst verhaalde Betty haar van haar wedervaren in Hongarije en Rusland, ook in Plymouth in het eigen vader=land. Hierop volgde een gedwongen stilte van de zijde van Lucile. Eindelijk vroeg zij:

„Ik onderstel dat je weet wat Papa begonnen is?"

Toen Betty antwoordde dat dit haar onbekend was, ver=haalde Lucile haar van het proces dat aanhangig was gemaakt. Betty zeide dat zij zich niet verplicht achtte in dergelijke ge=schillen de zijde van haar vader te kiezen en dit was voor

Lucile een reden tot grooter mededeelzaamheid. Het beloofde een pijnlijk geval te worden, wanneer de groote bankiers als getuigen opgeroepen en ondervraagd werden naar hun onder= linge afspraken en naar hun verdeeling van de bezittingen van Walker. Betty had haar moeder het besluit kenbaar ge= maakt nooit iets van dat geld aan te raken. Zij was in staat voor zichzelf den kost te verdienen, maar voorshands wenschte zij zich uitsluitend aan de Sacco=Vanzetti=zaak te wijden en deze behoorde nu eenmaal niet tot de zaken waar= van een mensch kan leven.

Betty keerde huiswaarts en bracht haar grootmoeder op de hoogte van al wat zij gehoord had. Toen Cornelia kort daarna Henry Cabolt Winters ontmoette, was zij in staat de houding aan te nemen van een vrouw van de wereld die geheime nieuwskanalen tot haar beschikking heeft. Het spreekt van= zelf dat Henry niet lang behoefde te zoeken naar de bron van deze wetenschap, maar tevens ontstond hieruit een eigenaardige verhouding. Enkele jaren geleden had hij zijn verontwaardiging niet kunnen bedwingen bij de gedachte dat Jerry Walker zich van de tusschenkomst van Cornelia zou bedienen om van het doen en laten van de Thornwells op de hoogte te blijven, maar nu zou hij door bemiddeling van Cornelia van de plannen van Jerry Walker onderricht willen worden. Hij ging zelfs zoo ver een ruilhandel voor te stellen: indien Cornelia zich moeite wilde geven om zooveel mogelijk van de Walkers te weten te komen, dan beloofde Henry al zijn invloed ten behoeve van de veelbeminde bandieten van Cornelia aan te wenden. Hij zou zich in verbinding stellen met de ambtenaars die de zaak in handen hadden en niet onmoge= lijk zou er wel een weg te vinden zijn om hun een goed heen= komen te bezorgen.

Cornelia kon bij dit voorstel niet ernstig blijven en lachende zeide zij tot haar schoonzoon: „Ik zou bijna gelooven dat jij en Rupert er leelijk vóór staat."

Nadat Henry zich vergewist had dat zij daarover niet met de Walkers zou spreken, — erkende hij dat zij het inderdaad bij het rechte eind had. Niet dat zij zich aan een ongeoor=

loofde daad hadden schuldig gemaakt, — dat gebeurde in Boston nooit, — maar het zou een geweldige opschudding veroorzaken, wanneer de brieven en telegrammen van een groote bankzaak in de dagbladen openbaar werden gemaakt.

„En kun je die stukken niet laten verdwijnen?" — vroeg Cornelia met een veelbeteekenend knipoogje. En hij antwoordde dat dit niet zoo gemakkelijk was als het klonk, omdat het eene document naar het andere verwees en er in een dozijn verschillende banken afschriften daarvan aanwezig waren. Wanneer men op al te groote schaal een opruiming hield, dan kon dit allicht de aandacht van het personeel trekken en op die manier zou men in handen van de spionnage en de afdreiging vallen. Ja, ook de ongekroonde koningen hebben een moeilijk bestaan....

In dien zomer had het langverwachte optreden plaats van de radicale arbeiders-vereenigingen in Italië die de voornaamste ijzer- en machine-fabrieken van het land in bezit namen. Evenwel, toen zij het eenmaal zoo ver gebracht hadden, wisten zij niet wat zij nu te doen hadden: zij konden geen rad van hun fabrieken in beweging brengen zonder steenkolen en die kolen moesten van Engeland of van Amerika komen, met Engelsche of Amerikaansche schepen en met behulp van Engelsch of Amerikaansch crediet. Zouden er Engelsche of Amerikaansche kolenhandelaars bereid gevonden worden een crediet te openen ten voordeele van Italiaansche anarchisten, anarcho-syndicalisten en socialisten van den linkervleugel? De kolenhandelaars van Engeland en Amerika zouden, evenals alle zakenmannen van die landen, zich houden aan hetgeen hun door Rupert Alvin en zijn confraters werd voorgeschreven en dezen wilden zoo weinig mogelijk te maken hebben met al wat rood is. Op die wijze werden de Italiaansche arbeiders gedwongen vrede met hun patroons te sluiten en de fabrieken uit te leveren. De werkgevers beseften nu de wenschelijkheid van een contra-revolutionnaire regeering die bereid was de arbeiders-vereenigingen te ontbinden en de leiders uit den weg te ruimen. Hiervoor behoefden ze het toestel van de reactie en den

moord en waar zouden zij daarvoor beter terecht kunnen dan in Amerika?

Zoo geschiedde het dat Rupert Alvin te midden van al zijn bekommernissen ter zake Ponzi en Simon Swig en het halve dozijn geschorste banken en het dreigend schandaal van den Lucht=spoorweg en de verduistering van documenten in de zaak=Walker en zijn bezorgdheid om der wille van Betty en Cornelia, — dat hij, met dezen zwaren last op zijn schouders, afgezanten van het bankwezen en de nijverheid van Italië had te woord te staan en zijn aandacht moest wijden aan de plannen van een staatsgreep die dit land onder de heer=schappij van het groot=kapitaal zou brengen. Er was hieraan geen ontkomen, tenzij men al het geld dat gedurende en na den oorlog aan Italië was uitgeleend, als verloren zou willen beschouwen. De bankiers van Boston en New=York en Philadelphia en Chicago moesten de hoofden bij elkaar steken en voor Italië doen wat zij reeds voor Hongarije en Roemenië en Tsjecho=Slowakije en Finland en Estland gedaan hadden en voor nog zooveel andere nieuwbakken staten wier namen men onmiddellijk vergeet wanneer men zich het hoofd niet met beide handen vasthoudt.

En intusschen liep Bartolomeo Vanzetti in zijn cel op en neer, in de ruimte van acht voet bij anderhalf die hem daar=voor was toegestaan. Hij wist wat er gaande was, aangezien hij van zijn vrienden enkele feiten vernam en zijn helder brein dat de werking van de maatschappelijke krachten kende, het overige doorzag. Hij wist dat het de verijdeling van al zijn verwachtingen beteekende en alle kans op vrijheid voor de boeren en de loonslaven van Italië voor vele jaren vervlogen was. Hij wist wat de Amerikaansche bankiers in het schild voerden en hij voorspelde dat, wanneer de tijd voor de uit=gifte van de leening gekomen was, zij de dagbladen zouden koopen en de propaganda aan het werk zetten om aldus de Italiaansche Amerikanen voor hun belangen te winnen.

In elk geval hadden zij Vanzetti in hun macht. Hij zat in de gevangenis en zij zouden goed doen hem daar vast te houden.

HOOFDSTUK X.

Het stelsel van de wet.

I.

Den 11den September 1920 werd door de groote jury van Norfolk het vonnis uitgesproken over Nicola Sacco en Bartolomeo Vanzetti waarbij zij schuldig werden verklaard aan den moord op den kassier en den bewaker in de voorafgaande maand April in South-Braintree bedreven. Het betreffende district had één gemeenschappelijken procureur met Plymouth en van daar dat Nick en Bart voor denzelfden rechter, Thayer genaamd, geleid werden. Zij ontkenden alle schuld en de openbare behandeling werd op Februari bepaald.

Intusschen werd door een kleine groep in Boston op touw gezet wat zij het Verdedigings-Comité van Sacco en Vanzetti noemden. Aanvankelijk bestond het uitsluitend uit Italianen onder de leiding van Aldino Feliciani, een anarchistisch drukker, een slanke jonge man met het voorkomen van een kluizenaar, een zachte stem en eenigszins omzichtig in zijn optreden. Hij belastte zich met het ontwerp voor een rondschrijven en vertaalde dit in het Italiaansch. De anderen adresseerden de enveloppen en bezochten de bijeenkomsten van geestverwanten in de naburige steden waar zij inschrijvings-lijsten lieten rondgaan. Zoo kwamen er nu en dan enkele dollars binnen. In het begin was er geen bureau en geen secretaris en niets dan de vrijwilligers-arbeid van enkele kameraden.

Joe Randall had zijn boek over „Het Witte Schrikbewind" voltooid. Hij had de hoop opgegeven het tot den dag bij te werken, aangezien de gebeurtenissen zich sneller voltrokken dan zijn pen ze kon bijhouden. Hij werd nu door het comité tot vrijwilliger-pers-agent benoemd en schreef in die hoedanigheid berichten en artikelen, met carbon-doorslagen, die hij bij onderscheidene redacties trachtte te plaatsen. Hij werd bijgestaan door een jong dagbladschrijver, Art Shields ge-

naamd, een onvermoeide werker, en tot twee, drie uur in den morgen kon men in hun bureau het licht zien branden en de schrijfmachine hooren tikken.

Het Verdedigings-Comité van Sacco en Vanzetti was van huis uit een eigenaardige instelling. Het was vóór alle dingen een naam en niemand kon nauwkeurig zeggen wie de leden daarvan waren en waaraan het zijn gezag ontleende. De Amerikanen die zich later daarbij aansloten en medehielpen aan de uitbreiding, werden daarbij geleid door medegevoel met een onderdrukte groep en men zou hen het best met een voorgevel kunnen vergelijken: zij werden in de dagbladen vermeld, zij voerden in het openbaar het woord en verschaften een zeker aanzien aan het geheel. Maar omtrent de zaak zelve waren zij niet beter dan de meeste andere menschen ingelicht en hun voornaamste drijfveer was de Italianen in de beproeving bij te staan.

Weldra zou hier een afscheiding tot stand komen. Er vormde zich een Italiaansch „front" waarvan onder meer deel uitmaakten Feliciani, de drukker en Felice Duagni, een journalist dien Cornelia had leeren kennen, toen hij bij de staking van de touwslagerij in Plymouth zijn hulp verleende, — voorts Rosina Sacco, de vrouw van den gevangene, een rappe en schrandere vrouw die zich geheel aan de zaak van haar man gegeven had. Dezen waren bij allen bekend, er waren anderen die op den achtergrond bleven en bestemd waren op het beslissend oogenblik hun diensten te bewijzen, — maar als van achter een gordijn waar zij voor de buitenstaanders onzichtbaar bleven. Het waren anarchisten, de vertrouwelingen van Sacco en Vanzetti en men behoefde niet lang te zoeken naar de reden die hen tot deze terughouding noopte. Voortdurend verkeerden zij in gevaar uit het land verbannen te worden of wel zich in het hangende proces te zien betrekken. In elk geval bemoeilijkten deze overwegingen den arbeid van het Comité.

Er viel dus rekening te houden met de zucht naar zelfbehoud en, in verband daarmede, met de mogelijkheid van verdenking. Het sprak vanzelf dat de vijand zijn uiterste best

zou doen zijn verspieders in het Comité binnen te loodsen en even natuurlijk was het dat die personen de kunst zouden verstaan zich als „goede radicalen" voor te doen. Van het begin tot het einde was de politie op de hoogte van al wat in den boezem van het Comité omging, zoowel van de besluiten die genomen werden als van de voorafgaande overleggingen en oneenigheden. Die spionnen kwamen en gingen en na hun verdwijnen plachten zij zich vroolijk te maken over hun inzamelingen ten behoeve van de goede zaak en over den niet minder goeden sier dien zij van de aldus verworven gelden geslagen hadden.

II.

Zoowel in de Amerikaansche als in de Italiaansche groep bestonden scherpe grenslijnen in verband met de zeer uiteenloopende staatkundige overtuigingen. Sommigen waren van meening dat men hier met niets anders dan een strafproces te doen had en de beweging in dien zin behoorde geleid te worden. Anderen spraken van een vervolging van arbeiders en wenschten daarbij den vollen nadruk op het laatste woord gelegd te zien, weshalve zij in het onderhavige geval uitsluitend een hoofdstuk zagen van de geschiedenis van den klassenstrijd. Het moge zonderling schijnen — de waarheid is dat de anarchisten voor het meerendeel de eerste zienswijze waren toegedaan. Zij ontveinsden zich geen oogenblik dat alle pogingen tot anarchistische propaganda niet alleen de veroordeeling van de beide gevangenen tot gevolg zou hebben, maar ook hun verdedigers in moeilijkheden zou wikkelen. Alleen een socialist van het slag van Joe Randall wilde van een dergelijke vrees niets weten en in zijn oogen was het heele geval niets anders dan een poging van het zakenleven tot het onschadelijk maken van twee van zijn gevaarlijkste vijanden. Hij schreef nooit iets over het geval dat niet tegelijkertijd een min of meer vermomde propaganda voor het socialisme was en het spreekt vanzelf dat het hem niet aangenaam was wanneer de niet-socialistische leden van het Comité zijn opstellen

aan een zuivering onderwierpen. Jeugdige personen als Betty Alvin, die in dit tijdperk van haar leven beweerde communiste te zijn, — zulke jeugdige personen wenschten bij hun propaganda een geheel anderen toon aan te slaan en dit verlangen nam toe naar mate het geval meer de aandacht trok.

Het was een verschil van inzicht dat tot het laatste uur zou blijven voortbestaan, — en zelfs nog langer, toen mannen en vrouwen met verbittering streden over de vraag, wat met de asch van de slachtoffers zou worden aangevangen. En de kiemen van het geschil waren reeds zichtbaar bij de eerste samenkomst toen acht of tien onhandige vrienden de keuze van den advocaat tot een onderwerp van openbare behandeling maakten. Zou men, — zoo werd de vraag gesteld, — een geestverwant van de arbeiderspartij uitnoodigen, die op de beweging van het geheele land een beroep zou doen? Of verdiende het aanbeveling de keus te vestigen op een alom gezien rechtsgeleerde van wien een zekere waardigheid op de zaak zou afstralen en die het publiek en de jury op de oude beproefde manier van Boston ontzag zou inboezemen? En er was nog een derde mogelijkheid: zou men goed doen te zoeken naar een specialiteit in het strafrecht, die tevens op de hoogte was van alle kunstgrepen die op dit gebied maar al te vaak te hulp geroepen worden? Joe en Betty waren voorstanders van het eerste plan, Cornelia bevorderde het tweede, terwijl de Italianen tusschen het eerste en het derde verdeeld waren.

Een belangrijken factor in de beslissing vormden natuurlijk de beide gevangenen, die in dit opzicht geen oogenblik weifelden; zij hadden voor niets anders oog dan voor de uiting van den klassenstrijd en huns inziens werden zij bestraft omdat zij de rijke burgerij van Massachusetts bedreigd hadden. Vanzetti voelde den eisch van burgerlijk fatsoen als een persoonlijke beleediging en dien van wettelijke behendigheid als weinig beter. Alle verwachtingen van dien aard zouden zeer bedriegelijk blijken en alleen de arbeidersbeweging was in staat hen te helpen.

„Tenzij een millioen mannen voor ons onder de wapens

komen, zijn wij verloren," — zoo zeide hij in de eerste dagen en zoo sprak hij nog op den laatsten dag.

Wat Sacco aangaat, al zijn denken en voelen was op het uiterste gespannen. Opgesloten in een donkere cel van de gevangenis van Dedham, was hij als een rat in de val, als een voorwerp dat met stalen veeren in beweging wordt gebracht. Zijn hersens waren voortdurend met hetzelfde onderwerp bezig. Hij verkropte zijn leed en liet zich door geen ijdele hoop misleiden.

„Zij hebben ons in hun macht en levend laten zij ons niet meer los," — placht hij te zeggen en zoo vaak zijn vijanden onder zijn bereik kwamen, wierp hij hun zijn opstandige overtuiging in het aangezicht.

„Leve de anarchie!" — waren zijn laatste woorden en daarin ligt zijn houding besloten waarvan hij zeven jaren lang niet is afgeweken.

III.

Dien dag zou Cornelia het noenmaal nuttigen met Henry Cabot Winters die alle advocaten van Boston op zijn duimpje kende. Zij verwachtte dat hij zich aanvankelijk zou beroepen op zijn verplichtingen jegens de familie en eerst langzamerhand zou laten doorschemeren dat het geval hem vermaakte en dat hij zelfs een weinig trotsch was op zijn weggeloopen schoonmoeder die zoo uitnemend de kunst verstond de wereld op den echten Bostonschen trant de waarheid te zeggen.

Maar ditmaal zocht Cornelia vergeefs naar de bekende flonkering in de fraaie donkere oogen van Henry. In de eerste plaats zal dit hieraan gelegen hebben dat hij ontstemd was door de ontdekking dat Jerry Walker meer van hem wist dan hem lief was. En in de tweede plaats was Henry onder den indruk van de bom-ontploffing in Wall Street. Tien dagen na de veroordeeling van Sacco en Vanzetti was een karrevracht van spring-materiaal tegenover het gebouw van J. P. Morgan en Company ontploft en drie-en-dertig menschen hadden daarbij het leven gelaten. De dagbladen waren een-

stemmig van meening dat men hier met een aanslag van anarchisten te doen had en de „Traveller" van Boston be⸗weerde in een artikel van vele kolommen dat de Galleani⸗groep hierin de hand had en de misdaad bedoeld was als wraakneming over de gevangenzetting van de bandieten Sacco en Vanzetti.

„Moeder, het is een gruwel!" — zeide Henry en Cornelia beaamde dat het inderdaad een gruwel verdiende genoemd te worden, wanneer een dagblad zich het recht aanmatigde op een vonnis van de gestelde machten vooruit te loopen en den beschuldigden de kans op een onbevooroordeelde jury be⸗nam. Het kon Henry als rechtsgeleerde niet onbekend zijn dat dit een onvermijdelijk gevolg moest zijn van het bewuste artikel en hier alle aanleiding was een vervolging wegens „minachting van de rechterlijke macht" in te stellen.

Maar Henry ging op deze beschouwing niet in. Hij bestelde het noenmaal en Cornelia bracht ter sprake wat zij in de radicale kranten gelezen had die beweerden dat het ongeval veroorzaakt was door het vlam vatten van een partij gelatine die, in strijd met de voorschriften dienaangaande, midden op den dag vervoerd was. Daartegen bracht Henry te berde wat hij gelezen had in de kapitalistische bladen die hun be⸗schuldiging van een anarchistischen bom⸗aanslag staande hielden. En eindelijk vroeg hij, ietwat geprikkeld:

„U zult toch niet beweren dat de anarchisten niets met bommen te maken willen hebben?"

„Men zegt dat zij er zich soms van bedienen."

„En is u er zeker van dat die beide vrienden van u nooit iets van dien aard hebben uitgehaald?"

„Zij worden hiervan niet beschuldigd, Henry."

„Dat weet ik. Maar de menschen zeggen...."

„Welke menschen, Henry?"

„Vrienden van mij die in de gelegenheid zijn het naadje van de kous te weten."

„Zou je mij hun naam willen zeggen?"

„Neen, dat kan ik niet doen."

„Heb je hun gevraagd wie hun zegslieden zijn?"

„Neen, maar...."

„Ik stel belang in het ontstaan van dergelijke geruchten. De menschen zeggen zooveel en wanneer men beproeft iets stel=ligs te weten te komen, dan is er niets. Zou je mij niet een enkel feit kunnen aantoonen, Henry, iets dat voor je geweten als rechtsgeleerde houdbaar is? Ik beloof je dat ik er geen misbruik van zal maken. Het zou toch in het belang van de familie zijn dat ik niet noodeloos in een val gelokt werd."

Cornelia keek haar schoonzoon in zijn fraaie donkere oogen en het einde was dat hij haar zijn hulp toezegde.

IV.

De kellner bracht de oesters en toen hij het geroosterd brood en de citroenen en de paprika op de tafel had neer=gezet, ging hij zijns weegs. Henry keerde tot het hachelijk onderwerp van de bommen terug dat in die veelbewogen dagen de hoofden van alle welvarende burgers van Boston vervulde. Ondanks zijn zoogenaamde alwetendheid vertegen=woordigde Cornelia zijn eenig punt van aanraking met de anarchistische beweging.

„Hoor eens, moeder, de bommen die indertijd met de post verzonden werden, moeten door iemand gemaakt zijn. Dat kunt u toch niet ontkennen."

„Dat ontken ik ook niet."

„En hoe denken uw vrienden daarover?"

„Vanzetti is vast overtuigd dat het een doorgestoken kaart was."

„En wie zou dat dan op touw hebben gezet?"

„Een van de groote detective=kantoren die van deze klop=jacht op de Rooden hun winst van vele millioenen opstrijken."

„Gelooft u dat werkelijk?" — vroeg Henry met een mede=lijdenden glimlach.

„Ik geloof het niet als een feit, omdat ik er niet zeker van ben, maar ik houd het voor mogelijk."

„Heusch, moeder, u zult voor sterker bewijzen moeten zorgen. Zulke vertooningen gebeuren nooit."

Henry zag dat die bruine kijkers zich op zijn donkere oogen richtten. Hun uitdrukking was zacht en vriendelijk, maar er sprak vastberadenheid uit en de ondervinding had hem geleerd dat zij tot in de diepte doordrongen.

„Wees voorzichtig en zorg dat je jezelf niet vastpraat. Er kan een tijd komen waarin je noodig hebt je te verdedigen."

Dit alles getuigde niet van overgroote welwillendheid bij den aanvang van een maaltijd en was allerminst dienstig tot opwekking van den eetlust van een groot rechtsgeleerde wiens beurt het weldra zou zijn zich te verdedigen. Zijn gelaat betrok en voor een poos was hij aanmerkelijk minder strijdvaardig.

„Vijf of zes jaar geleden, Henry, zou ik het ten opzichte van die komedie-vertooning met je ééns zijn geweest en daarin niets anders hebben gezien dan een verzinsel van misdadigers in verlegenheid en een bewijs dat hun kansen bijzonder slecht stonden. Maar nu weet ik dat diezelfde doorgestoken kaart een veelgebruikt wapen in den klassen-strijd is, evenals de wéloverlegde bezetting van een jury of het omkoopen van de leiders van de arbeiders-beweging. Heb je William M. Wood ooit tot cliënt gehad?"

„Neen, moeder, ik heb nooit het voorrecht gehad."

„Hoe rijk is hij?"

„Ik weet het niet. Hij schijnt een vermogend man te zijn... Misschien tien of vijftien millioen."

„Dat is in elk geval genoeg om een van onze grootste fabrikanten te zijn, bij voorbeeld de president van de groote wol-onderneming. Je meent dat hij hoog genoeg staat om van een komplot tegen zijn arbeiders niets te willen weten, niet waar? Mogelijk ben je nog niet vergeten wat hij, nu zeven, acht jaar geleden, in de Lawrence-staking gedaan heeft. Hij zag geen ander middel om aan het verbond van de werklieden een einde te maken en zoo is hij er toe gekomen in de woning van de niet-aangesloten arbeiders dynamiet te laten verbergen, met de bedoeling dat de leiders van den bond daarvan verdacht worden. Hij is daarvoor vervolgd...."

„En vrijgesproken, als mijn geheugen mij niet bedriegt."

„O, zeker, maar je weet hoe weinig moeite het een groot fabrikant behoeft te kosten in zijn eigen district te worden vrijgesproken. Het is een feit dat de mannen die hij voor die karwei gehuurd had, veroordeeld werden en je zult toch wel niet beweren dat hij niet geweten heeft wat die menschen voor hem deden. Zooveel is zeker dat de kranten het hebben willen doen voorkomen alsof de politie in het hoofdkwartier van de stakers dynamiet gevonden had. Het verhaal deed de ronde in de kranten nog vóórdat de politie den inval had gedaan en het dynamiet gevonden had. Dat was althans een onvergefelijke onhandigheid."

De groote rechtsgeleerde glimlachte ondanks zichzelf.

„Ik verzeker u dat, wanneer ik de zaak in handen had gehad, alles heel anders behandeld zou zijn."

„Vergeet niet dat het een hoofdstuk is van de geschiedenis van de arbeidersbeweging in Amerika, een onvervreemdbare herinnering in het bewustzijn van de menschen die jij onder den naam van „de Rooden" samenvoegt. Wanneer de groote babbel-machine begint te draaien en ons aan het verstand wordt gebracht dat de menschen dit en dat zeggen en onze vrienden voor schuldig houden en dat iedereen het weet en dat er nog nooit sprake is geweest van een doorgestoken kaart, dan houden wij ons vast aan de oude, beproefde overlevering van de Engelsche en Amerikaansche wet die voorschrijft dat een ieder voor onschuldig gehouden zal worden, totdat zijn schuld bewezen is. En om hem een eerlijke behandeling te verzekeren getroosten wij ons veel moeite en overlast en wagen wij het zelfs ons door onze rijke en beroemde schoonzoons te laten uitnoodigen en hen te verzoeken ons den naam van enkele advokaten te noemen die nog niet aan alle gerechtigheid zijn afgestorven."

V.

Henry verschafte de namen van eenige achtenswaardige advokaten en Cornelia wendde zich achtereenvolgens tot hen, — maar tevergeefs. Later, toen een jarenlange strijd de

zaak tot een wereldberoemdheid verheven had, zou daaraan de belooning van de openbaarheid verbonden zijn geweest die ook door de koningen van de balie op prijs wordt gesteld, maar voorshands was niemand bereid zich te belasten met de verdediging van twee anarchistische deserteurs, bovendien beschuldigd van roof en doodslag.

Henry noemde haar ook de namen van eenige beunhazen en bij haar bezoek aan deze adressen deed Cornelia zonderlinge ervaringen op. Er was één steeds wederkeerend bezwaar dat alle overeenstemming reeds bij voorbaat uitsloot: de geldelijke vergoeding die verlangd werd om deze krachten in beweging te brengen. Sommigen spraken van vijftig-duizend en enkelen zelfs van vijf-en-zeventig-duizend dollars en dit in een tijd toen in den boezem van het Comité beraadslaagd werd over de vraag of de geldmiddelen de huur van een post-loket veroorloofden en of een gepaste zuinigheid geacht kon worden met den aankoop van een tweede-hands schrijfmachine vereenigbaar te zijn.

Er zouden dagen komen waarin aanzienlijke en vermogende vrouwen in geestdrift ontgloeiden voor de zaak en de penningen van de arbeiders van de gansche wereld toestroomden, maar thans, nu het geld van onberekenbaar nut zou geweest zijn, was de eenige geldsom van beteekenis waarop men hopen kon, het voorschot dat Cornelia op haar inkomen zou kunnen opnemen en ter beschikking van het Comité stellen.

Het vraagstuk van den advocaat werd door de Italianen beslist. Het toeval wilde dat Lee Swenson zich in New-York bevond, waar hij uitrustte van de vermoeienis die hij doorstaan had bij zijn welgeslaagde pogingen tot de bevrijding van een aantal leden van de I.W.W. — een beproeving waaraan hij niet kon denken zonder bij alle goden waarin hij niet geloofde een hartgrondig: „Dat nooit weer!" te zweren. Maar Carlo Tresca wendde zich tot hem en beiden kenden elkander sinds de dagen van de Ettor-Giovannitti-zaak. Carlo verhaalde hem het deerniswaardig geval van de beide anarchisten die in Massachusetts gevangen zaten en wier dagen vermoedelijk geteld waren. Hij sprak hem van de edele karaktertrekken

van Bart die de tranen in de oogen gehad had omdat hij het beeld van de Vrijheid niet had mogen zien, — ook van de vrouw en het knaapje van Nick en van het kind dat binnen een paar maanden verwacht werd. Carlo kwam telkens terug en hij deed een beroep op de vriendschap van Lee Swenson, totdat deze hem eindelijk beloofde dat hij naar Boston zou gaan om zich daar op de hoogte te stellen.

Lee Swenson was van Zweedsche afkomst en had geruimen tijd in Minnesota gewoond. In de laatste vijftien, twintig jaren was er geen enkel straf-proces gevoerd dat met de arbeiders-beweging in verband stond, of hij had daarin een rol van beteekenis vervuld. Als beginnend advocaat had hij medegeholpen aan het bewijs van de onschuld van Moyer en Haywood in Idaho. Hij had medegewerkt aan de verdediging van de McNamara's in Los Angeles en van Tom Mooney in San Francisco. Hij mat zes voet en eenige overbodige duimen en was een weinig zonderling samengesteld. Hij wist nooit raad met zijn groote handen en voeten en eigenlijk met geen enkel lichaamsdeel. Hij had aanvechting op zijn nek te gaan zitten en zijn voeten hadden neiging omhoog te gaan. Hij had een zwaren dos van blond haar dat, wanneer het niet geordend was, den indruk maakte alsof een storm uit het Westen daarin had huisgehouden, en wanneer het verzorgd was, aan vaseline deed denken.

Lee Swenson was te schrander om niet de verbijsterende uitwerking te beseffen die van zijn persoonlijkheid op alle rechtschapen burgers van Nieuw-Engeland uitging. Was het inderdaad waar dat zij hem kippenvel bezorgden, zooals hij beweerde of was er een wisselwerking die hem in staat stelde zijn indrukken te verbergen in de diepten waaruit zijn lach nu en dan omhoog steeg als een donderslag die door de bergen weerkaatst wordt?

Nadat hij eenige weken in het dossier van de zaak gesnuffeld had, richtte hij tot Cornelia het verzoek hem een onderhoud toe te staan, waarop zij hem uitnoodigde tot het middagmaal voor een avond dien Joe en Betty reeds verzegd hadden.

Vóórdat zij de eetkamer binnengingen, had Swenson zich

in een fauteuil laten neervallen en de vraag tot haar gericht: „Zal het u hinderen als ik mijn beenen over elkander sla?" — en zonder haar antwoord af te wachten had hij zich die vrijheid genomen.

„Volstrekt niet," — haastte Cornelia zich hem te verzekeren.

„Ook niet wanneer aan het licht mocht komen dat ik wollen sokken draag?"

„Ik merk dat u een loopje met Boston neemt, Mr. Swenson."

„Genadige hemel!" — zeide hij. — „Houd mij ten goede, Mrs. Thornwel, dit is een ontzettend oord voor een man die in een plaggehut is opgegroeid. In de dagen toen wij met de verdediging van Ettor en Giovannitti in Salem bezig waren, bekroop mij al het vermoeden dat ik voor deze stad niet deugde, maar ik had toen niet den tijd om daarbij lang stil te blijven staan en bovendien ontmoette ik niet den rechten persoon die mij daarover had kunnen inlichten. Maar ik houd u voor iemand die hier juist past."

„Is dat de reden waarom u verlangd hebt mij te spreken?"

„Neen, maar ik zou gaarne van u willen hooren, hoe ik het moet aanleggen rechters en juryleden die door hun neus praten, geen ergernis te geven."

„Staat u er op dat ik u dat zal zeggen?"

„Zooals ik de eer had u te verzoeken."

„Nu dan, waarom draagt u een zwart vilten hoed met een breeden rand, zooals nog nooit iemand in Boston gezien heeft?"

„Daarmee ben ik hierheen gekomen en het schikt mij niet een anderen te koopen."

„Is het werkelijk zoo treurig met u gesteld?"

„U maakt u, geloof ik, een geheel verkeerde voorstelling van het bestaan van een radicaal advocaat. Met twintig zulke zaken als deze ben ik nog niet gelukkig. Vanavond is er twee dollar, veertien centen in de kas. De heeren hebben mij honderd-vijftig dollar per week aangeboden zoolang de behandeling duurt, maar u weet hoe dat gaat: wanneer er achttien weken voorbij zijn, zullen zij er zeventien ten achter zijn en

wanneer ik eindelijk een chèque krijg, kom ik op eens voor een onvoorziene uitgave te staan waarvoor ikzelf zal hebben te zorgen. U moet niet vergeten dat ik eigenlijk geen advocaat ben, — dat is nu uitsluitend tijdelijk en toevallig. Ik ben veel meer organisator en propagandist en zoo zal ik eerst moeten vechten voor het weinige geld dat ik ontvang."

„Zoo erg zal het niet zijn, Mr. Swenson."

„U is een nieuweling, Mrs. Thornwell, maar voor mij is dit het twintigste comité en u kunt mij gelooven als ik u verzeker dat ik weet hoe het daar toegaat. Het zal zeker niet de schuld van de deelnemers zijn. Aan hun oprechtheid en hun toe-wijding zal niets ontbreken, maar zij zijn arm en ietwat bekrompen en niet gewoon het geld uit te geven met het achtelooze gebaar dat de meer bevoorrechten als wij zich hebben eigengemaakt. Zij zullen niet inzien waarom ik zoo-veel geld moet hebben en wanneer de kranten en de buiten-staanders gaan rondstrooien dat ik een paar maal honderd-duizend dollars in de wacht gesleept heb, zullen zij het nog gelooven op den koop toe. Ik heb u dit nu al willen zeggen omdat, wanneer alles achter den rug is, mijn eenige kans om den achterstand van mijn honorarium binnen te krijgen, zal zijn dat een van uw vriendinnen zich de zaak aantrekt. En als dat gebeurt, dan krijg ik een nieuwen hoed."

„Intusschen," — gaf Cornelia in overweging, — „zoudt u alvast uw haar kunnen laten knippen."

„Wanneer ik dat deed," — antwoordde de ander, — „zou mijn hoed nog veel grooter daardoor worden en zou ik hem op mijn ooren moeten dragen."

Na afloop van den maaltijd keerden zij naar de kleine huiskamer terug en toen zij zich weer bij het gezellige haard-vuur bevonden, vroeg Swenson zijn gastvrouw verlof de deur te sluiten. Toen schoof hij zijn stoel dichter bij Cornelia, liet zich daarin neervallen en begon:

„Mrs. Thornwell, ik heb mij geruimen tijd met deze zaak bezig gehouden en ik beken, dat ik volkomen de kluts kwijt ben. Den laatsten keer toen ik met Vanzetti gesproken heb, heeft hij mij gezegd dat u de eenige Amerikaan is in wie hij

vertrouwen stelt. Hij is een bewonderaar ook van uw kleindochter, maar hij is bang dat het haar zou ergeren wanneer ik rechtuit met haar sprak."

„Daarin vergist hij zich toch," — zeide zij met een glimlach dien het haar niet mogelijk was te onderdrukken. — „Ik ben in dat opzicht veel kwetsbaarder dan Betty. Het jongere geslacht staat er op zijn eigen weg te gaan."

„Wanneer u het mij niet kwalijk neemt, dan houd ik het voorloopig nog met de ouderen. U en ik hebben den ernst van het leven ondervonden en daaraan hebben wij een vasten ondergrond te danken. Zou het onbescheiden zijn wanneer ik u verzocht mij uw vertrouwen te schenken?"

„In het geheel niet, Mr. Swenson. Ik wil u graag vertellen al wat ik weet. Ik ben alleen maar bang dat het niet veel zal zijn."

„In de eerste plaats al wat u van die beide mannen weet, — wat dienstig kan zijn om mij een meening over hen te vormen."

„Sacco ken ik bijna in het geheel niet; ik heb hem hoogstens drie malen ontmoet vóórdat hij gevangen is genomen. Daarna heb ik hem drie malen in Dedham opgezocht, ook omdat ik wilde weten wat ik aan hem had."

„En wat is uw slotsom geweest?"

„Het dunkt mij buitengewoon moeilijk hem in deze omstandigheden te doorgronden. Ik houd hem voor eenvoudig en onbedorven. Daarbij is hij niet gewoon op de dingen dieper in te gaan . . . Hij is eer geneigd zich met een algemeenheid tevreden te stellen, — bij voorbeeld dat de rijken de armen uitbuiten, dat zij de vijanden van de armen zijn en in den omgang met hen altijd door zelfzuchtige overwegingen gedreven worden. Natuurlijk is er in die opvatting geen plaats voor mij. Waarom zou een rijke vrouw die in de gelegenheid is al haar wenschen te bevredigen, zich de moeite getroosten naar Dedham te tuffen om daar een anarchist in de gevangenis op te zoeken? Ik hoor dat hij in den omgang met zijn vrienden van nature hoffelijk en hartelijk is. Hij heeft mij nooit den geringsten zweem van achterdocht ge-

toond, maar mogelijk ziet hij in mij niets anders dan een val die de vijand voor hem heeft uitgezet, U weet misschien dat in een cel naast de zijne een tijd lang een spion gezeten heeft?"

„Ja, dat heeft hij mij verteld."

„Zoo heeft men ook moeite gedaan er een in zijn huis binnen te loodsen als kostganger van zijn vrouw. Ik hoor dat dit een plannetje van den districtsprocureur moet geweest zijn. Het schijnt wel, dat men te hooge eischen stelt, wanneer men van die heeren een weinig begrip van kieschheid verlangt waardoor zij toch allicht zouden inzien, dat een vrouw die men van haar man gescheiden heeft en die binnen enkele maanden een kleintje verwacht, aan een vrouwelijke kom-mensaal de voorkeur zou geven. Dat is althans de meening van hen beiden, man en vrouw, en zij zijn daaróver zeer ver-bolgen. Ik heb het beter geoordeeld daarover niet met hen te spreken. Toen ik bij Nick was, heb ik het met hem over zijn tuin gehad en over de prachtige tomaten die hij daar kweekte en die hem als kinderen waren. Ik heb hem een bos chrysanthemums gebracht... Hij mag althans bloemen hebben, wat Bart niet wordt toegestaan."

„Neen, dat is streng verboden!"

„Dat is het reglement van Charlestown. Zij schijnen bang te zijn dat daarmee een mes of een zaag wordt binnen-gesmokkeld of misschien vergif. Ik heb er op gevonden dat ik hem één enkele bloem breng en wanneer ik den cipier vraag die bij hem te mogen laten, dan schaamt hij zich neen te zeggen."

VII.

Cornelia had meer dan een uur noodig voor het verhaal van haar kennismaking met het gezin Brini en van al wat zij daar had bijgewoond. Zij sprak van de overtuiging en van de droomen van Bart, van zijn werk en van zijn levenswijze. Ook vergat zij het zieke katje niet dat door zijn toedoen in leven gebleven was en evenmin de konijnen, die hij op een goeden dag in een zak mee naar huis gebracht en in een

omheind stuk van den tuin onderhouden had, totdat het een droevige zekerheid voor hem geworden was, dat geen aardsche macht die schepselen beletten kon al knagende hun weg te vinden en op de groente van de Roomsche buurvrouw, Mrs O'Dowd, te gast te gaan. Toen vertelde zij van de verloren beurs die hij geweigerd had van den politie-agent aan te nemen en van de rubberschoenen die hij den armen werkman gelaten had, — al die nietige gebeurtenissen die bestemd waren eenmaal hoofdstukken van de Vanzetti-legende te worden en te berde kwamen zoo vaak zijn Italiaansche vrienden zijn naam noemden.

Aangezien een advocaat er recht op heeft de heele waarheid te hooren, verzweeg zij de vechtpartijen niet die hadden plaats gevonden, — ook niet dat de jonge anarchisten gewapend naar de vergadering van Galleani waren gegaan en met het vaste voornemen hun held, als het zijn moest, ten koste van hun eigen leven te verdedigen en hoe Bart zich een revolver verschaft had en beloofde dat de vijand hem niet levend in handen zou krijgen.

„Nu komen wij waar ik u hebben wilde," — zeide Swenson. — „Is het u bekend of die revolver dezelfde is die hij bij zich had toen hij gevangen werd genomen?"

„Ik geloof, dat hij ze weggegeven heeft," — antwoordde Cornelia. — „Zoover ik hem ken, zou hij nooit iets vier jaren lang in zijn bezit hebben gehouden."

„Ik kan niet van hem te weten komen waar zij die revolvers vandaan hebben gehaald, het is mij onmogelijk daarachter te komen. En daarom ook voel ik zoo weinig voor de zaak. Zij zijn bang voor mij, voor mij en voor ieder ander."

„Zij hebben ook reden voorzichtig te zijn. Maar zouden zij tegenover Tresco misschien openhartiger zijn?"

„Wanneer ik hen beiden met Carlo samen kon brengen, dan geloof ik wel, dat wij het met elkander eens zouden worden, maar nu doen zij niet anders dan de geschiedenissen herhalen die zij de politie hebben opgedischt en hun vrienden volgen dat voorbeeld. Zoo heb ik al mijn best gedaan van Orciani stellige bewijzen los te krijgen. Kent u hem?"

„Zeer oppervlakkig."

„Hij heeft den moed van een man en het verstand van een kind. Het is een onnoozele Italiaansche boerenjongen die van het platteland daarginds plotseling in den maalstroom van Amerika geworpen is. Ik heb het zoover gebracht, dat hij mij een weinig genegenheid toedraagt en ik kan hem over alles ter wereld aan het spreken krijgen, behalve over dit geval. Ik wijs hem er op, wanneer hij met zichzelf in tegenspraak komt, maar dat helpt mij niets. Dat is trouwens een eigenaardigheid van alle Italiaansche anarchisten die ik de gelegenheid gehad heb gade te slaan: wanneer zij eenmaal beweerd hebben dat zwart wit is, dan zijn zij in staat dat langer vol te houden dan alle andere menschen die ik ooit ontmoet heb. Intusschen zal het toch noodig zijn hun aan het verstand te brengen, dat zij een Amerikaansche jury niet met die verzinsels aan boord kunnen komen, — dat zou de zekerste manier zijn om hun leven te verspelen."

„Wat zijn dat voor verzinsels, Mr. Swenson?"

„De verklaring die zij geven van wat zij in den avond van hun gevangenneming hebben uitgevoerd. Ik kan niet van hen gedaan krijgen, dat zij toegeven dien avond in de buurt van Johnson geweest te zijn. En toch is het een feit dat niet te loochenen is. Aan beide zijden van den weg ligt moerassig weiland en Sacco en Vanzetti moeten daarlangs gekomen zijn om van de plaats waar zij, naar hun eigen zeggen uit den auto gestapt zijn, de plek te bereiken waar zij weer zijn inge-stapt. Wanneer het er ons om te doen is hen in een behou-den haven te brengen, dan moeten wij met een verklaring komen, die in de oogen van de jury geloofwaardig is."

Beiden zwegen een korte poos. Lee Swenson stond op van zijn stoel en ging naar de deur die toegang gaf tot de eet-kamer en die hij opende om zich te vergewissen dat er geen luistervinken waren. Toen kwam hij terug en zeide met gedempte stem:

„Mrs. Thornwell, ik weet genoeg van Boston om te begrij-pen, dat u mij met verbazing aanhoort, wanneer ik u voor-

stel een geschiedenis op te stellen, die de jury kan worden voorgelegd."

„U schijnt u daarbij van verzachtende termen te bedienen."

„Dat doet ieder vakman wanneer hij het over de duistere zijde van zijn werk heeft."

„Ik had gemeend dat in dit geval, nu wij met twee menschen te doen hebben die onschuldig zijn..."

„U meent dat wij op de kracht van de waarheid kunnen vertrouwen?"

„Ja, ik beken dat ik zoo onnoozel was."

„Mrs. Thornwell, ik kan u alleen zeggen dat de ondervinding die ik met minstens een dozijn arbeiders-processen heb opgedaan, mij geleerd heeft dat het volstrekt noodzakelijk is den vijand met zijn eigen wapens te bestrijden."

VIII.

Er gleed over het kleine ronde aangezicht van Cornelia een uitdrukking van angst en haar zachte bruine oogen openden zich wijder dan gewoonlijk en staarden den man aan die tegenover haar zat. Zij zag een grof, vierkant gelaat, van de pokken geschonden en met een benedenkaak die zich telkens weer omhoog en ter zijde drong. Boven zijn oogen welfden zich ruige, gele wenkbrauwen, — om kort te gaan, het was het aangezicht van een man die gewoon was te midden van den strijd te leven, — zeer ongelijk aan de bezoekers en de bewoners van de Golf.

Toch was hij niet een volslagen vreemdeling in die kringen en wat in het binnenste van die uitverkorenen omging, was hem niet geheel onbekend.

„Mij dunkt, u overlegt bij uzelve, Mrs. Thornwell, dat ik uit het wilde en ruwe Westen kom en de dingen daar heel anders toegaan dan in Massachusetts. Maar ik verzeker u, dat het overal koekoek één zang is, zoodra de radicalen van geweld beschuldigd worden. De machthebbenden zijn overtuigd van de schuld van den verdachte, en wanneer het niet van deze misdaad is, dan van andere die geen haar beter zijn,

zoodat een vervolging altijd een verdienstelijk werk is. Wanneer een begin is gemaakt met de openbare behandeling, ziet men daar politie-ambtenaren die het als een onderdeel van hun taak beschouwen alles te bezweren wat hun door hun chefs in den mond wordt gegeven. Ook vindt men er soms een oude bekende van de justitie die weet dat er iets tegen hem in de maak is, maar dat men hem met rust zal laten, mits hij in den gewenschten zin een verklaring aflegt. In deze zaak zullen verscheiden arbeiders van de schoenfabriek opkomen, die niet in staat zijn tusschen waarheid en leugen te onderscheiden, maar met dat al niet ongevoelig zijn voor een stoffelijke belooning en nu gereed staan een van buiten geleerd lesje op te dreunen. Het klinkt zoo eenvoudig . . . Ja, ik heb de bandieten gezien en ik heb gezien dat zij schoten en ik ben er zeker van, dat het deze mannen geweest zijn. Deze getuigen zullen Sacco en Vanzetti tegenover zich hebben en wanneer zij worden uitgenoodigd het uiterlijk van de bandieten te beschrijven, hebben zij het origineel bij de hand en de rechter wordt op zijn wenken bediend."

„Ik heb het Plymouth-proces bijgewoond," — zeide Cornelia, — „en de partijdigheid die ik daar gezien heb, heeft mij diep geërgerd, maar ik heb toch niet kunnen gelooven, dat alles tevoren was klaargemaakt."

„Mijn kennis van uw Massachusetts-proces," — zeide Lee Swenson, — „heb ik nu zeven jaar geleden in de zaak van Ettor-Giovannitti opgedaan, het volmaakste rechterlijk komplot dat ik ooit heb bijgewoond. Die mannen waren evenmin schuldig als ik, maar elk woord van het getuigenverhoor was te voren afgesproken. De slachtoffers waren Italianen, bekwame en daarom gevaarlijke jongens en een van hen was een talentvol dichter. En hoe hebben wij hen er door heen geholpen, Mrs Thornwell? Meent u, door op de waarheid te vertrouwen? Wij hadden zeventien ooggetuigen van den moord op Anna La Piza en allen waren eenstemmig in hun verklaring, dat een ambtenaar van de politie de schuldige was, maar omdat zij allen Italianen waren en ook met het oog op hun aantal durfden wij daarmee niet voor den dag

te komen uit vrees dat de jury het voor een opgezet zaakje zou houden. Dat is een staaltje van de kracht die de waar=heid in Massachusetts heeft, Mrs. Thornwell."

Lee Swanson wachtte op het antwoord van Cornelia, maar wat kon zij daarop zeggen?

„Bij gelegenheid," — zoo vervolgde Swenson, — „zal ik u de geheele toedracht van het geval vertellen, een verwikke=ling van komplotten en tegen=komplotten waarop een lange misdadigers=roman zou kunnen teren. De districtsprocureur had een politieke ruzie met William M. Wood, den beheer=der van de wol=trust en zoo was het ons mogelijk inzage te krijgen van de chèques die Wood had uitbetaald voor het plaatsen van dynamiet, met het doel de leiders van de aan=eengesloten arbeiders deswege te laten veroordeelen. Met dat bewijs in handen, waren wij in staat de directie van de wolspinnerij onmogelijk te maken en zelfs werden de heeren gedwongen de een na den ander als getuige te verschijnen en te bevestigen, dat de leiders van de stakers niet hadden opgehouden hun volgelingen het gebruik van geweld te ont=raden. Ik zou u verscheiden wetten van den Staat Massa=chusetts kunnen noemen waartegen wij met den opzet van dat relletje gezondigd hebben en indien wij dat niet gedaan hadden, zou de wereld nooit de „Pijlen in den Storm" van Arturo Giovannitti gelezen hebben."

Cornelia staarde voor zich uit en peinsde over dit zonder=ling zedelijk raadsel. Eindelijk zeide zij:

„Ik heb altijd geleerd, Mr. Swenson, dat een mensch het sterkst is wanneer hij de waarheid spreekt."

„O, zeker . . . Ik heb Emerson gelezen, maar wat kan ik daarmee vóór een rechtbank uitrichten? Herinner u het proces van Vanzetti in Plymouth. De beschuldigde had een alibi zoo goed als iemand het maar wenschen kon. De mis=daad was op den dag vóór Kerstmis bedreven en de ver=orberde paling kwam het geheugen van een ieder te hulp. Was dat alibi u voldoende?"

„Ik was daardoor volkomen overtuigd. Ik ben met Trando naar de noordelijke wijk van de stad geweest en ik heb mij

alle plaatsen laten aanwijzen die in het proces ter sprake zijn gekomen. Voor dien jongen is elk plekje vol herinneringen aan Bart dien hij als een heilige vereert."

„Alles goed en wel, maar wat koopt u daarvoor? U hebt u tegenover de jury van Plymouth op de waarheid verlaten, maar ik kan niet zien dat u daarmee veel is opgeschoten. Neen, Mrs Thornwell, wij moeten onze belagers met hun eigen wapens bevechten. Elke beweging van hen moeten wij met een tegen-beweging beantwoorden en daarbij onszelf inprenten dat de jongens onschuldig zijn en al wat wij voor hun bevrijding doen, een loffelijk werk is. En ten slotte zal het goed zijn, dat wij liefhebberij in ons werk hebben en met hetzelfde genoegen een alibi in orde maken, waarmee een romanschrijver de verwikkeling van zijn verhaal opzet."

„Is dat nu werkelijk de dunk dien u mij van uw beroep wilt bijbrengen, Mr. Swenson?"

„Streng vertrouwelijk, Mrs Thornwell. Dat hoef ik u wel niet te zeggen."

„O, daar kunt u op rekenen."

„Ik wilde u van de waarheid overtuigen dat er in Amerika geen andere manier bestaat als advocaat van strafzaken te slagen. Ik heb nooit van iemand gehoord die het langs een anderen weg beproefd heeft en ik geloof ook niet, dat het mogelijk is. Dat zijn nu eenmaal de regels van het spel en wanneer men het speelt, dan behoort men het te nemen zoo-als het is."

„Ik vermoed dat het de zenuwen sterk aanpakt."

„Wij zijn hier in Amerika en het is een goed land, wanneer men tegen de eischen die het stelt, opgewassen is. Men speelt hier om een hoogen inzet en telkens weer is het quitte of dubbel voor wie de teekenen van het spel verstaat. Win den grooten prijs en je bent een man in bonis, — verlies en je bent een bedorven man. Daarom bega ik een groote dwaas-heid met een zaak als deze in handen te nemen. Om vooruit te komen, moet ik iets ondernemen dat de aandacht trekt, maar wanneer het niet lukt, moet ik weer van onderaf begin-nen. Dat is de groote moeilijkheid waarvoor iedere radicale

advocaat zich geplaatst ziet en ik zou u daarom de vraag willen voorleggen of hij zich de weelde kan veroorloven er een hart op na te houden. Kan hij werkelijk begaan zijn met het lot van iemand als dien Bart van u die buiten zijn toe- doen in de ellende beland is? Ik sta voor een beslissende keus en mijn houding zal grootendeels van de vrienden van Bart afhangen."

Er volgde een korte stilte.

„Wat wilt u dat ik u zal zeggen, Mr. Swenson?"

„Voor het oogenblik niets in het bijzonder. Dat komt later. Ik wensch dat u zult bedenken wat er aan een beschuldiging wegens moord vast zit en hoe men zich daartegen heeft te verdedigen en vóór alles wil ik vermijden dat u, wanneer u later onstichtelijke bijzonderheden vernemen mocht, er den brui aan geeft en mij met de Italianen aan mijn lot overlaat."

IX.

Lee Swenson had zijn hart uitgestort en de beurt was nu aan Cornelia. Zij zat daar met gevouwen handen en gesloten oogen, maar uit de trilling van de oogleden kon men opmaken dat het daarachter spookte. Toen zij eindelijk begon te spre- ken, klonk haar stem zwak en kostte het haar moeite haar woorden te vinden.

„Nog nooit in mijn leven heb ik voor zulk een moeielijk geval gestaan, Mr. Swenson."

„Dat wil ik gaarne aannemen. U hebt uw leven door- gebracht onder menschen die nooit van moord beschuldigd worden. Daarbij hebt u altijd geleefd onder een strenge zede- wet die geen ruimte laat voor meineed." — En toen hij tranen zag in de oogen van de oude vrouw, liet hij daar snel op volgen: „Ik ben bang dat ik u in één opzicht onderschat heb, Mrs Thornwell, — ik meende dat u beter van de zedelijke hoogheid van uw stad onderricht was. U hebt Larry Shay over dit geval geraadpleegd, niet waar?"

„Hoe weet u dat?"

„Ik heb mijn bronnen van inlichtingen. Hoe is u er toe gekomen u tot hem te wenden?"

„Mijn schoonzoon Henry Cabot Winters had mij zijn naam genoemd."
„En waarom heeft hij dat gedaan?"
„Hij beweerde dat Shay de meest geschikte man was om de beide jongens vrij te krijgen."
„En hoe heeft dat bezoek zich toegedragen?"
„Hij verlangde vijftig-duizend dollars en ik heb hem gezegd dat wij die niet hadden."
„Wat heeft hij toen gezegd?"
„Hij heeft er mij op gewezen, dat het een beschuldiging wegens een halsmisdaad betrof en dat er verbazend veel werk aan verbonden zou zijn."
„Welke beteekenis hebt u daaraan gehecht?"
„Dat is tamelijk duidelijk. Hij bedoelde dat het een langdurig proces beloofde te worden."
Lee Swenson lachte, — met dien hoffelijken lach dien hij gewoon was uit eerbied voor Boston in zijn binnenste op te sluiten. — „U is veel te goed, beste Nonna. Ik vraag verlof u met denzelfden naam als Bart aan te spreken. Er ligt in dien naam voor mijn gevoel tegelijk iets hartelijks en iets eerbiedigs."
„Wat zou ik daartegen kunnen hebben?"
„In het Westen," — zei hij, — „noemen zij mij Lee en zij wachten daarmee niet een menschenleven, zooals hier in Boston. Maar wij zijn afgedwaald van Larry Shay; wanneer hij de zaak in handen had genomen, dan was er geen sprake meer geweest van een proces."
„Wat wilt u daarmee zeggen?"
„Niets anders dan dat Larry de officieele „regelaar" is van het politiek gezelschap dat in Boston en omstreken de lakens uitdeelt. Wanneer u een misdaad op uw geweten hebt en dat uitkomt, dan wenden uw vrienden zich tot hem om te weten te komen hoeveel er mee gemoeid kan zijn de zaak te begraven."
„O, Mr . . . Lee!"
„Er is niets aan te doen . . Een beminnelijke en argelooze dame, een telg van het blauwe bloed, heeft dezen haai van de

wet een voorstel overgebracht dat niets minder bedoelde dan de rechterlijke macht van Massachusetts om te koopen. Hij heeft u een tegenvoorstel gedaan en u hebt zelfs niet het flauwste vermoeden gehad van wat er gaande was!"

„Is u daar waarlijk zeker van?"

„Maar dat weet toch een ieder die maar een weinig op de hoogte is van wat hier achter de schermen voorvalt. Ik kan u nog meer zeggen... Er worden hier zaken opgezet om dan met vrucht tot afpersing te kunnen overgaan. Ik zou u heel wat in die richting kunnen vertellen, maar het zijn geschiedenissen die zich slecht leenen voor uw ooren en waarin ook van vrouwen en verdachte huizen voorkomt."

Er volgde een pauze waarin Cornelia ingespannen nadacht.

„U wilt dus zeggen, Mr. Swenson, dat wanneer ik vijftigduizend dollars op tafel leg, die heeren van de politiek er voor zorgen dat de vervolging van onze beide jongens gestaakt wordt?"

„Dat is juist mijn bedoeling. Ik begrijp dat dit een verbijsterenden indruk moet maken op een dame van het blauwe bloed die zich haar leven lang op den achtergrond gehouden heeft en eertijds haar echtgenoot den gouverneur in fraaie redevoeringen den lof van het Gemeenebest heeft hooren verkondigen."

X.

De telefoon schelde en Betty verlangde haar grootmoeder te spreken. Zij en Joe hadden hun avond voortreffelijk besteed in de vergadering die zij hadden bijgewoond en waarvan zij een oogst van vijf-en-twintig dollars in bijdragen hadden binnengehaald. Maar Betty had dien avond nog meer te doen. In de telefoon kon zij daar moeilijk meer van zeggen, maar het zou wel laat worden en zij hoopte dat grootje niet op haar wachten zou. Zij hing den hoorn op en Lee Swenson nam afscheid en erkende dat hij haar voor dien avond zwaar genoeg beladen had. Hij verlangde geen beslist antwoord van haar en begreep dat zij over alles nog eens rijpelijk wenschte

na te denken. Cornelia dankte hem voor hetgeen hij gedaan had.

Zij ging niet naar bed, maar zette zich in den leunstoel neer, waarin de advocaat gezeten had. Het was alsof een wervelwind zich van haar gedachten meester maakte en ze naar de vier windstreken verspreidde. Zij, Cornelia Thornwell, de weduwe van den rechtschapensten gouverneur dien de Staat Massachusetts in de laatste eeuw gehad had, van den onverbiddelijksten bestraffer van misdaad en omkooperij, — zij had in deze zelfde kamer geluisterd naar een voorstel tot deelgenootschap aan meineed!

Dit was de straf die voltrokken werd aan Cornelia Thornwell, de ijverige voorstandster van de vrouwen-beweging. Nu werd het haar duidelijk wat verstandige mannen haar onder het oog wilden brengen: dat de aangewezen plaats voor de vrouw haar thuis was. Ja, de bestemming van de vrouw was in de Naai-Club lange flanellen rokken te vervaardigen die de vrouwen weigeren te dragen. De plaats van de vrouw was het liefdadigheids-kantoor van de Drie-eenheids-kerk waar welopgevoede dames samenkwamen ten einde omtrent ziekenbezoek en weezenverzorging te overleggen. En wanneer een dame er op stond zich in de ruwe booze wereld te wagen, dan was dit het wedervaren dat haar wachtte: meineed en aanzetting tot meineed. In haar verbeelding zag Cornelia die ontzettende woorden boven de kolommen van de Bostonsche dagbladen.

De ziel van Bartolomeo Vanzetti hield de wake bij haar en deelde haar bekommernis. Bart sliep niet rustig in zijn gevangenis-cel. Hij lag wakker en dacht voortdurend over zijn zaak en peinsde over brieven die hij wilde schrijven en wenken die hij vrienden en raadslieden wenschte te geven. Zijn geest was in haar nabijheid en Cornelia richtte allerlei vragen tot hem die zij in zijn lichamelijke tegenwoordigheid zonder twijfel achterwege zou hebben gelaten. Wat verlangde hij dat zij doen zou? En wat zou het best zijn voor de goede zaak, voor de gerechtigheid waaraan hij zijn leven verpand had?

Zij ondervroeg haar eigen ziel. Wat was goed en wat

kwaad? De zijde te kiezen van de strenge zedewet van het Puriteinsche Boston, door allen met den mond beleden en door ach zoo weinigen metterdaad beleefd? Zeggen dat de wet heilig was en de eed den mensch bond jegens God en dat het een mensch beter was te sterven dan zich aan Gods wet te vergrijpen? Het is niet moeielijk ons hieraan te houden, indien het onszelven aangaat, — er is iets in ons, dat zich gelukkig zou achten te mogen sterven voor een wet. Maar wanneer het leven van een ander op het spel stond, had men dan het recht hem die wet op te dringen?

Vanzetti had bewezen geen aanhanger van die leer te zijn, in zoover hij zich niet ontzien had tot de gestelde macht onwaarheid te spreken. Maar welbezien stond hij voor hetzelfde vraagstuk als Cornelia: hij loog niet in het belang van zichzelf, maar in dat van anderen. Het was reeds eenigen tijd geleden dat Cornelia hem een hoogst ernstige vraag had voorgelegd. Het bleek dat er tegen Sacco aanmerkelijk meer bewijzen dan tegen Bart voorhanden waren en met het oog hierop kon het raadzaam zijn voor elk een afzonderlijk proces te eischen, ten einde althans één van beiden te redden. Maar Bart had zonder de geringste aarzeling dit denkbeeld van de hand gewezen. „Red Nick: hij heeft vrouw en kinderen!" — Dat was zijn opvatting van het begin tot het einde.

Cornelia overdacht de opmerking van Lee Swenson dat zij te midden van menschen geleefd had die niet van misdaden beschuldigd werden. Zorgvuldig gekozen woorden van een echte advocaten-uitspraak ... Dus niet degenen die geen misdaden bedreven, maar degenen die daarvan niet beschuldigd werden ... Zij riep haar geheugen te hulp en dwong zichzelve de werkelijkheid onder de oogen te zien. Kon men naar waarheid beweren dat haar standgenooten de leugen versmaadden? Zij herinnerde zich het geval van Jerry Walker, — nog kortelings had zij het met haar schoonzoon daarover gehad. Hadden Rupert en Henry hun slachtoffer voorgelogen om hem zijn eigendom afhandig te maken? Daaraan viel niet te twijfelen. Henry had ook zijn schoonmoeder voorgelogen en daarin de natuurlijkste zaak ter wereld gezien. En eindelijk

hadden zij ook hun deelgenooten misleid, die hen nu rekenschap daarvan vroegen, — zooals Cornelia in de familie had opgevangen.

Rupert en Henry zouden vroeger of later een kruisverhoor hebben te ondergaan omtrent hun handelwijze in het bewuste geval. Zouden zij bereid zijn het voornemen te bekennen, hun toeleg zich het vermogen van Jerry Walker dat men op tien-millioen kon schatten, toe te eigenen? Zouden zij uitgaan van de overtuiging dat de wet heilig is en de eed bindend tegenover God? Zij zouden wel wijzer zijn! Het sprak vanzelf, dat zij het recept van Lee Swenson zouden volgen: met hun advocaten overleggen en een ingewikkelde geschiedenis verzinnen, elke bijzonderheid daarvan uit het hoofd leeren, dan in de getuigenbank verschijnen en er dapper op los liegen... Zoo zouden Rupert en Henry zich er doorheen slaan en de heele stad zou weten wat er aan de hand was en er zich kostelijk mee vermaken.

XI.

Een wereld vol leugens, een wereld die op den grondslag van de leugen rustte, zoodat al wie de waarheid diende, een droomer en een dweper gescholden werd, — erger nog, een verrader van zijn vrienden, van zijn familie en van zijn klassegenooten, een onmogelijk mensch, een lastig heerschap, een wijsneus die zijn grillen boven de rechten van zijn naaste stelde, iemand die er een bijzonder behagen in schiep, roet in het eten te gooien...

Leugens en nog eens leugens! Het was in den herfst van het jaar 1920 en een uitgebreide politieke campagne had haar hoogtepunt bereikt. Amerika had opgehouden een republiek te zijn en was een onbeperkte monarchie geworden en de heerscher heette de Vorst der Leugenen! Dat kleine mannetje, „de Zwijgende Cal" dien Cornelia als gouverneur van den Staat gekend had, was met behulp van een leugen tot Vice-president van de Vereenigde Staten gekozen. De man die voor de politie-staking de vlucht genomen had, werd

beloond voor het breken van die staking! Zijn aanhangers waren er in geslaagd het rapport van de commissie uit de burgerij te doen verdwijnen en hadden daartegen een kinder=sprookje in omloop gebracht dat eenige overeenkomst met het verhaal van George Washington en den kersenboom ver=toonde.

Maar nog erger was het gesteld met den man, die tot President stond gekozen te worden. Het brein van Cornelia was als een heksenketel, dank zij het nieuws dat Joe Randall thuisbracht, want Joe kende de mannen van de kranten en ving van hen de nieuwtjes op die niet gedrukt konden wor=den, maar zeer geschikt bleken voor het kruiden van de maal=tijden in het welbekende eetkamertje. Joe was bitter ont=goocheld, nadat hij vier maanden met de Amerikaansche zeden en het Amerikaansche recht in aanraking was geweest en het was zoover met hem gekomen, dat hij geen grooter genoegen kende dan de zwaarste euveldaden van de eersten in den lande te gelooven. Senator Harding, wiens verkiezing tot president vrij wel verzekerd was, bleek de uitverkorene van de olie=mannen die voornemens waren de ondergrond=sche petroleum=voorraden ten koste van het volk te plun=deren. Hij was aangenaam van voorkomen en van optreden, een volmaakt staatsman, indien men de kapitalistische dag=bladen gelooven mocht, — maar Joe noemde hem een schijn=heiligen afschaffer, een potentaat van een provincie=stad, wiens ideaal was in zijn hemdsmouwen tabak te pruimen en poker te spelen. Zijn helpers moesten een krantenman zoeken die zijn redevoeringen opstelde en wanneer men de hand van hem aftrok, ging hij zich te buiten aan veel=lettergrepige woorden waarvan hij de beteekenis niet kende.

En wat nog erger was: hij reisde door het land met een jonge dame die zijn maîtres. was. Hij logeerde met haar in de kostbaarste hotels en wanneer men zich daarop een aan=merking veroorloofde, stond hij onmiddellijk met zijn visite=kaartje gereed. Dit was een volkomen nieuw element in de geschiedenis van Amerika.

XII.

Het was inderdaad een onherbergzame wereld! Wie kon het uithouden in een land waar zulke misdaden bedreven werden! Een gevoel van levensmoeheid maakte zich plotse= ling van Cornelia meester, een verzwakking van het hart. Het werd tijd voor haar zich terug te trekken en de wereld aan een nieuw geslacht over te laten dat zich in het bezit van sterker zenuwen verheugde en zich door zulke dingen niet van de wijs liet brengen... De weggeloopen grootmoeder zocht een veilige toevlucht.

Het vuur in den haard was bijna uitgebrand en de kamer begon koud te worden. De kilheid drong door tot in het gebeente van de oude vrouw die onbewegelijk in haar stoel zat. Zij keek op de klok: het was reeds twee uur in den morgen en plotseling bedacht zij, dat Betty nog niet was thuis gekomen. Waar zou het kind op dit uur kunnen zijn?

Lee Swenson had haar verzocht met Betty niet over deze moeielijkheden te spreken, maar dit scheen haar toe de grens van de onoprechtheid te naderen. En daarbij, — Betty was jong en kende geen vrees en ging voor geen bezwaren uit den weg. Indien zij iets voor haar kleindochter moest ver= borgen houden, zou dit voor haar de beteekenis hebben van een nieuw verdriet in een wereld waar het verdriet aan de orde van den dag was.

Daar hoorde Cornelia iets in de hall en zij richtte het hoofd op. Het geluid van een sleutel en de deur werd geopend. En Betty kwam binnen, met de rozen op het aan= gezicht en glanzende van een wandeling in de koude nacht= lucht.

„Maar, Grootje, hebt u op mij zitten wachten? Waarom hebt u dat gedaan?"

Zij sloot de deur en ging tot Cornelia. Over haar gelaat lag een mengeling van genegenheid en geheimzinnigheid.

„Mijn lieve, beste, u hebt het vuur laten uitgaan en u zit hier te bevriezen."

Betty straalde van levenswarmte, het bloed kleurde haar

wangen en haar hals, het kwam en verdween als het noorderlicht in een winterschen hemel, — een verrukkelijk schouwspel voor de oogen. Zij was zoo fijngevoelig. Zou zij die gruwelen kunnen aanhooren, zonder dat haar hart daarbij van ontzetting ineenkromp?

„Lieve grootje, wat schort er aan? Er is iets dat u hindert!" — De ziel van Cornelia was als een opengeslagen boek voor haar. — „Wat is er gebeurd? Heeft Lee Swenson slecht nieuws gebracht? .. Laat u door hem niet bang maken... Het zal ons vast en zeker lukken die jongens er door heen te helpen... Heeft hij er een zwaar hoofd in?"

„Neen, kindlief."

„Wat heeft hij dan gezegd? Biecht eens op."

„Wij hebben het over allerlei gehad, over het proces en nog zooveel meer. Wij leven in een afgrijselijke wereld, Betty."

„Ja, zij gaan lukraak te werk en nu en dan blijkt, dat zij inderdaad den schuldige te pakken hebben. Het is werkelijk moeielijk de draden vast te houden en uw arme hoofd kan er licht de kluts bij kwijt raken. Heb ik het juist geraden?"

„Mr. Swenson heeft liever dat ik er niet over spreek..."

„Die oude schelm!" — zeide Betty lachende. — „Beeldt hij zich misschien in dat hij iets voor Joe en mij geheim zal kunnen houden? Ik weet te goed wat er op het spel staat en ik beloof u dat ik mijn mond zal houden. Maar u kunt hem uit mijn naam zeggen, dat ik nog eer dan u weet wat er in uw hoofd omgaat en dat hij zonder de hulp van Joe en mij de zaak nooit tot een goed einde zal brengen. Dit is nu eens echt een werkje voor jonge menschen."

Betty ontdeed zich van haar mantel en van haar hoed met bonten rand en knielde bij haar grootmoeder neer. Toen legde zij haar warme aangezicht naast het koude van Cornelia en zeide.

„Hoe komt die man er toe een lieve vrouw als u met zijn geheimen lastig te vallen! Ik stel mij voor dat hij u gezegd heeft hoe de getuigen zich dikwijls aan onwaarheid bezondigen en de advocaten van den beschuldigde dat met gelijke munt betalen. Heeft dat zoo'n diepen indruk op u gemaakt?"

„Hoe kom je zoo laat, kindlief?" — vroeg Cornelia: het was de eenige uitweg die haar inviel.

„Breek u daar het hoofd niet mee, dat staat ook met gewichtige geheimen in verband, — morgenochtend zal ik u daar wel meer van vertellen. U gaat nu naar bed, wanneer u niet wilt dat wij tot in merg en been bevriezen."

Zij bracht Cornelia naar haar slaapkamer en legde de dekens recht en verzorgde haar met een glas warme melk. Was zij niet „het zieke katje" sinds den tijd toen zij zich in de touwfabriek dood werkte en Bart haar zoo trouwhartig oppaste. Toen zij de melk gedronken had, dekte Betty haar toe, alsof zij nog een kind was en kuste haar goedennacht.

„Wees nu gehoorzaam, dan beloof ik u voor morgen een nieuwtje waarvan u zult ophooren."

XIII.

Heldere zonneschijn. De zwarte dienstbode was bezig het haardvuur op te bouwen en intusschen zat Cornelia in haar morgenjapon in een grooten stoel en verorberde haar koffie en geroosterd brood. Betty zat naast haar in een blauw-zijden kimono. Toen de maaltijd was afgeloopen, nam Betty het blad met het eetgerei en zette het ter zijde met de opmerking:

„Dan kunt u het tenminste niet tegen den grond gooien in uw eersten schrik."

Vervolgens sloot zij de deur en ging dicht bij haar grootmoeder zitten. Zij streek zich het kortgeknipte haar van het voorhoofd en zeide:

„Nu, lieve, goede ziel, roep al je kracht bijeen en zorg dat je niet van je stokje valt: Joe en ik zijn met elkander getrouwd."

De handen van Cornelia vielen haar machteloos in den schoot.

„Getrouwd!"

„Ja, grootje."

„Maar Joe was toch al getrouwd?"

„O, dat behoort tot het verleden."

„Maar je kunt toch niet trouwen met een man die al getrouwd is!"

„Wij hebben dat klaar gespeeld, grootje, wij hebben zelf ons huwelijk ingezegend."

Het was Cornelia te moede alsof er in haar binnenste plotseling iets stil bleef staan. Zij wist niet of het haar hart dan wel haar longen waren die den dienst weigerden. Ook haar stem had haar begeven. Daarentegen bleef de stem van Betty vast van klank, maar nu en dan verspreidde zich een blos over haar aangezicht die tot de wortels van haar kortgeknipt haar doordrong.

„U begrijpt, grootje, nu er met de wet niets te beginnen was, hebben wij de zaak zelf in handen genomen. De vrouw van Joe woont in Reno en daar zou veel tijd mee gemoeid zijn, . . . niemand kan zeggen hoe lang dat zou duren en het leek ons al te dwaas dat wij, die nu eenmaal van elkander houden, zouden gaan zitten wachten totdat het den heeren van de politiek belieft ons te vergunnen ons eigen leven te leven."

Er volgde een pauze. Cornelia had nog altijd niet de macht over haar stem herkregen.

„Ik hoop dat u nu recht lief en verstandig zult zijn," — vervolgde Betty. — „U moet bedenken dat Joe en ik voor God en voor u getrouwd zijn. Wanneer hij straks binnenkomt, dan is het uw plicht hem op zijn beide wangen een zoen te geven en hem als uw aangetrouwden kleinzoon welkom te heeten. Want u moet weten dat hij een weinig verlegen is en erg hoog tegen u opziet. Eigenlijk is hij zelfs nog een beetje ouderwetsch in zijn opvattingen en misschien is hij niet veel beter dan Roger Lowell. Ik mag u wel zeggen dat ik er mijzelve mee heb moeten bemoeien, anders was er van ons heele huwelijk niets terechtgekomen. Maar nu is alles achter den rug en ik zou zoo gaarne zien, dat u het met ons eens was en in ons geluk deelde. Het verstandigst zou zijn dat u ons onder uw bescherming nam en ons toestond hier elkander te ontmoeten. Dat is toch heel wat beter dan in derde-rangs-

hotels onze toevlucht te nemen, hetgeen nog bovendien gevaarlijk is omdat de Puriteinen van deze stad voortdurend op de vrije liefde loeren. Joe beweert dat zij er een zaak van afpersing op na houden, zij betrappen een man met een vrouw in een hotel=kamer en het kost hem naar een tarief van twin=tig tot twee=honderd=duizend dollar, — altijd wanneer hij niet in staat is het kaartje over te leggen van een lid van den Senaat of van een kandidaat voor het presidentschap."

Er volgde een pauze.

„Dat is al wat ik u te zeggen had, grootje."

Wederom een pauze.

„Je legt daarmee een enorme verantwoordelijkheid op mij."

„Wat beteekent een geheim meer of minder voor u!"

Betty stond op en zij geleek een opgaande zon, stralende van levenslust en gezondheid. Zij bukte en kuste Cornelia op beide wangen en op haar voorhoofd.

„Wanneer de last u te zwaar is, dan zal ik u dien van de schouders nemen."

„En hoe zou je dat aanleggen, kindlief?"

„Het behoeft u maar één woord te kosten en ik ga met Joe op kamers wonen en schrijf moeder om haar van alles op de hoogte te brengen."

Maar ditmaal was er geen pauze en viel Cornelia onmid=dellijk in met een: „Neen! Neen!"

XIV.

„Breng mij boeken die u geschikt voor mij acht," — schreef Bart. — „Ik wil mij den ondergrond verschaffen dien ik al zoo lang noodig heb." — En zoo vaak Cornelia hem ging bezoeken, nam zij twee of drie deeltjes mede van haar kleine bibliotheek. Het was de levensgeschiedenis van Benjamin Franklin door hem zelf verhaald, — of „de Rechten van den Mensch" van Paine, — de brieven en redevoeringen van Jefferson, Walden van Thoreau en de opstellen van Emer=son. Zij was van oordeel dat hij het land behoorde te kennen, waar hij voor zijn leven zou hebben te vechten en hij was

van dezelfde meening. Hij had altijd een levendig belang gesteld in de geschiedenis en in de levensbijzonderheden van de mannen die een rol daarin vervuld hadden en bovenal voelde hij zich aangetrokken tot allen die den strijd voor de vrijheid en het recht gestreden hadden.

De oude Charlestown-gevangenis is opgetrokken in den vorm van een kruis en in het midden daarvan bevindt zich een hooge open ruimte waarin de gevangenen de gelegenheid hebben hun bezoekers te woord te staan. Cornelia kwam daar met haar boeken en haar ééne bloem. Zij wachtte dan totdat hij zich het gelaat en de handen gewasschen had, — een niet overbodige verrichting sinds hem was opgedragen de steenkolen met een kruiwagen naar de stookplaatsen van de gevangenis te kruien, — en wanneer hij dan te voorschijn kwam, placht hij zich wegens den ontoonbaren staat van zijn kleeding te verontschuldigen. Cornelia had haar invloed bij het gevangenis-beheer aangewend en het was haar gelukt hem dezen arbeid te doen toewijzen, in plaats van het werk in de kleermakerij dat ongeschikt voor hem bleek te zijn. Gedurende de tien jaren van zijn verblijf in Amerika had hij steeds in de open lucht gewerkt en dit scheen onmisbaar voor zijn gezondheid te zijn.

Hij was een voorbeeldig gevangene, met dit voorbehoud evenwel, dat hij weigerde in een onrechtvaardige behandeling van zijn bewakers te berusten. Eenmaal was het gebeurd dat Cornelia hem kwam bezoeken, maar niet tot hem toegelaten werd: hij was op „water en brood" gezet wegens gebleken onwil zijn werk te verrichten. Er werden besprekingen gehouden met den directeur van de gevangenis en daarbij kwam aan den dag, dat Bart meende door den cipier op ontoelaatbare wijze bejegend te zijn. Al het taktgevoel waarover Cornelia beschikte, was in dit geval noodig voor het beslechten van den twist, want het Amerikaansche gevangenis-stelsel erkent nu eenmaal niet het recht van een gevangene op een weinig besef van eigenwaarde en het is lang niet gemakkelijk de machthebbenden te overtuigen dat ook een anarchist er een ziel op na houdt. Maar te eerder kwamen zij tot het

inzicht dat het onverstandig zou zijn zich iemand tot vijand te maken die door vrouwen uit de aanzienlijke standen bezocht werd en wien het vermoedelijk weinig moeite zou kosten in de dagbladen een relletje gaande te maken.

Ook Mrs Sacco die in het dorpje South-Stoughton woonde, werd door Cornelia niet vergeten. De nieuwe telg, een lief meisje, had haar intrede gedaan. Cornelia en Betty brachten den gevangene het heugelijk nieuws en werden hartelijk door hem ontvangen. De arme Nick had ten zeerste behoefte aan een weinig opwekking, aangezien hij nooit anders dan handenarbeid verricht had en niet in staat was te lezen en te studeeren en te denken zooals Bart. Hij moest nu leeren ongeveer twee-en-twintig uren dagelijks door te brengen in een cel zonder iets, wat het ook zijn mocht, uit te voeren. Geen zweem van ongeduld in afwachting van zijn proces, geen spoor van belangstelling in het optreden van de advocaten wier onwaardig spel hem reeds bij voorbaat bekend was en die met het geld van de anarchistische beweging zouden gaan strijken: al wat hij verlangde was, spoedig te mogen sterven en met deze dingen te hebben afgerekend. Cornelia en Betty trachtten hem tot andere gedachten te brengen en deden een beroep op zijn eerzucht, door hem op helden van de revolutie te wijzen die zich ook in de gevangenschap manmoedig gedragen hadden... Waarom niet een heilzame levenswijze op zichzelf toegepast? Waarom niet genezing gezocht in gymnastiek van het lichaam en van de ziel? Waarom zich niet in de Engelsche taal geoefend, ten einde beter onderlegd te zijn wanneer hij den strijd voor de zaak hervatte?

Toen zij den volgenden keer kwamen, was hij zorgvuldig geschoren en droeg hij in zijn knoopsgat een van de bloemen die zij hem hadden meegebracht. Daarbij voerde hij een stelselmatige wandeling in zijn cel uit, in zoover hij de opvolgende aanrakingen met de deur telde: hij had het tot meer dan veertig gebracht, hetgeen hij als iets zeer buitengewoons beschouwde. Zelfs was hij daar een weinig trotsch op en toen zijn bezoeksters hem van de innemende oogen van zijn kind verhaalden, leefde hij zienderoogen op. Het Italiaansche volk

is uit twee rassen samengesteld: de mannen van het Noorden die van de Teutonen en de Galliërs afstammen en eenigen aanleg tot nadenken bezitten, zooals Vanzetti, — en die van het Zuiden, de nakomelingen van Grieken en Carthagers en Mooren, donkerkleurige en prikkelbare mannen, die gewoon zijn zich steeds te uiten en dit met omhaal van vele woorden en gebaren. Het was een zonderling spel van het lot dat zoovelen van de laatste soort naar Massachusetts gekomen waren, als hadden zij zich voorgenomen de strenge en onverzettelijke Puriteinen nog in hun graf te komen ergeren.

XV.

Lee Swenson had besloten de behandeling van de zaak op zich te nemen. Hij liet Cornelia onkundig van zijn besluit, maar klaarblijkelijk bestond er een zekere verstandhouding met Betty en Joe, althans te oordeelen naar de langdurige beraadslagingen en de ijverige bemoeiingen waarin het jonge paar geheel opging. Het mocht Cornelia gelukken vijfduizend dollar op te nemen met de helft van haar inkomen als onderpand, hetgeen hierop neerkwam dat een geldleener genegen was haar in weerwil van al haar zorgen en bekommernissen nog voor het minst twee jaren levens toe te kennen. Toen zij deze gelden in de kas gestort had, zag het Verdedigings-Comité van Sasso en Vanzetti zich in de gelegenheid gesteld een kantoor te openen, een loket in het postkantoor te huren en zich een paar tweede-hands schrijfmachines aan te schaffen. Er werd een beknopt geschrift in de wereld gezonden met het doel alle belangstellenden van den stand van zaken te onderrichten. Er verschenen artikelen in de organen van de socialisten en van de arbeiders-beweging, zoowel in Europa als in Amerika. Pierrie Leon ontving lange brieven van Joe en Betty die door hem in het Fransch vertaald en in zijn dagblad geplaatst werden. Allengs drong nu tot de lezers van anarchistische en communistische en socialistische bladen de mare door van twee Italianen, slachtoffers van het Witte Schrikbewind in het land dat eenmaal de bakermat van de

vrijheid geweest was, maar nu het hoofdkwartier van de reactie verdiende te heeten.

Ook de pogingen van Cornelia te midden van haar stand=genooten bleven niet geheel zonder uitwerking. Velen van dezen waren niet onkundig van het politiek zedenbederf dat steeds verder om zich heen greep, ook van het bondgenoot=schap dat tusschen hun staatkundige vertegenwoordigers en de maatschappelijk bevoorrechten bestond. Zij hadden ver=nomen van de komedie=vertooning waartoe de behandeling van het proces=Ettor=Gioannitti verlaagd was. Zij hadden een nieuwe staking in Lawrence bijgewoond, nu weinig meer dan een jaar geleden, waarin de eigenaars van de fabriek zich niet ontzien hadden betaalde sluipmoordenaars in hun dienst te nemen. Zij hadden met eigen oogen aanschouwd hoe de Rooden, aan kettingen geklonken, door de hoofdstraat van Boston werden geleid, terwijl kort daarna de meesten hunner in vrijheid werden gesteld, aangezien zelfs niet de flauwste schijn van een bewijs tegen hen kon worden overgelegd. Aldus begonnen enkele personen in goeden doen, in het geval=Sacco=Vanzetti belang te stellen. Dit kwam de zaak natuurlijk ten goede en gaf daaraan een wending die zeer teekenend was voor de geestesgesteldheid van de groote Puriteinsche stad. Op zekeren dag werd Cornelia door Lee Swenson aan de telefoon geroepen. „Hoe gaat het u vandaag? Houden de zenuwen zich nog al goed?"

„Wat is er gebeurd?" — zoo vroeg Cornelia die deze uiting van plaagzucht reeds kende.

„Herinnert ge u nog het gesprek dat wij bij u thuis gevoerd hebben, dat er misschien een middel gevonden zou kunnen worden om onze jongens uit de gevangenis te helpen?"

„Ja, zeker herinner ik mij dat."

„Mag ik misschien een kopje thee bij u komen vragen en u daar dan meer van vertellen? Wees dan zoo goed uw dienstbode weg te zenden, want het is van het hoogste belang dat wij alleen zijn."

De advocaat verscheen en ziehier het nieuws dat hij bracht. Felice Guadagny, dagblad=schrijver en een van de steun=

pilaren van het Comité, had in den laatsten tijd herhaaldelijk bezoeken ontvangen van een Italiaansche vrouw, De Falco, genaamd en aangesteld als tolk bij de districts-rechtbank van Dedham in Norfolk. Zij beweerde door den districts-procureur gezonden te zijn en in zijn naam het aanbod over te brengen dat de beide mannen tegen betaling van zestigduizend dollar in vrijheid zouden worden gesteld.

„Houd je dat voor ernstig gemeend, Lee?"

„Ik hoor van alle collegaas dat het een zeer gewone gang van zaken is. Die vrouw heeft zich zelfs bereid verklaard ons voldoende zekerheid te verschaffen."

„En waarin zou die zekerheid dan bestaan?"

„Zij heeft Feliciani de gevallen met naam en toenaam genoemd die zij op een dergelijke manier tot een oplossing gebracht heeft en wij zijn in de gelegenheid ons daarvan te vergewissen. Maar er is een punt waarover wij het allereerst eens moeten zijn: is het ons er om te doen de jongens vrij te koopen of geven wij er de voorkeur aan die hondsvotten in de val te laten loopen en hen in onze macht te krijgen?"

„Mij dunkt," — zeide Cornelia, — „dat deze vraag geheel beheerscht wordt door de wedervraag of wij van de onschuld van onze jongens ten volle overtuigd zijn. Voor mij is dat geen vraag meer. En hoe denkt Mr. Swenson daarover?"

„Welke andere drijfveer had ik kunnen hebben om mij met deze zaak in te laten?"

Intusschen was met de beantwoording van die vraag nog niet alles afgedaan. Ook indien zij onschuldig waren, zou het nochtans mogelijk zijn dat zij veroordeeld werden en in dat geval kwam de vraag aan de orde of zij bereid waren hun leven ter wille van de propaganda te wagen. De advocaat had vergunning gekregen zijn cliënten nog dienzelfden avond te spreken en derhalve was hij voornemens Bart deswege te raadplegen. En hij voegde daaraan toe:

„Ik durf er een weddenschap op aan te gaan dat hij mij verzoeken zal naar de hel te loopen, — altijd met verlof van de dames."

En dit was inderdaad het antwoord van Bart.

HOOFDSTUK XI.

De Plunder=kliek.

I.

Quincy Thornwell was de gast van zijn tante Cornelia. Ofschoon hij slechts twee jaar jonger was dan zij, hield hij dien titel zorgvuldig in stand, zooals hij dat nu al vijf=en=veer=tig jaar lang gedaan had, sinds hij in Harvard student in het eerste jaar was en zij met een lid van de oudere generatie in het huwelijk getreden was. Zoo vaak hem dit mogelijk was, noodigde hij zich bij haar ten maaltijd en bedoelde dit als een blijk van eerbied jegens den persoon, ook van erkenning van den familie=band, onmisbaar in een samenleving die in staat van ontbinding verkeert. Dezelfde overweging deed hem in vol ornaat verschijnen. Dit was voor hem het zinnebeeld van zijn deelgenootschap in een groep die hij als de kern van zijn wereld beschouwde.

En althans in dit opzicht deed Cornelia voor hem niet onder. Haar avondtoilet mocht bij de mode eenige jaren ten achter zijn, — wat bewees dit anders dan dat zij boven de mode verheven was? Haar woning was een deel van een kazernehuis, — maar wie zou zich daaraan kunnen stooten, sinds het van algemeene bekendheid was dat dit niet door de noodzakelijkheid voorgeschreven, maar uitsluitend door de zonderlingheid verlangd werd? Haar bloedverwanten hadden nu en dan bij hun bezoeken doozen vol meegebracht en langs dien weg was zij in het bezit van vele fraaie en nuttige zaken gekomen, als daar zijn tafel=zilver en kristal, Chineesch porse=lein en kostbaar geweven linnen, beschenen door het zachte licht van de waskaarsen die in zilveren kandelaars stonden te branden.

In het midden van den disch prijkte een bloemstuk dat haar met een kaartje van Quincy was toegezonden. De gekleurde dienstbode was getooid met een wit mutsje en dito voor=schoot en verstond zich uitmuntend op de kunst van tafel=

dienen, dank zij Debora die haar eigen gedienstige tijdelijk voor het noodige onderricht had afgestaan. Hoe „rood" een moeder ook op haar ouden dag moge worden, dit behoeft toch geen reden voor haar te zijn met de wereldsche vormen de hand te lichten.

Quincy volgde een bepaalde leefwijze op raad van den geneesheer en de uitwerking van het diëet scheen niet twijfelachtig, indien men althans mocht afgaan op de talrijke rimpels van zijn gelaat die steeds dieper en scherper van lijn werden. Hij was in den loop der jaren allengs geheel kaal geworden en over zijn schedel lag een helder roode gloed uitgespreid. Ook zijn neus en zijn wangen waren rood, met purper dooraderd en als iemand die met zichzelf een loopje neemt, placht hij te zeggen dat het blauwe bloed zich niet laat wegmoffelen. Wanneer hij lachte en daarbij den mond opende, — hetgeen hem niet zelden gebeurde, — aanschouwde men een afgrond van dezelfde kleur die aan den muil van een verscheurend dier deed denken.

Hij had voor goed afscheid genomen van de eendvogels, uitwendig bruin gebraden en inwendig van een sappig rood, ook van het eerzame ossenvleesch, toebereid naar de regelen van de hoogere kookkunst. Geen Boston-boonen meer die in den ban waren gedaan wegens hun hoog gehalte aan proteine en bovendien onder verdenking lagen urine-zuur te bevatten. Wie Quincy tot gast had, moest zorg dragen voor de aanwezigheid van visch en kuikens, in elk geval wit vleesch. En vooral geen mayonnaise in de salade. Maar door al deze voorzorgen werd de voeding een onderwerp van gesprek. Een ieder kwam met zijn ervaringen op dit gebied te berde en het duurde niet lang of ook de vrouwen hadden het over hun vermagerings-kuur. Als vanzelf volgden daarop de beschouwingen over den drank en over de smokkelarij . . . Helaas, de kunst een gesprek te voeren was in Boston teloor gegaan.

Wat Quincy onder een beschaafd gesprek verstond, was niets anders dan geleuter over de paar honderd menschen die hij kende en de paar duizend wier naam hij wel eens gehoord had. Wanneer men hem gelooven mocht, dan deden zij altijd

dwaze dingen en berokkenden zich allerlei last. Maar hij had er slag van zijn verhalen met lachwekkende bijzonderheden te kruiden en zijn gehoor in een luidruchtigen en uitbundigen lach voor te gaan.

Hij sprak over de familie. Zijn arme vader ging hard achteruit: hij moest nu een man bij zich hebben die op hem paste. Hij was er nog altijd niet van af te brengen met de kinderen van Scatterbridge op een ezel uit rijden te gaan en derhalve was men genoodzaakt geweest ook voor den oppasser een ezel aan te schaffen. Er was nauwelijks een kluchtiger schouwspel denkbaar dan die optocht van de familie die zich intusschen, uit vrees voor de auto's, nooit over de grenzen van het landgoed waagde.

Van James Scatterbridge wist men nooit hoe men het met hem had. Met die spinnerij was hij ver boven zijn kracht gegaan. Het scheen wel alsof de markt van de garens nooit meer zou opleven. Rupert en John Quincy, — de oudere broer van Quincy, — hadden de handen vol om James er door heen te helpen. Zij ondervonden nu dat het geen gekheid was over de geldbeweging van het land de baas te blijven. Hij, — zeide Quincy, — moest er niets van hebben en zijn eenig verlangen was, er nu en dan op het juiste oogenblik in te springen en zijn slag te slaan. Rupert en John verweten hem dat hij niets tot stand bracht, maar hij zou wel eens willen weten wat er voor bijzonders uit hùn handen gekomen was.

De dienstbode bracht een kan met kokend water en twee glazen binnen en Quincy haalde uit den achterzak van zijn pantalon een zilveren flacon te voorschijn, waarvan de buiging bestemd scheen zich aan zeker onnoembaar lichaamsdeel aan te passen. Het sprak voor hem vanzelf dat hij „zijn eigen natje" had mee te brengen, wanneer hij te gast kwam bij tante Cornelia, die nu eenmaal aan een ander soort van wetsontduiking haar hart verpand had en zich derhalve van een vergrijp van lichter allooi behoorde te onthouden.

Zoo belandde men onwillekeurig bij het drankverbod. De alcoholische dranken van allerlei aard werden bij scheepsladingen binnen gebracht, overal langs de heele kust en

elken nacht waarin de maan niet te helder scheen of de storm geen beletsel was. En daarbij gingen de prijzen hoe langer hoe meer de hoogte in en werd de qualiteit hoe langer hoe slechter. Men kon den bekwaamsten smokkelaar aan de hand hebben met de gunstigste inlichtingen omtrent zijn maatschappelijke en kerkelijke verplichtingen en toch gebeurde het maar al te vaak, dat men een kat in den zak kocht: de koopman was door zijn leveranciers in de luren gelegd... Het was nu zoover gekomen, dat in de achterbuurten van Boston allerlei tuig werd gefabriceerd, dat met bootjes aan boord van een schip gebracht, vervolgens gelost en als Schotsche Whisky aan den man gebracht werd.

Quincy gaf toe dat de wet een heilzamen invloed op het werk had. Het was een onmiskenbaar voordeel dat er nu ook op den Maandag gewerkt werd en met oog daarop zou de wet vermoedelijk in stand blijven. Maar ten slotte had zij een schadelijken invloed op het zedelijk peil van het volk. Toevallig had Quincy dien dag een man van de politiek ontmoet in de wachtkamer van een bank, waar hij de beurs-koersen kwam opnemen. En die zegsman had hem een ongelooflijk getal genoemd van de vergunningen die voor geld en goede woorden waren uitgereikt.

„Wat zegt u daarvan?" — vroeg Quincy en in hetzelfde oogenblik maakte een geweldige lachbui zich van hem meester.

„Er valt mij juist in dat ik je iets wilde vragen", — zeide Cornelia. — „Ik sta tegenwoordig op mijn manier in verbinding met de onderwereld."

„Dat weet ik," — zeide Quincy, — „u doelt op die twee beschermelingen van u."

„Neen," — antwoordde Cornelia, — „ik heb die jongens niet op het oog, maar de autoriteiten die hen hebben aangeklaagd. Ik zou graag je raad willen inwinnen, — altijd op voorwaarde dat het streng vertrouwelijk is."

De oude man werd plotseling ernstig.

„Beste tante, alle families van de heele wereld gaan bij mij over de tong, met uitzondering van één familie."

II.

Cornelia ontvouwde het vraagstuk dat een oplossing verlangde. De Italianen die zich beijverden Sacco en Vanzetti aan het dreigende doodvonnis te ontrukken, hadden hoegenaamd geen bezwaar, te erkennen dat er iets rots was in den Staat van Massachusetts. Zij kenden alle smokkelaars en sommigen hunner behoorden zelven tot het gild en allen wisten dat er gevallen zijn waarin men er niet buiten kan de politie te „stoppen". Maar met dat al kostte het Cornelia toch moeite te gelooven dat de vrouw die de in-vrijheidstelling van Sacco en Vanzetti tegen betaling van vijftigduizend dollars had aangeboden, inderdaad geweten had wat zij zeide en in staat geweest zou zijn haar woorden waar te maken.

Quincy Thornwell luisterde aandachtig.

„Vijftig-duizend dollars is een hoop geld, tante Cornelia, zelfs in de wereld van de hooge politiek. Ik zou u den raad willen geven: bied veertig en wanneer puntje bij paaltje komt, maak het dan voor dertig af."

Het kon niet ontkend worden, dat er aan deze zienswijze een komische zijde was, maar Cornelia was niet in de stemming van den glimlach. En zij vroeg:

„Houd je het voor een ernstig voorstel?"

Quincy antwoordde, dat hij een dergelijk aanbod nooit van Plymouth en Norfolk verwacht zou hebben. Met Suffolk was het geheel anders gesteld: dat was in de macht van de Ieren en de fatsoenlijke menschen waren al sinds lang weggetrokken en hadden afstand gedaan van hun gezag. De stad Boston was een onderdeel van het Suffolk-district en toen de volkspartij de overwinning behaald had, was de uittocht van de aanzienlijken begonnen, de oude aristocratie van het geld en van de geboorte die zich in de omliggende steden gevestigd had en daar nog altijd de teugels in handen hield. Zij beschouwden Boston als de plaats waar zij terecht moesten komen om hun coupons te knippen en hun inkoopen te doen en de schouwburgen te bezoeken. Zoo lang de volks-

menners de banken en de openbare gebouwen niet plunderden, lieten de mannen van het blauwe bloed hen begaan.

„Toen die beide anarchisten werden gevangen gezet," — zoo vervolgde Quincy, — „meende de kliek dat zij hoegenaamd geen vrienden hadden en dat men naar welgevallen met hen zou kunnen omspringen en de politie daarvoor een pluimpje zou krijgen. Maar intusschen is gebleken, dat er geld achter zit en tegenwoordig beteekent een handvol geld heel wat meer dan een pluimpje. De zaak is zoo helder als kristal."

„Quincy, geloof je dat een beschaving met dien bedorven ondergrond in stand kan blijven?"

„Neen, dat is natuurlijk onmogelijk."

„Dus je beschouwt onze samenleving als een verloren zaak?"

„Tot die overtuiging ben ik al vóór jaren gekomen, toen ik zag dat wij niet zoo verstandig waren het schuim van Europa buiten onze grenzen te houden. Wij hebben een volksbestaan gesticht op den grondslag van zelf-regeering en wij konden dat doen omdat wij de menschen hadden die daartoe in staat waren. Maar toen wij er in toestemden ons door benden en horden van boeren te laten overrompelen, hebben wij daarmede ons eigen doodvonnis onderteekend. Hier en daar liet een oude paai als ik een waarschuwende stem hooren, maar wij konden den stroom niet meer keeren en wij gaven ons gewonnen. Al meer dan dertig jaar geleden heb ik Oom Jozua gezegd dat ik al wat politiek is, met geen tang zou willen aanraken en van vader heeft hij hetzelfde moeten hooren."

„Jozua heeft er altijd aan vastgehouden dat wij die nieuwelingen konden opvoeden, Quincy."

„Die menschen zijn er in het geheel niet op gesteld iets van ons te leeren. Zij haten ons omdat wij anders zijn en ook beter, maar vooral omdat wij ons daarvan bewust zijn. Zij verlangen niets anders dan ons te berooven van al wat wij bezitten. Die indringers hebben eerst de fabrieken geplunderd en nu trekken de Ieren tegen hen op. Zoo heeft iedere hond zijn dag."

„Maar, Quyncy, het bestuur van Plymouth is toch in onverdacht Amerikaansche handen en ook de kiezers zijn van de oude soort."

„Dat is alles goed en wel, maar wanneer men een weinig dieper graaft, vindt men den Ierschen invloed, vergeet dat niet. Wanneer men de lijn van roof en diefstal vervolgt, dan komt men terecht bij Larry Shay, den man die het tarief van de misdaden vaststelt."

„Ik heb Shay naar aanleiding van deze zaak opgezocht. Henry had mij gezegd dat hij een geschikt advocaat is om met hem in zee te gaan."

„O, zeker, niemand zoo geschikt in heel Massachusetts. Wat heeft hij u gezegd?"

„Hij vroeg vijftigduizend dollars."

Hier had Quincy een geweldigen lachaanval.

„En is de overeenstemming van den prijs u niet opgevallen? Luister nu eens goed, tante Cornelia. Larry heeft natuurlijk begrepen dat een argelooze oude dame als u van de onschuld van die beide jongens overtuigd was en het desnoods tot een proces zou laten komen. Die Italianen zouden veel beter gedaan hebben, wanneer zij u buiten de zaak gehouden hadden."

„Feitelijk hebben zij dat ook gedaan," — antwoordde Cornelia. — „Zoo hebben zij zich ook tegen de inmenging van Lee Swenson verzet. Die Italiaansche vrouw heeft geweigerd met hem te onderhandelen."

„Juist wat ik u gezegd heb," — bracht Quincy in het midden. — „Hij heeft een slechten naam en zij beschouwen hem als een volksmenner en een reclamemaker, terwijl zij veel liever met misdadigers te doen hebben. Wanneer ik u een raad mag geven, waarde tante, maak u dan geen muizenissen, maar zorg dat het geld bij elkander komt. Is daar uitzicht op?"

„Ik weet het niet. Er zijn er onder de Italianen, die beweren dat het niet onmogelijk is."

„Misschien zou het nog zoo kwaad niet zijn een paar andere jongens op zoo'n karweitje uit te zenden," — zeide Quincy

met een grijns. — ‚Ik ben geen millionnair, zooals u weet en ik moet werken voor mijn brood, al schijnt dat dan ook nog zoo gemakkelijk in de oogen van menschen die van beurszaken niets af weten. Maar ik wil graag een paar duizend dollars bijdragen om u uit dit lastig parket te helpen. Het zou mij niet verwonderen wanneer de familie bereid was u het heele bedrag voor te schieten indien zij kon vertrouwen dat het een nuttige les voor u geweest was."

„Bedoel je daarmee," — zeide Cornelia met een ondeugende flikkering in haar oogen, — „dat ik allen eerbied voor de regeering van Massachusetts zou hebben uitgeschud?"

„Ik bedoel," — antwoordde haar wereldwijze neef, — „dat u uw naam niet langer te grabbel gooide en aan dat spelletje met de anarchisten een einde maakte."

„Maar, Quincy, zie je dan niet in dat wij, menschen van den ouden stam, een goed voorbeeld behooren te geven? Wanneer ik mij terug trek, wat zullen de anderen dan doen?"

„Is het dan uw streven uw vrienden moeite en verdriet te besparen?"

„O, zeker, maar er zijn nog zooveel anderen wien ik dat toewensch. Het zou een armzalig resultaat zijn, wanneer wij twee mannen op den electrischen stoel veroverden, maar millioenen in slavernij lieten zuchten."

„Beste tante, wat ik u verzoeken mag, verspil uw bolsjewistische propaganda niet aan mij. Ik weet dat ik een parasiet en een bloedzuiger ben. Hetgeen niet wegneemt dat iedere schooier, wanneer hij kans daartoe zag, mijn plaats zou willen innemen. Intusschen beloof ik u dat hij er voor zal moeten vechten."

Waarop Cornelia antwoordde:

„Als je eens wist hoeveel je nu op een bolsjewiek lijkt, dan zou je een geweldigen hekel aan jezelf hebben."

III.

De eerste ernstige scheuring in het Sacco-Vanzetti-Comité werd veroorzaakt door het aanbod betreffende de invrijheidstelling van de gevangenen tegen betaling van vijftigduizend

dollars. Aan de eene zijde stond Lee Swenson, gesteund door Betty en Joe, die als twee bloedhonden aan den ketting waren. Aan de tegenovergestelde zijde bevonden zich eenige anarchisten, — in het bijzonder degenen die zich op den achtergrond hielden en zich nooit in het hoofdkwartier vertoonden.

Lee Swenson en Cornelia ontmoetten elkander.

„Nonna, gelooft u dat onze beide jongens onschuldig zijn aan die misdaad?"

„Ja, daar ben ik stellig van overtuigd. Voor mij bestaat er geen andere mogelijkheid."

„Zoo denk ik er ook over. Ik houd het voor een zaak die al de inspanning van al onze krachten overwaard is. Ik weet wat ik zeg, wanneer ik u verzeker dat ik er de belangrijkste zaak van de Amerikaansche arbeidersbeweging van zal maken, mits het Comité achter mij staat en voor het noodige geld wil zorgen. Ik houd dit aanbod voor niets anders dan een poging tot afpersing. De politie weet dat Sacco en Vanzetti onschuldig zijn en zij hoopt met onze vrees haar voordeel te doen. U weet hoe het met de anarchisten gesteld is: zij kunnen elken dag voor verbanning in aanmerking komen en misschien zijn er nog andere gevaren die hun boven het hoofd hangen en hun zenuwen overstuur maken. Er zijn er onder hen die op een schikking willen aansturen. Zij zeggen het niet met evenzooveel woorden, maar zij belemmeren mij in mijn bewegingen."

„Maar Lee! Gisteren nog heeft Bart mij gezegd dat hij liever zou sterven dan losgekocht worden."

„Dat weet ik, maar Bart zit in de gevangenis en het Comité heeft de koorden van de beurs in handen. Ik heb den indruk dat sommigen van onze bondgenooten vast besloten zijn het geld bijeen te brengen en de overeenkomst aan te gaan. Wanneer wij al te onverzettelijk aan onze zienswijze vasthouden, dan loopen wij de kans dat zij zonder ons hun gang gaan en ons in verlegenheid brengen.

„Neen, dat mag niet gebeuren."

„U is een nieuweling in dit spel van de kuiperij, Nonna. Het

zou ook zonder opzet kunnen komen. Wij zijn gedwongen rekening te houden met de spionnen die in ons Comité zijn binnengedrongen. Wanneer wij de zaak te lang sleepende houden en er te veel over spreken, dan belanden wij zelf op een goeden dag in de gevangenis, onder verdenking van poging tot omkooperij van onze onkreukbare rechters."

Joe en Betty hadden zich reeds op eenige autotochtjes onthaald en daarbij den wagen van Mrs De Falco gevolgd. Reeds eenige avonden hadden zij opgemerkt dat die auto geruimen tijd had stilgestaan naast het rijtuig van den persoon, die zich voor de inning van den losprijs van veertigduizend dollars beschikbaar had gesteld. Bij een van die gelegenheden was de auto van een hooggeplaatst rechterlijk ambtenaar komen opdagen... Intusschen had Lee Swenson een onderzoek ingesteld naar de gevallen, waarop Mrs De Falco zich beroepen had en die door haar invloed in den rechterlijken doofpot verdwenen zouden zijn. Het waren aanklachten wegens moord en andere misdaden die, dank zij haar tusschenkomst, met een niet-ontvankelijk-verklaring geëindigd waren. Daarbij was het Lee Swenson niet ontgaan dat, wanneer hij de advocaten en de belanghebbenden, die bij deze schikkingen een rol hadden vervuld, nader ondervroeg, zij zich blijkbaar niet op hun gemak voelden en zich onwillig toonden daarop in te gaan. In de gegeven omstandigheden inderdaad een zeer verklaarbare bescheidenheid.

Tegelijkertijd had hij zich eenige inlichtingen omtrent den persoon van Mrs De Falco verschaft. Zij was een van de velen die altijd in de buurt van de rechtbank rondzwerven, loerende op een kansje dat haar in staat zou stellen de advocaten en de getuigen van dienst te zijn. Onwetende vreemdelingen, die zich op de eene of andere wijze aan de wet vergrepen hebben, plegen zich zeer bezorgd te maken over het lot dat hun te wachten staat... Daar verschijnt een reddende engel die het verdoolde schaap den weg wijst en zich daarbij ter loops op de hoogte stelt van de levensomstandigheden van den beschuldigde. Een advocaat die daarvan voldoende onderricht is, ziet zich in de gelegenheid gesteld

een daaraan evenredig honorarium te verlangen en op de betaling aan te dringen. Een dergelijke tusschenpersoon is weldra volleerd in alle kunsten en knepen van de rechtspraak en pikt, waar dit pas geeft, een vorkje mee. Uit de inlichtingen die Lee Swenson zich verschaft had, was hem gebleken dat de rechtsgeleerde bemoeiingen van Mrs De Falco haar een inkomen verzekerden, toereikend voor het levensonderhoud van een gezin, dat met verscheiden kinderen gezegend was. Het kan niet ontkend worden, dat deze wereld er zonderlinge vormen van kostwinning op na houdt.

Zij volhardde in haar weigering, onder welke omstandigheden ook, met Lee Swenson in aanraking te komen. Nu liet Lee zich uit New-York zijn phonograaf toezenden, hetzelfde toestel dat nu vijf jaar geleden zijn diensten bewezen had bij het wraken van getuigen in een beroemd proces dat in Seattle gevoerd was. Hij plaatste den geluid-opvanger in een vertrek, waar Feliciani Mrs De Falco zou ontmoeten, een ruime ongemeubelde kamer in een étage-woning, naast een drukkerij. Tevens droeg hij zorg, dat zijn snelschrijver zich in de nabijheid bevond. Het gesprek was op zeven uur in den namiddag bepaald en omstreeks dien tijd verscheen Mrs De Falco en herhaalde haar verzekeringen van de draagwijdte van haar invloed en van de onmogelijkheid van een prijsverlaging. Schijnbaar toevallig kwamen verscheiden personen zich een oogenblik in de kamer vertoonen, ten einde later te kunnen bevestigen, dat Feliciani en Mrs De Falco op de te vermelden plaats een onderhoud gehad hadden. Ook de snelschrijver had zooveel mogelijk van het gehoorde opgeteekend. Maar, helaas, de drukker in het belendende huis was niet verwittigd van het beraamd complot en, toen een van zijn persen in beweging gezet werd, loste alles zich op in een donderend geraas, dat aan een lawine deed denken.

Toch werd een gedeelte van het onderhoud nog aan de vergetelheid ontrukt en de vraag rees, wat thans gedaan moest worden. Eenige leden van het Comité achtten het raadzaam te wachten. Zij stelden voor geld bijeen te brengen, dit te merken en het vervolgens aan Mrs De Falco ter hand te

stellen. Maar zij lieten den tijd voorbijgaan en Lee Swenson vermoedde, dat het hun alleen om uitstel te doen was en zij niets anders beoogden dan het volle bedrag bijeen te brengen en tot een minnelijke schikking te komen. Lee wees er op, dat een dergelijk voorval niet langer dan enkele dagen geheim kon blijven: er waren te veel menschen daarin gemengd. En zoodra de machthebbenden iets van de geschiedenis vernamen, zou het nog slechts een vraag van minuten zijn, welke van beide partijen het eerst handelend optrad. Joe Randall als een echt journalist, viel Lee in dezen bij: alles hing af van den vorm waarin het verhaal het publiek bereikte. Indien de dragers van het gezag de gelegenheid hadden een aanklacht op te stellen, waarin Feliciani beschuldigd werd van een poging tot omkooping van de rechterlijke macht, dan zou de wereld voortaan in dat licht de bemoeiingen van het Sacco-Vanzetti-Comité zien en zich daarvan ook door de onbetwistbaarste bewijzen niet meer laten afbrengen. Daar zou de pers voor weten te zorgen.

Lee nam de zaak nu in handen en diende een aanklacht in tegen Mrs De Falco, als verdacht van een aanbieding tot omkooperij. De anarchisten zouden hem en Joe dien stap nooit vergeven... Wie waren deze beiden, niet-anarchisten en derhalve vijanden van het anarchisme en wie gaf hun het recht het leven van twee kameraden op het spel te zetten? Wat bewoog hen Sacco en Vanzetti in een verrichting van de kapitalistische rechtsbedeeling te betrekken, die zij in hun hart verfoeiden? En behoorde ook Mrs De Falco niet als een mensch behandeld te worden? Betaamde het niet in haar een slachtoffer van het klassen-stelsel te zien? Lag het op den weg van een anarchist tegen haar op te treden en haar gevangen-zetting te bevorderen? En ten slotte kwamen de Italianen er rond voor uit dat Lee Swenson het geld wenschte op te strijken en bovendien van een geruchtmakend proces niet afkeerig was.

IV.

Ongeveer een etmaal nadat het geval De Falco zijn weg gevonden had naar de eerste bladzijde van alle Bostonsche kranten, — Poging tot omkooperij door de Rooden aan het licht gebracht! — schelde de telefoon van Cornelia en hoorde zij de stem van haar oudste dochter:

„Moeder, is u daar?"

De stem van de vraagster trilde en bij het eerste geluid schoot het hart van Cornelia vol.

„Wat is er gebeurd?"

„O, moeder, het is ontzettend! Ik kan het u niet door de telefoon zeggen. Ik kom dadelijk naar u toe. Zorg dat ik u thuis vind."

Er klonk een aandoening in de stem van Debora, die men daarin slechts hoogst zelden gehoord had. Maar het was niet mogelijk verder te vragen en er bleef haar dus niets anders over dan den hoorn op te hangen.

Een half uur daarna verscheen Debora, geheel buiten adem ten gevolge van de haast waarmede zij de trap bestegen had. Haar moeder had nog nooit op haar gelaat een zoo sterke uitdrukking van verdriet gezien. Zonder een woord te spre⸗ken, reikte Debora haar een brief toe dien Cornelia in ont⸗vangst nam. Een afgestempelde postzegel voor „expresse⸗bestelling" stond op een couvert van de gewone soort, die aan elk post⸗kantoor te koop is en daaronder het adres van Mrs Rupert Alvin, met behulp van de schrijfmachine opgesteld. Cornelia haalde den brief te voorschijn, een getypt vel papier. En het was alsof de woorden die zij daar las, haar oogen verschroeiden:

„Draag zorg dat uw dochter en uw moeder zich wat minder om de anarchisten bekommeren, zoo gij niet wilt dat gij en de uwen dat eenmaal bitter betreuren zult. Waarom staat gij toe dat uw dochter bij tijd en ontijd door de stad zwerft, in het gezelschap van een jong anarchist met een bedenkelijk straf⸗register. Wend u tot zijn vrouw, die hij verlaten heeft. Wenscht gij dat de heele wereld kennis draagt van het

ontuchtig samenzijn van hen beiden, onder de hoede van uw moeder? Wij willen hier in Boston niets met de Russische vrije liefde van doen hebben. Wanneer zij de stad niet ten spoedigste ontruimen, zullen wij hen in de dagbladen bekend maken en het gevolg zal zijn, dat het huwelijk van uw andere dochter wederom moet worden uitgesteld.

Een Oprecht Vaderlander."

En hiermede was een heirleger van verschrikkingen over het leven van de radelooze moeder losgelaten. Er was één vraag die zich telkens weer opdrong: was het waar dat Betty met een getrouwden man leefde en dat Cornelia die misdaad in de hand werkte? Het was inderdaad zeer moeielijk op die vraag een antwoord te geven dat niet al te schaamteloos klonk in de ooren van een medemensch, die het recht had zich als een steunpilaar van de Drie-eenheids-kerk van Boston te beschouwen. Met alle kalmte die zij tot haar beschikking had, antwoordde Cornelia dat Betty en Joe elkander oprecht lief hadden en voornemens waren met elkander te trouwen, zoodra de wet hun dat vergunnen zou en de scheiding tusschen Joe en zijn eerste vrouw uitgesproken was. Debora was een onmacht nabij. Zij verborg haar gelaat in haar handen, alsof zij zichzelve wilde beletten de verdorvenheid van haar moeder en haar dochter te aanschouwen.

„Wanneer alles geregeld is," — zeide Cornelia, — „zal er niets aan hun fatsoen ontbreken. Het is toch waarlijk niet voor de eerste maal dat er iets van dien aard in ons wereldje gebeurt."

„Dan werd er toch op de uitspraak van de echtscheiding gewacht."

Nu kwamen de andere bijzonderheden van het vonnis aan de orde.

„Neen, Debora, van een straf-register is bij Joe geen sprake, daar kun je gerust op zijn."

„Hoe kunt u dat weten?"

„Ik weet het omdat ik Joe ken. Hij is een jonge dweper

van wien ik veel houd en ik heb mij dan ook in de keus van Betty oprecht verheugd."

„Een anarchist en beoefenaar van de vrije liefde."

„In de eerste plaats is hij geen anarchist maar socialist, — dus vrijwel het tegendeel. Hij is veel gematigder dan Betty en de kleine oneenigheden van hun wittebroodsweken hebben in den regel geen andere oorzaak, dan zijn verlangen haar een weinig in te toomen. In dat opzicht trekt hij één lijn met je."

„Maar wat mogen zij toch met zijn strafregister bedoelen?"

„Dat is niets anders dan een poging van een schavuit, die ons bang wil maken en ons verdriet aandoen. Joe is verbonden geweest aan het Amerikaansche gezantschap in Rusland en hij heeft daar den persoonlijken oorlog van President Wilson tegen het Russische volk zien beginnen. Hij heeft van zijn meening daarover geen geheim gemaakt en niet onmogelijk heeft hij zich op de eene of andere manier daartegen verzet. Dat zou dan de inhoud van zijn strafregister moeten zijn."

„En stemt die vrouw van hem werkelijk in de scheiding toe?"

„Zij is voornemens te hertrouwen."

Het gelaat van Debora verried een hartgrondige walging. De gewaarwording kon niet gezegd worden tot een verfraaiing van die scherpe uitgerekte trekken bij te dragen. Toen de eerste indruk voorbij was, zeide Cornelia:

„Er zijn twee afkeurenswaardige mogelijkheden, Debora, en dat is liefde zonder huwelijk en huwelijk zonder liefde. Van die beide is het laatste mijn deel geweest en, indien er gekozen moest worden, dan is de keuze van Betty toch zeker de beste. Deze toestand is door mij niet gewenscht en wanneer zij mijn raad gevraagd hadden, dan zou ik hun in overweging hebben gegeven nog een weinig te wachten. Maar zij hebben naar hun eigen inzicht gehandeld en mij vóór een bestaanden toestand geplaatst. Betty heeft voorgesteld je in het geheim in te wijden, maar in mijn oog zouden wij je daarmee noodeloos verdriet hebben aangedaan."

V.

Er volgde een gedachtenwisseling over den zedelijken ondergrond van de vrije liefde, totdat de practische aard van Debora zich niet langer afzijdig kon houden en een ieder zijn of haar taak aanwees.

„Wij moeten vóór alles een schandaal vermijden, vooral nu de uitnoodigingen voor de bruiloft van Priscilla reeds verzonden zijn. Het zou het best zijn de een of andere reden te zoeken voor een reis van Betty naar Europa, waar zij dan zou kunnen blijven totdat die man in de gelegenheid is met haar te trouwen."

„Ik ben bang dat je dit niet gedaan zult krijgen, Debora. Betty gaat geheel in die zaak van Sacco en Vanzetti op en de behandeling daarvan is op het aanstaande voorjaar bepaald. Zij en Joe zijn er onafgebroken mee bezig en wanneer twee jonge menschen zich in hun werk gelukkig voelen, zullen zij niet licht te bewegen zijn dat uit handen te geven."

„Maar vergeet dit toch niet, moeder! Dit!" — en Debora hield den brief omhoog. — „Hoe kunnen wij dit rustig aanzien?"

„Dat zal toch moeten, Debora. Het is op onze zenuwen gemunt, maar die toeleg mag niet gelukken."

„Wat kunnen wij doen wanneer zij ons bekend maken?"

„Daar zullen zij zich nog wel eens op bedenken. Betty woont hier bij mij en nu en dan komt Joe haar opzoeken, maar alleen wanneer ik daarbij tegenwoordig ben. Zij zullen hier toch niet komen inbreken om een bewijs tegen mijn kleindochter te zoeken."

„Betty moet onmiddellijk thuiskomen en bij haar ouders blijven."

„Betty is volwassen en aansprakelijk voor haar eigen doen en laten. Zij heeft het recht zelf te beslissen en tegen haar vijanden op te treden."

Zij spraken nog geruimen tijd met elkander en in den loop van het gesprek werd Cornelia hoe langer hoe hoopvoller gestemd.

„Ik ben er zeker van dat er niets zal gebeuren, Debora, hoogstens misschien nog enkele brieven. De politie heeft haar spionnen in ons Comité en vangt daar allerlei praatjes op, maar eigenlijk weten zij niets met zekerheid. Wij zijn ten volle verantwoord, wanneer wij ons aan de waardigheid van onze familie houden en ons aan dien naamloozen laster niet storen. Jij en ik en Joe en Betty zijn de eenigen die van de feiten op de hoogte zijn en het ligt niet op onzen weg nog iemand in het vertrouwen te nemen, — met uitzondering natuurlijk van Rupert."

Die arme Rupert! Hij had geen leven meer dat dien naam verdiende, — zoo plaagden hem de zorgen, zeide zijn vrouw. Dat monster van een Jerry Walker had een aanklacht tegen hem ingediend en hem daarin van allerlei afschuwelijke misdaden beticht. En daarbij kwam nog dat er onder de bondgenooten van Rupert waren, die hem niet konden vergeven dat hij hen in opspraak had gebracht. Zij schenen volkomen vergeten te zijn hoe welkom hun indertijd het aandeel in de winst geweest was... Maar het ergst van alles was de zaak van den Bostonschen Luchtspoorweg. Had Cornelia al daarvan gehoord?

„Niet meer dan wat daarover in de kranten heeft gestaan."

„Het komt hierop neer dat van alle leden van de Volksvertegenwoordiging een opgave verlangd zal worden van hun fondsenbezit en tegelijk zal dan een onderzoek worden ingesteld naar de geldsommen die zij bij de banken hebben opgenomen. Dat zal dan als omkooperij beschouwd worden, maar het spreekt vanzelf dat er niets bijzonders gebeurd is, — alleen dat Rupert het faillissement van den Luchtspoorweg heeft willen voorkomen, waardoor het papier van de onderneming waardeloos geworden zou zijn... En intusschen werd hij door de heeren van de politiek aan den praat gehouden... Alle verhooging van de vrachtprijzen werd hem vierkant geweigerd. U kunt u niet voorstellen wat voor menschen dat zijn."

„Kindlief, ik ken die heeren maar al te goed. Zij zijn juist bezig twee vrienden van mij naar den electrischen stoel te

sturen, tenzij wij kans zien veertigduizend dollars bijeen te brengen om hen tevreden te stellen. Betty en Joe en ik hebben de laatste dagen daarover uitvoerig beraadslaagd en het zou mij niet verwonderen wanneer die brief in verband stond met onze weigering."

Debora zat voor zich uit te staren en de diepe rimpels van haar voorhoofd spraken van bezorgdheid. Het scheen dat het gezond verstand in haar binnenste weer aan het woord kwam... Was dit de voorbode van de berusting?

„Moeder, het is niet meer dan behoorlijk dat ik met dien jongen man kennis maak."

„Natuurlijk is dat je plicht, — aangenomen dat je jezelve zult weten te bedwingen en niet vergeet dat hij je schoonzoon is."

„Is hij... Ziet hij er nog al fatsoenlijk uit?"

„Hij is van een oude familie in Virginia die zich in geen enkel opzicht als onze mindere beschouwt."

„Ik houd het voor mijn plicht Rupert alles te vertellen. Het zou mogelijk zijn dat hij ook zoo'n brief ontving... Ik zal er nog vanavond met hem over spreken. Misschien kunnen wij een afspraak maken dat je met je drieën bij ons komt eten."

„Uitmuntend, Debora. Dat is een verstandig woord."

„Wanneer het zeker is dat zij met elkander trouwen, dan is het ook maar het best dat alles voegzaam in het werk gaat. Wij behooren den menschen niet het recht te geven te zeggen dat Betty getrouwd is met een man dien zij van de straat heeft opgeraapt."

„Dat zou ook in het geheel niet waar zijn. Dan is het beter te zeggen dat zij elkander bij de eerste zitting van de Derde Internationale in Moskou hebben leeren kennen."

VI.

Priscilla Quincy Adams Thornwell had thans lang genoeg in het graf gerust, dat haar achternicht Priscilla Alvin met den koperkoning in het huwelijk mocht treden. Zoo was er

dus aanleiding tot een van die gewichtige plechtigheden die als mijlpalen aan den weg van de opeenvolgende geslachten zijn en wier maatschappelijke beteekenis niet licht overschat kan worden. Vermoedelijk zou dit huwelijk aan koper=prinsjes en bankprinsesjes het aanzijn schenken, dragers en draagsters van de doorluchtige namen van Thornwell en Quincy en Adams en Shaw en Cabot, in een steeds wisselen=de volgorde gerangschikt. Er werden gesteendrukte mede=deelingen aan alle bloedverwanten gezonden, de broeikassen van de bloemenmagazijnen werden leeggekocht en de Drie=eenheidskerk werd in een winterpaleis herschapen.

Rupert en Debora verkeerden in een spanning van angst en vrees, als nog nimmer te voren een trouwplechtigheid in de familie Thornwell ontluisterd had. Hun verbeeldings=kracht pijnigde hen met de voorstelling van alle afgrijselijk=heden die van een gewetenloozen schrijver van naamlooze brieven verwacht konden worden. Welke reden had men voor de onderstelling, dat de verdorvenheid van zulk een individu haar grenzen zou hebben? Zou het ondenkbaar zijn, dat een bom in de kerk ontplofte, al was het ook in de vestibule waar niemand getroffen werd, maar niettemin de weergalm tot in de verste uithoeken van de wereld door=drong? Wellicht vergenoegde men zich met een dusgenaamde stinkbom die alle aanwezigen op de vlucht zou jagen ... Om nog niet te spreken van ongure voorspellingen, uitgesproken door een oude zigeunervrouw of van lasterblaadjes die met ruime hand verspreid werden... Ook dit zou niet het eerste geval van dien aard in de geschiedenis van Boston zijn.

Het was een benauwend oogenblik en Rupert en Debora voelden hun hart kloppen in hun keel, toen de stem van den geestelijke uitdagend klonk:

„Indien iemand een reden bekend mocht zijn die een belet=sel voor het huwelijk van deze beiden is, laat hem thans spreken en anders voor altijd zwijgen."

Er volgde een spannende stilte, waarin het Rupert en Debora te moede was als hoorden zij een stem roepen dat de jongere zuster van de bruid in overspel leefde, weshalve

de verbintenis als onwenschelijk te beschouwen was. Maar niemand anders hoorde een geluid en de plechtigheid had haar geregeld verloop. Bruid en bruidegom werden naar den huize Alvin gebracht waar een uitvoerig noenmaal voor de bloedverwanten en de goede vrienden gereed stond. De bruid, thans in reisgewaad, werd door allen die zich daartoe geroepen voelden, op beide wangen gekust. Betty omhelsde haar oudere zuster verscheidene malen en wenschte haar al het geluk toe waarop zij recht had en wanneer Betty daarbij tranen in de oogen had, dan waren het zeker geen tranen van schaamte, want met het schaamtegevoel had Betty voor goed afgerekend. Alleen haar arme moeder bloosde tevens voor haar en zij dacht aan het ontzettende geheim en zag met schrik en beven het vertrek van het jonge paar tegemoet dat nog vele pijnlijke mogelijkheden in zich borg.

Maar ook deze vrees bleek ongegrond en het jonge paar scheidde in de aangename verzekerdheid dat — naar het Apostolisch voorschrift — alle dingen eerlijk en met orde geschied waren en men weet dat dit in de oogen van Boston het een en het al was. Zij namen den trein naar New-York en reisden van daar naar Palm Beach waar zij in het kostbaarste hotel hun intrek namen en drie malen dagelijks van kleeding verwisselden en ontelbare dienaars op hun wenken vlogen en hun wenschen voorkwamen.

VII.

Het was een ongewone gewaarwording voor Cornelia en Betty, tegenwoordig te zijn bij dit eindelooze handjes-geven en kussen en zich verplaatst te zien in een wereld van welriekende betamelijkheid of, wil men, in een droomenland van witte sluiers en rozen, van gekleede jassen en zijden hoeden, van huwelijksgeschenken in kristal en zilver en paarlen en diamanten ... En scherp was de tegenstelling, toen zij in een auto gestapt waren die hen langs de Golf en over de rivier bracht, totdat zij zich plotseling binnen de muren van een oude vesting bevonden, wier metselwerk met een laag

van fabrieksrook bedekt was en waar de ijzeren tralies en de sombere deuren een passenden achtergrond vormden van aangezichten die van haat en ruwheid en ontaarding getuigden, van de duizend-en-een euvelen, die in den dienst van armoede en onwetendheid en verwaarloozing het geslacht der menschen teisteren.

Bart verscheen nadat hij zich het gelaat en de handen in allerijl van kolenstof gereinigd had, — alleen zijn nek en zijn polsen vertoonden nog de sporen daarvan. Hij begroette hen met een verheugden glimlach en noodigde hen uit bij het venster plaats te nemen, waar de zonneschijn de feestelijkheid van het samenzijn verhoogde. Hij werd de witte rozen gewaar die zij droegen en toen hij van hen vernam dat het de rozen van een bruidsfeest waren, ging zijn herinnering terug naar de Magra-rivier, waar een bruiloft met dans en snarenspel en wijn placht opgeluisterd te worden... O, onvergetelijk land!... o, beminnelijke menschen!... O, waarom moest al deze heerlijkheid ontsierd worden door landeigenaars en werkgevers en een boosaardige regeering, die de jonge mannen uit het ouderlijk huis wegsleept en hen tot soldaten maakt!

Zij spraken over de zaak en met de grootste omzichtigheid deed Bart zijn best zijn lieve vriendinnen aan het verstand te brengen, dat zijn ziel van bezorgdheid vervuld was. Hij had nooit kunnen denken de oorzaak te zijn dat een menschelijk wezen werd gevangen gezet.

„Van zoo iets moest geen sprake kunnen zijn, Nonna, dat is in volkomen tegenspraak met alle beginselen van het anarchisme. Mrs De Falco is niets anders dan een arm slachtoffer, zij weet niet wat zij doet en men heeft niet het recht haar iets te verwijten. Het geval gaat mij in de eerste plaats aan en in mijn oogen is het een zware zonde de wet te hulp te roepen en iemand door den rechter te laten bestraffen."

„Maar, Bart, je hebt Lee Swenson toch gezegd dat je de beslissing aan zijn oordeel overliet!"

„Dat weet ik en ik schaam mij daarover. Ik ben een vreemdeling en mijn kennis is zeer gering. Mijn eerste gedachte is

geweest, dat zoo'n advocaat alles weet en zijn best doet mij te helpen en het dan niet aan mij staat hem tegen te werken. Maar toen zijn mijn Italiaansche vrienden gekomen en zij hebben mij gevraagd: Hoe nu, Vanzetti, noem je je anarchist en laat je die vrouw gevangen zetten? Hoe ben je er toe gekomen het beginsel van je heele leven te verloochenen? — En ik heb geantwoord: Je hebt gelijk, ik heb verkeerd gedaan en het zou beter voor mij geweest zijn, wanneer ik om een misdaad gevonnist was."

„Bart," zeide Betty, „waarom neem je niet een anarchistisch advocaat?"

„Zoo iemand vind je in de heele wereld niet, Betty. Dat is onbestaanbaar. Er moesten in het geheel geen advocaten zijn. Een anarchist die terechtstaat, behoort te zeggen: Deze plaats is even verfoeielijk als het stelsel dat hier gediend wordt. Gij hebt de macht en het slachtoffer is in uw handen. Gij kunt zijn lichaam, maar niet zijn ziel verderven en zijn overtuiging blijft leven en zal eenmaal alle menschen doordringen."

„Maar is het er je dan niet om te doen weer vrij te zijn, Bart?"

„Het is er mij allereerst om te doen dat het anarchisme overwint."

„Joe is naar Maine gegaan. Wij hadden gehoord dat een van de getuigen à charge een vonnis tot zijn last heeft en nu is hij gaan onderzoeken wat daarvan waar is. Maar wanneer dit nu blijkt het geval te zijn, is het dan je bedoeling daarvan gebruik te maken? Ik hoef je niet te zeggen dat het zeer pijnlijk voor dien man zal zijn."

Vanzetti dacht ernstig na.

„Ik weet het waarlijk niet. Ik heb het altijd voor het beste gehouden de waarheid te spreken en ik geloof dat het ook voor den anarchist het beste is."

„Toch zou je de oorzaak kunnen zijn dat die man opnieuw gevangen werd gezet. Het zou kunnen blijken, dat die man wegens iets anders door de politie gezocht werd."

Het scheen hem niet gemakkelijk te vallen het antwoord op die onderstelling te vinden. Wij leven nu eenmaal in een zeer

ingewikkelde wereld en niet zelden gebeurde het dat Vanzetti een voorstel van Betty en Joe en Lee Swenson goedkeurde om later, wanneer hij daarover had nagedacht of de meening van zijn kameraden gehoord had, tot het inzicht te komen dat het niet in overeenstemming was met de beginselen van het anarchisme. Hij had in de eenzaamheid van zijn cel langdurig nagedacht over het raadsel dat met Mrs De Falco in verband stond en al wat hij er van zeggen kon, was dat hij haar niet in de gevangenis wenschte, ook niet indien hij daarmee zijn eigen leven kon redden. In elk geval was hij er zeker van dat een aanval op haar, zijn zaak niet ten goede kon komen. Veeleer zou het gezag daardoor verbitterd worden en met verdubbelden ijver op een veroordeeling aansturen.

„Het zou mij leed doen wanneer wij een misgreep gedaan hadden, Bart."

Deze woorden van Cornelia brachten de tranen in de oogen van den gevangene. Hij legde zijn hand op haar arm en vroeg haar vergiffenis voor het geval hij zich gebrekkig had uitgedrukt: het was zoo moeielijk voor deze ingewikkelde gedachten het juiste woord te vinden. Hij was niet bang voor den dood en, wat er ook gebeuren mocht, zij hadden geen reden zich te bedroeven. Hij was een arme man, dien niemand kende en jaren lang had hij zijn overtuiging uitgesproken, zonder iemands aandacht te trekken. Indien het hem te beurt viel voor zijn geloof te mogen sterven, dan zou het daardoor allicht ruimer verbreid worden. Maar hij stond er op met een zuiver geweten den dood in te gaan en in geen geval wilde hij dat door zijn toedoen de moeder van een talrijk gezin werd gevangen gezet, wegens een poging om een klein gedeelte te bemeesteren van wat de rijken en machtigen van de gemeenschap voor zichzelf wilden behouden.

VIII.

Lee Swenson had een uitstel van de Sacco-Vanzetti-zaak verkregen, ten einde in de gelegenheid te zijn zich op de behandeling daarvan voor te bereiden. De wet van de Puri-

teinen, steeds streng en zuinig, was alleen vrijgevig wanneer het op uitstel aankwam. Sacco zat nog altijd in zijn cel in Dedham en vroeg zich af, door welke grillige speling van het lot hij, die een afschuw had van de wet, in dezen warwinkel verdwaald was en het voorrecht van een snellen dood zonder omslag hem hardnekkig ontzegd werd. Nu en dan werden hem papieren voorgelegd die hij te onderteekenen had en waarvan de inhoud in zijn belang heette te zijn. Maar hij liet zich niet overreden en weigerde zijn naam daaronder te plaatsen. Dan werden bijzondere middelen aangewend. Bezoeken van zijn vrouw, vergezeld van hun jongste kind, wier aanblik allicht een reden kon zijn den strijd voor de vrijheid te wagen. Bezoeken, ook van de afgezanten van deze en die groep, die hem berichten en besluiten kwamen melden of een dagbladartikel ter lezing brachten, soms een telegram van Italië. Men wist nooit tevoren welken indruk het een of ander eigenaardig geval op Sacco zou maken: den eenen keer een handvol bloemen, straks een praatje over den aanleg van zijn tuin in het komende voorjaar, — dan de vraag welke planten in dezen tijd van het jaar in Torremaggiore in bloei stonden... Dan gebeurde het plotseling dat de harde korst van de anarchistische beginselen wegsmolt en een glim-lach op het gelaat van dien veelgeplaagde speelde. En hij strekte zijn hand uit naar het papier en zeide:

„Het is een onzinnig stuk, maar je hebt gelijk, waarom zou ik het niet teekenen?"

En intusschen tikten de schrijfmachines en werden de circulaires en de vlugschriften naar alle vier de windstreken verspreid. Ook werd een verzameling van uitknipsels-ter-zake aangelegd. In de kringen van arbeiders en radicalen verwier-ven Sacco en Vanzetti een zekere bekendheid als de jongste slachtoffers van het stelsel van „de doorgestoken kaart". Er kwam geld binnen, er waren schrandere speurhonden aan het werk en het ijverig brein van Lee Swenson was onver-moeid in het uitdenken van tegen-komplotten die hij uit-broedde als rupsen in een pijnboom. Krachtens de desbetref-fende wet had hij recht op een lijst van de getuigen die door

de rechtbank waren opgeroepen en een deel van zijn voorbereiding bestond in ontmoetingen die hij met deze personen had en pogingen hen aan het praten te krijgen. Met alziendeu blik doorzocht hij het verleden van deze personen en achtte zich gelukkig wanneer hij daarin iets aantrof dat afbreuk deed aan hun gezag en waarmee hij hen wellicht zou kunnen dwingen naar hem over te loopen.

In dit stelsel werd een rechtsgeding een oorlog in het klein, een strijd van sapeurs en mijnwerkers, van spionnen en tegen-spionnen. Er waren getuigen die meer dan éénmaal hun wijsheid ten beste gaven en soms met een sterk gewijzigde uitgave voor den dag kwamen: één lezing voor de detectives van Pinkerton, een andere voor de vrienden van de verdediging, weer een andere voor den districtsprocureur en welke zienswijze ten slotte de jury bereikte, was een vraag van geld en van menschenkennis. Bijna elke getuige verlangde geld en nog eens geld, maar desgelijks had elke getuige een gevoelige plek hetzij van eerlijkheid, hetzij van vooroordeel en de ontdekking daarvan kon de schaal voor enkele dagen en soms ook voor langen tijd doen overslaan. Men was tot alles bereid om een armen drommel te helpen die uit Frankrijk herwaarts gekomen was. Een ander wenschte niets liever dan alle Italianen naar den electrischen stoel verwezen te zien omdat hij nu twintig jaar geleden van een Italiaan in een straatgevecht een meswond had opgeloopen. Een derde had aan alle Amerikanen een haat gezworen omdat een schoolmeester hem in zijn kinderjaren gekastijd had.

Het was een zonderlinge opvoeding voor een dochter van de ridders van het blauwe bloed, in een karwei van die soort mede te helpen. Elizabeth Alvin ondernam een reis naar het Poconogebertge in Pennsylvanië en over een afstand van tien of vijftien mijlen had zij zich in een klein rijtuigje door het weeke voorjaarsslik van een landweg heen te werken. Eindelijk bereikte zij een bouwvallige boerenwoning, verveloos en verwaarloosd, en zij vond daar een jonge vrouw die in de schoenfabriek van Rice & Hutchins in South-Braintree werkte in den namiddag toen de kassier en zijn bewaker

door de bandieten waren aangevallen. Bedoelde jonge vrouw had een misvormde kin en een gebit, dat vóór den tijd was aangetast en zij bleek voornemens binnen enkele dagen een jeugdigen medeburger in dit tranendal binnen te leiden. Ten gevolge van een misverstand had het vermoeden zich in haar zwakke hoofd vastgezet dat Betty in naam van den districtsprocureur optrad. Met het oog hierop meende zij niet beter te kunnen doen dan een zenuwtoeval te hulp te roepen. Onder begeleiding van tranen en angstkreten betuigde zij, dat haar toestand haar verbood een verhoor te ondergaan en als een waardig besluit volgde hierop de mededeeling, dat zij hoegenaamd niets wist, aangezien zij zich reeds bij het eerste schot onder een bank verscholen had.

Betty kalmeerde haar en beloofde dat niemand haar zou dwingen iets tegen haar zin te doen. En het meisje, dat zich een weinig meer op haar gemak begon te voelen, werd in die mate ook meer mededeelzaam. Het zou, zoo meende zij, zoo'n vaart niet loopen. Twee kameraden van haar werden ruim betaald om tegen de indringers te getuigen. Eigenlijk behoorden zij over de grenzen gezet te worden. Dat kwam hier binnenvallen en nam braven menschen het brood uit den mond en maakte ruzie, zoodat de Amerikanen niet beter konden doen dan zich aaneen te sluiten. Later, bij een herhaald verhoor, wist Betty haar de bekentenis te ontlokken, dat haar moeder een Iersche boerin en haar vader een Fransche boer geweest was. Wel had zij het recht zich als een echte Amerikaansche vrouw aan te kondigen, „van vreemde smetten vrij".

De voorvaders van Betty die koperslagers en timmerlieden geweest waren, hadden driehonderd jaren noodig gehad om hun meerderheid tegenover de nieuw-aangekomenen te handhaven, maar hier was een arbeidster van een schoenfabriek, die het in een tiende deel van dien tijd had klaargespeeld.

IX.

De zaak van Mrs De Falco werd op de rol van een van de politie-rechtbanken van Boston geplaatst en Joe en Betty

richtten nu al hun geestkracht op de nasporingen, waarvan voor hun doel iets te verwachten was. Zij speurden en zochten in het verleden van publieke personen en versmaadden geen enkelen draad die hun den weg naar een wetenswaardige gebeurtenis zou kunnen wijzen. Er waren er, in hoogheid en eere gezeten, die een rilling langs hun rug voelden gaan en inwendig kookten van woede tegen die lastposten van het blauwe bloed. Waarom weigerde zij zich tevreden te stellen met het ongestoord bezit van rijkdom en aanzien? Waarom verraad gepleegd aan hun eigen voorrechten en de grond-slagen van de wet en de openbare orde ondermijnd? Wat bewoog hen tot verzet tegen 's lands regeerders, die hen beschermden tegen bommengooiers en marskramers en zakkenrollers en al de ongetelde roofzieke schepselen, die het leven onveilig maakten? Behoorden zij niet de rustige rust te waardeeren, waarin zij het levenslicht aanschouwden en op-groeiden en de goede gaven van het leven genoten, totdat zij eindelijk, oud en der dagen zat, zich uitstrekten om te sterven zonder ooit een oogenblik van gevaar gekend en zich de geringste inspanning getroost te hebben.

De mannen van het gezag en van de politie mochten onder vier oogen meesmuilen over de heeren en dames van het blauwe bloed, — toch konden zij niet nalaten hen te ontzien, ook met het oog op de onmiskenbare macht die zij nog altijd uitoefenden. En dit gold niet alleen van de geldwereld en van het terrein van het stadsbeheer, maar ook van den bijstand dien zij elkander verleenden. De lagere klassen bezaten de meerderheid van het getal, maar het bleef de vraag of niet een andere meerderheid van hooger gehalte zich aan de zijde van de tegenstanders bevond.

Men had in den loop van den tijd geleerd van de rijken vele zonderlingheden voor lief te nemen. Het sprak toch van zelf, dat menschen die een uitgebreide macht en hoegenaamd geen plichten hadden, voor hun overtollige levenskracht een uitweg zochten. En in dien gedachtengang baarde het geen verwondering, wanneer nu en dan een rijke zonderling tegen zijn eigen standgenooten front maakte en een soort van

klasse=zelfmoord beging. De menschen wezen elkander het huis in Cambridge, waarin een groot dichter gestorven was en waarheen Amerikaansche burgers uit alle oorden ter bede=vaart togen. En in datzelfde huis werden thans door den kleinzoon van dien dichter syndicalisten en communisten ontvangen, ter beraadslaging over den kortsten weg die tot de omverwerping van het kapitalistische stelsel leidde. Deze houding verdiende zonder twijfel verraad genoemd te worden, maar het was een verraad dat ten slotte alleen de rijken aan=ging. Deze jonge dwazen werden eerst gevaarlijk, wanneer zij zich regelrecht tegen de mannen van het gezag richtten. Eerst dan ontwikkelde zich een verraad, waarop orde gesteld moest worden, dan ontstond het gevaar van een dolkstoot in den rug, dan werd het tijd aan dit drijven paal en perk te stellen.

Op dien weg bevond zich nu Betty Alvin, vriendelijk en welmeenend, maar ook ontoegankelijk voor alle waarschu=wingen. En hand aan hand hiermede ging een onafgebroken reeks van verdrietelijkheden. Ongeteekende brieven, kwet=send van inhoud en onnaspeurlijk van herkomst, oproepingen door de telefoon ter aanzegging van een onbarmhartig vonnis, bezoeken die Rupert van zijn zakenvrienden ontving en waarin op ontstellende geruchten gezinspeeld werd. Een ontmoeting met den leider van de Republikeinsche partij die Rupert zijn verwondering niet verhelen kon . . . Het einde was dat Betty door haar vader ontboden werd en te zijnen huize het heftigste tooneel bijwoonde, waarvan zij ooit getuige was geweest. Zij verloor haar zelfbeheersching en vergoot vele tranen, maar zij bleef weigeren buitenlands te gaan en van haar minnaar en haar anarchisten afstand te doen. En op=nieuw werd zij onterfd en verloochend, waarbij zij evenwel niet de zekerheid erlangde of de bedreiging volvoerd werd, dan wel voorloopig bij woorden bleef.

Het was een zware beproeving voor Rupert en een zonder=linge speling van het lot. Zou het mogelijk zijn dat de opstandigheid van Betty beschouwd moest worden als een straf, die aan een groot bankier voltrokken werd wegens een schuldig plichtsverzuim? Had hij niet vele dingen nagelaten

die hij behoorde te verrichten en dingen gedaan die beter ongedaan waren gebleven? Het was hem niet mogelijk zich van dit vermoeden los te maken en als de verklaring hiervan moge gelden, dat hij in den dampkring van de Drie=eenheids=kerk van Boston was opgegroeid en vijftig jaren lang elken Zondagmorgen een zedenleer had hooren verkondigen, die in die richting heenwees. Hoe gaarne had hij zijn zieleherder de vraag voorgelegd: zou het in strijd kunnen zijn met den wil van God, dat hij, Rupert, zich de viltfabrieken van Jerry Walker had toegeëigend, wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat hij het noodige geld bezat om die zaken aan den gang te houden, hetgeen van Jerry allerminst gezegd kon worden? Kon het Gods welbehagen geweest zijn den kostbaren aanleg van den Luchtspoorweg tot puin te laten vergaan? Mocht men God de kleingeestigheid toedichten, waarmede dwepers en volksmenners Rupert het leven lastig maakten, omdat hij enkele wetgevers met een geldleening geriefd had, waarbij het toch zonneklaar voor oogen lag, dat deze wetgevers niet door Rupert gekozen waren en de verstrekking van een kleine geldsom de eenige manier was om tot een verhooging van de vrachtprijzen te komen en het bedrijf van den Luchtspoorweg vruchtdragend te maken? Neen, God zou den President van de Pilgrims National Bank niet bestraffen, omdat hij zich het lot had aangetrokken van de menschen die hem hun vermogen hadden toevertrouwd... Maar hoe kon God dan gedoogen dat de beminnelijke jonge dochter van dien Bankpresident, aan de boosaardige machten van schandaal en achterklap werd blootgesteld, in deze dagen die den eenen slag na den anderen op het hoofd van haar vader zagen nederkomen?

X.

Elk op zijn beurt ontvingen de leden van de familie brieven waarvan men naar waarheid kon zeggen, dat zij geschreven waren met een pen die in vergif gedoopt was. Clara Scatterbridge ijlde naar haar moeder, ongeneigd geloof te slaan aan

het gerucht, omdat haar moederlijke ziel nog nooit een onbetamelijke gedachte gehuisvest had. Ook Alice Winters verscheen, sierlijk en voornaam, ongenaakbaar in het besef van haar deugdzaamheid die haar het recht op een evenredige belooning gaf.

„Het zou dwaasheid zijn van anderen te verlangen dat zij hun leven tot de hoogte van onzen eigen standaard opvoeren, maar mij dunkt toch, moeder, dat Betty wel een weinig vroeg begint. Ik moet bekennen, dat ik paf sta tegenover het jongere geslacht. Zij schijnen het overbodig te vinden ook maar een enkel woord tot hun verdediging bij te brengen. En ik weet nog minder wat ik van u denken moet. Ik meende, dat u aan de oude beginselen vasthield en wanneer ik al van die radicalen wist dat zij aan de vrije liefde deden, dan heb ik toch nooit aan de mogelijkheid geloofd, dat mijn moeder daarmee iets te maken kon hebben."

„Luister eens, Alice," zeide Cornelia, „je behoort daarbij mijn levensloop in aanmerking te nemen. Ik heb de oude begrippen altijd in eere gehouden, ik heb berust in een leven zonder liefde en wat is daarvoor mijn loon geweest?"

Een zekere verbijstering teekende zich op het welverzorgde aangezicht van Alice Winters. Zij liet er zich op voorstaan voor alle factoren van zedelijkheid en schoonheid toegankelijk te zijn en zelfs beweerde zij tusschen die beide grootmachten geen onderscheid te erkennen, schoonheid en waarheid, schoonheid en goedheid, ziedaar begrippen die elkander volkomen dekten, maar het sprak van zelf, dat de schoonheid gekeurd moest worden door een verstand, dat met kennis van zaken oordeelde. En dit onderscheidingsvermogen ontsnapte aan alle beschrijving en kon het best met een gave vergeleken worden, mits men slechts wilde toegeven, dat Alice zich in het bezit van die gave verheugde.

„Maar moeder, hoe kunt u toch volhouden, dat u zoo'n moeilijk leven gehad hebt. Uw kinderen houden heel veel van u en uw kleinkinderen zouden dat ook doen, wanneer zij u een weinig beter kenden. Jozua heeft mij nog gisteren gezegd, dat hij niet kon begrijpen waarom u van die Italiaan-

sche anarchisten zooveel en van uw eigen familie zoo weinig werk maakte."

„Wat zal ik je zeggen, kindlief? Het is mogelijk, dat ik de Amerikaansche beschaving te goed ken en er genoeg van heb. Zeg Jozua, dat het mij genoegen doen zal als hij eens bij mij wil komen eten en mij vertellen, wat hij in den laatsten tijd geleerd en uitgevoerd heeft... Tenminste, wanneer je gelooft, dat mijn ideeën over de vrije liefde hem geen kwaad zullen doen."

Dat was een kwaadaardige veeg uit de pan en de fijngevoelige Alice was puur verschrikt. Het was van algemeene bekendheid, dat de jonge Jozua, de eenige zoon van Alice en Henry, het leven van een losbol leidde. Alice liet hem begaan omdat hij een man was en men nu eenmaal niet anders van de mannen verwachten kon. Mettertijd kwamen zij tot kalmte en ging de storm liggen. Maar nu begonnen de vrouwen dat voorbeeld te volgen en hoe zou er ooit van een zedelijk peil sprake kunnen zijn, wanneer de vrouwen de hand daarmee lichtten? Dit was voor Alice de steen des aanstoots in het geval van Betty en Joe. Zij meende, dat de schoonheid er bij te kort kwam wanneer de besmetting tot de woning van Betty's grootmoeder doordrong. Waarop Cornelia antwoordde, dat zij alle verwantschap tusschen schoonheid en onreinheid van zeden, beslist van de hand wees. Wederom een welgeslaagde vermaning die men van deze oude dame met haar zachtzinnig uiterlijk niet verwacht zou hebben.

Na eenigen tijd ontving zij een bezoek van gezegden Jozua Thornwell, die met haar een afspraak kwam maken omtrent den dag van den voorgenomen maaltijd en de toegezegde mededeeling van zijn ervaringen. Maar terwijl hij de gastvrijheid van zijn grootmoeder genoot, liet hij het onderwerp dat de aanleiding van zijn bezoek geweest was, ten eenenmale rusten... Het scheen dat zijn gedachtengang een gansch andere richting genomen had. In het kort gezegd, de kleinzoon en naamgenoot van den beginselvasten gouver-

neur was het jongste slachtoffer van de rampen die zich over deze familie uitstortten.

Toevallig trad Cornelia het kantoor van het Verdedigingscomité binnen. Lee Swenson was de eerste die haar van het nieuws op de hoogte bracht.

„Ik ben geen nieuwtjesjager, Nonna, maar ik heb den indruk, dat de laatste gebeurtenissen in uw familie een gevolg zijn van uw en Betty's optreden en daarom houd ik het voor beter, dat u er van op de hoogte is."

„Wat bedoel je, Lee?"

„Er is een verhaal dat door de heele stad de ronde doet... Het schijnt, dat de feestvreugde gisteravond in de clubs geen grenzen kende. Telkens na afloop van een rondje heette het weer: En laten wij er nu nog één op Jozua nemen!"

„Wat heeft hij gedaan?"

„Hij is in een hotelkamer in gezelschap van een vrouw betrapt: zij heeft hem natuurlijk daarheen gelokt, er zijn ondernemingen die zich daarmee bezig houden. Zij hebben een fotografie met bliksemlicht van hem genomen en Henry Cabot Winters heeft vijfenzeventigduizend dollars neergelegd om de zaak te sussen."

Cornelia de Roode, heette wat men noemt, door de wol geverfd te zijn, maar ditmaal zag zij haar vriend niet in het gelaat en sloeg de oogen neer.

„Zou dat waar kunnen zijn, Lee?"

„Zoo wordt de zaak tenminste voorgesteld. Maar u hebt natuurlijk de vrijheid een nader onderzoek in te stellen."

„Kunnen zulke dingen in Boston ongestraft gebeuren?"

„De bedrijvers beweren in het algemeen belang te handelen. Er woont een oude millionnair in de stad. Misschien kent u hem, zijn naam is Barbour?"

„Ja, ik heb hem eens ontmoet."

„Dien hebben zij in denzelfden strik gevangen en zij hebben zelfs kans gezien hem daarvoor driehonderdzesentachtigduizend dollars af te zetten. Het klinkt ongeloofelijk, maar ik heb het bedrag van een van zijn advocaten gehoord. En dan hebben wij het geval van den jongen

Searles gehad: hij had van zijn oom een mooi fortuin geërfd, maar op een goeden dag werd hij in een kamer in het gezel⸗schap van een paar jonge dames gesnapt en die geschiedenis heeft hem zijn heele vermogen gekost . . . En niet lang geleden moet het in Middlesex gebeurd zijn, dat men in een verdacht huis de hand gelegd heeft op een troep filmacteurs en actrices die daar voor een opname ontboden waren. Dat heeft den ondernemer toen honderdduizend dollars gekost."

„Van zulke menschen kan men niet anders verwachten," zeide Cornelia, „maar wanneer ik mij niet vergis, dan is dat in de familie Thornwell tot dusver nog geen gebruik geweest. Ik ben blij, dat de oude Jozua niet beleeft hoe zijn naam door het slijk wordt gehaald."

XI.

Toen nu na enkele dagen Jozua Thornwell Winters de gast van zijn grootmoeder was, liet zij de gewone onderwerpen van het studentenleven, de nieuwtjes van college en club met opzet rusten en richtte zij zich, met terzijdestelling van wat ten onrechte als een bewijs van vrouwelijke kieschheid wordt beschouwd, in duidelijke en verstaanbare woorden, „op den man af" tot haar kleinzoon. En de jonge Jozua, die een dergelijke houding nog nooit van een oude dame had bij⸗gewoond, kleurde tot de wortels van zijn haren en maakte den indruk alsof hij voornemens was zijn hoed op te zetten en een goed heenkomen te zoeken. Maar na een poosje had hij zich met de gewaarwording vertrouwd gemaakt en bespeurde hij met onverdeeld genoegen, dat hij met beide voeten te midden van de werkelijkheid stond. Hij had zich nu eenmaal met een zekere mate van onverschilligheid gewapend en zoo⸗min het onuitsprekelijk verdriet van zijn engelreine moeder, als de onverholen minachting van zijn beroemden vader, had eenigen indruk op hem gemaakt.

Hij had den leeftijd van twee⸗en⸗twintig jaar bereikt, maar reeds op zijn zeventiende mat hij de volle Thornwell⸗lengte van ruim zes voet, terwijl van een ontwikkeling in de breedte

daarna nooit meer sprake was geweest. Zijn schouders stonden voorover en zijn gelaatskleur was aan den bleeken kant. De gele tint van zijn vingers verried het onmatig gebruik van nicotine, maar tevens had hij zich een voorname manier van spreken eigen gemaakt, mitsgaders een behoorlijken voorraad onaandoenlijkheid waarmede hij zoowel de dingen die hij wist als die hij niet wist, op een afstand hield. Zijn optreden was eenvoudig, zijn kleeding droeg den stempel van ongedwongenheid en in de vertrekken aan de „Gold Coast" die hij bewoonde, waren eenige planken aangebracht, waarop boekdeelen van waarde — en ook van onwaarde — prijkten.

Maar nu was deze schijn van levenswijsheid van hem weggenomen als het gewaad waarvan de tooneelspeler zich na de vertooning ontdoet, zoodat Cornelia niets anders vóór zich zag dan een onbeschaafden, opgeschoten jongen met ongepaste neigingen en een verdwaald schaamtegevoel.

„Ik ben een mispunt," bekende hij, „maar ik zou toch wel het een en ander tot mijn verontschuldiging kunnen bijbrengen. Mijn vader heeft mij de deur gewezen en mij daarbij vrij duidelijk te kennen gegeven, dat ik hem een genoegen zou doen, wanneer ik er voor goed een eind aan maakte, maar ik heb hem daarop niet willen antwoorden. Maar het zal voor u natuurlijk geen geheim zijn, grootmoeder, dat hij niet als een heilige geleefd heeft. Het is mijn ongeluk geweest dat ik te veel van mijn vader en moeder wist. Wilt u dat wij het over mijn moeder zullen hebben?"

„Het is mij om niets anders dan de waarheid te doen."

„Allen eerbied voor het gevoelsleven van mijn moeder, maar haar verstand is een weinig beperkt en bruikbaren raad heb ik nog nooit van haar gehoord. Toen ik vijftien jaar was, heb ik een hevigen twist tusschen haar en mijn vader afgeluisterd, waarin zij elkander al wat zij van elkaar wisten, voor de voeten gooiden. Ik stond achter een gordijn en ik moest daar wel blijven, omdat ik voor hen niet weten wilde dat ik het begin gehoord had. U kent de manier van mijn moeder: zij draaft door op een inval van het oogenblik en als zij alles gezegd heeft, dan heeft zij eigenlijk nog niets gezegd.

En mijn vader kwam met een verhaal dat hij van haar had gehoord: hoe zij met een van haar dichters de reis naar New-York gemaakt had en in den slaapwagen den heelen nacht in zijn armen gelegen had, zonder haar reisgezel iets toe te staan, — dit zou dan een bewijs moeten zijn van haar bovenzinnelijkheid. Daarna voegde mijn vader haar eenige scheldwoorden toe en daarop kwam zij voor den dag met al wat zij van hem wist. Dat is mijn inwijding in de liefde geweest. U zult toegeven dat er niet veel tact aan ten koste is gelegd."

Cornelia moedigde hem aan voort te gaan.

„Op mijn zestiende jaar logeerde ik bij een schoolvriend, het was in een stadje aan de Noordkust. Daar woonde een tante van hem, een dame die op de hoogte was van haar tijd. Zij was van haar eersten man gescheiden en juist van plan den tweeden de bons te geven. Haar minnaar was in Europa en zij maakte den indruk levensmoe te zijn. Zij kwam van New-York en daar zijn zij ons altijd vooruit, maar toch niet meer dan een paar jaar, misschien doordat de nieuwe modes daar altijd een seizoen eerder bekend zijn. Maar in elk geval, het was een familie die gunstig bekend stond, schatrijk en in alle opzichten van de bovenste plank. Op een goeden nacht kwam zij mijn slaapkamer binnen in den vollen luister van haar schoonheid en haar beminnelijkheid. Hoe had een jongetje als ik aan die verzoeking weerstand kunnen bieden? Geloof mij, grootmoeder, u weet niet hoe het tegenwoordig toegaat. Ik ben er zeker van dat het in uw tijd heel anders geweest is. De vrouwen weten nu wat zij willen en zij gaan op haar doel af."

„En leggen zij het dan op een huwelijk aan?"

„Meestal niet. Sommigen hebben al een man, maar allen hebben zij Freud gelezen en zich in het hoofd gezet, dat haar ongeluk uitsluitend aan een onderdrukking van de natuur te wijten is. En met de jonge meisjes is het nog veel erger gesteld."

„Met allen, Jozua?"

„Neen, natuurlijk niet. Er zijn nog altijd veel meisjes als Priscilla en Betty, op wie niets te zeggen valt. Wat in mijn

geval van grooten invloed is geweest, is dat ik een zekere bekendheid kreeg en daardoor de aandacht trok. Het heette nu eenmaal dat ik een onverbeterlijke Don Juan was. Ik houd mijzelf heusch niet voor onweerstaanbaar, maar de naam van de familie telt ook mee en dan mijn student=zijn. Ik verzeker u dat ik mij nooit veel moeite hoefde te geven en dat ik nooit mijn woord gebroken heb. Ik heb veel geld uitgegeven, maar altijd op een manier die het daglicht kon verdragen, ik bedoel met uitgaan en cadeaux ... Dit is de eerste maal geweest, dat ik mij aan afpersing heb blootgesteld ...

XII.

De jonge Jozua bleek nog veel op het hart te hebben. Toen hij in bedenking gaf dat het er misschien niet mee door kon zijn grootmoeder dergelijke „zwijnerij" te vertellen, stelde zij hem gerust met de verzekering:

„Ik heb nog andere kleinkinderen die hun weg door het leven zoeken en ik wil daarom weten wat er in mijn stad te koop is."

„Het is een verzamelplaats van ongerechtigheid," zeide de jonge Jozua. „Ik vermoed dat deze afdreiging in verband staat met de aanmatiging van de Bostonners, dat zij de voor=treffelijkste menschen van de wereld zijn. Of misschien zitten de Ieren er achter met de bedoeling ons, Amerikanen, een toontje lager te stemmen."

„Wie was die vrouw?"

„Zij hoort tot de omgeving van Larry Shay. Zij maakte den indruk van een meisje van goeden huize en ik geloof nog altijd dat zij dat werkelijk was."

„Waar heb je haar leeren kennen?"

„Ik had haar al een paar weken lang telkens weer in de buurt van Harvard=Square gezien en ik dacht stellig dat zij in die omgeving thuishoorde, — een jonge vrouw die door haar man verwaarloosd wordt of iets van dien aard ... Zij kan niet ouder dan negentien zijn, zij was met smaak gekleed en zij scheen de verpersoonlijking van de lente. Ik geloof dat

zij mij had opgemerkt en moeite deed het een en ander van mij te weten te komen. In elk geval, onze wegen kruisten zich nu en dan en bij die gelegenheid sprak uit haar wezen een zekere bereidwilligheid, maar niets dat naar opdringerij zweemde. Dien bewusten keer zat ik in mijn auto, wachtende op een van mijn vrienden, toen zij voorbij kwam en mij glim-lachend aanzag. Zooals vanzelf spreekt glimlachte ik op mijn beurt. Toen kwam zij op mij af en vroeg mij:

„Is u niet Jozua Winters? Ik ken uw nicht Betty Alvin, maar ik ben niet zoo rood als zij en u hoeft dus niet bang voor mij te zijn."

Zij bleek omtrent de levensbijzonderheden van Betty bijzonder goed ingelicht te zijn en ik vond het heel natuur-lijk dat Betty een massa menschen kende van wier bestaan de andere leden van de familie geen kennis droegen. Ik lachte en vroeg haar of zij misschien lust had een ritje te maken. Zij stapte in en wij reden weg. Ik kuste haar een paar maal en zij verzekerde mij, dat dit haar eerste avontuurtje was. Intusschen maakte zij mij voortdurend allerlei complimenten. Maar zij wilde er niets van hooren dat wij een kamer zouden nemen. Toen wij in de stad terug kwamen, gingen wij samen soupeeren en dronken een glas champagne. Eindelijk zeide zij dat zij een hotel wist waar een vriendin van haar woonde en waar zij binnen durfde gaan. Wij namen dus een kamer en ongeveer tien minuten nadat wij gekomen waren, zette iemand zijn schouder tegen de deur en zagen wij een half dozijn mannen vóór ons van wie een met een camera werkte en een ander een bliksemlicht aanstak. Zij beweerden in dienst van de districtspolitie te zijn en dus het recht te hebben mij gevangen te nemen. De afbeelding zou den volgenden avond in een krant van Boston gedrukt worden. Het meisje viel flauw, zij scheen mij toe een bekwame tooneelspeelster te zijn. Of misschien hield zij een beetje van mij en speet het haar, dat het geval die wending genomen had. Met het oog op haar jeugd zou dit niet onmogelijk zijn. Maar de zaak lag er toe en mijn vader dokte vijfenzeventig-duizend dollars af en maakte van de gelegenheid gebruik om

mij zijn meening te zeggen. Dat heeft tamelijk lang geduurd en hij heeft mij geen enkele bijzonderheid bespaard."

„Dat zal wel aan het zware offer gelegen hebben," meende Cornelia.

„Neen, zoo denkt hij werkelijk over mij, die meening dagteekent niet van vandaag of gisteren. Ik heb hem teleurgesteld. Ik ben een zwakkeling en voor zijn opvolger heeft hij een sterken man noodig. Hij zal goed doen zichzelf af te vragen of er ooit invloeden in mijn leven aan het werk zijn geweest die kracht konden bijzetten. Toen mijn vader in Harvard studeerde, moest hij zijn eigen weg banen, maar dat is van mij nooit verlangd. Integendeel: men heeft mij altijd doordrongen van het besef, dat ik een rijkelui'szoontje was. En dat mijn moeder mij bedorven heeft, zal wel daaraan gelegen hebben, dat zij veel van mij hield, maar voor het resultaat heeft dat geen verschil gemaakt. Ik heb nooit iets anders te doen gehad dan iemand te roepen. Wanneer ik den auto noodig had, roep den chauffeur. Wilde ik een paar bloemen hebben, roep den tuinman. Zoo vele dienstboden er waren om mijn jeugdig persoontje te bedienen, zoo vele vleiers die mij wijsmaakten dat ik nummer één was. En waarom zou ik mij dan voor iets hebben ingespannen? En dan komen de vrouwen die ons heele leven in beslag nemen. Ik bedoel daarmee niet alleen de vrijage, maar ook verder al wat zij van ons verlangen, thee-avondjes en dansen en motortochten en uitstapjes met de zeilboot. Het is de zuivere waarheid, grootmoeder, wanneer men zoo'n geval van afdreiging voor een oogenblik buiten rekening laat, dan is het onderscheid niet groot tusschen de fatsoenlijke meisjes en de anderen die men in de straat oppikt. Het eenig verschil is waar je heen gaat en hoeveel het kost. En de overeenkomst is dat geen van allen je toestaat ernstig werk te doen."

Dit was een openhartige bekentenis en Cornelia luisterde aandachtig en deed nog vele vragen.

„Het was mijn plicht geweest deze dingen al vóór jaren te weten," zeide zij. „Dan had ik je misschien nuttigen raad kunnen geven."

„O, zeker. Er is niemand die zich de moeite geeft ons te zeggen waar het op staat. Mijn moeder weet van de werkelijk=heid bitter weinig af en mijn vader heeft het te druk met geldverdienen en heeft zelfs geen tijd om zich af te vragen wat het nut daarvan is. En het valt hem bitter tegen, dat mijn bestaan hem geen afdoend antwoord geeft op die vraag."

„Wat zou je er van zeggen, mij nu en dan eens te komen opzoeken. Misschien zouden Betty en ik je in aanraking kunnen brengen met menschen die de kunst verstaan een inhoud aan hun leven te geven."

„O, zeker, grootmoeder, ik zal graag kennis maken met de menschen die u op het oog hebt, maar ik verwacht heel weinig van die omgeving van u. Het komt mij voor, dat het vooral om uw geld en uw naam te doen is."

„Best mogelijk," antwoordde Cornelia vriendelijk, „maar ik zou toch wel eens willen beproeven je van die studenten=begrippen te genezen. Ik zal je naar de Charlestowngevan=genis meenemen en je daar aan een van mijn beschermelin=gen voorstellen. Die man heeft geen geld en geen familie=naam die iets waard is en geen andere opvoeding dan die hij zichzelf verschaft heeft, nadat hij veertien uren daags borden gewasschen had. Hij spreekt heel gebrekkig Engelsch en toch houd ik hem voor een buitengewoon man. Het zou kunnen zijn dat hij eenigen indruk op je maakte en je aan het denken bracht over de vraag hoe je aan het geld komt dat je om je heen strooit."

„Ik moet bekennen, dat het mij niet duidelijk is, wat u daarmee zeggen wilt," antwoordde de jonge Jozua van de Harvard=Universiteit.

XIII.

Het rechtsgeding van Mrs. De Falco was in voorbereiding bij een politierechtbank van Boston en Cornelia verzamelde de noodige inlichtingen omtrent de afpersingsonderneming en de macht die deze tot haar beschikking had. Een lang=harige Zweed was uit het Westen in Massachusetts komen binnenvallen om een lesje te geven in de behandeling van

dergelijke zaken, het was een „Roode” en een vijand van de samenleving die zich niet naar de gewone werkwijze wilde schikken en het voornemen had een spaak in het wiel te steken... Zij zouden hem mores leeren en zij hielden hun woord.

De rechter was een Ier, een vurig vaderlander die geen drang van buiten behoefde tot versterking van zijn vooroordeelen tegen anarchisten, atheïsten, schooiers en Zweden. De advocaat die voor den beschuldigde opkwam, was een strijdlustige en luidruchtige Jood en de manier waarop hij en de rechter elkander den bal toewierpen, bevatte de elementen van een onsterfelijke klucht. Toen Feliciani en Lopez, een Spaansch anarchist, hun gewetensbezwaren tegen het afleggen van den eed kenbaar maakten, ging de vrome Hebreeër geweldig te keer en straalde het aangezicht van den niet minder vromen Ier van louter verrukking. Van dit oogenblik was het niet langer een proces wegens poging tot omkooperij, maar de vervolging van twee mannen die zich tot de vrije gedachte bekeerd hadden. De rechter begon met de gevangenzetting van Lopez te gelasten en er was heel wat overredingskracht noodig om hem tot andere gedachten te brengen.

De beide snelschrijvers namen in de bank der getuigen plaats en de bewijzen van een eervolle werkzaamheid die een hunner uit Frankrijk had medegebracht, waren hem hier van weinig nut. Kenden zij de stem van Mrs. De Falco? Zoo niet, welke zekerheid hadden zij dan dat het haar stem was die zij gehoord hadden? Er waren anderen die konden verklaren dat zij Mrs De Falco in die kamer gezien hadden, maar het was nog altijd een open vraag of die anderen de waarheid spraken. Mogelijk had iemand een vertooning op touw gezet, met het doel de snelschrijvers te misleiden en hen in den waan te brengen dat zij Mrs De Falco hoorden, terwijl een andere Italiaansche vrouw aan het woord was, die een voorstel tot omkooping overbracht. Wie durfde zeggen hoe ver atheïsten en anarchisten hun schelmenstreken konden drijven, wanneer zij het er op gezet hadden de rechtsbedeeling van het door-

luchtige gemeenebest van Massachusetts in opspraak te brengen?

Volgde Mrs. De Falco in eigen persoon, een wakkere en verstandige vrouw, wier scherpzinnigheid gewet was in een veeljarigen strijd om het bestaan binnen de muren van de politie=rechtbanken. Hardnekkig ontkende zij alle schuld. Wie de schuld van deze Italiaansche vrouw vaststelde, velde hetzelfde oordeel over den Staat Massachusetts en hoe zou men dit van een rechter die zijn vaderland liefhad, kunnen verlangen? Toen de getuigenissen omtrent de ambtenaren aan de orde kwamen, werd allen aanwezigen gelast zich te ver=wijderen, met uitzondering van den getuige en den advocaat.

De beschuldigde werd vrijgesproken en Lee Swenson, die zijn verontwaardiging nauwelijks meester was, had zich naar een restaurant begeven ten einde met behulp van den maal=tijd zijn geschokte zenuwen te herstellen. Daar zag hij den strijdlustigen Joodschen advocaat plotseling binnenkomen. In den loop van het gesprek vergunde hij zich nu en dan een scherts ten koste van zijn tegenpartij van dien morgen, zooals dat de gewoonte van de mannen van de balie is en ter loops gaven zij hun meening over de zaak te kennen, als de eene verstandige man tot den anderen. Mrs. De Falco had nu al zoovele jaren in de lokalen van de rechtbanken gezworven en achtte nu het oogenblik gekomen haar ondervinding te gelde te maken en een klein sommetje uit de Sacco=Vanzetti=beweging te kloppen.

Lee Swenson ontkende de juistheid van die onderstelling niet, alleen scheen het hem vreemd toe, dat een advocaat zich in dien geest uitliet over zijn client. Was het mogelijk, dat een van de betrokken ambtenaren deze wettelijke over=winning zou moeten ontgelden? De advocaat ontkende dit en Lee lachte met zijn berustenden Zweedschen glimlach. Men kon zoo iets nooit bewijzen en hoe vaak zag men niet, dat de waarheid zonderlinger was dan de verdichting? Ten slotte was het toch niet onmogelijk, dat de ambtenaren louter toevallig waren binnengekomen, terwijl Mrs. De Falco tegen=woordig was.

De rechter was van die meening geweest en de zaak was nu in staat van gewijsde. Het eenige resultaat dat Lee Swenson bereikt had — en hij zag dit eerst in, nu het te laat was — bestond hierin, dat hij de vervolging verbitterd en alle rechterlijke ambtenaren, die iets met de Sacco-Vanzetti-zaak te maken hadden, tot persoonlijke vijanden gemaakt had. De naam van Lee Swenson werd een schimpnaam in den mond van allen, die op de eene of andere wijze de regeering dienden en het Sacco-Vanzetti-Comité ontaardde in een verzamelpunt van ijverige en gevaarlijke vijanden. De beweerde noodzakelijkheid dat twee arme drommels tot den electrischen stoel veroordeeld. werden, werd eensluidend met de verdediging van plichtvergeten dienaren der gemeenschap. Het kwam alles zooals Vanzetti in de eindelooze uren van zijn gevangenschap voorzien en voorspeld had.

HOOFDSTUK XII.

Vooruitgeworpen schaduwen.

I.

Het was lente in Nieuw-Engeland! Alle reusachtige fabrieksgebouwen die hun rookwolken uitbraakten, alle mensch-onwaardige woningen, alle onrecht en geweld dat door menschen over menschen gebracht werd, konden het feit niet ongedaan maken dat de wereld bezig was een algeheele gedaante-wisseling te ondergaan. Zelfs voor de gevangenen in den kelder was een verandering merkbaar in de lucht die in de gangen binnendrong. Zooals knapen weten wanneer de tijd voor de vliegers gekomen is en niemand hen daaraan behoeft te herinneren, zoo wist Nick Sacco, dat nu de tuin moest worden omgespit en onwillekeurig vroeg hij, wie zich daarmede zou belasten en wat geplant zou worden. Hij had gehoopt dat hij tijdig in vrijheid gesteld zou worden om den tuin te wieden... en zich aan de eerste tomaten te goed te doen.

En ook Vanzetti die dagelijks vijftien-en-een-half uur doorbracht in een cel, waarin slechts door een spleet in de zoldering een weinig licht binnendrong, en den overigen tijd werkte in een ruimte, die met een laag roet en kolengruis bedekt was — ook Bart wist dat de lente gekomen was. Wie hem kwam bezoeken, bracht een bundel Mei-bloempjes mede en de gevangenbewaarder kon niet beletten, dat men één daarvan achterliet. Het was een onaanzienlijk geschenk, een vergankelijke bloem, maar het was een zinnebeeld, een groet van de verjongde schepping, een herinnering aan de bosschen van Plymouth en de wandeltochten met Nonna en de kinderen...

„Wat zijn wij gelukkig geweest, Nonna. Wij menschen, kennen ons geluk eerst wanneer het voorbij is."

Hij sprak het liefst over al wat zij in die dagen gedaan en gezien hadden. Het leefde alles in zijn geheugen en het

doemde voor hem op als een droomgezicht waarover een glans lag uitgespreid als nooit door menschenoogen aanschouwd was. In de lange uren die hij wakende in zijn cel doorbracht, teerde zijn ziel op die heugenissen. Vriendschap, hartelijkheid en schoonheid, hij had den zegen van die weldoende engelen in ruime mate ondervonden en het was hem vaak voorgekomen, dat ook hier een te-veel bestaat. Zijn er niet gelukskinderen met stroomen zonneschijn op hun pad, die den zegen daarvan niet schijnen te waardeeren? Maar ik ben dankbaar voor elken zonnestraal . . ." En terwijl hij dit zeide, schoof hij dichter naar het venster.

Betty maakte gebruik van een reisje naar Plymouth om vandaar Beltrando Brini in haar auto mede te brengen. Ook hier was een ontwakende lente, een muzikaal talent waarvan de bloesems ontloken. Het knaapje meldde zich aan bij de gevangenis en, dank zij de tusschenkomst van Cornelia, werd hij door den cipier naar de groote spreekkamer geleid. Daar haalde hij zijn viool voor den dag en stemde zijn instrument. Bart zat toe te zien en er ontging hem geen enkele beweging van den jongen. Het spreekt vanzelf, dat Trando zich ietwat beklemd voelde; het was een angstwekkend oord voor een kind dat met verbaasde oogen de grijze gestalten van de gevangenbewaarders gadesloeg. Eindelijk plaatste de jeugdige muzikant zijn speeltuig tegen de kin, de welluidende tonen werden voortgedragen door de ruimte en Bart hoorde het lied van zijn kinderjaren dat zoovele blijde en droeve herinneringen bij hem wakker riep. Hij luisterde en schaamde zich de tranen niet die hem langs de wangen stroomden. De gevangenen deden hun best iets van de vertroosting op te vangen, ook de hardvochtige cipiers waren niet in staat zich aan den indruk te onttrekken en het was alsof er een verteedering der harten had plaats gevonden. . .

Zonderling is de wereld der menschen waar soms een kinderhand die den strijkstok hanteert, machtiger is dan de muren en de grachten van zoo menigen kerker.

II.

Zulke gezegende dagen van den geest waren thans zeldzaam in het leven van Cornelia en Betty. Haar gesprekken liepen bijna uitsluitend over de tastbare werkelijkheid. Allengs naderde de tijd van het proces. Uit het verre Westen was een advocaat komen opdagen die een kantoor gevestigd en een propaganda-beweging ingesteld had, altegader stappen die den goeden naam van Massachusetts slechts konden schaden. Het gelukte hem tien-duizenden dollars bijeen te brengen, niemand durfde schatten hoeveel, maar men was het er over eens, dat het aanzienlijke sommen waren en dat iedere dollar een grove beleediging was, een schandelijke weigering zich aan de regels van het spel te houden.

Het was Lee Swenson bekend dat zijn doordrijven van het proces-De-Falco de vooruitzichten van zijn clienten allerminst verhelderd had en deze overweging liet hem geen rust. Hij was als een wervelwind van geestkracht en hij werd niet moede circulaires op te stellen of ten behoeve van anderen de hoofdlijnen daarvan aan te geven. Dan weer hield hij zich bezig met een beroep op zijn geestverwanten, met het samenstellen van adreslijsten, met een aanzoek tot den een of anderen bijzonderen persoon, met het uithooren van getuigen en het opduiken van menschen, die daarvoor in aanmerking konden komen. Vaak, wanneer hij door Cornelia ten middagmaal was genoodigd, zat hij in haar grooten club-fauteuil bij het raam en waaide zich koele lucht toe en zuchtte van vermoeidheid. Maar plotseling leefde hij dan weer op en bracht een nieuw denkbeeld te berde en niet lang daarna vormde zich een uitvoerig plan waarvan hij in een zakboekje aanteekening hield en dat de kern werd van een breed opgezetten veldtocht.

Er was een vriend van Swenson uit het Westen overgekomen, Fred Moore, een Ier, maar daarom niet minder goed radicaal. In menigen strijd zou hij de rechterhand van Swenson zijn. Ook hadden zich twee journalisten bij den staf gevoegd, John Nicholas Beffel en Eugène Lyons, twee ijverige

oprechte jonge mannen, hartstochtelijk overtuigd van het goed recht van hun zaak en onvermoeid in het schrijven van kranten-artikelen waarvoor zij in alle landen der wereld plaatsing wisten te vinden. Bob Reid was een hoogst verdienstelijk speurder, eertijds verbonden aan de Bostonsche politie. Hij had Swenson bij de behandeling van de Ettor-Giovannitti-zaak bijgestaan en volgde de wegen en gangen van de overheid met de scherpzinnigheid van een Indiaanschen jager. En wanneer Cornelia feiten ter oore kwamen van de politie van Massachusetts die haar al te ongeloofelijk toeschenen, dan was Bob Reid ten allen tijde in staat dien twijfel het zwijgen op te leggen.

Er was nog een andere figuur, onrustbarend voor een vrouw als Cornelia die steeds een ingetogen leven had geleid, een wezen dat aan de onderwereld ontsnapt scheen te zijn, schuw van blik en gesloten — iemand, dien Swenson en Moore uitsluitend onder vier oogen te woord stonden en met wien zij geheimzinnige afspraken maakten. Het bleek, dat Lee voornemens was van zijn kant de proef te nemen met de lokvink-methode die door de overheid werd toegepast. Ten slotte had toch iemand de misdaad van South-Braintree bedreven, zoo redeneerde hij en desgelijks die van Bridgewater en er zou dus geen beter manier zijn de politie te schande te maken, dan wanneer men er in slagen mocht de ware schuldigen aan te wijzen. Toevallig had Lee vernomen, dat zich in een stad in de nabijheid van Boston, een rooverbende bevond die er een auto op na hield, die met den naam van „de kar van Sacco" gedoopt was. De advocaten ontzagen geen geldelijke offers om die bende op het spoor te komen en niet zonder schrik hoorde Cornelia bekende namen fluisteren. Reeds zag Lee Swenson zich zelf als den leider van de beraadslagingen in het slot-bedrijf, als den man, die het beslissende woord sprak en den rechter met onwraakbare bewijzen overstelpte, zoodat de waarheid zegevierend te voorschijn kwam en het recht zijn loop kon hebben.

Ondanks zijn veertig jaren had Lee in zijn denken en voelen nog iets van den knaap en het gelukte hem, Betty en

Joe en Cornelia zijn geestdrift mede te deelen. Daarentegen was het hem onmogelijk de Italiaansche leden van het Comité tot zijn zienswijze te bekeeren: evenals in de zaak-De Falco, zagen zij hier een tegenspraak met de grondbeginselen van het anarchisme. En wanneer men hun met argumenten aan boord kwam, haalden zij hun schouders op en antwoordden: „Laten de deugnieten hun eigen vuile wasch reinigen, wij weigeren daarvoor ons geld op te brengen."

En wees men hen op de waarschijnlijkheid van het bestaan van die rooverbende, dan was een gebaar van onverschilligheid hun eenig bescheid, met den uitroep:

„En dan nog! Die drommels moeten ook leven. Zij zijn de slachtoffers van een verderfelijk stelsel en niemand heeft het recht hen daarvoor te bestraffen.' '

Wanneer men Bart en Nick de vraag voorlegde, stuitte men op hetzelfde verzet. Zij wilden niet gered worden ten koste van een menschelijk wezen, noch hun beginselen verloochenen, ook niet indien hun onschuld daardoor bewezen kon worden. De plicht van den anarchist was aan het stelsel van uitbuiting een einde te maken, en wanneer dit doel eenmaal bereikt was, zou ook de misdaad voor goed verdwenen zijn. Indien men kans zag bij die beginselen in het leven te blijven, zooveel te beter. En wanneer men daartoe niet in staat was, dan bleef er niets anders over dan van het leven afstand te doen. Zulk een opvatting was lichtelijk verbijsterend voor lieden die als echte Yankees waren grootgebracht, in een zekere evenredigheid tusschen doel en middelen hadden leeren gelooven en het alles beheerschende gewicht erkenden van de wet en de goede orde. En zeker niet minder verwarrend voor een advocaat, die zich gedurende twintig jaren op het spelen van een bepaald spel had toegelegd en van wien nu verlangd werd dat hij dit spel tegelijkertijd zou spelen en niet zou spelen.

III.

De dagen kwamen en gingen en met den arbeid namen ook de verwikkelingen toe. De lijst van de getuigen à charge be-

vatte meer dan vijftig namen en die van de getuigen à décharge dicht bij de honderd. Er waren niet genoeg speur=ders te vinden om alle draden te ontwarren, niet genoeg cellen in het menschelijk brein om alle bijzonderheden op te bergen. De misdaad was in het na=middag=uur en in een drukbezochte straat gepleegd en dientengevolge was er een ruime keuze van getuigen en elk hunner een geheel van tegenstrijdig=heden. Hoe dieper men in hun bestaan doordrong — zij mochten dan mannen of vrouwen zijn — te meer vermenig=vuldigden zich de vragen. Het waren echtgenooten, huis=vrouwen, verloofden, kinderen, werkgevers, om nog niet van politie=mannen en speurders te spreken. Elk een wereld op zichzelf en desonbewust aan velerlei invloeden blootgesteld. De meesten van deze getuigen waren van onaanzienlijken stand en afkomst en sommigen leefden op de grens van de armoede. In het leven van deze menschen lang vergeten ge=heimen op te sporen, de van niemand geweten schande voor den dag te halen, hun begeerten en angsten en ijdelheden aan de openbaarheid prijs te geven — het scheen Cornelia toe, dat er weinig dingen in deze wereld verricht werden, — zoo verachtelijk als dit . . . Of het moest zijn de door valsch gevoel en bijgeloof ingegeven liefhebberij van een aantal Amerikanen die een beweging op touw hadden gezet, ten einde de lijken op te graven van de soldaten die nu reeds drie jaren lagen te rotten.

Ik denk aan de ziel van Lola Andrews. Maanden lang leefde Cornelia met de ziel van Lola Andrews. Zij liep en sprak en at en sliep met Lola Andrews, omdat Betty de taak op zich genomen en zich zonder voorbehoud daaraan gewijd had, Lola te overreden de waarheid te spreken. Het spreekt van zelf dat Betty zeer onwetend was ten opzichte van de wetenschappelijke vraagstukken die met dit zieleleven in verband stonden. En even natuurlijk dat zij zich om raad en voorlichting tot grootje wendde die op haar beurt niet beter meende te kunnen doen dan Doctor Morrow te raad=plegen.

Lola Andrews had het levenslicht aanschouwd te midden

van de wildernis van Maine als een onecht kind van een Italiaan en de dochter van een Amerikaanschen landbouwer. Haar moeder stierf en haar vader verdween en zij groeide op, slank en rank, zwart van oogen en van haren, een soort boschnimf die door de menschen met een schuin oog werd aangezien. Op haar zeventiende jaar trad zij in het huwelijk en toen haar man tot de ontdekking kwam, dat haar hoofd velerlei ongerechtigheden, waaronder ook ongedierte huisvestte, bracht hij haar bij den barbier en liet haar het hoofd kaal scheren. Die man was een gewezen soldaat die bij de troepen in de Philippijnen gediend had, aan den drank verslaafd was en zijn vrouw thuis liet. Na de geboorte van een kind werd Lola een trouwe gast van de danslokalen in de buurt. In den beginne sloeg hij haar, maar weldra liet hij haar aan haar lot over. In den loop van vele ongeluksjaren ontdekte zij, dat zij met schreeuwen en gillen de aandacht van de menschen kon trekken en deze wetenschap gaf aan haar zenuwleven een eigenaardige wending. Wanneer bij het verhoor of gedurende het proces iets gebeurde dat de goedkeuring van Lola niet kon wegdragen, dan bleek dit onmiddellijk uit een beweging van haar handen of een gil die haar keel ontsnapte.

In de dagen van de misdaad van South-Braintree, had Lola zich belast met de verzorging van een bejaarden man, die bedlegerig was en van wien zij hoopte dat hij haar bij zijn dood een deel van zijn vermogen vermaakt had. Maar in afwachting daarvan, liet hij haar diensten onbeloond, zoodat zij gedwongen was zich voor huiselijke diensten te verhuren, als daar zijn het schrobben van vloeren en het wasschen van linnengoed, waarbij het vanzelf sprak, dat de mannen haar niet met rust lieten. De politie van de stad droeg kennis van de bijzonderheden van haar leven en liet haar ongemoeid, met de bedoeling vroeg of laat van haar goede diensten gebruik te maken.

Het verhaal van Lola luidde dat zij, vier uren vóór het bedrijven van de misdaad langs de straat geloopen had en tot twee malen langs den auto van de bandieten gekomen

was. Nu was het een zwakke plek in het betoog van de ver=volging dat de misdaad zoo spoedig haar beslag gekregen had en de opeenvolgende gebeurtenissen zich in een tijdruimte van nauwelijks één minuut samendrongen. Te welkomer was dus de verklaring van Lola, die beweerde, dat zij stilgestaan en met de bandieten een praatje gemaakt had. Een van de beide mannen die bij den auto hadden gestaan, zou blond van haren geweest zijn en, toen Joe Randall deze bijzonder=heid hoorde, zeide hij tot Lee:

„Pas op, Swenson, zij zijn je op het spoor!"

De andere man had onder den wagen gelegen en daar een kleinen herstel=arbeid verricht en het was juist deze geweest, dien Lola aandachtig had opgenomen en van wien zij thans bereid was een beschrijving te geven die het meest met haar belang overeenkwam.

Hier deed zich dus een zielkundig vraagstuk voor, waarbij het er op aan kwam in de duistere diepten van deze mis=handelde ziel door te dringen, haar nauwkeuriger te leeren kennen dan zij met de roerselen van haar eigen binnenste vertrouwd was en het daarheen te leiden, dat zij onafge=broken een zekeren drang gehoorzaamde die op haar werd uitgeoefend en haar dwong de waarheid te zeggen.

Maar, helaas, niets was moeilijker dan de verwezenlijking van dezen droom. De wetenschap van de zielkunde verkeert nog in haar kinderjaren en wie waarborgt ons dat zij ooit tot vollen wasdom zal komen! Lola was de veertig nu dicht ge=naderd, haar bekoorlijkheden waren verwelkt, zij was weinig meer dan een menschelijk wrak en nu of nooit had voor haar het uur geslagen om het weinigje voorspoed te bemachtigen dat voor haar mocht zijn weggelegd. De wereld was een groot slagveld waar allen met allen in oorlog waren en waarom zou zij medelijden hebben met een paar stakkers die zich om harentwil niet warm en niet koud maakten? Waarom ook zou zij zich laten weerhouden door hetgeen zij tevoren misschien beweerd had in een voorloopig verhoor, of in gesprekken met verslaggevers en andere menschen die haar het leven moeilijk hadden gemaakt? Zij behoefde het een=

voudig te ontkennen en de districtsprocureur zou haar in zijn bescherming nemen en de jury zou haar gelooven.

Er was een geheime springveer die de ziel van Lola in beweging kon brengen, maar die eerst na het proces door den advocaat ontdekt zou worden. Het scheen een beschikking van het noodlot te zijn dat alles wat eenige beteekenis had in het Sacco=Vanzetti=proces, eerst na afloop van het geding aan het licht kwam. De zoon van Lola was nog in leven en woonde ergens in Maine onder een aangenomen naam en om zijn achting niet te verbeuren, zou zij tot offers bereid zijn geweest, zij het ook, dat die bereidheid niet langer dan enkele dagen had stand gehouden. Toen zij tegelijk met dien zoon verhoord werd en daarbij aan het licht kwam, dat zij reeds bij een andere gelegenheid als getuige een dubbelzinnige rol gespeeld had, gaf zij zich plotseling gewonnen en bekende gelogen te hebben. Zij onderteekende een verklaring in dien zin en in het bijzijn van haar zoon en van eenige betrouwbare getuigen, maar herriep dit getuigenis onder den druk van de politie en gaf een verbeterde lezing daarvan ten beste, waarin zij een somber tafreel ophing van de vreesaanjaging die de advocaat haar zou hebben aangedaan. En na eenigen tijd kwam zij ook op deze voorstelling van zaken terug.

Zie daar het geestelijk signalement van Lola Andrews die zich gedurende het proces in de getuigen=bank bevond en daar de verklaring aflegde dat Sacco „de man met de donkere gelaatskleur" was die onder den auto aan het werk was en nog daarbij voegde, dat zij, zoodra zij het schieten gehoord had, onmiddellijk aan den man van den auto gedacht had. En toen de advocaat eenige vragen omtrent haar verleden tot haar richtte, nam zij tot den steeds proefhoudend ge=bleken zenuwaanval haar toevlucht en haastte Thayer, de rechter, zich tot een verdaging van de zitting over te gaan. Toen zij naar de reden van haar ontsteltenis gevraagd werd, gaf zij voor onder de aanwezigen in het zitting=lokaal een man te herkennen die haar in een toilet=inrichting in Quincy had aangerand. En Thayer, die het gedurende zijn veel=jarige loopbaan niet verder dan Cornelia en Betty in de

zielkunde had gebracht, gelastte onmiddellijk alle deuren van het lokaal te sluiten en zich van den man te verzekeren, die door Lola herkend was. Nooit nog was zij het voorwerp van zooveel belangstelling, nooit was zij in die mate een heldin geweest!

Als het ware hand aan hand met deze verschijning daagde Mrs. Campbell op, de bejaarde vrouw die den dag van de misdaad met Lola te zamen was geweest en zich met haar in de schoenfabriek had aangemeld in de hoop daar werk te vinden. De geheime politie had zich de grootste moeite ge-troost, ten einde mrs. Campbell buiten de zaak te houden en toen zij eindelijk ontdekt werd, was haar getuigenis vernieti-gend voor Lola. De man met wien zij gesproken hadden, was een ander dan de man onder den auto; het bleek een man in een khaki-pak dien zij in de nabijheid van de fabriek hadden aangetroffen, geen van beiden had een woord gewisseld met iemand die bezig was een auto te repareeren. Een regeerings-ambtenaar had zich bij mrs. Campbell vervoegd en haar de verzekering gegeven dat haar komst naar Dedham volstrekt overbodig was, aangezien haar kennis van het geval voor niemand eenige waarde had en haar reiskosten derhalve een nuttelooze uitgave zouden zijn. Inderdaad zouden daarmede tien of twintig dollars gemoeid zijn geweest en dit op een totaal dat minstens zeventigduizend dollars beliep, het be-drag dat door het groote Gemeenebest beschikbaar was gesteld om een paar arme drommels uit den weg te ruimen.

Een wereld, waarin alles op den kop staat, een wereld, die aan den droom van een krankzinnige doet denken, een wereld die den indruk maakt onbestaanbaar te zijn, ook voor wien haar met zijn oogen gezien en met zijn ooren gehoord heeft! . . . Hoe kon men zich van die wereld een voorstelling maken, nadat men Lola Andrews gedurende eenige maanden had gadegeslagen en zich met elke beweging van haar onbe-rekenbaar binnenste vertrouwd had gemaakt . . . De eene ge-tuige na den anderen maakte haar woorden tot even zoovele leugens. Zelfs een politie-agent en een dagblad-verslaggever hadden uit haar mond opgevangen, dat zij het aangezicht van

de bandieten niet onderscheiden had. En dit alles bleek niet te kunnen verhinderen dat Fred Katzmann, de districts-procureur van Norfolk, van zijn zetel oprees en plechtig het woord tot de jury richtte:

„Mijne heeren, het is nu reeds meer dan elf jaren dat ik dezen post bekleed, maar ik herinner mij niet ooit een zoo onweerlegbaar getuigenis te hebben aangehoord als van Lola Andrews."

IV.

En nu is Carlos Goodridge aan de beurt. Hij stond aan het hoofd van een onbeduidenden muziekwinkel en het toeval had gewild, dat hij zich op het noodlottig oogenblik in de buurt van het tooneel van de misdaad bevond. Er waren vier anderen in zijn nabijheid en geen hunner had zelfs een glimp van de bandieten gezien en Goodridge had onmiddellijk toegegeven dat het hem niet mogelijk zou zijn de misdadigers aan te wijzen... „Wanneer mij gevraagd wordt wie het geweest is, dan zal ik het niet kunnen zeggen." Zeven maanden later verschenen Goodridge en zijn vrouw voor het gerecht, beschuldigd van verduistering van een bedrag van zevenhonderd dollars ten nadeele van den muziekhandel. Toevallig was Sacco daar terzelfder tijd aanwezig en Goodridge maakte hiervan gebruik en bevestigde in Sacco een van de bandieten van South-Braintree te herkennen. Er was een overeenkomst getroffen waarbij de zaak-Goodridge voor onbepaalden tijd werd uitgesteld, of met andere woorden: hij zou zijn straftijd niet behoeven uit te zitten, op voorwaarde als getuige te verschijnen en langs dien weg het doodvonnis over zijn naaste te helpen voltrekken.

Lee Swenson werd niet moede Cornelia en Betty en Joe te waarschuwen dat de rechter dit zonder twijfel klaar zou spelen. Het zou Thayer niet veel moeite kosten met behulp van de wet een kunstgreep te verzinnen, waarmede alle bezwaren tegen den persoon van Goodridge van nul en geener waarde werden verklaard. Zoo had hij bij voorbeeld

de macht de juryleden weg te zenden terwijl dit onderdeel behandeld werd, zoodat zij nooit zouden weten dat zij een misdadiger als getuige hadden aangehoord. Volgens Lee was hun eenige kans dat die man nog iets anders op zijn geweten had. Zijn „neus voor misdaden" — om zijn eigen woorden te gebruiken — verzekerde hem dat Goodridge reeds vroeger met de gevangenis had kennis gemaakt. Maar waar? En hoe zou men dat kunnen bewijzen?

Het was een kans waaraan hij zich met al de halsstarrigheid van een bulldog vastklampte. Hij stond er op dezen draad toch vooral niet los te laten en in verband daarmede drong hij op uitbreiding van de speurders en een ruimer bezoldiging aan. Maar zij hadden nog slechts weinige weken vóór den boeg en zij vonden het rechte spoor eerst toen het te laat was. Na afloop van het geding werden zij omtrent Carlos Goodridge volledig ingelicht. Zijn werkelijke naam was Erastus Corning Whitney en reeds deze omstandigheid sloot in zich dat hij zich aan meineed had schuldig gemaakt toen hij als getuige was opgetreden. Hij had in het tuchthuis van Elmira en in de Auburn-gevangenis van New-York „gezeten". Nu werd hij door de justitie van dezen staat gezocht, ter zake van diefstal. Hij was met een niet onaanzienlijk getal vrouwen in den echt verbonden geweest en Swenson smaakte het genoegen een bloemlezing van verklaringen van deze dames bijeen te brengen, waaruit bleek, dat hij de gewoonte had onder verschillende namen te trouwen, zich meester te maken van al wat onder zijn bereik kwam en te liegen alsof het gedrukt was. Een van zijn slachtoffers beweerde bovendien dat hij eens door Italianen was aangevallen die hij van hun bezittingen beroofd had en dat hij sinds dien tijd Italianen niet meer kon uitstaan.

Te laat! Te laat! Het stond geschreven dat in dit Sacco-Vanzetti-proces alles te laat zou komen. Lee Swenson en een van zijn helpers vonden het spoor van Goodridge in het dorpje Vassalboro en meenden daarmede een voldoende reden voor zijn gevangenneming in handen te hebben. Maar het duurde geruimen tijd eer het daartoe kwam en —, won-

dere eenstemmigheid onder de regeerders van Amerika! — de Staat New=York was niet geneigd hem in ontvangst te nemen en daartoe niet te bewegen. Wanneer een misdadiger ooit in welk deel van het land ook, de politie een dienst heeft bewezen, dan is hij voor goed ingeburgerd en onschendbaar.

Ja, sterker nog! De rechterlijke macht zal zich zijn lot aan=trekken en niet gedoogen dat de laster zich aan hem te goed doet door zijn strafregister aan de groote klok te hangen. Webster Thayer, een Daniel onder de rechters, weigert een aanklacht in overweging te nemen en berispt den advocaat die de zaak=Goodridge aan het rollen heeft gebracht en het telkens wederkeerend machtwoord luidt:

„De conclusie is afgewezen!"

V.

Te laat! Te laat! Tijdens het onderzoek omtrent het geval van South=Braintree, duiken telkens weer de bewijzen op die met het vroeger geval in verband staan. Bewijzen die het behoud van den armen Bart zouden geweest zijn. in=dien het slechts mogelijk geweest was ze aan de jury voor te leggen. Zoo waren er onverdachte getuigen beschikbaar die bereid waren te verklaren dat de bandieten van Bridge=water niet de geringste gelijkenis met Vanzetti vertoonden, getuigen die de politie hiervan in kennis hadden gesteld en als antwoord daarop den raad ontvingen naar huis te gaan en zich kalm te houden. Volgens de letter van de wet was de zaak afgedaan en de vrienden van Vanzetti hadden zelfs niet het recht Thayer mededeeling te doen van de aanwezigheid van nieuwe bewijzen. Wat zich ook bij het volgend proces al dan niet mocht voordoen, Bart zou nog veertien jaren in de gevangenis van Charlestown vertoeven, — behoudens het zeer onwaarschijnlijke geval dat Massachusetts iemand tot gouverneur mocht kiezen die zich de weelde van een hart veroorloofde.

Het was Cornelia te moede als hoorde zij stemmen uit de geestenwereld waaraan zij tot dusver te weinig aandacht had

geschonken. Indien zij slechts had willen wachten op de thuiskomst van dat gezin... Indien zij door deze straat gekomen was en niet langs die... Maar deze gevoelens van spijt benevelden den blik op de toekomst en niet het minst op het proces dat eerlang in behandeling zou komen. Wanneer Lee Swenson Cornelia een bezoek bracht en in den grooten armstoel lag weggezonken, met de kin in zijn hand en met de rimpels in zijn voorhoofd die van nadenken spraken, geleek hij een middeleeuwsch toovenaar die geesten en demonen oproept, maar niet de macht heeft hen te beheerschen. Vele ook waren de vragen die hij hun wenschte voor te leggen. Hoe den man te vinden met een kogelgat in zijn overjas? Telkens weer kwam die vraag een antwoord eischen. Men wist dat een man die Roy Gould heette, aan het vuur van de revolvers was blootgesteld geweest en dat een kogel door zijn jas gedrongen was, maar niemand kende het adres van dien man. Nu was het niet waarschijnlijk, dat de politie zulk een getuige geen aandacht geschonken zou hebben en uit het feit, dat hij niet was opgeroepen, kon men veilig afleiden, dat hij geen gelijkenis met Sacco en Vanzetti ontdekt had. Men wist te vertellen, dat hij scheerzeep ventte, in het bijzonder onder de bezoekers van paardenspellen en kermissen en het was dus zaak zich deze vingerwijzing ten nutte te maken.

Ook van dit raadsel kwam de oplossing te laat. Verscheiden maanden na den afloop van het geding kwam de man te voorschijn. De bandietenauto was op een afstand van vijf of tien voet langs hem gereden en de roover die ondersteld werd Sacco geweest te zijn, had op hem geschoten, maar met de grootste stelligheid verzekerde hij, dat deze man niet Sacco geweest was. Dit onderdeel zou in de geschiedenis van het geval met den naam van „de conclusie-Gould" worden aangeduid. Het was een van de negen ingediende verzoeken om herziening die Thayer tot negen malen zouden noodzaken zijn uitspraak te herhalen:

„De conclusie is afgewezen!"

Niet beter ging het met de verklaringen die dienen moesten

ter weerlegging van Louis Pelzer, een schoenmaker van zeer beperkte verstandelijke vermogens die zich in de fabriek van Rice & Hutchins bevond, toen de aanslag werd uitgevoerd. Hij was eerst naar het raam gegaan, maar onmiddellijk daarna had hij een veilig plekje gezocht, zoodat hij feitelijk niets gezien had, hetgeen hij trouwens in de eerste dagen daarna bevestigd had. Maar de politie had hem uitverkoren en zou hem tot een verdienstelijk en waardevol getuige opleiden. Diep in het binnenste van dezen jongen Jood sluimerde een ingekankerde haat aan alle gezag, een onbewuste nawerking van tallooze pogroms uit den tijd toen zijn voorouders in een ghetto woonden en bij honderden geslacht werden. Zoo⸗dra hij een uniform gewaar werd of een ambtenaar hem barsch aanzag, kroop Louis Pelzer in zijn schulp.

Hij had op zich genomen te verklaren, dat een van de bandieten „het sprekend evenbeeld" van Sacco was. Nu had hij zich die woorden in het geheugen geprent en was in staat ze zoo vaak dit verlangd mocht worden, te herhalen. En wat was er van de getuigen van de tegenpartij? Drie hunner, van het zelfde fabriekspersoneel, zouden door de verdedi⸗ging worden opgedoken, maar de belangrijkste zou eerst ge⸗vonden worden..., toen de vondst geen waarde meer had. En vier maanden na afloop van het proces, onderteekende Louis Pelzer een verklaring waarin hij zijn vorig getuigenis herriep en tot zijn verontschuldiging bijbracht dat de uit⸗drukking van „de sprekende gelijkenis" hem door den dis⸗trictsprocureur in den mond was gelegd. En wederom zes maanden later vond hij aanleiding ook dit terug te nemen en aldus vrede te sluiten met de politie.

Maar het luidst waarschuwden de stemmen uit de geesten⸗wereld voor de gevaren die dreigden van de zijde van de Pinkerton⸗rapporten. De werkman „H.H." was onmiddellijk na het volvoeren van de misdaad ter plaatse geweest en zijn mededeelingen ontnamen alle waarde aan de verklaring van Mary Splaine, een van de belangrijkste getuigen à charge. Niet alleen had zij andere personen aangewezen, maar boven⸗dien had zij den werkman van Pinkerton verhalen gedaan,

die haar goeden naam slechts konden benadeelen. En al deze bijzonderheden waren den rechter bekend en werden voor de verdediging zorgvuldig geheim gehouden. De werkman „H. H.", vollediger aangeduid als Henry Hellyer, was tegenwoordig bij het voor Sacco zoo bezwarend getuigenis van Mary Splaine en hoorde dit samenstel van leugens onbewogen aan. Zoo ooit, dan was hier reden van een bespotting van alle rechtspleging te spreken.

VI.

Donkere wolken pakten zich samen boven het hoofd van Cornelia. Zij had ze zien naderkomen, maar in het bewustzijn van haar machteloosheid, had zij de gedachte daaraan op een afstand gehouden en geweigerd zich te wapenen voor het verzet. Maar nu scheidde haar nog slechts een week van het begin van de openbare behandeling en nu of nooit moest zij de gevaren onder het oog zien. Lee Swenson vroeg haar per telefoon verlof dien dag bij haar te komen middagmalen: hij verlangde haar onder vier oogen te spreken, — zooals hij zeide, — en zij wist dat er geen tijd meer te verliezen was.

Men kon het Lee aanzien dat hij zeer vermoeid was, scherpe trekken hadden zich bij zijn mondhoeken afgeteekend en onder zijn oogen lagen donkere lijnen. Ook was het een bedenkelijk verschijnsel dat hij minder dan gewoonlijk gevoelig was voor de goede hoedanigheden van den maaltijd. Aanvankelijk beproefde Cornelia hem eenige afleiding te verschaffen door hem naar het laatste nieuws te vragen en hij verhaalde haar een ietwat kluchtige verwikkeling die veeleer in een detective-roman op haar plaats zou geweest zijn. Het geval kwam hier op neer dat Lee met een werkvrouw in aanraking was gekomen van wie hij voor geld en goede woorden vernomen had dat de portier van het gebouw waarin zijn kantoor gevestigd was, elken avond den inhoud van zijn prullemand aan de politie ter hand stelde. Het was hem bekend, dat deze weetgierigheid in verband stond met de zestien-duizend dollars die, naar men meende, door Sacco onder

den grond verborgen waren en het scheen hem daarom de natuurlijkste zaak ter wereld dien gouddorst zooveel mogelijk aan te wakkeren. Hij teekende een plattegrond van den tuin van Sacco en voorzag die schets van het volgende bijschrift: „Zestien voet ten noorden van den zuid=westelijken hoek en vandaar twee=en=twintig voet naar het oosten, — begin daar te graven...." Thans stond het aan Cornelia bij haar eerste bezoek in Stoughton zich te vergewissen of dit voorschrift was opgevolgd.

De maaltijd was ten einde, de dienstbode werd weg=gezonden en de deur gesloten. Het gelaat van den advocaat betrok en getuigde van de bezorgdheid die hem vervulde.

„Nonna," zeide hij, „het loopt spaak met onze beide jongens."

„O, Lee!" zuchtte Cornelia, terwijl de adem in haar keel stokte.

„Wij zijn aan handen en voeten gebonden."

„Waarom denk je dat?"

„Bedenk al wat met onze zaak samenvalt. Op den dag na den Herinneringsdag gaan wij in zee, dan volgt de jaarlijksche feestdag van Belleau Wood, daarna de viering van Bunker Hill en vóórdat alles afgeloopen is, hebben wij den Vierden Juli, den Onafhankelijkheidsdag. En daarbij komen dan nog onze gesneuvelde soldaten die hierheen gebracht worden met alle tranen en gebeden, die daaraan onafscheidelijk ver=bonden zijn."

„Maar wat kan dat met onze zaak te maken hebben?"

„Ziet u dat niet in? U kunt er zeker van zijn, dat elke ge=legenheid zal worden aangegrepen om de zoogenaamde vader=landsliefde op te zweepen. Letterlijk alles zal worden dienst=baar gemaakt aan de verdediging van ons vaderlijk erfdeel en aan den strijd tegen de uitheemsche anarchie en het ver=foeide Bolsjewisme. En wat hebben wij tot onze beschikking? Een handjevol getuigen van onverdacht Amerikaansch allooi. En verder niets dan een verzameling vreemde indringers, van minder gehalte nog dan bij het proces van Vanzetti."

En de advokaat begon ze op zijn vingers na te tellen, de

getuigen die het hem gelukt was op te sporen. Den dag van de misdaad van South-Braintree had Bart in Plymouth doorgebracht met het venten van visch en het zoeken van aas. Hij had met een Amerikaansch vischkooper eenige woorden gewisseld, maar de jury zou natuurlijk van meening zijn dat die man zich in den datum vergiste. Verder had Bart een lap stof gekocht van een Joodschen marskramer, maar ook hieraan zou Katzmann zonder twijfel een draai weten te geven. En voor het overige waren zij uitsluitend aangewezen op Alfonsina en Lefèvre Brini, Antonio Carbone en Angelo Giadabone, altegader namen waarvan men niet kon verwachten dat zij op een Amerikaansche jury een bijzonder diepen indruk zouden maken.

Wat Nick aangaat, hij was dien dag in Boston geweest, en had daar met een Amerikaan gesproken dien hij evenwel niet nader kon aanduiden. Met Guadagni had hij in den restaurant van Boni ontbeten en later waren daar nog twee andere Italianen bij gekomen. Daarna had hij bij een Italiaanschen kruidenier zijn rekening betaald en eindelijk was hij naar het consulaat gegaan om daar zijn paspoort in ontvangst te nemen, maar de man die hem daar te woord had gestaan, was inmiddels naar Italië teruggekeerd, en al wat zij dienaangaande konden overleggen, was een verklaring waarvan men de bewijskracht voor een Amerikaansche jury niet mocht overschatten.

Dit was alles wat er van de alibi's te zeggen viel. En wat de aanwijzing en erkenning van de personen betrof, kon men het een onherstelbare ramp noemen dat zij bijna uitsluitend vreemdelingen betroffen. Het kon niet ongelukkiger treffen dan dat Goodridge tijdens de misdaad juist bij een Italiaan in dienst moest zijn en dat de voorafgaande werkgever ook een Italiaan was. En de mannen tot wie Goodridge gezegd had dat hij de bandieten niet kon herkennen! Wat was er te beginnen met namen als Magazu, Arrigoni, Mangoni, D' Amato?

En dan een troep mannen die bij een greppel in de straat aan het werk waren toen de bandieten-auto daar voorbij reed:

allen konden naar waarheid getuigen dat zij de roovers in den wagen gezien hadden en dat geen van hen in het minst op Sacco en Vanzetti geleek. Maar wat kon men daarvan verwachten?

„Het dient tot niets, Nonna, daar met een leger Italianen aan te komen zetten. Met drie richten wij nog meer uit dan met dertig. Wij moeten oppassen dat wij de leden van de jury niet vervelen en ze tegen ons in het harnas jagen. Er ontbreekt nog slechts aan, dat Fred Katzmann er den draak mee steekt en vraagt of wij een optocht op touw hebben gezet. Wij moeten er voor zorgen, dat de zaak niet in een klucht verloopt."

Er volgde een langdurig zwijgen.

„Vergeet niet, Nonna, dat hun leven er mee gemoeid is. Een middenweg is er niet."

„Ja, dat weet ik, Lee"

„En als wij het proces niet winnen, dan ziet de toekomst er duister uit. Zoo lang Web Thayer leeft, blijft hij heer en meester over het geval en er zal heel wat moeten gebeuren eer het Hooggerechtshof van Massachusetts een doodvonnis vernietigt. Zoo lang het bestaat, is dat niet meer dan twee of drie maal voorgekomen. Het is dus nu of nooit."

„Je hebt gelijk, Lee," zeide Cornelia met klanklooze stem.

Weer volgde een stilte. Lee zag haar somber aan en zij sloeg de oogen neer.

„Verlangt u inderdaad de jongens te redden, Nonna?"

„Zeker verlang ik dat."

„Waarom doet u dan niet wat daarvoor noodig is? Waarom zoudt u niet als getuige voor hen opkomen?"

„Maar je hebt mij toch gezegd, dat verklaringen over het karakter hier geen nut hadden."

„Neen, dat soort van getuigenis heb ik niet bedoeld, Nonna. Ik heb gedacht, waarom laat u mij niet een verhaal opstellen van een uitstapje, dat u den 15den April van het vorig jaar naar Plymouth hebt gemaakt en hoe u den dag met de familie Brini doorgebracht en Bart bij het noenmaal getroffen hebt... En vanzelf volgt daarop een wandeling langs het

strand waar u hem met het graven naar visch=aas bezig hebt gezien... Dat is de eenige manier om het proces te winnen. Een verklaring in dien geest zou de genadeslag zijn."

VII.

Wat was het, een instinct, dat diep in de ziel van Cornelia verborgen lag, een draad in het weefsel van haar bestaan?.. Zooveel is zeker, dat zij zich verontwaardigd voelde bij deze woorden, ofschoon dezelfde gedachte reeds maanden lang in haar brein gespookt had. Ook Lee Swenson was niet in staat haar iets te zeggen dat volkomen nieuw voor haar ver= diende te heeten. En toch had zij hem laten uitspreken en daarbij een houding aangenomen alsof zij nog nooit daaraan gedacht had.

„O, Lee, dat zou ik nooit kunnen doen."

„En dat waarom niet? Hebt u nog nooit in uw leven on= waarheid gesproken?"

„Ten minste niet van die beteekenis."

„Kleine leugens hooren bij kleine gebeurtenissen, Nonna, maar hier hebben wij met een gewichtig feit te doen. Het gaat hier om leven of dood."

„Ik wil geen druk op u uitoefenen, mrs. Thornwell, zooals mij dat soms met andere getuigen gebeurd is. Ten slotte is het toch uw proces. Bart is veel meer een vriend van u dan van mij en ik zou geen enkele reden weten waarom mijn ver= langen hem te redden sterker zou zijn dan het uwe."

„Maar waarom zou je het in die richting zoeken, Lee?"

„Omdat het de juiste richting is. U hebt uw vrienden en u hebt uw beginselen en het staat aan u daartusschen een keus te doen. Wij allen op onze beurt worden voor een dergelijke vraag geplaatst, ook Bart en misschien weet u nog, dat hij om der wille van zijn vrienden gelogen heeft. Dat ge= beurde in het politiebureau en zijn doel was te voorkomen dat Boda en Orciani het lot van Salsedo zouden deelen. Wan= neer hij in zijn proces gehoord wordt, zal hij met een andere voorstelling voor den dag komen en u zult dan met uzelve

moeten uitmaken in hoever hij daarbij van de waarheid is afgeweken."

Een korte stilte.

„Wat is het, mrs. Thornwell? Staat uw godsdienstige opvatting van den eed u in den weg? Gelooft u, dat God u ten eeuwigen dage zal laten branden wanneer u beproeft die jongens uit den electrischen stoel te redden?"

„Neen, dat is het niet."

„Is het dan vaderlandsliefde? Meent u dat het uw land ten goede zal komen wanneer u lijdelijk toeziet, hoe een bende oplichters een paar dwepers van kant maakt als een afschrikwekkend voorbeeld voor alle gelijkgezinden?"

„Neen, ook dat niet."

„Dan is het misschien een vraag van welvoegelijkheid. U is nu eenmaal een voorname dame en u vindt dat zulke dingen niet te pas komen."

„Neen, dat evenmin. Ik weet te goed dat die dingen gebeuren. Mijn schoonzoons liegen voortdurend in hun zaken en wanneer zij voor het gerecht moeten verschijnen, helpen zij elkander met hun leugens uit de verlegenheid."

„Volkomen juist!" zeide Lee Swenson luid. En inwendig overlegde hij: zij heeft er blijkbaar vroeger al over nagedacht. Toen hervatte hij luid:

„Wat mag het dan zijn, Mrs Thornwell?"

„Het is niets anders dan dat ik niet weet hoe ik het moet aanleggen!"

„Wanneer dat uw eenig bezwaar is, dan hebt u een beproefd deskundige bij de hand die alles op zich neemt. U kunt niet beter doen dan u aan mij toevertrouwen alsof het een chirurgische operatie betrof. Ik sta u borg dat Nick vóór den vierden Juli op vrije voeten zal zijn en daarna zetten wij een beweging op touw met het doel Bart kwijtschelding van straf te bezorgen."

„Maar, Lee, hoe zou ik dat kunnen doen?"

„Wanneer het u om vakkundigen raad te doen is, dan kan mijn antwoord buitengewoon eenvoudig zijn: u gaat naar de getuigen-bank en bezweert daar dat u dien dag in Plymouth

geweest is en u vult die verklaring aan met de bijzonderheden van een anderen dag dien u daar werkelijk hebt doorgebracht. Niets gemakkelijker dan een dergelijk verhaal uit te werken. U was destijds gewoon vaak daarheen te gaan, — dat is een waarheid die niemand betwisten kan. En de datum is u bij=gebleven omdat er den dag daarvóór of den dag daarna iets bijzonders gebeurd is. Misschien een concert dat u hebt bij=gewoond of een dat u wilde bijwonen en dat uw terugkomst noodzakelijk maakte. Het zal misschien niet zoo heel moeilijk zijn de eene of andere gebeurtenis van algemeen belang te vinden die wij hiermee in verbinding kunnen brengen. Of wellicht vindt u iets in uw dagboek of in uw briefwisseling."

„Maar ondersteld dat ik dien dag in Boston gezien ben?"

„Daar is altijd een mouw aan te passen... Uw vrienden en bloedverwanten zullen zich vermoedelijk een weinig ergeren, maar ook die wolken zullen voorbijdrijven en het alles beheerschende feit is dat de jongens vrij zijn . . . U weet: wanneer een jury hen heeft vrijgesproken, dan kunnen zij nooit meer wegens die geschiedenis van South=Braintree worden aangeklaagd."

VIII.

Lee hield zijn belofte en oefende geen druk op haar uit. Hij bepaalde zich bij een vluchtig overzicht van de zaak en de vermelding van hetgeen de getuigen à charge in het mid=den zouden brengen en hoe de herkomst daarvan gemakke=lijk te onderkennen zou zijn. Als voorspelling leek het een knap stuk maar toch had Lee daarbij niet de hulp van de geheime wetenschappen noodig gehad. En met een zweem van bitterheid voegde hij daaraan toe:

„Wanneer ik wensch te weten wat de tegenpartij uitvoert, dan hoef ik alleen mijzelf af te vragen wat ik in haar geval doen zou."

Met sommigen van die getuigen had hij een onderhoud gehad. Anderen hadden alle aanraking met hem geweigerd en waren dientengevolge het doelwit van nauwkeurige naspo=

ringen geworden. Zoo was hij althans ingelicht omtrent hun beweegredenen en de invloeden die zijnerzijds daar tegenover konden worden gesteld. De minst beschaafden onder hen werden door de politie behandeld en gedrild. Het werk dat een weinig meer zorg vereischte, werd verricht door gepro=moveerde heeren van het bureau van den districts=procureur die zich een zekere vaardigheid hadden eigengemaakt in het hanteeren van de meer teergevoelige zielen, zooals Mary Splaine en Frances Devlin. Het was een beproefde methode gebleken deze vrouwen mede te nemen naar de gevangenis en haar daar Sacco en Vanzetti te laten zien. Bij een andere gelegenheid legde men haar de portretten van Sacco en Van=zetti voor, met vermelding dat zij de bandieten waren, de personen die zij in den bandieten=auto gezien hadden, totdat de herinneringen aan de gevangenis en die aan de fotografieën zich in het hoofd van de vrouwen vermengden en niet meer gescheiden konden worden.

Zoo waren er duizende kunstgrepen die door behendige ambtenaren in toepassing werden gebracht. Zij trokken één lijn met de grootmachten van de politiek en zij hadden het in de hand gunsten voor te spiegelen, bestellingen en bevoor=deeling in zaken, een baantje voor een man die dat noodig had en onvatbaarheid voor allen overlast van de politie. „Ik ben een vriend van Mr. Jones van het bureau van den dis=tricts=procureur," — die enkele aankondiging bedekte velerlei overtredingen, ook — als het zijn moest — een overtreding van de drankwet.

„Zij hebben de macht in handen," zeide Lee Swenson, „en zij zouden waarlijk al te onnoozel zijn, indien zij daarvan geen gebruik maakten."

Zooals Dante door Virgilius in de onderwereld werd rond=geleid, zoo maakte Lee Swenson de weduwe van Gouverneur Thornwell wegwijs in de geheime oorden van het Bostonsche bondgenootschap. Hij had in het Proces=Ettor=Giovannitti met deze potentaten onderhandeld en de andere advocaten die bij deze zaak betrokken waren, hadden hem in de geheimen ingewijd. Dit was slechts mogelijk geweest doordien de

onderlinge twisten zoo hoog geloopen waren dat de eene helft de andere verried en hieraan had Lee Swenson het te danken dat hij inzage gehad had van documenten waarvan de inhoud sommigen van onze meest gevierde staatslieden voor de hun nog restende levensdagen het recht op een kosteloos verblijf in de gevangenis van Charlestown zou kunnen verleenen. Wanneer men gedurende eenige uren de onthullingen van Swenson had aangehoord, was men meer dan ooit geneigd Lola Andrews bij te vallen die in de wereld een onmetelijk roovershol zag.

Cornelia keerde tot zichzelve in en erkende dat haar hou=ding tegenover den meineed niet geheel en al vrij was van aanstellerij. Zij was gewoon den meineed te vereenzelvigen met vreemdelingen die onder verdenking van de eene of andere misdaad lagen en in het bijzonder met Ieren die aan politiek deden. In het stadhuis waren de Ieren de baas en van daar dat dit gebouw veelal met den naam van „het dieven=hotel" werd aangeduid, maar in het staatsgebouw met zijn vergulden dom, hadden de voorname heeren nog altijd het heft in handen. Nu kwam Lee Swenson haar vertellen dat er in het staatsgebouw tienmaal onbeschaamder geroofd en geplunderd werd en het eenig verschil zou hierin bestaan dat de diefstal die in het staatsgebouw bedreven werd, niet zondigde tegen de letter van de wet. Zoo gebeurde het, dat een bankier van aanzienlijken huize zijn rechtsgeleerden raadsman tot lid van het Hooggerechtshof benoemd wenschte te zien, hetgeen den bankier een zekere veiligheid zou waar=borgen. Of wel, de directeur van een staatsbank had een begeerig oog geslagen op een opengevallen presidents=plaats.

Cornelia begreep de strekking van deze voorbeelden: Lee Swenson bedoelde niets minder dan een aanval op de familie Thornwell en in het bijzonder was het hem er om te doen haar aanspraak op zedelijke meerderheid als onrechtmatig van de hand te wijzen. Hij verhaalde haar van schandalen waarbij leden van dit geslacht betrokken waren. Er waren gevallen die in de dagbladen besproken werden, — er waren er die het niet verder brachten dan de conversatiezalen van

de clubs. Maar het was haar niet mogelijk de zaak waar het om ging, in twijfel te trekken. Zij wist dat Rupert Alvin en Henri Cabot Winters en John Quincy Thornwell bezig waren hun grootscheepsch bedrog op touw te zetten dat hun het rustig bezit van het vermogen van Jerry Walker zou waarborgen. Een advocaat dien zij ontmoette en die op deze mogelijkheid zinspeelde, werd door haar niet terechtgewezen. En zelfs voelde zij zich niet geroepen het voor de waardigheid van de familie op te nemen, toen hij ter loops opmerkte dat haar schoonzoon zijn rechtskundige loopbaan begonnen was als raadsman van de Bostonsche tramway-onderneming, hetgeen hierop neerkwam dat hij het onzindelijkste werk dat in zijn vak voorkwam, niet versmaad had.

„Geloof mij, Nonna, ik weet er van mee te spreken," zeide de man van het wilde Westen. „Ik ben met den Great-Northern-Spoorweg begonnen. Daar was het mijn taak den armen arbeiders de schadevergoeding te ontfutselen waarop zij recht hadden. Ik kreeg daarvoor vijf-honderd dollar in de maand, een aardig salaris voor zoo'n jongen snuiter. Mijn weg lag duidelijk vóór mij, tot den top van den berg, misschien wel een zetel in het Hooggerechtshof... Dit was althans de manier om er te komen. Maar het walgde mij hoe langer hoe meer en voortdurend zag ik de gezichten vóór mij van die arme kerels die ik had helpen bestelen en als ik aan hun vrouw en kinderen dacht, dan kreeg ik een hekel aan mijzelf. Zoo kwam ik er toe mijn baantje neer te gooien en de zijde van de arbeiders te kiezen. En al wat ik daarna gezien en ondervonden heb, heeft mij in de overtuiging bevestigd, dat niemand die op de eene of andere manier met de arbeiders-beweging in aanraking is geweest, zoo schuldig kan zijn als de menschen die de winsten opstrijken waaraan het zweet en het bloed van den werkman kleeft."

„Henry heeft mij lang en breed over de Sacco-Vanzetti-zaak gesproken," zeide Cornelia, „en natuurlijk met de bedoeling dat ik er mij los van zou maken. Maar den eersten keer dat hij er weer over begint, zal ik deze dingen op het tapijt brengen."

„Ja, doe dat, recht op den man af. Vraag hem niet of hij getuigen omkoopt en hen een lesje laat opdreunen. Al die dingen worden in het kantoor van een gezien Bostonsch advocaat met de grootste zorgvuldigheid voorbereid. Wanneer een getuige daar binnenkomt, krijgt hij den patroon niet te zien en wordt hij door een ondergeschikte ontvangen. De getuige zegt: Ik heb den man gezien en hij droeg een blauwen hoed. Waarop de jonge man van de balie hem in de rede valt met de opmerking: Dat moet een vergissing van u zijn, wij hebben de stelligste berichten dat de man een rooden hoed droeg. Denk er eens goed over na: dan zult u zonder twijfel uw vergissing inzien. Hij zendt den getuige heen en deze komt den volgenden dag terug en wordt door een anderen ondergeschikte te woord gestaan tot wien hij zegt: Ik heb dien man gezien en hij droeg een rooden hoed. Dat stemt, zegt de jonge advocaat. En de getuige gaat verder: Hij liep tamelijk langzaam. Neen, dat kan niet anders dan een vergissing zijn, wij weten dat hij zeer haastig liep. Denk er eens over na en vraag uzelf eens ernstig af, wat hiervan is. De getuige vertrekt en wanneer hij den volgenden keer terugkomt, ontmoet hij een derden ondergeschikte tot wien hij zegt: ik heb dien man gezien en hij droeg een rooden hoed en hij liep hals over kop... En zoo gaat het steeds verder, totdat hij nauwkeurig weet wat er gebeurd is. Eindelijk komt hij met den patroon samen en verhaalt hem zijn bevindingen. En de patroon zegt: Dat is een waardevol getuige, een zeer betrouwbaar persoon. Met diezelfde woorden stelt hij hem aan de jury voor en niemand heeft het recht te beweren, dat er op den advocaat ook maar het geringste te zeggen is."

IX.

„Lee, ik zal het waarlijk niet kunnen doen" met die woorden nam Cornelia afscheid van hem.

„Denk er nog eens over na", antwoordde hij, wetende, dat zij over niets anders denken zou. Lafheid, zwakheid, valsche trots, zij was bereid zich die verwijten te getroosten, maar

er was iets in haar binnenste dat zich bleef verzetten, wanneer zij zichzelve voor den rechter zag verschijnen en onder aanroeping van Gods naam een verzonnen verhaal bekrachtigen. Wat zou er van de waarheid worden indien zij niet langer in eere werd gehouden?

In dien nacht droomde zij dat Vanzetti tot haar kwam en haar de vraag voorlegde:

„Ik ben een arme vreemdeling, maar wat zoudt u zeggen, wanneer er van een Thornwell sprake was?"

Reeds herhaaldelijk had Cornelia zich het geval in dien vorm voorgesteld. Zij zag haar dochter Alice in een van die heftige twisten die de eerste jaren van haar ongelukkig huwelijksleven gekenmerkt hadden. Voortgedreven door een blinde jaloezie, had Alice een revolver gekocht en daarmede haar man doodgeschoten. Zij was aangeklaagd wegens doodslag en de electrische stoel was haar voorland... Maar, neen, die onderstelling was al te ongerijmd. De Thornwells waren niet bestemd voor den electrischen stoel. Er moest een andere uitweg gevonden worden. Alice werd krankzinnig verklaard en in een gesticht opgesloten. Daar zou zij de twee, drie jaar blijven die noodig waren voor haar herstel en dan zou zij ontslagen worden. Maar ondersteld, men mag alles onderstellen, aangenomen dat zij werkelijk in gevaar verkeerde en Cornelia genoodzaakt was als getuige op te komen. Indien zij de waarheid sprak, zou het doodvonnis onvermijdelijk zijn en wanneer zij loog, was de vrijspraak verzekerd. Wat moest zij doen?

Goed is goed en kwaad is kwaad, zeiden de menschen en het klonk zoo eenvoudig. Maar wanneer men vóór een bepaald feit geplaatst werd, voelde men al het ontoereikende van die algemeene waarheden. Een geringer kwaad af te wenden en daardoor een ernstiger kwaad te bedrijven, was dat in overeenstemming met de zedewet? Daarentegen, indien men van meening was dat het doel de middelen heiligt, waar was dan het einde? Dan werd een ieder zichzelf tot wet en dit zou de vernietiging van alle orde en de terugkeer tot den chaos zijn. Er moest een vaste maatstaf zijn, iets waarop men

staat kon maken. Maar het stelsel dat men verlangde, was reeds aanwezig en Thayer de rechter was daarvan de profeet Hij en niemand anders beschikte de doodstraf met volle in-stemming van de aanzienlijken van Boston.

De onoverkomelijke moeilijkheid van het vraagstuk was hierin gelegen, dat wat zich als gerechtigheid aandiende, inderdaad klasse-haat was. Bart en Nick werden niet vervolgd omdat zij den kassier van een fabriek bestolen hadden, maar omdat zij de gevaarlijke leiders van de maatschappelijke om-wenteling waren. Dit en niets anders was de werkelijke drijf-kracht die achter den rechter en de jury stond en die over-weging zou in den loop van het proces hoofd voor hoofd ver-vullen. Al het andere was niets dan een voorwendsel, het gewaad van de betamelijkheid. En dit was de onmiskenbare leugen, de onvergefelijke meineed: de gemoedelijke glimlach van Fred Katzmann waarachter een grijns verborgen lag, de hartelooze waardigheid van Web Thayer die nu en dan knipoogde in de richting van de jury. Wanneer Cornelia zich al wat zij in de rechtzaal van Plymouth gezien had, te binnen bracht, dan scheen het haar toe dat God zonder twijfel alle leugens zou vergeven die aan deze schelmerij een einde hielpen maken.

Zoo slingerde zij tusschen de meest tegenstrijdige over-tuigingen, maar geen standpunt dat haar bevredigen kon en geen mogelijkheid het met zichzelve eens te worden. Lee Swenson roerde het onderwerp niet meer aan, maar sinds dien dag was reeds zijn tegenwoordigheid als een onuitge-sproken vraag. De beeltenis van Bart op den schoorsteen-mantel was een uitdaging en scheen niet moe te worden haar te vragen wat een vriendschap waard was die niet het offer van het leven, maar alleen van de zedewet verlangde, van een aangenomen gewoonte van uitsluiting, van alle aan-matiging tegenover een harde ruwe wereld, van alle inbeel-ding die in het woord „Boston" lag opgesloten.

Van den eersten dag tot den laatsten sprak Betty geen woord over dit onderwerp en Cornelia zocht vergeefs naar de verklaring van deze onthouding die op haar den indruk

maakte alsof zij in een historisch museum werd opgeborgen. Het liet zich niet anders denken dan dat Betty en Joe daarover van gedachten gewisseld hadden, zooals trouwens alle leden van het Comité hun meening daarover hadden.

„Mrs. Thornwell zou onze jongens kunnen redden wanneer zij maar wilde."

En het was alsof Cornelia met haar eigen ooren het antwoord van Betty hoorde:

„Zooiets mag men van grootje niet verwachten, zij hoort tot de oude generatie."

Cornelia zou willen weten of de nieuwe generatie geen bezwaar zou hebben tegen de leugen wanneer die in haar kraam te pas kwam. Het bewijs kon niet geleverd worden, want Betty en Joe waren destijds in Europa en dat zij een uitstapje gemaakt zouden hebben om op den dag van de misdaad van South-Braintree met Bart samen te zijn, — dat klonk al te onaannemelijk.

X.

Indien Cornelia voor de gedachte van een valsch getuigenis terugdeinsde, — met de andere mogelijkheid kon zij evenmin vrede hebben. Wanneer zij zich den electrischen stoel voorstelde en hoe Bart en Nick daarin zouden worden vastgebonden, dan kwam haar gansche wezen in verzet . . . . Neen, dat was al te afgrijselijk . . . . Dat mocht en dat kon niet zijn. Zoo gebeurde het dat elke schermutseling in dezen gewetensstrijd haar tot nieuwe werkzaamheid prikkelde. Haar pijnlijken rug ten spijt hield zij niet op brieven te schrijven en zoo vermoeid kon zij niet zijn of zij vond nog de krachten om een vergadering van het Comité bij te wonen of in een bijeenkomst van vrouwen het woord te voeren. Daarom nam zij de vrijheid haar argelooze medeburgers onverhoeds op te jagen en hen te dwingen gedurende enkele uren het groote leven der wereld mede te leven.

Zij was overtuigd dat zij de goede zaak een belangrijken dienst kon bewijzen door een groep vrouwen van goeden huize te overreden zich gezamenlijk naar Dedham te begeven

en daar den loop van het proces gade te slaan. Zij zouden zich voor een maand in de stad vestigen, met gesloten ge-lederen de rechtszaal bezetten en zich daarbij met „een hand-werkje" den tijd korten, naar het voorbeeld van de „trico-teuses" van de Fransche Omwenteling. Allicht zou haar aan-wezigheid bewerken dat Thayer althans den schijn van on-partijdigheid bewaarde en Fred Katzmann het spel van zijn vernuft ten koste van de vreemdelingen, een weinig inbond. Wel heette het dat de rechtspraak onvatbaar was voor vreemde invloeden, maar Cornelia kende haar Boston te goed om die verzekering ernstig op te nemen.

Daarbij door onderscheiden beweegredenen geleid, waren eenige vrouwen van maatschappelijk aanzien er toe gekomen belang te stellen in de zaak. Er was Mrs Lois Rantoul, van zichzelve een Lowell, wier uiterlijke verschijning haar zeer bijzonder aanbeval voor de vervulling van deze rol in de rechtzaal. Voorts Mrs Jessica Henderson, zeer vermogend, maar een weinig gehavend in haar maatschappelijke positie, doordien zij tegelijk met Cornelia en Betty door de politie was ingerekend op den dag toen President Wilson in Boston verwelkomd werd. Mrs. Henderson en haar dochter Wilma hadden dien nacht doorgebracht in het oude politie-bureau van Joy Street en daar het ongedierte op haar bloed ont-haald, — een nieuwerwetsche vorm van toetreding tot een zusterbond van sociale rechtvaardigheid.

Ook Mrs Evans behooren wij te gedenken, al ware het alleen omdat zij reeds zoo langen tijd deel uitmaakte van de beweging. Elizabeth Evans, geboren Glendower, was de weduwe van een jong advocaat die gestorven was nog eer een van zijn medemenschen hem een zaak ter behandeling had toevertrouwd. Zij had zich aan de liefdadigheid gewijd en was die keus in de dagen van haar jeugd en de jaren van den middelbaren leeftijd trouw gebleven. Haar haren waren intusschen grijs geworden en voor Cornelia was het een aan-merkelijke verlichting iemand naast zich te hebben, be-jaard en achtenswaardig en bereid met haar den last van de critiek te deelen. Het maatschappelijk ontwaken van Mrs

Evans dagteekende reeds van verscheiden jaren her, toen zij zich met eenige anderen naar Lawrence begeven had in de verwachting daar een eerlijken strijd te aanschouwen, maar het had moeten aanzien dat een vreedzame staker door drie ruwe politie=agenten werd neergeranseld en daarna in een patrouillewagen geschoven. Den volgenden morgen zag zij den man met een beschadigd en bepleisterd hoofd, beschul=digd van verzet tegen de politie. Zij deelde den rechter mede wat zij gezien had, waarop Zijn Edelachtbare antwoordde:

„Uw verklaring zou zeer belangrijk zijn indien de politie in staat van beschuldiging verkeerde."

En onmiddellijk daarna werden alle stakers veroordeeld.

Mrs Evans nam weer het woord en zeide:

„Ik sta borg voor al deze gevangenen."

Niet weinigen zagen hierin een vermakelijke bijzonderheid en de dagbladen wijdden een heele pagina aan het geval.

Het is altijd weer hetzelfde Boston, zooals men ziet. Zij was aandeelhoudster in de fabriek van Lawrence en deze omstandigheid verhoogde niet alleen het bijzondere van het geval, maar ergerde in gelijke mate de bestuurders van de onderneming. Zich tot de aanvoerders van een staking te wenden en tot al het gespuis dat daar vereenigd is te zeggen:

„Ik weet niet of het loon dat gij eischt, redelijk genoemd kan worden, maar ik weet, dat gij door de overheid vervolgd wordt en dat men u de wettelijke rechten onthoudt die u toekomen en hierin sta ik onvoorwaardelijk aan uw zijde . . ." Wie niet schroomde dien toon aan te slaan, die had, naar het oordeel van de dagbladen, de leiding van de revolutie in handen genomen.

Nu had Mrs Evans zich de zaak Sacco=Vanzetti aange=trokken. Zij was gereed het proces in Dedham te gaan bij=wonen en Web Thayer en Fred. Katzmann aan het werk te zien en zich diep verontwaardigd te voelen. Mogelijk zouden haar indrukken nog belangwekkender geweest zijn, wanneer Thayer en Katzmann het voorwerp van het onderzoek waren geweest. Maar die tijd was nog niet gekomen en zou nog vijf, zes jaar uitblijven.

XI.

Kapitein John Quincy Thornwell Junior, de achterneef van Cornelia, en oudste zoon van den President van de Fifth National Bank, had als officier gediend in Batterij A, een keur=korps van de bovenste plank waarvan de leden — allen ridders van het blauwe bloed — elkander in brooddronken=heid de loef afstaken. Hij was slank, blond en zeer uit de hoogte en zag er in zijn fraaie uniform zoo onweerstaanbaar uit dat hij zonder moeite een vrouw veroverd had die be=stemd was de eigenares van een tiende deel van de electrische industrie van Amerika te worden. Hij bekleedde een aan=zienlijken post in de bank van zijn vader en legde zich boven=dien toe op de vervaardiging van vliegmachines en al wat verder met het groote moordbedrijf in verband kon staan.

Nog menigmaal dacht Cornelia aan den dag toen hij en zijn regiment de reis naar Frankrijk aanvaard hadden. Zij had de diep bedroefde jonge vrouw gezelschap gehouden en het was een dag van bittere ervaringen geweest. Alle aan=zienlijke geslachten waren bij dat afscheid vertegenwoordigd en bij de haven stond een heirleger van de kostbaarste auto's opgesteld. Geheel onverwacht barstte een hevig onweer los gepaard met een geweldigen zondvloed en het was eigen=aardig op te merken hoe alle maatschappelijke heerlijkheid en alle glorie van de bloedverwantschap door de oneerbiedige elementen te schande werden gemaakt. Men waande bij een voorspel van den oorlog tegenwoordig te zijn en menigeen sloeg de schrik om het hart. Daar zag men de vertroetelde Harvard=studenten in hun met slijk bespatte khaki=pakje staan en front maken voor de strepen en sterren van de vlag en daarna de schichtige paarden aanvuren om met vereende krachten de kanonnen los te werken uit den modderpoel waarin zij verzakt waren.

Als zoovele anderen had kapitein John het leven op het slagveld gelaten. In een bloedig gevecht in het Argonne=woud was hij uit den gezichtskring der menschen verdwenen. Toen later het stoffelijk overschot van de in Frankrijk ge=

sneuvelde soldaten werd opgegraven, vond men bij een van de lijken een zegelring die naar Boston werd doorgezonden. Van een en ander werd in de dagbladen mededeeling gedaan en het gevolg daarvan was dat de moeder van kapitein John zich aanmeldde en den ring verlangde te zien. Aldus kwam de familie in het bezit van een reliek, in dit geval een luchtdichte doodkist, een alleszins geschikt voorwerp van overgevoelige vaderlandsliefde. Een beroemd beeldhouwer had de vervaardiging van een passend monument op zich genomen en intusschen ontbrak het niet aan parades en omfloerste trommen en godsdienstige plechtigheden, terwijl een plein in het welvarendste en aanzienlijkste stadsdeel van Boston den naam ontving van: „John Quincy Thornwell Junior-plein. Ook in de voorsteden vond dit voorbeeld navolging, tot groot ongerief van de bewoners van het plein en van de winkels die daar gevestigd waren.

De groote plechtigheid was op den 29sten Mei bepaald, dus twee dagen vóór het begin van het Sacco-Vanzetti-proces in Dedham en dit samentreffen was de aanleiding tot een heftige woordenwisseling tusschen de oud-tante van den held en zijn nicht Elizabeth Alvin. Het zou inderdaad een onvergevelijk verzuim zijn, indien ook slechts één lid van de familie daarbij ontbrak... Cornelia was voornemens zich daarheen te begeven omdat zij niets wenschte na te laten wat aan de goede verstandhouding bevorderlijk zou kunnen zijn. Daarentegen had Betty zich voorgenomen dien dag de voorstelling in een circus bij te wonen en een laatste poging te wagen die tot de ontdekking van den man met een kogelgat in zijn overjas kon leiden.

„Maar John heeft zijn vaderland het offer van zijn leven gebracht!" bracht Cornelia in het midden. En het antwoord van het jonge geslacht luidde:

„Dat zijn praatjes voor een onder-officier. John heeft aan niets anders dan de effecten van vader gedacht. Ik heb ze niet noodig en ik zal er ook wel nooit iets van te zien krijgen en daarom heb ik geen enkele reden de nagedachtenis van mijn dapperen neef te eeren."

„Dat is het juist! Wij bewijzen hem geen enkelen dienst door achter zijn lijk te marcheeren. Daarmede is niets anders dan onze ijdelheid gediend. Het eenig doel is dat onze jonge mannen weer bereid zullen zijn uit te trekken, zoodra de papieren van vader opnieuw in het gedrang komen. Het is een misselijke propaganda voor het militarisme en wanneer u die alle heil verwacht van de vredesbeweging, daaraan mee=doet, dan blijkt daaruit dat u oud en moe begint te worden, grootje."

Was het een bloot toeval of een ondeugende speling van het lot, dat Memorial Day op een Maandag viel, zoodat de patriotten twee dagen tot hun beschikking hadden die on=middellijk aan het proces van Sacco en Vanzetti voorafgingen en er zich bijzonder toe leenden de bevolking tegen de Rooden op te zetten? Naar een matige schatting hadden dien Zondag en Maandag minstens tweehonderdduizend inwoners van Boston, of met andere woorden een=vijfde deel van de geheele bevolking, aan de plechtigheden deelgenomen. De gouverneur en de burgemeester waren den ganschen dag in touw en luisterden tal van feestmaaltijden met hun wel=sprekendheid op, nog gezwegen van de onvermijdelijke pa=rades en onthullingen. Senatoren en congres=leden, sieraden van de rechterlijke macht lieten het gild van de misdadigers voor een etmaal ongemoeid en verkondigden den lof van de vlag en werden niet moede de verderfelijke radicalen aan de algemeene verachting prijs te geven. In honderden Roomsche kerken werden missen opgedragen, afgewisseld door een ommegang van de Ridders van Columbus en redevoeringen van de onbeschaamdste en best geslaagde schelmen van Massachusetts. Op het groote kerkhof van Forest Hill werd een openbare lijkdienst gehouden, bijgewoond door negen=honderd oud=gedienden van het Groote Leger van de Re=publiek. Ook in Fenway Park vond een godsdienstige plech=tigheid plaats, die haar bijzonder karakter aan de tegenwoor=digheid van de veteranen van drie oorlogen ontleende, terwijl de opgestelde luidsprekers de gesproken woorden tot een ontelbare menigte overbrachten. In de kerk van Park Street

werd een gedenksteen onthuld waarop de namen prijkten van de lidmaten die in den Wereld-oorlog gesneuveld waren. En de oud-strijders die te zwak waren om een krans op de graven te leggen, voeren in kleine stoombooten rond en strooiden bloemen over de baai ter eere van de onbekende dooden.

In den geheelen staat Massachusetts waren deze betoogingen aan de orde van den dag, geen gemeente zoo onaanzienlijk die niet haar helden en haar herinneringen had. Alom wapperden de vlaggen in de lucht en overal werden gedenkteekenen onthuld. Quincy, de grootste stad van het district Norfolk, die de jury van Sacco-Vanzetti had te leveren, wijdde drie pleinen aan de nagedachtenis van haar dappere burgers. Een daarvan was in den Spaanschen oorlog gesneuveld, een ander had bij een opstand op de Philippijnen den dood gevonden... Reeds vele jaren hadden zij zonder een eervolle vermelding in het schimmenrijk rondgezworven, maar thans werden zij opgeroepen, juist op den dag vóór het proces van de beide anarchistische bandieten. Een inwoner van Quincy, gevallen in den Burger-Oorlog, herrees uit de dooden en ontving zijn rechtmatig aandeel in den roem, nadat hij meer dan zestig jaren in een vergeten graf gesluimerd had. In Bridgewater, het tooneel van de misdaad die Vanzetti de vrijheid gekost had, werd het uit Frankrijk aangebracht stoffelijk overschot van een soldaat met grooten luister begraven. In Braintree, het tooneel van de tweede misdaad, werd een ander lijk ten aanschouwe van de gansche bevolking ter aarde besteld, nadat de troepen gedefileerd hadden, de burgemeester een passend woord gesproken had en tal van aanzienlijken met ongedekten hoofde van hun instemming hadden doen blijken. En zooals het in Quincy was, zoo was het ook in Weymouth: de banieren wapperden de omfloersde trommen werden geroerd en de saluutschoten weerklonken over het graf.

Het was een stormwind van vaderlandsliefde, een stroom van welsprekendheid, alles ter meerdere eere van Amerika en tot beschaming van zijn vijanden. Honderdduizenden welmeenende lieden stonden geduldig in de lentezon te blakeren

en millioenen van dezelfde soort deden zich tegoed aan de verslagen van de dagbladen. En daarbij slechts één omstandigheid die de onvolprezen schoonheid van dien feestdag ontwijdde: de kranten zagen zich genoopt melding te maken van de bijzonderheden van eenige schandalen die op dit zeer ongelegen tijdstip aan den dag gekomen waren en een hoogst onwelriekenden geur verspreidden. Het geval kwam hierop neer, dat de procureur-generaal van den Staat een aanklacht had ingediend tegen den districtsprocureur van Middlesex als hebbende van een film-onderneming een afkoopsom van honderdduizend dollars in ontvangst genomen en zich daartegen verbonden van de vervolging af te zien. De kranten waren vol van onstichtelijke bijzonderheden, van min of meer ontkleede meisjes die een Schotschen dans uitvoerden en wanneer men den veelbelovenden titel: „Het Circus van Nero" in aanmerking neemt, kan het nauwelijks verwondering baren dat onder die vlag een zeer bedenkelijke lading gesmokkeld werd. Bovendien werd beweerd, dat onderscheiden invloedrijke personen uit politieke kringen, alsook eenige bekende Bostonsche specialiteiten in strafzaken een deel van den buit zouden hebben opgestreken.

En inmiddels was de staatscommissaris voor bankzaken aan het snuffelen naar de sporen van een omkooperij die door het jongste faillissement van eenige banken aan den dag zou gekomen zijn en daarbij was het een verbijsterend feit, dat er onder de hooggestemde redenaars van dien dubbelen feestdag waren die een dergelijk buitenkansje niet versmaad hadden. Hun gehoor droeg hiervan geen kennis, maar de redenaars wisten het zooveel te beter en zoo bleef hun niets anders over dan hun tong te roeren en met hun armen te zwaaien, totdat hun gelaat vuurrood werd en het zweet de stijfsel van hun boord oploste. De luidsprekers bulderden dat hooren en zien verging en in straten en wegen, in kerken en tempels en feestlokalen daverde de lucht van de edelaardigste gevoelens, vertolkt door personen wier maatschappelijke verrichtingen het best vergeleken konden worden bij de bezigheid van een varken in een trog.

XIII.

De plechtigheid die door Cornelia werd bijgewoond, viel niet al te zeer uit de hand, hetgeen in de eerste plaats aan den naam Thornwell mag worden toegeschreven. Men mag toch aannemen, dat de belanghebbenden zorg droegen, dat redenaars, die aanstoot konden geven, bij de inwijding van het John Quincy Thornwell Junior=Plein geweerd werden. En de leden van het geslacht lieten zich niets wijsmaken — waartoe zouden zij anders de koorden van de beurs in han=den hebben gehouden? De burgemeeser van dat jaar was toevallig een van de ridders van het blauwe bloed, een zeld=zame nabloeier van het oude fatsoen. En indien de hoogste magistraat van den staat onmiddellijk na zijn aftreden een onderkomen zou vinden in het vice=presidentschap van een van de banken, die onder de leiding van Rupert stonden en — wat daaraan wellicht niet volkomen vreemd was — twee goede vrienden van Rupert kort te voren zich een zetel in het Hooggerechtshof hadden zien toegewezen, dan kon van dit openbaar schandaal gezegd worden, dat het, juist ten gevolge van zijn onbeschaamdheid, ophield een schandaal te zijn. De menschen waren niet in staat de gevolgtrekkingen daarvan onder de oogen te zien; dit toch was uitsluitend voor enkele ingewijden weggelegd en voor de hoofd=figuren van de mededingende bankiers=groep die den toeleg van Rupert on=middellijk doorzien hadden.

Er was een groote tribune opgetrokken. Vlaggen en wim=pels waren met kwistige hand aangebracht en men kan den indruk dien het geheel maakte, dan ook niet beter beschrijven dan door de vergelijking met den droom van een kind, dat zich in een wereld van pepermunt verplaatst ziet. Gespannen touwen en een cordon van politie=agenten hielden de nieuws=gierigen op een afstand. Daar verscheen de Batterij A van kapitein John, gekleed in khaki, begeleid door donderende salvoos en het getrappel van paardehoeven. Daarop volgde het voetvolk, bekend onder den naam van „Kadetten", ge=kleed in lange blauwe broeken met gele strepen. Eindelijk

een honderd veteranen van het Groote Leger, armzalige oude stakkers, een staalkaart van lichaamsgebreken, allen gehuld in verschoten blauwe uniformen en op hun borst een overvloed van medailles en ordeteekenen. De stoet werd gesloten door een lange rij auto's, gevuld met voorname personen in degelijk zwart laken met glanzende cylinder-hoeden, en dames in kostbare kleedij en hoeden naar de laatste mode.

Het was een onvergetelijk schouwspel, een opeenvolging van tromgeroffel en geschal van trompetten, van opstaan en zich nederzetten. Allen namen den hoed af en bogen het hoofd, terwijl de predikant van de Drie-eenheids-kerk den Heer der heirscharen en Zijn Zoon, den Vredevorst aanriep. Zoo kwamen in de plechtigheid oorlog en vrede gelijkelijk tot hun recht en zoo was niemand ook in staat er een touw aan vast te maken. De redenaar verklaarde dat de vrede niet meer afdoende verzekerd kon worden dan door een algeheele voorbereiding ten oorlog, een programma waarmede de volken zich den allergrootsten oorlog op den hals hadden gehaald ten einde voor goed van den oorlog bevrijd te zijn.

Men mag aannemen dat zich in die talrijke menigte van juichende en zingende en aandachtig luisterende lieden slechts één persoon bevond, die zich veroorloofde achter die fraaie beloften een vraagteeken te plaatsen, en dat die persoon de kleine oude dame was, die in de eerste rij zat, temidden van de grootsten onder de grooten. Zij was de weduwe van een gouverneur, een Thornwell, en de oud-tante van den held van de plechtigheid. Dit was ruimschoots voldoende om haar tegenwoordigheid te wettigen. In elk geval zou haar afwezigheid hebben gelijk gestaan met een schandaal en nieuw voedsel gegeven aan de geruchten dat zij zich door den vijand had laten verlokken en met bommengooiers en bandieten vriendschap gesloten zou hebben. Zooals zij daar stond en zat, was haar aanblik een onthaal voor de oogen. Haar haar was nu bijna geheel grijs geworden, maar haar rond gezichtje met de vele rimpels had nog altijd iets aantrekkelijks overgehouden. Denk u daarbij haar voorjaarsgewaad uitgekozen en haar aangeboden door haar dochter Alice, die ook in dezen ge-

toond had een onberispelijken smaak te bezitten. Haar wezen ademde zachtmoedigheid en rust en voornaamheid en het scheen ongeloofelijk, wat toch van algemeene bekendheid was, dat zij gereed stond den volgenden dag naar Dedham te vertrekken en daar haar instemming te toonen met de zelf-verdediging van een tweetal anarchisten, die den strijd voor hun leven hadden aangebonden.

Zij zag toe met betraande oogen, toen haar jeugdige bloed-verwant, de dochter van den gesneuvelden held, naar voren trad en den sluier van de bronzen plaat verwijderde.

Er volgde een stoot in de hoorns, allen stonden op en ont-blootten het hoofd en de kapel zette het volkslied in en mannen en vrouwen zongen mede, het was een verheven oogenblik. De beminnelijke jonge weduwe van kapitein John verborg haar gelaat in haar handen en zelfs de zoo onaan-doenlijke James Scatterbridge en de hartelooze Henry Cabot Winters en de onverstoorbare Rupert Alvin schaamden zich hun ontroering niet. De tranen van Cornelia waren oprecht gemeend en van de gedachten die bij haar omgingen, was zij niemand verantwoording schuldig. Inderdaad schreide zij om der wille van andere helden, die hun tol aan den dood nog niet betaald hadden. Wie zou zonder aandoening die knaapjes kunnen zien die in hun khaki-pakje en met hun stralende oogen zoo blijmoedig opzagen naar de redenaars, die het woord voerden en naar de wimpels die hoog in de lucht wapperden... En ook de moeders, die hier haar kin-deren brachten ten doop voor de slachting die komen zou... Ja, allen, ook de eenvoudigen en onaanzienlijken die in de straten stonden samengepakt en blootshoofds en eerbiedig den blik richtten naar hun voorspoediger medeburgers en elk woord geloofden dat door de luidsprekers door de ruimte werd gezonden.

Er was hier een scherpe grenslijn tusschen de velen die geloofden en de weinigen die wisten. Voor de eersten be-teekenden de naam en de vlag van Amerika vrijheid en ge-rechtigheid voor de menschheid. Voor de weinigen persoon-lijk eigendom in landerijen en fabrieken en handelsgoederen,

met de daarop rustende uitbuiting van den arbeid. Met be-hulp van dit stelsel hadden de welingelichten de zwakkere volken genoodzaakt schulden bij hen aan te gaan en als een onvermijdelijk gevolg daarvan, had het machtige Amerika zich oorlogsschepen en kanonnen en vliegtuigen aangeschaft om aan de inning van den cijns de noodige kracht bij te zetten. Dit was de reden die deze mannen van zaken bewo-gen had tribunes te bouwen en te versieren en luidsprekers op te stellen, opdat het woord van regeerders en priesters het oor van de groote menigte mocht bereiken. Daarom ook werd in elke redevoering een waarschuwing vernomen die wees op „de vijanden binnen de landsgrenzen", de boosaar-dige en gevaarlijke Rooden die weigerden zich met de idealen van Amerika te vereenzelvigen, en niets liever verlangden dan de machtigste regeering ter wereld omver te werpen, door alle schulden een streep te halen, alle vrouwen tot ge-meengoed te verklaren en het land tot een wingewest te ma-ken van Bolsjewisten en anarchisten.

HOOFDSTUK XIII.

Voor de Jury.

I.

„De rechtbank!" — riep de deurwaarder, terwijl hij met zijn staf stampte. Het gebeurde in het gerechtsgebouw van Dedham in Norfolk en er was derhalve een andere deur=waarder dan in Plymouth, gelijk en toch verschillend, — en dit geldt ook van de uniform en van den staf. Daar ver=scheen ook hetzelfde magere en verschrompelde heertje, met grijzen knevel en een gelaatskleur als van perkament en ge=wikkeld in de van ouds bekende zwart=zijden toga. De advo=caten en de toeschouwers rezen met hetzelfde vertoon van eerbied van hun zitplaatsen op en de deurwaarder stampte weer op den grond en herhaalde het bekende formulier en riep ten slotte Gods zegen over den staat Massachusetts af.

Voorts was dezelfde districtsprocureur aanwezig, niemand minder dan Fred Katzmann, met zijn blonde haren en zijn hoogrood aangezicht, welgevuld en gladgeschoren. Hij had nog altijd dezelfde gemoedelijkheid in den omgang met zijn gelijken en de Pruisische gestrengheid tegenover zijn min=deren.

Er waren drie bijzittende rechters van wie één, evenals Thayer, aan zenuwtrekkingen leed. Straks wordt een getuige in verhoor genomen die zich door dezelfde eigenaardigheid onderscheidt en, dank zij dit klaverblad, ontbreekt de vroo=lijke toon dus niet ten eenenmale in het eenerlei van de ver=handeling.

Bij het binnenkomen wordt men onmiddellijk Lee Swenson gewaar wiens rijzige en krachtige gestalte boven alle anderen uitsteekt. Er ligt een vermoeide uitdrukking op zijn gelaat en zij getuigt van slapelooze nachten die door den arbeid in beslag werden genomen. Zijn zwarte kleeding hing met ruime plooien langs zijn lichaam, maar hij had zich jegens Massachusetts inschikkelijk betoond door zich de haren te

laten korten. Ook Fred Moore, van Californië, ontbrak niet op het appèl, bijgestaan door de McAnarney's, twee Iersche Katholieke broeders die zich blijkbaar vleiden door hun tegenwoordigheid het fatsoen te verhoogen van anarchis=tische vreemdelingen, die wegens doodslag waren aange=klaagd.

Het zitting=lokaal was overvol: er was een groot aantal „vroede mannen" die in verband met de samenstelling van de jury een verhoor hadden te ondergaan en voorts vele be=langstellenden, meer dan een zitplaats konden vinden. De dagbladen hadden zich voortdurend met de zaak bezig ge=houden en iedere dag had het een of ander nieuws gebracht aangaande het overmoedig optreden van de verdachten en de beweging die in hun belang op touw was gezet en de maatregelen die door de regeering genomen waren met het oog op de veiligheid van de rechtbank. De rechter en de districtsprocureur werden dag en nacht bewaakt. Men had de beste krachten van de politie van onderscheiden steden bijeen gezocht en in de rechtzaal waren vijftien gewapende mannen opgesteld en bovendien drie bij elke deur. De man=nen die verlangden toegelaten te worden, moesten zich aan een streng onderzoek onderwerpen, terwijl de vrouwen ver=plicht waren haar handtasch te openen. Er was een sterke spanning voelbaar in den dampkring, iets dat aan oorlog deed denken.

Vanzetti werd onder begeleiding van gewapende politie=agenten in een auto van de gevangenis van Charlestown naar Dedham gebracht en de bladen verzuimden niet daarbij te vermelden, dat hij in de voormelde gevangenis een straf van twaalf tot vijftien jaren onderging ter zake van de in Bridge=water gepleegde berooving. De vroede mannen lazen deze bijzonderheid en spraken daarover. Werden zij evenwel tot lid van de jury benoemd, dan werden zij geacht van het voorafgaand vonnis van Vanzetti volstrekt onkundig te zijn en allen die het geldende strafstelsel erkenden, berustten in die zonderlinge onderstelling.

Ongeveer in het midden van het lokaal stond de ijzeren

kooi die den vorm had van een piano-kist, versierd met traliewerk en aan de voorzijde open, in zijn geheel een treffende verduidelijking van het rechtsbeginsel, dat ook een vreemdeling als onschuldig beschouwd wordt, totdat zijn schuld bewezen is. Gedurende den ganschen loop van het proces zien de juryleden hem daar opgesloten zitten en wanneer het oogenblik gekomen is waarop zij hun stem hebben uit te brengen, hebben zij zich met de gedachte vertrouwd gemaakt, dat een kooi zijn aangewezen verblijfplaats is. Naast de bank van de jury hing de Amerikaansche vlag aan een opgerichten stok.

Er ging een gefluister door het publiek: de bandieten waren in aantocht. Een deur in den zijmuur werd geopend en binnen kwamen verscheiden politie-agenten, een hunner met een handboei om den pols, terwijl de daarbij behoorende boei aan den pols van een gevangene bevestigd was. Ook de tweede gevangene was op dezelfde wijze vastgelegd. met dien verstande, dat vier mannen aan elkander gekoppeld waren: twee beschuldigden en twee dienaren van de wet, die te zamen de oude waarheid belichaamden, dat de slavernij allen vernedert die met haar in aanraking komen. Daarbuiten verlichtte de zon een glanzenden lentemorgen en binnen de muren bevonden zich eenige honderden wien het beter geweest zou zijn in de bosschen te wandelen en meibloempjes te plukken, of wel zich aan het strand neder te zetten en van gedachten te wisselen over de raadselen van het leven en van den dood. Maar zij gaven er de voorkeur aan zich tusschen vier gestukadoorde wanden te verdringen, bedorven lucht in te ademen en hun ziel door haat en vrees en hebzucht te laten vergiftigen.

Toch waren er enkelen die aan de roepstem van menschenliefde en gerechtigheid gehoor hadden gegeven. De dagbladen spraken van „aanzienlijke dames en schoolmeisjes". Zij zaten daar zwijgend en luisterden naar hetgeen er verhandeld werd. Soms hielden zij zich als werd haar aandacht geheel door haar „handwerkje" in beslag genomen en als ontging het haar, dat aller blikken zich voortdurend op haar richtten. Men kende

haar als min of meer eensgezind met de Rooden en geestdrif=tige vaderlanders hadden haar politieke kleur als rozerood aangeduid en haar voorgesteld, als vrouwen die van de ge=nietingen der weelde afstand hadden gedaan en zich met de rechtsbedeeling bemoeiden en eindigden met bommenwer=pers en moordenaars aan te moedigen en de dienaren van het gezag het leven lastig te maken. Haar tegenwoordigheid was een onafgebroken ergernis voor de politie, die niets liever verlangde dan dergelijke onruststooksters tegelijk met haar anarchistische beschermelingen achter slot en grendel te zetten.

Toch mengde zich onder die verbittering een weinig ont=zag: want sommigen harer waren telgen van de kaste van „het blauwe bloed", de hoogverheven, bijna bovennatuurlijke wezens, wier namen telkens vermeld werden in de persbe=richten omtrent de voorvallen in de wereld van de hoogere standen. In de oogen van Thayer vertegenwoordigden zij alles waarheen zijn verlangen zich uitstrekte en ondanks zich=zelf wierp hij ontelbare malen tersluiks een blik naar Mrs. Louis Rantoul, een telg van het geslacht der Towells, en naar Mrs. Cornelia Thornwell en Mrs. Elizabeth Evans in de hoop iets gewaar te worden van de meening die zij omtrent hem koesterden. Maar eindelijk kon hij aan zijn nieuwsgierig=heid niet langer weerstand bieden en noodigde hij haar uit, hem in zijn ambtsvertrek een bezoek te brengen. Zij gaven achtereenvolgens daaraan gehoor en bij die gelegenheid deed hij al zijn best haar te overtuigen, dat zij schromelijk dwaal=den, indien zij deze niets ontziende anarchisten voor onschul=dig hielden. De man wien de leiding van het geding was toe=vertrouwd, aarzelde niet zichzelf aldus te vergeten en allengs verspreidde zich het gerucht hiervan onder rechtsgeleerden en rechters in Boston, die niettemin verplicht waren het be=ginsel van de rechterlijke onfeilbaarheid hoog te houden.

II.

Tusschen Web Thayer en Lee Swenson bestond een tegen=stelling in denken en voelen, die reeds in het eerste uur aan

den dag kwam. Ten einde het recht te hebben zijn beroep in Massachusetts uit te oefenen, had de advocaat zich van een zekere formaliteit te kwijten. Maar hij was onkundig geweest van deze bijzonderheid en onmiddellijk maakte Thayer hiervan gebruik door voor te stellen hem van de behandeling van de zaak uit te sluiten. Door de dames van het blauwe bloed werden spoedeischende bijeenkomsten belegd, de telefoondraden van Boston hadden geen seconde rust en het gevolg was, dat, toen Lee Swenson den volgenden morgen zijn verzoek om gunstige beschikking herhaalde, eenige van de meest bekende advocaten van de stad zich achter hem schaarden. Men kan het slechts betreuren dat deze vakbroeders niet in de gelegenheid waren het gansche proces bij te wonen en Thayer te verhinderen hun gilde tot een aanfluiting over de geheele wereld te verlagen.

De „vroede mannen", nog onder den indruk van twee dagen feestvierens ter eere van het lieve vaderland, zaten onder de schaduw van de vlag en waren geheel oor toen de oude heer in zijn zwarte toga hen op het nut van vaderlandsche betoogingen wees.

„Bedenkt dat de Amerikaansche soldaat nog andere plichten had die hem nader aan het hart lagen dan de taak op de slagvelden van Frankrijk den dood onder de oogen te zien. Maar met een ongebroken moed en een algeheele toewijding, die de menschheid en de wereld hoogelijk eeren, heeft hij het offer, dat van hem verlangd werd, blijmoedig gebracht En desgelijks kom ik thans op u een beroep doen en vol vertrouwen spreek ik de verwachting uit, dat gij door denzelfden geest van vaderlandsliefde en moed en offervaardigheid bezield moogt worden, die onze krijgers aan gene zijde van den Oceaan ten toon hebben gespreid."

In die stemming zagen de mannen van Norfolk den grooten dag naderen. Dit waren dus de vreemdelingen die, nu twee jaren geleden, hun bommen met de post verzonden hadden, aldus werd gefluisterd en de ontploffing van Wall Street was de wraak geweest over hun gevangenneming. Het stond vast, dat al wie het schuldig over hen uitsprak, zelfs

in zijn eigen bed niet meer veilig zou zijn. De vrouwen vielen in zwijm en de mannen beloofden zich tot elken prijs „er uit te liegen". Achtereenvolgens werden zij opgeroepen en de een na den ander verklaarde óf een tegenstander van de doodstraf te zijn, óf zich reeds een meening over de zaak gevormd te hebben. Na drie dagen was een lijst van vijfhonderd „vroede mannen" afgewerkt en ontbraken nog vijf leden aan de jury. Dit was iets geheel nieuws in de geschiedenis van het district en de dagbladen bevatten hoofdartikelen over het zeer bedenkelijk karakter van den toestand.

In diezelfde dagen, — het was in den avond van den 3en Juni, — werd Samuel Wragg, een bekend lid van de volksvertegenwoordiging, tot grootmeester van de Vrijmetselaars-Loge van Needham uitverkoren. Fred Katzmann, de districtsprocureur, was een verdienstelijk broeder van dezelfde loge, evenals de vermoorde kassier van de schoenfabriek. Men mocht aannemen, dat de loge-broeders niet zouden weigeren de nagedachtenis van hun vriend en broeder te eeren en zoo geschiedde het, dat de vader van Samuel Wragg, baljuw van de plaats zijner inwoning, zich onaangediend toegang verschafte tot de plechtigheid en de logebroeders uitnoodigde den volgenden morgen in de zitting van de rechtbank te verschijnen. Dit nu was volkomen in strijd met de wet, die voorschrijft, dat in een dergelijk geval de noodige „vroede mannen" uit de aanwezigen gekozen worden. Maar Thayer wees de bezwaren van de verdediging van de hand, zooals hij reeds tevoren de bemoeiingen van Lee Swenson verijdeld had, die een ondervraging van de „vroede mannen" ten doel hadden.

Een van de juryleden, tegen wier verkiezing de verdediging zich verzet had, was Walter Ripley, een bejaard man, die in de stad Quincy aan het hoofd van de politie had gestaan. Gedurende vele jaren had Ripley het binnenkomen en het heengaan van de jury bijgewoond, maar nog nooit had hij gezien, dat iemand daarbij de vlag begroette. Maar nu hij tot voorzitter benoemd was, vond hij het noodig, een nieuw gebruik in de rechtsbedeeling te scheppen en zoo vaak

de jury zich naar de voor haar bestemde ruimte begaf, bleef hij vóór de vlag staan en bracht haar zijn saluut. Dit betaamde den man, die zijn vaderland lief had! De anarchisten legden het er op toe, de vlag naar beneden te halen, maar hij zou hun toonen waar het op stond. Toen hij zich naar de zitting begaf, had hij in het station een oud vriend ontmoet en hem verteld, dat hij in het proces van de Italianen jury=dienst te verrichten had. En naar luid van de verklaring die zijn vriend eenige maanden later had afgelegd, zou Ripley daaraan heb= ben toegevoegd:

„Die vervloekelingen! Zij behoorden al sinds lang ergens te hangen!"

III.

Joe Randall volgde het proces in zijn hoedanigheid van cou= rantier die met eenige arbeiders=bladen in verbinding stond. Ook John Nicholas Beffel was aanwezig als vertegenwoor= diger van de Vereenigde Pers. Beiden verkeerden vriend= schappelijk met de andere verslaggevers en nuttigden met hen het noenmaal in de herberg van Dedham, hetgeen hun nu en dan belangrijke inlichtingen verschafte. Dit ergerde Thayer in hooge mate. Het sprak voor hem van zelf, dat alle verslag= gevers aan zijn zijde stonden en zelfs had hij de gewoonte aangenomen hen in hun gereserveerde eetkamer op te zoeken en hun daar mede te deelen wat hij in de bladen vermeld wenschte te zien. Nu had de Italiaansche regeering een ver= tegenwoordiger gezonden met de opdracht het proces te volgen en toe te zien, dat de beide Italiaansche burgers recht= vaardig behandeld werden. De bedoelde vertrouwensman, Markies Ferrante geheeten, vermoedde zelfs niet de moge= lijkheid van het bestaan van een vooruitstrevend dagblad= schrijver en sprak zich tegenover Beffel met de grootste open= hartigheid uit. Met de bedoeling dat zijn woorden ter kennis van Thayer zouden worden gebracht, liet hij zich met de grootste stelligheid aldus uit:

„De Italiaansche regeering stelt levendig belang in het ge=

ding van Sacco en Vanzetti en volgt derhalve aandachtig het verloop daarvan. Daarbij vertrouwt zij ten volle dat het geval uitsluitend als een strafzaak behandeld zal worden en de staatkundige of maatschappelijke overtuiging van geen der betrokkenen daarop van eenigen invloed zal zijn."

Beffel maakte doorslag-kopieën van deze mededeeling en verspreidde ze onder zijn vakbroeders. Inmiddels was ook de rechter verschenen en toen hij zijn maaltijd geëindigd had en op het punt stond heen te gaan, overhandigde een van de verslaggevers hem een exemplaar van het officieele bericht. Hij las het en doorzag de verborgen bedoeling daarvan. Het bloed steeg hem naar het hoofd en met een toornig gebaar zeide hij:

„Die kerel heeft mij in mijn huis in Worcester opgezocht en mij de verzekering gegeven dat de Italiaansche regeering hoegenaamd geen belang stelde in het geval."

Het was duidelijk dat hij een mededeelzame bui had en, dit ziende, schaarden de verslaggevers zich om hem heen. Een hunner noemde den naam van Fred Moore met wien de rechter dien heelen morgen over de keuze van jury-leden gekibbeld had. Nu bleek dat er nog altijd een weinig levenskracht in dien ouden man huisde en zijn perkamenten huid werd plotseling vuurrood.

„Wat denkt ge wel dat die man van mij verlangd heeft? Niets minder dan dat ik den vroeden mannen zou vragen: Zijt gij lid van een werkliedenvereeniging? Zijt gij een tegenstander van het beginsel van de arbeidersvereeniging? Zijt gij lid van een geheim genootschap?"

Web bleef aan het woord en ongemerkt werd het een verkiezingsrede, zooals dat steeds gebeurde, wanneer hij een publiek vóór zich zag, onverschillig of hij zich op een voetbalveld, in een eetzaal of in een spoortrein bevond.

„Hebt gij ooit een geval bijgewoond, waarin zoovele vlugschriftjes verspreid zijn ten betooge, dat er in den staat Massachusetts nooit sprake kan zijn van een onpartijdige behandeling van een strafzaak?"

Hierbij zag hij Joe Randall aan, want het was hem bekend,

dat Joe de verachtelijke opsteller van die blaadjes was. Zijn stem klonk krassend en schel en zijn handen beefden. John Nicholas Beffel zag met spijtgevoel de wending die het gesprek genomen had en trad nu naar voren en zeide:

„Edelachtbare, ik wensch u er op te wijzen, dat de mededeeling van Markies Ferrante op zijn uitdrukkelijk verlangen verspreid is. Hij heeft mij verzocht daarvan afschriften te vervaardigen en die aan de journalisten ter hand te stellen."

Maar de oude man duwde hem op zijde en bij het heengaan balde hij de vuist en riep den aanwezigen toe:

„De heeren zullen wachten totdat ik mijn conclusie aan de jury heb voorgelegd."

De verslaggevers wisten niet wat zij hiervan te denken hadden. Zij stonden voor het zeldzame geval dat een rechter die de leiding van een gewichtige zaak in handen had, zich in die stemming naar de zitting begaf waar het om twee menschenlevens ging. Het was inderdaad een feit van het hoogste belang en indien de journalisten naar hun eigen overtuiging gehandeld hadden en niet aan handen en voeten gebonden waren geweest, zouden de kranten onomwonden haar meening over het onderhavige geval hebben gezegd. Maar verslaggevers hebben nog met andere machten dan hun eigen zienswijze te rade te gaan en ook met de belangen van de krant rekening te houden. De vertegenwoordiger van de Vereenigde Pers, Jack Harding stond met de vaste benaming van zijn gilde gereed en gaf als zijn meening te kennen, dat het geval „betwistbaar" was en derhalve niet besproken kon worden. Nu moet men weten dat, naar de opvatting van de Vereenigde Pers, alles „betwistbaar" is wat de belangen van de heerschende klasse zou kunnen benadeelen. Het spreekt toch vanzelf dat de leden van deze klasse waarvan de meesten aanzienlijke posten bekleeden, het recht hebben zich ongehinderd uit te spreken en hun woorden als belangrijke en verheven uitingen te beschouwen. Eerst wanneer hun tegenstanders hen aanvallen, begint de zaak „betwistbaar" te worden.

De overige correspondenten van de kapitalistische bladen kwamen overeen, het voorval in den doofpot te stoppen.

Beffel en Joe Randall mochten roet in het eten gooien, wanneer dat hun behaagde, maar hun gebied ging niet verder dan enkele weinige socialistische organen waar hun berichten nauwelijks opgemerkt werden. Intusschen liepen zij gevaar, van de voorrechten van de gereserveerde eetzaal en van de daar verkrijgbare nieuwtjes uitgesloten te worden. De advocaten van de verdediging waren van meening, dat het onmogelijk was iets van beteekenis uit te richten, hetgeen intusschen niet belette dat het gerucht van het gebeurde tot Boston doordrong en verscheiden leden van de rechterlijke macht en van de balie luide verklaarden, dat Thayer krankzinnig geworden was en het tijd werd, orde op zaken te stellen. Maar helaas, wat viel hier te beginnen. De rechters en zelfs de ambtenaren van de rechtbank van Massachusetts worden voor hun leven benoemd en een maatregel die tot doel had Thayer uit zijn ambt te ontzetten, zou gelijk staan met een poging de staatsmacht aan de Rooden over te leveren.

IV.

De gevangenen zaten in hun ijzeren kooi en keken schichtig in het rond. Blijkbaar kostte het hun inspanning den loop te volgen van het proces dat in een hun vreemde taal gevoerd werd. Bart met zijn neerhangenden knevel en de diepe rimpels in zijn droefgeestig gelaat, Nick ongeduldig en onrustig, beiden bleek van kleur, als gevolg van een langdurig gemis van zonneschijn. Zij waren behoorlijk geschoren en verzorgd, droegen een nieuw pak kleeren, zwarte zijden das en schoonen boord: het was hun bedoeling zich als Amerikanen voor te doen en op een Amerikaansche jury een gunstigen indruk te maken. Zij staarden de oude onverstoorbare mannen aan, die straks over hun lot zouden beslissen. Er was geen enkele vreemdeling onder hen, allen echte Engelsche namen, allen zonder uitzondering van onvervalscht Amerikaansch gewas. Niemand van hen die niet een zoon of naasten bloedverwant in Frankrijk gehad had en wie daarvan niet dood of verminkt waren, hadden aan de betoogingen van de laatste dagen deelgenomen.

De plaatsvervangende districtsprocureur Williams rees van zijn zetel op, hield een toespraak tot de jury en zette de toe-dracht uiteen van de feiten die hij zich voorstelde te bewijzen. Voor den zooveelsten keer luisterde Cornelia naar het ver-haal van de rooversbende, van de rol die Boda en Orciani en Coacci in het geheel vervuld hadden, van het roofhol en de loods die zich daarachter bevond, van den Buick-auto en den kogel die daarin doorgedrongen was, van den kleinen Over-landauto waarin de bandieten ontsnapt waren, nadat zij den Buick-wagen in het bosch van Manley „onbeheerd" hadden achtergelaten. De jury zou in de gelegenheid gesteld worden den Buick-auto nauwkeurig te bezichtigen en onder geleide van rechter Thayer zouden de heeren het huisje en de loods in oogenschouw nemen... Cornelia had dit alles reeds in Plymouth gehoord, maar wachtte nog steeds op het geringste bewijs, dat daarbij was toegezegd. Zij had nog niets ge-hoord van Mike Stewart en zijn stelsel dat met een politie-machine in verband stond. Van het eerste woord tot het laatste maakte het geding op haar den indruk van den droom van een krankzinnige en zoo zat zij daar in stille afwachting van wat zich in den loop van dit proces mocht voordoen.

Maar het ging ook thans, zooals het reeds tevoren in Ply-mouth gegaan was. Er kwam geen schaduw van een bewijs aan den dag. De zotheid werd ten laatste zóó onloochenbaar, dat zij zelfs rechter Thayer te machtig werd en hij ten aan-zien van Boda opmerkte:

„Met den moord heeft hij niets te maken, niet meer dan ieder ander die een Buick-auto bestuurd heeft, ook wanneer het een auto voor zeven passagiers geweest was. Het is niet mogelijk een zweem van gelijkenis aan te wijzen."

Hij dwong den officier van justitie te erkennen dat zoomin Orciani als Boda zich op het tijdstip van den moord in South-Braintree bevonden had en dat niets van een overleg tusschen hen en Sacco en Vanzetti dienaangaande gebleken was. Voorts beschikte hij dat de aanwijzingen en gevolg-trekkingen die uit de bezichtiging van het huis en de loods van Coacci mochten voortvloeien, door de jury als niet be-

staande zouden worden beschouwd. Intusschen werd aan deze beschikking geen gevolg gegeven en in elk geval had zich bij de jury een duurzame indruk gevestigd. Zelfs nadat de districtsprocureur uitdrukkelijk had toegegeven dat Or=ciani niet een van de moordenaars was, leidde hij hem bij de jury in als een duister en geheimzinnig wezen en verklaarde hij de reden niet te begrijpen die de verdediging weerhouden had, hem als getuige op te roepen.

Eenige geneesheeren kwamen een beschrijving geven van de wonden die den dood van de slachtoffers veroorzaakt had=den en daarna waren de getuigen aan de beurt wier verkla=ring bij de vaststelling van de personen van nut zou kunnen zijn. Lewis L. Wade, schoenmaker van beroep, was in het politie=bureau van Stockton van meening geweest, dat Sacco een van de bandieten was, maar erkende thans lang niet zeker van zijn zaak te zijn. Dit was een slag voor de politie en bij het verlaten van de getuigen=bank voegde een van de ambte=naren hem toe, dat hij een weerhaan was, terwijl een ander hem in het oor beet:

„Maar je bent nog niet van ons af."

Enkele weken later verloor Wade zijn baantje en dit nadat hij meer dan zeventien jaar in dezelfde schoenfabriek ge=werkt had. Twee anderen die in den geest van de verdediging getuigd hadden, trof hetzelfde lot. Het kan gevaarlijk zijn de waarheid te dienen.

Volgde Mary Splaine, werkzaam ten kantore van de schoen=fabriek: zij was naar het venster geloopen en had naar bui=ten gekeken. Zij was een slachtoffer van die eigenaardige kunst van inblazing waarin sommige rechterlijke ambtenaren het bijzonder ver gebracht hebben. Zij had Sacco zoo nauw=keurig en langdurig opgenomen dat zij geëindigd was den bandiet in hem te zien. Zij zag hem nog eens terdege aan en gaf toen een persoonsbeschrijving die in geen enkel opzicht te wenschen overliet: lengte zooveel, gewicht zooveel, vier=kante schouders, hoog voorhoofd, weggeborsteld haar van een lengte tusschen twee en twee=en=een=half duim, donkere wenkbrauwen, magere wangen, een glad geschoren gezicht

waarvan de kleur groenachtig wit was... Men kon inderdaad geen nauwkeuriger signalement verlangen en misschen zou er tegen de uitvoerigheid daarvan het een en ander zijn in te brengen, vooral wanneer men in aanmerking neemt, op welke wijze hier de volledigheid bereikt was. Ten slotte bleef het toch een open vraag in hoever Mary in de gelegenheid geweest was den persoon van den misdadiger te onderscheiden en dit nu bleek een feitelijke onmogelijkheid geweest te zijn. Zij had bij een venster van de tweede verdieping gestaan, op een afstand van tachtig voet van den auto en zij had den roover gezien gedurende de tijdruimte, die een auto met achttien mijlen per uur noodig heeft om vijf en dertig voet af te leggen, anders gezegd één of twee seconden temidden van een hevige opwinding en terwijl de revolverschoten niet van de lucht waren.

De verdediging kreeg verlof Mary te ondervragen naar aanleiding van de verklaring die zij in een voorloopig verhoor had afgelegd, nadat Sacco reeds drie malen aan een verhoor onderworpen was:

„Ik geloof niet," zoo had zij gezegd, „dat de omstandigheden mij het recht geven te beweren, dat hij de man was."

Verward en min of meer overrompeld, zeide zij nu:

„Dat is niet waar! Dat heb ik nooit gezegd!"

Men gaf haar vier-en-twintig uur den tijd om nog eens over de zaak te denken en bracht haar tevens aan het verstand, dat de aanteekeningen van een stenograaf zich niet zoo heel gemakkelijk laten wegcijferen. Dien volgenden dag verscheen zij in de getuigenbank en verbeterde haar verklaring in dien zin, dat zij erkende de uitdrukking gebezigd te hebben, die in het proces-verbaal vermeld stond, maar „bij nadere overweging" daarop terug gekomen te zijn.

De verdediging wendde wanhopige pogingen aan ten einde Mary Splaine met zich zelve in tegenspraak te brengen, maar ook op haar bleek de vloek: te laat! van toepassing te zijn. In dit geval waren de Pinkerton-verslagen onmisbaar en het getuigenis van den werkman Henry Hellyer, die de zitting bijwoonde. Hij en kapitein Proctor, desgelijks aanwezig, had-

den Mary een portret voorgelegd van een misdadiger, die onder den naam Tony bekend was en onmiddellijk had Mary hem als een van de bandieten aangewezen. Toen daar⸗op de politie aanstalten maakte zich van den man te ver⸗zekeren, kwam zij tot de ontdekking, dat hij den dag van de misdaad achter slot en grendel had doorgebracht. De⸗zelfde Mary Splaine had Hellyer een lang verhaal opge⸗discht van twee arbeiders van de fabriek, die den aanval beraamd en uitgevoerd zouden hebben. Mary noemde hen met naam en toenaam en toen Hellyer bij den eigenaar van de fabriek „een kiesch onderzoek" instelde, bekwam hij het stellig antwoord, dat de beschuldiging van het begin tot het einde verzonnen was, terwijl de opzichter hem bovendien den raad gaf op de mededeelingen van Mary Splaine geen acht te slaan, „met het oog op haar volslagen gemis van ver⸗antwoordelijkheidsgevoel."

V.

Nu volgde Louis Pelzer, half⸗wijs en de zoon van stomme ouders, de Joodsche knaap in wiens binnenste de ontzetting van tal van pogroms nawerkte en daarbij met een instinct⸗matigen angst voor de politie belast. Hij had door het raam naar buiten gekeken en temidden van de snorrende kogels het nummer van den bandieten⸗auto opgeteekend en tevens den bandiet zelf zoo nauwkeurig opgenomen, dat hij in staat was hem van top tot teen te beschrijven, zonder daarbij zelfs 's mans dasspeld te vergeten. De advocaten van de verdediging namen dit deerniswaardig schepsel onder han⸗den en brachten hem in korten tijd zoo ver, dat hij zich het zweet van het voorhoofd wischte. Het bleek zonneklaar, dat hij niet in staat was ook de eenvoudigste vraag te begrijpen en niet kon nalaten zich in een warnet van leugens te ver⸗strikken. Ja, het was zoo: hij had Robert Reid, den speurder van de verdediging voorgelogen, hij had verklaard niets ge⸗zien te hebben, omdat hij geen lust had als getuige te worden opgeroepen. De verdediging bracht twee arbeiders van de⸗

zelfde fabriek voor den dag, die verklaarden, dat Pelzer, in stede van uit het raam te kijken, daarentegen, zoodra hij hoorde schieten, onder een bank gekropen was. Ook had een van deze getuigen hem nog hooren verzekeren, dat hij niemand gezien had. De districts-procureur deed zijn uiterste best Pelzer tegenover de jury de hand boven het hoofd te houden:

„Mijne heeren, het is zijn openhartigheid geweest, die hem bewogen heeft te erkennen, dat hij tot twee malen de waarheid te kort heeft gedaan en ik houd mij overtuigd, dat hij ook thans niet zal weigeren zich deswege te verantwoorden."

Toen kwam de vertooning van Lola Andrews. Drie dagen van den kostbaren tijd van de rechtbank werden ter beschikking van Lola gesteld. Zij begon met haar verhaal, hoe zij vier uren vóór het bedrijven van de misdaad, twee mannen gezien had bij een auto, die op het voetpad gereden was. Zij had een gesprek met hen aangeknoopt, ook met dengeen die onder den auto aan het werk was en in wien zij Sacco herkend had. Toen de verdediging eenige bijzonderheden van haar verleden ter sprake bracht, viel zij te rechter tijd in zwijm, hetgeen Thayer de gelegenheid gaf alle uitgangen af te sluiten, opdat zij bij haar ontwaken den man zou kunnen aanwijzen die haar had aangerand. Maar de bedoelde man bleek een beoefenaar van de geheime wetenschap der Hindoes te zijn en het vermogen te bezitten zich onzichtbaar en onstoffelijk te maken, ja, zich ook door de muren van het gerechtsgebouw niet te laten tegenhouden. De politie was niet in staat de hand op hem te leggen, maar inmiddels had Lola tijd gewonnen om over alles na te denken en gelukte het haar de jury op haar hand te krijgen, terwijl Thayer haar behulpzaam was zich de lastige vragen van de verdediging van het lijf te houden. Toen Fred Moore haar getuigenis als „reddeloos verward" kenschetste, beliep hij daarmede een ernstige berisping van den rechter.

„Dat is een ongepaste beoordeeling van een getuige."

Zoodra zij de kans schoon zag, bracht de verdediging Mrs.

Julia Campbell in het vuur, dezelfde die Lola bij haar bezoek aan de schoenfabriek vergezeld en daarna verklaard had, dat Lola bij die gelegenheid met niemand een woord gewisseld had, die zich naast of onder een auto bevond. Een politie-agent en een verslaggever bevestigden, dat zij verklaard had niets van de bandieten gezien te hebben. Harry Kurlansky, klein-winkelier en gevestigd in Quincy, had op den drempel van zijn huis een praatje met haar gemaakt en uit haar eigen mond vernomen, dat de politie haar geen rust liet en van haar verlangde, dat zij tegen Sacco en Vanzetti zou getuigen.

„Zij hebben mij onder handen genomen en er op aangedrongen, dat ik die menschen herkennen zal, maar ik weet er geen sikkepit van. Ik heb ze nooit gezien en daarom kan ik ze ook niet herkennen."

Dit getuigenis was inderdaad zeer beschamend voor Lola, zoodat Thayer het noodig vond haar te hulp te komen. Hij begon den getuige aan een kruis-verhoor te onderwerpen: waarom had hij geen moeite gedaan, zooals een rechtschapen burger betaamt, ten einde den persoon te vinden die Lola tot het afleggen van een valsch getuigenis trachtte over te halen? Alsof het voor een klein-winkelier, eerst kortelings in dit werelddeel gevestigd, een voor de hand liggende plicht was tusschen beiden te komen, wanneer de politie en de districts-procureur zich met de africhting van een getuige onledig hielden! En de rechter vroeg:

„Hebt gij althans beproefd te ontdekken wie de persoon geweest is, die voorgaf namens de overheid haar tot het afleggen van een onware verklaring te overreden?"

Het sprak vanzelf, dat Kurlansky een weinig onthutst was door die vraag, zoodat hij niets anders kon zeggen dan:

„Ik heb er waarlijk niet aan gedacht. Ik wist niet.... Het is niet...."

Maar de rechter liet hem niet los en vroeg hem waarom hij daar niet aan gedacht had en waarom hij dit niet en dat niet gedaan had en het einde was dat de man bij de vaderlandslievende jury-leden voor goed had afgedaan.

VI.

De leiding van een strafzaak wegens moord is een ingewikkelde en veeleischende bezigheid. Gezond verstand en menschelijk medegevoel hebben met dit deel van de rechtspleging niets te maken: het is uitsluitend een zaak van regels en beslissingen, van millioenen ragfijne bijzonderheden, van een stelselmatig geordende kennis van de ongetelde processen die gedurende driehonderd jaren in Nieuw-Engeland en het dubbel tijdsverloop in Oud-Engeland gevoerd zijn. Met al deze dingen moet men gemeenzaam vertrouwd zijn, want elk besluit moet onmiddellijk genomen worden, van een opschorting is nooit sprake en nog minder van naslaan en raadplegen. De goede naam van den rechter staat of valt met den eisch, dat zijn uitspraken in geval van beroep den toets van het hoogste rechterlijk college kunnen doorstaan. Dit onderstelt een onafgebroken inspanning en waakzaamheid, soms vele weken achtereen en het is derhalve niet meer dan billijk, dat den rechter na afloop van elk proces een rusttijd van tien dagen wordt toegestaan.

Web Thayer kende al sinds vele jaren het klappen van de zweep. Geen kunstgreep van zijn vak waarvan hij zich niet wist te bedienen en in het bijzonder muntte hij uit in de vaardigheid, onder den schijn van onpartijdigheid zijn belang en dat van zijn vrienden te behartigen. Zijn gesproken woord werd in het proces-verbaal opgenomen en daar aan het oordeel van den hoogeren rechter onderworpen, maar zijn wijze van optreden kon niet op het papier worden vastgelegd en derhalve kwam het er op aan zijn woorden zuiver te houden en daarbuiten zijn verborgen invloed te doen gelden. Telkens wanneer Swenson of Moore een tegenwerping wilde maken, keerde Thayer zich naar den onbescheiden advocaat en zag hem over zijn brilleglazen met een spotzieke nieuwsgierigheid aan, alsof hij vragen wilde: wie is hier uit het wilde westen komen neerstrijken om ons in Massachusetts een lesje te geven in de leiding van een proces? Daarna richtten zijn oogen zich naar de

jury met een blik van verstandhouding, totdat hij aan het geval een einde maakte en op den bekenden eentonigen dreun inviel:

„De conclusie is afgewezen."

Waarover de jury=leden en de ambtenaren niet moede wer=den zich vroolijk te maken.

Binnen zijn enge grenzen was het verstand van den rechter sluw en slagvaardig. Hij was onmiddellijk onder de wapens wanneer het gold den vijand een behaald voordeel te be=twisten, daarbij uiterst vindingrijk wanneer hij een voorwend=sel noodig had dat hem het recht gaf het woord te nemen, bepaalde vragen te verbieden, de beteekenis van een bewijs te verkleinen en getuigen te verwarren. Ook buiten de zit=ting was hij vaak met den openbaren aanklager samen. Zij wisselden van gedachten over de wenschelijke richting van het geding, een verhouding die met een goede rechts=bedeeling niet bestaanbaar is. Zelfs was het gebeurd dat de rechter zich liet ontvallen:

„Het schijnt bijna dat ik den districts=procureur moet voor=schrijven wat hem te doen staat."

En de onnoozele griffier plaatste die woorden in zijn pro=ces=verbaal.

Later kwam het onderwerp van de pet aan de orde, de pet, die op de plaats van de misdaad gevonden was en waarvan het openbaar ministerie trachtte vast te stellen dat zij het eigendom van Sacco was. Wel was zij te klein voor zijn hoofd, maar men mocht hopen, dat de jury geen aandacht zou schen=ken aan die bijzonderheid. Toen de zoon van den patroon van Sacco als getuige opkwam, beproefde Thayer hem in den mond te leggen dat de gevonden pet een zekere gelijkenis vertoonde met die van Sacco. Het spreekt vanzelf, dat iemand die aan het hoofd van een fabriek met veel arbeiders staat, zich niet de bijzonderheden van hun petten kan her=inneren. Het was een moeilijk geval voor den jongen Kelley die bij voorkeur vermeden zou hebben een machtig rechter tegen zich in te nemen, maar ten slotte kon hij toch niet anders zeggen dan:

„Ik kan niets verklaren waarvan ik in mijn ziel niet overtuigd ben en ik mag niet zeggen dat dit de pet van Sacco is."

Thayer had het er op gezet een ietwat stelliger verklaring los te krijgen, maar tegelijkertijd wenschte hij het daarheen te leiden, dat zijn vragen afkomstig schenen van den plaatsvervangenden districts-procureur Williams. Dus nam de rechter den draad van het verhoor weer op:

„Er is een vraag die ik den getuige zou willen voorleggen, namelijk..." en hier wendde hij zich tot mr. Williams:

„Maar het komt mij toch beter voor, dat u de vraag doet."

De advokaten der verdediging beproefden aan dit spel een einde te maken, maar Thayer liet zich daar niet van afbrengen:

„Het dunkt mij wenschelijk, dat de vraag door Mr. Williams gesteld wordt."

En Mr. Williams, die zich niet door een snelle hersenwerking onderscheidde, — Thayer verachtte hem deswege in zijn hart, — vroeg den getuige of hij eenige gelijkenis zag tusschen de gevonden pet en de pet die Sacco placht te dragen. Waarop de getuige antwoordde, dat er alleen eenige gelijkenis ten opzichte van de kleur bestond.

Dit liet aan duidelijkheid niets te wenschen over, maar Thayer was niet gezind zich te laten afschepen.

„Dat is geen antwoord op de vraag," zei hij en wilde daarmede natuurlijk te kennen geven, dat het niet het gewenschte antwoord was. Daarom gaf hij den getuige in overweging te verklaren, dat er in het algemeen een sterke gelijkenis bestond. Deze woorden waren van niemand minder dan den rechter afkomstig en er zou bij den getuige een meer dan gewone mate van zelfstandigheid noodig zijn geweest om zich daartegen te verzetten. Hij beaamde dan ook de lezing die door den rechter was voorgesteld. En toen de verdediging een woord van verzet liet hooren tegen deze zonderlinge opvatting van een getuigen-verhoor, meende de rechter aan dit bezwaar tegemoet te komen door den griffier te gelasten een onwaarheid in het proces-verbaal op te nemen.

„U kunt van de vraag melding maken als komende van het openbaar ministerie."

En Mr. Williams stelde in alle gehoorzaamheid de vraag en de getuige antwoordde niet minder onderdanig. Maar de griffier, hetzij uit domheid, hetzij uit kwaadwilligheid, ging aanmerkelijk verder dan de voorschriften van den rechter en nam de geheele samenspraak in zijn verslag op. Daar prijkt zij nu in koude letters, prijsgegeven aan de verachting van toekomstige geslachten.

En deze partijdigheid en sluwheid gingen samen met de onnoozelste ijdelheid en verzuimden geen enkele gelegenheid zich te vertoonen. De fotografen waren voortdurend bezig met het opnemen van kiekjes van rechter Thayer en het ont= brak hem nooit aan den tijd om voor hen te poseeren. Op de eerste bladzijden van de kranten, zag men de beeltenis van Thayer met een opengeslagen wetboek voor zich, of wel staande bij den ingang van het gebouw, in de schaduw van een waaierpalm. Het was alles Rechter Thayer wat de klok sloeg. Men zag hem ook gezeten in zijn ambtsvertrek, in ge= sprek met toevallige bezoekers, dan weer met rechterlijke ambtenaren en tolken, verslaggevers, fotografen, ja, zelfs met vrouwen uit de aanzienlijke standen die zich daar als vriendinnen van Sacco en Vanzetti bevonden. En zoo hevig was zijn afkeer van „die anarchistische schurken", dat het hem niet bevredigde hen naar den electrischen stoel te verwijzen, maar hij zich ook geroepen voelde hen op den weg daarheen met slijk te werpen. Cornelia Thornwell was stellig overtuigd, dat de geestvermogens van den ouden man gekrenkt waren en dit was ook de indruk van haar standgenooten wanneer zij hen vertelde hoe het daar in de rechtzaal toeging. Maar hoe zou dit verholpen kunnen wor= den? Het is de trots van den Staat Massachusetts dat nog nooit een van zijn rechters is afgezet en zou die eervolle overlevering thans verbroken moeten worden? Stond dit vlekkeloos blazoen bezoedeld te worden om den wille van een paar Italianen, anarchisten, ongeloovigen en deserteurs, ook wanneer zij niet bovendien nog bandieten en moorde= naars waren?

VII.

Carlos E. Goodridge verschijnt in de bank der getuigen. Hij is de man wien het gelukken zal een gevangenisstraf van eenige jaren te ontgaan als belooning voor zijn goede diensten — bij de veroordeeling van Sacco. Rechter Thayer was niet onkundig van dien ruilhandel en, juist zooals Lee Swenson dat voorspeld had, —droeg hij zorg dat geen enkele vraag tot Goodridge gericht werd waaruit zou kunnen blijken dat hij een vonnis wegens diefstal tot zijn last had. Bij de gedachtenwisseling over dit onderdeel noodigde hij de advocaten uit dichterbij te komen, opdat de jury-leden niet zouden vermoeden dat de getuige een oplichter was. Zelfs verhinderde Thayer dat de desbetreffende besprekingen in het proces-verbaal werden opgenomen en toen hij den griffier aanstalten zag maken deze bijzonderheden op te teekenen, wenschte hij den vlijtigen schrijver „naar de hel". Zoo werden de vormen in acht genomen en de welbespraakte Goodridge kreeg het woord en verhaalde de argelooze jury hoe hij den bandieten-auto had zien voorbij snorren, langs den rand van het voetpad en hoe een van de bandieten een revolver op hem aanlegde en dat die man niemand anders dan Sacco geweest was.

De verdediging was aan handen en voeten gebonden en volkomen machteloos. En wat het overige van de verklaring van Goodridge betrof, het feit dat reeds zijn naam de misdaad van meineed in zich sloot, was nog niet tot de aanwezigen doorgedrongen. Het zitting-lokaal weergalmde van de kreten van de vrouwen die door Erasmus Corning Whitney gehuurd en verraden waren, van de eigenaars van de paarden die hij gestolen had en van de velen die door hem waren opgelicht, maar het noodlot dat den ondergang van Sacco en Vanzetti beschikt had, verhinderde dat van deze dingen gerept werd. Later, toen deze geruchten een vasten vorm hadden aangenomen en op wettelijke vellen aangeteekend waren, daarna beëedigd in tegenwoordigheid van den bevoegden ambtenaar en eindelijk den Rechter Thayer voorgelegd

in den vorm van een machtiging tot een nieuw proces, — zou deze Daniël zonder wedergade opnieuw zijn refrein herhalen dat aan alles een einde maakte:

„De conclusie is afgewezen."

En toen de zaak bij het Hoog=gerechtshof aanhangig was gemaakt en dit doorluchtig gezelschap het vraagstuk in het licht van zijn onmetelijke geleerdheid bekeken had, luidde de beslissing, ten eerste: dat het verzuim de jury in kennis te stellen van het verleden van den getuige Goodridge geen reden kon zijn tot vernietiging van het vonnis, — en ten tweede: dat de ontdekking van nieuwe feiten betreffende Goodridge niet als een grondslag voor een nieuw proces beschouwd kon worden.

„De conclusie is afgewezen."

Zoo volgde de eene tegenspoed op den andere. Ambtenaren van de politie kwamen verklaren, dat Sacco en Vanzetti, zoodra zij na hun gevangenneming in het politiebureau van Brockton werden binnengebracht, onmiddellijk door eenige aanwezigen herkend waren. Maar toen de verdediging hun de vraag voorlegde wat hun bekend was van getuigen die geweigerd hadden zich in dien geest uit te laten, — hief Thayer zijn machtige hand omhoog en weigerde de vraag te vergunnen onder voorwendsel dat de verklaring van een getuige nooit het onderwerp mocht zijn van een vraag die tot een anderen getuige gericht werd. Door deze opvatting werd de verdediging buiten staat gesteld zich door het ondervragen van de getuigen bewijsmateriaal te verschaffen. En reeds de gedachte, dat zij een poging in die richting zou kunnen wagen, was zoo onzinnig, dat de rechter en de jury=leden in een luidruchtig gelach losbarstten.

Wederom werd een getuige opgeroepen. Roy Gould, de man die scheerzeep ventte, de man van het kogelgat in zijn overjas, die op een afstand van niet meer dan tien voet van de bandieten geweest was en bereid was onder eede te verklaren, dat Sacco zich niet bij hen bevonden had. Mrs. Kelly en Mr. Kennedy waren de eenigen die in de mogelijk=heid geweest waren den bestuurder van den auto op te

nemen en die een verklaring onderteekend hadden, luidende dat die bestuurder een ander dan Vanzetti geweest was. Men had hun portretten van andere bandieten voorgelegd die door hen herkend werden, maar eenstemmig hadden zij ontkend de beeltenis van Sacco en Vanzetti vóór zich te zien en ondanks het gegoochel met een pet die beurtelings werd afgenomen en weer opgezet, bleven zij bij hun zienswijze.

VIII.

De nieuwsbladen brachten Cornelia een bericht dat van het grootste gewicht voor haar familie was: de exceptie die tegen de aanklacht van Jerry Walker was opgeworpen, was van de hand gewezen, het laatste beletsel was ter zijde gesteld en het opzienbarend verschil zou ten overstaan van een jury worden uitgevochten. „Een beschuldiging van samen-spanning om een bedrag van vijftien millioen dollars!" — zoo luidde de aankondiging van de dagbladen. In de oogen van Cornelia had het geval de beteekenis van een familie-ramp: haar drie schoonzoons, twee van haar aangehuwde neven en nog twee of drie bloedverwanten zouden genood-zaakt zijn vóór het gerecht te verschijnen en gedurende weken en maanden naar de geheimen van hun geldzaken ondervraagd worden. De advocaten van Jerry Walker hadden er geen doekjes om gewonden en met duidelijke woorden aangegeven wat zij zich voorstelden te bewijzen en dit kwam hierop neer, dat de groote bankiers onder leiding van Rupert Alvin en Henry Cabot Winters „een geheim bondgenoot-schap en komplot hadden aangegaan, ten einde met behulp van hun vereenigde macht en invloed en gebruik makende van de onwettige gevangenhouding van den eischer, van bedriegelijke geheimhouding, van onjuiste voorstellingen, — in het kort door schadelijke en onwettige en arglistige midde-len als nader zullen worden aangeduid, den eischer te beroo-ven van zijn aandeelen in de meergenoemde vennootschap-pen." De bladen van de oppositie gingen bij voorbaat te gast aan het beloofde feestmaal, terwijl de meer bezadigde

organen het bericht in de financieele kolommen onderbrach=ten, alsof het de bedoeling was daarmede stilzwijgend te kennen te geven dat de gebezigde onverkwikkelijke woorden in dit verband een zekere vakbeteekenis hadden en niet naar de letter mochten worden opgevat.

Reeds had het geval in sommige families een breuk ver=oorzaakt, reeds werden de namen genoemd van vrouwelijke bloedverwanten die weigerden met elkander te verkeeren. Mrs. John Quincy Thornwell, de vrouw van den President van de Fifth National Bank vertelde aan een ieder die het hooren wilde, dat Rupert Alvin haar man zonder diens medeweten in het schandaal had gesleept. En Mrs. Rupert Alvin, de vrouw van den President van de Pilgrim National was verontwaardigd omdat haar zuster, Mrs. Henry Cabot Winters de zaak met een ongehoorde luchthartigheid opnam en zich tegenover haar vertrouwde vriendinnen had uit=gelaten dat het ook zijn goede zijde had, wanneer de heeren achter slot en grendel zaten: dan wist men tenminste met eenige zekerheid waar zij waren. Laster en beschuldiging en verbitterde veete, het was een ware heksenketel...

In het Sacco—Vanzetti=proces werd met het oog op de ongesteldheid van een van de advocaten de verhandeling tot een volgende week uitgesteld. Cornelia had zich voorge=nomen een aantal brieven te schrijven en te beproeven eenig geld bijeen te brengen waaraan de behoefte zich pijnlijk deed gevoelen, toen zij door Debora telefonisch werd uitgenoo=digd onverwijld naar Boston te komen, aangezien er iets met Alice aan de hand was, iets van het hoogste belang... In de onderstelling dat het met de Jerry—Walker=quaestie in verband stond, antwoordde Cornelia:

„Je weet, Debora dat ik de Walkers als mijn vrienden beschouw en ik zou dus liever niet..."

Maar Debora viel haar in de rede:

„Het heeft daar niets mee te maken moeder. Het is iets persoonlijks en zeer onrustbarends. Ik kan er in de telefoon niet meer van zeggen. Ik hoop dat u zoo spoedig mogelijk zult komen."

Betty bracht haar grootmoeder naar Boston waar zij in het hoofdkwartier van de verdediging het een en ander te verrichten had. Zij had zich voorgenomen een circulaire te verspreiden waarin op den ernst van den toestand en de beteekenis van zekere voorvallen tijdens het proces gewezen werd en zij achtte het raadzaam, Joe daarin niet te mengen. Met het oog op de zeer strenge wetten van Massachusetts was het niet onmogelijk dat rechter Thayer daarin het misdrijf van „minachting van het rechterlijk gezag" zou zien en indien hij het daarheen mocht sturen, zou het zijn goede zijde hebben dat de schuldige een jong meisje uit de aanzienlijkste kringen van Nieuw-Engeland was. Voorloopig zou Joe in Dedham blijven en daar artikelen schrijven die buiten de grenzen van den Staat gedrukt werden en aldus buiten het bereik van den vertoornden rechter bleven.

„Ik weet nu al wat er aan de hand is," — zeide de jonge dame die onder de verdenking van Bolsjewistische neigingen lag, — „ik wed dat er weer een genie van tante Alice den verkeerden weg is opgegaan. Ik heb al gehoord dat zij op zeer gespannen voet zijn."

En het vermoeden bleek juist te zijn. Alice had de liefde voor de kunst en de kunst van de liefde al te zeer dooreen gehaspeld. Een avontuurlijk Boheemsch piano-virtuoos had haar veelbeteekenend aangezien en in antwoord daarop had zij hem voorgesteld, hem naar Europa te vergezellen. Om te beginnen met het begin, had zij bij Henry op een echtscheiding aangedrongen.

„En dat juist nu" — riep Debora uit. — „Terwijl Rupert en Henry geen oogenblik rust hebben van die quaestie met Jerry Walker en met den luchtspoorweg en dan nog Betty en u, moeder... Ik zou meenen dat wij genoeg schandaal hebben in de familie."

Zoo geviel het dat de familie genoodzaakt was zich als een lijfwacht rondom de waanzinnige vrouw te scharen en te trachten „dien onmogelijken man", zooals Debora hem noemde, op een afstand te houden. Maar Cornelia, de eenige overgeblevene van de oudere generatie had daarbij den

zwaarsten last te torsen. Het was haar taak tegenwoordig te zijn bij de zenuwtoevallen van haar tweede dochter en zij vroeg zich af, hoevele malen zij dit treurspel reeds had zien opvoeren. Het eerste bedrijf was een aanval van razende ijverzucht, die zich tegen Henry keerde, daarop volgde een stemming van hartgrondigen haat, dan een tijdperk van onverschilligheid, onderbroken door bevliegingen van genegenheid jegens den een of anderen dichter of schilder of musicus, zoo niet groot in het heden, dan toch groot in een min of meer verwijderde toekomst. Nog nooit was de schok zoo hevig geweest als ditmaal: zij had alle slagboomen terzijde geworpen en haar schepen verbrand, ja, het scheen als had zij alle banden doorgesneden die haar met Boston verbonden.

Langer dan twintig jaren had Alice een ideaal nagejaagd, maar de vrouwen en de mannen van haar stam hadden de wacht bij haar gehouden en haar van haar vrijheid beroofd.

„Zie mij aan!" — zoo jammerde zij. — „Ik ben een oude vrouw. Het zal niet lang meer duren of ik heb een gezicht van perkament en de laatste kans is voor mij vervlogen."

„Welke kans?" — vroeg Cornelia kalm.

„Mijn kans op liefde!" — riep zij uit met ongewone duide=lijkheid.

Haar moeder voelde een plotselinge opwelling van mede=lijden.

„Is de liefde dan afhankelijk van onze gelaatskleur?"

„Waarvan anders?" — riep Alice met woeste drift. — Zie mij aan!"

Cornelia zag haar aan en kon zich de waarheid niet ont=veinzen. Het was niet anders: de jaren hadden hun sporen op het aangezicht van haar ijdele en gevierde dochter achter=gelaten. Verdwenen was de blos die aan een wilde roos deed denken, verdwenen de bekoring van de jeugd, het rustig zelfbewustzijn van de jonge vrouw en moeder. De huid van Alice was ingedroogd, op haar gelaat teekenden zich rimpels die geen behandeling in staat was te verwijderen en het welsprekendst waren de lijnen die onder de kin gegroefd

waren. De hals van Debora vertoonde reeds sinds jaren denzelfden aanblik, maar met behulp van een fluweelen lint werd die ontluistering zooveel mogelijk aan het oog onttrokken. Meen niet dat Alice voor een dergelijke krijgslist te vinden zou zijn die haar bovendien het voorkomen van een monster zou geven.

Zij had dien Franz Cesak lief! Wanneer Debora hem een zwervenden Bohemer genoemd had, dan was dat niets dan vuige laster geweest. Ook was het een leugen dat hij niets anders dan een gewone muzikant was. Integendeel! Hij was de jongste zoon van een talrijk gezin en in meer dan één huis van de Golf een welkome gast. Alice had hem lief en zij haatte Boston en zij wilde haar deel hebben in het geluk.

Stond het vast dat zij gelukkig zou zijn? — vroeg haar moeder en het bleef niet bij deze poging tot ondermijning van zeker Boheemsch kasteel. Was het dien verliefden kunstenaar bekend dat zijzelve geen noemenswaardig vermogen bezat en dat Amerikaansche echtgenooten niet gewoon zijn het kunstzinnig minnespel van hun vrouw geldelijk te steunen? Was het waar dat de man eenige jaren jonger was dan Alice? In dat geval zou het nuttig zijn te weten in hoever de geniale minnaar anders dan zijn meer alledaagsche lotgenooten tegenover den leeftijd van zijn uitverkorene stond. En ten slotte kon Cornelia niet nalaten, haar te vragen of zij voornemens was na afloop van haar wittebroodsweken in Boston terug te komen.

Clara Beatterbridge, de jongste dochter, deed haar intrede. En als onzichtbare bondgenooten die haar tranen en klachten klem bijzetten, verschenen met haar de vele zonen en dochteren die allengs den huwbaren leeftijd genaderd waren. Onmiddellijk na haar kwam Rupert Alvin die zich voor een oogenblik van zijn drukkende zorgen had losgemaakt. Hij had het toestel in werking gezet waarmede de regeerende klasse zich snel en afdoende omtrent grooter en kleiner schandalen pleegt in te lichten en zooals hij in staat was zijn schoonmoeder op de nieuwtjes van de Italiaansche kolonie en de anarchistengroep te onthalen, zoo was hij ook in de

gelegenheid zijn schoonzuster te ontgoochelen omtrent een Boheemschen pianist die in elke stad waar hij concerten gaf, een teedere verbinding had. Een welbekend cricketspeler van Philadelphia had hem tegen den grond geslagen en het had weinig gescheeld of hij had er het leven bij ingeschoten. In Parijs had hij zich uit de voeten gemaakt om een duel te ontwijken met den verbannen Russischen Prins Dolgorowitsj „of hoe die snuiter heeten mag", — zooals Rupert zeide met onvervalscht Amerikaansche minachting voor namen met zulk een uitgang.

Ten slotte hebben wij nog de aanwezigheid te vermelden van Jozua Winters den eenigen zoon van Alice die zich voorstelde binnen enkele dagen in Harvard te promoveeren. De jonge Jozua erkende dat zijn eigen gedrag zich er niet toe leende, zijn gezag in het onderhavige geval te verhoogen, maar hij had zich vast voorgenomen een nieuw leven te beginnen en dit zou hem zonder twijfel gemakkelijker vallen indien zijn moeder in Boston een ongerepten goeden naam met zich omdroeg dan wanneer zij met een pianist op weg was naar Bohemen. De overige familieleden hadden zich gaandeweg verwijderd, terwijl dit meer intieme tooneel werd afgespeeld.

IX.

Cornelia ging den echtgenoot opzoeken en kwam tot de ontdekking dat de houding van Henry met de opvattingen van Boston in lijnrechte tegenspraak was.

„Moeder," — zeide hij, — „ik geloof dat wij niet beter kunnen doen dan Alice haar gang te laten gaan. Op die manier kan zij tot zekerheid komen of dat romantische leven werkelijk voor haar deugt. Mij dunkt dat u als Bolsje= wist daar wel iets voor moet voelen."

„Toen ik in opstand gekomen ben," — zeide zij, „had ik daarbij een bepaald doel voor oogen. Maar het is mij niet bekend of Alice een doel heeft."

„Ik heb al jaren geleden gezegd, dat een scheiding voor

Alice het beste zou zijn. Wanneer zij hertrouwde zou zij misschien tot kalmte komen."

„Dat weet ik, maar toch is zij hoe langer hoe meer losgeraakt van de familie. Ik heb het hun niet willen zeggen, omdat het in de eerste plaats de Thornwells aangaat, maar het is voor mij een uitgemaakte zaak sinds ik het met mijzelf eens ben geworden dat ik niet de geschikte man voor Alice was. De eenige oorzaak van alle ellende is dat de familie nooit van een scheiding heeft willen hooren. Twintig jaar lang hebben zij ééns in de maand een zenuwtoeval bijgewoond en blijkbaar hebben zij daaraan de voorkeur gegeven. Maar ik spreek liever niet over Alice: ten slotte is zij toch uw vleesch en bloed."

„Zeg gerust wat je denkt, Henry. Het is mijn plicht al mijn kinderen te begrijpen."

„Wel, moeder, de diepste oorzaak is dat Alice geen hersens heeft. Waarom hebt u haar niet een weinig van uw zin voor humor bijgebracht?"

„Je vergeet, Henry, dat zij mij altijd buiten de opvoeding van mijn kinderen gehouden hebben. Het huis was vol met de zusters en de tantes van Jozua, die altijd wisten wat er gedaan moest worden. Ik heb te lang gewacht eer ik mij heb doen gelden."

„Ja, moeder, wij allen hebben ons wel eens vergist. Ik zou beter gedaan hebben wanneer ik meer op mijn zoon gelet had. Ik heb dat aan zijn moeder overgelaten, terwijl ik voor het geldmaken zorgde. En nu heb ik teveel geld en geen vrouw en een zoon die geen visch en geen vleesch is. Dat is de belooning voor al mijn inspanning. Ik weet waarlijk niet waarom ik 's morgens naar mijn kantoor ga."

„Ik ken dat, Henry, en ik heb je al vroeger zoo hooren spreken en toch ga je elken morgen naar je kantoor en toch doe je daar precies hetzelfde wat je den vorigen dag gedaan hebt. Wij zijn net als de mieren: wij doen wat wij de anderen zien doen. Omdat ik mijn best heb gedaan mijn eigen gedachten te denken, daarom geloof je dat het in mijn hersens niet pluis is."

„Neen, moeder, dat geloof ik niet." Hier kwam de ridder=lijke aard van Henry boven. — „Ik voel werkelijk de diepste bewondering voor u. U moest eens weten hoe ik in de club uw lof zing. Iedereen kent u en iedereen acht u en telkens weer komen ze mij vertellen dat u aan het hoofd staat van de Bolsjewisten van het proces."

„Dan vertellen ze je een groote dwaasheid, niet dwazer trouwens dan zoovele verhalen die over de Sacco—Vanzetti=beweging de ronde doen. Hoe staat het met dat bewijs dat je mij indertijd beloofd hebt, Henry? Heb je het vergeten?"

„Neen, moeder."

„Heb je ondervonden dat het minder gemakkelijk was dan je gedacht had?"

„Ook dat niet, maar vijftien millioen dollar is een aardig sommetje en Rupert denkt met schrik aan den mogelijken loop van het proces van Jerry Walker. En daarbij heeft hij ook de leiding op zich moeten nemen van de Balie=vereeni=ging die plannen beraamt om onzen districts=procureur zijn paspoort te geven. Daar hebt u zeker al van gehoord?"

„Neen, Henri. Ik heb den laatsten tijd weinig aanraking gehad met de misdadigers=wereld." — Zij lachte en hij lachte met haar mede. Zij verstonden elkander zoo goed. Wanneer Alice die gemakkelijkheid van lach van haar moeder gehad had...

„Het is een lange geschiedenis. Bij gelegenheid zal ik ze u wel eens vertellen. Toen de heeren van de afpersing het de familie Thornwell lastig begonnen te maken, drong Rupert er op aan dat wij hen van alle zaken zouden uitsluiten. U weet dat hij altijd veel vaster in zijn beginselen is dan ik. Wij begonnen onzen veldtocht met de Balie=vereeniging. U hebt zeker wel eens gelezen van de zaak van Mishawum Huize?

„Hebben jij en Rupert daaraan den eersten stoot gegeven?"

„Dat is nu al vier jaar geleden. Heeft het u niet getroffen dat de zaak nu opnieuw werd opgevat?"

„Om je de waarheid te zeggen, ik heb het te druk gehad om daarover na te denken."

„Zoo zal het ook wel met het publiek gegaan zijn. Ik heb gezorgd dat ik de detectives tot mijn beschikking kreeg en dat Rupert zijn gang kon gaan."

„En waarom ben je juist in Middlesex begonnen?"

„U moet weten dat de procureur van dat district van Amerikaansche afkomst is en wij meenden dat het een verstandige politiek zou zijn de onpartijdigheid in acht te nemen. Nu wij Taft eenmaal aan den dijk hebben gezet, kan niemand het ons ten kwade duiden dat wij naar Suffolk gekomen zijn en Joe Pelletier aan den tand voelen."

„Ik begrijp wat je zeggen wilt," — zeide Cornelia.

Zij wist dat zij hier een kijkje had in de kronkelgangen van het Bostonsche openbare leven, het binnenste en het verhevenste van al wat verheven was. Joe Pelletier, de districts=procureur van Suffolk waartoe ook de stad Boston behoorde, was een van de vooraanstaande woordvoerders van de Katholieke Kerk en raadsman van de Ridders van Columbus en door den Paus in den adelstand verheven als erkenning van de diensten die hij de heilige zaak bewezen had. Geheel toevallig was hij een van de werktuigen van den chantagebond en het is niet onmogelijk dat hij zijn deel ontvangen heeft van de vijf=en=zeventig=duizend dollars waarmede Henry de beeltenis van zijn zoon, opgenomen in zekere hotelkamer, had moeten afkoopen. Hieruit volgt dat de Thornwells iets met hem te vereffenen hadden.

Het was opnieuw tot een crisis gekomen in de eindelooze worsteling tusschen de oude kern van het blauwe bloed en de Iersch=Katholieke elementen van de stad. Zoo lang haar heugde, had Cornelia dien strijd gevolgd en zij behoefde dus niet veel te vragen om op de hoogte te komen.

„Het treft bijzonder ongelukkig," — zoo begon zij, — „dat Rupert juist nu in dat schandaal van den luchtspoorweg gemengd is."

„Maar dat is niets anders dan een onderdeel van den oorlog," — zeide Henry en verklaarde haar dat Joe Pelletier zich van dit schandaal bediende om Rupert en de omgeving van de Pilgrim National met een dreigement van vervolging

schrik aan te jagen. Weinig minder dan de helft van de wetgevers van Massachusetts hadden geld bij de banken opgenomen en in de papieren van den luchtspoorweg gespeculeerd nog vóórdat zij de bewuste wet hadden aangenomen en nu deed Pelletier zijn best Rupert daarvoor aansprakelijk te stellen, maar de tijd zou leeren wie aan het langste eind trok...

„Wanneer ik je aanzie," — zeide zijn schoonmoeder, — „heb ik niet noodig dat te vragen."

En hij knikte toestemmend: alles kwam terecht. Alleen met Rupert was geen land te bezeilen en het werd zelfs steeds erger met hem. De dokters hadden hem aangeraden zich de noodige rust te gunnen, maar zij hadden den verkeerden weg gekozen. Zij hadden met X-stralen een beeld van zijn aderstelsel opgenomen, waarbij gebleken was dat zijn bloedvaten er als witte linten uitzagen, hetgeen op een bezinksel van kalk en andere celstoffen duidde. Daarop hadden de geneesheeren een lange lijst opgesteld van spijzen die hij niet mocht eten en wanneer hij aan tafel zat, pikte hij als een kip op zijn bord. De rimpels van zijn gelaat werden hoe langer hoe dieper en vuriger.

X.

Het Boheemsche kasteel van Alice stortte in puin. Had wellicht een van de trawanten van het Thornwell-geslacht den harten-veroverenden kunstenaar ingeblazen dat de vrouwen van dien naam geen eigen vermogen bezaten? Hoe het ook zij, de gevierde en gezochte ontdekte de mogelijkheid van een reeks concerten in Californië en verzuimde niet Alice een langen brief te schrijven, overvloeiende van wijsheid en genegenheid. En de rampzalige vrouw stierf duizend dooden en zocht een toevlucht in een welbeklant gesticht voor zenuw-patienten waar zij hoopte in een rustkuur genezing te vinden.

Intusschen was Cornelia in allerijl naar Dedham teruggekeerd waar het proces hervat was en niemand zich om de tegenspoeden van de familie Thornwell bekommerde. Weer

zat zij den ganschen dag op een harde bank in het zitting-lokaal, weer maakte zij de noodige aanteekeningen in een notitie-boek, om den avond tot diep in den nacht door te brengen in samenkomsten met de advocaten en het Comité en de journalisten. Daartoe door een bijzondere vergunning van den gevangenisdirecteur in staat gesteld, sprak zij na de zitting enkele woorden met Bart die haar op zijn beurt zijn meening over den loop van zaken mededeelde en zich door haar liet bemoedigen en troosten.

Het waren nu de getuigen à charge van wie verwacht kon worden dat zij Vanzetti als een van de bandieten zouden aanwijzen. Allereerst werd een zekere Levangie gehoord, de baanwachter van den spoorwegovergang waarlangs de bandietenauto onmiddellijk na den overval gereden had. De oude man verhaalde dat een trein naderde op het oogenblik toen de auto zich bij den spoorweg bevond. Hij was toe-gesneld om de sluitboomen neer te laten, maar de bandieten hadden hem met hun revolver gedreigd en hem genoodzaakt hen te laten passeeren. Hij herkende Vanzetti als den be-stuurder van den wagen.

Toen de beurt aan de verdediging was, bracht zij een trein-stoker te voorschijn, geen Roode maar een Ier, die verklaarde dat hij, drie kwartier na het gevecht Levangie gesproken had die hem bij die gelegenheid gezegd had dat hij niets van de bandieten en alleen de revolver gezien had, dank zij de omstandigheid dat hij „binnenboord" gebleven was. Drie andere getuigen legden een eensluidende verklaring af. Het bleek dat Levangie reeds vroeger in tegenwoordigheid van een van de advocaten van de verdediging had toegegeven dat het hem niet mogelijk geweest was het voorkomen van de bandieten te onderscheiden. Aanvankelijk erkende hij dit gezegd te hebben, maar later herriep hij alles en beweerde zelfs zich van het gesprek hoegenaamd niets te herinneren. Hij was een stumperig man met iets schichtigs in zijn oogen, die er zich niets van scheen aan te trekken toen hij op de tegenstrijdigheid van zijn verklaringen gewezen werd, maar veeleer de heele zaak als een grapje beschouwde.

En het werd inderdaad tot een grapje voor de heele wereld, toen de districts-procureur het getuigenis van Levangie in zijn toespraak tot de jury behandelde. Mr. Katzmann bevond zich in een lastig parket, omdat de spoorwachter Vanzetti als den bestuurder van den auto had aangewezen, terwijl de overige getuigen van Mr. Katzman het er over eens waren dat de bestuurder jong, klein van stuk, blond en ziekelijk van voorkomen was. Toch zag mr. Katzmann kans tegelijkertijd het getuigenis van Levangie van de hand te wijzen en de jury aan te bevelen van 's mans verklaring nota te nemen. De spoorwachter zou in de meening verkeeren Vanzetti als bestuurder gezien te hebben, maar in werkelijkheid had hij hem op de achterbank zien zitten!

Ziedaar al wat zij aan bewijsmateriaal in handen hadden. En om hun armoede te bedekken, voegden zij daarbij het een en ander dat althans den schijn van een bewijs had. Er was een man, Dolbeare genaamd, die meende dat hij vijf uren vóór de misdaad, in South-Braintree een auto met verscheiden vreemdelingen gezien had, onder wie ook Vanzetti geweest zou zijn. Hij had een auto zien voorbijrijden en daarbij opgemerkt dat een man zich voorover boog om met een ander te spreken en die eene had op hem den indruk gemaakt een ongemakkelijk heerschap te zijn. Hij kende Vanzetti niet en had hem vroeger nooit gezien en ook daarna niet vóór zijn gevangenneming. Hij gaf toe, dat een groot aantal arbeiders voortdurend door de stad reed, komende en gaande van en naar de scheepswerven. Ook kon hij geen enkelen van de andere passagiers aanduiden en zelfs niet de geringste bijzonderheden van een hunner vaststellen, maar hij bleef er bij, dat Vanzetti in dien auto gezeten had.

Nu volgde een man die beweerde den morgen van de misdaad Vanzetti gezien te hebben in een trein die van Plymouth naar East-Braintree reed. Dit beweren werd onmiddellijk weerlegd door den conducteur en drie kaartjesagenten die bevestigden dat op dien trein geen enkel biljet voor dat traject verkocht was. Dit was alles wat men met de persoonsaanwijzing had weten te bereiken. Dit was

nagenoeg het gansche bewijsmateriaal waaraan de Staat Massachusetts het recht ontleende een mensch tot den electrischen stoel te veroordeelen.

Toen Cornelia haar aanteekeningen raadpleegde en haar geestverwanten ondervroeg, vreezende dat haar geheugen haar parten speelde, was zij ontzet van den gruwel die voor haar oogen stond voltrokken te worden. Er was geen twijfel aan: zij waren bezig Bart wegens moord te veroordeelen zonder den geringsten zweem van stellige aanwijzing en uit= sluitend op zekere feiten, als bijvoorbeeld dat hij in den avond van zijn gevangenneming met Sacco samen was geweest, — dat men een revolver en patronen bij hem gevon= den had en dat hij de politie leugens op de mouw had gespeld ten opzichte van zijn doen en laten... Zoo onzinnig was men te werk gegaan bij de vaststelling van zijn tegenwoor= digheid en medeplichtigheid, zoo overtuigend was de vol= strekte onwaarde gebleken van de aanwijzingen die ten laste van Sacco heetten te strekken, — dat rechter Thayer zich drie jaren later in de grootste verlegenheid gebracht zag en gedwongen was te erkennen dat „deze uitspraken naar mijn meening niet op de verklaringen van ooggetuigen berustten". — Deze beschouwing zou zonder twijfel de heeren van de jury in de hoogste mate verbaasd hebben. Twee weken lang hadden zij dag aan dag die ooggetuigen aangehoord en zelfs was de districts=procureur zoover gegaan hun bij hoog en laag te bezweren dat hij in zijn elfjarige practijk nog nimmer een getuigenverklaring gehoord had, zoo onaantastbaar als die van Lola Andrews.

XI.

De rechterlijke macht van den Staat Massachusetts had drie weken noodig gehad voor de behandeling van de aan= klacht ten laste van de beide anarchisten. Dertig malen achtereen, kwart vóór negen in den morgen, behalve op de Zondagen hadden zij de gevangenis verlaten en waren zij naar het gerechtsgebouw geleid, aan beide zijden met een handboei vastgeklonken aan een politieagent, met tien of

twaalf man in de voor- en een gelijk aantal in de achterhoede. De stoet bleef steeds in het midden van de straat en vermeed het voetpad, — dit met het oog op een mogelijke overrompeling. De knapen van de buurt staakten hun spel en kwamen nader om te zien, totdat de dienaren van de wet hen met een: „Achteruit!" — terugwezen, waarbij zij zich op het gezag van den Apostel Paulus hadden kunnen beroepen die ons geleerd heeft dat „de overheid het zwaard niet vergeefs draagt."

Wanneer zij naast elkander in de kooi zaten, plachten de gevangenen strak voor zich uit te staren. Zij konden geen der aanwezigen zien, zooals het dezen verboden was het woord tot hen te richten — met uitzondering van hun rechtsgeleerde raadslieden. Na korten tijd werd dit verbod feitelijk ten gunste van Mrs. Sacco opgeheven: zij ging naar de kooi en keuvelde met haar man, totdat de zitting geopend werd. Het arme vrouwtje! Zij had een zuigeling bij zich en haar eens zoo helder en levendig aangezicht was nu gerimpeld en verouderd. Zij zat daar den ganschen dag, zwijgend en onbewegelijk en zich inspannende de ellenlange woorden te verstaan van een taal, die haar nog ten deele vreemd was.

Ook haar man getroostte zich daarvoor veel moeite en naarmate hij meer verstond en begreep, nam zijn revolutionnaire woede in hevigheid toe. Het was reeds verscheiden malen gebeurd dat hij en zijn metgezel overkookten. Wie zou in staat zijn te blijven zwijgen waar, onder het mom van de wet, leugens verkondigd en schelmstreken bedreven werden? Toen de politie-agent die hen beiden had gevangen genomen, onder eede verklaarde dat Bart herhaaldelijk naar zijn revolver getast had, riep hij uit:

„Dat is een leugen!"

Dit was natuurlijk een ernstig vergrijp tegen de openbare orde. Zijn bewakers grepen hem en dwongen hem te gaan zitten en voegden hem toe:

„Mondje dicht!"

En terwijl Lola Andrews haar verklaring ten beste gaf, stond Sacco op en riep met luider stem:

„Ben ik die man? Zie mij eens goed aan! Ik ben het zelf."
Dit bracht de gemoederen niet weinig in beroering en de dagbladen maakten daarvan met groote uitvoerigheid mel=ding. De eerste bladzijde werd voor een afbeelding van Nick ingeruimd.
Later toen de verdediging aan de beurt was, vermenigvul=digden zich deze tooneelen. De tolk die bij de behandeling tegenwoordig was, heette Rossi en was Italiaan van geboorte. Hij behoorde tot het bondgenootschap van Norfolk en was zeer bevriend met Mrs. De Falco en ook met Webster Thayer. Zijn kind had hij den naam Webster Thayer Rossi gegeven en menigmaal begeleidde hij den rechter naar de Universi=teits=club in Boston. Men mag onderstellen dat Thayer onderweg niet verzuimde zijn raad in te winnen.
Een van beiden: of Rossi verstond de kunst niet het gesproken woord in een andere taal over te brengen of wel het ontbrak hem daartoe aan den goeden wil. Op een belang=rijk punt gaf hij aan de Italiaansche woorden van Alfonsina Brini een Engelschen vorm die hemelsbreed van het oor=spronkelijke afweek. Dit was Bart niet ontgaan en hij werd niet moede hierop de aandacht te vestigen, zoodat er een geruime tijd verging eer het zijn bewakers gelukt was hem tot kalmte te stemmen. Herhaaldelijk werden dergelijke vergissingen door hem opgemerkt en toen Cornelia hem in de gevangenis kwam bezoeken, zeide hij telkens weer tot haar: „Die man is een bedrieger!"
Aanvankelijk meende Cornelia hierin niets anders te mogen zien dan een uiting van zijn ingewortelden afkeer van allen die met gezag bekleed waren, maar ook dit geval behoorde tot de lange reeks van de velen die te laat zouden worden opgehelderd. Er zouden nog geen vijf jaren ver=streken zijn toen Rossi tot twee jaar gevangenisstraf ver=oordeeld werd, wegens een poging tot aanwending tegen betaling van zijn invloed bij de rechterlijke macht.
Van dien aard waren de tegenspoeden die de vaderlands=vrienden vervolgden nadat zij het op Sacco en Vanzetti gemunt hadden. Er waren er niet weinigen die het met hun

eigen wetten te kwaad kregen, — maar steeds na het uitspreken van het vonnis en toen dit alles niet meer van invloed kon zijn. Er was een handlanger van de justitie, — Shaughnesse was zijn naam. Het was zijn taak vergaderingen van de Rooden bij te wonen en in die lijn was het hem mogelijk geweest een verzameling van gegevens bijeen te brengen die ten nadeele van Sacco en Vanzetti zouden kunnen worden aangewend. Deze vurige vriend van zijn land eigende zich een wagen met varkens wederrechtelijk toe, — een buit die het niet gemakkelijk geweest moet zijn van de hand te zetten. En daarna is het hem gebeurd wegens geweldpleging en berooving tot twaalf jaar veroordeeld te worden.

Later, bij de behandeling van de zaak in hooger beroep, toen de verdediging aanleiding had de mogelijkheid in overweging te geven dat handlangers van de justitie buiten hun bevoegdheid waren gegaan, — was rechter Thayer deswege zeer gebelgd en diende hij den schuldige een scherpe berisping toe.

XII.

Wij hernieuwden de kennismaking met kapitein Proctor, hoofdman van de staatspolitie. Het geval Proctor was zoo ontstellend dat eerzame oude dames, als Cornelia Thornwell van meening waren dat het slechts ruchtbaar behoefde te worden om een geweldige opschudding teweeg te brengen. Maar toen het feitelijk bekend werd, bleek het een uiterst zwakken indruk te maken. Massachusetts was aan de knoeierij van hoogerhand gewend geraakt en had het vermogen verloren daarop te reageeren.

Kapitein Proctor had ongeveer zes-en-dertig jaren in den dienst van de politie doorgebracht en nooit verzuimde men zijn hulp in te roepen, wanneer de politie het nuttig oordeelde een zaakje op te zetten. Het Ettor- en Giovannitti-geval mocht hij onder meer als zijn werk beschouwen. Toen Sacco en Vanzetti gevangen waren genomen, stelde hij zich, op uitnoodiging van Mike Stewart, met alle getuigen in verbinding en trachtte hij „het stelsel" van Mike ingang te

doen vinden. Maar ten slotte kwam hij tot het inzicht dat Mike zich in de keuze van de personen vergist had en liet hij hem aan zijn lot over.

Toch bleef zijn hart warm voor de goede zaak kloppen en toen Fred Katzmann een beroep op hem deed en hem uit=noodigde zijn meening kenbaar te maken over den zooge=naamden „doodelijken kogel" die uit het lijk van den gesneuvelden bewaker te voorschijn was gehaald, stelde hij zich onmiddellijk beschikbaar. Deze kogel was als het middel=punt van de heele zaak en vormde het verband tusschen Sacco en Vanzetti aan de eene en de aanklacht aan de andere zijde. De overige vijf kogels die in het lichaam van de slachtoffers gevonden waren, — dit stond vast, — waren van een andere afmeting dan de revolvers van Sacco en Vanzetti. Maar dit belette Katzmann niet vol te houden dat de „doodelijke kogel" van de revolver van Sacco afkomstig was. Er was een deskundige ontboden die deze zienswijze onder eede beaamde en ten slotte sprak Proctor een beslis=send woord ten gunste van den vakman.

Dit was tenminste de voorstelling die men zich van dit gedeelte van het proces vormde. Mrs. Katzmann legde een bijzonderen nadruk op de aldus verkregen inlichtingen met het oog op de vakkennis van kapitein Proctor, die in den breede over revolvers en kogels had uitgeweid met al het gezag van iemand die daarvan sinds vele jaren een onder=werp van studie heeft gemaakt en wiens getuigenis in tal van dingen den doorslag heeft gegeven. Vandaar dat Katz=mann aan het slot van zijn rede tot de jury zeide:

„Gij kunt veilig de vaststelling van de personen buiten beschouwing laten en uw uitspraak op het getuigenis van dezen deskundige bouwen."

En Thayer wierp het volle gewicht van zijn rechterlijk gezag in de weegschaal en verduidelijkte voor de jury de afgelegde verklaring waaruit volgde „dat de revolver van Sacco den kogel had afgeschoten die den dood van Berardelli veroorzaakt had. En om dit vast te stellen zijn de heeren Proctor en Van Amburgh als getuigen opgeroepen."

Dit was inderdaad een zeer stellige uitlating die in dezen vorm tot de jury doordrong, alsmede tot de velen die in de eerstvolgende jaren zouden trachten tot het recht begrip van het voorgevallene te komen. Ongeveer twee jaren na dien voelde kapitein Proctor den dood naderen en zijn geweten knagen. Twee mannen die hij voor onschuldig hield, waren bedenkelijk dicht bij den electrischen stoel en dit ten gevolge van een samenzwering waaraan hij deelgenomen had en wier doel was met behulp van zijn getuigenis een onjuisten indruk bij de jury te wekken. Hij stelde nu een verklaring op waarin de gansche toedracht werd uiteengezet. Hij was herhaaldelijk aangezocht als zijn meening uit te spreken dat juist de zoo=genaamde doodelijke kogel uit de revolver gekomen was die Sacco behoorde. Hij had zich tal van proeven en opme=tingen getroost ten einde zich hiervan te overtuigen, maar het was hem niet gelukt het verlangde bewijs te vinden en der=halve weigerde hij een verklaring in dien zin af te leggen.

„De districts=procureur wenschte mij die vraag voor te leggen, maar ik heb hem bij herhaling te kennen gegeven dat ik genoodzaakt zou zijn op die vraag een ontkennend antwoord te geven."

Tijdens het proces was de vraag ter sprake gebracht door den waarnemenden districts=procureur die bestemd was een=maal een geleerd rechter te worden. Zoowel de vraag als het antwoord dat Proctor daarop gaf, was zeer voorzichtig ingekleed:

„Naar mijn meening is het niet volstrekt buitengesloten dat de kogel uit deze revolver geschoten is."

Dit nu was weinig beter dan een woordenspel: de getuige wilde blijkbaar niet verder gaan dan de erkenning van een mogelijkheid, terwijl de districts=procureur daaraan een aan=merkelijk wijder strekking verbond en zelfs aan een vol=komen zekerheid gedacht wilde hebben. In dien geest sprak ook rechter Thayer in zijn samenvatting van het verhandelde en in de jaren die komen zouden, terwijl de woorden van zijn schande zwart op wit stonden en voor goed aan de vergetel=heid ontrukt waren, — stelde de verbitterde oude man een

beslissing op waarin een half dozijn leugens een plaats hadden gevonden, alles in verband met de verklaring van Proctor en het antwoord dat Katzmann en zijn trawanten noodig hadden gevonden vast te leggen.

Het was inderdaad niet moeilijk de hand van Thayer te herkennen in elke beschikking die hij onderteekende. Iemand had iets in duidelijke woorden gezegd, zoo ondubbelzinnig als de spreektaal dat slechts veroorloofde. Nu was het zaak geduldig te wachten, — als het zijn moest, eenige jaren, totdat de oude heer een blinde-darm-operatie onderging vergezeld van een min of meer ernstige longontsteking en er kwam een beslissing voor den dag waarin men beticht werd dingen gezegd te hebben waaraan men zelfs nooit gedacht had. En wanneer hij het noodig oordeelde, liet hij daarbij een leger van denkbeeldige getuigen aanrukken en rekte hij de verhandeling met de weerlegging van eindelooze vertoogen die in zijn verward brein waren uitgebroed.

HOOFDSTUK XIV.

De razende rechter.

I.

Vier malen dagelijks marcheerde de gevangenen over het midden van de straat, onder bewaking van een militair escorte. Vier malen ook begaven de leden van de jury zich van hun hotel naar het gerechtsgebouw en terug, met politie=mannen in de voor= en in de achterhoede en den strompe=lenden voorzitter van de jury aan het hoofd van den stoet: de dagen van den armen man waren geteld en nog eer drie maanden verstreken waren, zou hij niet meer in het land der levenden zijn. Het was een zware taak voor deze bejaarde mannen, elken dag zes uren in een dicht bezet lokaal door te brengen, in de verstikkende hitte van het zomergetij. In een opwelling van medelijden gaf de rechter hun vergunning zich van hun jassen te ontdoen, maar het scheen dat hun Puriteinsch geweten hun voorschreef in de onbehagelijkheid te berusten.

Zeven weken duurde hun gematigde gevangenschap, de arme slachtoffers hadden elkander niets meer te zeggen en wanneer zij het kaartspel moede waren, zochten zij een weinig afleiding in de dagelijksche nieuwsbladen. Er werd voor gewaakt dat hun geen berichten betreffende „de zaak" onder de oogen kwamen en geen nummer werd tot hen toe=gelaten dat niet een behandeling met de schaar had onder=gaan. Des te ijveriger lazen zij van een rechtzaak die in diezelfde dagen in Boston behandeld werd en waarvan Charles Ponzi de hoofdpersoon was wien ten laste was gelegd dat hij zonder vergunning van de Federal Board een winst van vijf millioen dollars had opgestreken. De dagbladen wisten te verhalen dat zijn spijsvertering grondig verstoord was ten gevolge van de strafvervolging, zoodat hij genood=zaakt was zijn maaltijden met de grootste zorgvuldigheid samen te stellen.

Maar de kroon spande het geval van Mishawum=huize waar de groote heeren van de film=wereld onthaald waren op een vertooning van ontkleede jonge meisjes die onder=scheiden dans=nummers ten beste gaven. Geen onderwerp kon welkomer zijn voor deze naar afwisseling hunkerende jury=leden. Het orgaan van de Hearst=partij ruimde elken dag zijn eerste bladzijde voor de een of andere boeiende bijzon=derheid in. Heden was het de romantische levensgeschiede=nis van Brownie Kennedy, de gastvrouw van dit gastvrije huis, de ongetelde echtgenooten die zij in den steek had gelaten, de millionnairs die zij had uitgeplunderd. Morgen las men van het souper met champagne en kip dat tusschen de bedrijven genuttigd werd. Het moet een spannend oogen=blik geweest zijn toen plotseling een bliksemlicht schitterde en de feestvreugde in een fotografische opname vereeuwigd werd. De meesten van de gasten waren in een te kennelijken staat om te begrijpen wat er gebeurd was en toen zij den volgenden middag ontwaakten, betaalden zij duizend dollars, naar het heette, voor vermaak en gebroken huisraad en wisten niet beter dan dat hiermee de zaak afgedaan was. Het was dan ook een bittere ontgoocheling voor de onderscheiden gasten geweest, toen zij elk een brief ontvingen waarin te hunner kennis werd gebracht dat eenige van de jonge dames die aan de voorstelling haar medewerking verleend hadden, er een man op na hielden en deze mannen een billijke vergoeding eischten voor het onrecht dat hun vrouw was aangedaan. Bovendien had reeds een verontwaardigd wachter van de zedelijkheid de aandacht van den districts=procureur van Middlesex op het voorval gevestigd. Wan=neer men bedenkt dat Middlesex een heilig grondgebied is, aangezien het de Harvard=universiteit binnen zijn grenzen herbergt, dan kan het geen verwondering wekken dat gezegde ambtenaar zich pijnlijk aangedaan voelde. Het zou minstens een half millioen dollars kosten de smet uit te wisschen die hierdoor op de beschaving van Nieuw=Engeland gewor=pen was.

Na een eindelooze wisseling van dreigementen werd het

geschil beslecht door de betaling van honderd-vijftig-duizend dollars en — indien men de dagbladen mocht gelooven — werd dit bedrag verdeeld onder de leden van het bekende bondgenootschap, met inbegrip van den districts-procureur van Middlesex, — ditmaal geen Iersch-Katholieke pummel, maar een blauw-bloed-man van de bovenste plank die zich de weelde van twee stokpaardjes veroorloofde: den kruis-tocht tegen de Rooden en de gymnastiek in de inrichtingen van onderwijs. Het was nog nauwelijks een jaar geleden dat hij een klopjacht op de leiders van de Rooden in Cambridge op touw had gezet en daarbij een karrevracht aan bedenke-lijke boeken buitgemaakt. Hij was juist als scheidsrechter tegenwoordig bij een voetbalwedstrijd van Yale Princeton, toen de verslaggevers hem het nieuwtje kwamen brengen dat het Hooggerechtshof hem van zijn waardigheid ontzet had, maar hij was een goed sportman en duldde niet dat het spel onderbroken werd.

Middlesex ligt aan de Noordelijke grens van Norfolk en het dichtstbij zijnde punt dus niet meer dan vier of vijf mijlen van Dedham. Het was derhalve denkbaar dat de besmetting over de grenzen gedragen was en de leiders van het onderhavige proces had aangetast. In deze omstandig-heden achtte de overheid het raadzaam zich de noodige auto's aan te schaffen om daarmede de jury den langen tijd te korten. Elken feestdag werden de twaalf vroede mannen naar het strand gebracht waar een picnic was aangericht en des Zondags gingen zij in den voormiddag ter kerke, terwijl zij in den namiddag rondtuften en een kijkje namen van de vaderlandsche betoogingen die nooit geheel ontbraken.

Op zekeren Zondag, — het proces was juist twaalf dagen aan den gang, — werden de lijken van drie gesneuvelde soldaten die in Frankrijk waren opgegraven, in het stedeke Brockton ter aarde besteld en het spreekt vanzelf dat de gansche bevolking zich opmaakte om de plechtigheid bij te wonen. Dienzelfden dag werden in Whitman, in hetzelfde district gelegen, twee lijken begraven. Den volgenden Zondag één in Hingham. Op den dag tevoren viel de verjaring van

den slag van Belleau Wood en aan de herdenking daarvan namen in het bijzonder de oud-gedienden deel. Nog een dag vroeger werd het feest van Bunker Hill in alle steden en dorpen van de Groote Republiek gevierd. Op den 25sten Juni, den dag waarop de verdediging aan het woord kwam, werd de oude Rots van Plymouth, na een grondig herstel ondergaan te hebben, opnieuw onthuld. Deze gebeurtenis werd in de voormalige woonplaats van Vanzetti luisterrijk gevierd en de dagbladen behelsden daarover uitvoerige berichten die ook door jury-leden gelezen werden. Een week later kwamen vijfduizend oud-gedienden van het Amerikaansche leger in Plymouth bijeen en herhaalden den wapenschouw op den 4den Juli, den grootsten nationalen feestdag van Nieuw-Engeland. En tot besluit maken wij nog melding van de stad Quincy in Norfolk waar tal van veteranen gezamenlijk optrokken en de lucht weergalmde van voetzoekers en schellen en geestdriftige toespraken. Als uit één mond getuigden de redenaars:

„Nooit zal Amerika de dappere mannen vergeten die voor het vaderland gestorven zijn!"

II.

En dan de hervatting van het onderwijs in de scholen van allerlei rang. De Staat Massachusetts telt meer dan twintig hooge scholen om niet te spreken van twee-honderd-negen-en-veertig bijzondere instellingen en bij alle werden de lessen op feestelijke wijze geopend in de dagen toen het proces van Sacco—Vanzetti in behandeling was. Alom waren gevierde personen beschikbaar voor het houden van redevoeringen en daaronder waren er slechts zeer weinigen, die zich niet een zinspeling veroorloofden op den vijand binnen de landspalen en op de noodzakelijkheid van de aaneensluiting van alle welgezinde burgers. Deze vermaningen waren bestemd in de bladen van den volgenden dag een plaats te vinden en door het twaalftal in zijn voorgeschreven afzondering gelezen te worden.

Cornelia nam een dag „vrijaf" met het voornemen een

bezoek aan de Harvard-universiteit te brengen. In deze dagen ging het er om Alice op het rechte pad te houden en hier was een gunstige gelegenheid die nooit terug zou komen: de promotie van haar eenigen zoon. Bovendien mocht men verwachten dat de gezamenlijke tegenwoordigheid van Henry en Alice door de wereld gunstig zou worden opgenomen en aan alle kwaadwillig gebabbel een einde zou maken. Dit was niets meer dan een eisch van betamelijkheid. De drie zusters mochten onder elkander zoo hevig twisten als haar behaagde, maar zij behoorden zich zijde aan zijde in de wereld te vertoonen en de waardigheid van haar houding moest onberispelijk zijn. Indien Clara den nacht in het huis van Winters in Boston doorbracht, dan was dit om Alice te beletten vergif in te nemen of weg te loopen. Debora verscheen in den vroegen morgen en zij lieten het zoo min aan zedelijke vermaningen als aan sterke koffie ontbreken, terwijl een bekwaam kapper de opdracht had haar radelooze zuster in een toonbaren staat te brengen. Clara reed met Henry en Alice in den auto, met de bedoeling hen beiden van de verplichting tot het voeren van een gesprek te ontheffen, terwijl Clara zelve altijd een ruimen voorraad verhalen beschikbaar had in verband met den wasdom van haar kroost.

Debora had haar auto gezonden om haar moeder af te halen en nu waren zij voltallig: drie dames van middelbaren leeftijd en eene die reeds op jaren gekomen was, allen uitmuntende in de sobere en ingehouden, maar niettemin smaakvolle voornaamheid die nu eenmaal het kenmerk van haar stand is. Henry met hoogen zijden hoed, zwarte gekleede jas, gegalonneerde pantalon en slobkousen, — Quincy Thornwell, als vermogend rentenier en begeleider van Priscilla Shaw die juist van haar huwelijksreis uit Florida was teruggekeerd ... Zij begaven zich naar de voor hen bestemde plaatsen in de Groote Gehoorzaal, naar rechts en links buigende, hun bekenden begroetende en enkele woorden wisselende met degenen die in hun nabijheid waren. Aan alle vormen was in ruime mate voldaan.

De academische optocht bewoog zich over het binnen-plein, alle hoogwaardigheidsbekleeders waren met hun bont-gekleurde baretten en toga's getooid, voorafgegaan door den pedel van de universiteit en gevolgd door dertienhonderd aanstaande gepromoveerden, allen in baret en toga. Er was een nieuw element in de plechtigheid, in zoover de Harvard-Universiteit ditmaal voor het eerst sinds haar stichting ook aan vrouwen den academischen graad ging verleenen. Er waren zes-en-dertig indringsters en — in afwachting van een volkomen gelijkstelling — werd haar verboden tegelijk met de mannen het plein te verlaten.

Toen allen in de Groote Gehoorzaal hun plaats hadden ingenomen, werd door een beambte stilte gelast. Vervolgens werd door den deken van de theologische faculteit een gebed uitgesproken, drie van de gepromoveerden gaven een rede-voering ten beste en eindelijk voerde de Gouverneur van den Staat het woord. Voor Cornelia Thornwell was dit een eigen-aardig oogenblik en het moet haar daarbij te moede zijn geweest alsof zij de schimmen van gestorvenen zag rond-waren in een kleedij van vele jaren her. Hoe lang was het nu al geleden, sinds zij daar had zitten luisteren naar de stroeve, strenge stem van Jozua? De aard van de redevoeringen had zich in geen enkel opzicht gewijzigd en met denzelfden nadruk werd nog altijd gewezen op de verplichtingen die de beschaving met zich brengt. Met denzelfden aandrang als voorheen werden de onruststokers in het openbare leven terechtgewezen. En ten slotte sprak Gouverneur Cox:

„Wij behooren onze klachten over het onrecht dat ons door anderen wordt aangedaan, te staken totdat wij met zekerheid weten dat ieder onzer zich met eere van zijn taak gekweten heeft."

Rector Lowell rees op om de graden toe te kennen, — een oud heer met bruinen knevel en gevulde roode wangen, daarbij onverstoorbaar in zijn bewegingen. Hij behoort tot de uitverkorenen en trekt uit zijn bezit aan industrieele ondernemingen en landerijen een jaarlijksch inkomen van ongeveer een millioen dollar. Hij was een tamelijk onbekend

advocaat, toen de geldkoningen van Boston hem uitnoodigden de leiding van hun universiteit in handen te nemen. Onder zijn directie was een Academie voor Handelsbeheer opgericht die tot doel had een glimp van beschaving aan het zakenleven te verleenen, — een instelling die zich in grooten voorspoed verheugde.

De stoet van de dertien-honderd jonge mannen, met hun zwarte toga's en hun baretten, zette zich in beweging, — een elk stak zijn hand uit en nam een perkamenten rol in ontvangst. Men luisterde onderdanig naar de enkele woorden die daarbij gesproken werden en in aantal toenamen, naarmate de promotie „met lof" of „met den hoogsten lof" geschied was. Men is geneigd er het zinnebeeld van de huichelarij van Nieuw-Engeland in te zien, wanneer men hoort dat dit niet de eigenlijke diploma's, maar onbeschreven vellen waren die eerst den volgenden dag tegen de getuigschriften konden worden ingewisseld.

Het eenige persoonlijke bestanddeel van de plechtigheid treedt aan den dag wanneer gij het voorrecht hebt een van die jonge mannen te kennen: dan rust op u de verplichting met de palmen van uw beide handen een bescheiden gedruisch te doen hooren: een laatste zweem van geestdrift in de wereld van het blauwe bloed. Cornelia richtte haar blikken op die jeugdige aangezichten, de meesten ernstig en bleek, maar nog onbedorven en vol leven. En daarna zag zij de toeschouwers aan, politieke grootheden en advocaten en bankiers, — maskers die van niets dan harteloosheid en saaiheid spraken. Welke booze macht leidde het leven van den mensch en bracht tusschen de jeugd en den ouderdom deze ontluistering tot stand?

Nu was het de beurt van Jozua en Cornelia wenschte in in haar binnenste dat niet velen van deze jonge mannen een treurspel, aan het zijne gelijk, doorleefd mochten hebben. Zij had van Quincy Thornwell het einde van de geschiedenis vernomen. De vrouw die Jozua in den waan had weten te brengen dat zij nog eerst negentien jaar en de verpersoonlijkte onschuld was, bleek in werkelijkheid vijf-en-twintig

jaar en volleerd in den minnehandel te zijn. Maar onder de aanwezigen was niemand die iets van dit alles vermoedde en zij knikten elkander toe en fluisterden:

„Die lange daar is een kleinzoon van Gouverneur Thornwell . . ."

Het was een hulde aan het blauwe bloed en de moeders van huwbare dochters overwogen, langs welke wegen het mogelijk zou zijn den jongeling te benaderen.

Na afloop van de plechtigheden was een weidsch feestmaal aangericht, — ook enkele bijeenkomsten van meer besloten aard waarin de gewezen academie-burgers zich aan vaderlandsliefde en kortswijl te goed deden. Bij een van deze jolen werd het woord gevoerd door onzen vriend Frederick G. Katzmann, den districts-procureur van Norfolk en Plymouth. De tafel-president leidde hem in als de man die zich tot taak had gesteld Massachusetts van de Rooden te bevrijden en de redenaar verklaarde dien plicht te aanvaarden. Natuurlijk kwam het Sacco—Vanzetti-proces ter sprake en daarbij de vraag wat tegen deze anarchisten ondernomen moest worden. Luidruchtige toejuichingen waren zijn belooning en de heupfleschjes werden terdege aangesproken en de geestdrift bereikte haar toppunt toen het studentenlied van Harvard aangeheven werd.

III.

Maar het wordt tijd dat wij naar het gerechtsgebouw van Dedham terugkeeren, met zijn hoogen witten toren en zijn kleine raampjes die aan de patrijspoorten van een overzeesche passagiersboot doen denken. Nog steeds verricht de jury haar dagelijksche wandeling en nog steeds begroet de voorzitter de vlag met de sterren en strepen. Nog steeds worden de geboeide gevangenen langs het midden van de straat geleid, omgeven door de gewapende macht en nog steeds worden de binnentredenden zorgvuldig onderzocht.

Het was nu de beurt van de verdediging. Frank Burke, een man van ongeveer vijftig jaar, vroeger ambtenaar in de

stad Stockton bij het ijkwezen van de maten en gewichten en thans in het openbaar zijn vaardigheid toonende in de kunst van het glasblazen. Hij had zich op den straatweg van South-Braintree bevonden, op de hoogte waar de bandieten-auto den spoorweg gekruist had. De wagen was hem op een afstand van tien voet voorbij gereden en de bandiet die op de voorplaats rechts gezeten had, had een revolver op hem aangelegd die evenwel niet was afgegaan. De man die voor Sacco was aangezien, had op de achterbank rechts gezeten en Burke die in de gelegenheid was geweest hem op te nemen, beschreef hem als een man met een vollemaansgezicht, met een breede, zware kaak, — om kort te gaan, niet de minste gelijkenis met Sacco. Er was in het proces zooveel vaderlandsliefde tentoongesteld, dat Burke meende daarin niet te mogen achterblijven. Zie hier de poging die hij daartoe aanwendde en die tot een eigenaardige gedachtenwisseling tusschen hem en den districts-procureur aanleiding gaf.

„Wat was de kleur van de revolver die u gezien hebt?"

„Blauw."

„Had u al eens vroeger van die soort gezien?"

„Ja, mijn zoon heeft er een uit den oorlog meegebracht."

„Meende u dat ik u gevraagd heb wat uw zoon naar huis heeft gebracht?"

„Neen, maar u hebt mij naar automatische revolvers gevraagd en daarom heb ik gezegd bij welke gelegenheid ik er een gezien heb."

„Was het u er om te doen de aandacht op uw persoon te vestigen?"

„Daar heb ik geen oogenblik aan gedacht, Mr. Katzmann."

„Moet ik dan aannemen dat het u zonder opzet ontsnapt is?"

„Ja, mijnheer, ik . . .

„Dan zullen wij het hierbij laten. En zorg er voor dat u altijd de waarheid zegt."

Vijf mannen verschenen in de getuigenbank. Zij waren bezig geweest een kuil te graven en hadden den moord bijgewoond. Eenstemmig verklaarden zij onder eede dat noch

Sacco, noch Vanzetti in den bandietenauto gezeten had. Maar zij waren Italianen en Spanjaarden en hadden de bemiddeling van een tolk noodig, zoodat het Katzmann geen moeite kostte hun woorden alle gezag te ontnemen. Een van de arbeiders meende dat hij zich op een afstand van veertig of vijftig voet van het gevecht bevonden had, hetgeen Katzmann aanleiding gaf den man een listige vraag voor te leggen, te weten: of hij even zeker was van den afstand als van het feit dat Sacco en Vanzetti niet de gezochte bandieten geweest waren. Vervolgens mat hij den afstand op een plattegrond waarbij deze bleek vijf-en-negentig voet te bedragen. In zijn requisitoir brandmerkte Katzmann al deze arbeiders als lafaards, omdat zij met hun spaden en houweelen tegenwoordig waren geweest en de bandieten met rust gelaten hadden die naar alle kanten met hun revolver schoten.

Twee revolver-deskundigen waren door de verdediging opgeroepen. Het is bekend dat deskundigen altijd tegen elkander opwegen, — althans wanneer beide partijen over gelijke geldmiddelen kunnen beschikken. De een was een bekroond schutter en meesterknecht in een amunitie-fabriek en de ander stond aan het hoofd van de Colt-Pistol-Company, — het merk van de revolver van Sacco. Beide deskundigen verklaarden dat „de doodelijke kogel" met de revolver van Sacco niets te maken kon hebben, en in onderscheiding van Proctor, hebben zij hun getuigenis niet ingetrokken.

Er verschenen getuigen die de verklaring van den portier Levangie kwamen ontzenuwen en bevestigden hem te hebben hooren zeggen dat hij de bandieten niet gezien had. Op dezelfde manier verging het Goodridge, den gewezen tuchthuisboef: vier mannen waren bereid te beëedigen dat hij zich in lijnrechten strijd met zijn later getuigenis had uitgelaten. Men kan het slechts betreuren dat zij in plaats van John, Smith, Brown en Robinson, — Magazu, Arrigoni, Manganio en D'Amato geheeten hebben.

Nu kwamen de getuigen aan de beurt wier taak het was de verzekeringen van de bezwijmende Lola te toetsen. Aller-

eerst Mrs. Campbell, een bejaarde grijze vrouw die het moeilijk van zich verkrijgen kon Lola voor een leugenaarster uit te maken. Vervolgens de politie=agent en de verslaggever die uit den eigen mond van Lola gehoord hadden dat zij niet wist wie de bandieten waren, — daarna Kurlansky, de winke= lier, die een berisping van Thayer had aan te hooren omdat hij bij het plegen van de misdaad lijdelijk had toegezien.

En eindelijk de arme Jozef Rosen, de Joodsche mars= kramer van kleedingstoffen, die Vanzetti een lap stof ver= kocht had, een koopje omdat er een gat in was. Hij had Vanzetti vergezeld die het oordeel van Mrs. Brini wenschte in te winnen en zij hadden zich geruimen tijd met elkander onderhouden. Drie weken later had hij in de krant gelezen dat Vanzetti wegens roof gevangen was genomen. Hij had zijn portret herkend en daarbij had hij kunnen vaststellen dat het op den dag van den verkoop van het laken gebeurd moest zijn. Hij deed de jury een omstandig verhaal en Katz= mann verschafte haar een vermakelijk kwartiertje door zijn nabootsing van den Joodschen tongval van Rosen. Vervol= gens vroeg hij hem waar hij zekeren dag, nu een jaar geleden geweest was en ook wat hij zich van zekeren dag vóór drie weken herinnerde. De arme Rosen trachtte in het midden te brengen dat hij die vragen wellicht zou kunnen beant= woorden indien men hem slechts een weinig tijd wilde laten om zijn geheugen te raadplegen, hetgeen door Katzmann en de jury werd opgevat als een poging tot overleg met zijn advocaten.

Indien het inderdaad de wensch van Katzmann geweest was het verhaal van Rosen aan de feiten te toetsen, zou niets gemakkelijker dan dat geweest zijn, in verband met zijn verzekering, dat hij dien dag aan verscheiden ingezetenen van Plymouth laken verkocht had, — onder meer aan de vrouw van het hoofd van de politie. Maar het was zooals Lee Swenson Cornelia verzekerd had: voor de jury stond het vast dat al die verhalen verzinsels waren en van dat oogenblik hadden zij alle waarde verloren. Geen lid van de jury die ook slechts de mogelijkheid toegaf dat rechters van den

Staat Massachusetts zich vernederen zouden een getuige de verklaring voor te schrijven die hij zou hebben af te leggen. In geen duizend jaren zou het bij hen zijn opgekomen dat van de vijf getuigen die op het stuk van de persoons-aanwijzing gehoord waren en op wie het heele geding rustte, de eerste een oplichter was die verscheiden vonnissen tot zijn last had, de tweede een publieke vrouw en daarbij zenuwlijderes, de derde iemand van gekrenkte geestvermogens, de vierde een man die als volkomen ontoerekenbaar te beschouwen was, terwijl de vijfde niets meer dan een werktuig in de handen van de politie was. Ja, wat nog meer zegt, — allen hadden zij een verklaring afgelegd waarin anderen werden aangeduid als de bandieten of wel de mogelijkheid van een nadere aanwijzing ontkend werd. En dit alles was zoowel Mr. Katzmann als Webster Thayer bekend, zoodat het gansche proces ten slotte niets anders was dan een komplot van den districts-procureur in vereeniging met den rechter, dat geen ander doel had dan de jury te misleiden, alle feiten van beteekenis te verdonkeremanen en het bewijs te leveren dat wit zwart was.

IV.

Nu was de groote dag van het proces gekomen: Bartolomeo Vanzetti zou het woord voeren tot zijn verdediging. In zijn nieuw zwart pak zag hij er helder en proper uit. Gedurende zijn lange gevangenschap was hij bij de slapen kaal geworden, maar hij had nog altijd denzelfden neerhangenden knevel en zijn ernstig, gerimpeld gelaat sprak van studie en nadenken.

De kooi werd geopend en hij trad naar voren. Vervolgens plaatste hij zich vóór de bank der beschuldigden achter een leuning die daar was aangebracht en waar hij gedurende eenige uren de vragen van zijn advocaten beantwoordde. Zijn optreden was kalm en hoffelijk en met een verbazende gemakkelijkheid bediende hij zich van de Engelsche taal. Het bleek dat hij zich op een zuivere uitspraak daarvan had

toegelegd. Ook de dagbladen maakten melding van zijn vorderingen en Cornelia had alle reden trotsch op haar leerling te zijn. Slechts éénmaal liet hij zich door Katzmann tot een uitval verlokken. Het was toen de huisvesting ter sprake kwam van zijn vrienden die bij den aanleg van den spoorweg in de buurt van Springfield werkzaam waren:

„Ja, zij wonen in een woudhut. U kent ze wel, de huizen waarin de Italianen in dit land als beesten hokken en werken."

Hij verhaalde de jury zijn ganschen levensloop: zijn jeugd die hij in Italië had doorgebracht, zijn slavernij in den dienst van een banketbakker, de ineenstorting van zijn gezondheid en den dood van zijn moeder. Toen was hij naar Amerika getrokken en had in een groote, rijke club in New-York werk gevonden en daarna in het restaurant van Mouquin. Nu volgde de tijd van zijn werk in de steenbakkerij en bij den spoorweg, daarna in een fabriek van ijzerdraad en eindelijk in de touwslagerij van Plymouth. Hij verhaalde van zijn vertrek naar Mexico omdat hij een tegenstander was van den oorlog. Eerst later had hij vernomen dat hij niet dienstplichtig was, — een omstandigheid waarop hij zich tevergeefs beroepen had. Zoo naderde hij den tijd waarin hij zijn vischhandel gedreven had en inmiddels legde de verdediging de ontvangstbewijzen over die daarop betrekking hadden. Den ganschen morgen, toen in South-Braintree de misdaad bedreven werd, was hij in Plymouth bezig geweest met den verkoop van de visch, — in Cherry Street, in Standish Avenue, in Suosso's Lane en Castle Street. Een weinig na twaalf uur in den middag had hij Rosen ontmoet en van hem een stuk laken gekocht waarin zich een gaatje bevond. Vanzetti was nog in het bezit van dien lap die als bewijsstuk werd overgelegd. Hij had Rosen meegenomen naar het huis van Mrs. Brini omdat zij in een weverij van wollen goederen werkzaam was en hij derhalve waarde aan haar oordeel hechtte. In den namiddag had hij zijn kar gestald in de loods van Melvin Corl den visscher en was toen naar het strand gegaan waar hij Corl aantrof die bezig was met het verven van een roei-

boot en in hetzelfde oogenblik waarin de moord in South-Braintree bedreven werd, had hij met Corl zitten babbelen. De eigenaar van de werf, een zekere Cessi, had hen gezelschap gehouden, en ook nog een ander, Holmes geheeten. Later was Bart er op uit gegaan om vischaas te zoeken en eindelijk was hij naar huis gegaan en had om zes uur zijn avondeten genuttigd. Den verderen avond was hij in Plymouth gebleven.

Hij verhaalde van zijn doen en laten van dien 15den April tot zijn gevangenneming, drie weken later. Hij had de club in Oost-Boston bezocht en daar had men hem gevraagd naar New-York te gaan om in de zaak van Salsedo en Elia een onderzoek in te stellen . . .

Hier legden Katzmann en Thayer hem het zwijgen op. De districts-procureur was voornemens te betoogen dat de beschuldigden geen reden hadden dien nacht van hun gevangenzetting iets te duchten en de politie leugens op den mouw te spelden. Volgens Katzmann was een vrije overtocht naar Italië het ergste wat de anarchisten te vreezen hadden en aangezien Sacco voornemens was in elk geval naar zijn vaderland terug te keeren, was het al te kinderachtig zoo hoog op te geven van een vrees die hem vervulde. De heerschende klasse van Massachusetts zou gedurende zes jaren niet moede worden dit betoog te herhalen en daarom mocht de jury tot geen prijs de omstandigheid in overweging nemen dat, zeven-en-veertig uren vóór de gevangenneming van Sacco en Vanzetti, hun vriend en geestverwant Salsedo uit de veertiende verdieping van Park Row Building in New-York gesprongen of mogelijk geworpen was. De verdediging kwam telkens weer op dit onderwerp terug, maar even vaak werd haar het woord ontnomen en het einde was dat het haar niet mogelijk was haar bedoeling duidelijk uit te spreken.

Het was er Mr. Katzmann blijkbaar minder om te doen het getuigenis van Vanzetti te weerleggen, dan wel bij de juryleden een ongunstige meening omtrent hem post te doen vatten. Indien het gelukken mocht hen van wraak en vrees

te vervullen, zouden zij doof zijn voor de stem van hun verstand en vóór alles kwam het er dus op aan dat zij in den anarchist, den ongeloovige en den deserteur een verachtelijk wezen zagen dat verdiende duizend dooden te sterven. Toen het oogenblik van het kruisverhoor gekomen was, had de eerste vraag van Mr. Katzmann niets uitstaande met het onopgeloste raadsel of Vanzetti al dan niet in een bandieten-auto gezeten en uit het achterraam een revolver aangelegd had. Het eenige dat er op aan kwam, was dat de jury aan zijn schuld zou gelooven. En in dat licht gezien, krijgt de vraag van Mr. Katzman eerst haar volle beteekenis:

„En dus, Mr. Vanzetti, hebt u in Mei 1917 Plymouth verlaten met het doel u aan de lichting te onttrekken, nietwaar?"

Het kan Mr. Katzmann niet onbekend geweest zijn dat Vanzetti niet in de termen van den krijgsdienst viel, maar het kwam zoo in zijn kraam te pas dit den ander onder den neus te wrijven en zich daarbij van die voorgewende verontwaardiging te bedienen die hij zich in den loop van zijn elf-jarigen dienst had eigen gemaakt.

„Toen dit land in den oorlog gewikkeld was, hebt gij de vlucht genomen ten einde te voorkomen dat gij als soldaat werdt ingelijfd."

Het scheen den districts-procureur geen belang in te boezemen uit den mond van Vanzetti het een en ander omtrent de misdaad van South-Braintree te vernemen en zich het bewijs te verschaffen dat hij daarbij tegenwoordig was geweest. Ook gaf hij zich niet de geringste moeite het alibi van Vanzetti tot klaarheid te brengen. Hij wenschte alleen het bewijs te leveren dat Vanzetti de politie had voorgelogen en een slecht vaderlander was.

Hij bracht de pogingen ter sprake die Vanzetti had aangewend voor het uitschrijven van een vergadering en de oproeping die hij daarvoor ontworpen had.

„Was het uw bedoeling u als de raadsman op te werpen van de mannen die waren uitgetrokken? Hebt u daartoe den moed gehad?"

„Ja, dien moed heb ik gehad."

De dagbladen gaven een omstandig verhaal van dit tooneel en zij spraken van „een oogenblik van dramatische spanning." En in de Traveller, het orgaan van de Bostonsche burgerij kon men dien dag lezen:

„De stem van den districts-procureur trilde van aandoening en alle aanwezigen waren diep ontroerd."

V.

Gedurende het kruisverhoor van Sacco werd van deze hulpmiddelen in nog ruimer mate gebruik gemaakt en de verslagen die in de kranten verschenen, waren blijkbaar bestemd de edelste gevoelens wakker te roepen. Nicola Sacco was de Engelsche taal slechts zeer gebrekkig machtig, zoodat hij gedwongen was van de hulp van den oneerlijken tolk gebruik te maken. En met zijn zelfbeheersching was het niet veel beter gesteld en dientengevolge behoefde het den kwaadwillige slechts weinig moeite te kosten hem dingen te laten zeggen die zijn ondergang zouden bewerken. De districts-procureur richtte in het geheel zeventien-honderd vragen tot hem en de meesten daarvan stonden in verband met de vaderlandsliefde.

„Hebt u in Mei 1917 het land verlaten?" — vroeg Mr. Katzmann.

„Het is mij niet mogelijk met één enkel woord daarop te antwoorden."

„Ik moet er op aandringen dat u mijn vragen beantwoordt, Mr. Sacco!" — zeide Mr. Katzmann met donderende stem, indien men de bladen gelooven mocht. — „Is u een week vóór de eerste lichting in Mei 1917 het land uitgegaan?"

Hierop volgde een eindeloos onderhoud dat Cornelia deed denken aan een hert in het bosch dat door een wolf of een lynx besprongen wordt of door een ander bloeddorstig dier dat zich uit een boom op zijn slachtoffer heeft laten vallen en het arme dier het bloed uit den nek zuigt.

„Hebt u gisteren verklaard dat u dit land liefhebt?"

„Ja, dat heb ik gezegd."

„En hoe stond het in de Meimaand van 1917 met uw liefde tot dit land?"

„Ik heb niet gezegd en het is ook niet mijn bedoeling geweest dat ik dit land niet liefheb."

„Wat was in 1917 uw meening omtrent dit land?"

„Wanneer u mij in de gelegenheid wilde stellen, Mr. Katzmann . . ."

„Hebt u de vraag verstaan die ik u gedaan heb?"

„Ja."

„Dan verzoek ik u mij daarop te antwoorden."

„Dat is mij met één enkel woord niet mogelijk."

„Zou het u niet mogelijk zijn mij te zeggen welke gevoelens u jegens de Vereenigde Staten van Amerika koesterde in de dagen toen de eerste lichting werd uitgeschreven?"

„Met één woord kan ik u dat niet zeggen, Mr. Katzmann."

„Hoe stond het in de laatste week van Mei 1917 met uw liefde tot het land van uw inwoning?"

„Het is werkelijk heel moeilijk dat met een enkel woord te zeggen, Mr. Katzmann."

„U hebt hier eenvoudig tusschen twee woorden te kiezen, Mr. Sacco, — ja of neen. Welk van beiden zal het zijn?"

„Ja."

„En om uw liefde te toonen voor dit land dat zich gereed maakte u voor den krijgsdienst op te roepen, hebt u de vlucht naar Mexico genomen."

Het behoeft geen betoog dat het doel van deze vraag niet geweest kon zijn het een of ander feit vast te stellen waar⸗van de wetenschap voor de jury van nut kon wezen. Die vraag was niets anders dan een opzettelijke hoon en alleen daarom werd Katzmann niet moede ze te herhalen. Was Sacco weggeloopen omdat hij zijn vaderland lief had? Of om⸗dat hij zijn vrouw lief had? Zou het in overeenstemming zijn met uw opvatting van uw liefde voor uw vrouw dat u weg⸗liep, juist wanneer zij u noodig had?"

„Ik ben niet van haar weggeloopen," antwoordde Sacco.

„Ik protesteer," bracht de advocaat van Sacco in het midden.

Maar de wolf bleef steeds aan het werk.

„Meent u uw liefde voor uw vrouw te kunnen bewijzen door van haar weg te loopen wanneer zij u het meest noodig had?"

„Ik vraag verlof hier een exceptie in te dienen," zeide Mr. McAnarney.

De rechter legde de vraag terzijde, maar wees tegelijkertijd den vrager het middel aan tot voortzetting van zijn verhoor en de volgende vraag sloot zich hierbij aan:

„Is u niet van Milford weggeloopen om aan den krijgsdienst van dit land te ontkomen?"

„Ik ben niet weggeloopen."

„Bedoelt u hiermee te zeggen dat u weggereden is?"

„Ja."

„En begrijpt u mij niet wanneer ik van wegloopen spreek?"

„Het komt mij voor dat in dat woord een onjuiste voorstelling ligt opgesloten."

„Gelooft u niet dat uw houding een bewijs van lafheid is?"

„Neen."

„Houdt u het dan voor een bewijs van moed?"

„Ja."

„Zou het van moed getuigen wanneer u, op het oogenblik dat zij u noodig had, uw vrouw in den steek liet?"

„Neen."

VI.

De openbare aanklager bleef zich in dien kring bewegen totdat het onderwerp hem al den haat had opgeleverd die hem van nut kon zijn. Daarop sprak hij als zijn meening uit dat de vreemdelingen naar Amerika komen met geen ander doel dan geld te verdienen.

„Is uw liefde voor de Vereenigde Staten evenredig aan het weekloon dat u in dit land kunt maken?"

„Althans aan de gunstiger arbeidsvoorwaarden."

„Houdt uw liefde voor dit land gelijken tred met de hoeveelheid geld die u hier kunt verdienen?"

„Ik heb de beteekenis van het geld nooit overschat."

En zoo ging het voort totdat de verdediging zich in de samenspraak mengde.

„Met uw verlof, Edelachtbare," zeide Mr. Jeremia Mc Anarney, „ik wensch mijn protest over dit gansche onderdeel van het verhoor uit te strekken."

„Ik meende dat juist u deze wending daaraan gegeven hebt," zeide de rechter. Waarop de advocaat onderdanig in het midden bracht:

„Met uw welnemen, Edelachtbare, ik ben mij dit niet bewust."

Intusschen werd nu een onderwerp aan de orde gesteld dat in vooroordeelkweekend vermogen alles overtrof wat het vruchtbaar brein van den districtsprocureur had kunnen uit⸗denken. Het was de ontkenning van de beschuldigden dat zij in den avond van hun gevangenneming in gezelschap van Boda en Orciani eenige anarchistische vrienden zouden heb⸗ben opgezocht met het doel een partij gevaarlijke boeken uit hun huis te verwijderen en op een veilige plaats te verber⸗gen totdat de storm van de vervolging geluwd was. Hier zag Thayer zich de gelegenheid geboden zijn moordwapen nog dieper te doen doordringen dan dit hem bij de gedachten⸗wisseling over vrouw en vaderland mogelijk was geweest.

„Is het uw overtuiging dat de inhoud van een noemens⸗waardig aantal van die boeken geacht kan worden bevorder⸗lijk te zijn aan het welzijn van de Vereenigde Staten en zou van deze zienswijze verwacht mogen worden dat zij de ge⸗loofwaardigheid van de beschuldigden verhoogt?"

„Het komt mij voor dat deze vraag een volstrekt nieuw element in het geding brengt," zeide Mr. McAnarney, „en uit dien hoofde verzet ik er mij tegen dat het verhoor in deze richting wordt voortgezet."

Maar de rechter liet zich hierdoor niet van zijn voornemen afbrengen en tot vijf malen kwam hij daarop terug, nu met even zoovele woorden die aan duidelijkheid niets te wenschen overlieten, dan als stilzwijgende bedoeling onder andere be⸗woordingen verborgen. En in haar wezen was het steeds dezelfde vraag:

„Zijt gij van oordeel dat de handelwijze van den beschul-digde in het belang van de Vereenigde Staten geweest is?"

En dit alles ging gepaard met een veelbeteekenenden blik in de richting van de jury die van den kant van de jury niet onbeantwoord bleef. Onmiddellijk kwam de verdediging in verzet:

„Ik verklaar nadrukkelijk dat deze vraag de rechten van de beschuldigden verkort en derhalve voor de jury geen onder-werp van beraadslaging mag uitmaken."

Maar Thayer was onmiddellijk strijdvaardig en beijverde zich den schijn van het recht te redden:

„Er is hier, zoover mij bekend is, geen woord gesproken dat van eenige vooringenomenheid zou kunnen doen blijken en niets is dan ook verder van mijn bedoeling geweest. Ik heb u alleen in de gelegenheid willen stellen het bewijs van uw beweringen te leveren."

Maar dit belette Thayer niet den gewekten indruk te ver-sterken en Mr. Katzmann die waarlijk geen aanmoediging noodig had, hervatte het verhoor, alsof er niets gebeurd was:

„Wat was uw bedoeling toen u gisteren van uw liefde voor een vrij land sprak?"

VII.

Arme Nick! Hij was een spraakzame levenslustige jonge man, een oprecht en hartstochtelijk ijveraar, en nu zat hij reeds meer dan veertien maanden achter de ijzeren tralies. Hij leefde voortdurend in kookhitte en het was een wonder dat hij niet ontploft was. Daar drong plotseling een licht-straal van hoop tot hem door!

„Geef mij de gelegenheid mij uit te spreken!" had hij gesmeekt en zijn listige vijand zeide hem: Ik ben bereid uw uiteenzetting aan te hooren.

Niemand minder dan de groote Katzmann noodigde hem uit zijn overtuiging te ontvouwen en de groote rechter Thayer sloot zich daarbij aan. De jury, de toeschouwers, van aller

aandacht kon hij zich verzekerd houden, terwijl hij zijn meening onder woorden bracht over Amerika en Italië, over de vrijheid en de arbeiders en hun rechten, over de rijken en de armen, het voedsel en de levenswijze, over de school en het vrije woord, over de kapitalistische klasse en de Harvard-universiteit, over Rockefeller en Morgan, over den oorlog en het socialisme, over Lincoln en Jefferson, over alles en nog wat... Misschien zou het hem niet gelukken hen te bekeeren, maar in elk geval zou hij daarmee bereiken, dat zij hem begrepen.

Vergeef hem, indien zijn pleidooi een weinig lang uitvalt. Hij heeft de slotsom van zijn levenservaringen daarin neer te leggen. Vergeef hem, indien het geheel een ietwat verwarden indruk maakt: de tijd ontbreekt hem om daarin de noodige orde aan te brengen en elk oogenblik loopt hij gevaar dat hem opnieuw de mond gesnoerd en hij weer voor veertien maanden opgeborgen wordt. Vergeef hem, indien hij van den hak op den tak schijnt te springen: met de grootste inspanning zoekt hij naar woorden in een taal die hem vreemd is. Hij stamelt en stottert en struikelt over zijn eigen geestdrift. En intusschen ziet Katzmann zwijgend en glimlachend toe. Waarom zou hij zich druk maken wanneer hij er op rekenen kan dat zijn slachtoffer eigenhandig den strop om zijn hals bevestigen zal? Rechter Thayer doet zich reeds bij voorbaat te goed aan den gunstigen indruk dien het procesverbaal alom zal maken. Men zal het algemeen prijzen dat de beschuldigde de gelegenheid gehad heeft zich uit te spreken. Men zal nooit kunnen beweren, dat zijn bedoelingen verkeerd zijn voorgesteld. Maar het meest voldaan zijn toch de juryleden, omdat hun de macht in handen is gegeven een nieteling te straffen, die hun heiligste vooroordeelen gehoond en bespot heeft.

Toen Nicola Sacco tot verdediging van zijn leven het woord nam, sprak hij:

„Van jongsaf, nog in Italië was ik al een republikein. Het heeft mij altijd toegeschenen dat een republikein meer kans heeft op een goede opvoeding, meer kans zich te ontwik-

kelen en vroeg of laat een gezin te stichten. Toen ik in dit land kwam, zag ik dat vele dingen anders waren dan ik mij had voorgesteld. Vooral trof het mij dat ik in Italië minder hard behoefde te werken dan hier van mij verlangd werd en ten slotte was ik daar even vrij als hier. En ook het voedsel was daarginds beter, ik bedoel van echtheid en voedingswaarde. Er is hier natuurlijk voortreffelijk voedsel, althans voor de menschen die genoeg geld hebben, maar niet voor de arbeiders. Dertien jaren lang heb ik hier hard gewerkt, maar het heeft lang geduurd eer ik er aan kon denken een gezin op te zetten, zooals ik mij dat had voorgesteld... Daarentegen heb ik hier de beste en verstandigste menschen zien gevangen zetten en velen van hen zijn na jaar en dag in de gevangenis gestorven, Debs, een van de grootste burgers van dit land, zit nog altijd in de gevangenis en om geen andere reden, dan dat hij socialist is. Hij heeft geijverd voor een verbetering van de levensomstandigheden van de arbeidende klasse, maar zij hebben hem achter slot en grendel gezet. En dat waarom? Omdat de kapitalistische klasse zich tegen alle verbetering verzet. Zij verhindert tot elken prijs dat de kinderen van de arbeiders een goede opvoeding genieten, want zij zien er hun belang in de arbeiders op een laag peil van beschaving te houden. Men leest soms dat de Rockefellers en de Morgans geldsommen van een heel of een half millioen aan Harvard of aan een andere hoogeschool wegschenken en dan heet het, dat Rockefeller de grootste en de beste man van zijn land is, maar de menschen vergeten daarbij te vragen voor wie Harvard bestemd is. Welk voordeel hebben de arbeiders van dat halve of dat heele millioen dat Rockefeller gegeven heeft? Iemand die twintig of dertig dollars in de week verdient, kan er toch niet aan denken zijn kinderen naar Harvard te sturen, zelfs met de grootste opoffering en ontberingen zou hem dat nog niet mogelijk zijn, ook niet, wanneer hij bereid was te leven als een rund... Maar laat ons niet vergeten, dat een mensch meer is dan een rund en recht heeft op een menschwaardig bestaan. De menschen zijn nog

altijd ingedeeld in volken, maar de tijd nadert, waarin alle grenzen zullen zijn uitgewischt. Wij verfoeien den oorlog en wij willen een einde maken aan den grooten moord. De moeder heeft den jonkman het leven geschonken en wanneer hij eindelijk in staat is haar het leven een weinig te ver=lichten, dan laten de Rockefellers en de Morgans den oorlog over de wereld los. Maar de oorlogen van dezen tijd zijn heel iets anders dan die door Abraham Lincoln en Abe Jefferson ondernomen werden en die tot doel hadden de menschen en ook de zwarten vrij te maken. Nu daarentegen worden de oorlogen in het belang van de groote millionnairs gevoerd. Welk recht hebben wij onze medemenschen te ver=moorden? Ik heb bij Ieren gewerkt en bij Duitschers en bij Franschen en zij zijn mij allen even lief. Welke reden zou ik kunnen hebben om hun landgenooten het leven te be=nemen? Zij hebben mij toch geen kwaad gedaan en daarom is de oorlog een misdadige onzin. Ik zou willen dat alle vuur=wapens vernietigd werden. Zorg voor goede boeken die het volk opvoeden en ontwikkelen: dat hebben de socialisten altijd ingezien en daarom houd ik van hen. Ik houd van allen, die hun best doen de wereld op te bouwen en het leven een weinig beter te maken. En daarmee heb ik gezegd."

VIII.

Op den 7den Juli werd deze redevoering gehouden. Juist drie dagen tevoren hadden alle oprechte vaderlanders de Onafhankelijkheids=verklaring herdacht. Zooals bekend is, begint dit staats=stuk met de bewering, dat alle menschen gelijk zijn. Indien Abe Jefferson, de opsteller van dit docu=ment, in het gerechtsgebouw van Dedham tegenwoordig was geweest, zou hij het onbeholpen protest verstaan heb=ben van den man uit den vreemde die voor zijn geheele leven aan een zoom=machine in een schoen=fabriek geketend was. Maar deze jury was daartoe niet in staat en evenmin deze rechter en deze openbare aanklager. Naar hun meening was hier niets anders dan verraad in het spel. En wat dien

aanmatigenden knaap het allermeest euvel werd geduid, was, dat hij de schennende hand naar de Harvard-Universiteit had uitgestrekt. De districts-procureur wachtte opzettelijk tot na het noenmaal waarvan hij een vernieuwing van zijn krachten hoopte en ving toen aan den onbeschaamde op zijn plaats te zetten:

„Hebt u als uw meening uitgesproken dat het u niet mogelijk zou zijn uw zoon naar Harvard te zenden en is het u niet bekend dat Harvard zich met de opleiding van een grooter aantal kinderen van behoeftige ouders belast dan één andere universiteit in de Vereenigde Staten?"

De advocaten van de verdediging verzetten zich tegen het stellen van deze vraag, maar vergeefs en Sacco was genoodzaakt te antwoorden. Indien hij van de statistiek van het onderwijs op de hoogte was geweest, zou zijn bescheid geweest zijn dat ongeveer honderd studenten in Harvard gratis worden opgeleid, terwijl de Universiteit van Wisconsin in dat zelfde jaar vijf duizend acht honderd vijf en negentig gediplomeerden had afgeleverd van wie geen betaling verlangd werd en dit cijfer voor de Universiteit van Californië zelfs elf duizend drie honderd veertig bedragen had. Maar, helaas, de arme Nick was nu eenmaal geen specialiteit in de statistiek van het onderwijs-wezen en er bleef hem dus niets anders over dan zijn onwetendheid te bekennen. Waarop de verontwaardigde Katzmann onmiddellijk vuur vatte en hem toevoegde:

„Dus hebt u, zonder de geringste bekendheid met dit onderwerp, u niet ontzien Harvard als een verblijfplaats van uitsluitend rijke lieden aan te duiden?"

De verklaringen en de onderbrekingen volgden elkander op en werden afgewisseld door de protesten van de advokaten van de verdediging. Maar Thayer legde hun het zwijgen op om daarna, in vereeniging met Katzmann zijn onwaardig spel voort te zetten.

„Was het uw bedoeling een afkeurend oordeel over Harvard uit te spreken?"

Het verzet werd afgewezen.

„Hebt u willen zeggen dat die inrichting alleen voor de rijken toegankelijk was en was het u niet bekend dat daar ook studie-beurzen verleend worden?"

Het verzet werd afgewezen.

„Bezoekt uw zoon de openbare school? Zijn er in de Italiaansche plaats waar u gewoond hebt, scholen die vergeleken kunnen worden met de school waar uw zoon onderwijs ontvangt?"

En toen Mr. McAnarney daartegen protest aanteekende, verklaarde de rechter zijn vraag te handhaven.

Naar het oordeel van Cornelia Thornwell, die dit tooneel bijwoonde en dit eindelooze gekrakeel aanhoorde, had dit opgehouden de behandeling van een rechtzaak te zijn en was het een onzinnige droom geworden, een verwarring van kruisvragen en verdraaide antwoorden, een wereld waarin geen greintje gezond verstand meer aanwezig was. Alles veranderde plotseling van gedaante, alle dingen namen geweldige afmetingen aan om dan weer in te krimpen tot een nietigheid die lachwekkend geweest zou zijn indien er nog van lachen sprake had kunnen zijn. Dat blond en gemoedelijk heerschap werd op eens een verscheurend dier, dat het bloed uit den nek van een hert zoog en dan weer een korfbal-speler die zijn speelgenoot den bal toewierp.

Nu waren de boeken aan de beurt die zij voornemens waren geweest weg te brengen:

„Zonder twijfel boeken, die over het anarchisme handelden, niet waar?"

„Niet alle."

„Hoeveel dan?"

„Er zijn onder ons ook socialisten en syndicalisten."

De vraag kwam ter sprake of zij vernietigd dan wel tijdelijk opgeborgen zouden worden. Sacco gaf toe dat het de bedoeling was geweest ze te verbergen.

„Met het oog op de opvoedende kracht die daarvan uitgaat," verklaarde de beschuldigde.

„U bedoelt zeker een opvoeding in de leer van het anarchisme," merkte Katzmann op.

„Ja zeker. Een anarchist is daarom nog geen misdadiger," was het antwoord van Sacco.

Deze woorden vertoornden den districts-procureur in hooge mate.

„Ik heb u niet naar uw meening gevraagd. U hebt niet het recht die wending aan het verhoor te geven."

Dit wierp een eigenaardig licht op het doel dat hij voor oogen had. In de komende jaren zou Cornelia nog menigmaal van de toongevende burgers van Massachusetts de bewering moeten hooren dat het doel van dit kruis-verhoor geweest was het bewijs te leveren dat Sacco en Vanzetti geen „echte" Rooden waren, maar daarvan alleen den schijn hadden aangenomen.

Zoo ging het steeds verder en het einde daarvan was niet te zien. Nog altijd deed het verscheurend dier zijn bloedzuigerswerk en nog altijd was het arme hert niet doodgebloed.

„Blijft u bij uw meening dat de Vereenigde Staten u teleur hebben gesteld?"

Weer een protest van de verdediging, maar ook ditmaal zonder uitwerking.

De rechter wees er op, dat Katzmann de vergissing begaan had te onderstellen dat Sacco de man was. En Katzmann nam den wenk ter harte en deed op den man af de vraag: Was Sacco de man? De advocaten teekenden opnieuw protest aan en de rechter weigerde daarvan kennis te nemen. De vraag werd nu in dier voege gesteld: of hij de man was die een oordeel had uitgesproken over de Vereenigde Staten? waaraan deze verduidelijking werd toegevoegd:

„U hebt gesproken van uw teleurstelling en van al wat u hier verwacht, maar niet gevonden hebt. Neemt u die woorden voor uw rekening?"

Ja, Sacco gaf toe dat hij zich in dien geest had uitgelaten en de jury was hierdoor volledig ingelicht.

IX

Er kwam een einde aan de beproeving en een gerechtsdienaar vervoegde zich bij Cornelia Thornwell met de mededeeling, dat het Zijn Edelachtbare aangenaam zou zijn, haar in zijn ambtsvertrek te ontvangen. Wederom een onderhoud met den rechter, het derde gedurende den loop van het proces. Het was een kwelling voor hem dat leden van de door hem zoo hoog vereerde aristocratie de zittingen bijwoonden en zich een hoogst ongunstigen dunk over de behandeling vormden en hij voelde een onweerstaanbaren drang met hen van gedachten te wisselen en zich te verdedigen en zijn houding te verklaren. Er was hem alles aan gelegen, dat de aanzienlijken in den lande zijn goede diensten waardeerden. En hij meende dat ook zij van hun kant zijn tegemoetkoming op prijs zouden stellen, maar vergat daarbij, dat ook verslaggevers en fotografen die onderscheiding met hen deelden, nog gezwegen van vele anderen, die door de aristocraten niet voor vol werden aangezien.

Hij had zich van zijn zwart-zijden toga ontdaan en die aan den kapstok gehangen. Zooals hij daar stond, was hij een alledaagsch oud mannetje, klein van stuk, smal van schouders, grijs van haren en bleek van gelaatskleur. Hij ging haar tegemoet en leidde haar naar een stoel. Het ontging haar niet dat zijn handen beefden en zijn oogen nog sneller dan gewoonlijk knipten en zij kon in hem niets anders zien dan een uitgeput oud man, die een zwaren arbeid achter den rug had en aan het eind van zijn krachten was. Met dat al was hij op zijn wijze bewegelijk en hartelijk, terwijl hij niet ophield dezelfde woorden te herhalen:

„Mrs. Thornwell, nu ziet u het, nu ziet u het... Nu hebt u zelf kunnen zien, wat ik u altijd van die menschen gezegd heb."

„Wat wilt u daarmee zeggen, Edelachtbare?"

„U hebt het getuigenis van dien Sacco gehoord. Hij bekent het ergste wat wij ons hadden kunnen denken. Hij erkent zelf, dat zij anarchisten zijn en van de gevaarlijkste soort.

Zij zeggen het bij wijze van uitdaging. Zij tarten de rechtbank en onze heele samenleving."

„Maar, Edelachtbare, ik heb altijd geweten, dat zij anarchisten waren, maar ik wist niet, dat zij daarom vervolgd werden."

„Neen, maar het werpt toch een eigenaardig licht op hun karakter. Zij kennen geen eerbied voor de wet... Het zijn menschen die in staat zouden zijn een misdaad te begaan."

„Toch heb ik den patroon van Sacco hooren verzekeren, dat hij een goed arbeider was en gedurende een langen tijd geen enkelen dag verzuimd had... Hij had de sleutels van de fabriek en daarbij is hij ook nachtwaker geweest."

„Maar, mrs. Thornwell, u moest eens hooren wat Kelley onder vier oogen zegt."

„En wat mag dat dan zijn?"

„Ik kan zijn woorden niet weergeven; die zijn voor uw ooren niet geschikt. Maar uit alles blijkt, dat Kelley bang is zijn meening over Sacco ronduit te zeggen."

„Edelachtbare, ik hoor u met ontzetting aan."

„Wat bedoelt u daarmee, mrs. Thornwell?"

„U luistert naar de praatjes die de menschen u komen overbrengen, naar dingen, die zij zich wel zullen wachten onder eede te verklaren."

„Ik heb nu eenmaal te doen met menschen, die bang gemaakt zijn. U hebt geen begrip van den werkelijken toestand en hoeveel moeite het ons gekost heeft de menschen te bewegen op te komen en te getuigen. Ik hoef er u alleen op te wijzen, dat wij bijna zevenhonderd vroede mannen hebben moeten oproepen vóórdat wij in staat waren een jury samen te stellen."

„En daaruit hebt u de gevolgtrekking gemaakt dat onze rechtspraak het heeft afgelegd en er niets anders overblijft dan ze overboord te gooien! Ik heb gelezen van menschen in Turkije onder de Sultans en in Rusland onder de Czaars, die werden opgehangen zonder dat daarvoor iets anders noodig was dan een praatje van een spion, maar ik wist nog

niet dat wij het in Massachusetts al zoover hebben gebracht."

Dit was ten slotte toch meer dan de oude man voor lief kon nemen en hij hief zijn bevende hand op om haar woordenvloed te stuiten:

„Mrs. Thornwell, het dunkt mij een ernstige tekortkoming dat u zulke woorden richt tot een rechter, die de leiding van een proces heeft."

Cornelia stond op.

„U weet, dat ik dit onderhoud niet gezocht heb, Edelachtbare. U is van meening, dat het u vrij staat alles te zeggen wat die mannen bezwaren kan en dat de onbehoorlijkheid begint, waar u dingen te hooren krijgt, die u niet welgevallig zijn. Wanneer dit het geval is, dan zou ik u in overweging willen geven, uw omgang te beperken tot personen, die maatschappelijk onder u staan. Wat mij betreft, een gesprek dat van een dergelijke willekeur uitgaat, trekt mij niet aan,"

De beklagenswaardige oude man was opgestaan en moest zich aan de leuning van zijn stoel staande houden. Zijn stem werd schril als het geluid van een dunnen reep staal:

„Mrs. Thornwell, het doet mij leed dat ik in de noodzakelijkheid ben u dit te zeggen, maar u hebt u schuldig gemaakt aan minachting van de rechterlijke macht."

„Ik ga heen", zeide Cornelia hooghartig, „en ik vertrouw, dat u mij niet meer met een uitnoodiging zult lastig vallen. Maar ik wil u niet verzwijgen wat de meening is van alle onpartijdige menschen die de zitting van heden hebben bijgewoond en daarin een bespotting van alle gerechtigheid zien."

Onder het uitspreken van die woorden begaf zij zich naar de deur. Maar nog altijd gaf de oude man zich niet gewonnen. Hij volgde haar haastig op den voet en stak haar een hand toe, die verlamd scheen te zijn.

„Mrs. Thornwell, wees voorzichtig! U laat een schandelijk spel met u spelen. Menschen die voor niets staan, maken misbruik van u. Wij zijn omringd door misdadigers, door verbitterde vijanden van onze instellingen. U is aan uw

voorouders verplicht u achter ons te scharen, want wij zijn het, die de gemeenschap in stand houden... onze plichten als burgers... een dreigend gevaar... anarchisten... moord... komplot..."

Dit waren de brokstukken die Cornelia opving, terwijl zij zich door de gang verwijderde en nog niet geheel buiten het bereik van de schelle stem was.

X

Frank P. Sibley was bijzonder verslaggever van de Bostonsche Globe en legde bij deze gelegenheid een onmiskenbaar streven naar onpartijdigheid aan den dag. Dit blad heeft er zich op toegelegd, wat men noemt „een krant voor het gezin" te worden en heeft het tot bloei en voorspoed gebracht, door den naam van elken aanzienlijken inwoner van Massachusetts niet minder dan twee malen per jaar uitdrukkelijk te noemen. Van ieder stadje en dorpje worden de plaatselijke nieuwtjes vermeld. Geen theekransje dat niet op de meest welwillende wijze aangekondigd en besproken wordt en waarvan zelfs de rondgediende versnaperingen niet aan de vergetelheid ontrukt worden. Wij wenschen bij deze gelegenheid slechts vast te stellen, dat Frank P. Sibley in dit kader volkomen paste: hij was een Bostonsche burger van den ouden snit en had zijn leven ingericht naar begrippen van eer en waardigheid die hoe langer hoe meer in onbruik raken. In dien geest kweet hij zich ook van de taak, die hem bij het proces in Dedham was aangewezen en van die gevoelens vervuld, plaatste hij elken dag zijn handteekening onder het verslag dat hij in ernst en goede trouw had opgesteld.

En nu moest hij het hier aanzien, dat een dienstdoend rechter zich aan de verslaggevers opdrong en hen met zijn meening over de hangende zaak lastig viel. En in zijn oogen was dit een vergrijp, waarvan hij de wedergade nooit had bijgewoond. Rechter Thayer vergezelde een groep journalisten op hun weg van het noenmaal naar de zitting en vroeg hen naar hun meening omtrent zijn leiding, om

daarna met ophef te gewagen van andere straf-processen die hij tot een goed einde gebracht had en van de waardeering die zijn beschikkingen zelfs bij leden van het Hooggerechtshof hadden mogen vinden! Sibley had niet de vrijheid deze dingen in zijn verslag te vermelden: de honderdduizenden lezers van de krant wenschten in grieven van dien aard niet betrokken te worden, maar niettemin beschouwde hij het als zijn plicht den procureur-generaal van den Staat een brief te schrijven dien deze ridder van het blauwe bloed onnoodig vond te beantwoorden. Was het gerucht daarvan wellicht tot Thayer doorgedrongen? Kon hij zich niet langer ontveinzen, dat de houding van „de pers" allerminst van een onverdeelde bewondering van zijn doen en laten getuigde? Zooveel is zeker, dat hij zich niet op zijn gemak voelde en deswege tot klaarheid wenschte komen. Op zekeren dag, toen de verslaggevers aan hun lunch zaten en hun indrukken met elkander uitwisselden ten einde alle misverstand en vergissing te voorkomen, waren zij niet weinig verrast door de onverwachte verschijning van den rechter die onmiddellijk met zijn verzoek voor den dag kwam:

„Ik meen op een eenstemmige verklaring van alle Bostonsche kranten recht te hebben waarin aan mijn eerlijke en onpartijdige leiding van het proces hulde wordt gebracht."

Het spreekt vanzelf dat de aanwezigen hierop niet voorbereid waren. Een verslaggever heeft nog niet alle gevoel van eerbied uitgeschud en wie zou als het voorwerp van zijn achting in aanmerking komen, indien het niet de rechter was, die over een zoo gewichtige en ingewikkelde zaak recht had te doen?

Thayer wendde zich tot den correspondent van de Globe en zeide:

„Mr. Sibley, u is de oudste van de heeren. Wat dunkt u? Is er op mijn leiding van het proces iets aan te merken?"

Sibley was genoodzaakt in alle haast zijn gedachten te verzamelen en antwoordde:

„Edelachtbare, ik heb nooit iets van dien aard bijgewoond."

De rechter dacht een oogenblik na over de waarde van

dien lof en het schijnt dat een inwendige stem hem den raad gaf het compliment niet al te nauwkeurig op de keper te bekijken, althans hij maakte rechts=om=keert en ging heen.

Dienzelfden dag volgde het kruisverhoor van Sacco waarbij de rechter zich niet ontzag de verdediging met bijtende scherpte toe te voegen:

„Beweert u misschien dat uw client door de verspreiding van deze boeken in het belang van de Vereenigde Staten gehandeld heeft?"

Deze vraag getuigde dermate van een streven de bedoeling van Sacco te misduiden en hem aan de vooroordeelen en den haat van de jury over te leveren, dat Sibley werd uitgenoodigd zich in het ambtsvertrek van den rechter te vervoegen.

Daar werd hij door den rechter onder handen genomen ter zake van dit deel van zijn verslag: een dergelijke vraag was niet gesteld en de rechter had zich daarvan overtuigd door inzage te nemen van het proces=verbaal en tegelijk overhandigde hij Sibley een getypt stuk waarin de vraag inderdaad niet voorkwam.

Sibley was natuurlijk een weinig verlegen en beweerde dat hij de bewoordingen had opgeteekend terwijl hij ze hoorde, weshalve hij zou moeten aannemen dat zijn ooren hem parten hadden gespeeld. Hij stond juist op het punt den rechter de vraag voor te leggen of hij een herroeping wenschelijk achtte, toen de deurwaarder de komst van de jury kwam melden, hetgeen een eind aan het onderhoud maakte. Den volgenden dag toen het officieele proces=verbaal verkrijgbaar was, haastte Sibley zich dit document te raadplegen en vond hij daar de aangevochten vraag die niet minder dan vijf malen door Thayer herhaald was, ongerekend de vragen die met andere woorden dezelfde strekking hadden. Intusschen had de loop van zaken Thayer beangst gemaakt en in zijn toeleg het publiek te misleiden en de waarheid te verbergen, had hij zich zelfs veroorloofd een „herziene uitgave" van het verhandelde te ontwerpen en een verslaggever daarvoor aansprakelijk te stellen.

XI.

De geldmiddelen van de verdediging waren uitgeput. De belangstellenden in het geding werden om een bijdrage aangezocht en langs dezen weg gelukte het zeshonderd dollars bijeen te brengen, — hetgeen evenwel niet toereikend was. Cornelia schreef brieven en verzond telegrammen en eindelijk, in een van die booze buien die voor de Thornwell's altijd onbegrijpelijk waren geweest, schelde ze haar dochter Debora op die onlangs haar buitenverblijf aan het strand betrokken had.

„Debora, er is iets... het is heel ernstig... Ik moet je noodzakelijk spreken.... Neen, ik kan het je niet door de telefoon zeggen. Het is volstrekt noodig dat je hier komt."

Zij bediende zich, — zoover haar geheugen reikte, — van ongeveer dezelfde woorden waarmee Debora haar indertijd naar Boston geroepen had. En het sprak vanzelf dat Debora onmiddellijk aan Betty en Joe dacht, — het schandaal dat haar voortdurend boven het hoofd hing.

Het was een rit van twee, drie uur en tegen het middaguur bereikte zij haar bestemming. Haar moeder bevond zich in de herberg van de plaats, waar zij ook Betty aantrof die er allerbekoorlijkst uitzag, alleen een weinig bleek en vermoeid, maar niets scheen van dien kant een schandaal aan te kondigen.

„Wat is er aan de hand?" — was de eerste vraag die Debora tot haar moeder richtte.

Cornelia antwoordde dat de plaats waar zij zich bevonden voor een bespreking van dien aard niet geschikt was.

„Zou je niet willen wachten totdat de middagzitting voorbij is?"

„Bedoelt u de zitting van de rechtbank?'

„Ja, kind. Ik verwacht een gewichtige getuigen-verklaring. Ga je misschien met mij daarheen?"

„Naar een moord-zaak, moeder?"

„Als ik mij daarvoor niet te goed acht, waarom zou mijn dochter het dan zijn?"

Mrs. Rupert Alvin had zich nog nooit daaraan bezondigd. Het was voor haar een uitgemaakte zaak dat een vrouw die prijs stelde op haar goeden naam, zich niet in een rechtzaal behoorde te vertoonen. Daarbij liep zij gevaar in de kranten genoemd te worden, hetgeen in haar oogen weinig minder dan een ramp verdiende te heeten. Zij ontmoette sommigen van de jongere en oudere vrouwen die de verdediging behulpzaam waren en had op allen iets aan te merken, hetzij in maatschappelijk opzicht, hetzij naar aanleiding van haar kleedij, — een meening die zij onuitgesproken liet.

„Moeder, is er iets met Betty?" — vroeg zij. Cornelia gaf haar een geruststellende verzekering.

Zij zaten in de rechtszaal, Debora recht als een kaars en onbewegelijk drie uren achtereen. Haar houding scheen te zeggen: meen vooral niet dat ik belang stel in hetgeen hier gebeurt of dat het mijn goedkeuring wegdraagt . . . Zij hoorde Guadagni, journalist en leeraar, die verhaalde dat hij den dag van de misdaad van South-Braintree met Sacco in Boston het noenmaal genuttigd had. De moorden waren een weinig later dan drie uur in den namiddag gepleegd en van één tot twee uur of later nog, had Guadagni zitten keuvelen met Sacco, onder meer over het feestmaal dat een groep Italianen den uitgever van den Bostonschen Transcript had aangeboden ter gelegenheid van het lintje dat de koning van Italië hem geschonken had als belooning voor zijn goede diensten toen de tijd gekomen was Amerika in den oorlog te betrekken.

„U weet, moeder," — zeide Debora na afloop van de zitting, — „die Italianen zien er hoegenaamd geen been in leugens te vertellen wanneer zij elkander daarmee uit de verlegenheid kunnen helpen."

„Ja, dat weet ik," — antwoordde Cornelia, — „in dat opzicht zijn zij geen haar beter dan de mannen van onze familie die heele nachten zitten te broeden over hun verzinsels voor het proces van Jerry Walker."

Toen zij het gebouw verlaten hadden en zich buiten het bereik van verslaggevers en andere nieuwsgierigen bevonden, vroeg Cornelia:

„En wat denk je van onze jongens, Debora?"

„Bedoelt u die beide gevangenen? Moeder, het is mij on=begrijpelijk dat u met zulke menschen kunt omgaan. Wat zien zij er donker en geheimzinnig uit!"

„De meeste Italianen zijn donker van uiterlijk, maar daar=om zijn zij nog geen moordenaars."

„Ik voel den haat die in hun binnenste leeft," — zeide Debora met een huivering. — „Het lijkt mij ontzettend... Die gesloten hartstochtelijke gezichten."

„Bedenk dat zij voortdurend in den angst voor den elec=trischen stoel leven. In hun oogen is dat een zeer belang=rijke vraag."

XII.

Ze gingen naar de hotelkamer van Cornelia. Debora bleef rechtop zitten en Cornelia legde zich neder om uit te rusten van de vermoeienis.

„Moeder, wat hebt u mij te zeggen?'

„Kindlief, ik heb je een onaangename mededeeling te doen: ik zal mijn juweelen moeten verkoopen."

„Moeder, wat wilt u daarmee zeggen?"

„De verdediging heeft geen geld meer en ik wil niet dat de jongens de kans verliezen er het leven af te brengen. Ik moet geld hebben en ik weet geen andere manier daaraan te komen, dan mijn diamanten te verkoopen."

„Maar moeder, dat is ontzettend!" — zeide Debora, die geen woorden kon vinden voor wat in haar omging. De erf=stukken van de familie... men mocht wel zeggen dat zij onbetaalbaar waren.... de kinderen behoorden daarin een stem te hebben....

„Maar je verliest de hoofdzaak geheel uit het oog...." — viel Cornelia haar in de rede. — „Ik zou ze aan jou willen verkoopen."

„O!" — zeide Debora en zag daarbij haar moeder aan op wier gelaat zich geen spier vertrok en in wier zachte bruine oogen geen enkele aandoening zichtbaar was. — „O!" — her=

haalde Debora en kon daarbij niet nalaten te denken aan dien zin voor humor die zich naar het oordeel van haar vader maar al te vaak op een ongelegen oogenblik openbaarde. Het bleek dus niets anders dan een moederlijke gril geweest te zijn, die haar gedwongen had herwaarts te komen . . . Met een volkomen onverstoorbaarheid vervolgde Cornelia:

„Ik weet natuurlijk dat die juweelen vroeg of laat je eigendom zullen zijn, dat wil zeggen van jou en Clara en Alice. Maar intusschen moet ik geld hebben voor deze zaak. Je weet dat koningin Isabella haar juweelen verkocht heeft om Columbus aan het noodige geld te helpen, — ten minste wanneer de legende de waarheid spreekt. En nu ben ik hetzelfde voornemens, maar voor een veel waardiger doel en ik kom je vragen of je voor een derde deel mee wilt doen."

„Hoeveel geld hebt u noodig, moeder?"

„Vijfduizend dollar. Ik heb geen vermoeden wat die juweelen waard zijn, maar ik zou toch denken dertig of veertigduizend. . . ."

„Er mag geen sprake van zijn dat wij onze familie-juweelen uit handen zouden geven, moeder, dat zult u zelf wel inzien, wanneer u verstandig over de zaak nadenkt. Als het geld voor u bestemd was, dan zouden wij geen oogenblik aarzelen, maar wij kunnen er werkelijk geen vrede mee hebben dat u alles voor die anarchisten opoffert. . . . menschen die een haat hebben aan ons land. . . ."

„Kindlief, wij doen beter dat te laten rusten. Ik heb je een streng zakelijk voorstel gedaan: ik ben bereid je een derde deel van mijn kleinodiën voor vijfduizend dollar over te doen. Ik zal je een behoorlijk ontvangstbewijs voor dat geld geven en zoodra ik in stad ben, zal ik de juweelen van de bank gaan halen."

„U weet heel goed dat het mij niet om die diamanten te doen is, moeder."

Debora zat voor zich uit te staren en men kon het haar aanzien dat zij het gevoel had vastgeloopen te zijn en geen uitweg te weten. Zonder een woord te zeggen, nam zij haar handtaschje, haalde een chèqueboekje en haar vulpen voor

den dag en trok op haar bank een bedrag van vijfduizend dollar. Zij bezat de toovermacht die daartoe noodig is en zij maakte daarvan een veelvuldig gebruik, — zoo bij voorbeeld in de bestuursvergadering van een weeshuis of van inrichtingen ten behoeve van verminkten en dooven en blinden, ook in de sacristie van Episcopale kerken. En niet alleen had zij de macht daartoe, maar ook de bereidwilligheid en dit verleende aan haar wezen een bovenaardschen glans. Geestelijken en opzichters van liefdadige instellingen ondergingen een zeer bijzondere gewaarwording wanneer Mrs. Alvin de kamer binnentrad en met moeite weerstonden zij den aandrang haar te voet te vallen. Debora was zich dit alles volkomen bewust en indien zij den schijn van het tegendeel aannam, was dit slechts een bewijs van haar onoprechtheid. Zij leefde uitsluitend voor dat gevoel van macht en verlangde van de menschen met wie zij te doen had, de erkenning daarvan. Wie haar in dit opzicht tekort deed, maakte haar misnoegen gaande waarvoor het haar niet moeilijk viel een voorwendsel te vinden dat meestentijds gezocht werd in een te overvloedige spraakzaamheid of een hinderlijke zelf-overschatting of wel een te veel of te weinig in de kleederdracht, kortom, in het een of ander vergrijp aan de ongeschreven wetten van Boston.

De schrandere Betty had geleerd in deze openbaringen den weg te vinden, — dank zij een belangwekkende studie in de zielkunde die haar vertrouwd had gemaakt met deze wonderlijke mengeling van wereldsche ijdelheid en Christelijke nederigheid, een geruit patroon van wit en zwart in de ziel van een vrouw. Wanneer men zich liet voorstaan op zijn geld en op hetgeen men met dat geld tot stand bracht, was dit een bewijs van een onvergefelijke alledaagschheid en stond men gelijk met de vrouw van een arbeider of van een millionnair van Pittsburg. Daarom was men niet trotsch op zijn geld, maar men was er trotsch op dat men niet trotsch was. Men daalde tot de armen en eenvoudigen af omdat de christenplicht dat voorschreef en indien de armen en eenvoudigen tot u opzagen, dan was dat wegens uw christelijke

deugden en niet omdat gij het in de hand hadt hen van honger en koude te laten omkomen. Wanneer die behoeftigen wisten waar zij stonden, dan zou dit alles hun duidelijk zijn en kwam een ieder tot zijn recht. God had alles verordend en een ieder zijn plaats aangewezen en hem en haar zijn gedrag voorgeschreven....

Zie hier het kort begrip van de wereldbeschouwing die in de stad Boston gangbaar was.

XIII.

Er waren nog andere getuigen die Guadagni bijvielen ten opzichte van het alibi van Sacco. Dentamore, een beheerder van een bank=filiaal, had hen in het restaurant van Boni ge=zelschap gehouden en deel genomen aan hun gesprek naar aanleiding van het feestmaal dat de Italianen den uitgever van den Transcript hadden aangeboden. Een kruidenier, in Boston gevestigd, getuigde dat Sacco hem dien dag zijn rekening betaald had: hij legde zijn kasboek over waarin de betaling vermeld was. Ook was er een schriftelijke verklaring van een bediende van het Consulaat, waaruit bleek dat Sacco dien dag een paspoort had aangevraagd. Eugène Lyons had de reis naar Italië gemaakt met het doel zich dat bewijs te verschaffen.

Maar er waren nog meer alibi=bewijzen ten gunste van Vanzetti. Zijn vriendin Alfonsina Brini verscheen als getuige en verhaalde hoe hij haar dien morgen zijn visch geleverd en in den namiddag Rosen bij haar gebracht had, die haar klee=dingstoffen te koop had geboden. De districts=procureur was zoodanig ontstemd dat zij begon te schreien. Het scheen hem onvergefelijk toe dat zij ten gunste van Bart voor twee verschillende dagen en voor twee verschillende misdaden een alibi=verklaring had afgelegd en hij weigerde in aanmer=king te nemen dat Bart sinds zijn aankomst in Plymouth, nu negen jaar geleden, feitelijk een lid van het Brini=gezin was geweest en de overige leden van het gezin dagelijks met hem samen waren. De districts=procureur las haar een fragment

voor van een ander proces=verbaal ten bewijze dat zij de af=wezigheid van Bart bij een andere gelegenheid bevestigd had. De jury werd ondersteld onkundig te zijn van het proces dat in Plymouth gevoerd was, maar het spreekt vanzelf dat de jury=leden daarvan volkomen onderricht waren en bij de voorlezing van deze bijzonderheid zagen zij elkander dan ook veelbeteekenend aan.

Ziehier een ander gegoochel met de artikelen van de wet. Ten einde te voorkomen dat de aanklacht van Plymouth een onderwerp van bespreking werd, was men overeengekomen dat de verdediging van alle getuigen=verklaringen omtrent het karakter van de beide beschuldigden zou afzien en nu werd door den openbaren aanklager de eisch gesteld dat de jury geen enkel bewijs van dien aard in overweging zou nemen. Het bleek thans dat Vanzetti een vér=zienden blik gehad had toen hij deze gedragslijn voorspelde. Juist de kunstgreep dien hij Cornelia in bijzonderheden omschreven had: zijn vijanden hadden hem als beschuldigde gebrand=merkt en maakten nu gebruik van de minderwaardigheid die daaruit voor hem en Nick scheen voort te vloeien. Mr. Katz=mann riep al zijn gewichtigheid te hulp en las ter onder=richting van de jury:

„Het openbaar ministerie heeft gunstig beschikt op het verzoek van de beide beschuldigden, in dier voege dat alle getuigenis waarvan de strekking mocht zijn vast te stellen dat de beschuldigden als vreedzame en ordelijke burgers werden beschouwd, — geacht wordt niet afgelegd te zijn. Mochten derhalve verklaringen in dien zin aanwezig zijn, dan zullen zij geen onderwerp van de beraadslagingen van de jury kunnen uitmaken."

Zoo werd een streep gehaald door al de jaren die Nicola Sacco in den dienst van de schoenfabriek had doorgebracht, waar hij van veertig tot zestig dollars wekelijks verdiende, ongerekend zijn loon als nachtwaker gedurende een groot deel van dien tijd. Vergeefs had de moestuin jaar in, jaar uit, zijn voortreffelijke tomaten opgebracht waarvan Mr. Kelly, de patroon, zijn aandeel ontving. Vergeefs had Rosina elke

week tien dollars op zijde gelegd, totdat zij vijftienhonderd dollars in de spaarbank hadden staan, een bedrag dat de vrucht van noesten arbeid en met kleine sommen bijeengebracht was. Vergeefs had Bartolomeo Vanzetti gearbeid in den dienst der bezittende klasse van Nieuw-Engeland. In de club-keuken en in de steengroeve, bij den aanleg van spoorwegen, — al zijn slaven was hem van geen nut geweest. Vergeefs had hij zich de vriendschap van honderden Italiaansche huisvrouwen verworven en ook van haar kinderen die bij het vernemen van zijn droevig lot bittere tranen schreiden en de handen wrongen en al de dagen van hun leven niet moede werden van hem te spreken. Vergeefsch was ook zijn bede geweest: „Red Nick, want hij heeft vrouw en kinderen." Wederom dienden de advocaten een conclusie in ten gunste van een afzonderlijke procesvoering. Maar de onverbiddelijke rechter Thayer hield de wacht bij de schatkist van het district. Tienduizenden dollars per week en dat gedurende zeven weken, — die beide schelmen waren zeker niet meer waard.

XIV.

Als een doodsklok klonk het in de ziel van Cornelia Thornwell, de laatste oproeping van de getuigen. Zij wist wat er stond te gebeuren en zij was dan ook niet verbaasd toen Lee Swenson haar voorstelde gezamenlijk te gaan lunchen. Evenmin bevreemdde het haar dat hij een afzonderlijke tafel koos en zorgde buiten het bereik van luistervinken te zijn.

„En, Nonna, wat dunkt u nu van onze kansen?"

„Ik heb zoo weinig ondervinding, Lee, dat ik het werkelijk niet weet Ik zou je hetzelfde willen vragen."

„Die redevoering van Sacco is voor ons de genadeslag geweest."

„O, Lee." — Het was Cornelia zonderling te moede en haar eetlust was verdwenen. Zij staarde voor zich uit, terwijl de advocaat met gedempte stem vervolgde:

„Er is nog een laatste kans, Nonna. Is het uw oprecht ver-

langen die beide jongens te redden? Binnen twee uur kan ik een geschiedenis voor u opstellen. U vraagt als getuige gehoord te worden en u doet uw verhaal en de zaak staat op haar pootjes. U kunt u niet voorstellen hoe gemakkelijk dat zal gaan. Katzmann zal niet den moed hebben u af te snauwen en als hij het durft, dan zal ik het hem met deze jury inpeperen. Er zal geen tijd meer zijn voor een nader onderzoek. Er is nog maar één dag beschikbaar voor de laatste getuigen, het verhoor wordt gesloten verklaard en al wat later voor den dag mocht komen, is niets dan kinderspel."

„Lee, vraag mij dat niet!.... Neen, vraag mij dat niet!" — Dat was al wat zij kon zeggen. Hij zag dat de pijn haar aangezicht misvormde en hij liet het onderwerp varen.

„Zooals u wilt. Ik zal het u niet langer lastig maken."

Maar het was juist haar niet mogelijk daarover te zwijgen en ondanks zichzelve was zij gedwongen het gesprek voort te zetten.

„Lee, hoe is het mogelijk dat een mensch op zulke bewijzen veroordeeld wordt! Ik heb alles opgeschreven: een-endertig getuigen hebben verklaard dat Vanzetti de man niet was. Twaalf anderen hadden hem moeten herkennen indien hij werkelijk de bandiet geweest was, maar zij zijn in de ruimte gebleven...."

Zij hield niet op haar bezwaren op te sommen. Niet één van de getuigen die Bart of Nick hadden aangewezen, had hen te voren gezien en nog minder gekend. Het was dus een quaestie van de herkenning van vreemdelingen en voor Amerikaansche oogen gelijken meer dan de helft van alle Italianen sprekend op Sacco.

„Ja, Nonna," — beaamde Lee geduldig.

„En dat moet drie weken later geweest zijn en die tijd is lang genoeg om te vergeten hoe die bandieten er uit zagen. En voor sommigen, zooals Goodridge en Pelzer, heeft dat wel een jaar geduurd."

„U zult de jury moeten overtuigen, Nonna, en niet mij."

„Maar je zoudt hun dat toch duidelijk kunnen maken, Lee."

„Aan mij zal het niet liggen, daar kunt u zeker van zijn.

Maar ik kan niet ontkennen dat onze jongens anarchisten zijn en dat onze voornaamste getuigen Italianen zijn. Dat zal ons den nek breken."

Zoo zaten zij daar en de spijzen op hun bord werden koud. Zij wisten dat het eerlang om leven of dood zou gaan. Zou Lee Swenson in zijn toespraak tot de jury den vollen nadruk leggen op het gebrek aan bewijs ten laste van Vanzetti? Langs dien weg zou het misschien gelukken Vanzetti vrij te krijgen. Maar Lee zou zich deerlijk moeten vergissen in de gemoedsgesteldheid van deze Yankees die de jury uit⸗maakten, wanneer Sacco dat niet zou moeten ontgelden en hiertegen had Bart zich reeds bij voorbaat verzet. Nog on⸗langs had hij het herhaald:

„Red Nick. Hij heeft vrouw en kinderen.'

Zij tastten in de duisternis en beproefden met hun handen een steenen muur omver te werpen en in hun verbeelding hoorden zij de waarschuwende stemmen die hun nimmer⸗meer rust zouden laten. Wanneer zij dit slechts geweten, indien zij dat slechts gedaan hadden.... Nu keerden zij terug naar het zittinglokaal waar de taak van de verdediging ten einde spoedde. Den volgenden dag zouden de laatste getuigen à charge gehoord worden en onder hen bevond zich Henry Hellyer, — de beroemde H. H., de handlanger van Pinkerton. Hij was opgeroepen met het doel de verklaring van een van de getuigen a décharge te ontzenuwen en was gewapend met de rapporten die hij naar aanleiding van zijn onderzoekingen had ingediend. Wanneer hij niet zeker van zijn zaak was, zeide hij:

„Dat zal ik moeten nazien."

En ten aanschouwe van een ieder raadpleegde hij zijn aan⸗teekeningen. Helaas, de verdediging had geen vermoeden van de schatten die zich in haar nabijheid bevonden en van de zeldzame kans die zij verzuimde. Toen de gemoedelijke Mr. Katzmann den getuige ter beschikking van Mr. McAnarney stelde, antwoordde deze:

„Met welnemen van Uw Edelachtbare, ik heb geen vragen te stellen."

In dit beslissend oogenblik werden de stemmen van de toekomst door niemand gehoord.

XV.

Den volgenden morgen hielden Lee Swenson en Fred More hun pleitrede en na afloop daarvan rees Mr. Katzmann op tot een laatste uiteenzetting. Gedurende vier uren ontplooide hij alle bekwaamheden die hij zich in den loop van zijn elfjarigen dienst had eigengemaakt, vier uren die niet te lang waren om de ziel van deze twaalf vroede mannen naar welgevallen te kneden.

Zeven weken lang hadden zij geluisterd naar een reeks van getuigenissen die voor het meerendeel saai en slaapwekkend waren en met de hoofdzaak slechts in een verwijderd verband stonden. De advocaten hadden gestreden en zich daarbij van lange vaktermen bediend waarvan de beteekenis aan het begrip van deze onontwikkelde lieden ontsnapte. De gezamenlijke hoeveelheid van de verklaringen was neergelegd in vijf-en-dertig-honderd getypte vellen, — zegge meer dan een millioen woorden. Om zich met dezen voorraad vertrouwd te maken, dien te ordenen en te schiften en in zich op te nemen, zou een rechtsgeleerde van buitengewone bekwaamheid verscheidene maanden noodig hebben en hier waren twee makelaars in onroerende goederen, twee machinisten, een kruidenier, een metselaar, een koopman in laken, een werkman van een weverij, een schoenmaker, een leestmaker en twee landbouwers. Zij waren niet in staat de bewijzen te beoordeelen en bovendien weigerden zij daarvoor den noodigen tijd te nemen. Zij vergenoegden zich met er een slag in te slaan en wie deze menschen en hun vooroordeelen kende, wist tevens van welken aard die slag zou zijn.

De beide beschuldigden en ook de meesten van de advocaten waren „vreemdelingen". Daarentegen was de vriendelijke en hupsche officier van justitie de van ouds bekende ambtenaar van hun district dien zij zelf gekozen hadden. In hun oogen was hij de vertegenwoordiger van het gezag en

wanneer hij in die hoedanigheid verheven dingen zeide, dan klonk dat het tegendeel van belachelijk. Hij was eerlijk en ernstig en van hun kant hielden zij zich daarvan overtuigd. Ziehier den aanhef van zijn redevoering:

„Mijne Heeren, laat mij beginnen met u te zeggen dat ik mij ten volle mijn verantwoordelijkheid bewust ben wanneer ik hier getuigen oproep van wie ik meen het bewijs van een gepleegden moord te mogen verwachten. De openbare aan- klager behoort kalm en lang na te denken, vóórdat hij de schuld van een medemensch bewezen acht en hem aan de gerechtigheid overlevert."

Als proeve van welsprekendheid was dit begin wellicht niet onberispelijk, maar de juryleden wisten waaraan zij zich te houden hadden. Zij hadden hier te doen met den voor- treffelijken en wijzen Fred Katzmann en van hem zouden zij vernemen welke meening zij zich te vormen hadden. Bij voorbeeld omtrent Lola Andrews, een manzieke malloot die zich herhaaldelijk in tegenwoordigheid van Mr. Katzmann had aangesteld. Hier volgt de inlichting die hij ten beste gaf:

„Mijne Heeren, reeds langer dan elf jaren heb ik de eer dit ambt te bekleeden, maar gedurende dien tijd is het mij nog niet wedervaren een getuige te zien en te hooren wier ver- klaring dermate onaanvechtbaar was."

Van getuige Pelzer heette het dat hij weliswaar tot twee malen een valsch getuigenis had afgelegd, maar dat hij zonder twijfel niet zou schromen zich deswege te verantwoorden. Aangaande Levangie die Vanzetti als den bestuurder van den bandietenauto had aangewezen, gaf hij de jury in overweging aan te nemen dat Levangie Vanzetti in den auto gezien had en hem had zien chauffeeren, hetgeen stellig niet het geval geweest was.

Het zonderlingst van al was de gedachtenwisseling over de pet. Er waren twee petten gedeponeerd: een die op de plaats van de misdaad gevonden was en een andere die het eigen- dom van Sacco was geweest en door de politie uit diens huis was meegebracht. Deze laatste had Nick in veertien maanden niet teruggezien en toen zij hem nu tijdens de zitting werd

voorgelegd met de vraag of hij zijn eigendom daarin herkende, wist de arme kerel aanvankelijk niet wat hij daar van te denken had. De mogelijkheid was niet uitgesloten dat men hem wilde overrompelen in de hoop hem op een leugen te betrappen. Al wat hij dus kon zeggen, was: „Deze pet lijkt op de mijne." Men liet hem daarmee geen rust en gelastte hem zich de pet op het hoofd te plaatsen en het einde was dat hij verklaarde:

„Ik weet het waarlijk niet.... Deze pet schijnt me erg vuil te zijn," — waarmede hij natuurlijk wilde zeggen dat de pet vuil geworden was, sinds de politie zich daarvan meester had gemaakt.

Dit was de even eenvoudige als onbegrijpelijke toedracht van het geval. Hooren wij thans den verontwaardigden Mr. Katzmann bulderen in tegenwoordigheid van de jury:

„Maar dat is nog niet alles, Mijne Heeren. Hij heeft zich zelfs niet ontzien u zijn leugens op de mouw te spelden en hij heeft geweigerd in die pet zijn eigendom te herkennen."

Fred Moore viel hem in de rede en verklaarde dat dit geen getrouwe wedergave van de gesproken woorden was. Maar Katzmann liet zich daardoor niet van zijn stuk brengen en herhaalde zijn vraag:

„Wat mag hem bewogen hebben zijn rechten op die pet te verloochenen?"

Hierop volgde het geval-Proctor. Met veel omhaal van woorden werd de jury aan het verstand gebracht hoe twee deskundigen hadden vastgesteld dat de zoogenaamde doodelijke kogel die in het lijk van Berardelli gevonden was, uit de revolver van Sacco kwam, waarbij Katzmann als kantteekening voegde:

„Gij kunt alle gelijkenis van de personen ter zijde laten en uw oordeel op de verklaring van deze getuigen vestigen."

En dit terwijl het Katzmann bekend was dat hij zijn vraag in dier voege had ingekleed dat de kapitein ze bevestigend kon beantwoorden en de jury op een dwaalspoor geleid werd. Twee jaren daarna, toen Proctor een verbeterde verklaring had afgelegd, werd door Katzmann en zijn plaatsvervanger

Williams een antwoord opgesteld, dat op slinksche wijze de hoofdzaak onbeslist liet.

Van halfdrie in den namiddag tot zeven uur 's avonds luisterde het opeengepakte publiek naar den districtsprocureur die den eenen getuige na den anderen onder handen nam. Het hoogste rechtscollege heeft nooit met even zoovele woorden ten opzichte van den openbaren aanklager den eisch van goede trouw gesteld en vijf jaren later zou de opvolger van Katzmann dienaangaande een onbeschaamde openhartigheid aan den dag leggen. Toen gebleken was dat Katzmann de getuigen Kelly en Kennedy voor de verdediging achterbaks had gehouden omdat zij verklaard hadden dat Sacco zich niet in den bandietenauto bevonden had, verkondigde de opvolger van Katzmann:

„Het komt mij voor dat Mr. Thompson een overdreven en te verheven opvatting huldigt van den plicht van een districtsprocureur."

Maar nu lag dit alles nog in de windselen van de toekomst besloten. In de oogen van deze jury was Mr. Katzmann de ridder van de waarheid, de edelaardige en onverdachte vriend van de gerechtigheid. En de liefde voor zijn vaderland zette de kroon op dit alles. Toen hij het einde van zijn redevoering genaderd was, vermoeid en met zweetdroppelen op het voorhoofd, herinnerde hij zich te goeder ure dat de beschuldigden vreemdelingen en de jury onvervalschte Yankees waren. En zijn laatste woorden waren een vermaning tot aaneensluiting:

„Mijne Heeren van de jury, doet uw plicht. Vervult uw plicht zooals dat mannen betaamt. Sluit de gelederen, gij mannen van Norfolk"

XVI.

Den volgenden dag, toen in Frankrijk de inneming van de Bastille herdacht werd, verrees een nieuwe Bastille in Amerika. Webster Thayer besteeg zijn troon en diende zijn aanklacht bij de jury in. De troon was omhangen met bloemen die door de vrienden van de wet en de goede orde geschonken waren. Het begin stond in een toon van fierheid

en ontroering en het was bijna alsof bedwelmende geuren daaruit omhoog stegen.

„De Staat Massachusetts doet een beroep op u allen en verlangt van u een hoogst belangrijken dienst. Ofschoon het u bekend was dat die dienst zwaar en pijnlijk en vermoeiend zou zijn, hebt gij als gehoorzame soldaten aan die roepstem gehoor gegeven en daarmede in den geest van Amerikaanschen burgerzin gehandeld."

Nu bracht hij het proces in verband met de lijken van de gesneuvelden die uit Frankrijk naar het vaderland waren teruggebracht en het spreekt vanzelf dat hij een oogenblik stilstond bij de betoogingen die alom hadden plaats gevonden. In het exemplaar dat hij voor de dagbladen beschikbaar had gesteld, was nog de volgende zinsnede ingelascht:

„Versaagt niet, Mijne Heeren, en moge bij uw beraadslagingen de moed u blijven bezielen. Volgt het voorbeeld van den Amerikaanschen soldaat die op de slagvelden van Frankrijk zijn leven ten offer heeft gebracht."

Het was de taak van den rechter de jury veilig door het doolhof van spitsvondigheden te geleiden, de wet toe te lichten en haar den weg naar een rechtvaardige beslissing te wijzen. Maar de helft van zijn betoog werd in beslag genomen door wettelijke algemeenheden en zedelijke vermaningen. Hij weidde uit over God en vaderland, over staat en gemeenschapsgevoel en niet het minst over de Amerikaansche opvatting van den burgerplicht, „de verhevenste van de gansche wereld." Daarop zong hij den lof van de onvolprezen Amerikaansche regeering, „die vergeefs haar wedergade zoekt" en het spreekt vanzelf dat hier een zinspeling niet mocht ontbreken op „den gedenkwaardigen dag toen de Pelgrims bij de Rots van Plymouth aan wal stapten." Aan deze en dergelijke onderwerpen werd zooveel tijd besteed dat het hem onmogelijk was op de vaststelling van de personen nader in te gaan en hij zich tot algemeene woorden moest beperken. Aan de alibi-bewijzen van de beide beschuldigden wijdde hij slechts enkele volzinnen zonder daarbij iemand met name te noemen.

Daarentegen gunde hij zich den tijd voor een uitvoerige beschouwing van de „beweegredenen" in verband met de misdaad. Met tal van bijzonderheden betoogde hij dat de beweegredenen bij de misdaad van South-Braintree in roofzucht moesten gezocht worden, — een waarheid die door de verdediging geenszins ontkend was en derhalve de moeite van een nadrukkelijke vermelding niet loonde. Immers, de vraag was niet of de moordenaars van South-Braintree een moord bedreven hadden, maar of Sacco en Vanzetti in South-Braintree geweest waren. Toen de rechter aldus een zijpad insloeg, was het duidelijk dat hij niets anders bedoelde dan de jury zand in de oogen te strooien.

Dan hebben wij nog „het bewustzijn van schuld" waarop Thayer niet moede werd de volgende zes jaren te hameren. Hij had dit onderdeel opzettelijk in het duister gelaten door het getuigenis omtrent Salsedo en Elia te verdonkeremanen en nu wijdde hij meer dan een vijfde deel van zijn tijd aan een verklaring ten behoeve van de jury van hetgeen mocht zijn omgegaan in het hoofd van twee mannen die bij hun gevangenneming de politie hadden voorgelogen. De rechter die geen enkel alibibewijs vermeld had, vond nu den tijd om man voor man en met de grootste uitvoerigheid het getuigenis te bespreken van de politie-ambtenaren die de gevangenneming verricht hadden, alsook van Mr. en Mrs. Johnson ten wier huize Boda en Orciani, Sacco en Vanzetti zich dien avond bevonden hadden. Zijn aanklacht werd door de somberste tafreelen opgeluisterd:

„Indien een persoon voornemens is met behulp van een revolver zijn vrijheid te verdedigen tegenover den ambtenaar die in opdracht heeft zich van hem te verzekeren, spreekt het vanzelf dat die persoon zich van een ernstige misdaad bewust is geweest."

En thans de verklaring ter zake van den kogel. Was de rechter bekend met de zwakke plek in het getuigenis van kapitein Proctor? Nadrukkelijk en beslist, wees hij de jury op de verklaring van den kapitein van de Staatspolitie:

„Uit de revolver van Sacco is de kogel gekomen die den dood van Berardelli veroorzaakt heeft."

Twee jaren daarna zou Web Thayer draaien en kronkelen en wringen als een van de kerstpalingen van Vanzetti, ten einde de menschen te overtuigen dat hij nooit iets van dien aard tot de jury had gezegd, maar zijn leugenwoorden hadden hun werking gedaan en het lot van de beide slachtoffers bezegeld. Had niet de groote Katzmann den dag tevoren verkondigd:

„Het staat u vrij alle persoonsaanwijzingen ter zijde te laten en uw uitspraak op het getuigenis van deze deskundigen te vestigen."

Voor de uitgeputte en verbijsterde juryleden die naar een betrouwbaren draad zochten, zou dit ten minste als steun=punt kunnen dienen en zonder aarzelen klampten zij zich daaraan vast. Voorgegaan door hun voorzitter, den man van het vlaggesaluut, en van het: „Zij hadden al lang ergens moeten hangen!" — begaven de twaalf goede en vroede mannen zich naar het voor hen bestemde vertrek en be=gonnen hun beraadslagingen.

XVII.

Het was een warme zomernamiddag. De juryleden waren achter slot in een kamer van de bovenverdieping van het gerechtsgebouw. De gevangenen hadden opnieuw hun cel be=trokken, de rechter was naar zijn bureau teruggekeerd, de advocaten en de rechterlijke ambtenaren hadden de vrijheid opgezocht en verkwikten zich in de schaduw van de zware boomen die het gebouw omringden. Het was daarbij opmer=kelijk dat er een scherpe afscheiding tusschen de verdediging en de vervolging bestond, zoodat het geheel deed denken aan een oorlog in miniatuur.

Cornelia had haar hotelkamer opgezocht. Beweging ver=moeide haar en rust kon zij niet vinden. Ongedurig liep zij op en neer, deed vreemde dingen die geen zin en geen doel hadden. Het was haar onmogelijk te lezen, onmogelijk ook een gedachtengang te volgen. Wanneer iemand sprak,

schrikte zij op, wanneer de telefoonschel klonk beving haar een duizeling. Niemand had gegeten en de enkele gedachte aan spijs veroorzaakte een onaangename gewaarwording. Betty had naast het bed plaats genomen en beproefde haar grootmoeder moed in te spreken. Zij roerde het een of ander onderwerp aan, maar bespeurde alras dat zij geen gehoor vond. Zij zagen elkander aan en lazen de vrees in elkanders oogen.

Hoe lang duurde gewoonlijk een vergadering van de jury? Dat wisselde tusschen één uur en twee of drie dagen, — was het antwoord van wie op de hoogte waren. Hoe langer het duurde, zooveel beter was het voor de beschuldigden, — daarom was er alle reden niet ongeduldig te zijn. Het moest mogelijk zijn dien wachttijd bewusteloos door te brengen. Maar wie zou vooruit kunnen zeggen hoe lang de slaap moest duren?

„Betty, zou het misschien goed zijn als wij Bart gingen opzoeken?"

„Onzin, beste grootje," — antwoordde Betty. — „U zou niet weten wat u hem zeggen moest, evenmin als u weet wat u mij kunt zeggen. Wil ik u het Russische alfabet leeren?"

Om zes uur gingen zij de deur uit en slenterden in de richting van het gerechtsgebouw. De kamer van de jury was donker. Rechter Thayer had order gegeven het avondmaal van het twaalftal in gereedheid te brengen. Swenson en Moore zaten te midden van het gras, — in hemdsmouwen, een ergerlijk vergrijp naar de begrippen van het eerzame stadje. Werklieden mochten zich zoover vergeten, maar de advocaat die zich daaraan schuldig maakte, had zijn proces reeds zoo goed als verloren.... Toen zij de dames zagen naderen, stonden zij op en schoten hun jas aan. Zij deelden elkander de geruchten mede die zij hadden opgevangen, — wat er uitgelekt was van de indrukken van de jury, — wat een ambtenaar had hooren fluisteren. Lee had Cornelia bij den arm gegrepen.

„Nu opgepast en verraad u niet, Nonna. Wij zijn nog lang niet aan het slot toe...."

„O, Lee, denk je dan....?”

„Ik denk niet: ik wacht. Maar wees op alles voorbereid.”

De jury was van haar avondmaal teruggekeerd. De bovenkamer werd verlicht en de vensters waren gesloten. Nu en dan zag men daarachter een schaduw bewegen. Als met een geheimzinnige aantrekkingskracht richtten aller oogen zich naar die kamer. Niemand was in staat aan iets anders te denken dan hetgeen daar voorviel. Men zag hoe de goede en vroede mannen beraadslaagden, hoe de stemmen werden opgenomen, hoe zij elkander trachtten te overreden. Men mocht aannemen dat er althans onder hen waren die konden denken, — een enkele die de hachelijke zwakheid van de bewijzen doorzag, in het bijzonder ten opzichte van Bart. Maar neen, Mr. Katzmann had hun duidelijk gemaakt dat de verdediging de ontwikkeling van haar krachten tot Sacco beperkt had omdat zij de zaak van Vanzetti als hopeloos beschouwde. Hij had gezegd....

„Wat heb je gezegd, Lee?”

Hij had een opmerking gemaakt over de zwaluwen.... Deze soort had hij in het Westen nooit gezien.... Ja, hij deed zijn best haar gedachten af te leiden.... Zij vond het heel vriendelijk van hem.... Hij was een van de goedhartigste menschen die zij ooit ontmoet had.... En zij vroeg:

„Vliegen zij den heelen nacht door, Lee? Of zegt de rechter dat zij naar bed moeten gaan.”

En zij zag niet dat hij glimlachte.

XVIII.

Het was vijf minuten vóór acht. Plotseling smolt een groepje weg dat tegenover het gebouw had gestaan en nu geleidelijk naar binnen ging. Eerst één, toen meer.... Langzaam gingen zij naar binnen. Ook door de wandelaars van het plein wordt het opgemerkt en eindelijk gaat het van mond tot mond: de jury is gereed. Een van de portiers weet te vertellen dat de overbrenging van de gevangenen verordend is. Hiermede waren ongeveer tien minuten gemoeid en in den

loop van dien tijd is de zittingzaal volgestroomd, terwijl een aantal nieuwsgierigen gedwongen zijn buiten de deur te blijven wachten.

De gevangenen nemen plaats in hun kooi. Vanzetti gespannen, op zijn hoede en met gefronste wenkbrauwen. Sacco geelbleek. Diepe stilte. Daar verschijnt de jury. Lee Swenson ontsnapt een gebaar van wanhoop. Cornelia ziet dit en grijpt den arm van Betty.

De namen van de juryleden worden afgeroepen, — bij het antwoord klinkt hun stem weifelend en zwak.

„Ik verzoek u aanteekening te houden van de uitspraak," — zeide de rechter tot den griffier.

„Mijne Heeren van de jury," — vroeg de griffier, — „zijt gij tot eenstemmigheid gekomen ten opzichte van de uitspraak?"

„Ja, dat zijn wij," — antwoordde de voorzitter.

De juryleden stonden op. De gevangenen stonden op. Zij zagen elkander strak aan.

„Nicola Sacco," — zeide de griffier, — „hef uw rechterhand omhoog. Wat hebt gij te zeggen, mijnheer de Voorzitter. Is de gevangene die aan de balie staat, schuldig of niet schuldig?"

„Schuldig," — antwoordde de voorzitter van het vlagsaluut.

„Aan moord?"

„Ja."

„Op twee onderscheiden aanklachten?"

„Ja."

Er was een korte stilte.

„Bartolomeo Vanzetti, hef uw rechterhand omhoog. Wat hebt gij te zeggen, mijnheer de Voorzitter? Is de gevangene die aan de balie staat, schuldig of niet schuldig?

„Schuldig."

„Aan moord?"

„Ja."

„Op twee onderscheiden aanklachten?"

„Ja."

Het gelaat van Vanzetti had een uitdrukking van onge-

loovigheid aangenomen.. Het was nog niet tot hem doorgedrongen wat hier gebeurde. Hij stond daar nog altijd met opgeheven hand als een standbeeld. Over het doodsche aangezicht van den ouden rechter lag een waas van grauwheid.

„Mijne Heeren van de Jury," — zeide de rechter, — „ik zeg u nogmaals dank voor de goede diensten die gij bewezen hebt. Keert thans, na een afwezigheid van zeven weken terug naar uwe woning. Ik verklaar de zitting van de jury verdaagd."

Nu liet de deurwaarder het oude bekende refrein hooren..

Allengs gaf Sacco zich rekenschap van hetgeen hem was aangedaan en hoog boven de stem van den deurwaarder uit klonk zijn:

„Ik ben onschuldig!"

En tot de juryleden die achter elkander het zittingslokaal verlieten:

„Twee onschuldigen! Je laadt den dood van twee onschuldigen op je geweten!"

Mrs. Sacco had al dien tijd achter de kooi gezeten. Bij den kreet van haar man sprong zij overeind, snelde naar hem toe en sloeg haar armen om zijn hals:

„O, Nick, mijn man! Zij willen je vermoorden!"

Haar wanhoopskreten klonken door de zaal. Het was een pijnlijk oogenblik. Er waren vrouwen die begonnen te schreien.

Sacco liefkoosde zijn vrouw en trachtte haar te troosten. Vanzetti stond onbewegelijk als een standbeeld daarbij en er kwam geen geluid over zijn lippen. Maar de angstkreten van Rosina werden steeds luider en zij verzette zich met geweld tegen de advocaten die beproefden haar handen los te maken. Een hevige woede had zich van haar meester gemaakt en zij verdedigde zich met bovenmenschelijke kracht. Zij verkeerde in de meening dat haar Nick weggebracht en nog dienzelfden avond terechtgesteld zou worden en de advocaten gaven zich de grootste moeite haar de spitsvondigheden van de Amerikaansche wet te verklaren met haar veelvuldig hooger beroep en al den rompslomp die daarbij in

beweging komt, met de millioenen woorden die gedrukt en de honderdduizenden dollars die uitgegeven zouden worden. Maar zij hield niet op te roepen:

„Zij vermoorden mijn man! Ik heb twee kinderen! Wat moet ik beginnen?"

Eindelijk slaagden de politieagenten er in haar handen los te maken en haar te omsingelen. Nu snel de gevangenen in de boeien geklonken, waarbij opnieuw de behendigheid van de politie bleek. Daar klonk het bevel: Voorwaarts marsch! — en de stoet zette zich in beweging. Toen zij het gebouw verlaten hadden, werden de nieuwsgierigen op een afstand gehouden en voort ging het. Anarchisten die de waarde van de organisatie ontkennen, konden hier gratis een lesje bekomen.

HOOFDSTUK XV.

De fluister=galerij.

I.

Sacco en Vanzetti waren elk in hun cel teruggekeerd. De eerste in zijn gevangenis van Bedham, terwijl zijn beroep in onderzoek was en de tweede in de gevangenis van Charles=town krachtens zijn vonnis van vijftien jaar ter zake van de misdaad van Bridgewater. Ook thans had Nick niets te doen, — een gruwelijke vorm van straf en het was waarlijk niet overbodig dat zijn bezoekers hem tot kalmte vermaan=den en hem bezwoeren zijn zelfbeheersching niet te verliezen. Bart kortte zich den tijd met de vervaardiging van vergun=ningplaatjes voor de auto's, de eenige industrie die het gemeenebest uit den greep van het particulier kapitaal had kunnen redden en die beschikbaar was waar het gold de ge=vangenen tegen den dreigenden waanzin te beschermen. Er waren eenige practische bezwaren tegen deze soort van arbeid, onder meer dat de reuk en de aanraking van scherpe zuren daarbij onvermijdelijk waren, hetgeen dan ook niet naliet de gezondheid van Vanzetti te ondermijnen en zijn vrienden van bezorgdheid te vervullen.

Het waren sombere dagen voor de wereld en het ver=trouwen van de idealisten werd op een zware proef gesteld. In Rusland heerschte de hongersnood: de onbekwaamheid van de landsregeering had den regen belet op de akkers neder te dalen, — aldus verkondigden de kapitalistische dag=bladen. In heel Europa was het Witte Schrikbewind almach=tig. In Italië hielden moordenaarsbenden in de soldij van banken en fabrikanten hun ommegang, brachten de leiders om het leven en roeiden alle sporen uit die van een maat=schappelijk verzet getuigden, — een practische toepassing van de natuurlijke teeltkeus die ten slotte niets anders in leven liet dan het beest met het verstand van een ingenieur. Sacco en Vanzetti zaten in hun cel en lazen van deze ge=

beurtenissen en hoopten in stilte op de toekomst waarvan zij zich bewust waren de dragers te zijn.

Elk op zijn wijze zou leeren een beroep op die toekomst te doen. Vanzetti, voorheen bordenwasscher, grondwerker en vischventer, zou leeren schrijven. Dag aan dag zou hij worstelen met een weerbarstige en vijandige taal die hij had te veroveren en dienstbaar te maken aan zijn doel. De man die sinds zijn dertiende jaar geen onderwijs meer genoten had, zou zichzelf tot een meester van het woord opleiden. De man die nooit het inwendige van de collegekamer van een universiteit aanschouwd had, zou zich een schrijfwijze eigen maken, als geen van de levende gepromoveerden van Harvard tot zijn beschikking had. De man die bestemd was zijn leven als een alledaagsche misdadiger te eindigen, zou zijn geloof verdedigen in woorden van een natuurlijke welsprekendheid als sinds de dagen van Lincoln niet vernomen was.

Maar daartoe zou een langdurige oefening noodig zijn. Alleen en opgesloten in zijn cel, werd Bart niet moede brieven te schrijven, brieven aan zijn advocaten, aan leden van het Comité en aan de vrienden die in zijn verdediging belang stelden, brieven aan vreemdelingen die zich tot hem gewend hadden, brieven aan geestverwanten in Mexico en Frankrijk en Rusland. Het reglement van de gevangenis vergunde niet meer dan twee brieven per maand, maar verzette er zich niet tegen dat Bart lijvige bundels schriftuur aan zijn advocaat zond.

Zijn eerste pogingen waren bitter ontmoedigend: ook met behulp van het woordenboek bracht hij het niet verder dan tot een taaltje van de kinderkamer. Het gebeurde hem dat hij de woorden van zijn moedertaal in een zonderling verband bezigde en andere woorden van eigen maaksel en samenstelling verzon waarin niettemin een persoonlijke toon hoorbaar was. Zoo schreef hij aan Cornelia:

„Hetzij de beul, hetzij de afzondering een einde aan onze dagen maakt, hetzij wij plotseling, hetzij wij geleidelijk sterven, — het zal uw taak zijn de banier van de menschen=

rechten hoog te houden en de wedergeboorte tot stand te brengen."

En later:

„Wanhoop niet, kameraad, ondanks alle teleurstelling die de wereld u bereidt. Uit iedere eerlijke overtuiging, — zij moge dan onbeduidend en onnut schijnen, — uit elke groep, hoe onmachtig zij ook moge zijn, — zal eenmaal de oogst rijpen van een rechtvaardige vergelding en van een gezegende wedergeboorte."

Hij begon brokstukken van Italiaansche boeken in het Engelsch te vertalen, bladzijden die hem belang inboezemden en die hij onder de oogen van Cornelia wenschte te brengen en wanneer zij hem haar oordeel had medegedeeld, herhaalde hij zijn poging, zoodat het een onderricht in briefvorm werd, met het prikkelend bewustzijn dat de beul in aantocht was. Zoo schreef hij:

„Uw laatste bezoek, — en niet minder de Engelsche les — heeft mij goed gedaan. In een brief dien ik vanavond ontvangen heb, schrijft een vriend mij dat er nog het een en ander aan mijn Engelsch ontbreekt. Die menschlievende inkleeding van zijn oordeel heeft mij enkele vroolijke oogenblikken verschaft. Waarom heeft hij mij niet gezegd dat het eenvoudig erbarmelijk is? Toch geloof ik in staat te zijn iets beters te leveren. De zaak is dat het oorspronkelijke boven allen lof verheven is en toen ik met mijn bijna letterlijke overzetting gereed was, heb ik ze vrienden van mij voorgelegd en hen gevraagd of zij den inhoud begrepen. Hun antwoord daarop was bevestigend, terwijl het ontkennend behoorde te zijn: dan zou ik niet verzuimd hebben het over te maken.

„Ik had mijn woordenboek zoo vlijtig geraadpleegd dat ik inderdaad meende iets bereikt te hebben en vandaar de ontgoocheling die mij pijnlijk heeft aangedaan. Maar wie als ik zich door groote en ernstige moeilijkheden omringd ziet, is geneigd de kleine teleurstellingen als kinderspel te beschouwen en zoo kwam het dat ik na uw bezoek in de hoopvolste stemming was en mijzelf beloofde voortaan niets meer ten halve te doen. Ik ben toen onmiddellijk aan het werk

gegaan en heb allereerst het oorspronkelijke aandachtig be-studeerd. Dat heeft mijn verstand een uitgezocht genoegen verschaft en mij geholpen mijzelf en mijn cel en al mijn tegenspoeden te vergeten."

II.

De bijdrage van Cornelia tot de verdediging zou bestaan in een vlugschrift dat de geschiedenis verhaalde van het proces en de gevolgtrekkingen vaststelde die daaruit voortvloeiden. De onregelmatigheden die zij tot haar ontzetting in Plymouth en in Dedham aanschouwd had, wenschte zij door den druk bekend te maken, opdat haar vrienden daarvan kennis konden nemen. De kleine oude vrouw zat den ganschen dag in haar kamer, gebogen over stapels van getypte vellen, terwijl de blaadjes met potlood-aanteekeningen alle beschikbare meu-belen bedekten.

Betty en Joe verleenden haar hun hulp bij het rangschikken en vergelijken en het ziften van hetgeen al of niet betwist-baar was. Zoo doorleefden zij nog eens al het gebeurde waar-van de bewijsstukken hun door de handen gingen: de identi-ficatie van Sacco, die van Vanzetti, de alibiverklaringen en de weerlegging daarvan, de getuigenissen aangaande de pet van Sacco en de revolver van Vanzetti... Bij welke gelegenheid had Bart verklaard dat hij nog nooit de revolver had afge-schoten die hij in den avond van zijn gevangenneming bij zich had?... Wanneer had Katzmann hem gevraagd, waarom hij een geheim maakte van den prijs dien hij voor de revolver betaald had? Betty zocht en Joe zocht en zij vulden de eene bladzijde na de andere met hun verwijzingen. De banden waarin de getypte vellen bewaard werden, begonnen reeds teekenen van slijtage te vertoonen en hadden een herstel dringend noodig. Het was een kostbaar bezit waarvoor de verdediging twee, drieduizend dollar had neergelegd, een bedrag dat met moeite van links en rechts bijeenge-bracht was..

Cornelia had de ondervinding opgedaan dat zij bij het ouder-worden hoe langer hoe minder slaap noodig had. Het

scheen dat het leven vruchtbaarder werd naarmate de voorraad op het eind liep of wil men, — dat elke minuut haar nuttige bestemming had. Zij ontwaakte tegen drie of vier uur in den morgen en tegelijk kwamen de bijzonderheden van haar vlugschrift haar voor den geest. Zij herinnerde zich het een of ander onderdeel of wel zij herinnerde het zich niet meer en onmiddellijk besloot zij op te staan en aan het werk te gaan. Dan vond Betty haar aan den arbeid bij het electrische licht zonder dat zij de verschijning van het daglicht had opgemerkt... En intusschen groeide het vlugschrift tot een volslagen boek en het zou een foliant geworden zijn indien men den wasdom niet gestuit had. Zoo volgde nu de verdrietelijke bezigheid van het doorstrijken en verkorten en bij iederen regel die verwijderd werd, hadden Betty en Joe het gevoel alsof een stuk van hun hart werd uitgesneden.

Lee Swenson had zich losgemaakt van de zaak: hij had zijn best gedaan, — zoo zeide hij, — en nu het hem niet gelukt was, bracht de billijkheid mede dat een ander er zijn krachten aan beproefde. Beider oogen schoten vol tranen toen hij afscheid nam van Cornelia. Zij beloofden dat zij elkander niet vergeten zouden, een belofte die het hun niet moeilijk zou vallen te houden.

„Tob niet over het verleden, Nonna," — zeide Lee, — „u hebt uw plicht gedaan."

Zij wist niet wat zij antwoorden, zij wist niet wat zij denken moest... Er was een vraag die haar nog altijd geen rust liet. Wat zou er gebeurd zijn indien zij gedaan had wat Lee van haar verlangd had?.. En zou zij daarop zijn ingegaan indien zij voorzien had wat inmiddels gebeurd was? En eindelijk, wat was de toekomst van een land waar de wet een leugen was en de vrienden van de gerechtigheid de aangewezen slachtoffers waren?

Fred Moore nam de zaak in handen. Men mocht hopen dat hij minder gehaat was bij de machthebbenden. Daarbij was hij jonger dan Swenson, van Iersche afkomst, van een strijdlustigen aard en door en door thuis in de arbeidersbeweging. Hij was een wonderlijk mengelmoes van overgevoeligheid en

verstandelijkheid, een man die leefde met zijn hart. Zoowel hij als Swenson had huiveringwekkende ongerechtigheden bijgewoond en wanneer zij Cornelia daarvan verhaalden, werd het haar bang te moede.

Het was nu de taak van Moore het hooger beroep voor te bereiden dat van de beschikkingen van Thayer bij het proces van Dedham op het Hooggerechtshof was aangeteekend. Daarvoor moest opgemaakt worden wat „een conclusie van excepties" genoemd werd, dat wil zeggen een lijst van de bezwaren die door de verdediging tegen de beschikking van den rechter waren ingebracht, met vermelding van de betreffende getuigenverklaring. Het kwam er dus op neer dat een overzicht van de verhandeling moest worden opgesteld waarin alle bijzonderheden vermeld waren die het hooger rechtscollege noodig kon hebben en daarvoor was een eerste vereischte dat verdediging, aanklager en rechter althans ten opzichte van de gebezigde woorden overeenstemden. Vele dagen achtereen waren de drie partijen genoodzaakt aan een tafel te zitten, met een exemplaar van het getuigen-verhoor vóór zich en daarbij aanteekening te houden van de passages die woordelijk moesten worden afgeschreven, terwijl voor het overige met een samenvatting volstaan kon worden. Het was een tijdroovende arbeid en niet zonder reden had Thayer daarvoor de tijdruimte tusschen half Juli en den 1sten November aangewezen.

Thayer, Moore en een plaatsvervangend districtsprocureur verrichtten het werk. Thayer had een hekel aan Moore, maar in den loop van den tijd ontwikkelde zich bij hem een nóg sterker afkeer van den waarnemenden districtsprocureur, zoodat de gevoelens die hij Moore toedroeg een verzachting ondergingen en hij er zelfs toe kwam over het onderhavige geval met Moore van gedachten te wisselen. Zie hier een teekenende bijzonderheid. Het was een warme zomernamiddag, de waarnemende districtsprocureur had de kamer verlaten en de oude rechter keek over de stapels heen die hem omringden. Toen schudde hij mismoedig het hoofd en zeide:

„Moore, de meineed is in dit proces aan beide zijden niet van de lucht."

„Het kan zijn, Edelachtbare," — antwoordde de advocaat, — „maar uw partij heeft toch het leeuwenaandeel."

De oude man bleek deze voorstelling van zaken niet kwalijk te nemen en hij vervolgde:

„Ja, ik weet het, je houdt die kerels voor onschuldig."

„Ja, daarvan ben ik overtuigd."

„Ik voor mij, ik weet dat zij schuldig zijn."

„Hoe weet u dat?"

„Dat komt er niet op aan, — de hoofdzaak is dat ik het weet."

Dit was de meest voorkomende houding van de stemhebbende burgers van Massachusetts waartoe zij gedurende zes jaren telkens weer hun toevlucht zouden nemen. En dit niet in druk of in het openbaar, maar in de conversatie-zaal van de club of wel in de huiskamer en in het kantoor en zoo vaak men zich verstoutte op de mededeeling van de feiten aan te dringen, was het onveranderlijk antwoord gereed:

„Dat komt er niet op aan, — de hoofdzaak is dat ik het weet."

III.

Er zouden met den druk van de „conclusie van excepties" achttienduizend dollars gemoeid zijn, — het zouden twee kloeke deelen worden en daarbij kwamen dan nog het verschuldigde honorarium en eenige onvermijdelijke kosten. Het kwam er nu op aan zich naamlijsten te verschaffen, — leden van radicale vereenigingen, geabonneerden op liberale bladen, begunstigers van liefdadige instellingen, leden van vrouwenclubs, kortom van allen van goeden wille die er een hart en een geweten op na hielden. Was men eenmaal met de noodige namen gewapend, dan ging men op den zoek naar bevoegde typisten die de enveloppen behandelen konden. Met het geld dat op die wijze binnenkwam, verschafte men zich nieuwe lijsten en meer typisten en zoo ging het steeds verder: het was de oude geschiedenis van den sneeuwbal.

Maar de toezeggingen kwamen veel te langzaam binnen. De beweging was bezig in het zand te verloopen. De beide mannen waren in de gevangenis en bleven daar en het publiek verlangde niets liever dan rustig te slapen en hen te vergeten, — zooals het gemeenlijk gaat. „Daar hebt ge Mooning en Billings van Californië," — zeiden de jonge radicalen. Een ieder weet dat zij onschuldig zijn en toch zitten zij nog altijd gevangen. De geestverwanten van de verdediging waren slechts matig ingenomen met deze advocaten die de getuigenverklaringen naplozen en alle heil verwachtten van een hooger beroep. Het was er hun om te doen nieuw leven in de beweging te brengen, nieuwe bewijzen te ontdekken, de getuigen à charge onschadelijk te maken en de hand te leggen op de misdadigers die aan de moorden schuldig stonden. Zij stelden zich voor op groote schaal meetings te beleggen en de belangstelling van de arbeiders gaande te maken. Zonder twijfel zou het dan een diepen indruk maken indien een vrouw van de achtbaarheid en het gezag van Mrs. Thornwell op het podium plaats zou willen nemen. Zij verlangden dat Cornelia naar New York zou gaan en daar in een vergadering het woord voeren. En toen zij inzag dat dit de eenige mogelijkheid was zich het onmisbare geld te verschaffen, stemde zij toe.

Dit veroorzaakte een geweldige opschudding in de kringen van den Thornwell-stam. Zij hadden gemeend dat de uiterste grens bereikt was toen het hoofd van de familie in eigen omgeving het anarchisme predikte, — maar een veldtocht naar den vreemde ondernemen, dat was niets minder dan verraad. Debora verscheen en liet een waardig protest hooren en toen dit niets uitwerkte, onderbrak Alice haar rustkuur en dreigde met een volslagen krankzinnigheid. En toen ook hiermede niets te bereiken was, werd een familieraad belegd waarin het stormachtig toeging. Oom Abner stond er op daarbij tegenwoordig te zijn en aangezien het niet mogelijk was hem ook één enkel woord te laten hooren, zag men zich genoodzaakt het verhandelde op te teekenen. Daarbij achtte hij het noodig van zijn aanwezigheid te doen blijken door telkens

weer met verheffing van stem zijn meening samen te vatten in een:

„Sluit haar op"

Henry Cabot Winters werd aangezocht de zaak in het reine te brengen en blijkbaar verwachtten zij iets van diens zin voor humor, ofschoon zij die neiging niet begrepen en nog minder waardeerden. Rupert beloofde den inlichtingendienst van de Pilgrim National Bank ter beschikking van Henry te stellen. Ook op den steun van de geheime politie wist men te mogen rekenen en ten slotte zou ieder het zijne doen om de beklagenswaardige oude ziel uit de moeilijkheden te helpen.

Henry ging naar de telefoon en schelde Cornelia op, die reeds iets van een dergelijke samenzwering vermoedde. Toen zij hoorde dat haar schoonzoon zich voor een uitnoodigng van haar zijde aanbeval, vroeg zij hem lachend:

„Breng je dan de inlichting mee die je mij beloofd hebt?"

„Ik hoop dat het nog niet te laat is, moeder, ik erken dat ik u schandelijk verwaarloosd heb, maar u weet waarlijk niet hoe druk ik het gehad heb. Maar juist dezer dagen is de behandeling van de Walker-zaak verdaagd, zoodat ik nu weer op adem begin te komen. Wanneer het nog niet te laat is, dan zou ik er graag eens een weekje af nemen om te zien wat ik van uw vrienden en van hun kansen te weten kan komen."

„Ik vind het heel vriendelijk van je, Henry, maar ik hoef je niet te zeggen dat wij de middelen niet hebben om zulke diensten van de bovenste plank te honoreeren."

„Uw gezelschap is al een overrijke belooning voor mij, moeder. Wij kweeken een bijzondere soort kruisbessen in onzen tuin en ik zal zoo vrij zijn u daarvan een proefje te zenden. Als ik bij u kom middagmalen, breng ik een flesch Madera mee. Iets beters bestaat er niet. Ik ben de eenige die weet waar men daarvoor wezen moet."

IV.

Cornelia deed zelve haar inkoopen. Het gelukte haar een levenden en levendigen kreeft machtig te worden dien zij in

een sterken papieren zak met eenige luchtgaten vervoerde, omdat hij, — evenals Sacco en Vanzetti — in het leven gehouden moest worden, totdat zijn laatste uur geslagen had. Vervolgens legde zij de hand op een niet te groot kuiken en een partijtje doperwten, mitsgaders een kropje salade en nadat zij dit alles in een klein mandje had opgeborgen, keerde zij huiswaarts, inwendig lachende om dit staaltje van Bostonsche huiselijkheid. De zwarte dienstbode was vlijtiger dan ooit en Cornelia was één en al gejaagdheid, als verwachtte zij een gast van koninklijken bloede. De veelgeroemde kruisbessen waren haar gebracht door den chauffeur, stuk voor stuk in vloeipapier verpakt, ten einde alle wrijving te voorkomen. Te midden van geslagen room met suiker hadden zij op een luchtige taart hun bestemming gevonden.

Klokslag halfacht verscheen de groote rechtsgeleerde, gekleed alsof hij bij een feestmaal van de balie het woord te voeren had. Indien Cornelia een prinses geweest was, had hij haar niet eerbiediger kunnen bejegenen, maar de ietwat spottende glimlach die om zijn lippen speelde, bewees dat hij de zaak toch niet al te ernstig opvatte. Alleen in die stemming was het mogelijk iets van het leven terecht te brengen en niet in wreedheid en ruwheid onder te gaan, een gevaar dat niet ophield den mensch te bedreigen. En Cornelia deed al wat van een volmaakte gastvrouw verwacht kon worden en had vrede met het bewustzijn dat zij zich nooit zou kunnen losmaken van den ouden stam.

Henry had een zwak voor een welverzorgde tafel, juist genoeg dat het de moeite loonde hem een keurigen maaltijd voor te zetten. Hij prees alle spijzen en met opzet wanneer de dienstbode in de kamer was, zoodat zij in verrukking staan bleef en een stel glinsterende tanden liet zien. Het was daarbij een teekenachtige bijzonderheid dat hij een schoonmoeder had die een apartement bewoonde en zelfs verhoogde dit de deftigheid van het geheel, vooral wanneer men daarbij bedacht dat ook niet in de voornaamste huizing van de stad een voortreffelijker maaltijd werd opgediend. Deze overwegingen vormden den achtergrond van zijn gedachten en

hielden zijn blijmoedigheid overeind in de uren waarin hij aan zijn zenuwachtige vrouw dacht en aan zijn zoon die geen visch en geen vleesch was en aan zijn geldzaken die hem processen en schandalen opleverden.

Zij slurpten den onvervalschten Maderawijn, onthaalden elkander op vermakelijke tafereelen van het familieleven. Quincy Thornwell, de onverbeterlijke vrijgezel, was verstrikt in de netten van een bankiersweduwe wier man in den oorlog gesneuveld was. Het was nog niet zeker of zij zich over hem zou ontfermen en nog minder wat er met de drie kinderen zou gebeuren, — een nieuwe aanwinst voor het Thornwell-geslacht. Andrew Alvin was door zijn pony uit het zadel geworpen en had daarbij een sleutelbeen gebroken. Hij was nu al de veertig voorbij, maar kende geen grooter genoegen dan een paard te berijden dat even dol was als hijzelf. Hij was tot meester van de jacht benoemd in een van de voorsteden waar de helden van de mode zich in roode rokken en glanzende laarzen uitdosten en bij het krieken van den dag met hoornmuziek uitreden om in den avond belangrijke bedragen te betalen als vergoeding voor de schade die in het gewas was aangericht. Men fluisterde van een beminnelijke amazone die zich de hulde van Andrew liet welgevallen: haar vader had uit zijn oorlogscontracten vele millioenen geklopt en was nu vast besloten zich in de gemeente van het blauwe bloed in te dringen... Wat zou de keus van Andrew bij dezen tweesprong zijn?... Men ziet dat ook hier het blauwe bloed zich niet verloochende.

V.

Met de geuren van den Madera die zijn maag verwarmden en den rook van zijn sigaar die in zijn brein een weldadige warmte verspreidde, zat Henry Cabot Winters bij het open raam. Het geluid van kinderstemmen dat opsteeg uit de straat, verleende een vertrouwelijk karakter aan het gesprek.

„Moeder, ik heb mijn best gedaan iets te weten te komen van die beide stiefzoons van u en ik ben zoo vrij geweest eenige bewijsstukken mee te brengen."

Hier wees hij naar een leeren documententasch die op de sofa lag.

„En, Henry, wat is je bevinding geweest?"

„Zij hielden er een voorraad dynamiet op na dien zij verborgen hadden en in den avond toen zij gevangen werden genomen, waren zij juist voornemens dat lekkers met den auto van Boda naar een veiliger bergplaats te brengen."

„Hoe ben je dat te weten gekomen, Henry?" — vroeg Cornelia die zich moeite gaf den schertsenden toon te bewaren.

„Dat zou ik willen laten rusten: menschen die bommen maken om daarmee hun vijanden naar de andere wereld te helpen, zullen mij vermoedelijk niet bij hun besprekingen betrekken. Mijn kennis van dit feit is dus niet uit de eerste hand."

„Die inleiding kunnen wij gerust achterwege laten, Henry. Je hebt je licht bij de politie opgestoken die je natuurlijk niets anders heeft kunnen zeggen dan wat zij van haar speurhonden gehoord heeft. Hebben zij je ook verteld dat Rosina Sacco haar man gerechtelijk heeft moeten dwingen haar te onderhouden?"

„Neen."

„Dat is een van de verhalen die de ronde doen en zoo zou ik er je een dozijn kunnen vertellen wanneer je daar belang in stelt. Het heet dat de vijftig dollars die de arme Bart naar Tresca gezonden heeft om den advocaat van Salsedo te helpen betalen, een deel is van den buit van de misdaad van South-Braintree. Nu is het mij toevallig bekend dat Bart van zijn vischnegotie ongeveer vierhonderd dollars had overgehouden. Weten je politievrienden bij geval wat er van de zestien- of zeventienduizend dollars geworden is die bij die gelegenheid gestolen zijn?"

„De politie beweert dat al het geld naar Italië verzonden is, moeder."

„Dat dacht ik wel! In het begin waren zij er zeker van dat het geld in den koffer van Coacci was en toen zij het daar niet vonden, strooiden zij rond dat het in den tuin van Sacco

begraven was. En nu is het naar Italië verzonden. Kunnen zij daarvan eenig bewijs bijbrengen?"

„Neen, moeder."

„Dan komt de zaak dus hierop neer dat alle hulpmiddelen van de geheime politie in het werk zijn gesteld, maar nooit de geringste aanwijzing gevonden is dat iemand van deze groep in het bezit van een belangrijke geldsom zou zijn of ongewone uitgaven heeft kunnen doen. Geen zweem van een bewijs!... Die goede Boda had een auto die den heelen winter defect geweest is."

„Kun je dat bewijzen?"

„Er is reden dat te gelooven."

„Maar in geen geval was die reden goed genoeg om hem vóór de jury te brengen. Web Thayer heeft de beschuldiging van Boda losgelaten, maar nu haal je hem weer te voorschijn. Ik heb hem tamelijk goed gekend... Het was een vriendelijk mannetje... Hij verkocht maccaroni langs de huizen."

„Heeft hij u dat wijsgemaakt, moeder. Ik kan u de verzekering geven dat hij whisky verkocht."

„Ik wil het niet betwisten. Ik weet dat het met veel Italianen het geval is. Maar mij dunkt dat je hem dat niet al te zwaar moogt aanrekenen: daarvoor houd je te veel van whisky."

„Maar niet van het merk van Boda, moeder."

„Dat is een vraag van smaak en deugdelijkheid die met de zedelijkheid niets te maken heeft. Je weet te goed dat de vraag het aanbod te voorschijn roept. Maar wij zijn hier niet bij elkander om over de Drankwet te redeneeren, Henry. Laat nu liever zien wat je in die tasch hebt."

VI.

Op de tafel naast Henry Cobalt Winters stond een studielamp die scherpe schaduwen wierp op de fijn besneden gelaatstrekken en de dunne welgevormde handen. Cornelia merkte op dat die handen beefden toen zij de documenten voor den dag brachten. Was het de cijns dien de wedloop van

het leven ook van den voorspoedigste onzer vergt? Of was het de vurige wensch zijn schoonmoeder buiten de wereld van de misdaad te houden? Met gespannen nieuwsgierigheid zag Cornelia naar de ingebonden getypte papieren die haar werden voorgelegd. Men mocht aannemen, dat het Henry weinig moeite zou kosten zich den toegang tot de diepste staatsgeheimen te verschaffen en dat Rupert hem daarbij gaarne behulpzaam zou zijn. Zou het geoorloofd zijn hem de oplossing te vragen van zoovele raadselen die de verdediging verlamd hadden?

Cornelia zag eenige vlugschriften met rooden omslag en daarop een boekdeel met rooden band.

„Zijn die boeken van Sacco en Vanzetti afkomstig?"

„Bij Sacco is zoo goed als niets gevonden, moeder. Het schijnt dat bijna alles verbrand is. Ik heb gehoord dat de advocaten van de verdediging daarnaar gezocht hebben, maar niets anders hebben kunnen vinden dan een vakboek in vier deelen over de samenstelling van ontplofbare stoffen. Is dat zoo?"

„Je bent hier gekomen om mij nieuws te brengen, Henry, maar niet om van mij iets te hooren."

„O, zeker, maar het schijnt mij toch billijk dat u mij althans halverwege tegemoet komt. U is er toch niet op gesteld mis=leid te worden, niet waar?"

„Neen, zeker niet, Henry. Ik wensch niets liever dan stel=lige kennis op te doen."

„Laat mij u mogen vragen: hebt u wel eens ernstig en op=recht nagedacht over de vraag, of deze mannen mogelijk iets hebben uit te staan met het gepeupel dat op voet van oorlog staat?"

„Bedoel je de bommenwerpers of de bandieten?"

„Laten wij beginnen met de bommen."

„Ik heb menigen nacht wakker gelegen en mijzelf die vraag gesteld. Wat Sacco aangaat, moet ik eerlijk zeggen, dat ik het niet weet. Daarvoor heb ik hem niet genoeg gekend en nu ben ik niet meer in de gelegenheid dat met mijzelf eens te worden. Het is nu niet meer de tijd met hem of met zijn vrienden

over zulke dingen te spreken. Maar Bart heb ik door en door gekend en ik acht hem niet in staat een menschenleven te vernietigen. Het zou misschien denkbaar geweest zijn in een oogenblik van woede tegen maatschappelijk onrecht. Hij was soms zeer hartstochtelijk in zijn spreken en bij een botsing met de politie zou alles mogelijk geweest zijn... Maar in koelen bloede een aanval voor te bereiden en wanneer de bom gereed is, daarmee een mensch te vermoorden, — neen, dat kan ik mij van hem niet voorstellen... Dan zou hij een ander mensch voor mij geworden zijn... Daarentegen heb ik nooit iemand ontmoet in wiens hart grooter schatten van teederheid en medelijden gevonden werden."

„Hier heb ik een merkwaardig stuk," zeide Henry, terwijl hij de papieren doorzocht. „Het is een eigenhandige brief van Vera Figner van het Russische Schrikbewind. Ik kan dien brief natuurlijk niet lezen, maar er is een vertaling bijgevoegd. Zij vertelt daarin van haar verblijf in den Schlüsselburg en hoe zij eens met een andere vrouwelijke gevangene op het binnenplein heen en weer liep en het haar opviel dat haar gezellin telkens terzijde trad. En toen Vera Figner haar de reden daarvan vroeg, was het antwoord dat het haar niet mogelijk was willens en wetens de insecten op haar pad te vertreden. Mij dunkt dat dit op Bart gelijkt?"

„Het zou iets van hem kunnen zijn," antwoordde Cornelia met een glimlach.

„Toch heeft diezelfde jonge vrouw haar medemenschen met bommen in de lucht laten vliegen, nog gezwegen van andere wreedheden die zij begaan heeft. Zij meende dat het haar door het belang van de goede zaak werd voorgeschreven."

„Dat is zoo. En daarbij mag ik niet vergeten dat Bart even sterke voorbeelden van klasse-tyrannie in Amerika heeft bijgewoond, als die vrouw in Rusland. En daarom erken ik: misschien zou het toch mogelijk zijn. Er is geen zekerheid voor mij. Maar aan den anderen kant, Henry, ik heb met dien man langer dan een jaar in een zeer beperkte ruimte samengewoond en nooit heb ik iets gehoord...

„Die verklaring verliest aanmerkelijk in beteekenis door het feit dat u de taal niet verstond waarin hij sprak, moeder."

„Dat is waar. Ik was in staat een eenvoudig gesprek te volgen, maar geen politieke gedachten-wisseling."

„Hebt u de boeken gelezen die in zijn bezit waren?"

„Neen, alleen wat hij daarvan voor mij vertaalde."

„Met andere woorden: wat hij geschikt oordeelde door u opgenomen te worden, de idealistische en gevoelige fragmenten. Hebt u ooit een boek gezien met den titel: „Van aangezicht tot aangezicht met den vijand?"

En tegelijk liet Henry haar een dik boek zien met rood-papieren omslag.

HOOFDSTUK VII.

Het was alsof de muren van het kleine vertrek achterwaarts weken en met hen twee, drie veelbewogen jaren, die de ontwikkeling van een tragisch voorval aanschouwd hadden. Bart was nog een vrij man en ventte zijn visch in Plymouth en Cornelia en Betty brachten hem een bezoek, enkele dagen vóórdat Betty naar Europa vertrok. Een motorfiets met zijspan bracht twee Italianen, Coacci en Orciani. Zij traden binnen en torsten een zwaar pak, waarvan Bart knipoogend beweerde dat het een bom bevatte. Daarop had hij het pak geopend en haar getoond wat hij als „geestelijk dynamiet" bestempelde... En het was alsof zij hem hoorde zeggen:

„Ik moet ze ergens onder dak brengen waar de politiemannen ze niet kunnen vinden..."

„Ja, Henry," — zeide Cornelia, — „ik heb dat boek vroeger al eens gezien."

„De groep van Bart heeft het uitgegeven, niet waar?"

„Ja."

„Hebt u het nooit gelezen?"

„Neen, Mr. Katzmann."

„Het zou Katzmann genoegen doen dat te hooren. Het is een afschuwelijk boek, moeder."

„Ik weet dat daarin de levensgeschiedenis van verscheiden anarchistische martelaren verhaald wordt. Vergeet niet dat zij voor de vrijheid gestreden hebben, Henry."

„Ja, voor een vrijheid van een bijzondere soort. Maar waar het vooral op aankomt, is dat zij met bommen en dolken gevochten hebben. O, ik weet, op hun manier waren zij idealisten en velen van hen persoonlijk van een hoog zedelijk gehalte. Zij vertoonen een sterke overeenkomst met uw beschermelingen, — met dit onderscheid dat zij voor hun daden uitkwamen en er zelfs roem op droegen."

„Dat is een belangrijk verschil, Henry."

„Niet wanneer men de bijzondere omstandigheden in aanmerking neemt. Niemand kan in Amerika een omwenteling verwachten, maar in Italië bestaat daarop eenige kans, althans een paar jaar geleden, — en daaruit volgt dat het geld in Amerika wordt ingezameld en in Italië besteed."

„Heb je daarbij het oog op het rooversbedrijf?"

„Ik denk aan het een en aan het ander, — ook in het boek worden beide dooreengemengd. Ik was er zeker van, dat u het niet gelezen had en daarom heb ik enkele stukken laten vertalen en zoover ik heb kunnen nagaan, breng ik u een getrouwe vertaling."

„Ik dank je voor de zorg die je daaraan besteed hebt, Henry." — Zij las op zijn gelaat den angst die hem vervulde en zij wist dat het hem ernst was met de poging haar uit den greep van duistere machten te bevrijden.

„Hier hebt u bij voorbeeld een stuk van de Inleiding. Daarin wordt ons geleerd, dat die martelaren alle navolging waardig zijn en dat wij hebben toe te zien dat de afkeuring van de wereld ons niet afhoudt van onzen plicht. Luister eens:

„In de schatting van de jongste beoordeelaars van het anarchisme is Ravachol een voorbeeld van een verfoeielijke ontaarding, Caserio een zenuwlijder en Brisci een zelfvernieler. Maar voor den modernen mensch die in de vrijheid zijn levensdoel ziet, blijft de groote beteekenis van alle daden van verzet onbetwist, een verschijnsel en een belofte tevens.

Die daden zijn de mijlpalen op den weg naar de groote om=wenteling, de eerste, snel doovende vonken die onder de asch van de onverschilligheid bedolven worden, maar op=nieuw en sterker dan ooit ontgloeien, om ten laatste in het groote vuur van de vrijheid op te vlammen."

„Mij dunkt, wij mogen toch aannemen, dat menschen die zulke dingen zeggen en schrijven en laten drukken, van de waarheid daarvan overtuigd zijn. Nu kunt u in dit boek lezen dat Ravachol niet alleen anarchist maar ook een roover was: hij was gewoon de rijke menschen te plunderen en het geld aan de armen te schenken. En hij was op dat punt zoo angst=vallig dat hij hoegenaamd niets voor zichzelf hield."

„Ik ken die bijzonderheden van Ravachol. Pierre L'eon heeft mij het een en ander van hem verteld..." — En de stem van Cornelia klonk weifelend. Eindelijk liet zij daarop volgen: „Ik ben tegen alle geweld, zoowel aan de eene als aan de andere zijde, maar ik vind nergens gehoor. Ik zou je alleen willen vragen, van welken kant behoort het voorbeeld uit te gaan, — van degenen die alles bezitten wat zij slechts verlangen kunnen of van hen die gebrek lijden en getrapt worden?"

VIII.

Henry Cabot Winters was geen voorstander van de vredes=beweging. Hij bladerde nog altijd in het boek met den rooden omslag. Na een poos stond hij op en legde het boek op de armleuning van den fauteuil waarin zijn schoonmoeder zat.

„Zie hier eens," zeide hij tot haar, „een doorsnede=teekening van de bommen die door de moordenaars gebruikt worden. Is dit inderdaad een zakelijke inlichting of hebben wij hier met een voortbrengsel van de verbeelding te doen? De man van wien die afbeelding afkomstig is, moet toch aan de mogelijkheid gedacht hebben, dat naar dit model bommen vervaardigd zouden worden. Niet minder dan vijfhonderd bladzijden staan vol met dergelijken onzin... Hier is een brochure: „Eenvoudige Woorden" — hebt u ze gelezen?"

„Ja, maar ik geloof niet, dat Vanzetti daarmee iets heeft uit te staan."

„En hier heb ik: „Strijdt voor uw leven!" Hier is een boek van Johann Most in 'n Italiaansche vertaling. Ik heb gehoord dat, toen Swenson en Moore in de anarchistische bibliotheek van Vanzetti naar boeken zochten die zij de jury zouden kunnen voorleggen, deze bijna alle als te heftig door hen ter zijde werden gelegd, zoodat zij zich bepalen moesten bij de boeken die de jury niet kon lezen. Mogelijk weet u of dit werkelijk waar is."

„Misschien weet ik het en misschien weet ik het niet, Henry."

„Wees niet bezorgd, moeder, wij spreken hier onder vier oogen."

„Ga voort en vertel mij wat je weet."

„Ik weet dat die kerels den avond toen zij werden opgepakt iets in hun schild voerden. Zij hebben de politie een verzameling leugens opgedischt . . ."

„Maar je weet toch wat met Salsedo en Elia gebeurd is, Henry."

„Ja, en dat verklaart de leugens van dien avond. Maar waarom hebben zij nog een jaar daarna volgehouden, toen zij wisten waarom zij gearresteerd waren en ook dat er van hun leugens geen haar heel gebleven was. Sterker nog, — waarom hebben zij niet opgehouden hun eigen advocaten voor te liegen? Swenson en Moore hebben nooit de volle waarheid van hen gehoord. Dat blijkt uit het verslag van de zitting en daarvoor hebben wij de rapporten van de politiespionnen niet noodig. Is u er bij geweest toen die beide menschen door Tom Mc Anarney aan een kruisverhoor onderworpen werden . . . Hoe is hun naam? . . . Sacco en Vanzetti zijn in den avond van hun gevangenneming bij hen geweest . . ."

„Je bedoelt de Johnsons . . . Ja, ik herinner het mij."

„Het doel van dat kruisverhoor was vast te stellen, dat de Johnsons niet zeker waren van hun zaak. Sacco en Vanzetti zijn begonnen dat bezoek te ontkennen en toen het proces reeds in gang was, zijn zij met dat andere verhaal voor den

dag gekomen van anarchistische boeken die zij wilden ver=bergen. Men beweert dat hun eigen advocaten weten dat zij bezig waren dynamiet te verbergen."

„Ik kan daarop alleen zeggen, Henry, dat — waar of onwaar — de advocaten mij daar met geen enkel woord van gesproken hebben."

„Dan hebben zij het beter geoordeeld daarover het stil=zwijgen te bewaren. Maar er is nog een ander gerucht in om=loop en wel, dat Lee Swenson op alle denkbare manieren be=proefd heeft u te bewegen een alibi=verklaring ten gunste van Vanzetti af te leggen en dat hij dit eerst op den laatsten dag van het proces zou hebben opgegeven. Is dat waar?"

„Ik heb je al gezegd, dat ik mij niet wilde laten onder=vragen, Henry."

„Dat antwoord is mij voldoende," zeide Henry met een glimlach. „Maar wees gerust, van mij zal nooit iemand iets te hooren krijgen. En denk vooral niet dat ik een gat in de lucht sla: ik ken het klappen van de zweep."

„Ik heb wel eens gehoord, dat sommigen van onze voor=naamste advocaten zich niet ontzien, den getuigen voor te schrijven wat zij te zeggen hebben."

„Ja, moeder, ik heb mij meer dan ééns daaraan bezondigd wanneer ik wist dat ook de tegenpartij het deed. Ik neem het Lee Swenson dan ook in het geheel niet kwalijk. Het is er mij alleen om te doen u te overtuigen dat die twee stief=zoons van u geen vredes=apostelen en geen heiligen zijn."

„Daarvoor heb ik ze ook nooit gehouden, Henry."

„Maar zoo worden zij toch aan het publiek voorgesteld. En onder die vlag wordt het geld ingezameld bij menschen die daarvoor zeker niet te vinden zouden zijn, wanneer zij de nuchtere waarheid kenden."

„Ik beweer niets anders dan dat ik beiden voor onschul=dig houd aan de misdaad waarvoor zij terecht hebben gestaan en dat ik de beide processen heb bijgewoond en zij mij een bespotting van alle recht toeschijnen. Dat is alles wat ik kan zeggen, omdat het alles is wat ik weet."

„Laat ons zeggen: bijna alles, moeder. Is u bereid het

publiek mee te deelen welke leer door deze mannen beleden wordt? Zoudt u willen zeggen, dat zij boeken verspreid hebben, waarin het gebruik van bommen wordt aanbevolen en teekeningen en toelichtingen daarvan worden verstrekt? Wilt u ook zeggen dat zij menschen als helden bezongen hebben die misdaden begaan hebben waarvan de overeenkomst met de misdaad van South-Braintree moeielijk ontkend kan worden? Wij moeten tenminste hopen, dat de opbrengst van de onderneming in de kas van de revolutionnaire beweging gestort is."

IX.

Er volgde een langdurige stilte. Toen Henry den blik naar het oude vrouwtje in den fauteuil richtte, bespeurde hij, dat de tranen haar langs de wangen liepen. Zijn stem klonk zachtmoediger toen hij zeide:

„Ik begrijp niet, moeder, waarom dit u zou kwetsen."

„Neen, dat kun je ook niet begrijpen," antwoordde zij met een snel gebaar van haar zakdoek. „Je kunt niet weten wat die tranen beteekenen."

„Ik weet, dat u uw vertrouwen hebt geschonken aan menschen die van uw goedgeloovigheid misbruik hebben gemaakt. En dat is een ontdekking die natuurlijk pijnlijk aandoet."

„Neen, Henry, dat is het niet. Ik heb Vanzetti zooveel beter gekend dan je voor mogelijk gehouden hebt... Ik heb het gevoel alsof hij hier in de kamer zat en luisterde naar ons gesprek en mij verklaarde wat ik niet begreep. Wanneer ik mijn best doe mij te vereenzelvigen met de gedachte, dat hij een anarchist van de daad is, dan denk ik er niet in de eerste plaats aan, dat hij mij misleid heeft, — daartoe is hij waarschijnlijk verplicht geweest om den wille van zijn vrienden... Neen, dan denk ik aan al het leed dat hij heeft uitgestaan... zooveel meer dan ik ooit vermoed heb."

„De menschen die hij met zijn bommen in de lucht heeft laten vliegen, hebben ook hun leed gehad, moeder."

„Ja, dat weet ik en het spreekt vanzelf dat dit de eerste overlegging van de wereld is. Die bommen waren gemunt op onze klassegenooten en niemand zal betwisten dat zij een

zeer onaangename uitwerking hebben. Maar ik heb mijn best gedaan mij in de gedachten van de beide partijen in te denken en te weten te komen, niet alleen hoe de bommen, maar ook hoe de menschen die ze maken, er van binnen uitzien. Terwijl jij de ontploffing van het dynamiet hoort, hoor ik de stokken van de politie-agenten neervallen op de hoofden van de stakers. Vergeet niet, dat ik dat geluid menigmaal gehoord heb. Zoo ben ik er toe gekomen tot mijzelve te zeggen: Wat zij ook mogen doen, nooit zal ik den arbeiders een verwijt daarvan maken... En dit: wat zij ook mogen doen, komt nu zijn toepassing vragen."

„Ik begrijp u, moeder."

„Neen, je kunt het niet begrijpen. Je hebt er zelfs niet het flauwste vermoeden van. Je kunt je niet voorstellen wat het zeggen wil in den diepsten put te liggen en door de gespijkerde schoenen van de politie en de hoefijzers van de paarden vertrapt te worden, — wat het inheeft dat de knuppels je schedel splijten en je ledematen bont en blauw ranselen. Ik heb met mijn eigen oogen gezien hoe Vanzetti, een man die bezwijmd was, wegdroeg en zijn wonden wiesch. Ik zag hem schreien en als een kind onsamenhangende woorden prevelen, een mengeling van verdriet en woede. Dat brengt nu eenmaal zijn aard mee, zijn hart neemt in alles deel, dat is het groote onderscheid. O, zeker, wij hebben ook onze zorgen. Wij zijn er niet gerust op, dat ons diner in orde zal zijn, dat onze Madera van de echte onvervalschte soort is, of de kreeft nog leefde toen hij te vuur werd gezet, of het kuiken niet te bejaard was en of de sla naar den eisch was aangemaakt en verder of onze kleeding in overeenstemming met de omstandigheden was, of de strik van onze das er mee door kon, of wij onze vorken en messen op de goede manier hanteeren, of wij er den slag van hebben een verheven onverschilligheid voor te wenden, of wij de kunst verstaan op alle geestdrift uit de hoogte neer te zien, of wij aan alle geloof en hoop en liefde in voldoende mate afgestorven zijn..."

„Moeder..."

„Je brengt mij feiten, Henry, en ik wil je niet met ledige

handen laten heengaan. Ik stel er prijs op, je eenige prac-tische levensregels mee te geven op den weg."

„U stelt mij voor een moeielijk vraagstuk, moeder."

„Het is volstrekt geen vraagstuk. Wij leven van den arbeid van die indringers die wij verachten en onder wie de politie-stokken en de bajonetten de orde bewaren. Denk eens aan, Henry, die man, wiens hoofd ik heb zien stuk slaan, ver-diende negen dollars in de week om daarvan een gezin te onderhouden en zijn eenige misdaad was, dat hij een loon van twaalf dollars gevraagd had. Wij vrouwen verdienden zes dollars en onze misdaad was, dat wij er negen verlangden en de misdaad van Vanzetti was, dat hij ons hielp. Het gold de grootste en voorspoedigste touwfabriek van het land, die elk jaar een winst maakte van bijna drie millioen schoon. Wij kennen menige familie die van die winst leeft en niet behoeft te werken, — een heirleger van onnoozele zielen, die hun tijd zoek brengen met het verzamelen van vlinders of aardewerk, anderen zijn aan den drank en weer een ander beoefent de liefdadigheid . . . God zij hem genadig! Maar wie het zou aan-durven met de aandeelhouders eens een hartig woordje te spreken en hun voor te stellen te midden van hun arbeiders te gaan leven en in den waren zin leiders en gidsen en vrien-den voor hen te worden, de proef te nemen met een stelsel van medezeggenschap, zoodat de industrie zonder omwente-ling en geweld in waarheid democratisch kon worden, — van dien man zou het eenstemmig heeten, dat hij een bedroevend slechten smaak had en niemand zou er aan denken hem aan zijn tafel te noodigen."

De grijze oude vrouw was onder het uitspreken van haar redevoering opgestaan en liep nu in de kamer op en neer. Uit haar bewegelijkheid kon men opmaken, dat zij veel onder het volk verkeerd had. Zij begon nu de levensgeschiedenis van Sacco te verhalen, zooals zij die van hem gehoord had. Hij had aan de werkstaking in de Millford-gieterij deel-genomen, was bij die gelegenheid neergeslagen en achter slot en grendel gezet. De politie had haar gewone strijdwijze toe-gepast en er lustig op los geranseld, met de bedoeling de

arbeiders te ontmoedigen. Dit was in volkomen overeenstem=ming met de meening die de burgerij omtrent de nijverheid koesterde, — het was de „Amerikaansche methode", zooals de weduwe van Gouverneur Thornwell niet zonder bitter=heid opmerkte.

„Bedenk, Henry", vervolgde Cornelia, „dat al je afkeer van de indringers het feit niet ongedaan kan maken dat zij in Nieuw=Engeland tot het anarchisme bekeerd zijn. Nick was een volslagen onwetende knaap toen hij hier kwam en Bart was een godsdienstige dweper met een lichte neiging tot utopiën. Wanneer zij terroristen van de daad geworden zijn, dan hebben wij dat van hen gemaakt."

„Zij hebben hun wijsheid in een vreemde taal opgedaan, moeder, en waarschijnlijk hebben zij ook buitenlandsche modellen gevolgd."

„Dat is niet te ontkennen. Alleen, de daden van de men=schen worden niet bepaald door hetgeen zij in de boeken lezen, maar door de werkelijkheid van het dagelijksch leven. Meer dan van iets anders heeft Bart den invloed van den oorlog ondergaan. Het kapitalistische stelsel wilde hem in een uniform steken en hem uitzenden om zijn kameraden te vermoorden en daartegen heeft hij zich met alle macht verzet. Zoo lang ik met hem bevriend ben, is niets hem zoozeer ter harte gegaan als een einde te helpen maken aan den moord op de arbeiders ten bate van hun meesters."

„Meent hij dan den oorlog te kunnen afschaffen door de menschen met dynamiet in de lucht te laten vliegen?"

„De anarchisten van de daad zijn daarvan overtuigd. Zij meenen dat, indien slechts genoeg arbeiders hun leven wilden wagen en sterven als de martelaren van hun geloof, de uitbuiting weinig bekoring meer voor de kapitalistische klasse zou hebben. Of die meening al dan niet juist is, doet nu niet ter zake, het voornaamste is, dat zij die meening zijn toegedaan. En wanneer ik om mij heen zie, zou ik bijna gelooven, dat het den machthebbenden er om te doen is hen in het gelijk te stellen door hun alle vooruitzichten op herstel en beterschap te benemen. Jelui hebt de politiek be=

dorven en van een machine in werking een stuk oud-roest gemaakt. De wet is een vlechtwerk van spitsvondigheden geworden dat den arbeiders alle vrijheid van beweging benomen heeft. De dagbladen zijn tot een vergaarbak van leugens en sensatie-berichten ontaard. In de scholen wordt van niets anders dan van lichaams-oefening werk gemaakt. De kerk bekommert zich niet om maatschappelijke rechtvaardigheid..."

„Zoodat alleen het dynamiet nog redding kan brengen, niet waar?" Men hoorde een scherpen toon in de stem van den advocaat.

„Er staan twee wegen open voor den oproerling, Henry. Hij heeft de keus tusschen den dood in de verdrukking en den dood te midden van den strijd. Ik doe mijn best hun aan het verstand te brengen dat de eerste op den langen duur meer uitwerkt, maar het lukt mij niet altijd hen te overtuigen. Soms meen ik in de oogen van Bart te lezen dat het hem leed doet mijn raad niet gevolgd te hebben.

„Ja, dat begrijp ik. Die menschen blijven onder de wapens totdat zij gepakt zijn en dan worden zij plotseling apostelen van den vrede. Het doel van de gevangenis is dien overgang te bevorderen."

XI.

Dit tweegevecht met geestelijke wapens hield aan tot de komst van Betty en Joe die een schouwburg bezocht hadden en daarop naar huis gewandeld kwamen. Toen Betty vernam, dat haar oom verwacht werd, had zij onmiddellijk de reden van zijn komst geraden. En nu vond zij het grijze oude vrouwtje zittende in den fauteuil, bedroefd en vermoeid en den grooten advocaat omringd van drukwerk van allerlei formaat en het scheen haar niet twijfelachtig dat hier een aanvaller en een aangevallene was.

„Lieve grootje, is het hem gelukt u te overtuigen dat onze jongens bandieten zijn?... Of staat het al vast dat zij met dynamiet werken, oom?"

„Henry", zeide Cornela, „die jonge menschen zijn zoo slim dat ik niets voor hen verborgen kan houden."

„De pogingen van mijn familie," zeide Betty, „om mij op mijn drie-en-twintigste jaar in de kinderkamer op te sluiten, hebben jammerlijk schipbreuk geleden. Ik vermoed dat vader en oom Henry bij de politie hebben aangeklopt en nu alles weten wat van Nick en Bart gelasterd wordt. Misschien ben ik in staat u nog iets nieuws te vertellen, oom... Ik hoor, dat kapitein Proctor met alle getuigen gesproken heeft en nu overtuigd is, dat hij niet de menschen heeft die hij hebben moet, reden waarom hij met de zaak niets meer te maken wil hebben. Is dat waar?"

„Ik heb niet met Proctor gesproken", antwoordde de advocaat.

„Wanneer u dat wilde doen, zou dat voor ons van onberekenbaar nut kunnen zijn, oom. Gallivan, de hoofdman van de politie van South-Braintree moet zich hebben uitgelaten dat het heele proces een wassen neus was. Doe uw best hem aan den praat te krijgen. En laat Katzmann ons het adres bezorgen van Roy Gould, den man met het kogelgat in zijn overjas. En dan de getuigen die Mike Stewart naar het politie-bureau van Stockton gebracht heeft... Mij dunkt, dat u, die zooveel van ons houdt, ons hun namen behoorde te verschaffen."

Op het aangezicht van oom Henry speelde nog altijd de vriendelijke glimlach die hem reeds bij zoo menige gelegenheid van dienst was geweest. Bovendien stelde hij oprecht belang in het natuurverschijnsel dat in den regel als de „jongere generatie" wordt aangeduid. Hij staarde naar die bleek blauwe verschijning, met een blauw mandje, omgekeerd op haar kort geknipten jongenskop en het verbaasde hem, dat een meisje van wie een zoo sterke bekoring uitging, zich uitsluitend aan de zaak van de Bolsjewieken gewijd had.

„Grootje, u ziet er vermoeid uit," zeide Betty, „ men kan het u aanzien dat de zorgen u plagen. Hindert het u, dat de politie beweert, dat het geld naar Italië gestuurd is om daar een anarchistische omwenteling in het leven te roepen? Of

dat, nu is uitgekomen dat Bart en Nick bezig waren dyna=miet te verstoppen op den avond van hun gevangenneming?"

„Het schijnt dat mijn waarde nicht verwonderlijk op de hoogte is," merkte oom Henry op.

„Later, wanneer onze jongens op vrije voeten zijn... of in hun graf liggen, zal ik u alles vertellen wat ik van de Sacco=Vanzetti=zaak weet en dan zal het u toeschijnen dat u de gedenkschriften van Mata Hari leest. Uw nicht is de speur=hond van de sociale omwenteling. Zoodra de politie een nieuwen spion in haar dienst genomen heef, neem ik den man onder handen en herinner hem dat hij vóór alles Italiaan is en eindelijk biecht hij mij op wat hij de politie verteld heeft. Weet u dat zij in de prullemand van Lee Swenson een teekening hebben gevonden van de plek waar de schat van Sacco begraven is en dat drie mannen een heelen nacht in den tuin van mr. Kelly aan het graven zijn geweest?"

Henry Cabot Winters glimlachte nog altijd, maar de ernst van zijn stem stak daartegen af toen hij zeide:

„Het komt mij voor dat mijn nicht er niets bijzonders in ziet, wanneer menschen bij de ontploffing van een bom den dood vinden."

„Oom, zulk een dynamiet=aanslag verzinkt voor mijn ge=voel in het niet, vergeleken met de dingen, die ik in Europa heb bijgewoond en waaraan bejaarde staatslieden zich schul=dig hadden gemaakt wier borst met lintjes overdekt was."

„Dus omdat die staatslieden zich vergist hebben..."

„Er is hier geen sprake van een vergissing. Zij wisten zeer nauwkeurig wat zij verlangden en zij legden er de hand op. Ik heb het nu over de georganiseerde begeerigheid die men gewoon is vaderlandsliefde te noemen. Ik verafschuw iederen vorm van moord, maar het allermeest toch den moord uit hebzucht. De menschen, die moorden om den wil van het een of ander beginsel, onverschillig wat het zijn mag, die hun leven wagen voor hetgeen in hun oog het welzijn van den arbeider is, staan in mijn schatting hemelhoog daarboven."

„Zijn ook de bandieten daarin begrepen, lieve nicht?"

„Ik kan daarop alleen antwoorden, oom, dat de kleine

bandieten zich aan de wet vergrijpen en daarvoor gestraft worden, terwijl de groote bandieten de wetten maken en vrij uitgaan."

Cornelia was van oordeel dat het onderhoud verder ging dan wenschelijk was. Zij wist te goed, dat Betty het Jerry-Walker-geval op het oog had. Nog een minuut en die naam zou worden uitgesproken...

„Lieve Betty, zou je mij een genoegen willen doen?"

„Een genoegen, grootje? Maar bestaat er een grooter genoegen voor u dan uw eigen gedachten te denken en uw eigen leven te leven en heb ik u ooit die vrijheid misgund? Ik houd inderdaad zooveel van u, dat ik bereid ben alle strijdlustige opwellingen het zwijgen op te leggen en uw grijsheid te eeren... En wat u aangaat, oom, ik begrijp waar u heen wilt... U wenscht te weten of Nick Sacco misschien een van die dollemannen is, die meenen dat zij de maatschappelijke omwenteling kunnen klaarspelen door zich het geld van de rijken toe te eigenen. Ik heb daar lang en ernstig over nagedacht en mijn antwoord is dat ik het niet weet. En dat weet niemand met uitzondering van een kleine groep van degenen die hij in zijn vertrouwen genomen heeft. De spionnen die hun verzinsels bij de politie brengen, verdienen den kost door zich voor te doen als wetende, terwijl zij hoogstens vermoeden en de inlichtingen die uit die bron komen, zijn niet waard dat men er een oogenblik naar luistert. Ik kan dus niets anders zeggen dan dat ik weiger aan dat spel van gissen en raden mee te doen en geen lust heb met mijzelf een loopje te nemen. Ik weet dit éène en niets meer dan dat: de schuld van onze beide jongens is niet bewezen en hun proces is een klucht geweest. Ik meen dat al wie te goeder trouw is, niet meer van mij verlangen kan... Is dat nu een eerbiedig antwoord naar uw zin, grootje?"

„Ja, kindlief..."

„Dan is de zaak in orde. En wanneer het niet al te onbescheiden is, zou ik willen opmerken, dat u er zeer vermoeid uitziet en dat wij beter zouden doen dit onderwerp te laten

rusten en over aangenamer dingen te spreken. Mag ik hun het nieuws vertellen, Joe?"

Joe Randall was zich bewust dat hij het tot dusver zelfs nog niet tot de „aangetrouwde" hoedanigheid gebracht had. Hij zat in een hoek van de kamer een sigaret te rooken en antwoordde: „Wat zou ik daartegen kunnen hebben?"

„Nu dan, Joe heeft telegrafisch bericht ontvangen, dat de scheiding is uitgesproken en morgen aan den dag gaan wij dus trouwen. Dat is alvast een schandaal dat de familie niet langer boven het hoofd hangt en voortaan zullen wij geen dreigbrieven meer ontvangen... En wanneer Joe mij heeft thuisgebracht, hoeft hij niet meer een goed heenkomen te zoeken uit vrees voor mijn bloedverwanten die zich aan zijn aanwezigheid ergeren."

Henry Cabot Winters stond op en zeide met een hoffelijke nijging:

„Sta mij toe, dat ik heenga en u niet langer stoor."

„Neen, oom, wij zijn er tegen gehard en ik geloof zelfs dat wij die wrijving een weinig zullen missen... Ik ten minste want Joe is een ouderwetsche mijnheer uit Virginia... Ziet u niet dat hij een kleur krijgt?"

Het was zoo: Joe bloosde. Het hinderde hem dat Betty niet kon nalaten hun hartsgeheimen van de daken uit te roepen. Hij kende haar beweegreden: zij had zich nu eenmaal voorgenomen zich over haar doen en laten niet te schamen en zich deswege niet te verdedigen: haar liefde was er niet minder om dat zij niet in de kerk was ingezegend... Maar toch, niemand bloost voor zijn genoegen...

Henry Cabot Winters gedroeg zich onberispelijk. „Ik wensch u van harte geluk," zeide hij tot den bruidegom wien hij de hand toestak. Ondanks alles was de familie-band ongerept gebleven.

Cornelia omhelsde haar Bolsjewistische kleindochter en schreide daarbij stille tranen zooals geen rechtgeloovige het haar verbeterd zou hebben. Ook in de oogen van Betty zag men iets glinsteren, een alleszins verklaarbaar gevolg van den dwang dien zij zich had aangedaan. Vrouwen die zich nog

slechts sinds korten tijd hebben vrijgevochten, zijn niet in staat de machtige mannen van hun stam te trotseeren, zonder door een zeker gevoel van angst bekropen te worden.

„Stil... stil..., grootje," fluisterde de bruid haar in het oor. „Wij zijn nu geen steenen des aanstoots meer, maar toch hebben wij het goed gehad. Joe en ik hebben al te voren onze ruzie uitgevochten en wij trouwen zonder dat er een wolkje aan den hemel is."

XII.

Het huwelijk van Elizabeth Alvin met Jozef Jefferson Randell werd niet in de Drie-eenheids-kerk van Boston voltrokken. Er waren geen kinderen die rozen strooiden op hun pad, geen bruidsmeisjes gelijfstaffierd door bruidsjonkers, waardige discipelen van de onvolprezen Harvard-school. Neen, zelfs al de invloed van de Thornwells was niet toereikend geweest om den rector van de Drfie-eenheids-kerk te bewegen het huwelijk in te zegenen van een man die in alle stilte van zijn vrouw gescheiden was, zonder daaraan de ruchtbaarheid te geven die door de Episcopale kerk wordt voorgeschreven. En bovendien wilde Betty niets weten van hetgeen zij zich verstoutte een „poppenkast" te noemen.

De plechtigheid had plaats in de zoogenaamde Afgescheiden kerk, een vergaderplaats van ietwat zonderlinge mannen en vrouwen die het ideaal van alle broederschap vereerden zooals het zich in den persoon van „Broeder Jezus" belichaamd heeft. Zooals deze Hebreeuwsche volksmenner van den ouden tijd in een stal het levenslicht aanschouwd had, hadden zijn volgelingen een oude garage op Beacon Hill gekocht. Het gebouw onderging een volledige gedaanteverwisseling. De stukadoor werd te hulp geroepen, er werden trappen gebouwd en galerijen ingericht en eerlang werd binnen deze muren een geestelijk dynamiet toebereid dat bestemd was de bewoners van de Golf hartgrondig te ergeren. De zieleherder was een Christen van den nieuwen stempel, niet geheel ontbloot van humor en onmiddellijk

bereid een jong paar in den echt te verbinden dat zich aan geen enkele heilige wet bezondigd had.

Op een warmen namiddag in het begin van den herfst verschenen eenige auto's tegenover nummer 6 van Byron Street. Betty en Joe gingen daar binnen, vergezeld van Cornelia en een half dozijn andere oproerlingen van allerlei leeftijd. Ook de pers was vertegenwoordigd en droeg zorg dat van het roode bruidspaar eenige kiekjes werden genomen die voor de eerste bladzijde van de kranten bestemd waren. Een ver van alledaagsche gebeurtenis in deze omgeving was de aanwezigheid van den president van de Pilgrim National Bank en zijn vrouw, beiden gekleed alsof hier een heusch huwelijk voltrokken werd, beiden van een onverstoorbaren ernst en onbewust van het bestaan van verslaggevers en fotografen. Ook de oudere zuster van de bruid, mrs. Pris=cilla Shaw gaf blijk van haar belangstelling. Men zag haar omzichtig uit haar auto stappen en een ieder dacht het zijne bij den aanblik van haar kleeding die op een „blijde ver=wachting" scheen te duiden. Ook tante Clara Scatterbridge was op het appèl. Wel had men haar niet uitdrukkelijk ge=noodigd, maar zij beschouwde het als haar plicht de familie=banden in stand te houden en tekortkomingen met den mantel der liefde te bedekken. Afgezien van alle bedenkingen die daartegen geopperd konden worden, viel de wettigheid van het huwelijk toch niet te betwisten en de naam Thorn=well werd gereinigd van de smet die daarop gerust had. Dit was een verademing voor allen die daarbij betrokken waren en in dat licht gezien, kon men gevoegelijk een vertooning in een gewezen garage op den koop toe nemen.

Als vakgenooten van den bruidegom, wenschten zijn kol=lega's hem ridderlijk te behandelen en diegenen onder hen, die wisten dat hij reeds vroeger getrouwd was geweest, maakten geen melding van die bijzonderheid. Daarentegen legden zij den vollen nadruk op het maatschappelijk ver=schijnsel: de pers=agent van het Sacco=Vanzetti=Comité die in het huwelijk trad met een dochter van den alouden stam. Het jonge paar was voornemens de wittebroodsweken in een

fabriek door te brengen en zich aldus inlichtingen uit de eerste hand te verschaffen aangaande de levenswijze van de arbeiders. De dochter van den machtigsten bankier van Boston werkte in een fabriek van kartonnen doozen, voor een dagloon van nog niet twee dollars en zij had beloofd zich daarmee voor een jaar tevreden te stellen!

Toen de verslaggevers ter plaatse verschenen en den kostbaren auto van de Alvins aanschouwden en een niet minder voortreffelijk voertuig van de zuster van de bruid en een dito van de zuster van haar moeder, begonnen zij zich rekenschap te geven van de ontbindende kracht die van dit geval uitging. Dit was geen gebeurtenis die uitsluitend voor de naaste omgeving eenige beteekenis had: hier werd de bijl gelegd aan de wortels van de maatschappij. Niet ten onrechte beweerde de reporter van het Hearst-dagblad dat men hier met een „sociologisch huwelijk" te doen had. Met de vrijmoedigheid die den beoefenaars van dit vak eigen is, wendde hij zich tot den grooten bankier en vroeg hem zijn meening over de voornemens van zijn dochter ten opzichte van haar wittebroodsweken. De trotsche Rupert keek over het hoofd van den onbescheiden vrager heen, een wijze van beantwoording waartoe zijn lichaamslengte hem in staat stelde. Maar helaas, de moeder van de bruid bleek minder ervaren in de bejegening van de mannen van de pers zoodat zij de onvoorzichtigheid beging den man te woord te staan:

„Mijn echtgenoot wenscht ééns vooral niet in de dagbladen te worden aangehaald."

De verslaggever maakte zich de gelegenheid ten nutte en stelde een nieuwe vraag:

„Ik zou er prijs op stellen te weten of mr. Alvin en zijn dochter dezelfde meening omtrent de sociale questie zijn toegedaan."

„Over geen enkel onderwerp denkt mijn man eenstemmig met zijn dochter," antwoordde de aanzienlijke vrouw uit de hoogte.

Onnoodig te vermelden dat dit onderhoud den volgenden

morgen de gansche burgerij een vroolijk oogenblik verschafte.

Wie intusschen mocht meenen dat het geval hiermede was afgeloopen, zou daardoor slechts toonen omtrent de eigenaardigheden van de reporter-soort zeer onvoldoende te zijn ingelicht. De mannen van „de publieke meening" volgden het spoor van de bruid tot in de fabriek van de kartonnen doozen waar de „sociologische wittebroodsweken" zouden worden doorgebracht. Ook in haar woning lieten zij haar niet met rust vóórdat het hun gelukt was eenige kiekjes van haar te nemen, waarop zij met een huiselijk boezelaartje vereeuwigd was. Terwijl de jonge huisvrouw het eerste avondmaal voor hen beiden toebereidde, had zij zich aan een vraag-gesprek te onderwerpen dat bij voorkeur over netelige onderwerpen liep, als daar zijn: huwelijken op proef, liefde en persoonlijke vrijheid, beperking van de geboorten, sociale rechtvaardigheid, het geldende bankstelstel, kapitaal en arbeid...

XIII.

Een van de gebroeders McAnarney die het procureurs-werk verrichtten ten behoeve van de verdediging, knoopte een gesprek aan met den ouden mr. Ripley, den voorzitter van de jury die de vlag placht te salueeren. Bij die gelegenheid vernam hij dat de bedoelde jury-man in het bezit was geweest van revolver-patronen van dezelfde soort en afmeting als bij Sacco gevonden waren. Ripley zou ze gemerkt en naar de zitting van de jury meegebracht hebben om ze met de exemplaren van het proces te vergelijken. De advokaten van de verdediging juichten bij het vernemen van deze bijzonderheid waaruit bleek, dat bewijsstukken op onwettige wijze overgelegd en niet ter kennis van de verdediging gebracht waren. Maar het noodlot wilde dat Ripley zou sterven, nog eer het mogelijk geweest was hem in verhoor te nemen. De overige jury-leden erkenden desgevraagd de patronen gezien te hebben en ook de weduwe van Ripley liet zich in dien zin uit.

Het was de eerste van een reeks konklusies die allen de strekking hadden een nieuw proces noodig te maken en waarvoor de welgezinden gedurende zes jaren niet zouden ophouden te ijveren. Eerst kwam de „Ripley-conclusie", toen de „Daley-conclusie." Daley was de vriend van Ripley die van het gesprek in het station gesproken had en van de verzuchting van Ripley: „Zij hadden al sinds lang ergens moeten hangen"

Daarna was een brief ingekomen van Frank Burke, den eigenaar van het glasblazers-tentje, die mededeelde, dat hij Roy Gould den koopman in scheerzeep tegen het lijf was geloopen. Eindelijk zou dus het raadsel van het kogelgat worden opgelost! Gould had al dien tijd in Nova Scotia vertoefd en nu bevond hij zich in Portland. Fred Moore sprong onmiddellijk in een trein en de vrienden van de goede zaak verkeerden in de hevigste spanning. Het bericht bleek juist te zijn: Gould was op een afstand van vijf of tien voet geweest van den bandiet die — terecht of ten onrechte — door sommigen voor Sacco gehouden was en die bandiet had op hem geschoten met het bekende gevolg voor zijn overjas. Gould bracht een bezoek aan de gevangenis van Dedham en toen hij Sacco oplettend had aangezien, verklaarde hij, dat hij den man nooit te voren gezien had en deze niet het minst op den bandiet geleek.

Vandaar berichten met groote letters in de bladen van Boston: „Nieuwe bewijs-stukken in de Sacco-zaak", vandaar de hoop die in alle harten ontwaakte. Men mocht aannemen dat een nieuw proces zou worden aangevangen. Neen, het was niet denkbaar, dat men een man terecht zou stellen, wetende, dat bewijzen van die belangrijkheid met opzet aan de jury onthouden waren. Want daarop kwam de zaak inderdaad neer: de koopman in scheerzeep had zijn naam aan een politie-ambtenaar opgegeven en de bedoelde ambtenaar had verklaard, dat hij zoowel de plaatselijke als de staatspolitie daarvan in kennis had gesteld. Met name was kapitein Proctor daarvan ingelicht.

Overijverige jonge radicalen waren geneigd de beteekenis

van het geval te overschatten en dientengevolge werden zij niet moede persberichten te verspreiden, vlugschriften op te stellen en circulaires rond te zenden, maar tot hun teleur=stelling moesten zij ervaren, dat zij de eenigen waren, die belang stelden in het geval. De groote meerderheid van de burgerij verlangde niets liever dan de zaak onder de hoede van de gestelde machten te weten, hetgeen in de gegeven om=standigheden beteekende, dat verklaringen opgemaakt en onder eede bevestigd werden om daarna te worden onder=worpen aan het oordeel van rechter Thayer die ze gedurende een jaar onder zich zou houden en vervolgens afdoen met een van zijn vermaarde beslissingen waarin de stand van zaken averechts werd voorgesteld, alle verband tusschen vraag en antwoord verbroken was en den advocaten van de verdediging beweringen werden toegedicht, die nooit bij hen waren opgekomen.

In dit bijzondere geval was de beslissing van den ouden rechter van dien aard, dat men zich bezorgd afvroeg of de haat den ouden man tot waanzin gedreven had. Zijn af=wijzende beschikking ten opzichte van de conclusie was in de volgende bewoordingen vervat:

„Voormelde Gould heeft, volgens zijn verklaring, Sacco niet gezien van den 15den April 1920, den dag van den moord, tot den 10den November 1921, den dag van zijn bezoek aan de gevangenis van Dedham, met andere woorden, hij moet gedurende achttien maanden in zijn herinnering een getrouw beeld van Sacco bewaard hebben, waarbij in aan=merking te nemen is, dat hij voor zijn waarneming niet meer dan enkele seconden tot zijn beschikking gehad heeft."

Web Thayer schreef deze woorden en las ze overluid en gelastte dat zij in het register zouden worden ingeschreven, tegelijk met de verklaring van Gould, waarin op de stelligste wijze was vastgelegd, dat Gould den 15den April 1920 Sacco niet gezien had en dit niet alleen, maar dat hij hem nooit gezien had vóór zijn bezoek aan de gevangenis van Dedham, achttien maanden na de misdaad en drie maanden na de uitspraak.

XIV.

Laat ons thans de „Pelzer-conclusie" van naderbij bezien. Louis Pelzer was de half-wijze Joodsche schoenmaker die gedurende zijn verhoor een luidruchtige rol vervuld en beweerd had, Sacco herkend te hebben toen hij hem vele maanden na de misdaad ontmoet had. Bij die zelfde gelegenheid had hij toegegeven dat hij een speurder van de verdediging had voorgelogen. Thans verklaarde Pelzer, dat hij niet geacht wilde worden Sacco herkend te hebben en dat zijn bewering van „een sprekende gelijkenis" hem in den mond was gelegd door den waarnemenden districtsprocureur, mr. Harold Williams. Ter wille van de volledigheid zij hier vermeld, dat voormelde rechterlijke ambtenaar weldra met een aanzienlijke bevordering beloond zou worden.

Thans volgt de „Goodridge-conclusie". De drager van dien naam was de belangrijkste getuige à charge wiens strafregister voor de jury geheim was gehouden, dank zij den goeden zorgen van de samenzweerders Katzmann en Thayer. Het gelukte de verdediging zich een volledige wetenschap te verschaffen omtrent dezen oplichter die onderscheiden vonnissen te zijnen laste had, daarbij gevoegd de namen van de vele vrouwen die hij getrouwd had en een aanklacht wegens diefstal van een paard, in den staat New York gepleegd. Bij het onderzoek dat hij had ingesteld, verbaasde het Moore niet weinig, dat deze aartsbedrieger door de overheid met rust gelaten werd en noch in Maine, noch in New York, noch in Massachusetts de machine van het recht tegen hem in beweging gebracht kon worden. Moore, die een Ier en derhalve licht ontvlambaar was, haalde zich wegens zijn optreden te dezer zake een scherpe berisping van de zijde van den rechtvaardigen Thayer op den hals... En ziedaar, de eenige zichtbare uitwerking van de „Goodridge-conclusie".

Thans hebben wij 'n oogenblik bij de „Andrews-conclusie" stil te staan. De zoon van Lola Andrews was ontdekt. Evenals zijn moeder was hij in den staat Maine woonachtig. Hij verklaarde zich bereid tot een ontmoeting met zijn

moeder, die als kellnerin den kost verdiende. Hij herinnerde haar aan verscheiden aandoenlijke avonturen waarin zij een rol vervuld had en het gevolg van die opfrissching van haar geheugen was, dat zij in zwijm viel, alle zelfbeheersching verloor en eindelijk verklaarde, dat haar getuigenis tegen Sacco haar was ingeblazen. In tegenwoordigheid van twee bekende leiders van de arbeiders, onderteekende zij een verklaring, luidende, dat zij bij haar verhoor Sacco bezwaard had omdat de openbare aanklager kennis droeg van bij-zonderheden van haar particulier leven die zij niet aan de openbaarheid wenschte prijs te geven en dat zij gehandeld had onder den druk van bedreigingen die met deze bijzonder-heden in verband stonden. Zij noemde de vier mannen die zij daarbij op het oog had en hun namen waren: Mike Stewart, de uitvinder van het „stelsel", Brouillard, een amb-tenaar van de politie, mr. Harold Williams die een bevorde-ring in uitzicht had en de districtsprocureur mr. Frederick C. Katzmann.

Opnieuw meenden de vrienden een straal van hoop te zien lichten. Tot dusver was Lola Andrews een van de steunpilaren van de beschuldiging geweest en ten aanhoore van de jury had Katzmann haar den lof toegezwaaid:

„Ik kan mij niet herinneren ooit een getuige gezien of gehoord te hebben van de kracht van Lola Andrews."

Zelfs de kapitalistische dagbladen konden dit niet zonder een woord van protest laten voorbijgaan. De Bostonsche „American" beweerde dat óf Lola krankzinnig was óf iemand ten bureele van den districtsprocureur achter slot en grendel behoorde gezet te worden als verdacht van poging tot moord. De hoofden van de politie van den staat Massachusetts vonden hierin aanleiding, niet zichzelf aan te klagen, maar Lola en Louis te dwingen nieuwe verklaringen af te leggen waarin zij hun vorige verklaringen herriepen, als zijnde af-gedwongen door bedreigingen van de zijde van de advo-caten van de verdediging.

XV.

De Groote Dichter, die het werelddrama niet alleen ontwerpt, maar ook verwezenlijkt, was blijkbaar voornemens een volmaakt treurspel op te voeren dat tegelijk een volledige proeve van klassejustitie te zien zou geven, en de zaak van Sacco-Vanzetti was bestemd de stof daartoe te leveren. In dit verband kan het zijn nut hebben een antwoord te zoeken op de vraag: wat zou er in den vromen Puriteinschen staat Massachusetts gebeuren indien een rijke een moord beging? Terwijl Sacco en Vanzetti gevangen zaten en op de behandeling van hun zaak wachtten, gebeurde het dat een arme duivel, van Zweedsche afkomst en luisterende naar den naam van Johnson, in het bezit van een vrouw en twee jonge kinderen, maar zonder werk, geen voedsel en geen kolen in huis midden in de Januari-maand, voorzien van een zaag en een kruiwagen zich toegang verschafte tot een boschrijk landgoed met het doel zich een deel van het afgevallen hout toe te eigenen dat op den grond verspreid lag. De bejaarde eigenaar van het landgoed was een lid van de bekende familie Cunningham, een naam die in het voorname stadje Milton een goeden klank had. Trotsch op zijn naam en niet minder op zijn bezittingen, nam hij een geweer en schoot den ongewapenden Zweed in den rug. De moordenaar werd gevangen genomen en naar de gevangenis van Dedham gebracht. Daar sleet hij acht dagen in een cel in de nabijheid van Sacco en werd toen met veel plichtplegingen tegen borgtocht ontslagen.

Toen Cornelia haar gedachten over de justitie van Massachusetts den vrijen loop liet, had zij zich voorgesteld hoe een rijke, die zich aan moord had schuldig gemaakt, ontoerekenbaar zou worden verklaard. Maar het onderhavige geval van Cunningham was haar een bewijs dat haar verwachtingen van het ontzag voor de wet nog te hoog gespannen waren. De families van het blauwe bloed houden hun krankzinnige bloedverwanten verborgen in den vleugel van 'n oud huis en stellen zich niet bloot aan het brandmerk

dat van een openbare rechtsverhandeling onafscheidelijk is. Gedurende dertien maanden werd de man, die den dood van Johnson op zijn geweten had, in geen enkel opzicht lastig gevallen. Eindelijk, toen er gegronde reden was te verwachten dat de openbare meening zich niet meer warm maakte over het geval, werd zijn zaak aanhangig gemaakt in het gerechtsgebouw van Dedham waar Sacco en Vanzetti in tegenwoordigheid van de jury hadden terecht gestaan. Zoodra hij de zekerheid bekomen had, dat de beschuldigde noch anarchist, noch ongeloovig, noch dienstvluchtig was, werd de strenge mr. Katzmann vriendelijk en zachtmoedig en het einde was, dat de doodslager werd vrijgesproken.

Voorts was het een onmisbaar element in het drama van Sacco-Vanzetti dat de slachtoffers slag op slag de bewijzen ontmoetten van de omkoopbaarheid van hun vervolgers. In den loop van zes jaren zouden nog drie malen afgezanten van hooger hand zich tot de verdediging wenden om wie het aan mocht gaan, aan het verstand te brengen dat het toch al te dwaas was aanzienlijke bedragen aan advocatenloon en drukwerk te verspillen, terwijl de kleinigheid van vijftigduizend dollars, mits in de bevoegde hand uitgeteld, voldoende zou zijn om de beide vrienden in vrijheid te doen stellen. En ingeval de jonge radicalen mochten weigeren te gelooven dat deze afgezanten inderdaad de macht bezaten waarop zij zich beroemden, was het Coakley-Pelletier-schandaal bij uitstek geschikt allen twijfel dienaangaande het zwijgen op te leggen. Maanden achtereen stonden de nieuwsbladen vol met teekenachtige bijzonderheden van de misdaden en de liefdes-avonturen waarin Bostonsche millionnairs betrokken waren en deze mededeelingen werden aangevuld door een opgave van de geldsommen die zij aan politieke leiders en ambtenaren hadden uitbetaald.

Dan Coakley was advocaat en aanhanger van de democratische partij en gedurende ongeveer twintig jaren had hij over de stad Cambridge den baas gespeeld. Hij was een man van een veelzijdige vaardigheid hetgeen onder meer hieruit blijkt, dat hij zijn maatschappelijke loopbaan als bestuurder

van een autobus begonnen was. Wij achten ons verplicht hierbij te voegen dat hij zijn baantje had neergelegd, toen de onderneming een toestel had ingevoerd waarmede de ont=vangsten gecontroleerd konden worden. Op zijn rijbewijs had de directeur aangeteekend: „Ontslagen wegens plicht=verzuim." Later had Dan dit document laten omlijsten en het aan den muur van zijn kantoor opgehangen. In dienzelf=den tijd belastte hij zich met de leiding van schadever=goedings=processen die de onderneming op een verlies van honderd=duizenden dollars kwamen te staan. Het spreekt van zelf, dat hij een warm patriot was. Ook had hij uit eigen middelen de reis= en verblijfkosten betaald van de Massachusetts=afvaardiging naar het democratische kies=college in San=Francisco waar zij ongehinderd hun stem konden uitbrengen op den kwaker=procureur=generaal die zich de uitroeiing van de Rooden tot levenstaak had gesteld. Al wie zich in ernstige moeilijkheden mocht bevinden, kon zeker zijn van de eene of andere zijde den raad te hooren:

„Spreek eens met Coakley."

De districtsprocureur van Suffolk, waartoe ook de stad Boston behoort, was Joe Pelletier. Het is opmerkelijk, dat alle politieke kopstukken van Massachusetts met een ver=korten voornaam worden aangeduid, met uitzondering van degenen die zich in het bezit van een groot vermogen ver=heugen. Ook Joe was een vurig patriot en verzuimde nooit de gelegenheid een hartelijk woord te wijden aan God, Vader=land en Paus. Hij was de raadsman van de Ridders van Columbus, een genootschap dat onder de hoede van de Katholieke Kerk staat, en tot belooning voor bewezen dien=sten had de Paus hem in den adelstand verheven. Het was zijn specialiteit de aanklachten af te koopen die tegen ver=mogende misdadigers werden ingebracht, onverminderd de rechten van den advocaat van den beschuldigde.

Dit was reeds vele jaren aan den gang, onder de stil=zwijgende bescherming van de vlag en het kruis, totdat het bondgenootschap overmoedig begon te worden en zelf de gevallen op touw ging zetten. Dit kon er nog mee door zoo=

lang het anarchistische indringers betrof, maar het werd een geheel andere zaak wanneer het er op aankwam, rijkeluis-zoontjes door vrouwen in een valstrik te laten lokken en in het juiste oogenblik detectives bij de hand te hebben die de deur openbraken en zich met behulp van het fotografietoestel een onweerlegbaar bewijsstuk verschaften. De combinatie had een staf van regelmatig bezoldigde vrouwen en drie woningen in de stad tot haar beschikking. Zelfs was een geval bekend, waarin het slachtoffer geen kennis droeg van de aanwezigheid van de vrouwen die verdekt opgesteld waren, en een ander geval van iemand, wien op zijn sterfbed een bedrag van veertigduizend dollar was afgedreigd.

Kort nadat Jozua Winters in de val geloopen was, hadden de mannen van het blauwe bloed besloten een einde aan de afpersingen te maken. Men kwam bijeen in de Union Club en had het geluk een burger te vinden, die niets op zijn geweten had en dien men overreedde zich voor het gevaarlijke baantje te leenen. Het was de directeur van de Maatschappij voor Bewaargeving en Godfrey L. Cabot was zijn naam en laat ons er bij voegen dat die naam een gemeenzamen klank had voor de lezers van de nieuwsbladen van Boston. Men mag aannemen, dat de combinatie omtrent zijn plannen volledig was ingelicht en vandaar dat zij hem lagen legde, die ons ongelooflijk zouden toeschijnen indien de waarachtigheid van ons verhaal niet behoorlijk gestaafd was. De heer Cabot zag kans een fonograaf in het kantoor van Coakley binnen te smokkelen en een spion te huren die zich door Coakley in dienst liet nemen en zijn diensten verleende bij het omkoopen van Pelletier. De spion werd gevangen genomen en Godfrey L. Cabot werd beschuldigd iemand voor omkooperswerk gehuurd te hebben. En het toppunt van dit vermakelijk geval was dat Coakley den spion gehuurd had met de bedoeling Godfrey behulpzaam te zijn als tusschenpersoon bij het omkoopen van Joe Pelletier.

Dit schandaal verschafte een rijken voorraad van onderhoudende stof voor de lezers van de Bostonsche dagbladen. Dames van een verdachte levenswijze lieten zich overhalen

haar wederwaardigheden te vertellen, terwijl een stenograaf achter een kamerschut verborgen was. Aanzienlijke burgers van leeftijd konden het verdriet van hun geldverlies niet te boven komen en moesten in een zenuwlijdersgesticht worden opgeborgen. Eigenaars van hotels zagen zich genoodzaakt hun eigendom voor een klein deel van de waarde van de hand te doen. Er ging bijna geen dag voorbij waarop niet de een of andere millionnair aan de kaak werd gesteld. Er volgde een reeks van geruchtmakende processen met ge=tuigen die door de beroemdste advocaten waren afgericht. Jim Redd, lid van den Amerikaanschen Senaat, verdedigde zijn democratischen collega en donderde met zijn machtige stem: „Is deze helsche vervolging door godsdienstige voor=oordeelen in het leven geroepen? Moet in die richting de drijfveer van Cabot en zijn trawanten gezocht worden? Be=wegen zij daarom hemel en aarde bij het zoeken naar hun getuigen? Het is mij niet bekend, maar ik verklaar onom=wonden, dat ik nog nooit een dergelijk snuffelen en wroeten in het verleden heb bijgewoond, zulk een schandaalzucht als hier aan den dag is gekomen."

Niet minder welsprekend was de procureur=generaal, die daarna het woord nam en den raadsman van de Ridders van Columbus in een aan de klassieken ontleende beeldspraak aan de algemeene verachting prijsgaf.

„Het zwaard der gerechtigheid was in zijn handen geplaatst en hij heeft het tot den knuppel van een roover verlaagd. De weegschaal van het recht heeft hij misbruikt om daarmede de waarde van gekochte gunsten af te wegen. Hij heeft den invloed van zijn gewichtig ambt voor het hoogste bod ver=kwanseld. Ter wille van zijn persoonlijk belang heeft hij den misdadiger in bescherming genomen en den onschuldige bemoeilijkt. Hij heeft zijn eer en zijn eed zoover vergeten, dat hij schande over de rechtsbedeeling heeft gebracht. Hij heeft het gewaad van de gerechtigheid door het slijk gesleurd, zijn voordeel boven zijn plicht gesteld en ten slotte als Ezau zijn eerstgeboorte=recht voor een schotel linzen verkocht."

Geen wonder dat de procureur=generaal zijn leven niet

genooten? Het zijn de vertegenwoordigers van het kapitaal, de bevoordeelden van tram- en licht-concessies. Mogelijk ontzegt gij alle beteekenis aan die vriendschap. In dat geval breng ik hulde aan uw argeloosheid, maar ik voor mij moet bekennen meer achterdochtig te zijn."

Zoo sprak Joe, de vriend van het volk, die weldra voor diezelfde rechtbank gedagvaard zou worden. En daarbij was het hem bekend dat zijn vonnis reeds in geheime bijeenkomsten in diezelfde Union Club was vastgesteld.

HOOFDSTUK XVI.

Het wettelijk uitstel.

I.

Webster Thayer was bezig de onderscheiden conclusies te overwegen, die op een nieuw proces aanstuurden en Bartolomeo Vanzetti bevond zich in de gevangenis van Charlestown en vervaardigde auto-plaatjes, terwijl hij in zijn zoogenaamd vrije uren zich op de hanteering van het Engelsche proza toelegde. Hij schreef een uitvoerige memorie over het Plymouth-geding, waarvan hij onmiddellijk het gewicht beseft had, inzoover daarbij een omschreven doel had voorgezeten. Daarna begon hij zijn „Leven van een Proletariër", — de geschiedenis van zijn eigen leven, aanvankelijk in het Italiaansch geschreven en later met behulp van zijn vrienden in het Engelsch vertaald. In een van zijn brieven aan Cornelia zeide hij daarvan:

„Ik ben daarvoor zoo uitbundig geprezen, dat ik moet oppassen mij niet te laten bederven."

De geschiedenis van Nieuw-Engeland verhaalt, dat de oproerling Thoreau weigerde belasting te betalen aan een regeering die voortvluchtige slaven gevangen nam. Hij werd in verzekerde bewaring genomen en op zekeren dag kwam zijn vriend Emerson hem bezoeken. Zijn eerste vraag was:

„Henry, waarom ben je hier?"

En het antwoord was:

„Waldo, waarom ben je niet hier?"

Deze anecdote werd in de herinnering teruggeroepen door een schrijver, die Vanzetti in zijn cel bezocht had en nu zijn bevindingen mededeelde. En zijn slotsom was:

„Nu als toen toeft de edelste ziel van Massachusetts in de gevangenis."

Ziehier het antwoord van Vanzetti:

„Ik begrijp en waardeer de redenen die u bewogen hebben mij ver boven mijn geringe verdiensten te prijzen. Indien er

iets goeds in mijn binnenste mocht leven — dan zou mij dat ten zeerste verheugen, maar ik weet te goed dat ik uw lof niet verdien. Ik vermoed, dat er binnen deze muren die mij van de groote wereld gescheiden houden, menschen gevonden worden die veel beter zijn dan ik. Ik ben een eenvoudig man en schrijf voor de eenvoudigen van ziel in de hoop den vrede en de vrijheid te bevorderen. Wat zou ik beters kunnen doen dan de menschen van eenvoudige, maar onbekende waarheden te overtuigen?"

Met alle middelen trachtte hij zijn kennis te vermeerderen en met oordeel des onderscheids te lezen.

„Gisteravond heb ik een hoofdstuk van de „Zielkunde" van William James gelezen. Ik had onmiddellijk den indruk dat ik met een waarlijk groot man in aanraking kwam. Hij spreekt met denzelfden eenvoud als Reclus. Ik voel den dorst naar kennis in mij ontwaken."

Hij bestudeerde de verschijnselen van zijn eigen revolutionnaire beweging en zond zijn bijdragen aan de anarchistische pers.

„Voorloopig ben ik overladen met werk. Vandaag heb ik mijn middagmaal niet aangeroerd, maar de laatste hand gelegd aan de vertaling uit het Engelsch in het Italiaansch van een tamelijk lang artikel. Daarbij hoop ik binnenkort gereed te komen met een opstel over „Syndicaten en Syndicalisme". Ik heb een historisch en theoretisch overzicht in briefvorm over dat onderwerp geschreven. Ik heb veel goeds daarvan mogen hooren en eindelijk heeft een syndicalist daarop geantwoord met een artikel waarvan ik niet veel goeds kan zeggen."

Zijn eerzucht reikte steeds verder en hij nam zich voor een roman te schrijven. Het zou de geschiedenis worden van een landverhuizer en hij omschreef zijn bedoeling aldus: „een geschiedenis die werkelijk gebeurd is en waarbij ik de rol van toeschouwer vervul." Als titel had hij gekozen: „Gebeurtenissen en Slachtoffers" en zijn plan nam steeds vaster vormen aan. Hij was niet tevreden met de vertaling die door vrienden bezorgd was en schreef een groot gedeelte nog ééns in

zijn eigen Engelsch. Zoo zocht hij al tastende den weg in den doolhof van vreemde talen. En toen het werk voltooid was, schreef hij:

„Dit alles is nog slechts een voorproefje van de moeilijkheden die aan alle letterkundig werk voorafgaan. Ik heb hierbij dan ook geen ander doel gehad dan mij te oefenen en ik meen te bespeuren dat mijn vaardigheid een weinig is toegenomen. De feiten die ik heb medegedeeld, zijn werkelijk gebeurd. En de denkbeelden die ik ontwikkeld heb, hebben althans de verdienste oprecht gemeend te zijn."

II.

Die beste brave Bart! Beminnelijk, zonderling, met een lichte neiging tot dweepzucht, ietwat grillig, maar ook in de gevangenis-cel dezelfde man dien Cornelia in het gezin van de Brini's gekend had, bij de wandelingen langs het strand en in het bosch van Plymouth. Wat was hij dankbaar voor de moeite die zijn vrienden zich getroostten om hem voort te helpen, ofschoon zijzelven in de schrijfkunst allerminst bedreven waren. In een brief aan Mrs Evans schreef hij:

„Het is nu al eenige jaren geleden dat een arme drommel meende iets te zeggen te hebben en een artikel schreef dat hij aan een weekblad inzond. In den begeleidenden brief wendde hij zich tot den directeur en zeide: Ik heb de woorden neergeschreven en reken thans op U voor het plaatsen van de leesteekens. — Om het geschrift toonbaar te maken, getroostte de redacteur zich een eindeloozen arbeid en toen hij dien voltooid had, schreef hij den auteur: „Een volgenden keer wanneer gij mij een artikel ter plaatsing mocht zenden, zou ik U willen verzoeken de leesteekens voor Uw rekening te nemen en de woorden aan mij over te laten."

Het was niet gemakkelijk in het leven te blijven voor wie vijftien-en-een-half-uur per etmaal in een gevangenis-cel doorbracht. De vrienden van Bart lieten het hem aan goeden raad niet ontbreken en hij zelf was er steeds op bedacht dit tekort te verhelpen. Hij las de geschriften van een Amerikaanschen

specialist in alwetendheid en merkte naar aanleiding daar=
van op:

„Er is een zekere A. Brisbane die mij niet met rust laat. Eenige maanden geleden heb ik in een boek over lichaams=verzorging gelezen dat de zittende houding een voor de gezondheid schadelijke gewoonte is en een mensch zich behagelijker voelt naarmate hij meer staat. Nu ben ik er op gesteld mij aangenaam te voelen en daarom heb ik dien raad ter harte genomen. Maar nu komt die mijnheer Brisbane mij vandaag vertellen, dat wij niet beter kunnen doen, dan zooveel mogelijk te liggen. Op die wijze weet ik waarlijk niet wat ik in het belang van mijn gezondheid te doen heb. Tot dusver heb ik bij het lezen altijd overeind gestaan, als een olifant die tegen den muur van zijn hok leunt, maar nu zal ik misschien eens de proef met het zitten gaan nemen. Ten slotte is er geen beter middel om een mensch tegen on=gemakken en stoornissen te beschermen, dan hem te dooden, terwijl hij zich nog in een goede gezondheid verheugt. Wees verzekerd van mijn dankbaarheid en geloof mij steeds..."

Onder alles en ondanks alles bleef hij trouw aan zijn liefde voor de open lucht en voor al wat daar te vinden was. In dien zomer bracht Cornelia eenigen tijd door bij vrienden op het land, in de nabijheid van de doozen=fabriek, waar Betty en Joe werkten. Omdat zij de nadeelige gevol=gen van den langdurigen werkdag ondervond, besteedde zij een deel van haar vrijen tijd aan arbeid in de buitenlucht en natuurlijk liet zij niet na Bart daarvan het een en ander te vertellen. Bart antwoordde haar:

„U hebt mij daarvan een gezellig tafreel opgehangen. Het zou mij buitengewoon vermaken, u in uw tuin aan het werk te mogen zien. Ja, het doet mij altijd genoegen een vrouw met handenwerk bezig te mogen zien. Het is mij ontelbare malen gebeurd dat ik de bijl van de vrouw wegnam en zelf aan het hakken ging. Intusschen erken ik gaarne dat u weet hoe een asperge=bed moet worden aangelegd, terwijl ik in dat opzicht volkomen onwetend ben. Dat is een gebrek waar=over ik dikwijls heb nagedacht, want ik houd veel van asper=

ges en wanneer ik daartoe in de gelegenheid was, zou ik ze gaarne willen kweeken. Nu weet ik tenminste tot wie ik mij om een lesje zou kunnen wenden en wanneer dat eens mocht gebeuren, dan zou u een voortreffelijken werkman aan mij hebben. Dan zou u ook ondervinden hoe blijmoedig ik gebleven ben. Ondanks alles voel ik mij nog altijd als een kind. Ik zing en speel en scherts... Met dat al is het een moeilijke reis, maar met vereende krachten zullen wij misschien toch een veilige haven bereiken."

III.

Nog steeds werden nieuwe bewijzen ontdekt en nog steeds werden conclusies tot hooger beroep bij Rechter Thayer ingediend. De verdediging vond een deskundige in vuurwapens, die onder een sterk vergrootenden microscoop den zoogenaamden „doodelijken kogel" onderzocht had, waarna hij als zijn meening te kennen gaf, dat deze kogel met de revolver van Sacco niets uitstaande kon hebben. Het antwoord op dit betoog behoefde den openbaren aanklager niet moeilijk te vallen: ook hij had geld tot zijn beschikking en daarvoor waren deskundigen verkrijgbaar. Voorts werden er lange verklaringen ingezonden, vol vak-termen en wiskunstige formules. Van het begin tot het einde kon een leek zich van deze beide waarheden verzekerd houden: dat elk rapport van elken deskundige in lijnrechten strijd zou zijn met een ander rapport van een anderen deskundige, — en ten tweede dat Web Thayer den deskundige van zijn kant gelooven en dien van de tegenpartij verkeerd aanhalen zou.

Deze teekeningen en verklaringen werden onder den gemeenschappelijken naam van „conclusie-Hamilton" aangeduid. Hierop volgde de „Proctor-conclusie", — een verbazingwekkende geschiedenis, die te midden van de vrienden als een bom ontplofte. De verdediging had een aanwinst gedaan in den persoon van den advocaat William G. Thompson en het toeval wilde, dat hij reeds vroeger met kapitein Proctor in aanraking was geweest. Hij ging Proctor opzoeken

en onderhield zich met hem en werkte op zijn geweten, met het gevolg, dat de oude man de heele geschiedenis van zijn aandeel in het komplot er uit flapte. Thompson noodigde hem uit dit alles in tegenwoordigheid van Rechter Thayer te herhalen en Proctor antwoordde daartoe bereid te zijn, mits dit hem door den rechter verzocht werd. In zijn overgrooten ijver wendde Thompson zich onmiddellijk tot Thayer. Hij was er zoo zeker van, dat het den rechter bovenal om de waarheid te doen was en haar het laatste woord wenschte te laten... Tot zijn bittere teleurstelling kwam hij tot de ontdekking dat Thayer hoegenaamd niet naar een onderhoud met Proctor verlangde.

„Wij zullen deze zaak met getuigen-verklaringen afdoen", zeide hij herhaaldelijk.

Intusschen meenden de jonge radicalen, dat de onthulling van Proctor een onverwachte wending aan de zaak gegeven had. Helaas, zij zouden weldra ondervinden, dat wat zij voor een dynamiet-bom gehouden hadden, voor de overgroote meerderheid van de burgers van Massachusetts nauwelijks iets meer dan een voetzoeker geweest was. Dit was het tijdperk van Harding-Coolidge en de leden van de Ohio-bende waren onbeperkte gebieders over het volk. De petroleum-koningen hadden zich van den reserve-voorraad meester gemaakt en het Veteranen-Departement, dat ondersteld werd de slachtoffers van den grooten oorlog te verzorgen, had eenige honderden millioenen verduisterd. Het wachtwoord van de regeering was buit en nog eens buit en de macht van de geheime politie en van de ambtenaren van den procureur-generaal, werd misbruikt om allen die de plundering trachtten te beletten, in bedwang te houden. In zulk een wereld moest het wel bijna onmogelijk zijn een weinig aandacht te wekken voor het onrecht dat aan een paar arme stakkers bedreven werd en ook wanneer dit gelukte, dan volgde daarop onmiddellijk het parool van den vlag-salueerenden voorzitter:

„Zij hadden al lang ergens moeten hangen."

En in Boston was het niet beter dan elders gesteld. De

stad had wederom een Iersch=Katholieken burgemeester, die door een van zijn vijanden beschreven werd als: verwaand, lafhartig, wreed en oneerlijk. De loonstaten van de werken van de stad werden aangevuld met de namen van duizenden denkbeeldige arbeiders en de politie verschafte zich met geweld toegang tot de groote magazijnen, waar zij vervaar=lijke drinkgelagen aanlegde. De politie van den Staat hield zich onledig met de verbeurd=verklaring van drank en den verkoop daarvan, hetgeen een zeer bevredigende winst af=wierp. Had het tot dusver geheeten: „Zooeven uit de stoom=boot gelost", — dan zou het voortaan zijn: „Van den voor=raad van het Staatshuis". Het was als een opklimmende reeks van plunder en buit, tot de hoogste trede, waar de millioenen werden omgezet en de groote bankiers de lakens uitdeelden. Zij verstonden bij uitstek de kunst met behulp van zooge=naamde leeningen de leden van de wetgevende macht naar hun hand te zetten en nog onlangs hadden zij een wet weten door te drijven, waarbij het tarief van den Lucht=spoorweg verhoogd werd. En niemand die er aan dacht Rupert Alvin en zijn kliek van de Pilgrim National Bank deswege lastig te vallen, niemand met uitzondering van Thomas Niland, een onafhankelijk lid van de wetgevende macht die een betooging op touw zette waarvan de dagbladen van Boston evenwel om licht te bevroeden redenen geen kennis wenschten te nemen.

IV.

De Jerry=Walker=zaak kwam aan de beurt. Meer dan vijf jaren nadat zijn eigendom hem ontnomen was, werd de vilt=fabrikant in de gelegenheid gesteld zijn grieven bij een jury te bepleiten. En tegelijkertijd werd het publiek ingelicht omtrent hetgeen de groote bandieten zich in den staat Massachusetts konden veroorloven. De verhandeling had plaats in het gerechtsgebouw van Dedham, merkwaardig door zijn witte koepel en zijn schietgaten die aan de patrijspoorten van een stoomboot doen denken. Inmiddels was reeds vast=

gesteld dat het hooger beroep, zoo noodig, door het Hoog=gerechtshof behandeld zou worden.

De Jerry=Walker=zaak dagteekende van de eerste dagen van November 1923 en was bestemd juist een jaar te duren, het langste wetsgevecht waarvan de annalen van Massachu=setts melding maakten. Al dien tijd hoorde Cornelia Thorn=well over niets anders spreken, zoo vaak zij met haar familie in aanraking kwam. Twee van haar schoonzoons, twee aan=gehuwde neven waren daarbij betrokken en men mag aan=nemen dat de gedachte aan het dreigende gevaar de belang=hebbenden geen oogenblik met rust liet. Het waren niet alleen de vijftien millioen dollars die op het spel stonden, maar ook de eer van de familie en de betrouwbaarheid van het heerschende bankstelsel. Indien Jerry Walker zijn proces won, kon men met zekerheid verwachten, dat alle mannen van zaken die aan hun bankier geld verloren hadden, een eisch van dezelfde strekking zouden indienen. Wat bleef er van het bankbedrijf over wanneer men beperkt was tot de heffing van interest op uitstaande gelden en niet langer de vrijheid had zich met behulp daarvan in de industrie te nestelen?

Cornelia had tot gewoonte aangenomen Sacco één of twee malen in de maand in de gevangenis van Dedham te bezoeken en op een van haar reizen daarheen legde zij in het gerechtsgebouw aan om van dit belangrijk tweegevecht een kijkje te nemen. Er stond geen politiewacht met geladen geweer op de stoep, er werden geen handtaschjes doorzocht en er was geen ijzeren kooi voor de beschuldigden. Neen, want hier verschenen niet de kleine bandieten die zich aan de wet vergrijpen, maar de groote die de wetten maken. Er lag een waas van rust en betamelijkheid over het geheel, iets dat aan den geest van de Harvard Universiteit deed denken.

Het was een komen en gaan van welverzorgde heeren die steeds in denzelfden toon spraken en nooit uit de plooi raakten, onberispelijk, zoowel in= als uitwendig, onvermoeid in het hanteeren van de spitsvondigheden van de wet en

stapels documenten en ellenlange rekensommen ter beschik⸗king stellende van een jury die er geen weg meer in kon vinden. De oppervlakkige toeschouwer zou niet vermoed hebben, dat er elementen van spanning in het proces waren, tenzij hem bekend was, dat hij hier het puikje van het blauwe bloed vóór zich zag. Deze mannen die hier op de harde houten banken zaten te luisteren, van wie sommigen dagen en weken lang onafgebroken aan het woord waren, konden naar welgevallen het geldwezen en de nijverheid van Amerika in beweging brengen of doen stilstaan. Wie zich de moeite had willen geven, den gezamenlijken rijkdom te berekenen van de mannen die in deze rechtzaal aanwezig waren, zou tot een totaal van eenige honderden millioenen dollars gekomen zijn en voegde men daarbij nog het ver⸗mogen van de vele anderen die in een of anderen vorm af⸗hankelijk van hen waren, dan zou men zeker niet ver be⸗neden de twee milliard gebleven zijn.

Het proces nam honderd⸗zeven⸗en⸗tachtig dagen in beslag, alleen reeds voor het verhoor. Meer dan tweeduizend ex⸗cepties werden aan het oordeel van den rechter onderworpen en zouden in hooger beroep opnieuw worden overgelegd. Het volledige getuigenverhoor zou bijna zes millioen woorden be⸗vatten en de kosten ten laste van het district Norfolk zouden de twee⸗honderd⸗duizend dollars te boven gaan. Met de bedoeling den grooten bankiers in het gevlei te komen, werd bij wijze van bijzonderen maatregel voor de jury⸗leden een vergoeding van negen dollars daags vastgesteld en aan deze wet werd zelfs terugwerkende kracht verleend. Het werd als een zaak van algemeen belang beschouwd dat deze groot⸗scheepsche bandieten hun geschil in de rechtzaal zouden uit⸗vechten in stede van tot een beslissing te komen door het geweld van wapens. Men beweerde, dat alle vrees en alle gunstbewijs aan den uitslag vreemd zouden zijn, maar toen alles voorbij was, zou blijken, dat de uitverkorenen van Harvard met den buit gingen strijken en dat hun kameraden van de Union Club zich daarbij niet onbetuigd hadden gelaten.

V.

In de oogen van Cornelia Thornwell was het bijzondere van de gansche zaak hierin gelegen, dat alleen die bij de verdediging betrokken waren, zich aan de eene leugen na de andere schuldig maakten. De groote bankiers verborgen zorgvuldig wat zij zich tegenover Jerry Walker veroorloofd hadden en de waarheid was dat hun advocaten vele dagen en nachten met hen overlegden op welke wijze zij hun antwoord op de gestelde vragen zouden hebben in te kleeden. Reeds vóór vijf jaren had Cornelia dit voorzien en niemand zou dan ook in staat geweest zijn haar dienaangaande iets wijs te maken. Het ging hier om een inzet van vijftien millioen dollars en de voortstuwende kracht van die geldsom was sterk genoeg om alle slagboomen te verbreken en zich ten koste van waarheid en eer, recht en waardigheid, God en vaderland een weg te banen.

Het was Cornelia bekend dat in hun onderlinge bijeenkomsten een verbitterde tweespalt onder deze bankiers heerschte en het gevolg daarvan was, dat hun vrouwen elkander den rug toekeerden en menige familieband verbroken werd. Maar zoodra zij op de getuigenbank hadden plaats genomen, stonden zij zijde aan zijde en gehoorzaamden zij onvoorwaardelijk de bevelen van hun leidsman, Rupert Alvin. Cornelia begon haar oudsten schoonzoon in een gansch ander licht te zien. Zijn wezen had tot dusver een min of meer kluchtigen indruk op haar gemaakt. Dat aangezicht en die nek met hun rimpels in alle schakeeringen, die afwezigheid van allen humor, die onnoozelheid bij zooveel plechtigheid, dat alles had hem in haar oogen tot een blijspelfiguur gestempeld. Maar nu erkende zij dat hij inderdaad een man onder de mannen was en verscheiden hoedanigheden in zich vereenigde, die hem tot den aangewezen leider van een rooverbende maakten.

En die gaven konden in enkele woorden worden samengevat: men kon op hem rekenen. De volgelingen konden er zich op verlaten, dat de hoofdman ten allen tijde op de bres

stond, dat hij zich niet van zijn stuk liet brengen, dat hij zich geen stukje of beetje van den buit zou laten ontfutselen en steeds op de loer zou liggen waar het vooruitzicht bestond nieuwe slachtoffers te maken. Voorts moesten zijn getrouwen de zekerheid hebben, dat zij op grooter aandeel in den buit konden rekenen dan anderen die er desgelijks op uit waren zich te verrijken. Zoo was in den loop van dit proces gebleken, dat Rupert slechts een klein deel van den buit voor zichzelf verlangd had en zijn bondgenooten gedwongen waren geweest hem een grooter aandeel op te dringen. Dit verklaart dat Quincy Thornwell in een onderhoud met zijn tante Cornelia niet zonder grond van waarheid kon zeggen:

„Men moet er altijd op aandringen dat Rupert een grooter aandeel bekomt. En niemand die dat verzuimt. Wanneer men het nalaat, wordt men in de eerstvolgende onderneming niet opgenomen."

Nu stond hij in de getuigenbank en verhaalde de geschiedenis van zijn betrekkingen met Jerry Walker, hoe de president van de Plymouth National Bank dien armen Jerry een leening van drie millioen dollar tegen een rente van zeven-en-twintig procent had toegezegd en hem gedurende eenige maanden „aan het lijntje" had gehouden, hoe alle bijzonderheden reeds waren vastgesteld, het syndicaat van de bankiers gevormd was en Henry Cabot Winters de noodige instructies ontvangen had voor de opmaking van de desbetreffende stukken, toen Rupert plotseling tegenorder had gegeven, met geen ander doel dan Jerry in verlegenheid te brengen wanneer zijn accepten kwamen te vervallen.

Langer dan een week onderging Rupert een kruisverhoor van den advocaat van Jerry die als een kleine bull-dog te keer ging en men moet hem nageven, dat hij zijn leugens met een zekere hooghartige voornaamheid ten beste gaf. Hij had het geheel teruggebracht tot enkele hoofdlijnen die het hem mogelijk was te overzien. Bovendien herinnerde hij zich alle bijzonderheden die in zijn voordeel waren. Betrof het evenwel een onderdeel dat voor hem een bedenkelijke zijde kon hebben, dan liet zijn geheugen hem onherroepelijk in den steek.

De methode had althans de verdienste buitengewoon eenvoudig te zijn. Wat is gemakkelijker dan telkens weer te zeggen: „Dat herinner ik mij niet." En nu mocht de leider van het kruisverhoor zijn vraag in twintig verschillende vormen gieten en niet moede worden ze te omschrijven, het gelukte hem niet van den onverstoorbaren Rupert iets anders te hooren dan: „Dat herinner ik mij niet." De advocaten van Jerry Walker sloegen het verslag op en telden de onderwerpen die een verdoovende uitwerking op het geheugen van Rupert bleken te hebben en hun onderzoek wees uit, dat honderd-drie-en-zeventig bijzonderheden hem ontgaan waren.

Slechts één keer beging hij een betreurenswaardige vergissing. In den aanvang van zijn onderhandelingen met Jerry Walker had hij de schuld van het oponthoud op Henry Cabot Winters geworpen en zich uitgelaten: „Henry heeft nu eenmaal zijn tanden daarin gezet," waarmede hij natuurlijk de viltzaken van Jerry op het oog had. Daarin lag een zeer bezwarende bekentenis opgesloten en Rupert was daarop zelfs nog verder ingegaan, eer het zijn advocaten mogelijk was geweest hem in de rede te vallen en aan het verstand te brengen dat hij zich op den verkeerden weg bevond. Onmiddellijk nam de groote bankier de vrijheid zijn advocaat te raadplegen en dientengevolge herriep hij zijn bekentenis en ontkende dat hij ooit iets van dien aard tot den eischer gezegd zou hebben. Het was een pijnlijk oogenblik: daar zaten de verslaggevers van een half dozijn dagbladen, die de gesproken woorden opteekenden en reeds bij voorbaat kon men zich denken met welke gewaarwordingen de burgers van Boston hiervan kennis zouden nemen.

Toen de beproeving voor Rupert ten einde was, keerde hij huiswaarts en nog dienzelfden dag woonde hij een vergadering bij van een vereeniging die met de Episcopale Kerk in verband stond. Een kwaadwillige onder de aanwezigen stelde voor, dat de vereeniging partij zou kiezen in de kwestie van de sociale rechtvaardigheid, maar Rupert verzette zich daartegen en wist door te drijven, dat het voorstel niet in behandeling genomen werd. Aan het slot van zijn indruk-

wekkende redevoering verklaarde hij, dat het eenige doel van de Episcopale Kerk de vergeestelijking was en zij nooit in de twisten over de zaken dezer wereld gemengd mocht worden. Alle dagbladen van Boston namen de toespraak in hun kolommen op en kozen partij voor „de vergeestelijking."

VI.

Rechter Thayer was bezig met zijn beslissingen in zake de conclusies die op een nieuw proces gericht waren. De „Ripley conclusie", „de Daley=conclusie", de „Pelzer=conclusie," de „Andrews=conclusie", de „Goodridge=conclusie", zij werden alle door hem verworpen en hij was de rechter en de eenige rechter. Hij besliste dat zijn leiding niets te wenschen had overgelaten en het nieuwe bewijsmateriaal niet geacht kon worden een nieuw proces te rechtvaardigen.

Het eenige voordeel dat zijn slachtoffers aan die beschik=kingen te danken hadden, was een nu en dan terugkeerende vacantiedag. De wet schreef voor, dat de beschuldigden bij elke verhandeling tegenwoordig zouden zijn en dientenge=volge werd een legertje in het geweer geroepen om Nicola Sacco van de gevangenis naar het gerechtsgebouw van Dedham te vervoeren. Ook Bartolomeo Vanzetti verliet voor een heelen dag zijn cel en vormde het middelpunt van een auto=optocht. Hij schreef Cornelia omstandig over de onder=scheiden nummers van het programma en begon met het ontbijt.

„Een kop koffie, drie sneden brood, twee Frankforter worsten met puré, alles ijskoud . . ."

Toen er later sprake van was dit verhaal te laten drukken, verklaarde hij nadrukkelijk met die opmerking geen ernstige bedoeling gehad te hebben en allerminst te verlangen, dat in de gevangenis buiten de gestelde uren warme maaltijden zouden worden verstrekt.

„Nadat ik dit ontbijt genuttigd had, werd ik naar de kamer van de bewakers gebracht. Ik werd op de bekende manier weer aan mijn geleiders geketend en daarna ver=

lieten wij de kamer en begaven ons naar de straat waar de auto op ons stond te wachten. Zes of zeven politiemannen stonden bij de deur met de hand op den achterzak om mij, zoo noodig, tegen alle aanvallen te verdedigen. Het zou inderdaad van een zwarte ondankbaarheid getuigen, indien ik voor zooveel bezorgdheid ongevoelig bleef."

Onwillekeurig kwam zijn liefde voor de natuur weer boven en daarbij de vreugde over dit kortstondig genot van zonne=schijn en frissche lucht.

„Zoo reden wij door een park waarvan ik den naam alweer vergeten ben, maar waarvan ik mij de schoonheid altijd zal blijven herinneren. Wanneer ik dichter was, zou ik mijn schoonste lied daaraan wijden. Maar ik ben geen dichter en mijn gezond verstand zegt mij, dat ik goed zal doen het waagstuk niet te ondernemen. Mijn geleider wijst mij een groot baksteenen gebouw aan als het Museum voor Schoone Kunsten en nog vele andere gebouwen waarvan de meeste scholen zijn. Het speet mij soms, dat ik niet meer dan twee oogen had, maar ik deed mijn best zooveel mogelijk in mij op te nemen: de boomen, het gras, de rotsen en de beek. De dauwdruppels gelijken parels, de hemel weerspiegelt zich in het water van de beek . . . Het is mij alsof ik daarbij iets van de oneindigheid in mijn binnenste voel."

VII.

Nicola Sacco was nu al meer dan drie jaren een slacht=offer van het wettelijk uitstel. Met uitzondering van één of twee uren dagelijks, had hij dien tijd in zijn cel doorgebracht zonder iets te doen te hebben en thans begonnen de nadee=lige gevolgen daarvan zich te vertoonen. Het was hem on=begrijpelijk, dat menschen die hem welgezind waren, recht=vaardigheid konden verwachten van een boosaardigen ouden man, die hem haatte en het op zijn leven voorzien had. Maar nog nimmer was het hem duidelijk, waarom die oude nijdige man jaren noodig had om een besluit te nemen dat reeds sinds geruimen tijd voor hem vaststond. En allerminst kon hij zich verklaren dat het geld van de anarchistische beweging

aan nietigheden verspild werd. Wanneer deze gedachten in zijn hoofd omgingen, werd hij mistroostig en voelde hij zich als een hond die aan den ketting ligt. Een ieder die hem naderde kwam hem verdacht voor. Hij weigerde langer ge=rechtelijke papieren te onderteekenen en eindelijk kwam het zoo ver, dat hij geen brieven meer schreef, zijn cel niet meer wilde verlaten en niemand te woord stond.

Cornelia maakte de reis naar Dedham met het doel de kracht van haar maatschappelijk prestige te beproeven op den directeur van de gevangenis van wien zij hoopte een ver=zachting van den zeer harden leefregel te verkrijgen. De man tot wien zij zich wendde, was een stoere oud=gediende en om bij hem in een goed blaadje te komen, was Cornelia ge=noodzaakt lange verhalen omtrent zijn levenswijze aan te hooren. Hij was onuitputtelijk in bijzonderheden van zijn vermageringskuur en misschien was hij daarvan nog meer vervuld dan Clara Scatterbridge. Met zichtbare genoeg=doening weidde hij uit over de ponden die hij geslonken was en Cornelia kon er zeker van zijn bij een volgende ont=moeting op dezelfde onthullingen vergast te worden.

Deze man, die niet kon nalaten zich in zijn voeding te buiten te gaan, had voor de gevangenen die aan zijn hoede waren toevertrouwd, een hoeveelheid vastgesteld, bestaande in een weinig koud voedsel benevens twee sneden brood, in het geheel van zoo geringen omvang dat het tusschen de tralies van de cel zijn weg kon vinden. En wanneer een gevangene zich beklaagde over de eentonigheid van den teerkost, gaf de directeur hierover luide zijn afkeuring te kennen, vergezeld van de gebruikelijke verzuchtingen: dat die menschen de moeite die men zich voor hen gaf, niet ver=dienden en hun dankbaarheid omgekeerd evenredig was aan de weldaden die men hun bewees. Wanneer Cornelia vertrokken was, luchtte hij zijn hart bij de andere ambtenaren en mompelde van „rijke dames die in de gevangenis kwamen binnenvallen, van wie een ongunstige invloed op de ge=vangenen uitging en die allerlei nieuwigheden wilden invoeren waarvan nooit tevoren een sterveling gehoord had... Het

zou een zegen zijn als dat oude spook zich alleen met haar eigen zaken bemoeide..."

Vrienden van dit heerschap verzekerden Cornelia, dat hij het goed meende en naar zijn eigen opvatting zijn plicht be=trachtte. Daarentegen zag zij in hem de belichaming van die hemelhooge, onverzettelijke en ongevoelige domheid, die nu eenmaal van alle gezags=uitoefening onafscheidelijk schijnt te zijn. Eenige jaren geleden was een officieel onderzoek ingesteld nopens de openbare diensten van het district en naar aanleiding daarvan waren eenige ambtenaren in staat van beschuldiging gesteld, maar ten slotte was het plunder=komplot de sterkste gebleken en de zaak met een sisser afgeloopen.

De behandeling van Sacco bracht zekere moeilijkheden met zich waarvan bij den gewonen gevangene geen sprake was. In de werkplaats waar schoenen werden vervaardigd, kon hij niet meer worden toegelaten uit hoofde van een botsing die had plaats gevonden tusschen hem en eenige gevangenen die in hem een ongewenschten Roode en godloochenaar zagen. Ook de timmerwinkel was voor hem gesloten, omdat men meende hem als „moordenaar" geen gereedschappen te mogen toevertrouwen. Om diezelfde reden kon hij in de keuken niet te werk worden gesteld. Zoo bleef er voor hem niets anders over dan twee=en=twintig uren dagelijks in zijn cel door te brengen. Langzaam maar zeker maakte de waanzin zich van hem meester en eindelijk was het zoover met hem gekomen, dat hij in den morgen van zijn krib sprong en begon zijn hoofd tegen een stoel te bonzen om een eind aan zijn leven te maken. Het gelukte hem zich vier wonden in zijn schedel toe te brengen die door den geneesheer werden dichtgenaaid. Daarop zocht Nick zijn heil in een „hongerstaking", met het gevolg, dat hij gedurende drie=en=dertig dagen geen voedsel tot zich nam.

De directeur van de gevangenis had niet het recht in dezen handelend op te treden, althans dit was zijn opvatting van de wet: indien iemand weigerde te eten, dan kon niemand hem daartoe dwingen. Dit was volkomen in overeenstemming met

de anarchistische leer en Cornelia bespeurde dat onder=scheiden leden van het Comité het daarmede eens waren. De Italianen waren overtuigd dat er geen kans bestond Sacco uit de handen van den beul te redden en hun levensbeschou=wing bracht mede, dat een mensch gerechtigd was zijn be=staan te eindigen wanneer hij dat verlangde. Ging hij daartoe over, dan was de strijd gestreden en telde de goede zaak een martelaar meer.

Naar aanleiding van een van de conclusies die een nieuw proces voorstelden, moest een verhoor worden afgenomen. Het was een van die kluchten, die zich telkens herhaalden, wanneer een conclusie was opgesteld, een verklaring in=gediend of een uiteenzetting aangehoord. Dan werd het miniatuurleger onder de wapens geroepen en de beide ge=vangenen werden in de rechtzaal binnengeleid en in de kooi opgesloten. Thayer trad binnen onder het geritsel van zwart zijden toga's en de deurwaarder stampte met zijn staf en deed zijn bekende oproeping hooren. Daarna zette de rechter zich neder en verzuimde niet de minachting te toonen die hij jegens de gevangenen en hun raadslieden koesterde.

Maar gedurende de hongerstaking weigerde de politie=ambtenaar de verantwoordelijkheid op zich te nemen voor het vervoer van Sacco van de gevangenis naar het gerechts=gebouw en de vraag was, wat er thans gedaan behoorde te worden. Heftige tooneelen volgden elkander in de zitting op. Fred Moore werd onder de bijzondere bewaking van een politieman gesteld, maar liet zich niet afbrengen van zijn voornemen een conclusie in te dienen, waarin de gezondheid van Sacco's geestvermogens werd vastgesteld. En intusschen hielden de anarchisten niet op te praten, te betoogen, te dreigen en vol te houden dat de gevangene het recht had over zijn eigen leven te beschikken, zonder dat vreemden en vijanden en verraders en spionnen zich daarin hadden te mengen. De ruzie liep zoo hoog, dat de rechter den deur=waarder opdroeg de orde te bewaren. En het einde was, dat Moore zijn conclusie opstelde, terwijl Cornelia achter hem stond. Hetgeen hun beiden nooit vergeven werd.

VIII.

Er werd een onderzoek gelast waarvan de slotsom was dat de geestvermogens van den gevangene gekrenkt waren. Hij werd nu naar het „Zenuwlijdersgesticht" van Boston overgebracht waar men korte metten met zijn poging tot zelfmoord maakte. Hij werd in een stoel met riemen vastgebonden en de geneesheer legde een gummi-buis door zijn neus en naar zijn slokdarm en langs dien weg werd hem een weinig melk ingegoten. Het is een afschuwelijke en pijnlijke behandeling en liever dan ze voor een tweede maal te ondergaan, verkoos Sacco te eten. Vervolgens werd hij naar het hospitaal voor Misdadige Krankzinnigen te Bridgewater verwezen waar hij vriendelijk bejegend werd. De geneesheeren hoorden hem aan wanneer hij zijn beginselen uiteen zette en verzekerden hem van hun oprechte bewondering en wij hebben niet het recht hun goede trouw in twijfel te trekken... En intusschen sterkte Nick aan en in zijn nieuwe omgeving had hij weldra den naam „een goede kerel" te zijn. Hij kreeg werk in de open lucht en arbeidde met ijver en opgewektheid.

Hij was nu „genezen" en dientengevolge moest hij naar Dedham terugkeeren. Maar de geneesheeren weigerden hem te ontslaan, tenzij hun de zekerheid verschaft werd, dat hij aan het werk gezet zou worden en aldus zag de gevangenisdirecteur zich genoodzaakt zijn eeuwenheugend beheersstelsel te herzien. Nick zou zich nu aan het mandenvlechten wijden en een vrijwillige onderwijzeres zou hem drie malen 's weeks daarin les komen geven. Het was Mrs. Bang, een dame van Deensche afkomst, die in particuliere scholen de kinderen van de blauwbloed-gemeente in den handenarbeid onderrichtte. Het moest een diep geheim blijven dat zij elke week drie middagen een anarchist, godloochenaar en deserteur kwam bezoeken die bovendien onder verdenking stond van berooving en moord.

Mrs. Bang was in het leven van Sacco een verschijning waarmede hij geen weg wist. Wat kon iemand die in de ge-

legenheid was zich goed te kleeden en in een auto rond te rijden, wat kon zoo iemand bewegen om den anderen dag een gevangene te bezoeken en hem te onderwijzen, zonder daarvoor eenige belooning te verlangen? Voor dit geval was blijkbaar geen plaats beschikbaar in de klassentheorie. Maar mrs. Bang slaagde er in zijn vertrouwen te winnen, waarbij de omstandigheid, dat zij een vreemdeling was, haar zeer te stade kwam. Tot haar verwondering bespeurde zij, dat Nick van Amerika hield en niets liever verlangde dan daar te blijven. Zijn vrouw sprak er nu en dan van naar Italië terug te keeren, maar hij kwam er telkens op terug dat de kinderen in de Nieuwe Wereld een zooveel betere kans hadden.

Nick vervaardigde rieten mandjes en versierde ze met kralen en bloemen. Ook gaf hij het verlangen te kennen, Engelsch te leeren, ten einde meer voordeel te trekken van de lessen die hij ontving. Hij schreef brieven aan mrs. Evans en mrs. Henderson, ook aan Cornelia. Wel waren zij in een spelling van eigen maaksel gesteld, maar overigens lieten zij aan duidelijkheid niets te wenschen over. Toen Cornelia zijn gezin eenige kleedingstukken gezonden had, schreef hij haar:

„Ik herinner mij nog dat ik, jaren geleden, op den dag van onze verloving een blauw kleedje voor mijn lieve Rosina gekocht heb, het is een herinnering die diep in mijn hart ligt. Het was in het jaar 1912 en op den herdenkingsdag van de vijf martelaren van Chicago die onsterfelijk voortleven in het hart van alle onderdrukten. Op dien eersten Mei van het jaar 1912 kleed ik mij in mijn nieuw blauw pak en ik ga naar het huis van mijn lieve Rosina en ik vraag haar vader vergunning voor Rosina mij naar de stad te vergezellen om daar samen onze inkoopen te doen en haar vader gaf zijn toestemming. Tegen één uur in den middag gaan wij naar de stad. Wij gingen een groot warenmagazijn binnen en kochten daar een bruinen hoed en wit ondergoed en een blauw costuum, een paar bruine kousen, een paar bruine schoenen en toen zij nu in de kleeren gestoken was, toen had u eens moeten zien hoe goed zij er uit zag, terwijl zij nu door het verdriet en de zorgen een oude vrouw geworden is... Ik heb er nooit

naar verlangd diamanten en kostbaarheden voor haar te kunnen koopen, alleen dingen die bij ons leven pasten en ons van nut waren.

„Ik zit hier altijd alleen, maar in mijn hart voel ik de nabijheid van den onmetelijken stoet van edele vrienden en strijdmakkers. Ik zit hier nu een paar woorden te schrijven en er daalt een zonnestraal op mijn hoofd. Mijn ziel voelt zich voor een oogenblik verkwikt en bij den aanblik van den blauwen hemel keert de rust weder in mijn hart en dankbaar buig ik mijn hoofd voor ons aller moeder, de natuur... Ik wil mijn leven wijden aan de gemeenschap en aan de ver=broedering van alle menschen en mijn hart vloeit over van dankbaarheid jegens de vrienden en kameraden die voor Sacco en Vanzetti den strijd hebben aangebonden. Ja, ik wil leven voor de vrijheid en de gerechtigheid die eenmaal over deze wereld zullen aanlichten..

IX.

Wanneer Cornelia haar regelmatig bezoek aan de ge=vangenis in Dedham gebracht had en getuige was geweest van de tooneelen die daar werden afgespeeld, begaf zij zich naar het gerechtsgebouw dat op een geringen afstand gelegen was en sloeg de mannelijke leden van haar familie gade, die zich op groote schaal aan valsche getuigenissen te buiten gingen. Daar zag zij Henry Cabot Winters die nooit iets anders gedaan had dan anderen het leven lastig maken en nu voor het eerst aambeeld in plaats van hamer was. Van al zijn gemeenzame gemakkelijkheid was niets overgebleven en in niets onderscheidde hij zich van den eersten den besten getuige die leugens opdischt en betrapt wordt: dan parelde het zweet op zijn voorhoofd en niet zelden kwam zijn zak=doek er aan te pas. Hij verklaarde onder eede, dat hij op een bepaalden datum hoegenaamd geen belang had bij de ondernemingen van Jerry Walker en een oogenblik daarna legde de advocaat van Jerry de onkostenrekening over van het kantoor van Henry waarin de groote man en zijn tra=

wanten de besteding van hun kostbaren tijd in geld hadden omgezet. Dien dag had Henry duizend dollars als belooning voor zijn bemoeiingen opgeteekend en eenige dagen later nog eens vijfduizend. Zelfs was hij zoover gegaan een af=zonderlijke rekening te openen voor den tijd dien hij aan de vilt=onderneming besteed had. Blijkbaar ging hij met plannen tot naasting om toen de eigenaar zich nog volkomen veilig voelde in de belofte van Rupert en de andere bankiers en in de zekerheid dat hij over een crediet van drie millioen dol=lars zou kunnen beschikken ten behoeve van de afwikkeling van zijn oorlogscontracten.

Voorts toonden de advocaten van Jerry Walker de reke=ningen van al zijn ondernemingen ten bewijze van den bloeienden toestand waarin zij verkeerden. Ook verzuimden zij niet de aandacht te vestigen op de ingewikkelde en listige zetten waardoor Henry Cabot Winters het Jerry onmogelijk had gemaakt zelfs het geringste bedrag op te nemen. Van de eene onderneming had de advocaat het faillissement aange=vraagd, bij de andere had hij op den voorraad beslag gelegd. Hij had zich handelspapier weten te verschaffen dat van de handteekening van Walker voorzien was en waarmede hij zijn slachtoffers elk oogenblik kon aanvallen. En nu stond hij daar in de getuigen=bank en wrong zich en draaide en zag geen andere mogelijkheid dan, hetzij te bekennen dat hij zich aan deze dingen had schuldig gemaakt, hetzij het gevaar te loopen van een aanklacht wegens meineed.

In dienzelfden tijd was Cornelia tegenwoordig bij het kruisverhoor, dat een groot bankier van New=York onder=ging, de president van eene van de twaalf instellingen, die de geldbeweging van Amerika onder haar gezag hebben. Deze beurskoning had voor een waarde van eenige honderd=duizenden dollars aan handelspapier van Walker in zijn be=zit gehad en dien voorraad aan Rupert en Henry overgedaan om daarmede Walker tot onderwerping te dwingen. Zijn advocaten hadden ten zijnen behoeve een uitvoerig relaas opgesteld en men kon hem aanzien dat het hem moeite kostte deze verzinsels aan den man te brengen. De advocaat

van Walker stelde hem een zeer eenvoudige vraag, waarvan hij wist dat een leugen het antwoord daarop zou zijn en tegelijkertijd zag hij zijn slachtoffer scherp aan. Tegen deze vuurproef bleek de getuige niet bestand te zijn. Hij raakte de kluts kwijt en het kunstig verdichte verhaal dat hij van buiten geleerd had, was plotseling uit zijn herinnering weg=gevaagd.

Er heerschte een drukkende stilte in de rechtzaal, een stilte, waaraan geen einde scheen te komen. Daar zat de getuige en nog altijd hield de advocaat zijn doorborenden blik op hem gericht. Het was alsof men een konijntje zag dat door de oogen van een slang verlamd wordt.

„Zijt gij u bewust van een voorbijgaande stoornis van uw denkvermogen en zoudt gij er de voorkeur aan geven een korte rust te nemen en uw gedachten te verzamelen? Indien ik mij niet vergis, hebben wij ongeveer vijftien minuten op uw antwoord gewacht. Het staat u natuurlijk vrij u voor een oogenblik terug te trekken."

Maar de groote bankier moest zelfs op die vraag het ant=woord schuldig blijven. De rechter was genoodzaakt aan te dringen en eindelijk stamelde de getuige:

„Ik ben niet volkomen zeker op dit punt."

Dit voorval veroorzaakte een onvermijdelijk oponthoud in de behandeling van het proces. De groote bankier van Wall Street verliet de getuigen=bank en zette zich in een hoek van de zaal neder, terwijl alle aanwezigen, met inbegrip van den rechter en de jury geduldig zaten te wachten. Het was inder=daad een zeer zonderling tafreel. Hier en daar hoorde men gefluister, maar bijna allen zwegen, ten einde de hersen=in=spanning van den millionnair niet noodeloos te bemoeilijken. De arme man werd ondersteld een antwoord te zoeken op de vraag, of hij op zekeren dag met zekeren persoon een onderhoud had gehad, terwijl hij in werkelijkheid al zijn best deed in zijn geheugen het weefsel van leugens terug te roepen dat zijn advocaat hem had ingeblazen.

De rustpoos duurde bijna een uur en al dien tijd was het Cornelia Thornwell te moede, als hoorde zij geheimzinnige

stemmen om zich heen. Zij herinnerde zich de zitting, toen Nicola Sacco door den districts-procureur gejaagd en geplaagd werd, toen men hem beschuldigde kwaad te hebben gesproken van de Harvard Universiteit. Cornelia stelde zich voor, dat hij een uitstel van een uur had gevraagd om zich te vergewissen van het aantal studiebeurzen dat door Harvard beschikbaar werd gesteld ... Hoe zou men het van Nico hebben opgenomen indien hij uitstel had gevraagd toen hem verweten werd dat hij zich een oordeel over Amerika had aangematigd, maar vooraf naar Mexico gevlucht was ... Zij zag Nico, nadenkende over die andere vraag, naar hetgeen hij den avond van zijn gevangen-neming had uitgevoerd ... In dien gedachtengang voelde Cornelia plotseling een aanvechting luide te lachen, hetgeen haar zonder twijfel als een vergrijp aan de betamelijkheid zou zijn aangerekend. Maar zij bedwong zich: niet voor niets had zij gedurende veertig jaren aan het hoofd van een blauw-bloed-gezin gestaan en de zelfbeheersching die zij zich daarbij had eigen gemaakt, hielp haar ook thans in het bewaren van een onbewegelijke houding.

X.

Het was een sombere tijd voor de Sacco-Vanzetti-beweging, dat jaar 1924, toen Nick en Bart achtereenvolgens in het krankzinnigen-gesticht werden ondergebracht De geldmiddelen waren volkomen uitgeput. Fred Moore was een advocaat zonder kantoor. Er was geen comité, geen programma, geen actie, — niets anders dan twee arme drommels op de pijnbank en het vooruitzicht van een wettelijke beslissing, die in een onbepaalde toekomst stond genomen te worden. Rechter Thayer werd bezocht met een aanval van blinde-darm-ontsteking, maar scheen niet gezind te sterven en de zaak aan andere handen over te geven. Hij hield zijn radelooze slachtoffers gevangen in hun cel, totdat hij weer bij machte zou zijn hen voor zijn rechterstoel te dagvaarden en hen met zijn vlijmscherpe stem toe te spreken.

Betty en Joe hadden hun jaar in de kartonnen-doozen-fabriek uitgediend en daarbij voorwaar niet stilgezeten. Zij hadden de arbeiders georganiseerd en waren dientengevolge ontslagen, waarop de arbeiders een staking afkondigden. Meer dan een maand zou het werk stilstaan en de politie maakte daarvan het bekende gebruik en verzuimde niet de stakers af te rossen. Ook Betty ontving haar deel daarvan en wellicht was het hieraan toe te schrijven dat haar overtuiging een belangrijke wijziging onderging. Zij werd bekeerd tot het geloof in een algemeene verbroedering die een einde aan alle afzonderlijke grenzen en leuzen zou maken. Er zou voortaan geen sprake meer mogen zijn van socialisten en communisten en anarchisten, van alle namen die de arbeiders gescheiden hielden en hun krachten versnipperden. Zij zou naar Charlestown gaan om Bart te bezoeken en een levendige gedachtenwisseling zou daarvan het gevolg zijn. En Bart schreef een lange verhandeling om haar terug te brengen van de dwaling haars weegs en in zijn verlangen Betty van de onhoudbaarheid van haar zienswijze te overtuigen, vergat hij het doodsgevaar dat hem bedreigde.

Dit was het kenmerkende van alle anarchisten van Boston: zij waren sterk in de theorie en zwak in de toepassing en bij elken stap die gedaan moest worden, doken ontelbare moeilijkheden op. Dan moesten allen hoofd voor hoofd worden overgehaald; menige bijeenkomst duurde tot diep in den nacht en zelfs dan nog was geen eenstemmigheid bereikt. Zulk een vergadering van een anarchistisch comité kwam nooit tot een resultaat en moest tot in het oneindige worden voortgezet. Er was altijd nog iemand die iets in het midden had te brengen. Men kon nooit een besluit nemen en indien al, dan was het niet bindend. Wie het daarmede niet eens was, zeide niets, maar verzette zich later des te ijveriger daartegen en wanneer men hem op de bedenkelijke zijde van deze methode opmerkzaam maakte, luidde het antwoord: Staat het mij dan niet vrij te spreken of te zwijgen wanneer ik dat verkies? Ik heb dat niet in de vergadering willen

zeggen, maar ik zal het zeggen waar en wanneer mij dat behaagt...

Met andere woorden, — een comité van anarchisten was een samenstelling van tegenstrijdige begrippen. Het was niet een groep van menschen, maar een aantal ondoordring=bare en onverteerbare eenheden en al wie iets stelligs ver=richtte, kon er zeker van zijn als een dwingeland of als een bemoeial beschouwd te worden.

Fred Moore sliep in het hoofdkwartier van het Comité op een krib van zeildoek en leefde van pannekoek, omdat hij het laatst geïnde salaris gebruikt had om de rekening van den drukker te voldoen, maar wanneer het een of ander voorstel tot stijving van de kas betrof, kon men er zeker van zijn te hooren dat het in strijd was met de anarchistische wereld=beschouwing. En wanneer men van meening bleef dat er iets gedaan moest worden, was het eenig bescheid: Doe wat gij niet laten kunt, gij hebt er het recht toe. — En wanneer men dan betoogde dat het besluit de goedkeuring van het Comité behoefde om daaraan de noodige geldigheid bij te zetten, was het antwoord: Neen, onze goedkeuring kunnen wij daar=aan niet hechten. Indien gij het doen wilt, dan zult gij het op eigen hand moeten doen.

Ook wanneer er geld in kas was, waren zij bijna niet te bewegen het uit te geven. Het geld was nu eenmaal uit den booze naar de anarchistische leer: het was tegelijk een werk=tuig en het zinnebeeld van de plundering. Waarom hadden de menschen altijd en altijd weer geld noodig? En met welk recht verlangden zij meer? Als laatste troef zond Cornelia een afgezant naar New=York, met de opdracht in vergade=ringen het woord te voeren en op de arbeiders=vereenigingen een beroep te doen. Hij zond een paar duizend dollars terug, maar was gedwongen naar Boston te komen om daar zijn weekloon in ontvangst te nemen.

De stelregel van Fred Moore was, dat men geld moest uit=geven om het in verdubbelde hoeveelheid te zien terug=komen, — dit was een echt Amerikaansche opvatting. Toen hij vernam, dat in de Atlanta=gevangenis een beschuldigde

werd vastgehouden, die vermoedelijk het een en ander om=trent de werkelijke bandieten zou kunnen vertellen, had hij het liefst onmiddellijk den trein genomen en zich daarheen laten brengen, maar daarbij lag het natuurlijk niet op zijn weg in een onvruchtbaren woordentwist met het Comité een kostbaren nacht te verspelen. Wanneer hij het noodig achtte iemand naar Italië te zenden om Coacci of Boda te zoeken of te beproeven het spoor van een bandiet in Texas of in Argentinië te ontdekken, moest hij met zijn ontslag dreigen vóórdat het hem gelukte het noodige reisgeld los te krijgen.

Van dien aard waren de kwellingen die de advocaten in hun verkeer met de anarchisten te doorstaan hadden. Maar ook de anarchisten wandelden niet op rozen wanneer de advocaten hen vergezelden op den levensweg. In de oogen van den oproerling was de advocaat de belichaming van onderdrukking en slavernij, de spin die haar webbe om de ledematen van de menschheid weeft. Al zijn handelingen waren met onvruchtbaarheid geslagen, zijn taal was een schennis en de uitgaven die hij veroorzaakte, waren een onherstelbaar bloedverlies voor de vrijheidsbeweging. Laten de martelaren sterven en besteedt het geld aan de versprei=ding van nuttige boeken, — zeiden de dwepers. En de advo=caat betoogde, dat het geld niet met die bestemming gegeven was en dat het juist de bedoeling was de martelaren in het leven te houden, terwijl de advocaat in het bezit was van de geheime wetenschap die dit mogelijk maakte.

Elk voor zich waren deze Italianen eenvoudige en bemin=nelijke menschen en in hun kunstelooze oprechtheid een aan=genaam tegenwicht van de Amerikaansche stijfheid en plech=tigheid. Men deed het beste hun dweepzucht door de vingers te zien en te bedenken dat men hier met de overmaat van een deugd te doen had. Zij verpersoonlijkten het beginsel van de verscheidenheid en zonder hen zou het menschelijk leven al te zeer op het bestaan van de mieren en de bijen gaan gelijken. Wanneer zij u het onverdragelijkst toeschenen en u de lust bekroop hun anarchistische wijsbegeerte in den diepsten put te doen verzinken, — dan was het goed te

bedenken, dat groote geleerden dit geloof aangehangen en verspreid hebben en eerbiedig denken wij hier aan Kropotkin en de gebroeders Reclus, aan groote dichters als Shelley en Emerson, zedenleeraars als Tolstoï en Thoreau, George Fox en William Penn, Jezus en Boeddha. Niet allen hebben zichzelven anarchisten genoemd, maar allen zijn opgekomen voor het beginsel, dat de meerderheid van het persoonlijk geweten boven den maatschappelijken dwang predikt. Indien het waar was dat de beweging meer gevaarlijke droomers dan profeten en heiligen voortbracht, dan moest dit als de prijs beschouwd worden dien de menschheid voor het zoeken naar een hooger wezensvorm te betalen had.

XI.

Ja, het waren sombere dagen voor de idealisten, wier ziel dorstte naar gerechtigheid. De fascistische reactie was almachtig in Italië en deed ook in Amerika haar werking voelen. Een groot aantal Italianen vereenigden zich tot moordenaarsbenden en trokken er op uit met het doel in de Amerikaansche steden de socialistische vergaderingen onmogelijk te maken en de deportatie door te drijven van Italiaansche radicalen, met de wetenschap dat hun, bij de terugkomst in hun land, de kogel wachtte. Bij dit bedrijf konden zij op de medewerking van de Amerikaansche politie rekenen: Mussolini was de nieuwe held van onze bankiers en ook van onze studenten en niet weinigen zagen in hem den grootsten man van alle levenden.

Het was het jaar van de presidents-verkiezing en de Senator Lafollette die de petroleum-dieven aan de kaak had gesteld, werd voor Bolsjewiek en landverrader uitgekreten, terwijl de „Omzichtige Cal" de sterke zwijgende staatsman was... In hun behoudzieken ijver gingen de groote zakenmenschen zelfs met het denkbeeld om, het verbod op den kinder-arbeid af te schaffen, hetgeen hierop zou nederkomen dat voor eenige millioenen kinderen de school gesloten werd en zij in de fabrieken en de mijnen aan het werk werden

gezet. In Massachusetts werd een meedoogenlooze strijd gestreden, het was een ontploffing van alle machten van bijgeloof en hebzucht Het kleine troepje dat voor de verdediging van Sacco—Vanzetti opkwam, leefde te midden van dit rumoer als reizigers in de Afrikaansche wildernis, die het geluid van de cimbalen hooren en in de verte de vuren zien vlammen, waarop het menschenvleesch gebraden wordt.

De beschermer van Cal Coolidge — zoowel op het terrein van de politiek als van het geld — was een zeer vermogend garenspinner, die binnenkort in den Senaat van de Vereenigde Staten zijn intrede zou doen. Hij was de man die den veldtocht leidde, die de kooplieden en de bankiers bijeenbracht, de journalisten en de professoren, mitsgaders de smokkelaars, de misdadigers en de strijdmacht van de Katholieke Kerk. Deze laatste had onvoorwaardelijk de partij gekozen van de stoffelijke belangen; zij had haar middelen in waardevolle vaste goederen belegd en was allengs een van de machtigste genootschappen in den Staat geworden. Thans was voor haar het oogenblik gekomen zich van den plicht der dankbaarheid te kwijten en den fabrikanten ter wille te zijn, die gereed stonden hun: Laat de kinderkens tot mij komen, — in toepassing te brengen.

Aan het hoofd van dit kerkelijk toestel stond de Kardinaal O'Connell, — door de journalisten veelal gemeenzaam aangeduid als „Dikke Bill" en door zijn vijanden als „de Pauselijke Bul", — in het kort, een geweldig menschelijk nijlpaard, meer dan drie-honderd pond wegende en — evenals Clara Scatterbridge en de directeur van de gevangenis van Dedham, een onvermoeide aandacht wijdende aan het vraagstuk van de vermagering. Het toeval had gewild dat Cornelia eenige zomers in de nabijheid van het zomer-verblijf van den Kardinaal had doorgebracht. Daar had zij hem elken dag ontmoet als hij zijn gezondheids-wandeling maakte en met welgevallen herinnerde zij zich hoe zijn teekenachtige gestalte in den scharlaken mantel tegen den achtergrond van de blauwe rivier afstak. Voor zijn vertrouwden was hij een hupsch en gemoedelijk man, een welkome gast bij alle feeste-

lijk samenzijn. Hij was een verdienstelijk bespeler van het orgel en een ervaren kenner van schilderijen, een edelmoedig kooper van meesterdoeken en zeldzame boeken, een kerk=vorst in de oude beteekenis van het woord die zich aan de Commonwealth=Avenue een wit=steenen paleis had laten bouwen. De Joodsche gemeente had in de nabijheid haar tempel opgetrokken en men verhaalt dat de Iersch=Katho=lieke bestuurders van auto=bussen, wanneer nieuwsgierige reizigers daarnaar vroegen, met hun duim verachtelijk naar de Synagoge wezen en antwoordden:

„O, dat is de garage van Kardinaal O'Connell."

Een weinig later ging Cornelia, vergezeld van haar neef Quincy, hem een bezoek brengen. Zij smeekte den grooten man een goed woord ten gunste van Sacco en Vanzetti te doen, maar hij was op zijn hoede en bepaalde het onder=houd bij Japansche kunst en Indische wijsbegeerte. Quincy sloeg dit alles met onverholen genoegen gade. In zijn hoe=danigheid van man van de wereld kende hij den prelaat per=soonlijk en was in de aanzienlijke kringen van de stad veel=vuldig met hem te samen geweest en in dit bijzondere geval vermaakte het hem zijn Bolsjewistische tante bij den Kardi=naal op thee=visite te brengen. Terwijl zij zich daarheen begaven, had Quincy haar het een en ander van den levens=loop van den grooten man verhaald. Hij was van Iersche afkomst en in de achterbuurt van Lawoll geboren. Hij was een veel te scherpzinnig man om zelf aan de fabelleer te gelooven die hij anderen inprentte en hoogstens zag hij daarin een geschikt middel om de lagere standen in bedwang te houden. Hij was nu mede=eigenaar van eenige bloeiende katoen=spinnerijen en als vanzelf vloeit daaruit voort dat hij aan den behoudenden kant stond. Maar in zijn jonge jaren was hij zeer vooruitstrevend geweest en tot zijn niet geringe ergernis had hij in die dagen zelfs moeten beleven dat sommige van zijn geschriften op den Index waren geplaatst.

Er waren vele Katholieken onder de vermogende fabrikan=ten en bankiers van Massachussetts. Wanneer de Kardinaal

hen aan zijn disch genoodigd had, verschenen zij met sterren in het knoopsgat en kousebanden aan hun knieën, maar bovenal met een glans van verrukking op hun aangezicht. Het stond den grooten man ten allen tijde vrij uit hun beurs te putten en met hun medewerking gelukte het hem dan ook voor zijn gestichten en seminaria de hand op de gunstigst gelegen terreinen te leggen. Op die wijze had hij in den loop van tien jaren ongeveer vijftig millioen dollars besteed en toen nu de bevriende fabrikanten en bankiers te rade gingen de kinderen van Massachusetts aan de loonslavernij prijs te geven, wisten zij op den steun van den Dikken Bill te kunnen rekenen.

Vier Zondagen gedurende de maand October van het jaar 1924 liet hij in alle kerken van zijn bisdom door den dienst≠doenden priester een schimprede aflezen, vol lasterlijke aan≠tijgingen aan het adres van het „Kinderen≠Bureau" van Washington, dat, naar het heette, in opdracht van Moskou het Amerikaansche gezin ondermijnde. En inderdaad bleek bij nader onderzoek dat Mrs Florence Kelley, de ijverige voorstandster van het verbod van kinder≠arbeid, met een Rus getrouwd was geweest. Nu twee≠en≠dertig jaar geleden was zij van dien man gescheiden en had de rechtbank haar het recht toegekend opnieuw den naam van haar vader te voeren, zoodat zij volle zestig jaren een echte Kelley geweest was, hetgeen niet belette dat de tegenstanders van het bedoelde verbod haar in alle steden van het land als Mrs Wischnewetzky, agent van de Bolsjewisten, aanduidden. Met behulp van deze strijdwijze werd het wetsontwerp met een meerderheid van twee tegen één aangenomen, ter eere Gods en ten voordeele van de fabrikanten.

XII.

In November 1924 deponeerde Rechter Thayer zijn uit≠spraak in zake de Proctor≠conclusie, die op een nieuw proces aanstuurde. Deze conclusie was het voornaamste steunpunt van de verdediging. Een van de belangrijkste getuigen had

bekend dat hij zijn verklaring in heimelijke verstandhouding met het Openbaar Ministerie had opgesteld en het klonk inderdaad ongeloofelijk dat deze omstandigheid niet een afdoende reden voor een nieuw proces zou zijn. Maar Web Thayer stond voor niets! Hij besteedde al zijn sluwheid en behendigheid aan dit ééne document, hij wrong zich in duizend bochten en sloot zijn oogen voor de werkelijkheid, gaf een leugenachtigen draai aan de woorden van Proctor en herinnerde zich ten slotte niet meer wat hijzelf gezegd had.

De waarheid was ook hier hoogst eenvoudig, maar door toedoen van Web werd zij onder een berg van woorden verborgen en om al de gebezigde kunstgrepen aan te toonen, zouden nog veel meer woorden noodig zijn geweest. Het heette dat de vragen die Kapitein Proctor waren voorgelegd, aan duidelijkheid niets te wenschen overlieten en volkomen door hem begrepen werden en deze bewering zou in hooge mate lachwekkend zijn, indien zij niet geheel andere gewaarwordingen bij ons opriep. Die vragen werden door Proctor slechts al te goed begrepen en niemand die het tegendeel zou willen volhouden. Niettemin was het een onbetwistbaar feit dat bij de inkleeding van die vragen de bedoeling had voorgezeten ze voor de jury onbegrijpelijk te maken.

Vervolgens vroeg Web of de gestelde vragen van partijdigheid blijk droegen. Wanneer men ze op zichzelf beschouwde, was dit natuurlijk niet het geval. De partijdigheid lag uitsluitend daarin, dat de getuige en de districts-procureur daaraan een vorm hadden gegeven, die er op berekend was de jury op een dwaalspoor te brengen, zooals ook de rechter de beteekenis daarvan onjuist had voorgesteld.

Maar onze „Razende Rechter" wist slechts al te goed wat hij deed en zonder aarzelen ging hij op den ingeslagen weg voort. Elke verklaring werd door hem verminkt en misvormd en zelfs in de duidelijkste Engelsche woorden werd door hem een beteekenis gelegd, die volslagen vreemd daaraan was. Zoo ging het van de eene spitsvondigheid tot de andere en men mag veilig aannemen, dat Thayer zich bij het neer-

schrijven van deze weerlegging nog wel eens bedacht zou hebben, indien hij niet gemeend had er op te kunnen rekenen dat niemand de gelegenheid en den lust zou hebben dit bedrog met de stukken in de hand te ontwarren.

Toen Web deze heldendaad verricht had, was hij niet weinig trotsch daarop en ging hij als gewoonlijk onder de menschen om zich daarop te beroemen. Hij meende een vrijen dag verdiend te hebben en begaf zich naar Dartmount, waar op den Thanksgiving Day een voetbal-wedstrijd gehouden zou worden. Op het veld ontmoette hij Professor Richardson, op wien hij onmiddellijk afging en tot wien hij de vraag richtte:

„Hebt u gezien hoe ik die schurken van anarchisten te pakken heb genomen? Ik ben zeker, dat zij zich een poos koest zullen houden. Laat ze maar naar het Hooggerechtshof gaan om te probeeren wat zij daar gedaan kunnen krijgen . . ."

En daarmee was zijn welsprekendheid nog niet uitgeput. Intusschen wenschte de professor zich op duizend mijlen afstand, omdat dit optreden hem hoogst ongepast toescheen en vreemden stil bleven staan om te luisteren.

Dit was de gewone manier van Web. Hij nam deel in een kruistocht, waarvan de uitroeiing van de Rooden in Massachusetts het doel was. En dat er menschen waren die daarin geen belang stelden, — dat weigerde hij eenvoudig te gelooven. Hij verveelde zijn vrienden en club-genooten met eindelooze verhalen en wanneer zij het niet langer konden uithouden, verzochten zij hem een ander onderwerp van gesprek te kiezen. Een gezelschap van advocaten die hun noenmaal in de club van Worchester gebruikten, keerde hem den rug toe en men gaf een wending aan het onderhoud. En de oude man prevelde binnensmonds:

„Zij begrijpen het niet! Zij weten niet wat er aan de hand is. De Vandalen staan aan de poort en onze ondergang is nabij."

XIII.

De mislukking van de Proctor=conclusie was de genadeslag voor Vanzetti. De laatste hoop was nu in rook vervlogen. De kwellingen van het gevangenis=leven werden nu dubbel voelbaar. Het was voor Bart een uitgemaakte zaak dat zijn vrienden en hun gansche aanhang om den tuin werden geleid. Tegelijkertijd was hij overtuigd dat de stoornis van zijn gezondheid een gevolg was van een langzaam werkend vergif dat hem in zijn voedsel werd toegediend. Zoo kwam hij er toe op zijn beurt een honger=staking af te kondigen, zoodat hij omstreeks Kerstmis van het jaar 1924 naar het zenuw=lijders=gesticht van Bridgewater werd overgebracht. Den Zondag na zijn vertrek hield de gevangenis=kapelaan een preek, waarin hij zijn kudde op de gevaren wees die met den afval van het aloude geloof onafscheidelijk verbonden waren... Zie den armen Vanzetti, wiens verstand ver=duisterd is. Een hulpeloos wrak, — dat is al wat van hem is overgebleven... Het was dezelfde Pater Murphy die inder=tijd gevraagd had:

„Vertel mij eens, Vanzetti, wie heeft in South Braintree den auto bestuurd?"

Voor de psychiaters van het gesticht van Bridgewater ver=tegenwoordigde deze gevangene een welbekende soort: een slachtoffer van hetgeen zij gewoon waren grootheids=waanzin of ook wel de Messiaansche inbeelding te noemen. Hij droeg de overtuiging met zich om, dat de toekomst zich met zijn persoon en zijn woorden en daden zou bezig houden, — dat er boeken over zijn geval geschreven zouden worden, over=gezet in vele talen en gelezen door millioenen lezers. Hij leefde zijn leven en droeg zijn leed als in de tegenwoordig=heid van toekomstige geslachten, die het vonnis van Rechter Thayer zouden vernietigen, zooals zij zoo menig oordeel herroepen hadden dat over volksmenners en oproerlingen geveld was en hij dacht aan John Brown en Giordano Bruno, aan Galilei en Socrates en Jezus. Daarbij koesterde hij het waan=denkbeeld dat het zijn plicht was zich in het schrijven

van de Engelsche taal te bekwamen, — hetgeen den ijver verklaarde waarmede hij het eene vel na het andere vol=schreef in de verwachting daarmede anderen voor zijn zaak te winnen.

Om hem tot kalmte te stemmen was het vóór alles noodig zich te houden, alsof men het met hem eens was en wanneer men het eenmaal zoo ver gebracht had, was hij in staat een zeer onderhoudend gesprek te voeren. Dan bleek, dat hij een trap van beschaving bereikt had, die te meer waardee=ring verdiende naarmate hij als werkman minder gelegenheid gehad had zichzelf te ontwikkelen. Wat hij zeide, getuigde in den regel van nadenken en menigmaal was ook de humor daaraan niet ten eenenmale vreemd. Hij kwam er niet licht toe vriendschap te sluiten en hield zich bij voorkeur op een afstand, maar wanneer een geneesheer hem verzekerde in de zegepraal van het recht te gelooven, dan was hij onmiddellijk bereid zijn opvatting te verdedigen en werd hij niet moede uiteen te zetten op welke wijze de samenleving zonder over=heid en zonder middelen van geweld in het rechte spoor zou kunnen gehouden worden.

Er was geen sprake van, deze gedachten=specialiteiten naar hun meening te vragen omtrent de meerdere of mindere waarschijnlijkheid van de schuld van dezen verdachte, maar niemand kon hen beletten er dienaangaande een overtuiging op na te houden. Volgens hun bevinding behoorde Vanzetti tot de verstandelijke en niet tot de daadwerkelijke soort: zonderling, maar niet handelend. Indien hij er toe kwam een aanslag uit te voeren, — zoo luidde hun oordeel, — dan zou dit niet zijn met de bedoeling te dooden, maar onder den drang zijn gevoel te toonen. Een man als hij, voorzien van een overmaat van gevoeligheid en verbeelding, zou bij een dergelijke poging tot geweld=pleging door hevige hartklop=pingen bemoeilijkt worden, zijn knieën zouden knikken, hij zou verwarde geluiden achter zich meenen te hooren en zijn bezinning verliezen en in het wilde schieten of mogelijk zijn revolver in doodsangst neersmijten ... En ten slotte maakten de psychiaters er geen geheim van dat de beroeps=bandieten,

die de gevangenissen bevolkten, zich vroolijk maakten over de onderstelling dat Sacco en Vanzetti bij den aanslag van South-Braintree betrokken zouden geweest zijn. Zelfs achtten zij zich in hun eer aangetast door het geopperde vermoeden dat een paar nieuwelingen en broddelaars zoo doordacht en onverschrokken gehandeld zouden hebben.

XIV.

De jury deed haar uitspraak in de zaak van Jerry Walker en die uitspraak was een geweldige slag voor allen die tot den stam van Thornwell behoorden, in zoover daarbij werd vastgesteld dat zij zich aan het afleggen van valsche getuigenis hadden schuldig gemaakt. De jury was van oordeel dat Jerry Walker recht had op een schadevergoeding die berekend moest worden naar de waarde van zijn bezittingen op den dag toen zij hem waren afgenomen, benevens de daarop verschuldigde rente, — hetgeen alles en alles de kleinigheid van tien-en-een-half-millioen dollars bedroeg. Het was — naar den inzet genomen — het belangrijkste proces dat ooit in den Staat Massachusetts gevoerd was en weken achtereen werd in de clubs over niets anders gesproken.

Ongeveer acht dagen vóór Kerstmis werd de uitspraak afgekondigd en wij zeggen niet te veel, wanneer wij beweren dat dit jaargetijde in de huizen van de families Thornwell, Winters, Alvin en Scatterbridge een goed deel van zijn glans had ingeboet. Rupert kroop onder de dekens als slachtoffer van een aanval van influenza, aangezien het voor een groot bankier niet aanging zich met een gewone verkoudheid af te geven. Zijn vrouw en de vrouwelijke familieleden, die hem kwamen bezoeken, werden door hem opgevroolijkt met afgrijselijke tafreelen van de ineenstorting van het Bostonsche bankwezen, nu de wet de beslissing over millioenen in de handen gelegd had van mannen, die zelfs niet in staat waren de inkomsten van een kermiskraampje te beheeren. Wanneer men Rupert gelooven mocht, dan zouden de gezamenlijke bankiers van Boston onverwijld gedwongen

worden afstand te doen van de winsten die zij in de laatste tien jaren gemaakt hadden, — een onderstelling, die een eigenaardig licht werpt op het bankstelsel dat in die stad in zwang was.

De advocaten van Rupert zouden de opdracht ontvangen van de uitspraak in beroep te gaan en terwijl hij zich aan scheldwoorden en sombere voorspellingen te buiten ging en niezende en brieschende aan de influenza zijn tol betaalde, rijpten er nieuwe plannen in zijn brein. Hij besloot de bijzonderheden van het appèl aan de advocaten over te laten en zelf de bewerking van de rechters ter hand te nemen. Hij had onlangs de benoeming van twee leden van den Hoogen Raad voorbereid, op wie hij zeker was staat te kunnen maken. Intusschen begon hij zich van de anderen op de hoogte te stellen, van de omstandigheden van hun gezin en van hun omgang en bovenal kwam het er voor hem op aan te weten, onder welke invloeden zij stonden.

Vervolgens nam Rupert Quincy Thornwell in den arm, die hem van velerlei zou kunnen inlichten. Indien er onder deze rechters waren die advocaten in hun omgeving hadden, dan zou het misschien een goede politiek zijn die raadslieden in het geding te betrekken. In elk geval zou men de rechters niet nadrukkelijk genoeg kunnen wijzen op de volslagen onzekerheid waarin de geldzaken van Massachusetts verkeerden ten gevolge van de meer dan zonderlinge uitspraak van de jury. Hoe zouden de groote bandieten hun zaken kunnen drijven, indien zij, na hun slachtoffer te hebben uitgeplunderd en hem een onderteekenden kwijtbrief te hebben afgedwongen, nochtans gevaar liepen dat de rechterlijke macht zich in de zaak mengde en de geldigheid van het document ontkende?

Het zou blijken, dat het voltallige college van den Hoogen Raad twee jaren noodig had om dit belangrijk geval te onderzoeken en te beslissen, zoodat Rupert ruimschoots den tijd had voor het beramen en uitvoeren van zijn maatregelen. Reeds nu wist hij dat het niet noodig zou zijn leden van het hooge rechtscollege te koopen, aangezien hij sinds langen

tijd gewaakt had dat niemand daarin benoemd werd die niet de verlangde waarborgen bood van een betamelijken eerbied jegens de groote bankiers en hen als de onzichtbare heerschers van Amerika beschouwde. Het was een vast gebruik, dat zoodra iemand in dit rechterlijk lichaam werd opgenomen, hij tegelijkertijd tot de oude en deftige Union-Club toetrad. Elken dag waarop de rechters bijeenkwamen, ontmoetten zij dus Rupert en zijn mede-vennooten aan de lunch-tafel en ook wanneer het hangende geding niet ter sprake kwam, was er toch gelegenheid nu en dan een ernstig woord te plaatsen aangaande de zoo zeer gewenschte bestendigheid van handelszaken en de volstrekte onschendbaarheid van alle overeenkomsten. En toen het Rupert bekend was dat de Hooge Raad met de behandeling van de zaak een aanvang gemaakt had, droeg hij zorg dat de groote bankiers van New-York de rechters van tijd tot tijd ontmoetten en bij die gelegenheid als hun overtuiging uitspraken, dat het zakenleven tot volkomen stilstand gedoemd was, tot tijd en wijle boven alle bedenking vaststond dat een contract in alle omstandigheden onaantastbaar was.

XV.

Maar in weerwil van de macht waarover hij beschikte, lieten de zenuwen Rupert niet met rust. Hij kon niet nalaten zich bezorgd te maken en het spreekt vanzelf dat de aderverkalking waaraan hij lijdende was, daardoor verergerd werd. Vergeefs beproefde zijn zwager hem een weinig opgewektheid bij te brengen . . . De zaak was, dat Henry Cabot Winters een fraai plan had uitgedacht, dat hem vergunnen zou alle rechters van de wereld in het gezicht uit te lachen. Om kart te gaan, Henry was voornemens al zijn bezittingen op naam van zijn zuster te laten overschrijven en daarna zijn faillissement aan te vragen. Dit is een dienst, die in het voorkomende geval een man van zaken van zijn vrouw pleegt te verlangen, maar Henry achtte het raadzaam Alice buiten de zaak te houden. Hij hield het niet voor mogelijk, dat

zij zich het geld zonder meer zou toeëigenen: nog nooit had een Thornwell zich aan diefstal schuldig gemaakt, — maar de gangen van haar overdenkingen waren nu eenmaal onnaspeurlijk en het was niet uitgesloten, dat zij in het belang van zijn ziel zou meenen te handelen door zijn vermogen aan het een of ander geheim genootschap over te dragen. Er liep door het geslacht van de Thornwells een draad van krankzinnigheid en Rupert meende niet ver bezijden de waarheid te zijn, wanneer hij de theosofische neigingen, die Alice sinds korten tijd aan den dag legde, daarmede in verband bracht. Elken dag weer tooide zij zich in een sneeuw-wit gewaad en plaatste zich voor een zwart scherm in een pikdonkere kamer, in de hoop aldus rust te vinden voor alle kwellingen des geestes. Van een geheel anderen aard was de zuster van Henry, Miss Agatha Winters, een toonbeeld van alle Amerikaansche deugden, ongehuwd en volkomen vrij van alle grillen en invallen. In het dorp, waar zij geboren was en ook thans nog woonde, ging hij haar bezoeken. Hij maakte haar deelgenoot van de zorgen die hem kwelden: boosaardige menschen hadden zijn ondergang besloten en, indien hun toeleg gelukte, zou hij niet langer in staat zijn het levensonderhoud van zijn zuster te bekostigen en zou het haar dus niet mogelijk zijn zich aan den Heere te wijden. Nu stond het voor Agatha vast, dat de Heer haar voorschreef Henry tegen den aanval van zijn vijanden te beschermen en uit het Oude Testament waren haar tal van voorbeelden bekend, waaruit bleek, dat de Heer de Zijnen te hulp komt en daarbij niet al te kieskeurig is ten aanzien van de middelen waarvan Hij zich bedient. Om te beginnen liet Henry ter waarde van vijf-honderd-duizend dollars aan staats-papieren op naam van Agatha overschrijven om, nadat zij verkocht waren, de opbrengst daarvan aan de nieuwe eigenares ter hand te stellen. Nu droeg Henry haar een deel van zijn bezittingen over en ontving daartegen het geïnde bedrag. Hiertegen werd opnieuw een post effecten te gelde gemaakt, waarmede op dezelfde wijze gehandeld werd. Zoo herhaalde zich deze

omzetting, totdat Agatha in het onbetwistbaar bezit was van alle roerende en onroerende goederen, die tot dusver het vermogen van Henry hadden uitgemaakt, met inbegrip van de winst, die de negotie met Jerry Walker hem had op=geleverd, ook de auto dien hij gebruikte en het pleizier=jacht, waarop hij zijn week=ends doorbracht, ook het Arabische paard dat hij bereed en het huis, dat door zijn minnares bewoond werd.

Niets verhinderde nu den grooten advocaat vóór de recht=bank te verschijnen en onder eede te verklaren dat hij niets ter wereld bezat, terwijl zijn zuster in staat was de noodige bewijsstukken over te leggen, waaruit bleek dat zij haar nieuw verworven bezittingen met klinkende munt betaald had. Ergens, in een safe=deposit, waarvan niemand anders dan Henry den sleutel had, bevond zich het testament van Agatha, die daarin haar gansche vermogen aan Henry ver=maakte. In dit document was de datum oningevuld gelaten en het geheel was in dier voege ingericht, dat, indien de Hooge Raad Jerry Walker zijn eisch mocht toewijzen, nog dienzelfden dag door Henry een aanzoek tot failliet=verkla=ring kon worden ingediend en de toegewezen eisch on=inbaar zou blijken. Daarna zou hij zich zijn vermogen laten teruggeven en zijn vijanden hartelijk uitlachen.

XVI.

De leden van het geslacht Thornwell kwamen en gingen. Oom Abner was met een aanval van beroerte bezocht, met het gevolg, dat zijn beenen hem hun diensten weigerden. Hij reed nu niet langer in het park van Heuvelzicht op zijn poney, maar moest zich tevreden stellen met zijn rolstoel. Intusschen raasde en tierde hij te luider wanneer zijn oppas=sers hem op zijn maaltijd lieten wachten. Hij had nog altijd dezelfde schreeuw=stem, maar geen geluid drong meer tot zijn ooren door en wie hem iets te zeggen had, was genood=zaakt dat langs schriftelijken weg te doen. Hij was niet veel=eischend in dat opzicht, omdat zijn eigen gedachten hem

belangrijker toeschenen dan die van anderen, zoodat wie hem gezelschap hield, volstaan kon met nu en dan te knik=ken en te glimlachen. Telkens wanneer hij in zijn dagblad iets aantrof dat een onaangename strekking voor de Rooden had, knipte hij het bericht uit en zond het met een onwel=willende toelichting aan het adres van Cornelia.

Het ongeval, dat de beenen van Oom Abner getroffen had, werd eenigszins goedgemaakt door Priscilla, de oudere zuster van Betty, die achtereenvolgens twee kinderen met gezonde beenen ter wereld bracht. De eerstgeborene was een jongen, die met de doorluchtige namen Alvin Thornwell Shaw begiftigd werd en voorloopig bleef het nog een open vraag of dit tengere beenenpaar die weelde zou kunnen dragen. Met het oog op den vader, die aan een hemelhoogen koperberg deed denken, werd de toekomstige erfgenaam van deze schatten door Betty hardnekkig als de koper=heuvel aangeduid en toen de tweede spruit een nicht bleek te zijn, noemde zij het gezin in zijn geheel „de koperslagerij". Het scheen niet op den weg van Betty te liggen haar vader en moeder met kleinkinderen te verblijden en wie haar daar=naar mocht vragen, bekwam tot antwoord, dat deze wereld geen geschikte verblijfplaats voor kinderen was. Waarom zou men knapen groot brengen met de slachting in het ver=schiet? Nog gezwegen van het gevaar dat hun grootouders hun millioenen dollars zouden nalaten, die hen tot woeker=planten en niets=doeners zouden verlagen.

Het was nu eenmaal onvermijdelijk, dat Cornelia werd uitgenoodigd bij de geboorte van de koper=kinderen als peet op te treden, maar beide keeren weigerde zij in alle beleefd=heid, afgeschrikt door de aansprakelijkheid die zij daarmede op zich zou nemen. Intusschen had zij geen bezwaar als gewone toeschouwster de plechtigheid bij te wonen die beide keeren in de Drie=eenheids=kerk in het late namiddaguur van een weekdag plaats vond. Het doopvont was rijkelijk met bloemen versierd en de aanwezigen zongen een kerk=gezang. Het kind sliep vast in zijn geborduurde doopjurk, ter lengte van twee yards, dagteekenend uit den tijd van

over=over=grootvader Thornwell, den zee=kapitein. Toen de druppels koud water het kind deden ontwaken, uitte het een kreet van verontwaardiging en de bejaarde dames zagen hierin een gunstig voorteeken en beweerden dat daardoor de duivel op de vlucht gedreven was. En de oudere mannen lachten en herkenden de machtige stem van Abner Thorn=well en van Jozua: het was een loot van den ouden stam.

Er waren twee peetooms en één peettante voor den jongen en de tweede maal één peetoom en twee peettantes voor de dochter en telkenmale legden deze getuigen in den naam van het kind een drievoudige gelofte af, waarvan de eerste luidde: geen gemeenschap te hebben met den duivel en zijn werken, voorts afstand te doen van de pracht en praal der wereld en eindelijk allen begeerten het zwijgen op te leggen. Cornelia Thornwell zag in het rond en werd den ouden heer Shaw gewaar, den grootvader van het kind, die zijn schatten stevig vasthield. Het was nu ongeveer twaalf jaar geleden dat zijn loonslaven in de Mesaba Range in verzet waren gekomen, maar zonder aarzelen had hij zijn gewapende trawanten er op af gezonden om de weerspannigen mores te leeren... En daar, in de nabijheid zag zij Rupert Alvin, die zich tien millioen dollars van Jerry Walker had toegeëigend en nu den Hoogen Raad bewerkte om zich het ongestoord bezit van zijn schatten te verzekeren... Zoo stond het met de zondige begeerten dezer wereld.

En wat de ijdele praal en pracht betrof, — hier waren aanzienlijke mannen en vrouwen die zich de moeilijke kunst hadden eigen gemaakt in schijnbare onbewustheid met hun geld te strooien. Hier was een tempel, door menschenhanden gebouwd, waarvan de ramen vele duizenden dollars hadden gekost, zoodat alle onderdeelen van het geheel den stempel van kostbaarheid vertoonden. Daarbuiten in de straat ston=den pracht=exemplaren van auto's, elk met een chauffeur in liverei. In den huize Alvin wachtte een maaltijd, waarvan de gasten over niets anders dan geld en nog eens geld zouden spreken. In de woning van de Shaws werd voor de volgende week een diner met dansfeest aangericht, dat de duurste

feestelijkheid van het seizoen beloofde te worden. De dag=bladen zouden alle bijzonderheden haarfijn mededeelen en de burgerij zou zich den volgenden morgen daaraan te=goed doen . . . En zoo stond het met de praal en pracht van de wereld.

Alles in den naam van Broeder Jezus! Wonderlijk waren de wegen van den tijd. Bij het verlaten van den steenen tempel die ter eere van den martelaar van het proletariaat was opgericht, ging zij langs het standbeeld van Philips Brooks. Het was haar alsof zij den Zoon der Menschen zag, die zijn hand legde op den schouder van den Bisschop van de Blauw=bloed=gemeente en vermanend tot hem sprak:

„Wees voorzichtig en bedenk wat zij mij hebben aan=gedaan, ofschoon ik nog niet de helft gezegd heb van wat gij u veroorloofd hebt."

Na afloop van deze plechtigheid ging Cornelia Vanzetti bezoeken, die naar de gevangenis van Charlestown was teruggebracht en daar als vanouds steenkolen kruide. Zij verhaalde hem waar zij geweest was en wat zij daar gezien had en ook de indrukken die zij had meegenomen.

„Ik zou wel eens willen weten, Bart, — wanneer zij een martelaar van je maakten, zouden de menschen dan over een paar duizend jaar in jouw naam misdaden begaan en zich aan allerlei onoprechtheden schuldig maken?"

Dit was een denkbeeld dat bij den gevangene insloeg. De gedachte aan een martelaarschap was allengs de beweeg=kracht van zijn eenzaam leven geworden.

„Nonna, wanneer zij een martelaar van mij maken, dan laat ik een boodschap achter die geen twijfel overlaat. Dan zal de naam Vanzetti niets anders beteekenen dan gerech=tigheid en vrijheid, — niets anders."

HOOFDSTUK XVII.

De molens van de wet.

I.

Betty Alvin was nu zes-en-twintig jaar oud, en ofschoon haar familieleden eenstemmig van meening waren dat zij den leeftijd van het gezond verstand bereikt had, ging zij steeds voort het zaad van de ontevredenheid uit te strooien. Zij en Joe hadden de taak op zich genomen de arbeiders te ontwikkelen en met dat doel een school opgericht waar zij voor zichzelven zouden leeren denken en niet voor de effecten-bezitters en de bankiers. Twee avonden van elke week wijdde Joe aan een cursus over de geschiedenis van de arbeidersbeweging in Europa en Betty, die langzamerhand een geleerd zusje geworden was, gaf een college over de „theorie van den arbeid", terwijl zij bezig was over datzelfde onderwerp een lijvig boek samen te stellen. Voorshands dobberde zij nog tusschen het socialisme en het communisme, maar haar vrienden waren bereid dit op de rekening van haar bourgeois-opvoeding te schrijven. Overdag zag zij rekeningen na en betaalde ze, — indien het mogelijk was. Tegelijkertijd trachtte zij voeling te houden met de leiders van de Iersch-Katholieke arbeiderspartij en hun de overtuiging bij te brengen dat haar bemoeiingen den bloei van hun vereeniging bevorderden. Zij had hier met nuchtere hardhandige mannen te doen die een open oog voor de werkelijkheid hadden en zich niet lieten verschalken door Demokraten en Republikeinen die bij het werven van stemmen gouden bergen beloofden. In de beweging ten gunste van Sacco en Vanzetti moest evenwel een geheel andere wijze van strijdvoering worden toegepast. Geduld en tact waren hier een eerste vereischte en het meest werd uitgericht met een beroep op het saamhoorigheidsgevoel.

Betty was nu sinds drie jaren de wettige en behoorlijk gewaarmerkte vrouw van Jozef Jefferson Randall, maar

voor de wereld wenschte zij niet anders te heeten dan Betty Alvin, zelfs zonder het gebruikelijke voorvoegsel van „Mrs." Was het een uiting van dezelfde zonderlingheid die haar weerhield zich van de plichten jegens haar familie te kwijten? En behoorde daartoe niet in de eerste plaats de zorg voor het voortbestaan van den ouden stam? Zoo vaak Debora haar dochter ontmoette, kon zij niet nalaten eenige navraag in die richting te doen.

Op een goeden dag zeide Betty tot Cornelia:

„Grootje, ik geloof waarlijk dat het mijn beurt is."

„Wat bedoel je, kindlief?"

„Men beweert wel eens dat ook in de beste familie een ongelukje kan voorkomen en het schijnt, dat Onze Lieve Heer op de hand van de Thornwells is."

Zoo spraken deze practische onafhankelijke vrouwen, die de oude overleveringen van haar geslacht naar de rommelkamer verwezen hadden. Wanneer er een onderwerp aan de orde was, dat door een ieder beschouwd werd als van kieschen aard te zijn, deden zij zich aan de ergerlijkste uitdrukkingen te goed die voor haar kuische grootmoeders in iederen zin van het woord „ongehoord" waren. Dat Betty met zooveel welbehagen uit den band sprong, moet onder meer geweten worden aan de omstandigheid dat zij in Boston was grootgebracht en daar elken dag vele malen met een „Stil!" tot de orde werd geroepen. En zoo kwam het dat zij voor niemand een geheim van haar belangwekkenden toestand maakte, — dat zij weigerde dien onder een vernuftig gekozen kleedij te verbergen en geen college-uur verzuimde, ook niet toen zij voor schandaal bij den weg liep.

Ook haar beide vrienden, die zij in de gevangenis bezocht, maakte zij deelgenoot van haar verwachting. Voor hen, die uit den boerenstand waren voortgekomen, was dit nieuws in geen enkel opzicht een verrassing en zij zagen daarin niets anders dan een natuurlijk verschijnsel dat niet ophield zich in de schepping te herhalen.

En toen de dagen van Betty vervuld waren, deed de jeugdige nazaat van den Thornwell-stam zijn intrede in deze

wereld. De naam die hem was toegedacht, luidde: Rupert Alvin Thornwell Randall en ondanks het verzet van zijn moeder was de kans niet denkbeeldig dat die namen hem maatschappelijken voorspoed zouden aanbrengen. De strijd waarvan hij zijn leven lang getuige zou zijn, begon reeds in de eerste weken van zijn bestaan. Immers sprak het vanzelf dat die namen eerst van kracht zouden zijn, wanneer zij in de Drie=eenheids=kerk hun wijding ontvangen hadden en hier waren een vader en moeder, die voornemens waren hun kind niet te laten doopen. Toen nu de bloedverwanten Betty onder het oog brachten dat de doop=plechtigheid in geen geval van schadelijken invloed zou kunnen zijn, verklaarde Betty dat zij er zich niet tegen verzetten zou, indien de familie er op stond het kind in een oude twee=yard=lange jurk te kleeden en een weinig koud water op zijn hoofd te druppelen, maar dat zij en Joe geen tijd hadden om zich met zulke dwaasheden op te houden. En tevens maakte zij van deze gelegenheid gebruik en deelde hun mede, dat zij beslist weigerde het kind binnen den kring van de familie te brengen. Haar zoon, — zoo verklaarde zij, — was bestemd in een omgeving van arbeiders op te groeien tot een nuttig lid van de samenleving. De grootouders achtten het raadzaam op deze beschikkingen niet in te gaan: het kwam er nu op aan den doop door te zetten en de ziel van het wicht te redden.

II.

Cornelia leefde uitsluitend voor de Sacco=Vanzetti=zaak. Zij liet zich uitnoodigen tot bijeenkomsten van vrouwen van haar stand en verhaalde daar omstandig de toedracht van het geval. En wanneer de dames haar dan van haar deelneming verzekerden, placht zij te vragen hoe ver die deelneming ging en of zij wellicht in dollars kon worden uitgedrukt. Zij hielp het Comité bij het organiseeren van gezellige avonden en voorstellingen, waarvan de onkosten soms meer bedroegen dan de opbrengst. Zoo was zij er steeds op uit de beweging gaande te houden en alle persoonlijke wrijving te verhelpen. Maar nu en dan maakte

een diepe ontmoediging zich van haar meester en stond zij op het punt zich aan de zaak te onttrekken, maar eer het zoover kwam, dacht zij aan Bart en Nick, die onderweg naar de terechtstelling waren.

De tegenstelling tusschen Fred Moore en verscheiden leden van het Comité was in den loop van de jaren steeds duidelijker aan het licht gekomen. Het was onmogelijk dat anarchisten met een advocaat eendrachtig samenwerkten en in het bijzonder gold dit van Moore die er voortdurend op uit was de ware schuldigen te ontdekken en dientengevolge de beschikbare geldmiddelen wenschte te besteden aan onderzoekingen en nasporingen in die richting. En hij was vastbesloten òf zijn wil door te drijven òf zijn taak neer te leggen. Maar toen het zijn vijanden gelukt was het vertrouwen te ondermijnen dat zijn beschermelingen in hem stelden, was zijn positie daardoor volstrekt onhoudbaar geworden. Hij ontving een brief van Sacco met de onderteekening: „Uw onverzoenlijke vijand" en eindelijk was hij tot het inzicht gekomen dat hij hier niet langer nuttig zou kunnen zijn.

„Ik heb niets kunnen uitrichten," — zeide hij tot Cornelia. — „en onmiddellijk slagen is hier een onmisbare voorwaarde."

Er volgde nu een tusschenpoos, zonder advocaat, zonder iemand of iets, — behalve twee gevangenen, die elken dag nader bij den electrischen stoel kwamen. Totdat eindelijk het Comité opnieuw georganiseerd werd, eenige Italianen zich daaruit terugtrokken en eenige Amerikanen daarin werden opgenomen en nu was de eerste stap een aanzoek tot William G. Thompson zich met de behandeling van de nieuwe conclusies en het aangeteekende appèl te belasten. Wetende hoeveel moeite hij zich daarmee op den hals zou halen, noemde hij als honorarium een cijfer, dat naar zijn meening hoog genoeg was om de onderhandeling onmiddellijk te doen afspringen: vijf-en-twintig-duizend dollars. De moeilijkheid waarvoor Cornelia en Betty en Joe zich geplaatst zagen, was inderdaad niet gering.

De oplossing werd gevonden dank zij een merkwaardigen loop van gebeurtenissen, die vermoedelijk nergens ter wereld, behalve in Boston denkbaar is. Een jonkman, Charles Garland genaamd, en voormalig student aan de Harvard-Universiteit was daar bevriend geweest met Jack Reed, die inmiddels in de Russische revolutie den dood gevonden had en nu onder de muren van het Kremlin begraven lag, maar tevoren een millioen dollars aan zijn vriend vermaakt had. Evenwel veroorloofde het geweten van Garland hem niet dit legaat te aanvaarden en derhalve droeg hij het over aan een comité, met de opdracht de gelden ten voordeele van de arbeiders te besteden. Op die wijze ontstond het „Garland-Fonds" en de beheerders daarvan waren bereid een bedrag van twintig-duizend dollars aan het Sacco-Vanzetti-Comité te leenen, dat hierdoor in staat gesteld werd zich van den bijstand van William G. Thompson te verzekeren.

Hij was een man van nauwelijks zestig jaren, grijs van haar en blozend van gelaatskleur, zes voet lang, breed geschouderd, sober in zijn spreken en doen, liefhebber van zijn pijp tabak en met het voorkomen van een Amerikaanschen landbouwer. Alras bleek hij de man te zijn dien de zaak boven alles noodig had. Hij wijdde zich met hart en ziel aan de belangen, waarvan de behartiging hem was toevertrouwd en het strekte hem tot eer dat de Raad van Toezicht werd aangezocht tegen hem op te treden, omdat hij de verdediging van anarchisten op zich genomen had.

Hij koesterde zeer strenge begrippen omtrent hetgeen al of niet paste. Dit was een rechtszaak, waarover de rechterlijke macht behoorde te beslissen, met vermijding van al wat naar propaganda zweemde. Deze zienswijze werd door vele vrienden van de beweging niet gedeeld. In de oogen van Joe en Betty was de propaganda het een en het al van het geval en volgens hen was het juist aan de propaganda te danken, dat men het tot een hooger beroep gebracht had en de beide mannen nog in leven waren, zooals ook de propaganda het geld verschaft had voor de bezoldiging van

de advocaten. De meening van Vanzetti was in de volgende woorden vervat:

„Tenzij het mogelijk is voor onze verdediging een millioen man op de been te brengen, zijn wij verloren."

Hij verlangde dat het geld niet aan proces=kosten, maar aan vergaderingen van de arbeiders besteed zou worden. Toen evenwel een massa=meeting in Boston belegd was, eischte Thompson dat zij zou worden afgelast en dreigde hij zijn ontslag te nemen indien zij doorging.

Mary Donovan was nu de onbezoldigde secretaresse van het Comité. Van huis uit Iersch=Katholiek, was zij toegetreden tot de Socialistische Partij, hetgeen haar den banvloek van haar bisschop op den hals had gehaald. Zij bekleedde de betrekking van inspectrice van de fabrieken, maar werd daaruit ontzet, zoodra zij zich met de verdediging van Sacco en Vanzetti had ingelaten. Een post als de hare had altijd geheeten buiten de politiek te staan, maar de machthebbenden lieten zich door die bedenking niet weerhouden. Er werden klachten tegen haar ingediend, waaruit zou moeten blijken dat zij den tijd waarop de Staat recht had, aan particuliere werkzaamheden besteed had, waartegen zij aanbood te bewijzen dat anderen gedurende vele weken niet anders gehandeld hadden, maar er was niemand die het bewijs daarvan verlangde.

Een andere aanwinst was Gardner Jackson, een jong gepromoveerde van Harvard, een man van strenge beginselen, — min of meer het type van de „Christelijke Jonge Mannen", — zoo althans luidde de beschrijving van zijn vijanden. Hij was muurvast overtuigd van de onschuld van de beide gevangenen en in diezelfde verhouding had hij hoe langer hoe meer hart gekregen voor zijn taak, waaraan hij ten slotte al zijn tijd zonder eenige vergoeding besteedde. Maar hij was geen verklaard radicaal en voelde geen behoefte zijn ijver door leuzen van die soort te prikkelen. Vandaar dan ook dat de socialisten — en meer nog de communisten — het hem voortdurend lastig maakten. Deze twisten duurden tot het bittere einde en zelfs nog daarna, toen de

verschillende groepen hun strijd naast de lijken van de slacht=offers voortzetten.

„Wordt zelfs de rust van het graf hun misgund?" — zoo vroeg Mary Donovan, bleek van ontzetting.

Maar de communisten waren van meening dat de lijken het eigendom waren van de internationale revolutionnaire beweging en aan het klasse=bewustzijn van de massa dienst=baar gemaakt moesten worden.

III.

Maar deze gruwelen lagen nog in de toekomst besloten en geblinddoekt leidde het noodlot de menschen daarheen. Radicalen noch conservatieven zijn in staat een slip van den sluier op te lichten en te zien wat alsnog verborgen is.

De molens van de wet waren bezig te malen. Eén voor één vermaalden zij de conclusies die naar een nieuw proces heen=stuurden en één voor één werden zij door Webster Thayer afgewezen, om daarna den grondslag te vormen van een beroep op den Hoogen Raad en tegelijkertijd een verhooging van den post voor drukwerken noodzakelijk te maken. Het was een onafzienbare reeks van betoogen en elk afzonderlijk een onweerlegbaar bewijs van de onvergefelijke manier, waarop Rechter Thayer met de regels van het recht had omgesprongen.

Wie hiervan kennis nam, kon niet anders meenen, dan dat de zaak van Thayer hopeloos verloren was. Het scheen ondenkbaar dat welke rechter ook zich zou neerleggen bij deze ongetelde uitvluchten en leugens, die hij met den weid=schen naam van beslissingen bestempelde. Maar hij was de laatste zich deswege bezorgd te maken en in dit bewustzijn van veiligheid werd hij niet moede te herhalen:

„Laat hen de zaak bij den Hoogen Raad brengen, dan zul=len wij zien hoe ver zij daarmee komen," — en hij voegde daaraan toe: „Rugg staat naast mij. Rugg zal mij nooit los=laten."

Rugg was de voorzitter van den Hoogen Raad en — even=

als Thayer — in Worcester geboren. Mede onder den druk van Bostonsche aanmatiging, had men in Worcester een zeker zwak voor den stadgenoot. Bovendien liet Thayer er zich op voorstaan de benoeming van Rugg bevorderd te hebben, terwijl Rugg ook in het openbaar die verplichting erkende.

In Januari 1926 werden drie dagen bestemd voor het getuigen-verhoor, dat door den Hoogen Raad zou worden afgenomen en met het oog daarop ging Cornelia in het Gerechtsgebouw van Boston een kijkje nemen. Het was een vervallen, oud gebouw, dat in het Pemberton Park verscholen lag, in de dagen van haar jeugd een liefelijk plekje, destijds omringd door de baksteenen huizen van de aanzienlijke families. De lokalen van den Hoogen Raad bevonden zich op de eerste verdieping en in het bijzonder de zitting-kamer deed in haar kaalheid en somberheid aan een graf denken.

Cornelia nam plaats en zag tegenover zich een rij oud-achtige heeren in zwartzijden toga's, ijverig bezig over leven en dood te beslissen. William G. Thompson werd opgeroepen ten einde zijn standpunt nader toe te lichten en zijn woorden brachten het kleine troepje van zijn vrienden in verrukking. Maar het was helaas, een geestdrift, die niet aanstekelijk was en over de hoofden van de bejaarde heeren heenstreek. Zij zaten daar als in het zwart gekleede mummies en in den loop van de langdurige zitting bespeurde Cornelia plotseling, dat een hunner in een diepen slaap verzonken was. Zijn hoofd zonk voorover, zijn schouders zakten in en het was al vrede wat er aan den ouden man was. De arme drommel was bijna tachtig en kon zijn baantje niet missen: hij had een talrijk gezin tot zijn last, dat op gelijken voet met de kinderen van de rijken werd grootgebracht.

De gemiddelde leeftijd van deze scheidsrechters in hoogere instantie was acht-en-zestig, — een cijfer, dat van jaar tot jaar steeg. Sommigen van hen waren een groot deel van den tijd doorloopend ziek, zoodat een voltallige zitting tot de hooge zeldzaamheden behoorde. En het spreekt vanzelf, dat dit den arbeid verdubbelde voor de gezonden. De voorzitter

Rugg zat in het midden en, merkwaardigerwijs, was hij de eenige waarlijk jonge van het gansche gezelschap. Hij was nog niet ouder dan vier-en-vijftig, daarbij goed geconserveerd, vlug in zijn bewegingen en de welwillendheid zelve, terwijl hij zijn afwijzende beschikkingen mededeelde. Hij was een zeer bruikbaar districts-procureur geweest, een beschermer door dik en dun van de gestelde machten en de goede diensten die hij bewezen had, waren niet onbeloond gebleven. Als curator van de Clark-Universiteit, in zijn vaderstad Worcester, had hij zich in opspraak gebracht door zijn ondersteuning van een academischen hansworst, door wiens toedoen een gunstig bekende instelling tot een aanfluiting van de wetenschappelijke wereld verlaagd werd. Desgelijks was hij curator van Amherst, waar hij had medegeholpen een van de weinige liberale universiteits-presidenten van Amerika den voet te lichten.

En nog steeds zat Cornelia daar en zwierven haar blikken van het eene aangezicht naar het andere. Zij kende de namen, zij kende de geruchten die in de families de ronde deden en wat haar niet bekend was, kon zij gemakkelijk aanvullen. De een was benoemd door den Gouverneur, die korten tijd daarna zijn waardigheid had neergelegd om als vice-president van de bank van Rupert te verrijzen en hier was een ander, die dat voorbeeld gevolgd had. Van de drie volgenden wist Rupert met tamelijk groote zekerheid, dat hij op hen rekenen kon voor de vernietiging van het vonnis in zake Jerry Walker. Een van hen was Katholiek, voorheen procureur van de stad en onder zijn partijgenooten bekend als „Gladde Jim". Men behoefde waarlijk niet in twijfel te verkeeren aangaande de houding die hij tegenover de anarchisten zou aannemen: hij zou den strijd aanvaarden voor God en voor Kardinaal O'Connell. Weer een ander was niet in staat verstaanbaar te spreken: zijn benoeming was de belooning geweest voor diensten die hij Senator Crane bewezen had. Deze rechter had zijn veto uitgesproken over een staking in het vervoerwezen en dit onmiddellijk na een ontmoeting met Crane in een kamer van Young's Hotel.

William Murray Crane, voorheen gouverneur en thans Senator, had geruimen tijd de politiek van Massachusetts beheerscht ter wille van de veiligheid van zijn bezittingen en die van zijn vrienden en men mocht aannemen dat zijn zorgen zich ook over het hoogste rechts=college hadden uit=gestrekt.

Maar evenmin was dit belang aan de aandacht van zijn vijanden ontgaan, die op de omkooperij en de laatdunkend=heid hun antwoord van haat en vernieling niet schuldig bleven. In de dagen van de bommen=paniek had iemand in de toilet=kamer van het gerechtsgebouw, dicht bij de vergader=zaal van de rechters, een bom neergelegd. Dat was niet alleen misdadig, maar ook in hooge mate ongepast en onwil=lekeurig zette zich in hun hoofd het verlangen vast de hand op een anarchist te leggen en in zijn persoon zijn partijgenoo=ten een lesje toe te dienen. De bommenmakers en =werpers die zij in de eerste plaats op het oog hadden, bevonden zich buiten hun bereik en hadden zich — naar het Departe=ment van Justitie verzekerde — naar Italië en naar Zuid=Amerika begeven, maar in Sacco en Vanzetti had men al=thans een paar vrienden en geestverwanten en derhalve waren zij de aangewezen personen die de les in ontvangst zouden nemen.

Den 12den Mei 1926 kwamen de rechters gereed met hun omvangrijke beslissing, handelende over het proces van Dedham en de bezwaren die daartegen waren ingebracht. Een omslag van twee=en=twintig=duizend woorden scheen noodig te zijn om de uitspraak te handhaven. Gemeenzaam gezegd, — dit was een been, dat door Thayer vermeesterd was en dat zijn trawanten niet van hem wilden wegnemen.

Metterdaad overwogen zij de feiten en de bewijzen, maar namen listig den schijn van het tegendeel aan en maakten het Thompson onmogelijk een basis te vinden voor een beroep op het Hooggerechtshof van de Vereenigde Staten. Alle wettelijke voorschriften werden door hen met voeten getreden en zelfs de jongste studenten van Harvard maakten zich vroolijk over hun rechtsbedeeling.

IV.

Het was een zware slag voor de verdediging. Er werd een streep gehaald door de geheimzinnigheden van Katzmann, door de bevooroordeelde houding van Thayer, door de bekentenis van Proctor, door het misdadig verleden van Goodridge, door de uitvluchten van Pelzer en Lola Andrews, door het getuigenis van Gould, — in wettelijken zin bestond dit alles niet meer. Tusschen Cornelia Thornwell en haar schoonzoon Rupert Alvin kwam het tot een hevige ruzie, — hevig althans van de zijde van Rupert, Cornelia kon haar lachen niet bedwingen: het scheen haar het kluchtigste oogenblik van de heele zaak. De President van de Pilgrim National Bank verklaarde een onbeperkt vertrouwen te stellen in de eerlijkheid en onpartijdigheid van den Hoogen Raad van Massachusetts! En dat terwijl dit college door zijn toedoen geworden was wat het thans was.

„Geloof mij," — zeide Cornelia tot hem, — „ook in den omgang van een man met zijn schoonmoeder is een weinig humor niet misplaatst. Hoe kun je mij met een onvertrokken gezicht aanzien, wetende wat je weet dat mij bekend is van die oude heeren?"

„En hoe kan ik weten," — antwoordde Rupert op sarcastischen toon, — „wat u meent te weten wanneer u uitsluitend met Rooden omgaat?"

„Neen, Rupert, daarmee kom je niet van mij af. Wat ik weet, heb ik niet van de Rooden, maar van de bankiers gehoord. Vergeet niet dat ik ontelbare malen tegenwoordig ben geweest bij de gesprekken van een Bostonschen geldman met zijn schoonvader. Het spijt mij nu, dat de bijzonderheden daarvan mij al te dikwijls ontgaan zijn, maar een te sterker indruk is mij van den geest bijgebleven."

„Ik tart u vol te houden, moeder, dat daarbij ooit sprake is geweest van het omkoopen van onzen Hoogen Raad."

„Wanneer je onder omkoopen verstaat het uitlokken van een bepaalde uitspraak tegen kontant geld, zooals dat niet lang geleden, in Californië en andere staten gebeurd is, dan

geef ik toe, dat ik daarvoor geen bewijzen kan bijbrengen, maar wanneer daaronder ook begrepen mag worden het begunstigen van hun vrienden en club=genooten en het be= schermen van de heerschende groep in al wat zij doen, dan zeg ik dat de leden van onzen Hoogen Raad met dat doel zijn uitgekozen en dat zij hun benoeming te danken hebben aan de waarborgen, die men in hun verleden meende te vinden. Wel honderd malen heb ik je hooren uitvaren over het lage peil van ons politieke leven en over het gehalte van de menschen die het daarin ver brengen."

„Ja, moeder, maar nooit over onze rechters."

„Er is een oude vraag die wij soms in de kerk hooren: „wie leest er vijgen van doornen?" Het kan je niet onbekend zijn dat die zeven mannen hoofd voor hoofd, met den hoed in de hand de gunst van de een of andere politieke grootheid hebben afgebedeld en dat niemand van hen zich ooit als rechtsgeleerde of staatsman onderscheiden heeft. Zij zijn de producten van het plunder=stelsel, mislukte politiekers, ge= wezen districts=procureurs, werktuigen van de groote licha= men van handel en industrie, die hun plaats uitsluitend aan bewezen diensten te danken hebben. Zeg mij eens, hoevelen zijn je onderhoorigen geweest?"

Zij wachtte en vervolgde toen met een glimlach::

„Mij dunkt dat het je mogelijk moet zijn een weinig vlug= ger te tellen. Ik weet dat een van hen je raadsman geweest is, toen een vervolging wegens meineed je boven het hoofd hing en dat hij je er doorheen geholpen heeft met de medewerking van een districts=procureur, die daarna wegens machtsmis= bruik ontslagen is. Ik weet dat de gouverneur, die twee van hen benoemd heeft, een veilig onderkomen als vice=president van je bank heeft gevonden... Zou je mij misschien willen wijsmaken, dat hij je over die benoeming niet geraadpleegd heeft?"

Rupert was blijkbaar van meening, dat zijn schoonmoeder meer dan genoeg wist en men kon het hem aanzien, dat hij aan deze onverkwikkelijke gedachtenwisseling een einde wenschte te maken.

„O, zeker, Rupert, de beste bedoelingen hebben daarbij voorgezeten. Je hebt menschen benoemd, die afhankelijk van je waren en het is moeilijk aan te nemen, dat zij je daarvoor niet dankbaar zouden zijn. Van deze kruipers en weerhanen zou het publiek moeten gelooven, dat zij vlekkeloos en onkreukbaar geworden zijn in het eigen oogenblik dat zij een zwarte toga hebben aangeschoten. Maar je weet zelf te goed — en ik weet het ook — dat je van dien Hoogen Raad verwacht in het rustig bezit van het geld van Jerry Walker bevestigd te worden. En je weet ook, dat op mijn beide jongens een moord wordt voorbereid, omdat zij de rechten van den eigendom bedreigen."

V.

De oude bewijs=stukken waren voor goed van de baan, maar nieuwe kwamen daarvoor in de plaats en hielden de zaak gaande. Allereerst had de verdediging het geluk Mrs Kelly en Mrs Kennedy te vinden, de beide vrouwen, die uit een venster den bandieten=auto gezien hadden en in de gelegenheid geweest waren den man op te nemen in wien sommigen Sacco hadden meenen te zien. Toen zij deswege door Fred Katzmann ondervraagd waren, hadden zij die onderstelling ten sterkste ontkend en Katzmann had die ver=klaring gedurende vijf jaren voor de verdediging geheim gehouden. Nu verlangde Thompson inzage van de desbetref=fende aanteekeningen, — een verlangen, dat Ranney, de opvolger van Katzmann, niet in staat scheen te vervullen. Het was bij deze gelegenheid dat Ranney de vermaarde woorden tot Thayer sprak:

„Het wil mij toeschijnen, dat Mr Thompson een te hooge en te zedelijke opvatting huldigt van de plichten van een districts=procureur."

Vervolgens de bekentenis van Madeiros. — Celestino F. Madeiros was een jonge Portugees, die deel had uitgemaakt van een rooverbende, die een bank in Wrentham geplunderd en den kassier vermoord had. Terwijl zijn hooger beroep

behandeld werd, bevond hij zich in de gevangenis van Ded=ham. Hij beweerde dat zijn geweten onrustig was, wanneer hij de vrouw van Sacco met haar kind in de gevangenis zag komen en onder dien drang — het was den 18den November 1925 — schreef hij op een stuk papier:

„Sacco en Vanzetti hebben niets uitstaande met de misdaad van South=Braintree."

En het gelukte hem dit papier Sacco in handen te spelen. Madeiros gaf een omstandige beschrijving van de misdaad van South=Braintree, maar weigerde zijn medeplichtigen te noemen. Intusschen, een handig advokaat weet hoe hij het moet aanleggen de menschen aan het praten te krijgen en eindelijk meende men het geval op rekening te kunnen schrij=ven van de zoogenaamde „Morelli=bende" van Providence. Eenige leden van dit gezelschap zaten in de gevangenis en het lag voor de hand dat zij in verhoor genomen werden. Cornelia volgde haar eigen weg en bestudeerde den levens=loop van persoonlijkheden als Bibba van Polen en Gyp Bloed. Tegelijkertijd ontstonden nieuwe oneenigheden in het Comité, waar de anarchisten zich verzetten tegen elke poging die de bedoeling had de Morelli==mannen of wien dan ook als de schuldigen aan te wijzen.

„Waarom," — zoo vroegen zij, — „zouden wij den politie=agent spelen ter wille van den Staat Massachusetts?"

Maar Thompson liet zich niet afschrikken en verzamelde een hoeveelheid beëedigde verklaringen, die bestemd waren de conclusie tot een nieuw proces te ondersteunen, zoodat de noodzakelijke formaliteiten tenminste de verdienste had=den het leven van Sacco en Vanzetti met een jaar te ver=lengen. De conclusie werd in Mei 1926 opgesteld, in Septem=ber daaraanvolgende door Thayer in behandeling genomen, in October afgedaan. In Februari 1927 bij den Hoogen Raad aanhangig gemaakt en ten slotte de uitspraak in April 1927, — alles plechtig en kostbaar, met toepassing van oude wets=termen en ingewikkelde rechtsregels, die het den leek on=mogelijk maakten zijn eigen pleitbezorger te zijn. Bart sloeg dit spel aandachtig gade en maakte zich met Cornelia

vroolijk daarover. Hij juichte het toe, dat zijn leven gerekt werd, — al was het alleen omdat hij daardoor in staat werd gesteld nog eenigen tijd voor de zaak te ijveren, maar tevens betreurde hij de kosten en zou hij het geld liever aan de verspreiding van nuttige boeken besteed hebben gezien. In= tusschen had Bartolomeo Vanzetti de proletariër een warme vriendschap opgevat voor William G. Thompson, den man die uit de kringen van het blauwe bloed was voortgekomen, een geleerd man van ruime opvattingen.

„Maar hij is toch een beetje onnoozel," — placht Bart te zeggen, — „hij stelt vertrouwen in den Hoogen Raad." — En de gevangene verklaarde zijn bedoeling. — „Daar is hij advocaat voor. Voor zoo iemand bestaat niets anders dan de uitspraak. Wanneer hij kan aantoonen, dat hij zich aan de oude beginselen houdt, dan heeft hij gewonnen spel. Het is er mee als met het schaakspel... Hebt u wel eens ge= schaakt, Nonna?"

„Mijn zwager had een zekere beroemdheid daarin."

„Nu dan, men zet zijn tegenpartij schaakmat en men heeft het spel gewonnen. Maar hier hebben wij niet met een spel te doen, hier is het een bloedige oorlog. Wanneer men denkt het laatste woord te hebben, dan komt de vijand en werpt u de schaak=figuren in het gezicht."

In den loop van den tijd was er nog menigmaal aanleiding die opmerking te herhalen. Dan kon Bart niet nalaten het vermoeden uit te spreken:

„Ik denk soms dat zij met Mr. Thompson een loopje nemen."

VI.

Daarop volgden de bekentenissen van Letherman en Weyand, twee handlangers van het Departement van Justi= tie, wier geweten begon te knagen. Zij waren uit den gehei= men dienst ontslagen, nu de kruistocht tegen de Rooden bezig was in het zand te verloopen. Hun verklaring kwam in hoofdzaak hierop neer, dat de ambtenaren van het Departe= ment Sacco en Vanzetti onschuldig wisten aan de misdaad

van South-Braintree, maar in hen een paar anarchisten zagen die het wenschelijk was uit den weg te ruimen. Het departement had aan het bureau van den districts-procureur een overvloedigen voorraad bewijsstukken uitgeleverd en daartegen de mededeeling van alle beschikbare inlichtingen bedongen. In het archief van het Departement in Boston zou men zonder twijfel alle verrichtingen kunnen nagaan.

Door de verdediging werd nu alles in het werk gesteld om zich den toegang tot dit archief te verschaffen. Met dat doel wendde Thompson zich tot den Procureur-Generaal van de Vereenigde Staten, die het verzoek met een hardnekkig stilzwijgen beantwoordde. Het eind van het lied was dat noch Thompson, noch iemand anders tot het archief werd toegelaten. De Procureur-Generaal weigerde elke mededeeling en ook zijn onderhoorigen hielden zich daaraan. Fred Katzmann en Harold Williams lieten niets van zich hooren.

In den loop van September 1926 werd de conclusie door Thayer in behandeling genomen. Een verheven indruk maakte dien dag William G. Thompson, wiens verontwaardiging ontwaakt was en die aan een profeet van den ouden tijd deed denken. Zijn woord richtte zich in het bijzonder tot Fred Katzmann:

„Bedenk wat het zeggen wil. Versta mij goed! Mr. Katzmann wist en hij weet ook thans of Fred Weyand en Lawrence Letherman de waarheid gesproken hebben. En die vraag is hier van het hoogste belang. Overweeg wat zij zeggen. In het kantoor van Boston bevindt zich een uitvoerige briefwisseling met Mr. Katzmann en een verzameling documenten, waaruit blijkt van een gewichtige samenwerking van de districts-procureurs, die zich met de voorbereiding van deze zaak hebben bezig gehouden. En nu is het opvallend, dat alle rechterlijke ambtenaren die daarvan eenigszins op de hoogte waren, deze mannen voor onschuldig aan den moord houden. Ieder onzer geloofde, dat zij uit het land verbannen zouden worden. Zij waren anarchisten en tegenstanders van alle georganiseerde regeering en van alle persoonlijk bezit.

„Die woorden van „persoonlijk bezit" zullen luide door de wereld klinken. Denk aan het oordeel, dat daarover zal worden uitgesproken. Een man die in Amerika het persoon=lijk bezit bestrijdt, mag vrijelijk gedood worden, onverschil=lig of hij al dan niet schuldig is. Indien de gestelde machten op dien weg voortgaan, zal dit de schande zijn die wij op ons laden. Ik wensch niet te tornen aan den gunstigen roep waarin Mr Katzmann zich verheugt en ik erken de mogelijk=heid, dat hij misleid is. Meer dan ooit heb ik mij aan stellige feiten te houden. Ik ga daarom niet verder dan de enkele opmerking, dat hij tal van beschuldigingen onbeantwoord heeft gelaten. Dat stilzwijgen zegt meer dan alle wel=sprekendheid en ik heb daaraan niets toe te voegen."

VII.

Dit aan het adres van den districtsprocureur. Nu was de Procureur=Generaal van de Vereenigde Staten aan de beurt.

„En wat te zeggen van dat weigerend antwoord op ons verzoek tot overlegging van de papieren? Het zal goed zijn ons alle omstandigheden voor den geest te roepen. Wel hebben wij een machtiging uit New=York ontvangen, maar toch wordt ons belet inzage van dat dossier in Boston te nemen. Ik neem aan dat een eenvoudig burger in het bezit is van belangrijke bewijsstukken en weigert ze over te leggen en ik vraag mij af, welke gevolgtrekking de jury daaruit zou maken. En zou het den Procureur=Generaal van de Ver=eenigde Staten dan geoorloofd zijn een dergelijke willekeur te begaan? Het spreekt vanzelf dat mijn opmerking niet den persoon, maar uitsluitend den hooggeplaatsten ambtenaar geldt. Ik trek geen oogenblik in twijfel dat hij een voortref=felijk burger is en ik weet geen andere verklaring dan dat een gewichtige politieke overweging zich tegen die kennis=neming verzet. Wat kan de reden daarvan zijn? Moet het antwoord op die vraag luiden dat Sacco en Vanzetti Italianen zijn, dat zij arm, dat zij vreemdelingen zijn? En moeten wij er in berusten dat zij geen grondwettelijke rechten hebben

en hun van hoogerhand de bewijsmiddelen onthouden wor-den die hun onschuld zouden kunnen staven?"

Nu nam Thompson den opvolger van Katzmann onder handen die beweerd had dat de geheimen van het Departe-ment van Justitie heilig waren en buiten het bereik van alle onbevoegden gehouden moesten worden. Hij vervolgde:

„Welke zijn die bewijzen waarvan het bestaan niet ont-kend wordt. Laat mij mogen vaststellen dat een regeering die haar staatsgeheimen hooger stelt dan het leven van haar burgers, een tyrannen-regeering verdient te heeten, onver-schillig of zij den uitwendigen schijn heeft van een republiek dan wel van een monarchie. Ik vraag u: zou het niet recht-vaardig geweest zijn indien de jury-leden van die geheimen onderricht waren?

„Mr. Ranney dicht mij de meening toe dat alle Federale agenten zich in verzekerde bewaring behoorden te bevinden. Dit is een uitspraak die ik niet gaarne voor mijn rekening zou nemen. Slechts heb ik er op willen wijzen dat één hunner reeds is opgesloten en wel onze vriend Shaughnessey, ver-oordeeld tot twaalf jaren gevangenisstraf wegens roof aan den openbaren weg, maar belast met het onderzoek van Sacco en Vanzetti en daartoe door de overheid van de Ver-eenigde Staten gemachtigd. Het is niet aan mij uit te maken op welke wijze met deze agenten gehandeld behoorde te worden, maar als burger heb ik het recht het een schande te noemen dat Weiss die getoond heeft in staat te zijn tot de dingen die hij gedaan heeft, nog steeds de uniform van de Vereenigde Staten draagt en zich niet verwaardigt de beschuldigingen te ontzenuwen die tegen hem zijn inge-bracht."

VIII.

Webster Thayer was genoodzaakt dit alles aan te hooren en zijn gerimpeld gelaat werd grauw en zijn handen beefden. Hij wreekte zich door niet meer dan vijf weken aan het op-stellen van zijn beslissing te besteden in plaats van het volle jaar dat hij tot dusver daarvoor noodig had gehad. Er waren

lieden die van meening waren dat het vonnis van Sacco en Vanzetti aan ongemanierde advokaten van het wilde westen te wijten was geweest, maar hier was een geëerd pleiter, een sieraad van de Bostonsche balie aan het woord. En juist tegen hem was Thayer op het vinnigst, juist op hem richtte hij zijn verbitterden spot en de aanvallen van zijn schijn=geleerdheid. Zie hier een staaltje van zijn betoogtrant:

„Men zou kunnen meenen dat zich sinds de behandeling van deze zaken een nieuwe ziektevorm geopenbaard heeft. Er is inderdaad reden te gelooven in het ontstaan van een ongesteldheid die men lego=psychische neurose of wel hysterie zou kunnen noemen, in den zin van een geloof aan het bestaan van iets dat in werkelijkheid niet bestaat. Deze ziekte schijnt zich tot een bedenkelijke hevigheid ontwikkeld te hebben, indien men mag afgaan op de onderhavige con=clusie die Mr. Sargent, den Procureur=Generaal van de Ver=eenigde Staten en zijn onderhoorigen, mitsgaders den gewezen Procureur=Generaal van de Vereenigde Staten. Mr. Palmer, benevens Mr. Katzmann en den districts=procureur van Norfolk beschuldigt van het beramen van een komplot ten einde de beide verdachten naar den electrischen stoel te doen verwijzen, niet omdat zij moordenaars maar omdat zij radicalen zijn. Hierdoor zou men inderdaad toonen een zeer geringen dunk van den districts=procureur en zijn amb=tenaren te koesteren. Bij de vaststelling van een ziekte pleegt de geneesheer te onderzoeken hoe lang de verschijnselen reeds aanwezig zijn, ten einde den ernst van de ziekte en de mogelijkheid van herstel daaruit te kunnen opmaken. Indien wij die methode hier toepassen, zijn wij geneigd de meening uit te spreken dat de ziekte volstrekt ongeneeslijk is."

Maar het allermerkwaardigste van deze merkwaardige uitspraak, was hetgeen de geleerde rechter omtrent de gevolgen van het radicalisme op het hart had. In dit verband vermeldde Thayer een gesprek dat naar zijn zeggen tusschen Katzmann en Sacco zou hebben plaatsgevonden. Vergeefs zou men in het proces=verbaal van het getuigen=verhoor naar deze bijzonderheid zoeken. Het hielp niet of men bij anderen

navraag deed en opnieuw zocht, in de onderstelling dat men een bladzijde had overgeslagen, — totdat men eindelijk tot de zekerheid kwam dat de aanhaling een verzinsel van Thayer was. Het leed geen twijfel dat de „Razende Rechter" opmerkelijke vorderingen had gemaakt sinds de dagen van het proces van Dedham, toen hij een deel van de verklaring van Frank Sibley uit het verslag verwijderd had. Nu daarentegen had hij gansche brokstukken gefabriceerd en met aanhalingsteekens in zijn beslissing ingelascht. Aldus werden zij voor altijd in het vonnis vastgelegd en aan de openbare verachting prijs gegeven. Nog een enkele proeve van de verbeeldingskracht van Rechter Thayer.

„Mr. Sacco beweert een bestraffing gevreesd te hebben, in het bijzonder de straf van de verbanning en dat hij niet naar Italië wenschte terug te keeren, maar gehoopt had met behulp van leugens een uitweg te vinden. In zijn kruis-verhoor heeft Mr. Katzmann deze feiten samengevat en toen de vraag gesteld: Mr. Sacco, u hebt beweerd uit vrees voor verbanning uw heil in onwaarheden gezocht te hebben. Kunt u dit bevestigen!? — hetgeen door Mr. Sacco beaamd werd. Daarop volgde een nieuwe vraag: Mr. Sacco, toen deze leugens door u werden opgedischt, was u reeds in het bezit van een paspoort voor Italië waarmede gij voornemens waart met uw vrouw en uw beide kinderen te vertrekken, juist in den avond van uw gevangen-neming," — en wederom had Mr. Sacco de vraag bevestigend beantwoord."

IX.

Dergelijke voorvallen leverden een welkome propaganda voor de organen van de Radicalen en van de arbeiders-partij. Zij behoefden geen toelichting, maar spraken voor zich zelf. De belangstelling in het geval breidde zich steeds verder uit. Pierre Leon in Parijs was bereid al wat hem werd toegezonden, in zijn blad op te nemen en van daar werd het door socialistische en communistische agentschappen in twaalf verschillende talen overgezet om ten slotte het onderwerp van vele dagblad-artikelen en protest-meetings te zijn.

De kleine groep van Boston die in duisternis en wanhoop voortarbeidde, had meer bereikt dan haar leden zich bewust waren. Hun propaganda was tot vele duizenden doorgedrongen wier namen hun nooit bekend zouden zijn. Voor een deel moet dit worden toegeschreven aan het spannende van het geval, aan de tegenstellingen en aandoeningen die daarin verborgen lagen en voor een ander deel aan de persoonlijkheid van Vanzetti. Joe Randall was in het gelijk gesteld toen hij onmiddellijk na de eerste samenkomst gezegd had:

„De politie heeft ons een voortreffelijken martelaar verschaft."

Vijf jaren achtereen had Bart nu de vuurproef doorstaan en het was overtuigend gebleken dat niemand beter dan hij daartegen bestand zou zijn. Vroeger, in dagen van opwinding was hij een dweper en een geweldenaar geweest, maar nu werden deze gebreken onschadelijk gemaakt door de tralies van de gevangenis en bleef alleen de denker en de man van studie over. Hij had mannen en vrouwen van beschaving leeren kennen en het was hem gebleken dat ook zij ijverden voor de gerechtigheid. Zonder te verflauwen in zijn liefde voor het proletariaat, besefte hij nu dat goedheid niet aan één enkelen stand gebonden is en alle slagboomen van de hebzucht opent.

Hij was zachtmoedig en verstandig en met die hoedanigheden had hij de genegenheid van zijn bewakers veroverd. In de eerste dagen van zijn verblijf in de gevangenis had de grove en zwaarlijvige Mike Stewart hem op den schouder geklopt en Bertie genoemd, maar nu waren allen tot het inzicht gekomen dat hij een buitengewoon man was. Vele uren van den dag zat hij in zijn cel brieven te schrijven en ook de geringste daarvan droeg den stempel van zijn persoonlijkheid. Zoowel in het Engelsch als in het Italiaansch had hij zich een stijl eigen gemaakt. In een brief aan een van zijn vrienden schreef hij:

„Ik heb wel eens gehoord dat het Italiaansch een van de mooiste talen is en voor mij is het dat zonder twijfel: het

is mijn moedertaal en dit geeft daaraan een bovenaardsch karakter. Ten slotte zijn alle talen mooi wanneer zij tot voertuig van het ware en goede en schoone dienen. Dan worden de woorden welluidend en liefelijk als de klanken van de vriendschap, dan worden zij muziek en hoort men daarin de trillingen van het leven."

Het eerst en het meest dacht hij aan anderen en daarin herkende men de ware hoffelijkheid die uit een edel hart voortkomt. Aan de vrouw van een landbouwer die bij de kust van de Stille Zuidzee woonde, schreef hij:

„Dank zij de mildheid van arbeiders en kameraden heb ik altijd een weinig geld tot mijn beschikking om voedsel en vruchten en kaas te koopen, wanneer de gevangeniskost niet dienstig voor mij is en derhalve heb ik alle reden tevreden te zijn. Bij het nuttigen van den maaltijd denk ik menigmaal aan de menschen die honger lijden en dan schaam ik mij, ofschoon ik eerlijk mijn best gedaan heb een ieder een stuk brood te verzekeren. Ik zou u willen vragen u over mijn lot niet al te bezorgd te maken. Welwillende en hartelijke woorden zijn een levensbehoefte voor mij en de menschen laten het mij daaraan niet ontbreken."

Op die wijze trachtte hij zich te troosten, maar in waarheid had hij nog andere dingen dan vriendelijke woorden noodig en in de eerste plaats de zegeningen van Moeder Natuur in wier nabijheid hij altijd geleefd had. Toen hij vernam dat Cornelia een bezoek aan Plymouth gebracht had, schreef hij haar:

„Hoe verlang ik naar die zee en naar die luchten. Misschien zal het mij nooit meer gegeven zijn die frissche lucht in te ademen..."

Een machtig verlangen naar weten en handelen dreef hem voort en hij volhardde in zijn streven in weerwil van de bezwaren die hij op zijn weg ontmoette:

„Eigenlijk mag ik niet zeggen dat ik bezig ben te schrijven, want tot dusver heb ik het nog niet verder gebracht dan enkele pogingen daartoe. Daarbij komt dat het leven in de gevangenis zijn invloed op mij doet voelen en wel door mijn

begrip te verbreeden en mijn uitdrukkingsvermogen in te krimpen. Soms wanneer ik mijn uiterste best gedaan heb op te schrijven wat er in mij omgaat, ontdek ik dat mijn woorden een geheel andere beteekenis hebben dan ik daarin heb willen leggen en het einde is dat ik mijn handschrift in duizend stukken scheur.

De groote moeilijkheid van dit inwendig proces bestaat hierin dat het mij niet mogelijk is in de wezenlijkheid van mijn eigen gedachten, gevoelens en denkbeelden te gelooven. Ik ben van niets zeker en er is niets dat ik weet. Wanneer ik denk aan een ding en tracht het te begrijpen, dan zie ik dat ding in tijd en ruimte en stof, maar wanneer ik dan de betrekkingen van dat ding vervolg, zoowel in de toekomst als in het verleden, dan verdwijnt het voor mij in den oceaan van het onbekende waarin ik tegelijkertijd verzwolgen word. Er zijn menschen wien het slechts geringe moeite kost een wereld-stelsel te ontwerpen, maar diezelfde menschen zouden u desgevraagd niet weten te zeggen hoe een wandluis er uitziet."

X..

Den eenen dag begaf Cornelia zich naar Charlestown waar zij deze bovenzinnelijke vraagstukken met Bart besprak en den volgenden dag nam zij deel aan thee-avondjes en maaltijden en verhaalde haar vrienden van het blauwe bloed van dien wijsgeerigen vischventer. Soms gelukte het haar een van haar oude bekenden te overreden hem een bezoek te brengen. Zoo werd allengs de afscheiding van rang en stand verbroken en dientengevolge zag Boston vreemde dingen gebeuren waarvan men elders vergeefs de wedergade zou zoeken. Laat ons als voorbeeld de opschorting van de Madeiros-zaak noemen en de wijze waarop zij haar beslag kreeg.

De Madeiros-conclusie ten gunste van een nieuw proces die door Thayer was afgewezen, verkeerde in staat van appèl bij den Hoogen Raad. Maar inmiddels dreigde de mogelijkheid dat de voornaamste getuige door het raderwerk van de wet vermalen werd. Madeiros was ter dood veroordeeld

wegens den moord die in de bank van Wrentham bedreven was. Maar wanneer het vonnis aan hem voltrokken werd, wat zou er dan van de Madeiros-conclusie terechtkomen? De Gouverneur van den Staat werd aangezocht de terechtstelling te verdagen, maar had geweigerd in te grijpen. Nu rees de vraag door welke middelen zijn steenen hart verteederd kon worden.

Cornelia wendde zich tot een eerbiedwaardige vrouw, een van de oudste bewoonsters van Beacon Hill, daarbij zeer gezien, ofschoon zij geheel buiten de politiek en de practijk stond. Het zou moeite gekost hebben in haar huis iets te vinden dat minder dan honderd jaren oud was, met uitzondering van de bewoonster die in de negentig was en Cornelia als een vrouw van middelbaren leeftijd beschouwde. Haar woning maakte den indruk van een tempel van de achtenswaardigheid met een oude grijze vrouw tot priesteres. Cornelia verhaalde haar van de zorgen die haar kwelden, van den wanhopigen strijd, waarin zij gewikkeld was met mannen van de politiek en van de bankwereld die meenden de samenleving te beschermen en de orde te bewaren door het ter-dood-brengen van onschuldigen. Ten overvloede wees zij op de bejegening die een onkreukbaar advokaat als William G. Thompson had ondervonden, omdat hij het gewaagd had de verdediging van twee anarchisten op zich te nemen.

De oude vrouw luisterde aandachtig en zeide toen:

„Mijn beste vriendin, het ongeluk is, dat deze menschen de geschiedenis van Boston niet kennen. Gij kunt niet beter doen dan hen te herinneren aan wat John Adams en de eerste Jozua Quincy gedaan hebben."

„En wat mag dat geweest zijn?"

„Maar kent u de geschiedenis van uw eigen stad dan niet? Toen de Engelsche soldaten wegens moord vervolgd werden na het bloedbad van Boston, toen hebben John Adams en Jozua Quincy hen verdedigd en ik verzeker u dat het proces met onpartijdigheid behandeld is."

„Is dat inderdaad gebeurd?" — riep Cornelia uit.

„U kunt het in de geschiedenis-boeken nalezen. Wanneer u in Boston iets wilt bereiken, dan kunt u niet beter doen dan in de historie een toepasselijk voorbeeld te zoeken."

Het gebeurde in dien tijd dat een New-Yorksch dagblad zijn redacteur, die zich in het bijzonder met de arbeiders-beweging bezig hield, naar Boston had gezonden, om van de Madeiros-zaak een speciale studie te maken. De man was met de gewone vooroordeelen gekomen, maar ondanks zichzelf bekeerd tot het geloof in de onschuld van Sacco en Vanzetti. Hij verlangde niets liever dan de goede zaak van dienst te mogen zijn en het toeval wilde dat Cornelia hem dit voorval uit den tijd van de Engelsche overheersching vertelde. Het was door zijn toedoen dat het feit ter kennis kwam van een van de vurigste voorvechters van het behoud in Boston, een man tot wien het Cornelia nooit zou zijn ingevallen zich te wenden en van wien zij wist, dat hij van zijn persoonlijk vermogen meer dan een half millioen dollars beschikbaar had gesteld voor den oorlog tegen de Rooden.

Deze invloedrijke man, die tot dusver op de onverwijlde terechtstelling van Sacco en Vanzetti had aangedrongen, zag zich plotseling tegenover deze gewijde herinnering geplaatst en las daarin een veroordeeling van zijn zienswijze. Hadden John Adams en de eerste Jozua Quincy dat inderdaad gedaan? Indien dit zoo was, dan wilde hij daarvoor niet onderdoen. Hij zou zich, hetzij schriftelijk, hetzij persoonlijk tot den Gouverneur wenden en op een uitstel van het vonnis van Madeiros aandringen. Zoo gezegd, zoo gedaan en het uitstel werd toegestaan, zoodat het leven van Sacco en Vanzetti opnieuw verlengd werd met den duur van een half jaar dat zij zich voor hun verdediging ten nutte konden maken.

XI.

Er waren zeven jaren voorbijgegaan sinds Henry Cabot Winters en Rupert Alvin zich in vereeniging met de bende van de Pilgrim National Bank, van de vilt-fabrieken van Jerry Walker hadden meester gemaakt. En thans was het

twee jaar geleden dat de jury in een merkwaardig vonnis Jerry Walker een vergoeding van tien=en=een=half=millioen dollars had toegewezen. In den loop van die zeven jaren hadden de nieuwe eigenaars een winst die dit bedrag aan=merkelijk te boven ging, uit hun bezit getrokken, maar nog altijd had Mr. Walker geen stuiver geïnd van het geld waarop hij recht had. De verliezende partij was bij den Hoogen Raad in beroep gegaan en eindelijk, in den herfst van het jaar 1926, waren de zeven oude heeren in hun zwart=zijden toga gereed de pleidooien aan te hooren. Dit was een gewich=tige gebeurtenis in de rechterlijke wereld van Boston. De hoogst geprijsde advokaten van de stad bonden tegen elkan=der den strijd aan en de grootte van den inzet verleende een bijzondere beteekenis aan het geding.

Den eenen dag na den anderen luisterden de rechters naar de uiteenzetting van de ruim twee=duizend excepties die waren ingediend en waarvan de memorie drie gedrukte boeken vulde. Na afloop van de toelichting en de weerleg=ging namen de zeven rechters het drukwerk in ontvangst en met den zwaren last van al wat hun geheugen reeds had op=genomen, trokken zij zich terug, vastbesloten het gehoorde zorgvuldig te wikken en te wegen. Zij zouden tenminste drie of vier maanden noodig hebben om het met zichzelven eens te worden, maar — het moge hoogst oneerbiedig klinken — Rupert en Henry wisten van den aanvang af wat de uitslag zou zijn. In de strengste geheimhouding deed de geruststel=lende mare de ronde in de familie: er was geen reden zich bezorgd te maken en het zou ook hier zijn: eind goed, al goed.

En zoo was het inderdaad. Op den 9en Maart van het jaar 1927 spraken de rechters het beslissende woord in de Jerry=Walker=zaak en verklaarden dat de uitspraak van de jury een vergissing geweest was en de roover=bankiers in dezen vrij uitgingen. Van nu af zou het hun dus vrijstaan een man van zaken het pistool op de borst te zetten, mits zij slechts de voorzorg namen hun slachtoffer een volkomen goedkeuring en kwijtschelding te laten onderteekenen.

Het was een onbegrijpelijke uitspraak in zoover zij afkomstig was van een rechts-college dat de vrijheid miste zich met de feiten in te laten en beweerde zich aan dien regel te houden. De kwijting die Jerry Walker gedwongen was te teekenen op den dag toen hij van zijn bezittingen afstand had gedaan, was een onmiskenbaar onderdeel van het komplot. Hij had het stuk onderteekend zonder kennis te dragen van wat tegen hem beraamd was. Aldus was de opvatting van de jury geweest, maar de doorluchtige rechters verwierpen deze zienswijze en om aan hun uitspraak een schijn van recht bij te zetten, hadden zij slechts het voorbeeld van Web Thayer te volgen dat in de Sacco-Vanzetti-zaak zoo menigmaal proefhoudend was gebleken, — in het kort gezegd: zij behoefden niets anders te doen dan hun oogen te sluiten voor het bewijs-materiaal dat in het proces-verbaal lag opgestapeld. Wanneer het er op aan kwam de rijken te sparen en de armen te straffen, dan waren alle rechters aan elkander gewaagd.

Het was een ware opluchting voor de gebieders van de Bostonsche bankwereld. Nu behoefden zij niet langer te vreezen dat een deel van hun winst van de laatste jaren hun ontnomen zou worden. Wanneer zij zich aan de lunch-tafel van de Union-Club nederzetten, klopten zij de oude heeren van het gerecht op den schouder en prezen hen als de steunpilaren van een gezond en solied zakenleven. Nu kon men ongestoord over de zaak spreken en er stak hoegenaamd geen kwaad in, wanneer een machtig man zich bereid verklaarde een zoon of neef van een van de vrienden met een vet baantje aan de bank gelukkig te maken... Men kon nooit weten en het is altijd goed zich in tijden van vrede op den oorlog voor te bereiden.

De gerechtelijke bul-dog van Jerry Walker hief een oorverdoovend gehuil aan en dreigde met een beroep op het Hooggerechtshof van de Vereenigde Staten, — maar Henry Cabot Winters bestempelde dit als „apenkool": men kon er stellig op rekenen dat dit lichaam zich onbevoegd zou verklaren. Hij zocht zijn goede vrienden op en klopte hen op den

schouder zooals het gebruik dat voorschreef. De groote bankiers en advokaten die hem eerst met een zuur gezicht hadden aangezien, glimlachten hem tegemoet. Nu het vast stond dat het geld in hun bezit bleef, hadden zij reden te over hem zijn gewelddadig optreden ten goede te houden.

John Quincy Thornwell ontving te Parijs waar hij ten tijde van de uitspraak verblijf hield, een telegram van Henry dat gedurende verscheiden dagen den hoofdschotel van alle Bostonsche gesprekken uitmaakte:

„Tout est sauvé fors l'honneur."

Sedert het uitbreken van den Grooten Oorlog zijn alle leden van de Bostonsche blauw-bloed-gemeente de Fransche taal machtig en in elk geval houden zij er een particulieren secretaris op na die dit gebrek verhelpt.

Intusschen, wie eenigermate met de gemoedsgesteldheid van deze kringen vertrouwd is, zal allicht geneigd zijn deze verklaring van het gevleugeld woord aan de hand te doen:

„Wie het laatst lacht, lacht het best."

XII.

Het bezit was veilig en derhalve was er nu aanleiding aan het leven te denken De zeven oude heeren van de zwarte toga bestudeerden de Madeiros-conclusie van het Sacco-Vanzetti-geding, de laatste kans op een nieuw proces. Zij voelden zich geprikkeld door de aanmerkingen die van alle zijden over het gevoerde beleid waren losgekomen. Hoe eer de zaak is afgedaan, — zoo overlegden zij, — hoe eer de vrede in Massachusetts terugkeert. De pleidooien waren in Februari gehouden en den 5den April werd de ongeloofelijke overweging verkondigd: de beslissing van Rechter Thayer was, evenals zijn andere beslissingen in de aanhangige zaak, binnen de grenzen van zijn machtsbevoegdheid genomen en kon derhalve niet voor vernietiging in aanmerking komen. Alle advokaten verbaasden zich over de tegenstrijdigheid met de beslissing in zake Jerry Walker die nauwelijks een maand oud was. Wanneer het er om ging het leven van de

arbeiders te beveiligen, beschouwde de Hooge Raad zich als onbevoegd van de feiten kennis te nemen en uitsluitend gerechtigd de vertolking van de wet te toetsen. Maar nu het noodig was het bezit van de bankiers te beschermen, werd het vonnis zonder eenige aarzeling herroepen en aangenomen dat de jury ten onrechte haar gevolgtrekkingen gemaakt had.

Het vonnis was opgesteld door den Rechter Wait die zijn openbare loopbaan als schepen van de stad Boston begonnen was. In die waardigheid had het hem voorzeker niet ontbroken aan de gelegenheid het nauwe verband op te merken dat tusschen den handel en de politiek bestaat, alsook de macht van het geld in het openbare leven. Onmiddellijk na de afkondiging van het vonnis werd zijn huis onder bijzondere bewaking gesteld evenals trouwens de woningen van de andere rechters en van de rechterlijke ambtenaren. Het huis van Thayer stond nu reeds negen maanden onder bewaking, terwijl zijn persoon voortdurend door een ervaren detective gevolgd werd.

In deze dagen had de roem van Thayer het toppunt bereikt en het zal wel niet uitdrukkelijk gezegd behoeven te worden dat hij er uit haalde wat er in zat. De kreten van zijn zelfvergoding weergalmden door de eetzalen van Worcester en de club-lokalen van Boston. Bekenden die hij op de kolfbaan aantrof, hield hij bij het knoopsgat staande en overtuigde hen van zijn weergalooze wetskennis . . .

„Ik heb hun gezegd dat ik mij door hen niet liet overbluffen. Ik heb dien kwajongens getoond, dat zij met mij niets kunnen uithalen. Ik vertegenwoordig de onkreukbaarheid van de rechterlijke macht van Massachusetts en daar sta ik met mijn leven borg voor. En die anarchist van Californië met zijn lange haren heeft van mij een uitmuntend lesje ontvangen. En datzelfde staat alle menschen te wachten die geld inzamelen en kwaad van onze rechtspleging spreken."

Een algemeen geacht lid van de Country Club van Worcester verhaalde zijn familie en vrienden hoe hij deel had uitgemaakt van een groep tot wie Thayer het woord had gevoerd, hoe hij Sacco en Vanzetti voor schurken had uitgemaakt en

geëindigd was met de verzekering dat hij korte metten met „dat tuig" zou maken. Geen Bolsjewist die tegen Web Thayer is opgewassen!

En ten slotte deed in een van de clubs van Boston het gerucht de ronde dat een Senator van de Vereenigde Staten zich tot den Ober-kellner van de eetzaal zou hebben uitgelaten:

„Wanneer het nog eens gebeurt dat Rechter Thayer aan mijn tafel komt zitten, dan krijg je op staandevoet je ontslag."

De mannen van het blauwe bloed schudden bedenkelijk het hoofd en zochten de oorzaak van deze verschijnselen in het onvoldoende gehalte van de mannen die in de laatste tijden het rechters-ambt uitoefenden. Maar ook dit toegegeven zijnde, was en bleef de rechterlijke macht in hun oog onschendbaar.

Web en de districts-procureur, beiden ervaren in alle kunstgrepen van de wet, verrichtten den volgenden sprong met de snelheid van een tijger. Er stonden geen andere appélzaken op de rol en wanneer de uitspraak niet te lang op zich liet wachten, was de zaak daarmede vastgelegd. Zoodra het vonnis was uitgesproken, kon geen ander lid van den Hoogen Raad de zaak in handen nemen en was Web de onbetwiste meester van het geval. In die overweging gaf hij den 9den April, vier dagen na de beslissing van den Hoogen Raad, bevel tot de overbrenging van de beide „Bolsjewisten" naar het gerechts-gebouw van Dedham, met den ronden witten koepel en de ramen die aan de patrijspoorten van een stoomboot deden denken. Daar werden zij weer opgesloten in hun kooi, dezelfde die hen, nu zes jaar geleden gedurende zeven weken gehuisvest had. In zijn ritselende zwarte toga kwam Thayer uit zijn kamer te voorschijn en zette zich neer op zijn troon. Het was een tengere oude man, nog meer verschrompeld dan tevoren, angstig en hulpbehoevend, die zich, in dit plechtig uur van zijn zegepraal, vastklemde aan zijn waardigheid. De advokaten en de toeschouwers zagen in spanning tot hem op, eenige tientallen gewapende manschap-

pen waren tot zijn bescherming aanwezig en uit zijn gansche verschijning sprak de verzekerdheid:

„Ik vertegenwoordig de smettelooze rechtsbedeeling van Massachusetts."

XIII.

„Nicola Sacco, sta op!" zeide de griffier en Nick rees op, bleek en vermagerd en gekleed in zijn allerbeste pak.

„Nicola Sacco, hebt gij een reden aan te voeren tegen de voltrekking van uw doodvonnis?"

De arme Nick was zich een overvloed van redenen bewust die hij de gansche wereld zou willen toeroepen. Maar zijn vrienden hadden hem aan het verstand gebracht dat zijn gebrekkige kennis van de Engelsche taal hem verhinderen zou, ook zelfs den geringsten indruk op een Amerikaansche rechtbank te maken. Hij had er zich daarom bij neergelegd dat Bart het woord voor hem zou voeren, maar toen hij tegenover dien ouden grijzen man stond die hem nu al zes jaren lang gemarteld had en de drommen van verslaggevers gewaar werd die gereed stonden zijn woorden naar de verste uiteinden van de wereld over te brengen, — toen werd de verzoeking te machtig voor zijn propagandisten-ziel. Negentien jaren had hij in Amerika doorgebracht, onafgebroken gejaagd en geplaagd en thans, voor de tweede maal, was het land bereid hem aan te hooren. Hij sprak en de mannen van de pers hadden de welwillendheid zijn woorden te zuiveren van al wat naar dialect zweemde:

„Ik ben geen redenaar en daarbij komt nog dat de Engelsche taal mij niet gemeenzaam is. Aangezien ik gehoord heb dat mijn kameraad Vanzetti uitvoeriger zal spreken, wensch ik hem daartoe de gelegenheid te laten. Ik heb nooit iets gekend en ook nooit in de geschiedenis iets gelezen dat de wreedheid van deze rechtbank evenaart. Na een vervolging van zeven jaren worden wij nog altijd als schuldig beschouwd en ook ditmaal vinden wij onze aanklagers tegenover ons. Ik weet dat hier een strijd tusschen twee klassen gevoerd

wordt, de onderdrukten aan de eene en de rijken aan de andere zijde en deze strijd is bestemd nog langen tijd aan te houden. Wij bejegenen de menschen als onze broeders en doen ons best hen met behulp van goede boeken te overtuigen en op te voeden, terwijl zij door u en de uwen gevangen gezet en gedood worden. Gij tracht uw overmacht in stand te houden door haat en vijandschap tusschen de volken te zaaien. Wanneer ik hier als beschuldigde vóór u sta, dan is de eenige reden daarvan dat ik tot de onderdrukte klasse behoor en gij en uw bondgenooten de onderdrukkers zijn.

Rechter Thayer, dit alles is u bekend. Mijn leven heeft geen geheimen voor u en beter dan iemand weet gij waarom ik hier ben. Zeven jaren lang zijt gij niet moede geworden mij en mijn arme vrouw op te jagen en ook nu nog staat gij ons naar het leven. Er zijn nog vele dingen die ik u zou willen zeggen, maar waartoe zou het dienen?"

Het zou inderdaad tot niets dienen en daarom zette Nicola Sacco zich neder.

XIV.

„Bartolomeo Vanzetti, sta op!" zeide de griffier en de andere man in de kooi rees overeind, mager, afgetobd en gedeeltelijk kaal, maar nog altijd met denzelfden zwaren neerhangenden knevel. Hij was in het zwart gekleed en droeg een smalle zwart-zijden das.

„Bartolomeo Vanzetti, hebt gij een reden aan te voeren tegen de voltrekking van uw doodvonnis?"

„Ja, die heb ik," antwoordde Bart kalm.

Nu zou hij de vruchten plukken van den veeljarigen arbeid in zijn eenzame cel, van de inspanning die hij zich getroost had bij het schrijven van zijn verhandeling over het syndicalisme, van zijn levensgeschiedenis, van een roman, van zijn vertaling van Proudhon en zelfs een gedicht ter eere van een nachtegaal. Hij wist dat hij in staat zou zijn het rechte woord te vinden, nu en dan misschien met eenige aarzeling, maar als iemand die langen tijd over zijn meening heeft nagedacht

en nu het woord richt tot het nageslacht, meer dan tot de enkelen die toevallig in de rechtzaal aanwezig zijn. Moge de nakomelingschap hem hooren!

„Laat mij in de eerste plaats zeggen dat ik onschuldig ben, niet alleen aan de misdaad van Braintree, maar ook aan de misdaad van Bridgewater. En ik wensch daaraan toe te voegen, dat ik nooit in mijn leven gestolen en nooit een mensch vermoord en nooit bloed vergoten heb. Dit heb ik allereerst willen zeggen. Maar er is nog meer. Sinds ik begon- nen ben over de dingen na te denken, heb ik eerlijk mijn best gedaan de misdaad voor goed van de aarde te verbannen.

„Iedereen die deze beide armen kent, weet dat ik niet noodig heb de straat op te gaan en een mensch te vermoor- den en zijn geld weg te nemen. Ik kan van mijn beide handen leven en heb geen gebrek te duchten. Maar bovendien ben ik in staat ook zonder handenarbeid te leven. Ik heb ruim- schoots de gelegenheid gehad onafhankelijk te leven en een leven van hooger orde te leiden dan met het zweet van ons aanschijn gewonnen wordt.

„Mijn vader die in Italië woont, is een welgesteld man en niets of niemand heeft mij verhinderd naar Italië terug te keeren waar hij mij ten allen tijde met open armen ontvangen zou hebben. Ook wanneer ik zonder iets te bezitten tot hem gegaan was, zou het mijn vader mogelijk geweest zijn mij aan een kostwinning te helpen door mij het beheer van zijn eigendom toe te vertrouwen. Maar ik heb mijzelf, wat men de geriefelijkheden van het leven noemt, ontzegd, omdat het uitbuiten van onzen naaste mij door mijn overtuiging ver- boden wordt. Zoo heb ik ook geweigerd, handel te drijven omdat alle handel er op gericht is, voordeel te behalen ten koste van anderen, hetgeen ik niet voor geoorloofd kan houden.

„Ik heb dus het recht te zeggen, dat ik niet alleen aan deze dingen onschuldig ben, dat ik nooit een misdaad heb begaan, — al weet ik, dat ik niet vrij van zonde ben, — maar ik heb gedaan wat ik kon, om de misdaad te verbannen, — de mis- daden die door de geschreven wet en de zedewet veroor-

deeld worden, maar ook de misdaden waartegen die beide wetten zich niet verzetten en hiermede bedoel ik de uitbuiting en de onderdrukking van den eenen mensch door den anderen. Dat ik hier ben en gij de macht hebt mij te vonnissen, vindt hierin zijn verklaring.

„Wij hebben het bewijs geleverd dat geen meedoogenloozer en partijdiger rechter in de wereld te vinden is dan gij voor ons geweest zijt. Wij hebben dat bewezen, maar toch blijft men ons de herziening van ons vonnis weigeren. Wij weten — en ook gij weet het in uw hart — dat gij van den beginne onze vijand geweest zijt, nog eer uw oogen ons aanschouwd hadden. Het was u bekend dat wij radicalen zijn en de instellingen bestrijden die door u te goeder trouw in bescherming worden genomen — daarover wil ik niet redetwisten — in elk geval, gij hebt de kans schoon gezien in eerste instantie het schuldig over ons uit te spreken.

„Wij weten in welke woorden gij uw haat jegens ons geuit hebt, in treinen en clubs en ook de golfbaan is u daartoe dienstig geweest. Indien de menschen die van uw lasterlijke aantijgingen onderricht zijn, den burgermoed bezaten hier tegen u te komen getuigen, — het spijt mij dat ik het moet zeggen, omdat gij een oud man zijt en ik een ouden vader heb, . . . maar het is zeer waarschijnlijk dat in dat geval uw plaats naast ons zou zijn.

„Wij zijn nu stelliger dan ooit overtuigd van de waarheid dat de oorlog een kwaad is en blijmoedig sta ik mijn leven af wanneer het mij vergund is tot de menschen te zeggen: Zie toe, deze wereld is tot een onmetelijke slachtplaats geworden. En wat is het doel daarvan? Al wat zij tot u zeggen, al wat zij u beloven, het is alles leugen en bedrog en misdaad. Zij hebben u vrijheid beloofd en waar is die vrijheid? Zij hebben u voorspoed beloofd en waar is die voorspoed? Zij hebben u vooruitgang beloofd en waar is die vooruitgang?

„Sinds den dag toen ik in Charlestown werd opgesloten, is de bevolking van de gevangenis in aantal verdubbeld. Waar zijn de geestelijke schatten die de oorlog ons verschaft heeft. Waar is de eerbied voor het menschelijk leven?

Waar vinden wij waardeering voor wat er goeds mag zijn in de menschelijke natuur? Nooit heeft vóór den oorlog de misdadigheid dien omvang gehad en ditzelfde kan men zeggen van het zedenbederf en van de algemeene ontaarding.

„Dit heb ik willen zeggen: ik zal geen hond en geen slang, zelfs niet het afzichtelijkste dier van de schepping toewenschen wat ik te lijden heb gehad om dingen waaraan ik niet schuldig ben. Al wat ik ondervonden heb, is mij aangedaan. omdat ik een radicaal ben en ik erken een radicaal te zijn, — omdat ik een Italiaan ben en ook dat ontken ik niet. Ik heb meer geleden om den wille van mijn gezin dan om mijzelf en ik ben zoo stellig overtuigd van mijn goed recht dat ik, indien ik opnieuw geboren kon worden, niet anders zou handelen dan ik gedaan heb. Ik heb gezegd en ik dank u."

XV.

Nu was de beurt aan Web Thayer. Ook hij stond op vóórdat hij het woord nam. En dat woord bleek een woord van verontschuldiging en zelf-verdediging te zijn. Het was eigenaardig — en reeds vroeger had Vanzetti de aandacht van Cornelia daarop gevestigd — dat in de rechtsbedeeling van Massachusetts een ieder de verantwoordelijkheid op een ander placht af te schuiven. De politie-agenten die de gevangen-neming hadden uitgevoerd, verklaarden, dat het hun schuld niet was en zij zich aan de bevelen van hun superieuren te houden hadden. Van de gevangenbewaarders kon men ongeveer hetzelfde hooren. De directeur van de gevangenis verzekerde slag op slag dat hij de orders van zijn chefs had op te volgen. De leden van de jury beriepen zich op de voorschriften van den geleerden rechter. En nu troonde hier die geleerde rechter en op dit keerpunt van de gebeurtenissen wist hij niet beter te doen dan de jury voor alles aansprakelijk te stellen. De Hooge Raad had verklaard, dat den rechter die het geding geleid had, het laatste woord ten opzichte van de feiten toekwam, maar nu kwam die

rechter en legde de verantwoordelijkheid op den Hoogen Raad. Zou het mogelijk zijn, dat de ongevoelige Web onder den indruk van de plechtige woorden van Vanzetti geraakt was? Zou Web, de ijdeltuit, aan zijn eigen voortreffelijkheid twijfelen? Wat hiervan ook zijn mocht, hij had den snoevenden toon laten varen en zijn stem deed niet langer aan een vlijmscherp mes denken, maar klonk bevend en onzeker. Hij zeide:

„Naar de wet van Massachusetts heeft de jury te beslissen of de aangeklaagde schuldig dan wel onschuldig is. Dat is een vraag waarop het den rechter volstrekt verboden is in te gaan. De wet van Massachusetts beperkt de taak van den rechter tot het vaststellen van de feiten die het hem overigens niet vrijstaat te beoordeelen.

„In den loop van het geding zijn tal van excepties ingediend. Deze excepties zijn den Hoogen Raad voorgelegd, die daarvan kennis genomen heeft en daarna het beginsel heeft gehuldigd: De uitspraak van de jury blijft van kracht en de excepties zijn afgewezen. Hiervan uitgaande, heeft de rechter nog slechts één taak te volbrengen. En dit geldt niet een vraag van opvatting, maar een wettelijken eisch. Mij rest thans slechts het vonnis uit te spreken.

„De rechtbank beschikt en beveelt dat gij, Nicola Sacco, de doodstraf zult ondergaan door middel van een electrischen stroom die door uw lichaam geleid wordt, hetgeen zal geschieden in de week die een aanvang neemt op Zondag den 10en Juli van het jaar Onzes Heeren Een-duizend-negenhonderd-zeven-en-twintig. Dit is het vonnis krachtens de wet.

„De rechtbank beschikt en beveelt dat gij, Bartolomeo Vanzetti . . . ."

Hier viel Vanzetti hem plotseling in de rede:

„Een oogenblik als ik u verzoeken mag. Vergunt u mij mijn advokaat Mr. Thompson te raadplegen?"

„Het is mij niet bekend wat hij mij wenscht te zeggen" — zeide Thompson.

„Ik meen dat ik bezig was het vonnis voor te lezen," —

zeide Rechter Thayer en hij vervolgde: „dat gij, Bartolomeo Vanzetti de doodstraf zult ondergaan...

Maar nu kwam Nick met een woesten kreet tusschenbeide: „Gij weet dat ik onschuldig ben! dat heb ik u, nu zes jaar geleden, met dezelfde woorden gezegd. Twee onschuldigen worden door u ter dood veroordeeld."

En de bevende stem vervolgde in de bekende woorden: „....door middel van een electrischen stroom die door uw lichaam geleid wordt, hetgeen zal geschieden in de week die een aanvang neemt op Zondag den 10den Juli van het jaar Onzes Heeren Een-duizend-negen-honderd-zeven-en-twintig. Dit is het vonnis krachtens de wet."

HOOFDSTUK XVIII.

De koopman.

I.

Cornelia Thornwell ontwaakte in het midden van den nacht, rillende en bevende: Bart en Nick zouden binnenkort vermoord worden. Zij kon en zij mocht het zich niet langer ontveinzen: het was een stellig en dreigend voornemen.

Uren lang bleef zij stil liggen en beraamde het eene plan na het andere. In haar overleggingen ging zij de namen na van allen die misschien te vinden zouden zijn voor een vereenigd optreden ten gunste van rechtvaardigheid of van genade. En zij draaide het licht op en begon de dingen op te teekenen die in den loop van den dag te verrichten waren. Betty en Joe, die haar naaste buren waren, verschenen bij het krieken van den dag en vonden haar bezig met het schrijven van brieven. Het was haar onmogelijk rust te nemen.

Nu er van de rechterlijke macht niets meer te hopen was, werd de uitredding als vanzelf gezocht in de richting van den Gouverneur van den Staat, die de bevoegdheid had gratie te verleenen of de doodstraf in levenslange gevangenisstraf te veranderen. Naar de letter van de wet was hij verplicht daarover het advies van den Staatsraad in te winnen, maar aangezien hij terecht den naam had „een sterke man" te zijn, behoefde het hem weinig moeite te kosten zijn wil door te zetten.

Alvan Tufts Fuller was zijn naam en als rijwiel-renner had hij zijn intrede in het leven gedaan. Hij vestigde zich als rijwiel-hersteller en wist het daarin tot een zekere welvaart te brengen. Toen nu het rijwiel door den auto verdrongen werd, was hij van zessen klaar en gelukte het hem zich van den alleen-verkoop van de Packard voor Amerika en van de merken van Dodge en van Cadillac voor Boston meester te maken. Van elken wagen die op dit gebied verkocht werd, genoot hij twintig procent van den inkoop-prijs en wanneer

men bedenkt dat de Packardlimousine op vijf=duizend dol=lars geprijsd was, mag men veilig aannemen dat zijn jaar=lijksch inkomen niet ver beneden de twee=millioen dollars bleef. „Allie" Fuller was nu de rijkste man van Nieuw=Enge=land. De menschen die het weten konden, waren het er niet over eens, of zijn vermogen twintig dan wel veertig millioen bedroeg, maar in den regel hield hun schatting zich aan den hoogen kant.

Hij was zijn politieke loopbaan begonnen in de gelederen van de Roosevelt=vooruitstrevende partij, maar reeds na kor=ten tijd was dit dunne vernis afgesleten. Gedurende twee zitting=perioden was hij lid van het Congres geweest, maar had het te volhandig om de vergadering bij te wonen, behalve wanneer hij het noodig oordeelde een redevoering tegen de Rooden te houden. Vier jaren lang had hij den post van Vice=gouverneur bekleed en zich daarbij de vijandschap van de Thornwellkliek op den hals gehaald, toen hij de ontmas=kering eischte van Rupert Alvin in verband met de omkoo=perij van leden van de wetgevende macht en het wetsontwerp in zake den Lucht=spoorweg. Fuller gaf zich uit voor een onafhankelijk man in de politiek, streng en onomkoopbaar. Met een groot gebaar weigerde hij zijn salaris in ontvangst te nemen, — een reclame, die hem vele malen de afgewezen geldsom opbracht. Hij verlangde, dat wetgevers en ambtena=ren dezelfde minachting voor onbelangrijke bedragen aan den dag zouden leggen en indien zij een jaarlijksch inkomen van twee=millioen dollars gehad hadden, zouden zij hem zon=der eenigen twijfel ter wille zijn geweest. Maar zooals het er nu mee stond, streken zij hun salaris van vijftien=honderd dollars op en trachtten dit cijfer een weinig op te voeren met behulp van de inlichtingen die zij in hun hoedanigheid machtig konden worden.

Het stelsel van de algemeene plundering dat den grondslag van de Amerikaansche regeering vormt, wist zich te hand=haven en Fuller was hiervan ten volle overtuigd. Nu en dan gebeurde het dat een zoogenaamde hervormer of een mopperaar zijn onthullingen kwam aandragen. Dan maakte

de vice=gouverneur daarvan den noodigen ophef in de bladen en de menschen erkenden dankbaar dat hun belangen in eer=lijke handen waren. Zijn beweringen waren soms bezijden de waarheid en het was zelfs gebeurd dat de voorzitter van het Huis hem wegens laster had aangeklaagd en in het gelijk gesteld werd, hoewel het vonnis door den Hoogen Raad ver=nietigd zou worden. Maar het geval was voor Fuller een nut=tige reclame en langs dien weg bracht hij het dan ook tot Hoofd van de Uitvoerende Macht van den Staat, als recht=matige belooning voor den bezitter van vele millioenen die zich verwaardigde tot zijn Democratische medemenschen af te dalen. Het was een verheven schouwspel hem te midden van die onoogelijke werklieden te zien, die niet beter wisten dan dat hij nog altijd de rijwiel=hersteller van dertig jaar geleden was. Gezond en stoer, vol dierlijk magnetisme, met een ruw uiterlijk en een hart van goud, was en bleef hij de afgod van „de kleine luyden". Ten aanhoore van de honger=lijdende stakers van Fall=River begon hij een redevoering met de verklaring: „Ik ben geen man van de politiek" — en zij geloofden hem op zijn woord. Vermoedelijk was het zijn bedoeling hun te verzekeren dat hij geen redenaar was, het=geen zijn gehoor ook zonder die waarschuwing weldra ont=dekt zou hebben.

Hij was het toonbeeld van den sterken man in het Ameri=kaansche zaken=leven, een regeerder die de kunst verstond de massa in beweging te brengen, maar tevens ontbloot was van al wat naar een denkbeeld zweemde en trouwens onbekwaam te denken, tenzij het tastbare zaken betrof. Zijn leven lang had hij geweten wat hij wilde en altijd had hij ten slotte zijn doel bereikt. In de oogen van een koopman in Packard=auto's verdeelt de menschheid zich in twee ongelijke deelen: zij die de middelen bezitten om zich een Packard=auto aan te schaf=fen en zij die de middelen daartoe niet bezitten. De leden van de eerste groep werden door Allie met een glimlach en een woordenstroom verwelkomd, één en al vleierij en dienstvaardigheid. En jegens de veel talrijker groep wier uiter=lijk en optreden reeds aanduidden dat een Packard=wagen

buiten hun bereik ligt en ten eeuwigen dage daarbuiten zal blijven liggen, paste een houding van onverschilligheid, die onmiddellijk voor vijandigheid plaats maakte, zoodra zij geneigdheid tot verzet vertoonden.

Deze koopman in auto's was zoo koud als marmer, van een ongeloofelijke zelfzucht en volkomen afgestorven niet alleen aan alle gevoelens van hooger orde, maar ook aan de gewone vriendelijkheid waarvan de mannen van de politiek gemeenlijk een teveel bezitten. In de staatkunde spaarde hij niemand of niets. Hij diende de straf toe, maar weigerde ze aan te nemen. In zaken was hij de hedendaagsche slavendrijver die zijn zweep tegen een vulpen heeft ingeruild. Toen na het einde van den oorlog zijn arbeiders zich tot hem wendden en hem in allen ootmoed onder het oog brachten dat de vermeerdering van de kosten van levensonderhoud het hun onmogelijk maakte met een weekloon van vijf en twintig dollars rond te komen, loste hij de moeilijkheid op door van het loon van de hooger-betaalde mannen een stuk af te nemen en de som daarvan onder de lager-betaalden te verdeelen, zoodat zijn inkomen van twee millioen niet aangetast werd.

Op die wijze leggen de sterke mannen het aan, een vermogen op te bouwen. Van de hoogte van hun schatten zien zij met een instinctmatige vijandigheid op een ieder neer, die het wagen mocht van andere idealen en van andere plichten te reppen. En zulk een man had nu de macht over leven en dood van Bartolomeo Vanzetti te beslissen, van den man die in deze zelfde rechtszaal getuigd had:

„Ik heb mijzelf wat men de geriefelijkheden van het leven noemt, ontzegd, omdat het uitbuiten van onzen naaste mij door mijn overtuiging verboden wordt."

II

De bekentenis van Madeiros, de verklaringen van Letherman en Weyand, de beslissing van rechter Thayer met haar zonderlinge afdwalingen, dit alles had een nieuw element in de Sacco-Vanzetti-zaak gebracht. Weldenkende menschen —

waaronder wij de lieden hebben te verstaan die wel is waar tot de bezittende klasse behoorden, maar toch prijs stelden op onpartijdigheid, — voelden zich geërgerd bij deze al te duidelijke openbaring van klasse-justitie. Van de weinige Amerikaansche dagbladen die nog niet alle liberalisme hadden uitgeschud, verlangde het een na het ander een nader onderzoek van de zaak en in die lijn stuurden zij op een herziening van het vonnis aan.

De „Republican" van Springfield, het eenige liberale dagblad van Nieuw-Engeland, stelde zich aan het hoofd van den veldtocht. De „Herald" van Boston plaatste een hoofdartikel waaraan de Pulitzerprijs voor het beste dagbladartikel van 1926 werd toegekend. Men las daarin:

„De maanden zijn tot jaren aangegroeid en de gedachtenwisseling over deze zaak duurt nog steeds voort. Onze twijfel heeft zich allengs in een overtuiging omgezet en wij hebben —zij het ook onwillig — ons verplicht gevoeld ons aanvankelijk oordeel te herzien."

Dit was een zware slag voor de Bostonsche behoudzucht. Dien morgen ontmoette een vriend van Gouverneur Fuller den grooten man op weg naar het Staatshuis en vroeg hem:

„Weet u al dat de „Herald" voor een herziening van het proces van die kerels partij heeft gekozen?"

Waarop Zijne Excellentie antwoordde:

„Wat zegt u? Heeft de „Herald" zich laten omkoopen?"

Toen nu het doodvonnis was uitgesproken, richtte aller belangstelling, die zich tot dusver met de rechtscolleges had beziggehouden, zich plotseling naar den Gouverneur. — „Schrijf Gouverneur Fuller!" — was de slotsom van alle berichten die van het Comité uitgingen. Het Staatshuis werd als bedolven onder een stortvloed van papier. Bij manden vol werden de poststukken daar binnengedragen. De scherpzinnigste vernuften van de wereld, de fijnst besnaarde zielen legden hun dagelijksch werk ter zijde en stelden vertoogen op die, naar zij meenden te mogen verwachten, het verstand en het geweten van een machtig staatshoofd zouden wakker schudden. Zij betaalden de kosten van uitvoerige telegram-

men, schreven brieven die een verzamelaar van handteekeningen tegen hooge prijzen zou willen koopen en wat bereikten zij met hun optreden?

Het Comité ontving een brief die aan den Gouverneur gericht was en de handteekening droeg van ruim een dozijn leden van de arbeiderspartij in het Engelsche Parlement. Daarin werd de Gouverneur aangezocht. alles te doen wat in zijn vermogen was ten einde een herziening van het vonnis uit te lokken. Gardner Jackson, gepromoveerd aan de Amherst-universiteit en een zeer gezien man, werd uitverkoren voor de overhandiging van het document en hij nam de voorzorg zich te laten vergezellen door een medewerker van de Bostonsche „Globe", die bereid was hem aan den Gouverneur voor te stellen.

Zij werden ontvangen door Mr. Herman MacDonald, den particulieren secretaris van Zijn Excellentie en Jackson stelde hem het schrijven van de parlementsleden ter hand. Na een vluchtigen oogopslag barstte de secretaris los:

„Die vervloekte schavuiten! Meent u dat wij naar dien onzin luisteren? Wij krijgen hier stapels van dat goed en de heele rommel gaat onmiddellijk naar het vuur." — Daarop wendde hij zich tot den verslaggever van de „Globe" en vervolgde: „Hoe valt het u in iemand met een dergelijke opdracht hier te brengen. Wanneer die verwenschte indringers vrij komen, zullen zij natuurlijk hun best doen zich in Brooklyn in uw nabijheid te nestelen. En hoe zou dat u smaken?"

Dit was als een geestige scherts bedoeld, zooals bleek uit den luidruchtigen lach van den secretaris die daarbij het papier op den grond wierp In elk geval teekent deze ontvangst den man door wiens handen alle stukken hadden te gaan die met „de zaak" in verband stonden. Spoed eischende bescheiden werden hem toegezonden die hij eigenmachtig onder zich hield en wanneer na verloop van eenige dagen bleek, dat hij het onnoodig had gevonden den Gouverneur daarvan in kennis te stellen, ontstaken de leden van het Comité in woede en stelden zij MacDonald aansprakelijk

voor de verijdeling van hun verwachtingen. Alleen Joe Ran=dall nam zulke dingen niet te zwaar op: hij was voortdurend in de weer met de verspreiding van zijn berichten, was op alle uren van den dag en den nacht in het Staatshuis te vinden en trof daar zijn vakgenooten van wie het hem soms gelukte een nieuwtje op te vangen.

„Laat u niets wijs maken, Nonna," — zeide hij tot de groot=moeder van zijn vrouw. — „die MacDonald is er juist de man naar om alles te vergeten waaraan Fuller liever niet her=innerd wordt. Hij laat zich daarvoor van twee kanten be=talen en als het zijn moet, neemt hij van ons een standje voor lief."

Het waren moeilijke omstandigheden voor dames van het blauwe bloed die zich in het gewoel van de kapitalistische samenleving waagden. Cornelia Thornwell was nu twee en zeventig jaar oud, haar haren waren sneeuw=wit en haar tred was zeer onvast, zoodat zij nu en dan bij het beklimmen van een trap de hulp van anderen noodig had. En nu zag zij zich genoodzaakt den strijd met een koopman in auto's en met zijn omgeving aan te binden. Ontzettend waren de verhalen die Joe Randall thuisbracht van het doen en laten van de „Staathuis=bende". Onder den grond, juist onder den fraai vergulden koepel bevond zich een kelder waarin de ver=beurd=verklaarde dranken waren opgeslagen en de hoofden van de benden verkochten het artikel aan alle gegadigden, onder wie zelfs leden van de wetgevende macht gevonden werden. En wat een vrouw van ouderwetsche opvattingen nog veel schandelijker moest toeschijnen, — aan boord van de kustboot, de Lotus, werden drinkgelagen aangericht waar=bij de vrouwelijke gasten zich niet onbetuigd lieten. Alle verslaggevers droegen hiervan kennis, maar de vrienden van Sacco en Vanzetti zouden nog negen maanden na den dood van de arme kerels hebben te wachten, eer een ontevreden ambtenaar van het Staatshuis dienaangaande iets losliet waarin achterdochtige geestelijken aanleiding vonden op een onderzoek aan te dringen.

III.

Cornelia Thornwell behoorde tot de weinigen die het recht hadden een volledige inlichting te eischen. In dat bewustzijn wendde zij zich tot haar schoonzoon, Henry Cabot Winters en verzocht hem te willen uitvorschen hoe de Gouverneur tegenover de Sacco-Vanzetti-beweging stond en wat hij zich dienaangaande had voorgenomen. Er was nu een maand sinds de overwinning op Jerry Walker voorbij gegaan en Henry was wederom geheel „de oude" en verheugd zijn bolsjewistische schoonmoeder te ontmoeten. Hij deelde haar allereerst mede, dat zijn betrekkingen met den Gouverneur van den meest vriendschappelijken aard waren, hetgeen trouwens zijn welbegrepen belang met zich bracht. De groote advocaat beloofde zich naar het Staatshuis te begeven en zich daar niet alleen de gewenschte inlichtingen te verschaffen, maar bovendien een goed woord te doen ter wille van een blijk van goedertierenheid waarmede menigmaal meer bereikt wordt dan met onverbiddelijke gestrengheid. Met een hart vol dankbaarheid keerde zij huiswaarts en bereidde een uitgezochten maaltijd voor haar schoonzoon, met een veelbelovend menu dat sprak van lamscoteletten en doperwten en nieuwe aardappelen en aardbeien, direct uit Georgië aangevoerd... Het was voor een fijnproever om te watertanden....

Maar, helaas, het nieuws, dat Henry haar dien avond bracht, volstond om voor beiden het gastmaal te vergallen. Cornelia nam zoo goed als niets tot zich en ook Henry deed het diner weinig eer aan.

„Het spijt mij zeer, moeder," — zeide hij — „maar u zult u op het ergste moeten voorbereiden. Het is uitgesloten dat uw beide vrienden er het leven af brengen."

Cornelia werd bleek en in haar groote bruine oogen las men de onzetting.

„Waarom, Henry?" — vroeg zij.

„Fuller heeft zijn licht bij de politie opgestoken en daar heeft hij natuurlijk niet veel goeds van uw anarchisten ge-

hoord. Zooals het er nu mee staat, geloof ik niet dat iemand ter wereld bij machte is hem van meening te doen veranderen."

„En wat heeft hij gehoord, Henry?"

„Dezelfde dingen die ik u al vroeger verteld heb: dat zij altijd met dynamiet in de weer zijn, ook in den avond toen zij gevangen zijn genomen.' '

„Maar, Henry, daarvan zijn zij toch nooit beschuldigd."

„Neen, niet officieel, maar het is de eigenlijke reden van de vervolging en ook van hun veroordeeling. Althans, Fuller heeft zich dat in het hoofd gezet."

„Dat komt er dus op neer, dat menschen voor een misdaad gestraft worden, omdat het gerucht wil, dat zij een andere misdaad begaan hebben."

„En tegelijk is hij er van overtuigd, dat zij zich aan moord en roof hebben schuldig gemaakt. Hij heeft gehoord dat het geld naar Italië is overgemaakt om daar de omwenteling te bevorderen. Zelfs heeft hij zich laten vertellen van kaarten die in de prullenmand van Lee Swenson gevonden zijn en waarop de plek was aangeteekend waar de schat begraven was.

„Maar, Henry, dat is niets anders dan een grap geweest!"

„Dat weet ik, dat hebt u mij al gezegd. Maar het oogenblik was slecht gekozen voor een grap. De politie maakt gebruik van al wat haar in handen komt. Het schijnt dat een vrouw die in Milton woont, Mike Stewart verteld heeft dat de bom waarmee het huis van rechter Hayden vernield is, door Vanzetti gemaakt was."

„Maar, Henry, dat zijn praatjes van krankzinnigen!"

„Neen, moeder, het zijn praatjes van de politie en de Gouverneur die zich als haar hoofd beschouwt, kiest haar partij. Zoo heeft hij ook gehoord, dat twee mannen die bezig waren bommen te maken, daarbij om het leven gekomen zijn, doordat het recept van Galleani niet deugde."

„Mij dunkt, dat de bommen een belangrijke factor zijn van je verhalen."

„Ik breng u over wat Fuller verteld heeft. Hij verzekert mij,

dat uw beide beschermelingen mannen van het schrikbewind zijn en verscheiden misdaden op hun geweten hebben. In het bijzonder beweert hij stellig te weten, dat Vanzetti al een vonnis wegens roof tot zijn last had, toen hij in Dedham vóór de rechtbank verscheen. Hij heeft zich in het hoofd gezet, dat Vanzetti gevangen genomen en aangeklaagd en gevonnist is op de misdaad van Bridgewater en daarna gevangen gezet en aangeklaagd en gevonnist op de misdaad van South-Braintree. Zoo is het toch niet gegaan, niet waar?"

„Natuurlijk niet, Henry. Zij zijn op grond van de beide misdaden gevangen genomen. De bedoeling was, Bart om het geval van Bridgewater te veroordeelen en de zaak voor Nick daardoor zooveel te bedenkelijker te maken."

„Dat was ook mijn meening en ik heb mijn best gedaan Fuller daarvan te overtuigen, maar hij had daar geen ooren naar. Het schijnt, dat hij tot de menschen behoort die niet bekeerd willen worden."

„Henry, het kost mij moeite je woorden te gelooven. Wil je daarmee zeggen, dat hij zoo weinig van de zaak weet?"

„Ik ben zelf niet bijzonder goed op de hoogte, maar ik heb toch kans gezien in zijn uiteenzetting een dozijn vergissingen op te merken. Het zal niet gemakkelijk zijn, hem tot ander inzicht te brengen, want koppigheid is zijn sterkst sprekende karaktertrek. Hij is niet in staat te denken en dat weet hij en hij neemt het iemand kwalijk die hem daartoe wil dwingen. Zoo is de man met wien u te maken zult hebben en het is misschien maar beter, dat u het al dadelijk weet. Waartoe zou het dienen, u iets wijs te maken? Ga dus met hem spreken en overtuig u, wanneer u daar lust toe hebt."

„Zou hij mij te woord willen staan?"

„Hij zegt, dat hij voor ieder toegankelijk is en daarmee wil hij zijn ruime opvatting toonen. U begrijpt, hij is een man van de politiek en hij moet dus iets doen om zijn figuur te redden. Hij zal den schijn aannemen onbevangen te zijn, maar u weet nu, hoe hij eigenlijk over de zaak denkt en wat zijn beslissing zal zijn."

IV.

Cornelia beproefde zich een voorstelling te vormen van het innerlijk van den Gouverneur, in de hoop langs dien weg vat op hem te krijgen. Van propaganda in het openbaar en massa-meetings en verzoekschriften was hoegenaamd geen heil te wachten: voor zulke uitingen had hij een diepe minachting. Maar de vraag was of hij misschien voor maatschappelijke invloeden vatbaar zou zijn, bij voorbeeld door op de ijdelheid van den autohandelaar te werken? Henry antwoordde, dat Fuller zelf voor een dergelijke tegemoetkoming tamelijk onverschillig was, maar dat zijn familie er zonder twijfel prijs op zou stellen ontvangen te worden. De eenige wijze waarop Fuller zijn belangstelling in het geestesleven toonde, was dat hij in het buitenland schilderijen kocht. Hij was volstrekt onwetend op dat gebied en de vrees een dwaas figuur te maken, weerhield hem het werk van een levenden meester te koopen. Maar de oude meesters hadden een vaste waarde, zoo goed als een huis op een gezochten stand. Daarom zag hij er niet tegen op, een kwart millioen voor een Van Dijck neer te leggen en het doek in zijn salon op te hangen, waarbij hij natuurlijk zorg droeg voor de noodige ruchtbaarheid in de pers. Maar het was Cornelia bekend, dat dit in maatschappelijken zin niets had uitgericht. In de oogen van de Bostonsche keurbende was Fuller Zijn Excellentie gedurende de bureau-uren, maar in den theetijd en den avond was hij de handelaar in automobielen.

„Het is jammer, dat Alice zoo vergeestelijkt is," — zeide Henry — „zij zou de aangewezen persoon zijn hen te dineeren te vragen." — En hij voegde daarbij, dat zij sinds eenigen tijd behandeld werd door een Yogi-geneesheer wiens methode hierin bestond, dat hij in haar oor blies.

Cornelia haalde het adresboek voor den dag. Er waren daarin geheime teekens aangebracht tot aanduiding van de meerdere of mindere ontvankelijkheid voor een opstandige propaganda. Zij en haar schoonzoon stelden een lijst samen en ontwierpen een programma waarop de mannen en vrou-

wen van het blauwe bloed zich zouden kunnen aaneensluiten, ten einde den Gouverneur over te halen tot de instelling van een commissie wier taak het zou zijn, de zaak te onderzoeken en een niet=officieele herziening van de uitspraak te be= zorgen. Indien — zooals Henry reden had aan te nemen — van den automan persoonlijk niets te hopen was, kon het zaak zijn, hem in een schikking te betrekken die de eind= beslissing aan meer onbevangen persoonlijkheden overliet.

De kleine oude dame had een gelukkigen inval: in stede zich direct tot den Gouverneur te wenden, zou het goed zijn alle krachten te richten op Bisschop Lawrence, van de Episcopale Kerk, den zoogbroeder van alle burgers van het blauwe bloed en den officieelen afgezant van den Vredevorst. Indien de bis= schop gezind was bij den Gouverneur op de instelling van een onpartijdige commissie aan te dringen... En wanneer men ernst met de zaak wilde maken, waarom zou men dan niet bij voorbaat enkele bevoegde en hoogstaande personen voor het plan trachten te winnen?... Hetgeen door Henry beaamd werd, zoodat beiden er toe overgingen namen te noemen. Cornelia verkeerde in een toestand van steeds stijgende opwinding.

„Zouden wij hem niet kunnen verzoeken, Mr. Lowell aan te wijzen?"

Het was Mr. Lowell, de president=curator van de Harvard= Universitit, dien zij op het oog had. De dames van het blauwe bloed die voor niemand wenschten onder te doen in waardeering van zijn uitnemende hoedanigheden, plachten, in onderscheiding van den Bisschop zijn titel achter= wege te laten en daardoor te kennen te geven dat het ver= standelijk leven, hoe belangrijk ook, een zuiver menschelijke instelling is, terwijl het geestelijk leven ons door God ge= schonken wordt.

„Ik geloof niet, dat hij de verantwoordelijkheid daarvoor op zich zou willen nemen, maar wanneer hij daartoe genegen is, dan zou dat de zaak een stuk vooruit brengen. Fuller zal zich wel wachten tegen Lowell en den Bisschop lijnrecht in te gaan."

Zoo gebeurde het dat op zekeren namiddag een groep van in maatschappelijk en verstandelijk opzicht invloedrijke personen ten kantore van Mr. John F. Moors, lid van de bankiersfirma Moors en Cabot, te zamen kwamen. Het waren een half dozijn hoogleeraren van Harvard en de vrouwen van eenige anderen, geestelijken van de Episcopale Kerk van Boston en Concord, voorts Mrs. Thornwell, Mrs. Evans en Mrs. Winslow, terwijl Mary Donovan en Gardner Jackson het Comité vertegenwoordigden. Het doel van het samenzijn was middelen te beramen ten einde zich met den Bisschop van de blauw-bloed-gemeente in verbinding te stellen en hem te verzoeken het daarheen te leiden, dat de president-curator van de blauw-bloed universiteit belast werd met de leiding van een blauw-bloed-proces van Sacco en Vanzetti, — alles ter bewaring van den goeden naam van den Staat Massachusetts.

Het was een eigenaardige verzameling: mannen en vrouwen met zachte stem, welmeenend, maar toch niet geheel volwaardig, een groep onschadelijke samenzweerders die in het geheim bijeenkwamen en den vinger op de lippen legden, onschuldige kinderen die zich door uitgehongerde wolven omringd wisten, in den vorm van verslaggevers die zich door geen schijn van deftigheid lieten overbluffen. Zij beseften dat de grootste omzichtigheid hier van noode was. Het geval eischte dat zij op de teenen en met vilten pantoffels liepen. Sterke uitdrukkingen waren hier meer dan ooit misplaatst. Het gold hier niet te verklaren, dat de beide veroordeelden onschuldig waren, maar alleen dat hun schuld niet op afdoende wijze bewezen was. Er tintelde iets in de oogen van Mary Donovan, de Iersche, ex-katholieke Jeanne d'Arc van de arbeidersbeweging. Er bestond een merkwaardige tegenstelling tusschen de aanzienlijke en hooghartige vrouwen die deze samenkomst bijwoonden en deze vurige jonge dochter van den Keltischen stam, eenvoudig van kleeding, ernstig van voorkomen en geen geheim makende van de minachting die zij jegens de liberalen en hun rituaal koesterde.

Het was zaak onhoorbaar en onzichtbaar te werk te gaan.

Zelfs de weduwe van Gouverneur Thornwell had de voor=rechten van haar rang verloren toen zij in de dagbladen ge=noemd werd. Wie in de krant met name genoemd werd, had daarmede het recht verbeurd vóór den Bisschop te ver=schijnen. De leden van het Sacco=Vanzetti=Comité behoorden hoog boven de werkelijkheid te staan en indien zij zich ver=stoutten hun voorkeur voor een bepaalde gedragslijn ken=baar te maken, zouden zij daarmede den Bisschop voor goed van zich vervreemden.

Allen aanwezigen werd de strengste geheimhouding opge=legd, de vergadering werd verdaagd en een uur daarna prijkten de uitvoerigste berichten in de onderscheiden bladen, elk naar eigen gebruik en gewoonte; zoo wees het Hearst=orgaan in het bijzonder op de maatschappelijke schakeeringen die hier aan het woord waren.

V.

Mr. Thompson had namens Vanzetti een verzoek om gratie ingediend en daarbij de mededeeling gevoegd dat Sacco weigerde eenigen stap in die richting te doen. Ten overvloede werd door Mr. Thompson vastgesteld dat een mogelijke ver=andering in de straf voor beide veroordeelden behoorde te gelden. Het verzoekschrift zelf was misschien het zonder=lingste document dat ooit een handelaar in auto's ontvangen heeft. Bartolomeo Vanzetti had verlangd zelf de memorie op te stellen en daarin zijn wereld=beschouwing uiteen te zetten:

„Onze denkbeelden kunnen allerminst op nieuwheid aan=spraak maken. In den een of anderen vorm hebben zij nu al sinds meer dan tweeduizend jaar den geest van de mensch=heid bezig gehouden. Onder de kampvechters van later tijden treft men de namen aan van mannen als William Godwin, Shelley, Carlo Pisacane, Proudhon, Reclus, Kropotkin, Baku=nin, Tolstoi, Flammarion, Malatesta, Galleani en van uw landgenooten mag ik Tucker niet vergeten. De groote wijs=geer Ernest Renan heeft gezegd, dat Christus in de staat=kunde anarchist geweest is."

Het was een gewaagd stuk deze dingen tot een aanhanger

van de leer der Wederdoopers te zeggen wiens liefste verlangen, naar zijn eigen getuigenis, vervuld zou zijn indien hij met de leiding van een Zondagsschool belast werd. Vanzetti vervolgde:

„Onze raadgever heeft ons op de mogelijkheid gewezen dat de vooroordeelen die tegen ons bestaan, door deze verklaring gevoed zouden worden, maar wij wenschen vóór alles te behouden wat geen aardsche macht, met uitzondering van onszelven, ons ontnemen kan: onze overtuiging en ons gevoel van menschenwaarde, — en dit te meer nu wij reeds van bijna alles beroofd zijn wat de eene mensch den anderen ontnemen kan."

De Gouverneur had het voornemen uitgesproken de argumenten van beide zijden aan het woord te laten en in de practijk kwam dit hierop neer, dat het proces van Dedham en later dat van Plymouth volledig herhaald werd. Maar onder welke zonderlinge omstandigheden! Mr. Thompson, de advocaat van de eischers, had niet de vrijheid bij voorbaat aan te duiden wat hij voornemens was te bewijzen. Het was hem vergund zijn eigen getuigen op te roepen, maar niet de getuigen van de tegenpartij te hooren, terwijl men het zelfs niet noodig achtte hem hun naam mede te deelen. Sacco en Vanzetti zaten elk in zijn cel en intusschen werden allen die dit verlangden tot den Gouverneur toegelaten dien zij van alle loopende geruchten op de hoogte brachten, terwijl de advocaat niets anders vernam dan wat de bladen goedvonden openbaar te maken.

Feitelijk was de autohandelaar rechter, jury en openbaar ministerie tegelijk en blijkbaar liet zijn gebrek aan zelfkennis hem in den waan dat hij in staat was die drievoudige taak te vervullen. In zijn onwetendheid beeldde hij zich in dat hij bezig was een proces te leiden en dat de wereld hem dit als een ernstig rechtsgeding zou aanrekenen. Wanneer wij onze jonge bolsjewistische vriendin mogen gelooven, verbood het bewustzijn van zijn rijkdom en zijn grootheid hem zich in het minst te storen aan wat de wereld dacht en niet dacht. En in dat opzicht kon hij rekenen op den steun van de wel-

varende massa die met een bijzonder welgevallen de open=bare meening tartte.

Niet te tellen waren de verslaggevers die in het Staatshuis rondzwermden. Van elk Bostonsch dagblad waren eenige medewerkers aanwezig en ook de bladen van New York had=den daar hun vertegenwoordigers. Maar allen die tot den Gouverneur werden toegelaten, werd een volstrekt stilzwijgen voorgeschreven en alleen de geestverwanten van de verdedi=ging weigerden dit bevel op te volgen. Intusschen was er geen ander nieuws dan wat van het bureau van den Gouver=neur afkomstig was en met een bijzondere bedoeling open=baar werd gemaakt. De bewering van den particulieren secretaris, als zouden alle inkomende brieven onverwijld ten vure gedoemd worden, bleek niet in allen deele juist te zijn. Men begon met een vluchtig onderzoek en legde alle brieven ter zijde waarin op de voltrekking van het doodvonnis werd aangedrongen. Vóór alles werden deze schrifturen in facsi=mile vermenigvuldigd en aan de mannen van de pers ter hand gesteld. Langs dien weg maakte de wereld kennis met de verheven gevoelens van Mrs. J. E. Damon, woonachtig in Brockton, die aan haar missive een Amerikaansch vlaggetje bevestigd had, in de gegronde verwachting daardoor de aan=dacht te trekken:

„Ik ben stellig overtuigd dat u niet zult wijken waar het geldt de wet en de orde te handhaven... Geen volk zal onze regeering in eere houden, indien wij het gezag van onze rechters ondermijnen. Wat moet er van ons land worden, wanneer wij de radicale elementen van de bevolking onge=hinderd hun gang laten gaan?"

Niet minder belangwekkend waren de ontboezemingen van een vertegenwoordiger van Broeder Jezus, den eerwaarden Floyd W. Johnson, van de Eerste Presbyteriaansche Kerk van Central City in Nebraska. Hij deed een beroep op den Gouverneur van Massachusetts, ten einde „den drijvers van deze on=Amerikaansche politiek duidelijk te maken dat er niet genoeg geld in Rusland was om ook maar één rechtbank in Amerika om te koopen."

In onmiskenbare tegenspraak met die verzekering was het bezoek dat de leden van het Comité in die dagen ontvingen van een bloedverwant van een voornaam lid van de rechter≈lijke macht. Bedoelde afgezant had in opdracht mede te deelen, dat een schikking nog altijd tot de mogelijkheden be≈hoorde. Tegen betaling van niet meer dan vijftigduizend dol≈lars — naar keus uit Russische of uit andere bron — zou alles op de meest vriendschappelijke wijze geregeld kunnen wor≈den. Het voorstel luidde dat de onschuld van Vanzetti ont≈dekt en dat hij zelf begenadigd zou worden, terwijl Sacco krankzinnig verklaard en in een gesticht zou worden opge≈sloten, tot tijd en wijle de gemoederen tot rust gekomen waren.

VI.

Er werd een verwoede strijd gestreden om de macht over de openbare meening, een veldtocht die geen rust kende en waarin de strooptochten en de uitvallen elkander afwissel≈den. Het zwaar geschut donderde uit de verte en aan alle zijden werd men onafhankelijke scherpschutters gewaar. In de Transcript las men ingezonden artikelen met de veelzeg≈gende onderteekening van: „Honderd procent Amerikaan" — of wel: „Voor het algemeen welzijn". Het orgaan van het Comité dat onder den bescheiden naam van „Bulletin" één≈maal in de maand verschenen was, zag voortaan om de veer≈tien dagen het licht en bevatte brieven van tallooze voor≈vechters van de sociale rechtvaardigheid.

Professor Felix Frankfurter, een van de liberale hoog≈leeraren van de juridische faculteit van Harvard, plaatste een artikel in de Atlantic Monthly, tot dusver het bolwerk van de Bostonsche beschaving. Voor de behoudende partij van Boston was het een ergerlijk geval in de kolommen van dit maandschrift een relaas van de veelvuldige dwalingen van Rechter Thayer te vinden. Allen waren het er over eens dat er iets gedaan behoorde te worden. Een kampioen was spoe≈dig gevonden, Wigmore was zijn naam en men wist van hem dat hij niemand en niets placht te ontzien. Onafzienbaar was

de rij van zijn titels en waardigheden en wanneer hij zijn stem verhief, luisterde een half werelddeel.

Dit kanon van eerste grootte moest op een afstand van duizend mijlen worden opgesteld en het resultaat was een geruchtmakend artikel in de Transcript waarbij hij Felix Frankfurter een ongenadige schrobbeering toediende. Met vernietigenden spot nam hij den schuldigen professor onder handen en verweet hem een lange reeks van vergissingen en onjuiste aanhalingen, voldoende om een advocaat in functie voor altijd onmogelijk te maken...

Helaas, de brave Wigmore had te vroeg gejuicht. De aanhalingen waarvan hij zich bediend had, waren hem door Thayer of door een vriend van Thayer verschaft en nooit kon het in zijn hoofd zijn opgekomen dat een rechter van den Staat Massachusetts zich niet ontzien zou een wettelijk verslag te vervalschen. Indien een dergelijk vergrijp volstond om een advocaat in functie voor altijd onmogelijk te maken, — welke gevolgen zou men daarvan voor een rechter kunnen verwachten? Zie hier het antwoord op de vraag: weinige maanden daarna zouden de kweekelingen van de Dartmouth-hoogeschool, vereenigd aan den feestdisch, zich als één man van hun zitplaats verheffen en zich ter eere van Rechter Thayer heesch juichen, niet minder dan vijf minuten achtereen, volgens het uurwerk van de aanwezige verslaggevers.

In zijn zelfverdediging naar aanleiding van zijn laatste beslissing had Rechter Thayer zich er op beroemd dat de Hooge Raad de uitspraak van de jury van Dedham had goedgekeurd, waarop Felix Frankfurter de onhoudbaarheid van deze bewering had aangetoond. Het hooge college had niet het recht verder te gaan dan een bevestiging van de uitspraak, hetgeen in de vaktaal van de advocaten een geheel andere beteekenis heeft. De groote Wigmore ontkende dat Thayer van een „goedkeuring" gerept zou hebben en tevens beschuldigde hij Frankfurter van laster. „Wie durft volhouden dat de geachte rechter desbewust een officieel document vervalscht heeft, maakt zich aan niets minder dan eerroof schuldig."

Het vertrouwen dat de arme Wigmore in „den geachten rechter" stelde, was inderdaad aandoenlijk. Had de geachte rechter verzuimd hem den onverminkten tekst van zijn beslissing toe te zenden? Of verlangde Wigmore zoo vurig naar zijn verschijning in de Transcript dat hij zich den tijd niet gegund had voor het nazien van het document? In elk geval behoefde het Frankfurter weinig moeite te kosten met de stukken in de hand te bewijzen dat het woord „goedkeuring" in de bedoelde beslissing gebezigd was. En ten slotte had Rechter Thayer het aan zijn vriend Wigmore te danken dat hij met den vinger werd nagewezen als de man die desbewust van een vervalscht document gebruik had gemaakt.

De lezer herinnert zich zonder twijfel het onderhoud van Sacco en Katzmann en de vragen en antwoorden die daarbij gewisseld zouden zijn, maar inderdaad door Thayer verzonnen en in zijn beslissing ingelascht waren. Wigmore had de gewraakte volzinnen blindelings overgenomen en daaraan in zijn artikel een plaats ingeruimd en nu bracht Frankfurter de verbijsterende onthulling dat de vragen en antwoorden waarop het aankwam, in het kruisverhoor van Sacco niet gevonden werden. En spottend voegde Frankfurter nog daaraan toe dat hij zich voor de opgave van de bladzijde aanbevolen hield. Het zal wel onnoodig zijn te vermelden dat Wigmore in gebreke bleef aan dit verzoek te voldoen. Hij wachtte zich zorgvuldig het onderwerp aan te roeren. Niets was in staat den haat te temperen dien de aanzienlijken van Boston Felix Frankfurter toedroegen, den Jood van Weenen, zooals zij hem noemden, van wien het heette dat hij zijn artikel in opdracht van het Comité en tegen hooge belooning geschreven had. Aanvankelijk sprak men van eenige duizenden per dag, maar reeds na korten tijd had men het bedrag van honderdveertig duizend dollars bereikt. Dit was de gangbare meening in het stadskwartier waarvan de bevolking door Vanzetti als „het millionnairs-gepeupel" werd aangeduid.

VII .

Geruchten en nog eens geruchten! Het Staatshuis was van een smokkelaarshol in een fabriek van gifgas veranderd. Elken dag kwamen er nieuwe getuigen opdagen die met den Gouverneur wenschten te spreken en elke dag bracht toe= voer van nieuws en geruchten van nieuws. De Gouverneur wenscht te weten waarom Vanzetti zich in het geding van Plymouth niet verdedigd heeft... De Gouverneur heeft ver= nomen dat Mrs. Brini alle getuigen die in Plymouth woon= achtig waren, in haar huis ontboden en hun voorgeschreven zou hebben wat zij te zeggen hadden... De Gouverneur heeft gehoord dat de Sprinfield Republican twintig duizend dol= lars van het Comité ontvangen heeft voor een artikel over „de zaak"... En deze geruchten werden niet als geruchten beschouwd, maar als even zoovele waarheden die door de feiten bevestigd waren. Aanhooren en gelooven was het= zelfde voor den Gouverneur. Hij was aan alle kanten om= ringd door lieden die zich lieten omkoopen en hoe zou het hem mogelijk geweest zijn aan belangloosheid te gelooven? Er werden detectives uitgezonden om de gangen van de ge= tuigen à décharge na te gaan en zij kwamen met een rijken oogst van gegevens terug, — nuttige grondstof voor de gif= gasfabriek onder den vergulden koepel.

Eenigen tijd tevoren was het de verdediging gelukt de hand te leggen op het rapport van de Pinkerton=detectives ter zake van de misdaad van South=Braintree. Cornelia en Betty en Joe waren daarover ten hoogste verbaasd. Zij herinnerden zich de dagen toen zij vergeefs trachtten getuigen te vinden, ook de vermoedens en voorgevoelens die hen in de rechtzaal van Dedham bekropen hadden, de geheimen die zich in het brein van Henry Hellyers genesteld hadden, de aanteeke= ningen die hij in zijn hand hield. Zou het mogelijk zijn Mary Splaine nog eens in verhoor te nemen, de jonge vrouw met die merkwaardige scherpte van blik die in een hevige schiet= partij, op een afstand van tachtig voet en in een tijdsverloop van enkele seconden, ook de onbeduidendste uiterlijke ken=

teekenen van Sacco had opgenomen, met inbegrip van een welgevormde linkerhand die nooit zijn deel is geweest, en een bijzondere groenachtig-witte gelaatskleur die hem eerst eigen was geworden toen hij een jaar in de gevangenis van Dedham had doorgebracht, maar waarvan nooit iets te bespeuren was geweest toen hij in den tuin van Mr. Kelley aardappelen pootte.

In die rapporten trof men Mary Splaine aan in gezelschap van Henry Hellyer, Mike Stewart en Kapitein Proctor, allen bezig kennis te nemen van fotografieën van misdadigers. Aanvankelijk werd Antonio Parmisano door hen aangewezen, als hebbende de rol vervuld die later aan Sacco werd toegeschreven. Kapitein Proctor beproefde het spoor van dien Antonio Parmisano te vinden en kwam tot de ontdekking dat de man den dag van de misdaad in de gevangenis had doorgebracht, — vermoedelijk de veiligste plaats in Massachusetts voor vreemde indringers. Intusschen had „H.H." van Mary een omstandig verhaal aangehoord omtrent twee arbeiders van de schoenfabriek die de misdaad beraamd en uitgevoerd zouden hebben. Zelfs ging zij zoover de namen van de schuldigen te noemen... Zie hier den tegenhanger van dit gewrocht van een vruchtbare verbeelding:

„Zoodra de gelegenheid daartoe mij geboden werd, stelde ik met alle omzichtigheid een onderzoek in naar Mr. X, die, luidens de beschuldiging van miss Splaine, in den moord en de berooving de hand zou hebben gehad. Mijn onderzoek heeft aan het licht gebracht dat er hoegenaamd geen grond bestaat voor de beschuldiging van miss Splaine en dat, integendeel, Mr. X het volle vertrouwen van Mr. Slater geniet." — (Mr. Slater was de eigenaar van de fabriek.) „Vandaag heb ik mij tot Mr. Frayer gewend." (De hoofdopzichter) — „Hij stak den draak met de bewering, dat Mr. X in het bekende geval gemengd zou zijn en gaf verder als zijn meening te kennen, dat het raadzaam is aan de verhalen van miss Splaine geen beteekenis te hechten, aangezien zij een van de meest ontoerekenbare personen is met wie hij ooit in aanraking is gekomen."

Laat ons besluiten met een kijkje in de ziel van een werk=man, die een groot detective=bureau vertegenwoordigt en op den uitkijk staat naar bandieten. Hij weet, dat de politie de hand op Sacco en Vanzetti heeft gelegd en voornemens is hen van de misdaad te beschuldigen. Daarna volgt het ver=slag van een onderhoud dat hij met een werkman gehad heeft die, dicht bij de plek van de misdaad, bezig was een kuil te graven. Het vermeldt dat de arbeider uitnemend in de ge=legenheid moet geweest zijn alles op te nemen en hij voegt daarbij: „Het zou wellicht goed zijn, dat iemand die de Itali=aansche taal machtig is, dezen man een verhoor afnam, maar reeds thans kan ik met zekerheid zeggen, dat, indien hij als getuige werd opgeroepen, Sacco en Vanzetti door hem niet als de daders zouden worden aangewezen."

VIII.

De eene getuige na den anderen meldde zich bij Gouverneur Fuller aan en keerde vandaar terug met den indruk, dat de automan de misdaad van Bridgewater als den voornaamsten factor van de zaak beschouwde. Mr. Thompson achtte het nuttig zijn voelhorens uit te strekken en aan zekere touwtjes te trekken en slaagde er in van den advocaat van de schoen=fabriek de rapporten betreffende een misdaad van ouder datum los te krijgen, welke rapporten door denzelfden werk=man „H. H." en een anderen „J. J. H." onderteekend waren. Ook hier was niets overeind gelaten van al wat de aanklager als bewezen had aangenomen. Op den dag zelf van de mis=daad hadden vier van de voornaamste getuigen den auto en de bandieten geheel anders beschreven dan zij later tijdens het proces zouden doen.

Deze rapporten omtrent Bridgewater ontleenden een bij=zondere belangrijkheid aan de omstandigheid dat zij met den getuige Harding afrekenden die de misdaad van Bridgewater had bijgewoond en in het proces Vanzetti als den schietenden bandiet had aangewezen. Volgens de Pinkerton=rapporten had Harding weinige uren na de misdaad met politieagenten

een onderhoud gehad, waarbij hoegenaamd niets merkbaar geweest was van de verzekerdheid die hij als getuige aan den dag had gelegd.

„Ik heb niet veel van zijn gezicht kunnen zien, maar het scheen mij toe, dat hij een Pool was," — zoo verklaarde hij. En acht of negen dagen daarna had hij het opnieuw over het uiterlijk voorkomen van de bandieten en zeide hij, dat hij hen niet duidelijk onderscheiden had. De auto werd door hem omschreven als een „zwarte Hudson, zes" en ook het nummer van den wagen scheen hij onthouden te hebben. als autohersteller was hij van die dingen op de hoogte. Maar toen het in de kraam van de politie te pas kwam, dat de bewuste auto een Buick geweest was, richtte hij zijn geheugen daarnaar in.

Ook de overige gewichtige getuigen maakten zich op dezelfde wijze onmogelijk. Getuige Bowles, bij voorbeeld, had den bandiet van de revolver beschreven als een man met roode wangen, een mager gezicht en een kort geknipten knevel, — hetgeen zeker niet op Vanzetti toepasselijk kon zijn. De advocaten van de verdediging vleiden zich met de hoop, dat zij de overwinning hadden behaald en Mr. Thompson stelde een uitvoerigen brief aan den Gouverneur op, bestaande uit niet minder dan drie en dertig getypte vellen. De uittreksels en de brief werden naar het Staatshuis gebracht en daar den particulieren secretaris overhandigd. In de grootste spanning wachtte een ieder op wat nu gebeuren ging, op een woord of teeken als bewijs van de uitwerking. Eenige weken daarna had een van de vrienden van het Comité een onderhoud met den Gouverneur en bij die gelegenheid liet hij zich ontvallen:

„De Pinkerton-rapporten bewijzen het tegendeel."

„Wat zijn die Pinkerton-rapporten?" — vroeg de Gouverneur.

„Zij zijn u onlangs toegezonden," — antwoordde de verbaasde bezoeker.

„Ik heb niets van dien naam ontvangen," — verklaarde de Gouverneur en terwijl hij zich tot zijn secretaris wendde,

vroeg hij: „MacDonald, wat staat er in die Pinkerton-rapporten?"

„O," — antwoordde de secretaris, — „dat is een gezeur over knevels."

IX.

Beltrando Brini was nu in zijn negentiende levensjaar. Hij was een slank jonkman met donkere oogen. Hij verdiende den kost met het geven van vioollessen aan de kinderen van de Italianen die in Plymouth woonden. Nu en dan speelde hij voor Bart in de gevangenis en bij de uitvoeringen, die ten bate van de goede zaak gegeven werden, verleende hij menigmaal zijn medewerking. Trando sprak nog dikwijls van dien heilloozen dag vóór Kerstmis toen hij dapper geholpen had bij het venten van de paling in Noord-Plymouth, maar nog liever had hij het over al wat hij aan Vanzetti te danken had...

Hij besloot zich tot den Gouverneur te wenden en toen hij hem de gansche toedracht verhaald had, vertoonde zich geen spoor van ontroering op de roode, ronde wangen van den autohandelaar. Het scheen veeleer dat de groote man tot zijn eigen gerief een nieuwe theorie had uitgedacht. Hij stelde zich voor, dat Bartolomeo Vanzetti dien winterochtend om kwart vóór acht de misdaad van Bridgewater volvoerd had, vervolgens met een auto naar Noord-Plymouth gereden was en daar met Trando zijn paling aan den man had gebracht om zich op die wijze een alibi te verschaffen. Vergeefs herhaalde Trando nadrukkelijk, dat hij en zijn ouders en de hospita van Bart en nog vele anderen Bart dien dag lang vóór zonsopgang gezien hadden. Ook het verhaal van de rubberschoenen maakte geen indruk op den Gouverneur. Blijkbaar onderstelde hij dat Bart naar Bridgewater vertrokken was om daar zijn slag te slaan, terwijl Trando op den zolder naar zijn rubberschoenen zocht.

En nu mrs. Brini, de zachtmoedige en vriendelijke, die schreide zoo vaak zij aan haar voormaligen kommensaal dacht en niet moede werd te herhalen:

„Hij is een brave man! Hij is een brave man!"

De Gouverneur verlangde van haar een opheldering van de bewering, dat zij de getuigen in haar huis ontboden en hun voorgeschreven had wat zij in het verhoor te zeggen en te verzwijgen hadden. Vergeefs trachtte zij hem aan het ver⸗stand te brengen op welke wijze dat gerucht in de wereld gekomen was, — hoe de advocaat te zeer op zijn gemak ge⸗steld was om de getuigen één voor één op te zoeken en hoe zij zich daartegen niet had willen verzetten.

Ook Jozef Rosen, de Joodsche venter van kleedingstoffen, wilde niet achter blijven. Reeds had het Comité beproefd hem door middel van een oproeping in de Joodsche kranten te bereiken, toen op zekeren dag een telegram uit Buffalo de tijding bracht, dat hij van de zaak gehoord had en bereid was over te komen. Hij was nu meer bedreven in het Engelsch dan zes jaar geleden en ook overigens was hij bekwaam op zijn eigen beenen te staan. Toen hij in de kamer van den Gouverneur was binnengelaten en deze hem onmiddellijk op het lijf viel met vragen naar de plaats waar hij vóór zes weken geweest was en wat hij den zeventienden Maart laatst⸗leden had uitgevoerd, kon hij niet nalaten te zeggen:

„Wat heb ik nu aan de hand? Komt er nog meer van dien onzin van Katzmann?"

Hij had het den districtsprocureur nooit kunnen vergeven dat hij hem vóór de jury een dwaas figuur had laten slaan.

X.

Thans hebben wij kennis te maken met een van de redac⸗teuren van de Bostonsche Transcript. De tijd van de won⸗deren scheen gekomen te zijn: een redacteur van de heilige Transcript had zich laten overreden de zaak te onderzoeken en was daarbij tot de slotsom gekomen, dat de beide mannen onschuldig waren. Hij dreef de nauwgezetheid zoo ver, dat hij vergunning vroeg zich in de kantooruren met de zaak bezig te houden, hetgeen daarop neer kwam, dat het blad de be⸗schikking verwierf over copie die in de kolommen van de

Transcript geen plaatsing kon vinden. Deze conservatieve en onbetwistbaar achtenswaardige man begaf zich naar het bureau van den Gouverneur met een tasch vol documenten en bescheiden. Hij was er op voorbereid den Gouverneur de zwakke plekken in de gedragslijn van de rechterlijke macht aan te wijzen en toen alles voorbij was, bekende hij zijn vrienden dat dit het onvruchtbaarste uur van zijn heele leven geweest was. Want de Gouverneur verlangde niet omtrent zwakke plekken te worden ingelicht en toen de redacteur bleef aandringen, antwoordde hij daarop met onhoffelijke uitroepen, vergezeld van neusgeluiden.

De redacteur was zich zijn goed recht bewust en liet zich daarom niet het zwijgen opleggen: zoo is het geweten van Nieuw=Engeland. Thans restte nog de tegenstrijdigheid van de verklaringen die met de spoortreinen in verband stonden, een onderwerp waaraan de redacteur een hoeveelheid onder=zoek en berekening gewijd had die hem het recht zouden geven op het eere=lidmaatschap van een wiskunstige ver=eeniging Feitelijk was het eenige bewijs dat de officier van justitie in de misdaad van South=Braintree tegen Vanzetti in handen had, vervat in de verklaring van Levangie, den baan=wachter van den overweg, waarbij zich dan aansloot de ver=klaring van een anderen spoorwachter die beweerde dat het Vanzetti geweest was die zijn pistool op hem aangelegd en hem op die wijze gedwongen had de slagboomen te openen, terwijl de bandietenauto er met den buit van door ging. Dit laatste kruispunt bevond zich op den weg naar het bosch van Manley, waar de bandieten, volgens „het stelsel" den Buick=auto onbeheerd hadden achtergelaten in de nabijheid van het huis van Coacci.

Dit was de toedracht die de jury zonder tegenspraak aan=vaard had, maar nu kwam de redacteur aantoonen dat op elk van deze kruispunten een zekere trein gepasseerd was en de juiste tijd daarvan kon worden vastgesteld, waaruit bij nader onderzoek bleek dat de tijd van deze beide treinen niet in overeenstemming was met het overige van het verhaal. De Gouverneur gaf in overweging dat mogelijk een van de beide

treinen niet op tijd geweest was, maar de redacteur stond met het antwoord gereed, dat het spoorwegbedrijf zich van zoogenaamde treinregisters placht te bedienen. Het kostte hem de grootste moeite den Gouverneur aan het verstand te brengen dat van elken trein aan elk station aanteekening wordt gehouden en deze gegevens gedurende zes jaren be= schikbaar blijven. Nu was het een feit dat deze lijsten tijdens het proces waren overgelegd en de districtsprocureur dien= aangaande de waarheid had kunnen vinden indien het hem daarom te doen was geweest.

Het was een zonderling onderhoud! De Gouverneur was gewoon den schijn van alwetendheid aan te nemen, ook wan= neer het onderwerpen betrof waarvan hij klaarblijkelijk zeer gebrekkig onderricht was en wanneer iemand zich verstoutte hem daarop te wijzen, ontstak hij in drift en vroeg op hoogen toon:

„Wie geeft u het recht mij te ondervragen?"

Het was den al te gewetensvollen redacteur niet mogelijk zijn argumenten te verduidelijken, omdat de Gouverneur met den grondslag van die argumenten onbekend was en even= min kon hij dien grondslag uiteen zetten, omdat de waardig= heid van den grooten man dit niet gedoogde. Toen hij na af= loop van het onderhoud vertrok, erkende hij nog nooit zoo= veel ijdelheid vereenigd met zooveel bekrompenheid te heb= ben aangetroffen. Het spreekt van zelf dat hij de politieke overwegingen doorzag die hierbij den doorslag hadden ge= geven en het er voor den Gouverneur bovenal op aankwam de aangenomen houding te bewaren. De toeleg was dat de gansche wereld over zijn geduld en zijn onbevangenheid ver= baasd zou zijn, terwijl in waarheid zijn besluit reeds sinds het eerste uur had vastgestaan.

XI.

In de vertrekken van het Comité werd een hevige strijd gevoerd tusschen radicalen en conservatieven, onverzoenlijke tegenstanders ook in dit hachelijk geval. De bijeenkomsten

duurden vaak tot diep in den nacht en waren dan nog niet tot een bevredigend einde gekomen. Aan de eene zijde stonden achtenswaardige lieden die den raad van even achtenswaardige advocaten wenschten op te volgen en aan de andere zijde jonge socialisten en communisten die op de massa een beroep wilden doen, betoogingen in de straten voorstelden en ten slotte met een algemeene staking dreigden.

De jonge radicalen zetten een protestmeeting op touw die in Symphonie Hall gehouden zou worden, ten einde daar de feiten te onthullen die den Gouverneur bekend waren maar door hem geheim werden gehouden. Edoch, te elfder ure eischten Thompson en Frankfurter dat de meeting zou worden afgelast en stelden hun medewerking daarvan afhankelijk. Joe Randall en zijn vrouw besteedden een groot deel van den nacht aan de opstelling van stemmingmakende krantenberichten en wanneer de verslaggevers zich tot hem vervoegden, werden zij afgepoeierd met een „Geen nieuws vandaag!" — Het was niet moeilijk het standpunt van Thompson te begrijpen. In de oogen van de Bostonsche burgerij kon tegen een advocaat geen ernstiger beschuldiging worden ingebracht dat dat hij een beroep deed op de krantenlezers en in de tweede plaats geloofde Thompson nog altijd dat het mogelijk zou zijn de achtbare elementen van de Bostonsche burgerij voor een rechtvaardige behandeling van zijn cliënten te winnen.

In die dagen had Betty een kostelijken inval. Zij stelde voor de meening te vragen van alle personen tegenover wie Rechter Thayer zich in de laatste zes jaren over Sacco en Vanzetti had uitgelaten. Langs dien weg zou het fatsoenlijke Boston zich een beeld kunnen vormen van al de platheid en grofheid die de oude „Razende Rechter" zich niet ontzien had in de tegenwoordigheid van senaatsleden en clubkellners te luchten. Dit plan werd aan de goedkeuring van de advocaten onderworpen en onder den eersten indruk door hen met afschuw van de hand gewezen, maar toen daarover eenige tijd verloopen was en de partijdigheid hoe langer hoe duidelijker aan den dag trad, zochten zij een wettelijken vorm voor de

uitvoering van het plan. Zij besloten tot den Gouverneur een betoog te richten naar aanleiding van de vooringenomenheid van Rechter Thayer en, indien daarmede niets werd uitgericht, de beslissing van een bevoegde rechtbank in te roepen en, zoo noodig, de zaak voor het Hooggerecht:shof van de Vereenigde Staten te brengen.

Er werd nu een beweging op touw gezet onder degenen die Thayer kenden en daarbij een geringen dunk van hem hadden. Er waren er velen op wie dit van toepassing was, ook die een aanzienlijken post bekleedden en nu was het de vraag of zij bereid zouden zijn met de vormen te breken die — naar het heet — den maatschappelijken omgang in stand houden. Er werd een beroep op hun geweten gedaan en sommigen gaven daaraan gehoor. Wij noemen George U. Crockre, eertijds Thesaurier van den Staat en lid van de University Club waar Thayer tijdens het proces van Dedham zijn tent had opgeslagen, — mrs. Lois Rantoul geboren Lowell, — Robert Benchley, redacteur van „Life", — Elizabeth Bernkopf, correspondente van dagbladen, — John Nicholas Beffel, — en Professor Rihcardson van Dartmouth College, tot wien hij de bekende vraag gericht had:

„Heb je gezien hoe ik die anarchisten gisteren onder handen heb genomen?"

Toen Frank B. Sibley, de bijzondere verslaggever van het bekende Bostonsche familie-blad „de Globe", werd aangezocht de gemeenschappelijke verklaring te onderteekenen, deden zich daarbij eigenaardige moeilijkheden voor. Hij had het proces van Dedham als verslaggever van „de Globe" bijgewoond en was daar in de gelegenheid geweest menige partijdige uitdrukking van Thayer te hooren. En reeds was hij voor de zaak gewonnen en de verklaring opgesteld, toen hij tot het inzicht kwam, dat hij in dezen niet vrij was en zijn directeur hem zou voorschrijven zich te onthouden, aangezien een verslaggever onpartijdig behoorde te zijn. Men is geneigd te vragen of die eisch niet evenzeer aan een rechter behoort gesteld te worden.

Het was een ernstige teleurstelling voor de leiders van de

beweging, want Sibley was een man van ervaring die nu reeds sinds twintig jaren ontelbare gewichtige processen had bij=gewoond. Bovendien behoefde hij zich niet te bepalen tot hetgeen hij zich van de houding van Thayer herinnerde, aangezien hij vóór geruimen tijd een brief in dien zin aan den Procureur=Generaal geschreven en daarin op dezelfde misstanden gewezen had. Joe Randall en Gardner Jackson en eenige anderen die in de wereld van de kranten geen vreemdelingen waren, beraadslaagden over het geval, toen zij van den uitgever van „de Globe" een wenk ontvingen, die hun den weg naar een oplossing wees. Men zou goed doen zorg te dragen, — aldus luidde de raadgeving, — dat een kreet van verontwaardiging gehoord werd, wanneer „de Globe" een van zijn medewerkers verbood in het belang van het recht een verklaring te onderteekenen.

William G. Thompson, die inmiddels geraadpleegd was, stelde voor dat Sibley zich door den gouverneur zou laten ontbieden, om aldus den steen aan het rollen te brengen. Nog dienzelfden dag had Gardner Jackson een onderhoud met den uitgever van „de Globe", in wiens dienst hij zeven jaren gewerkt had en met wien hij nu voor het eerst in botsing kwam. De uitgever beweerde, dat zijn blad schan=delijk benadeeld werd en dat het niet fatsoenlijk was en meer van dien aard. Hij weigerde een beslissing te nemen, maar dien namiddag verscheen Frank Sibley ten kantore van Thompson en onderteekende het stuk.

XII.

De auto=koopman had bekend gemaakt dat hij geen com=missie wenschte in te stellen. De wet vergunde hem niet zijn gezag aan anderen over te dragen, maar verlangde van hem dat hij zelf een besluit nam. Maar Cornelia en haar bekenden van het blauwe bloed lieten zich daardoor van hun voornemen niet afbrengen en op zekeren dag las men in de dagbladen een brief die door den Bisschop van het blauwe bloed en door vier schapen van zijn kudde onder=

teekend was en waarin de Gouverneur werd aangezocht een raadgevende commissie te benoemen. Zooals Cornelia voorspeld had, was een auto-handelaar tegen dien aandrang niet opgewassen en het gevolg daarvan was dat hij van inzicht veranderde. Maar zooals dat een groot man in de politiek betaamt, hield hij zijn bekeering zorgvuldig geheim....

Nu kwam het er op aan dat in die commissie bruikbare elementen gekozen werden. Bezadigde en gevestigde personen, volkomen vrij van alle smetten van anarchisme en atheïsme en desertie, wendden zich tot den Gouverneur, hetzij persoonlijk, hetzij schriftelijk en gaven als hun meening te kennen dat er althans één verdienstelijk burger was van wien alle weldenkenden overtuigd waren met het volste vertrouwen een rechtvaardig en onpartijdig oordeel omtrent de schuld of de onschuld van de beide beschuldigden te mogen verwachten, — en die man was Mr. Lowell! Het waren de mannen van de midden-partij die deze intrigue op touw hadden gezet. Deels uit vrije beweging en deels onder den drang van haar omgeving, was Cornelia er toe gekomen haar hoop op den President-Curator van de Harvard-Universiteit te vestigen. Haar radicale vrienden, met inbegrip van haar kleindochter en haar aangehuwden kleinzoon, dreven den spot met haar onderstelling dat Mr. Lowell zou blijken met minder vooroordeelen dan ieder ander millionnair behept te zijn. Maar zij hadden geen persoonlijke bezwaren tegen hem en voor niemand anders een bijzondere voorkeur, althans onder degenen die bij den Gouverneur in aanmerking konden komen.

„Laat die lieve Grootje haar gang gaan," — zeide Betty, — op die manier houdt zij er den moed in."

En Grootje ging inderdaad haar gang en te zijner tijd kwam een belangrijk bericht van het Staats-huis: de Gouverneur had een commissie benoemd, bestaande uit: A. Lawrence Lowell, President-Curator van de Harvard-Universiteit, — Robert Grant, gewezen rechter, — Samuel W. Stratton, voorzitter van den Nijverheids-raad van Massachusetts. Alle bewoners van het Golf-kwartier, allen zonder

onderscheid, slaakten een zucht van verademing. Men mocht dus hopen dat het ontzettende vraagstuk tot een einde, ja, tot een goed einde gebracht zou worden. Het geval zou aan „heeren" en niet aan politieke beunhazen worden toe-vertrouwd. De zaak zou in een anderen dampkring worden overgebracht en de wereld zou ervaren dat het denken en voelen van Massachusetts nog altijd op recht en dankbaar-heid gericht was. Twee van de drie commissie-leden behoor-den tot de erkende uitverkorenen van het blauwe bloed en de derde was weliswaar uit het Westen afkomstig, maar thans de aangenomen zoon van de stad Boston.

XIII.

Vanzetti bevond zich nu in de gevangenis van Dedham en Cornelia maakte een uitstapje om hem het goede nieuws te brengen. Het spreekt vanzelf dat hij den President-Curator van de Harvard-Universiteit niet kende, maar wan-neer Nonna hem verzekerde dat hij een groot en goed man was, dan was Bart bereid het te gelooven. Maar zij zou goed doen niet te vergeten hoe moeilijk het voor een rijke is zich boven de denkbeelden van zijn klasse te verheffen. Was Mr. Lowell buitengewoon rijk? Toen de gevangene vernam dat Lowell de mede-eigenaar van groote katoen-spinnerijen was en elk jaar een inkomen van bijna een millioen dollars uit den slecht-betaalden arbeid van loon-slaven trok, zeide hij:

„Hij zal een bijzonder groot man moeten zijn om anar-chisten recht te laten wedervaren."

Bart bracht het gesprek op Proudhon van wien hij bezig was het boek over „Oorlog en Vrede" te vertalen. Hier was nu zijn ideaal van een groot man bereikt. Zij spraken over het gevleugeld woord: „Eigendom is diefstal" en tege-lijk liet hij haar een brief aan de „Vanguard Press" lezen, voor wie de vertaling bestemd was.

Ook had hij in den laatsten tijd aan zijn roman: „Gebeur-tenissen en Slachtoffers" gewerkt. Het was een geschrift

van zeer bescheiden afmetingen, de geschiedenis van een landverhuizer die zich in Amerika had neergezet, maar, helaas, er was geen tijdschrift te vinden dat een dergelijk werk wilde opnemen. Bart meende dat het misschien in Rusland gedrukt zou kunnen worden of als onderwerp van een film kon dienen. In Amerika waren natuurlijk alleen films bruikbaar waarin de rijken op hun best werden voorgesteld. Bart had in zijn roman eenige opmerkingen over de bioscoop ingelascht en verzocht zijn bezoekster hem haar meening daarover te zeggen.

Het was een merkwaardig verschijnsel: het stond vast dat hij over negen of tien weken zou sterven te midden van al de opschudding die door zijn zaak in het leven was geroepen en in deze omstandigheden hadden de voormannen van de filmindustrie een vergadering belegd en daarin besloten dat de naam Vanzetti voor altijd uit hun gebied verbannen zou zijn en alle opnamen die met hem in verband stonden, onmiddellijk vernietigd zouden worden. De aanvoerders van de propaganda ten gunste van het kapitalisme, wisten wie hun vijanden waren en konden daarin niet dwalen.

Zie hier het antwoord dat Vanzetti had opgesteld:

„Ik ging naar den schouwburg waar ik hoopte Johnny aan te treffen, omdat ik wist hoezeer hij op de genoegens van de film verzot was. Dien avond werden eenige brokstukken vertoond van een van die verhalen die de waarheid en de werkelijkheid op gruwelijke wijze verminken, de geschiedenis vervalschen en ziekelijke aandoeningen en vooroordeelen in het leven roepen. Langs dien weg worden de harten en misschien nog meer de hoofden opzettelijk en behendig bedorven. De karakters die in deze onnatuurlijke melodrama's een rol vervullen, behooren tot twee tegenovergestelde soorten: aan de eene zijde buitengewoon goed en aan de andere zijde even onwaarschijnlijk slecht. Wie hier eenmaal goed is, die is ook voor altijd goed en doet goed en heeft altijd gelijk en is verzekerd van de overwinning. De anderen zijn daarentegen altijd slecht en doen al wat

slecht is en in laatste instantie betalen zij het gelag. Juist het tegendeel van wat wij in het leven zien!

„Vervuld van dergelijke overdenkingen, bereikte ik den schouwburg, die, zooals gewoonlijk, tot den nok bezet was. De gewone menschen die in den regel meer gevoel dan verstand hebben, zijn één en al aandacht voor dergelijke onzinnige verhalen waarvan geen enkele bijzonderheid hun ontgaat. Zij koesteren een onberedeneerde genegenheid voor die karakters van een onbestaanbare braafheid en gaan geheel op in hun haat en hun liefde en in de gevaren die zij doorstaan en natuurlijk te boven komen, zooals zij de vertegenwoordigers van de slechtsheid der menschen met hun haat en hun afschuw vervolgen. Zij vergeten waar zij zijn en schreien en zuchten en lachen en snikken en verlaten den schouwburg nog dommer dan zij gekomen zijn."

XIV.

De werkzaamheden van de Commissie van Advies konden eerst een aanvang nemen na afloop van de plechtigheden die aan het begin van den cursus verbonden zijn. Intusschen werd het geheime verhoor dat door den Gouverneur geleid werd, niet onderbroken. In de vertrekken van het Comité zaten een dozijn typisten den ganschen dag en een groot deel van den nacht te tikken en ontelbaar waren de brieven en vlugschriften die aan de post werden toevertrouwd. De scheidsmuren, die door de kapitalistische pers waren opge-trokken, werden neergehaald en zelfs de belangrijkste nieuws-agenturen zagen zich genoodzaakt van het verzet kennis te nemen. Het bureau van den Gouverneur werd met een steeds stijgenden vloed van brieven overstroomd en, terwijl de secretaris nog altijd snoefde op de snelheid waar-mede die epistels verbrand werden, maakten zij toch on-tegenzeggelijk eenigen indruk, vooral wanneer zij onder-streept werden door een ontploffing van bommen in de na-bijheid van de gezantschaps-gebouwen van de Vereenigde Staten in de hoofdsteden van Europa.

Cornelia schreef brieven en hield langdurige besprekingen door middel van de telefoon en werd niet moede mannen van zaken en bankiers in hun kantoor op te zoeken. De meesten hunner luisterden met het geduld dat haar stand en haar jaren recht hadden te verwachten: zij beloofden de zaak te onderzoeken en velen hielden zich aan hun woord. Anderen verzekerden haar dat zij haar oprechtheid geen oogenblik in twijfel trokken, maar niettemin overtuigd waren dat zij door een bende schurken misleid werd...

Cornelia wist waarop zij zich had voor te bereiden: zij had Boston nu reeds zoovele jaren van nabij gadegeslagen en nog vroeger zooveel daarvan gelezen. Te allen tijde hadden de machthebbenden aan den kant van de reactie gestaan, ook in de dagen van William Lloyd Garrison; dien zij langs de straten gesleept hadden. Maar altijd was er een kleine keurbende geweest die daartegen in verzet was gekomen en wier burgerdeugd het behoud en de glorie van de stad was geweest. Daaronder hadden zich ook dragers van de oudste namen bevonden en zoo was het ook nu. Er verscheen een open brief aan Gouverneur Fuller gericht, waarin hem eenige stellige vragen werden voorgelegd en de onderteekenaars van dien brief behoorden tot de beste elementen van de Bostonsche beschaving. En deze mannen en vrouwen lieten het niet bij de onderteekening van brieven blijven: zij gaven ook hun tijd en hun geld aan de zaak, — kortom zij deden al wat in de macht van menschen ligt, waar het noodig is tegen het ruwe geweld een dam op te werpen.

De familie Thornwell was als een verkleinde afbeelding van het leven in de Golf. Cornelia steeds predikende met woord en daad en haar kleindochter Betty al te zeer tot de daad neigende en telkens weer blootgesteld aan het gevaar de klappen op te loopen waarmede de politie zoo kwistig placht om te gaan. En aan de andere zijde de bejaarde Abner Thornwell, het oudste lid en rechtens het hoofd van het geslacht. De arme man zat in zijn rolstoel, in een doorloopenden toestand van kookhitte, ten gevolge van een gramschap die hem geen oogenblik met rust liet. Oom Abner — dien

titel gaf men hem nog altijd ter wille van de kinderen — vertoonde deze overeenkomst met zijn schoonzuster Cornelia dat beiden over niets anders konden spreken of denken dan Sacco en Vanzetti. Een gesprek met hem dat in verband met zijn volslagen doofheid onvermijdelijk in een alleenspraak verliep, geleek een gedicht van langen adem met een telkens terugkeerend refrein: „Zij moesten verbrand worden! Zij moesten verbrand worden!"

Abner werd niet moede bloeddorstige brieven aan den Gouverneur en aan de redacties van de dagbladen te zenden. Dit was een voortdurende bron van ergernis, omdat het aandeel van Cornelia in de beweging algemeen bekend was en de familieleden bereid waren haar rechten op dit terrein te eerbiedigen. Het gezin Scatterbridge, waarvan de oude man de huisgenoot was, zette een uitgebreide samenzwering op touw met het doel aan die brieven een einde te maken. Secretarissen, chauffeurs, huisbedienden en andere onder-geschikten, ontvingen bevel de brieven niet door te zenden, maar ze aan Mr. Scatterbridge ter hand te stellen. Maar na korten tijd ontdekte het slachtoffer de krijgslist en een ge-weldige driftbui was daarvan het zeer verklaarbare gevolg. Men vergunde hem nog één enkelen brief aan den Gouver-neur te zenden en daarop een antwoord te verzoeken. James had zijn secretaris opgedragen den Gouverneur de toedracht uiteen te zetten en de briefwisseling buiten de kranten te houden.

XV.

Tusschen deze beide uitersten bewogen zich de overige leden van de familie. Henry Cabot Winters had een oprechte genegenheid voor zijn „Bolsjewistische schoonmoeder" op-gevat en gaf als zijn zeer besliste meening te kennen dat zij de zeven moeilijke jaren met eere was doorgekomen. Onaf-hankelijk van de vraag of haar beschermelingen al dan niet schuldig waren, had zij ten overstaan van de gansche wereld het bewijs geleverd dat hun proces niet onpartijdig gevoerd

was. Wie had kunnen voorzien dat zij vervalschte en verzonnen aanhalingen van het proces-verbaal op haar weg zou ontmoeten? Het was maar al te duidelijk dat de rechtsbedeeling van Massachusetts een tijdperk van verval doormaakte. En terwijl de groote advocaat zich van alle inmenging in het openbaar onthield en weigerde zich over de zaak uit te spreken, hielp hij zijn schoonmoeder in stilte aan gratis-advies van de bovenste plank.

Het had op Quincy Thornwell een diepen indruk gemaakt, dat gunstig bekende figuren van de geldwereld toonden belang te stellen in de zaak. Wij denken hier aan John F. Moors, een van de leden van de Financieele Commissie, een instelling die door de bankiers van het blauwe bloed in het leven was geroepen, met het doel de politieke grootheden op de vingers te zien en te voorkomen dat zij zich een al te groote portie van het nationaal vermogen toeëigenden. Toen Mr. Moors in het openbaar verklaarde dat er iets niet in orde was, liet Quincy zijn tante aan haar lot over en legde hij zich meer dan ooit toe op het verzamelen van de nieuwtjes die bij zoo menig feestmaal boven den disch zweefden.

Mrs. Jack Gardner was inmiddels naar betere gewesten verhuisd, maar andere gastvrouwen hadden haar plaats ingenomen en stelden Quincy in staat de schimpscheuten op te vangen die in de wereld van de wellevenskunst aan het adres van den auto-handelaar gericht werden, waarbij dan natuurlijk zijn liefhebberij voor oude schilderijen en andere bevliegingen van beschaving te pas werden gebracht. Hij had voorgesteld Harry Garfield, den President van de Williams-Hoogeschool, in de Lowell-commissie te benoemen, maar de vrouw van den Gouverneur had zich hiertegen verzet op grond van het feit dat zijn vader door een anarchist vermoord was. Toen zij dit bezwaar vernam, kon Cornelia niet nalaten daaraan toe te voegen dat de moord niet door een anarchist, maar door een krankzinnige bedreven was, — hetgeen toch niet geheel hetzelfde was.

„Wanneer men die theorie aanvaardt," — zeide Quincy, — „zou ook de Gouverneur niet bevoegd zijn een beslissing te

nemen, aangezien iemand zijn grootvader vermoord heeft."

Later, toen Cornelia deze historische herinnering in tegen=woordigheid van haar sarcastische kleindochter ophaalde, merkte Betty daarbij op:

„Die iemand heeft hem veel te laat vermoord."

Cornelia beefde van ontzetting en zag in het rond ten einde zich te vergewissen dat er geen spionnen in de buurt waren. Juist in deze tijden vreesde zij niets zoozeer als dat de een of andere krankzinnige het in het hoofd mocht halen een regeeringspersoon te vermoorden: dat zou de genadeslag voor Sacco en Vanzetti zijn en misschien ook voor het Comité van hun verdediging.

Ook de moeder van Betty sloeg met vreeze en beven den loop van zaken gaande. Het was ondenkbaar dat Debora niet diep onder den indruk zou verkeeren van den Open Brief van Bisschop Lawrence. Was zij niet te allen tijde een van de voortreffelijkste lidmaten van zijn gemeente geweest en kwam hij niet ééns per jaar een feestmaaltijd te harent opluisteren? Zij erkende de gegronde redenen die haar moeder tot haar verzet bewogen hadden, maar van dit alles behoorde geen sprake meer te zijn, nu Mr. Lowell de zaak in handen had genomen en men van hem een bevredigende schikking verwachten mocht.

Ook binnen de muren van den huize Alvin liet de een=dracht het een en ander te wenschen over, in zoover Rupert hevig tegen de anarchisten gekant was, maar uit vrees voor zijn schoonmoeder en zijn vrouw, daarvoor niet durfde uit=komen. Het kan ons niet verwonderen dat hij in die omstan=digheden er op bedacht was het strijdgewoel te ontwijken en in den staat van zijn gezondheid een afdoende reden voor een tijdelijke afwezigheid meende te vinden. Zijn geneesheeren hadden hem den raad gegeven een andere bezigheid te zoeken, een andere bemoeiing dan de han=teering van andermans geld. Zoo kwam hij er toe zich aan de kerkelijke bouwkunst te wijden, eigenhandig het ontwerp van een Engelsche abdy te teekenen en op zijn landgoed een kapel overeenkomstig die schets te laten bouwen. De kosten

daarvan hadden honderd vijftig duizend dollars bedragen, maar op den langen duur — zoo beweerde de groote ban⸗kier — zou deze uitgave blijken een besparing geweest te zijn, in zoover daardoor benzine en autobanden werden uit⸗gewonnen. Het was de bedoeling dat het gebouw later als graftempel dienst zou doen.

XVI.

Ook het gezin Scatterbridge ondervond den nood der tijden. De kinderen van Clara waren in de jaren van school en opvoeding en begonnen allerlei vragen te doen, hetgeen voor hun moeder aanleiding was zich van het openbare leven op de hoogte te stellen. De moeilijkheden die zij daarbij ondervond, waren niet gering. Dankbaar nam zij de boeken en boekjes in ontvangst die haar moeder haar bracht, maar was het haar schuld dat de slaap zich zoo gemakkelijk van haar meester maakte? En aangezien dit allerminst bevorder⸗lijk was aan de vermagering, gaf zij de voorkeur aan de bridge⸗avondjes van weleer. Wanneer Cornelia haar ver⸗haalde van de vrouw van een schoenmaker wier leven zeven jaren lang een hel op aarde geweest was, was Clara daar⸗door diep ontroerd en zond het Comité een bijdrage voor het onderhoud van de kinderen van Sacco. Maar tegelijker⸗tijd vernam Cornelia dat Clara een chèque had overhandigd aan een vaderlandlievende dame die haar medewerking kwam inroepen voor een vereeniging, die zich voorstelde van alle vreemdelingen een register met vingerafdrukken te doen aanleggen. Het bleek dezelfde vereeniging te zijn die ge⸗schriften verspreidde waarin op de terechtstelling van Sacco en Vanzetti werd aangedrongen. Op die wijze werkte het geld van Clara aan beide kanten.

Van een geheel anderen aard was de tweestrijd waaraan James Scatterbridge ten prooi was en waarop de invloed van Cornelia hoegenaamd niets vermocht. De spotzieke Betty kon niet nalaten daarop wat zij noemde haar „huiselijke methode van onderzoek" toe te passen. Een voornaam advo⸗

caat als oom Henry was genoodzaakt in de ruimte te blijven, omdat men nooit kon weten van welke zijde zijn diensten konden worden ingeroepen. Een bankier als haar vader kon zich de weelde van een afwachtende houding ver-oorlooven, omdat het geld, onverschillig van wien het af-komstig en door wien het gestolen mocht zijn, ten slotte toch in de bank terecht moest komen. Maar een fabrikant als oom James was een slavenhaler met een zweep en wanneer hij de koorden niet strak gespannen hield, zouden allen tezamen op straat staan

James Scatterbridge stelde er prijs op den onzin van Abner uit de kranten te weren, — dat was een allereerste eisch van het aanzien van de familie. Daarentegen wendde hij zich tot de grootmachten van katoen en wol en schoenen en ijzer-waren en ook van het vervoerwezen en gaf als zijn overtui-ging te kennen dat onze instellingen thans op een beslissende proef werden gesteld en dat, indien wij verzuimden de ele-menten van wanorde een gevoelige les toe te dienen, de regeering wijzer zou doen op staande voet haar taak neer te leggen. Het waren gewichtige dagen in het leven van James en reeds herhaalde malen had men hem aangezocht in een vergadering van zijn vakgenooten het woord te voeren. Hij had den man die gewoon was de advertenties van zijn zaak op te stellen, opgedragen een redevoering te schrijven die door hem van buiten geleerd werd. In tegenwoordigheid van zijn bewonderende vrouw en eenige hulpbehoevende vrouwe-lijke bloedverwanten werd nu een repetitie gehouden en allen waren onder den indruk van de gevaren die de katoennijver-heid met een algeheelen ondergang bedreigden. Het was als een bezwering van het noodlot waaraan de stemverheffing en de veelvuldige herhaling een geheimzinnige beteekenis bijzetten. Toen Cornelia zich om een nadere verklaring van de verhoudingen tot Quincy Thornwell wendde, wist hij haar te vertellen dat de oude families die de eigenaars van de groote fabrieken waren, er steeds op hadden aangedrongen het totaal van de gemaakte winst als dividend te ontvangen en zoo weinig mogelijk ter beschikking van het bedrijf te laten.

In meer dan dertig jaar had James geen enkele nieuwe ma=chine aangeschaft en het was dan ook geen wonder dat hij overvleugeld werd door Joden die goedkoop geld in New=York en goedkoope arbeidskrachten in de Zuidelijke Staten wisten te vinden en niet bang behoefden te zijn voor ban=kiers van het blauwe bloed en leden van de Union Club.

XVII.

Langzaam maar zeker naderde de vergelding die het lot James Scatterbridge had toegedacht en die den mensch des te pijnlijker pleegt te treffen, naarmate zijn machtbewustzijn zich in den loop der jaren sterker ontwikkeld heeft. Zijn zonen waren inmiddels opgegroeid: de oudste James Junior was in de registers van de Harvard=Universiteit ingeschreven en ook voor den tweeden zou binnenkort die eer weggelegd zijn. Het was deze Jozua Scatterbridge die op zekeren dag zijn grootmoeder telefonisch mededeelde dat hij haar wenschte te spreken, waarop zij hem uitnoodigde haar twaalf=uurtje met haar te komen deelen.

Ternauwernood kende zij deze kinderen van Clara en James. In haar voorstelling waren zij nog altijd de deugnieten die kostbare oude meubelstukken bekrasten en de fluweelen gordijnen met chocolade bemorsten. Zij waren intusschen tot personen opgegroeid, maar zij had geen tijd gehad zich met hen te bemoeien. En nu kwam „Jozua van James", — zoo luidde zijn min of meer omslachtige titel, — een ver=legen blonde jonkman met blauwe starende oogen, die haar zijn wedervaren wilde vertellen.

„Grootmoeder, ik heb een vergadering van de Liberale Club bijgewoond en daar het een en ander van uw zaak ge=hoord. Het schijnt mij toe een zeer onsmakelijk geval te zijn dat de familie niet aan u alleen behoorde over te laten. Om te beginnen zou ik graag willen lezen wat daarover gedrukt is: dan zou ik de menschen die daarvan spreken, te woord kunnen staan."

Dit was de straf van een almachtig en aanmatigend fabri=

kant die den omzet van zijn bedrijf bij millioenen telde. Hij had een zoon die waarheidlievend en onbevangen was en nu op het punt stond schande over hem te brengen. „Jozua van James' 'liet zich door zijn grootmoeder een stapel vlug-schriften geven en had bij de lezing daarvan niet met den slaap te worstelen. In den tijd van één dag had hij den in-houd daarvan in zich opgenomen en onmiddellijk daarna bracht hij zijn broeders en zusters op de hoogte van zijn ont-dekking. Dit veroorzaakte een hevige opschudding in het gezin en het duurde niet lang of het kwam den man en vader ter oore die den afvallige op zijn kantoor ontbood.

Het gevolg hiervan was een stormachtig tooneel in den loop waarvan James zijn zoon verbood zekere dingen te ge-looven die het hem niet mogelijk was te ontkennen. De jonge Jozua achtte het zijn plicht zijn vader rekenschap van zijn overtuiging te geven, hetgeen de oneenigheid niet weinig verscherpte. Toen Clara hiervan vernam, volgde daarop een botsing tusschen man en vrouw. Clara koos partij voor haar zoon en beweerde dat hij het recht had zich een eigen meening te vormen en het niet aanging hem, bij wijze van straf, in de fabriek aan het werk te zetten. Er was blijkbaar iets te zeggen voor de opvatting van de moeder van Clara die aan de politiek een verderfelijken invloed toekende en in dezen alleen beterschap verwachtte van een verruiming van de rechten van de vrouw. Zoo ondervond ook het Scatter-bridgegezin, evenals heel Massachusetts, de heillooze uit-werking van de Sacco-Vanzetti-zaak.

HOOFDSTUK XIX.

Academische dwingelandij.

I.

Terwijl de woordvoerders van de hoogescholen bij de toekenning van de graden en titels aan hun welsprekendheid den vrijen loop lieten en aan de promotiepartijen deel namen, wachtten de beide mannen in de gevangenis op de voltrekking van het vonnis dat hen veroordeelde tot de doodstraf te ondergaan door middel van een electrischen stroom die hun door het lichaam zou worden geleid „in den loop van de week die een aanvang nam op Zondag den 10den Juli van het jaar Onzes Heeren Een-duizend-negen-honderd-zeven-en-twintig". Het getuigde van een zonderlinge verdorvenheid in dezen Gouverneur van een belangrijken Staat dat hij tegenover de gehate verdedigers van niet minder gehate vreemdelingen zelfs de geringste tegemoetkoming afsloeg en weigerde zich over de mogelijkheid van een verdaging uit te spreken. Het behaagde hem de gansche wereld gedurende een maand in onzekerheid te laten en aldus de terechtstelling tot het onderwerp van alle gedachten en alle gesprekken te maken. In zijn Bulletin van de maand Juni schreef dan ook het Comité:

„De lichamelijke pijniging die in de middeleeuwen werd toegepast, is onbeduidend in vergelijking met de pijniging van hoofd en hart die deze beide onschuldige mannen en hun bloedverwanten en vrienden te verduren hebben."

De wet schreef voor dat allen die ter dood veroordeeld werden, tien dagen vóór de ten uitvoerlegging van het vonnis naar de doodcellen van de gevangenis van Charlestown zouden worden overgebracht. Nu geen uitstel verleend was, trad deze bepaling voor Sacco en Vanzetti in werking. Met het oog op de kosten wenschte de overheid van het district Norfolk een einde aan de zaak te maken en zoo geschiedde het dat de politiechef en zijn plaatsvervangers in den morgen

van den eersten Juli in de cel van Sacco en die van Vanzetti binnentraden en hun bevalen zich aan te kleeden. Er werd geen reden gegeven, geen tijd toegestaan voor het inpakken van boeken en papieren: zij werden geboeid en naar een auto geleid die buiten in de duisternis stond te wachten. Met een dozijn gewapende manschappen tot voor= en achterhoede werden zij naar Boston gevoerd, waar allen nog in de rust verzonken waren, terwijl de beide mannen in de voor hen bestemde doodcellen werden ondergebracht.

Niemand verwaardigde zich hun de beteekenis van dezen maatregel te verklaren, zoodat zij in den waan verkeerden dat het vonnis onverwijld voltrokken zou worden. Allereerst schreef Vanzetti een afscheidsbrief aan zijn kameraden. Zij hadden nu den tijd die hun nog restte, in volkomen afzondering door te brengen, met slechts één schrede tusschen hen en den electrischen stoel. De vrienden gaven onverholen lucht aan hun verontwaardiging, waaruit bleek dat zij zich met de gedachte aan den electrischen stoel nog niet gemeenzaam haden gemaakt, — dwaze gevoelsmenschen die zij waren! Maar de heerschende klasse van Massachusetts besefte wat er aan de orde was en liet zich daarvan niet afbrengen. Eerst toen de overbrenging naar de doodcellen een voldongen feit geworden was, verwaardigde de Gouverneur zich den datum van de voltrekking met een maand uit te stellen.

Op den laatsten dag van de Juni=maand had de eerste bijeenkomst van de Lowell=commissie plaats. De Gouverneur had daarvoor zijn raadkamer in het Staatshuis aangewezen, een ruim vertrek, wit van kleur, hoog van verdieping, Dorisch van stijl en van fraaie mahoniehouten meubelen en zachte fluweelen tapijten voorzien. De stoelen waren rondom een ovaalvormige tafel geplaatst, met daarboven een zware lichtkroon waarin de herinnering aan de opeenvolgende stelsels van verlichting bewaard was: eerst walvisch=olie, toen kool=olie, daarna petroleum, vervolgens gas en eindelijk electriciteit.

In de eerste zitting van de commissie werd de vorm van

behandeling vastgesteld, — zooals de dagbladen berichtten. Vóór alles werd de meest volstrekte geheimhouding opgelegd. Niet alleen werden toeschouwers en verslaggevers streng geweerd, maar ook van getuigen en advocaten die door de commissie gehoord werden, verlangde men de toezegging zich niets te laten ontvallen van wat zij binnen de muren mochten opvangen. Dit was een bittere teleurstelling voor de leden van het Comité van verdediging die alle heil verwachtten van de kracht van de openbare meening. En niet zonder reden merkte Vanzetti op:

„Dit spelt weinig goeds. Zij hebben het op ons leven gemunt."

Den 5den Juli maakte de commissie een aanvang met het getuigenverhoor en dien dag werden de vrienden van de verdediging door een nieuwe ramp getroffen. De grondwet van de Vereenigde Staten schrijft voor dat een ieder die van een misdaad beschuldigd wordt, in tegenwoordigheid van de getuigen zal worden gebracht. Niettemin maakten deze aanzienlijke heeren zich gereed getuigen te hooren, terwijl Sacco en Vanzetti in de gevangenis van Charlestown waren opgesloten en hoegenaamd geen kennis droegen van hetgeen in hun zaak verricht werd. Bovendien had de commissie zich het recht voorbehouden, zoo vaak zij dit nuttig oordeelde, de advocaten van de verdediging van het bijwonen van de vergaderingen uit te sluiten. Ook het kruisverhoor zou door haar verboden kunnen worden. Het kwam ten slotte hierop neer dat de commissie het recht had zich aan de regels van een eerlijk proces te houden of niet te houden, al naar dit in haar kraam te pas kwam.

Joe Randall, in zijn hoedanigheid van correspondent voor eenige New-Yorksche arbeidersorganen, was een trouw bezoeker van de wachtkamers van het Staatshuis waar hij soms nieuws opving dat niet voor radicale ooren bestemd was. De commissie was nog niet langer dan drie dagen aan het werk, toen hij Cornelia kwam bezoeken. Toen hij zich naast haar had neergezeten, nam hij haar hand in de zijne en zeide tot haar:

„Grootje, het doet mij leed dat ik het u zeggen moet, maar u zult u op een nieuwen slag hebben voor te bereiden."

Cornelia huiverde en haar lippen beefden, ofschoon zij moeite deed zich te beheerschen. De oude vrouw had reeds ruimschoots haar deel van de slagen van het leven ontvangen. Zooals zij daar in den grooten leunstoel zat, had de jonge verslaggever diep medelijden met haar.

„Wat kom je mij vertellen, Joe?"

„Uw held is niets anders dan een pop zonder een vonkje leven."

„Wat wil je daarmee zeggen?"

„Dat uw groote Mr. Lowell een tweede editie van Web Thayer is."

„Neen, dat kan ik niet gelooven."

„En toch is het de waarheid. U zult goed doen op het ergste bedacht te zijn. De krantenschrijvers spelen met het publiek omdat zij nu eenmaal daarvoor betaald worden. De commissie zou niet anders kunnen handelen, wanneer Thayer en Katzmann en Fuller de leden daarvan waren. Haar punt van uitgang is dat de mannen schuldig zijn en zij verlangt niets liever dan een bewijs te vinden dat het vonnis rechtvaardigt. Onthoud wat ik u zeg, Grootje, nog vóórdat hun werk is afgeloopen, zullen zij in alles het voorbeeld van Thayer gevolgd hebben en ook de vervalsching van de verslagen zal daarbij niet ontbreken. Het eenig verschil zal hierin bestaan dat Mr. Lowell een weinig meer zorg aan den vorm zal besteden.

„Ik vrees dat je verwachtingen van hem te hoog gespannen zijn," — zeide de spotlustige Betty.

Indien Cornelia een tijdruimte van veertien dagen noodig had om tot het inzicht te komen dat deze voorspellingen door de uitkomst bevestigd werden, dan ligt dit uitsluitend hieraan dat zij zich van de beteekenis van de feiten geen rekenschap gaf. De getuigen verlieten de kamer waar de vierschaar gespannen was en bewaarden, getrouw aan hun belofte, een zorgvuldig stilzwijgen tegenover de verslaggevers, maar waren daarentegen zeer mededeelzaam jegens

hun vrienden met inbegrip van de leden van het Comité van Verdediging. Zoo was een ieder in staat zich een voorstelling te vormen van de drie grijsaards, ongeduldig en geërgerd en geprikkeld, hetgeen voor een deel aan de weersgesteldheid te wijten was, — er heerschte inderdaad een drukkende hitte, — maar meer nog aan de getuigen die het er op hadden toegelegd hen in een net van leugens en verzinsels te verwarren.

Fuller was een man van de politiek en dientengevolge aan een methode van geven en nemen gewoon, maar geen van deze commissieleden was ooit iets anders dan een dwingeland geweest, iemand voor wien alle tegenspraak uit den booze is. En daarom was het hun onmogelijk hun ontstemming te verbergen tegenover een ieder die hen op de mogelijkheid wees dat roovers en mannen van dynamiet nog iets anders dan dit konden zijn. Reeds had Lowell als zijn meening uitgesproken dat Sacco en Vanzetti geen anarchisten waren en men hier eenvoudig met een verzinsel van hun vrienden te doen had. En de uitspraken van Lowell waren even zoovele onbetwistbaarheden, want zijn beide collega's hielden hem voor den grootsten man van Massachusetts, — en dus ook van de geheele wereld.

Ook bleek het dat Betty geen te geringen dunk van zijn goede manieren gehad had. Hij kon de hoffelijkheid zelve zijn wanneer hij dat wenschte, hetgeen evenwel thans niet het geval was. Hij viel de advocaten van de verdediging in de rede en ringeloorde hen, alsof zij schoolknapen waren. Het feit dat William G. Thompson op een zes-en-dertig-jarige practijk kon wijzen, verschoonde hem niet van deze bejegening. Zelfs ontzag Lowell zich niet hem toe te voegen:

„Het is mij niet bekend of het u er om te doen is de waarheid aan het licht te brengen, maar ik ben natuurlijk bereid het te onderstellen."

Waarop Thompson hem het antwoord niet schuldig bleef:

„Ik wensch zoomin tot dezen als tot een anderen getuige een vraag te richten zoo lang niet door de commissie als vaststaande is aangenomen dat het mijn doel niet is haar te

misleiden. Dit is een veronderstelling die ik mij niet kan laten welgevallen."

A. Lawrence Lowell was een rechtsgeleerde van internationaal gezag, maar op het gebied van strafprocessen een volslagen nieuweling. Evenwel belette dit hem niet zich in te beelden dat William G. Thompson nog heel wat van hem zou kunnen leeren. Hij matigde zich de leiding van het onderzoek aan, zooals hij dat in alle omstandigheden van zijn leven gedaan had. Hij leed aan een geweldige overschatting van eigen krachten en duldde niemand naast zich die hem raad zou kunnen geven. Zijn doel was de instellingen van Oud-Engeland te beschermen tgen de aanvallen van misdadige radicalen. Zijn bemoeiingen tot instandhouding van het gezag waren een onbewuste uiting van denzelfden aandrang die de schoolvossen onder zijn voorouders bewogen had onwillige knapen met roede en plak te bewerken.

Toen Web Thayer op den drempel van de vergaderzaal verscheen om rekenschap van zijn doen en laten af te leggen, werden alle aanwezigen onmiddellijk weggezonden, zoodat uitsluitend zijn drie clubgenooten in de gelegenheid waren hem een vraag voor te leggen en zijn antwoord daarop te hooren. Bekende hij wat hem bewogen had het verslag van het geding-Sacco-Vanzetti te vervalschen en hoe hij er toe gekomen was een eigengemaakt getuigenis ten beste te geven? Gaf hij toe dat hij zijn slachtoffers als anarchistische schavuiten placht aan te duiden? Men kan slechts zeggen dat het verslag daaromtrent geen inlichtingen behelsde.

Toen Fred G. Katzmann zich aanmeldde en Thompson hem aan een kruisverhoor onderwierp met de bedoeling hem de bekentenis af te dwingen van handelingen die beneden de waardigheid van een districtsprocureur waren, — namen de commissieleden den gewezen ambtenaar eenparig in bescherming. Zij hadden bij voorbaat beloofd niet meer dan één uur van zijn kostbaren tijd te vergen en het was duidelijk dat hij zoo spoedig mogelijk wenschte te vertrekken. Evenals Rupert Alvin leed hij aan verzwakking van het geheugen, zoo vaak hij in het nauw gedreven werd. De advocaten van de ver-

dediging deden hun best de zaak van Mike Boda tot klaar-heid te brengen. Op den 20sten April, zestien dagen vóór de gevangenneming van Sacco en Vanzetti, had de politie de hand op Boda gelegd, maar dit zorgvuldig verzwegen. Was hij niet een bijzonder klein man? En had een van de getuigen van het proces van een kleinen man gerept? Wie Katzmann wilde vangen, moest vroeg opstaan.

„Dienen die vragen alleen om mijn geheugen op de proef te stellen? Men kan er gerust het proces-verbaal op naslaan."

Het toeval wilde dat op hetzelfde uur en in een belendende kamer de Gouverneur tot een van zijn bezoekers de vraag richtte:

„Wanneer Vanzetti inderdaad een braaf man was, waarom heeft hij zich dan met iemand als Boda afgegeven?"

II.

Zooals dat pleegt te gaan, was de tijd reeds verstreken, toen de vrienden van de verdediging het een en ander om-trent de leden van deze commissie te weten kwamen. Robert Grant was een van de verwoedste Italianen-haters in Nieuw-Engeland. Hij had deze gezindheid belichaamd in een boek waarvan de slotsom was dat zij een ras van zakkenrollers waren. Ook had hij een boekverkooper in Washington deel-genoot gemaakt van zijn overtuiging dat Sacco en Vanzetti den dood verdiend hadden. Tegenover John F. Moors en Professor Morison van Harvard had hij zich in afkeurenden zin uitgelaten over alle pogingen die ten doel hadden de uit-spraak en de daarop volgende beslissingen aan te vechten. Maar dit alles had hem niet belet den Gouverneur de ver-zekering te geven van zijn volstrekte onbevangenheid.

Bob Grant was zijn loopbaan begonnen als de schrijver van novelles die zeer in den smaak van het beschaafde Nieuw-Engeland vielen. De opkomende rijke burgerij van Amerika had uit zijn werken geleerd in welke omstandig-heden het gebruik van tandenstokers verboden was en meer dergelijke nuttige kennis die een mensch in de samenleving

te stade komt. Als belooning had men hem aan een schraal bezoldigden post bij de rechterlijke macht geholpen. Hier had hij in de uitoefening van zijn functie een ongewone mate van sarcasme aan den dag gelegd en zich daarbij den schijn gegeven eigenlijk veel te goed voor de bemoeiingen van deze wereld te zijn. Nu was hij vijf=en=zeventig jaar oud en wan=neer men hem met eenige aandacht gadesloeg, kon men de opmerking niet weerhouden dat zijn ingewanden vermoede=lijk beter werkten dan zijn hersens. Hij was een tenger, schuw en ontevreden oud man en nu zat hij daar in de benauwende zomerhitte, hijgende als een hond, nu en dan induttende en in den regel onkundig van wat er in zijn omgeving aan de hand was. Wanneer hij luisterde, teekende zich een gewaarwording van verveling op zijn aangezicht af, vergezeld van een achterdocht en een onverschilligheid die in het oog van sommigen de vruchten van een hoogere beschaving zijn. Wanneer het hem gebeurde een meening uit te spreken, was zij van een verbijsterende kinderachtigheid.

„Maar, Mr. Thompson, u hebt op iedereen iets aan te merken. U zegt heel onvriendelijke dingen van Mr. Katzmann en ik houd hem voor een hoogst fatsoenlijk man."

De scherpste afkeuring van den kribbigen ouden rechter trof de houding van George U. Crocker, voormalig thesaurier van Massachusetts, die zich veroorloofd had over Rechter Thayer een boekje te openen. Mr. Crocker was nooit aan Thayer voorgesteld, maar had geheel onvrijwillig in de Uni=versity=Club met den rechter kennis gemaakt. Daar had Thayer zich ongenoodigd aan de lunch=tafel naast hem neder=gezet en Crocker gedwongen zijn schimpscheuten op de anar=chisten aan te hooren. Vervolgens had hij hem brokstukken van het vonnis voorgelezen, opgeluisterd met een:

„Hier heb ik iets dat hun niet smaken zal."

Hierop had Crocker den ober=kellner order gegeven te verhinderen dat Thayer weer aan zijn tafel plaats nam. Grant duidde hem dit niet euvel, maar beweerde dat, indien Crocker het geheim van het club=leven schond en in een openbaar document tegen een medelid optrad, dit op een tekort in

zijn opvoeding wees. Hier hebben wij een opmerkelijk staaltje van het zedelijkheidsbegrip van de Bostonsche burgerij, dat de geheimen van een aanzienlijke club hooger stelde dan het leven van twee arme drommels.

President Stratton was de Benjamin van de Commissie krachtens zijn acht=en=zestig=jarigen leeftijd. Hij was afkom=stig van Illinois, — hetgeen in Boston het tegendeel van een aanbeveling was. Hij was een beoefenaar van de natuurkunde en door zijn wetenschap tot aanzien gekomen, — indien men daaronder ook wil verstaan de wetenschap van het wezen en de wenschen van de rijken. Nu vier jaren geleden was hij in den heiligen kring van de Golf opgenomen en men kon er muurvast op rekenen dat hij Mr. Lowell nooit den voet dwars zou zetten.

IV.

A. Lawrence Lowell had het hoogtepunt van Bostonsche grootheid bereikt dat den gelukkigen sterveling elke zonder=lingheid veroorlooft. Men zag hem in een ouderwetschen auto rondrijden, die met een schitterend Harvard=karmozijn beschilderd en met het fraaiste koperwerk versierd was. Hij droeg zijn papieren in een oude groene tasch en kleedde zich in een manteljas, die bij elken rukwind om zijn beenen wap=perde. Zijn aangezicht getuigde van een onverstoorbare rechtschapenheid en van allen die in aanzien en belangrijk=heid onder hen stonden, eischte hij een strenge naleving van de wetten der betamelijkheid. Hij was volkomen gespeend aan al wat naar geestdrift zweemt en indien het iemand was ingevallen hem op den karakteradel te wijzen die menigmaal met de anarchistische overtuiging samengaat, zouden den spreker de woorden in den mond bestorven zijn. Zoowel voor het geschreven als voor het gesproken woord hield hij er een stijl op na die in saaiheid en dorheid alle professorale welsprekendheid overtrof. Zijn hersens waren opgepropt met wetsartikelen en de toepassingen die daarbij behoorden en die hij van buiten kende. Hij had een zekere gemakkelijkheid

in den omgang en kon zeer voorkomend zijn wanneer hij kans zag daardoor een schenking machtig te worden. Wanneer daarentegen een burgerman zich aan iets ongewoons te buiten ging, werd dit door hem zeer onheusch opgenomen. Een van zijn geloofsartikelen luidde, dat er geen onrecht bestond in de wereld: wat er van dien aard verhaald werd, was niets dan een verzinsel van listige volksmenners en het zou van den President-Curator van de Harvard-Universiteit niet gezegd worden dat hij zich door den schijn liet misleiden.

Zijn onfeilbaarheid had hij aan drie onderscheiden hoedanigheden te danken: als millionair, als universiteits-president en als lid van het geslacht Lowell. Nooit, neen, nooit bekroop dezen grooten man de geringste twijfel aan zijn bekwaamheid die hem in staat zou stellen binnen den tijd van een maand in deze verwarring den weg te vinden en de waarheid aan het licht te brengen. En met een ongeëvenaarde lichtvaardigheid velde hij een oordeel over misdaden en misdadigers tot verbazing van allen die der zake kundig waren.

V.

De bezwaren die aan deze academische dwingelandij verbonden waren, openbaarden zich op treffende wijze in de ontvangst die een ietwat zonderlinge dame ten deel viel. Daartoe aangezocht door Gouverneur Fuller, meldde zij zich bij de Commissie aan en verklaarde zich bereid haar levensgeschiedenis te verhalen. Wij vragen verlof haar aan onze lezers voor te stellen onder den welluidenden en levenslustigen naam van „Tootsie Toodles". De dagbladen hadden haar een „geheimzinnige getuige" genoemd, een titel dien zij in geen enkel opzicht verdiend had: zij was integendeel als een open boek dat door vele handen gegaan was. Om kort te gaan, zij was een zusje van het vroolijke leven, — ouderdom en verleden beiden zeer twijfelachtig. Reeds vóór het proces van Dedham had zij zich tot den advokaat van de verdediging gewend en hem een hoogst ingewikkeld verhaal opge-

discht dat zij aanbood in de zitting van de rechtbank te herhalen. Toen de partijen het niet eens konden worden over den prijs, beproefde zij haar geluk bij het openbaar ministerie, maar ook hier scheen men op haar medewerking geen prijs te stellen. Intusschen werden de onderhandelingen gerekt, totdat zij het aan beide zijden voor goed verkorven had en allen van haar ontoerekenbaarheid overtuigd waren.

Ranney, de plaatsvervangende districts=procureur, die in de bijeenkomsten van de Lowell=commissie de regeering ver=tegenwoordigde, was omtrent de dame in kwestie volledig ingelicht en maakte zich niet weinig vroolijk over het geval. Wanneer de oogen van de hooge heeren niet op hem gericht waren, bracht hij den wijsvinger aan het voorhoofd om daar=mede een lichte verstandsverbijstering aan te duiden.

De drie wijze en grijze heeren, hopende het een of ander bewijs op het spoor te komen dat den goeden naam van den Staat zou redden, ontvingen Tootsie — wij mogen niet zeggen: met open armen, aangezien dit allicht tot misver=stand aanleiding kon geven, — maar in elk geval met onge=veinsde vreugde en belangstelling en het was een eigen=aardig oogenblik toen de drie scheidsrechters zich van hun zetel verhieven en Tootsie met een diepe buiging verwel=komden.

Zij verhaalde dat zij Sacco gekend had in het jaar 1908, toen beiden in de schoenfabriek van Rice en Hutchins werk=zaam waren. Den 15den April 1920 had zij hem weergezien in een straat van South=Braintree, enkele uren vóór de misdaad en staande in de nabijheid van den bandieten=auto. Zij had een man, die naar haar beweren niemand minder dan Vanzetti geweest zou zijn, hooren zeggen:

„Maak een weinig haast met de karwei. Om drie uur moet ik weer in Providence zijn."

Er waren enkele onjuistheden in het verhaal. In de eerste plaats zou hier alleen van Plymouth en niet van Providence sprake kunnen zijn. En ook de mededeeling aangaande de schoenfabriek bleek tegen een nader onderzoek niet bestand, aangezien Sacco in het jaar 1908 in Amerika was aange=

komen en eerst vier jaren later in het schoenvak zijn intrede had gedaan. Deze bijzonderheden waren Thompson natuur=lijk bekend en hij begon derhalve met de vraag:

„In welk jaar is Sacco in de fabriek van Rice en Hutchins als werkman aangenomen?”

En Tootsie die inzag dat zij zich vastgepraat had, begon luid te gillen.

„Meent u dat ik hier gekomen ben om mijn goeden naam te laten bekladden? Ik wil u vertellen wat ik gezien en ge=hoord heb, maar verder laat ik mij op niets in.”

In de volheid van zijn majesteit kwam Lowell nu tusschen=beide:

„U zult de commissie ten zeerste verplichten door de vragen die u gesteld worden, te beantwoorden. Daartegen zullen wij u en uw goeden naam afdoende weten te be=schermen.”

Maar Tootsie hield voet bij stuk en riep met verheffing van stem:

„Ik ben geen haar minder dan de heeren en dan Sacco en Vanzetti en wie er nog meer hier hun rol komen spelen en ik zal niet dulden dat iemand mij in opspraak brengt.”

Zij werd steeds luider en haar stem drong tot de verslag=gevers door, die in de gangen op nieuwtjes stonden te wachten.

„Er is niemand die er aan denkt u in opspraak te brengen”, zeide Lowell geruststellend.

„Wees zoo goed de gestelde vraag te beantwoorden”, zeide Ranney, de plaatsvervangende districts=procureur.

„In 1908”, zeide Tootsie en zij voegde daarbij: „Wanneer ik mij vergis, dan zal ik dat graag erkennen.”

De leden van de Commissie hoorden dit met een glim=lach aan. Toch gaven zij zich vermoedelijk geen rekenschap van de diepe wijsheid die in deze weinige woorden besloten lag Het klonk zoo oprecht en zoo waarheidslievend: Wan=neer ik mij vergis, dan zal ik dat graag erkennen... Maar daarop volgde een onhoorbare bedreiging: Maar heb het hart niet te zeggen dat ik mij vergis!

Gedurende een uur las Thompson fragmenten voor van een verklaring van Tootsie van vroeger datum, die met het verhaal dat zij nu ten beste gaf, volkomen onvereenigbaar was. En wanneer dit haar onder het oog werd gebracht, was haar eenig antwoord, dat de stenograaf was omgekocht en haar verklaringen en antwoorden in den mond had gelegd, waaraan zij nooit deel had gehad. Haar opgewondenheid verergerde zienderoogen en zij gilde steeds luider en luider en eindelijk zag men Rechter Grant door de kamer waggelen onder den uitroep:

„Ik zal haar een glas koud water brengen ..."

En de arme man beefde zoo hevig, dat een deel van het water in haar nek belandde.

Ranney kon het in de kamer niet langer uithouden en kwam naar buiten. Hij vertelde de verslaggevers dat Katzmann geweigerd had zich met Tootsie in te laten, omdat hij haar voor een onbetrouwbare flapuit hield en haar in staat achtte de heele zaak in het honderd te sturen. Zoo kwamen de verslaggevers aan een inlichting uit de eerste hand, die haar weg vond in de bladen tot groot displeizier van de Commissie en van Tootsie. Zoodra zij het bericht gelezen had, begaf zij zich naar de bureaux van de Bostonsche Post, een hoogst achtenswaardig kapitalistisch nieuwsblad, katholiek van kleur en inhoud. Zij bood zich aan voor een vraag-gesprek en begon met de erkenning, dat haar verhalen geen woord waarheid behelsden en verder dat zij Sacco en Vanzetti voor volkomen onschuldig hield aan de misdaden waarvan zij beticht werden. De persoon dien zij in South-Braintree ontmoet had, was een broer van een van haar vriendinnen, die toevallig eenigszins op Sacco geleek. De Post maakte deze verbeterde lezing openbaar en de advokaat van de verdediging leidde den redacteur van Post vóór de Commissie om daar van het gebeurde verslag uit te brengen.

Er was inderdaad reden te verwachten dat de ongerijmdheid van dit geval voor zichzelf gesproken en geen weerlegging behoefd zou hebben. Maar toen het verslag van de Commissie verschenen was, bleek daaruit, dat de drie oude

ridders Tootsie Toodles waardig hadden gekeurd over een vraag van leven en dood haar meening uit te spreken. Hoor den grootsten man van Massachusetts:

„De vrouw is zonderling en haar gedrag niet onberispelijk, maar de Commissie was van meening dat haar getuigenis in deze zaak overweging verdiende."

VI.

Er waren twee dingen die de drie oude heeren liever dan wat ook verricht zouden hebben: het bewijs te leveren dat de verdediging zich in het proces van Dedham tegen geldelijke betaling de beschikking over valsch getuigenis verzekerd had en ten tweede: de ongeldigheid aan te toonen van het alibi, waaruit bleek, dat Sacco den dag van de misdaad van South-Braintree in Boston had doorgebracht. Al wat de Commissie op eigen gezag ondernam, stond met het eene of het andere doel in verband en de onzekerheid waarin haar leden voortdurend verkeerden, verklaarde ten volle hun ongeduld en hun prikkelbaarheid. Zij hadden zich te voren verbonden geen andere getuigen op te roepen dan de leden van de jury, benevens Katzmann en Thayer. Maar toen het verhoor reeds verscheidene dagen gaande was, schenen zij zich die afspraak niet meer te herinneren en werden, zonder dat de advokaten van de verdediging daarvan kennis droegen, twee Italianen gedagvaard in het Staats-huis te verschijnen. Het waren Bosco en Guadagni, die tijdens het proces van Dedham verklaard hadden, dat Sacco op den dag van de misdaad in hun gezelschap het noenmaal genuttigd had.

De Italianen werden uitgenoodigd hun verklaring te herhalen. Men herinnert zich dat de juiste datum met volkomen zekerheid kon worden vastgesteld, ingevolge het samentreffen met een feestmaal dat Williams, den redacteur van den Transcript was aangeboden. De socialist Guadagni was bij die gelegenheid berispt door Sacco en de andere aanwezigen, omdat hij een betooging ter eere van een militarist had bijgewoond. Guadagni was de redenaar dien Cornelia bij de

staking van de touw=fabriek in Plymouth had leeren kennen, sinds vele jaren een vriend van Vanzetti en de geestelijke vader van het Comité dat voor de verdediging van de beide beschuldigden in het leven was geroepen. Thans was hij lid van de redactie van een Italiaansch dagblad, La Notizia genaamd. Hij was een klein man, met blozende wangen en scherp gespitsten baard en knevel. Zijn uitspraak van de Engelsche taal droeg de duidelijke sporen van zijn herkomst. Hij verscheen voor de commissie en vertelde daar wat hij zich herinnerde. Tot zijn verbazing werd hij plotseling het doelwit van een hardnekkigen aanval van den voorzitter, die zich reeds verheugde in de zekerheid dat hij den Italiaan op een leugen betrapt had. Tien dagen te voren had Lowell de kolommen van den Bostonschen Transcript doorzocht en bevonden dat het veelbesproken feestmaal op den 15den April niet had plaatsgevonden. Daarna had hij de kolommen geraadpleegd van de Gazetta del Massachusetts, een Ita=liaansch weekblad en de beide bladen stemden hierin over=een, dat de bedoelde plechtigheid op den 13den Mei gevierd was. En ten overvloede had men zich tot Williams gewend, die zich in New=York metterwoon gevestigd had en den laatstgenoemden datum als juist erkende.

Dit was een moeilijk oogenblik voor Thompson en Ehr=mann, de beide advokaten, die in het later stadium de ver=dediging van Sacco op zich hadden genomen. Zij hadden met het proces van Dedham niets uitstaande gehad en indien daar van het africhten van getuigen sprake was geweest, droegen zij daarvan geen kennis., — Bosco en Guadagni hadden hen van niets onderricht en nergens zagen zij een uitweg.

„Zou het wellicht mogelijk zijn dat het feest herhaald is?" — gaf Thompson in overweging, maar Lowell wees die onder=stelling van de hand met een gebaar dat scheen te beteeke=nen: Stoor den arbeid van dit machtige brein niet met uw kleingeestigheden . . . En hardop zeide hij:

„Neen, neen, dat is niet mogelijk. Ik heb de zaak onder=zocht."

In zijn wanhoop keerde de advocaat zich tegen de getuigen en stamelde dat Mr. Lowell een man van eer was en de getuigen de verplichting op zich hadden genomen de volle waarheid te zeggen...

Het was een hard gelag voor deze eenvoudige, half-ontwikkelde vreemdelingen, die zich in die rijk versierde vertrekken en onder dien vergulden koepel bitter klein voelden.

„Wanneer mijn geheugen mij niet bedriegt," — zeide Guadagni, — „dan is er den 15den April een feestmaal gehouden. Ik weet dat als ik de waarheid niet zeg, de gevangenis mij wacht."

Hij maakte zich sterk dat hij daarvan een bericht zou vinden, toen Lowell hem met een gebaar zijn afscheid gaf, alsof hij zeggen wilde:

„Al die vreemdelingen zijn van dezelfde soort. Men kan ze niet vertrouwen."

Terwijl hij luid zeide:

„Zooals u verkiest. Wanneer u dat bericht vindt, kunt u het morgen hier brengen."

En ontmoedigd vertrokken beiden.

VII.

Dien volgenden morgen vervoegden zij zich ten kantore van William G. Thompson, gebogen onder het gewicht van een vervaarlijken foliant, die bleek de ingebonden jaargang 1920 van La Notizia, het dagblad van Guadagni, te zijn. Zij legden het boekdeel op de schrijftafel van den advocaat neer en sloegen den datum van den 16den April op en vertaalden woord voor woord het verslag van een feestmaal dat Williams den vorigen dag was aangeboden. De betooging had op een bescheiden voet plaatsgevonden en zou eerlang op grooter schaal herhaald worden... De beide advokaten, die den dag te voren aan de wanhoop ten prooi waren geweest, voelden zich plotseling als schoolknapen.

„Dit is de redding van onze mannen!" — juichte Thompson. — „Nu zijn wij in het gelijk gesteld!"

De beide Italianen, bijgestaan door Gardner Jackson, brachten den papieren last naar het Staatshuis met den vergulden koepel en wachtten den ganschen morgen geduldig bij de hermetisch gesloten deuren van de vergaderzaal. Het was toevallig de bijeenkomst die door het optreden van Tootsie Toodles opgevroolijkt werd en zij luisterden naar hetgeen zij konden opvangen en deelden de vroolijkheid van de verslaggevers. Toen Tootsie luid schreeuwende vertrok, werden de beide mannen binnengelaten. Zij legden hun boek op de tafel en Guadagni bood aan het bewuste artikel voor Lowell te vertalen, hetgeen hem hoogst kwalijk werd genomen en de opmerking uitlokte dat de President-Curator van de Harvard-Universiteit vloeiend Italiaansch las. Er heerschte een diepe stilte, terwijl de drie oude heeren, — min of meer vloeiend het kranten-berichtje lazen. Na volbrachte lezing stak de groote Lowell de beide Italianen de hand toe en zeide daarbij:

„Heeren, ik erken, dat de indruk waaronder ik gisteren verkeerde, onjuist was en ik verzoek u daarvoor mijn verontschuldigingen aan te nemen."

Het was een verheven oogenblik: de grootste man van Massachusetts en dus van de geheele wereld, die twee arme drommels zijn verontschuldigingen aanbood. Wat konden zij meer en beter verlangen? Thompson opperde het denkbeeld dat de commissie op de een of andere wijze het feit zou vastleggen dat het alibi afdoende bewezen was. Aldus zou het gebeurde ten voordeele van Sacco en Vanzetti kunnen strekken. Maar de hooggeleerde doorzag de list. Dat moest alles overlegd worden... Dat zou op zijn tijd terecht komen... Lowell beloofde den Gouverneur mededeeling te doen... Maar overigens verzette hij zich tegen alle openbaarmaking en herinnerde hen aan de verplichting die zij op zich genomen hadden.

Zwijgen en nog eens zwijgen! Nooit, tot het einde der tijden, zou het gespuis mogen weten dat de President-Curator van de blauw-bloeds-universiteit zich zoo diep vernederd had.

Eenigen tijd daarna ontvingen de advocaten van de ver-

dediging een exemplaar van het stenografisch verslag dat over den datum van het feestmaal liep. Twee en dertig bladzijden daarvan waren gewijd aan de pogingen van Lowell tot weerlegging van het getuigenis van Bosco en Guadagni en zelfs geen regel aan de verontschuldigingen die hij had moeten maken. Niets dan een zeer beknopte vermelding van de omstandigheid dat de beide Italianen den jaargang van La Notizia hadden overgelegd, maar geen enkel woord om aan te toonen hoezeer het alibi daardoor aan geloofwaardigheid gewonnen had.

Zoo bleek hoe langer hoe meer dat Joe Randall den juisten kijk op den loop van zaken had. De gebeurtenissen hadden hem in het gelijk gesteld, — hem en zijn voorspelling dat deze hooghartige en rechtschapen scheidsrechters het verslag zouden „herzien" en ook zij niet te goed waren voor hetgeen Web Thayer verricht had. Toen Cornelia dit vernam en de beteekenis daarvan tot haar doorgedrongen was, ging zij naar haar kamer en liet zich op haar bed neervallen en snikte... En het klonk als een gebed toen zij kermde:

„O, God, laat mij sterven! Neem mij weg! Onverstandige die ik ben..."

VIII.

En intusschen zette Gouverneur Fuller, ondanks de ondragelijke Juli-hitte, het verhoor in zijn vertrekken van het Staatshuis voort.

„Ik acht mij verplicht een ieder aan te hooren die tot mij komt," — had hij verklaard en eenige malen wekelijks liet hij zich, onder bewaking van twee politieauto's, van zijn zomerverblijf naar Boston brengen. De getuigen werden achtereenvolgens in zijn kamer toegelaten om daarna onhoorbaar te verdwijnen en de stilte zou volkomen geweest zijn, indien zij niet nu en dan door geruchten en gefluister onderbroken was. Wanneer de getuige reeds in een van de beide vorige processen gehoord was, sloegen de mannen van de pers de betreffende verklaring op en berichtten dat het

getuigenis in hoofdzaak een herhaling van het voorafgaande was. Wanneer de getuige iets nieuws had medegedeeld dat als bezwarend voor Sacco of Vanzetti kon worden beschouwd, namen zij den schijn aan die wetenschap langs een omweg verworven te hebben. En waar het hun niet vrij stond namen te noemen, spraken zij veelbeteekend van „een geheimzinnige getuige".

Met den dag groeide het ongeduld van den Gouverneur en werd het vernis van de onpartijdigheid dunner. Beschaafde vrouwen die het proces van Dedham hadden bijgewoond, ondervonden de onaangename gewaarwording van een ontmoeting met iemand die er geen geheim van maakte dat hij van al wat zij hem kwamen zeggen, geen woord geloofde. Zoodra hij bemerkte dat iemand hem omtrent een bepaald onderwerp wenschte in te lichten, stelde hij een ander onderwerp aan de orde om den bezoeker door het besef van zijn onwetendheid te vernederen. Robert Benchley, een van de redacteurs van „Life", kwam van New-York en wenschte gehoord te worden naar aanleiding van het geraaskal van Rechter Thayer op de golfbaan van Worcester, maar tot zijn verbazing werd van hem de aanwijzing van ook maar één volzin in het verslag verlangd, waaruit zou kunnen blijken dat het proces niet met de noodige onpartijdigheid gevoerd was. Wanneer men daarbij bedenkt dat Benchley het verslag nooit gezien had en dit den Gouverneur bekend was, dan is men geneigd tegen deze methode van onderzoek eenige bezwaren in te brengen. Intusschen nam hij den raad van den Gouverneur ter harte en zette zich aan de bestudeering van het procesverbaal. Vervolgens getroostte hij zich de moeite den Gouverneur een brief te schrijven en zijn aandacht op tal van bijzonderheden te vestigen die van een onmiskenbare partijdigheid blijk gaven. Evenals alle anderen die dit vóór hem gedaan hadden, ontving hij daarop geen antwoord.

Nog zonderlinger was de ervaring die door John F. Richards, advocaat te Providence werd opgedaan. Gedurende den oorlog was hij officier van politie geweest en had hij zich door de gevangenneming van de rooverbende van Morelli

verdienstelijk gemaakt. Hij ontving een telegram waarbij hem verzocht werd zich bij den Gouverneur van Massachusetts aan te melden en hij kwam, zonder vergoeding voor zijn reis te verlangen. Allereerst werd hij overvallen met de vraag:

„Wat is u van de zaak van Sacco en Vanzetti bekend?"

„Mij is daarvan niets bekend," — antwoordde hij.

„Juist wat ik al gedacht had," — zeide Fuller triomfantelijk.

Onkundig van de reden die den Gouverneur bewogen mocht hebben hem te ontbieden, zinspeelde hij op de mogelijkheid dat men van hem inlichtingen omtrent Morelli en Madeiros wenschte te hooren.

„Die zaak is afgedaan," — zeide de Gouverneur op scherpen toon." De verklaring van Madeiros is een puur verzinsel."

Vervolgens onderwierp hij zijn bezoeker aan een kruisverhoor:

„Staat u in den dienst van het Comité van verdediging?"

„Volstrekt niet," — antwoordde Richards, in hooge mate onthutst. — „Ik weet hoegenaamd niets van een dergelijk comité."

Hier was een gewezen uitvoerder van de wet, bereid wat hij voor de waarheid hield, mede te deelen. En de autohandelaar stond hem te woord, alsof hij onder verdenking van een misdaad lag.

„Wat is u van de misdaad van South-Braintree bekend? Waarom hebt gij eerst na zes jaren uw meening daarover uitgesproken? Zijt gij ooit in South-Braintree geweest? Waarom heeft men u in het geval-Madeiros betrokken?"...

En zoo ging het steeds voort.

Mr. Richards verliet het gebouw met den vergulden koepel in een toestand van lichte verbijstering. Hij begaf zich naar het kantoor van Thompson waar hij Rosina Sacco aantrof, met haar zesjarig dochtertje Inez, na de gevangenzetting van den vader ter wereld gekomen. Met een gevoel van medelijden hoorde Richards haar aan, terwijl zij hoog opgaf van de verwachtingen die zij van den Gouverneur koesterde. Naderhand zeide hij tot den advocaat:

„Wij hebben geen enkele reden de zaak voort te zetten. Die beide mannen zijn zoo goed als dood. Fuller denkt er niet aan het vonnis te herzien."

IX.

Uit Californië had een letterkundige den Gouverneur geschreven en hem aanbevolen de beide beweerde bandieten te bezoeken en zich een oordeel over hun karakter te vormen. Dit plan was voortgekomen uit de volle overtuiging dat het niet mogelijk was Bartolomeo Vanzetti nader te leeren kennen en aan zijn schuld te blijven gelooven. Maar de groote autohandelaar besloot zijn correspondent een lesje in de zielkunde te geven. Op zekeren morgen trad de Gouverneur uit het Staatshuis naar buiten, stapte in zijn auto en reed, omgeven door een sterke politiemacht, naar de gevangenis van Charlestown waar hij door niemand verwacht werd.

Zooals de zaken thans stonden, zouden Bart en Nick den 10den Augustus worden terechtgesteld, zoodat zij zich in de strengste afzondering bevonden. Ten gevolge van dit onderhoud werd hun vergund elken dag gedurende een korten tijd op het binnenplein van de gevangenis heen en weer te wandelen en hieraan dankten zij, in den letterlijken zin, den eersten lichtstraal die sinds een maand op hun pad gevallen was. Beiden hadden een hongerstaking aangekondigd: zij hadden besloten den hongerdood te sterven als protest tegen de geheimhouding van het verhoor dat door den Gouverneur geleid werd. Maar de gevangenisdirecteur en de cipiers weten bij ervaring dat de honger wellicht een scherp zwaard, maar van een langzame uitwerking is. Op den zevenden vastendag was Bart nog in staat opgewekt over het gevangenisplein naar het kantoor van den directeur te gaan. Daar zetten de Gouverneur en de veroordeelde zich naast elkander neder, — onder vier oogen. Het spreekt van zelf dat Bart later zijn vrienden de gansche toedracht verhaald heeft. Fuller had steeds een en dezelfde vraag gereed die tevens diende de getuigen in verlegenheid te brengen:

„Waarom heeft Vanzetti in het proces van Plymouth het woord niet gevraagd?"

Nu richtte hij die vraag tot Vanzetti zelf... En aangezien de vraag in verband stond met de gansche levensbeschouwing van Vanzetti en met zijn houding tegenover advocaten van katholieke en kapitalistische geestesrichting, was hij na verloop van een uur nog niet uitgesproken.

De Gouverneur was genoodzaakt te vertrekken, aangezien hij bij de ontvangst van Lindbergh tegenwoordig wenschte te zijn, maar hij beloofde terug te komen en het overige van het antwoord van Vanzetti aan te hooren. Hij ontvluchtte door de woning van den directeur en versnelde zijn tred, toen hij de fotografietoestellen van de journalisten op zich gericht zag. Zij berichtten later dat hij zeer zenuwachtig scheen te zijn en zich bij het instappen den stroohoed van het hoofd stootte. Zou het mogelijk zijn dat een razende anarchist zich een ondoordacht woord had laten ontvallen dat de gevoelige ziel van den autokoopman pijnlijk gekwetst had? Het was een teekenachtig geval en de bladen zouden daarop zonder twijfel meer licht hebben laten vallen, indien niet de vliegende kolonel en een bokswedstrijd met een hoofdprijs van een millioen dollars voor den volgenden dag op het programma hadden gestaan.

De groote man kwam terug en sprak nog meer dan twee uren met Vanzetti. Evenals alle neringdoenden had hij geleerd zich aangenaam voor te doen. Op zijn aangezicht teekende zich de beroepsglimlach en wel tienmalen drukte hij Bart de hand. Overtuigd van de oprechtheid en de goedheid van dezen machtige der aarde, stortte Bartolomeo Vanzetti zijn gansche hart uit en zelfs zette hij het onderhoud voort in een uitvoerigen brief waarin hij de onderwerpen ter sprake bracht die hem ontgaan waren. Hij verzekerde zijn advocaten, niet te kunnen gelooven dat de Gouverneur een mensch zou laten terecht stellen dien hij zoo hoffelijk bejegend had. Ook de advocaten voelden in hun binnenste de hoop herleven .

„Ik wilde Vanzetti aan het verstand brengen," — zeide Zijne Excellentie gemoedelijk, — „dat hij weer moet gaan

eten." — En iets later zeide hij: „Dunkt die Vanzetti u niet een sympathiek man?"

Men zou deze ontboezemingen eerder van een schoolmeisje dan van een autohandelaar verwacht hebben.

Vervolgens werd Sacco door den Gouverneur in de kamer van den directeur ontboden, maar dit onderhoud liep minder vlot van stapel. Sacco was beleefd, maar liet zich door geen handigheid inpalmen. Het gesprek bepaalde zich tot het volgende:

„Sacco, ik wensch een woordje met je te spreken."

„Ik heb u hoegenaamd niets te zeggen."

„Maar ik zou je lezing van het geval willen hooren."

„Ik heb geen gratie gevraagd."

„Ik zou van je willen weten hoe de zaak zich heeft toe-gedragen."

„Waartoe zou dat dienen? U hebt uw eigen overtuiging en u kunt de mijne niet begrijpen."

„Wat wil je daarmee zeggen?"

„Dat ik arm ben en dat u rijk is en dat wij niets met elkander gemeen hebben."

„Maar ik ben ook arm geweest. Ik ben met een weekloon van zeven en een halven dollar begonnen."

„Best mogelijk, maar nu is u millionnair en uw geld schrijft u voor wat u te denken hebt. Ik heb u niets te zeggen."

En hiermede was het onderhoud afgeloopen. Naderhand had Sacco een weinig spijt van zijn houding en zeide hij:

„Ik heb hem niet op de goede manier behandeld. Met al zijn beleefdheid heeft hij mij overbluft, maar het was er mij om te doen hem de waarheid te laten hooren."

Ten slotte werd Madeiros door den Gouverneur in de directiekamer ontboden.

„Madeiros, ik hoor dat je beweert door de regeering ver-ongelijkt te zijn."

„Ja, dat is ten minste mijn opvatting."

„Misschien zou ik iets voor je kunnen doen. Ik moet daar-bij aannemen dat er van je lezing van de South-Braintree-geschiedenis geen woord waar is."

„De verklaring die ik heb afgelegd, is van woord tot woord waar."

„In dat geval zal ik niets voor je kunnen doen. Je bent niet alleen een moordenaar, maar bovendien een leugenaar."

X.

De 25ste Juli was door de Lowell=commissie voor de plei=dooien bestemd. Vijf uren achtereen bleef William G. Thompson aan het woord tot toelichting van de onder=scheiden kanten van het geval. Indien het hem vergund was geweest het oor van het denkend deel der natie te bereiken, zou zijn redevoering zonder twijfel het leven van zijn cliënten gered hebben. Maar zijn gehoor beperkte zich tot drie ver=grijsde dwingelanden van wie de een voortdurend met den slaap worstelde en de tweede de oogen niet afwendde van den derde om te weten wat hij behoorde te denken. En de gedachte van dien derde lieten zich aldus samenvatten:

„Gij zijt een schrander rechtsgeleerde en ik heb oprechten eerbied voor uw verrichtingen, maar mij zult gij toch niet inpalmen."

Nog waren niet alle bewijsstukken in de Sacco=Vanzetti=zaak overlegd en tot enkele uren vóór de terechtstelling zou de verdediging nog de hand op nieuwe documenten leggen. De overgroote meerderheid daarvan was reeds onmiddellijk bruikbaar, doch het scheen geschreven te staan dat alle be=wijzen à charge door een ontdekking van later dagteekening achterhaald zouden worden. Dit geldt zelfs van de pet die op de plaats van de misdaad gevonden was en die de districts=procureur zich beijverd had voor het hoofd van Sacco pas=klaar te maken, terwijl Web Thayer van een getuige eischte dat hij het hoofddeksel als het eigendom van Sacco zou herkennen.

Het was een belangrijke factor in het geval van de pet dat zich in de voering daarvan gaatjes bevonden die het gevolg heetten te zijn van de gewoonte van Sacco, in de fabriek zijn pet aan een spijker te hangen. Het scheen dat deze bijzonder=

heid als van het hoogste belang werd beschouwd, ook door Katzmann, die in zijn toespraak tot de jury daarover breedvoerig had uitgeweid. In zijn pleidooien tegenover Thayer was hij zelfs zoo ver gegaan te beweren dat dit bewijs reeds voldoende was om de schuld van den verdachte vast te stellen. In de conclusie die door Thayer was opgesteld, trof men den volgenden gedachtengang aan:

„In de voering van die pet bevonden zich spijkergaten die veroorzaakt waren door den spijker waaraan de pet gewoonlijk werd opgehangen. De Hooge Raad heeft de juistheid van deze gevolgtrekking erkend en daarmede het bewijs aanvaard dat de bedoelde pet het eigendom van Sacco is en vanzelf volgt daaruit dat Sacco bij den aanval tegenwoordig is geweest."

Dit was het laatste en beslissende woord geweest ter zake van een versleten, onoogelijke „peper-en-zout-kleurige" pet met oorkleppen. Een menschenleven had daarvan afgehangen en hing nog steeds daarvan af. En thans, in de vergadering van de Lowell-commissie verscheen Gallivan, de gewezen chef van de politie van South-Braintree om de waarheid te onthullen die nog steeds in het duister was gebleven. De pet was hem door den meesterknecht van de schoenfabriek overhandigd en door hem minstens acht dagen onder de zitting van zijn auto bewaard, mogelijk zelfs gedurende twee malen die tijdruimte. Hijzelf had de gaten in de voering aangebracht, meenende op die wijze de herkomst op het spoor te komen. Daarna had hij de pet aan Scott, den kapitein van de politie toevertrouwd, maar zoomin Gallivan als Scott was uitgenoodigd de jury mede te deelen hoe die gaten ontstaan waren. Zoo men verzuimd had Gallivan als getuige op te roepen, was het niet moeilijk de reden daarvan te gissen: hij was te openhartig van aard. Ten aanhoore van de Lowell-commissie sprak hij een vernietigend oordeel over het Dedham-proces uit en wanneer de drie oude heeren den papierrommel over boord gegooid en zich aan de meening van Gallivan gehouden hadden, zouden zij zich den blijvenden dank van de nakomelingschap verworven hebben.

De slotsom van den gewezen politiechef luidde aldus:
„Zoo vaak een getuige à charge werd aangekondigd, stond de verdediging met een ander getuige gereed, zoodat Katz=mann in de grootste onzekerheid bleef. Het was nu de vraag, wie over het grootste aantal beschikken kon of met andere woorden, wie de grootste hoeveelheid leugens kon op=disschen."

XI.

Niet minder verwarrend was de aangelegenheid van de revolver van Vanzetti die, naar beweerd werd, te voren het eigendom van Berardelli, den gesneuvelden kassier, geweest zou zijn. Overeenkomstig de voorstelling die men zich van den loop van zaken gevormd had, zou Berardelli het wapen hebben laten vallen en zou het door Sacco opgeraapt zijn die het Vanzetti overhandigd zou hebben. Er was geen enkele aanwijzing dat Berardelli tijdens den aanval de revolver bij zich gehad zou hebben. Wel stond het vast dat hij het wapen voor een noodzakelijk herstel had weggebracht, maar uit niets bleek dat hij het terug had ontvangen: niemand had in dat oogenblik een revolver in zijn hand gezien. De eenige basis van deze voorstelling was de omstandigheid dat de revolver van Berardelli van hetzelfde merk als die van Vanzetti was geweest. Het openbaar ministerie had een deskundige te voor=schijn gebracht, voor wien het vaststond, dat men hier niet met twee, doch met slechts één revolver te doen had en die deze zienswijze bij de jury ingang had doen vinden. Toen hij nu vóór de Lowell=commissie verscheen, erkende hij de zaak eenzijdig te hebben voorgesteld:

„Mijn verklaring heeft te veel nadruk op die mogelijkheid gelegd en niet genoeg doen uitkomen, dat hier niets meer dan een mogelijkheid bestond of, wil men, een kans die in het nauwste verband staat met het aantal revolvers van een bepaald nummer dat door de fabriek wordt afgeleverd."

Daarop deelde de getuige het een en ander mede omtrent zijn ontmoetingen met den waarnemenden districts=procu=

reur en hoe weinig dien ambtenaar aan de onthulling van de waarheid gelegen was.

„Het trof mij, dat Mr. Williams daarin weinig of geen belang scheen te stellen en dit bewoog mij, niet verder aan te dringen. Bovendien vertrouwde ik, dat ik in de rechtzaal in de gelegenheid zou zijn, mijn meening uiteente zetten. Maar toen het mijn beurt was, ondervraagd te worden, werd ik niet opgeroepen, zoodat het mij niet mogelijk geweest is den gemaakten indruk tot zijn juiste verhoudingen terug te brengen." — En ten slotte vatte hij zijn overdenkingen in deze woorden samen: „De kans, dat het dezelfde revolver geweest zou zijn, staat als één tegen duizend."

En zoo ging het met de eene bijzonderheid na de andere: het was niet mogelijk één enkel onderdeel van de beschuldiging te vinden dat tegen een diepgaand onderzoek bestand was. De getuigen à charge werden de een na den anderen te schande gemaakt. Mary Splaine had Henry Heller tot twee malen verzekerd, dat zij het aangezicht van de bandieten niet gezien had en de detective had die mededeeling in hetzelfde oogenblik opgeteekend, ten dienste van de schoenfabriek, de verzekering-maatschappij, de politie en den districts-procureur. Goodridge was een paardedief en reeds zijn naam een stuk valschheid in geschrifte. Door zijn toedoen liepen de twee mannen gevaar met den electrischen stoel kennis te maken en hij hoopte daardoor aan de welverdiende straf, die hem wachtte, te ontkomen, en de districts-procureur en de rechter hadden dit oogluikend toegelaten. Pelzer had al wie het hooren wilde, verzekerd, dat hij de bandieten niet gezien had en hetzelfde gold van de bezwijmende Lola. Beiden hadden een verklaring in dien geest afgelegd en ze daarna weer teruggenomen, zoodat het een ieder vrij stond daaraan al of niet geloof te hechten.

Geen zweem van een bewijs, dat aan de onloochenbare partijdigheid een schijn van recht kon bijzetten. De mislukking was zóó volledig, dat het moeilijk was, daarbij den ernst te bewaren. Een handschoen-winkelier werd naar de gevangenis gezonden om van de linkerhand van Sacco de

maat te nemen. Immers had Mary Splaine den bandiet her-kend aan „zijn welgevormde linkerhand", — gezien op een afstand van tachtig voet en in een tijdruimte van een of twee seconden. De winkelier-deskundige rapporteerde, dat de linkerhand van Sacco kleiner dan normaal was. Gouverneur Fuller nam de proef op de som door Mary Splaine, te midden van het gewoel van de straat en op dienzelfden afstand, iemand te laten omschrijven die in een auto zat. Maar dit gebeurde tegenover het Staats-huis, waar geen schoenlapperswinkel het uitzicht belemmerde en ook ontbrak de opwinding, die van een bandieten-aanval onafscheidelijk is.

Het getuigen-verhoor van het proces van Dedham behelsde niet minder dan een millioen woorden en er zullen niet velen geweest zijn, die dit verslag van het begin tot het einde hebben doorworsteld. Cornelia Thornwell, die zes jaren van haar leven daaraan besteed had, kon over den omvang van die taak meespreken. Men mag als zeker aannemen, dat de jury van Dedham zich die moeite niet getroost had, al bezwoer zij den Gouverneur en zijn Commissie, dat er aan de onpartijdigheid van de leiding niets ontbroken had. En allerminst had de Gouverneur zich daarmede gemeenzaam gemaakt: wanneer de namen van getuigen ter sprake kwamen, bleken Mary Splaine en Lola Andrews ongeveer de eenigen te zijn die hij zich herinnerde. En dat de drie oude heeren volkomen vreemd tegenover de zaak stonden, dat bewezen de vergissingen die zij begingen en de onnoozele vragen waaraan zij zich bezondigden. Maar nu verscheen een bekwaam rechtsgeleerde, William G. Thompson, die zich zes jaren lang in deze boekdeelen verdiept had en den inhoud daarvan aan hun oordeel kwam onderwerpen.

Hij deed nu hier, dan daar een greep en stelde allereerst een onderzoek in naar de kleedij waarin Sacco zich dien 13den April 1920 in South-Braintree vertoond zou hebben en in het bijzonder naar de beschrijving die de getuigen à charge daarvan gegeven hadden. Om halftwaalf had Lola

Andrews met hem gesproken, terwijl hij onder een auto lag en op dat oogenblik was zijn kleeding donker van kleur. Vijf minuten later was hij gezien door een getuige die niet al te zeker was van zijn zaak, maar toch meende te kunnen volhouden, dat hij Sacco vóór den winkel van een drogist had zien staan en de man een „netten" indruk maakte. Wederom een andere getuige had hem een sigaret zien rooken en daarbij opgemerkt dat hij zijn werkpak droeg. Toen hij op Berardelli schoot, had hij zich inmiddels van een flanellen hemd voorzien, — aldus de verzekering van Pelzer. Enkele seconden daarna verscheen hij in den gezichtskring van Mary Splaine, maar had tevoren een grijs wollen hemd aangeschoten en zich tegelijkertijd van muts en buis ontdaan. Bovendien had hij kans gezien op de plek van den moord een pet te verliezen, terwijl hij korten tijd tevoren met een slappen vilten hoed gezien was. En op een afstand van slechts weinige ellen, — indien men getuige Goodridge mocht gelooven, — had hij zijn kleeding tegen een zwart pak verwisseld.

Het pleidooi van Thompson bevatte vele duizenden van woorden, maar niemand was in staat iets in te brengen tegen de slotsom waartoe hij gekomen was en waarin hij had vastgesteld, dat in het geding van Sacco en Vanzetti alle waarborgen ontbroken hadden die naar Engelsch en Amerikaansch recht als het eene noodige beschouwd worden.

XII

Het waren bange dagen voor de getrouwen van de verdediging. Een inwendige stem zeide hun, dat zij zich op een ongunstige beslissing hadden voor te bereiden, maar nog altijd durfden zij het zich niet bekennen. Als ijverige en rechtschapen raadslieden hadden zij op het gerechtelijk schaakbord alle zetten verricht waartoe de wet hun het recht gaf en reeds vele malen waren zij de overwinning nabij geweest, maar telkens weer had de tegenpartij het schaakbord

omver geworpen en hadden de stukken hun om de ooren gevlogen. Terwijl Vanzetti in zijn cel zat en de herinne≠ringen aan zijn moeder op schrift stelde en Sacco een afscheidsbrief aan zijn zoon schreef, beraamden mannen en vrouwen, wier hart te gevoelig voor deze wreede wereld was, onzinnige plannen om de openbare meening te winnen en wie hen in hun ijver gadesloeg, dacht onwillekeurig aan mieren wier nest door een menschenvoet verstoord was.

Jessica Henderson bracht Cornelia Thornwell met haar motor naar New-Haven, waar Mrs Berardelli woonde, de weduwe van het bekende slachtoffer van den moord. Zij werden daarheen vergezeld door Musmanno en door een zekere Mrs Florence, die in het proces van Dedham en nu ook tegenover de Lowell-Commissie verklaard had, van Mrs Berardelli de verzekering gehoord te hebben, dat de aanval niet geslaagd zou zijn, indien haar man zijn revolver bij zich gehad had.

Zij kwamen nu een beroep op het gevoel van de vrouw doen en zij erkende dat zoomin haar overleden man als zijn weduwe en kinderen belang konden hebben bij den dood van twee mannen die misschien onschuldig waren. Zij stemde er in toe, een telegram aan den Gouverneur te zenden en op gratie aan te dringen. Aanvankelijk kon men het er niet over eens worden, wie hunner het verzoek zou opstellen, maar toen Mrs Berardelli de overigen gemachtigd had in haar naam op te treden, vertrokken zij naar het dichtstbij-zijnde spoorweg-station en schreven daar een telegram dat onmiddellijk verzonden en in de ochtendbladen opgenomen werd.

Maar binnen weinige uren was de vijand met een tegenzet gereed. Zij wendden zich tot de weduwe Berardelli en het kostte hun weinig moeite haar vrees aan te jagen. Vervolgens dook in de Bostonsche pers het gerucht op, dat het telegram niet door Mrs Berardelli, maar door een onbekende vrouw zou afgezonden zijn. Nu begaven dezelfde vrouwen zich opnieuw naar New-Haven, maar werden daar afgescheept met de mededeeling, dat Mrs Berardelli „met de

geschiedenis niets meer te maken wilde hebben". Op hun terugtocht brachten zij den vertegenwoordiger van het Pers-verbond een bezoek, dien zij omtrent den loop van zaken inlichtten en van wien zij een verbetering van het bericht verlangden. In plaats daarvan werd door het Pers-verbond een nieuw bericht verspreid, luidende, dat Mrs Berardelli verklaarde, het bewuste telegram, dat in haar naam was afgezonden, nooit gezien te hebben. Het feit was onbetwist-baar, maar toch was het slechts de halve waarheid.

Edward Holton James was een Amerikaan van den ouden stempel. Hij woonde in Concord en het toeval wilde, dat hij het uitzicht had op het huis van Emerson, — een omstandig-heid die misschien op zijn geestesrichting van invloed was geweest. Hij was een neef van Harry James, den roman-schrijver, die aan een wijsgeer deed denken en van William James, den wijsgeer die een romanschrijver geleek. Zijn vrouw behoorde tot het geslacht Cushing en had hem een niet onaanzienlijk vermogen aangebracht, zoodat hij alle hoedanigheden in zich vereenigde die den achtenswaardigen burger uitmaken. En toch stond het geschreven, dat hij met het inwendige van den kerker kennis zou maken.

Mr. James had zich verstout zekere zwakke plekken in het zoogenaamde „stelsel" aan te wijzen. Onder meer had hij de aandacht gevestigd op het feit, dat de bandieten-auto, met het kogelgat in het portier, verscheiden uren in het bezit van de politie geweest was, vóór dat bij alle deze nauwkeurige onderzoekingen de aanwezigheid van dit kogel-gat ontdekt was. Voorts had hij de maat opgenomen van de loods van Coacci en daaruit aangetoond, dat het niet mogelijk was daarin twee auto's onder te brengen, zooals in „het stelsel" werd aangenomen. Thans maakte hij een uitstapje naar South-Braintree om zich daar van de gebeur-tenissen op de hoogte te stellen en zich het bewijs te ver-schaffen, dat sommige getuigen-verklaringen zich niet met de waarheid lieten vereenigen. Maar de machthebbenden van South-Braintree waren niet gezind te dulden, dat de straten van hun eerzame stad ter wille van een Bolsjewisti-

sche propaganda misbruikt werden en Mr. James werd kort en goed door hen ingerekend, zonder dat zij zich door zijn voorouders of door zijn geld lieten verteederen.

Korten tijd daarna had Beltrando Brini een kostelijken inval. Indien de verklaring die hij in 't proces van Plymouth had afgelegd, niets meer dan een verzinsel geweest was, dan had hij zich aan meineed schuldig gemaakt. Hij had den Gouverneur hetzelfde verhaal gedaan, maar geen geloof gevonden. Hij stelde nu een verzoek op, dat mede-onderteekend werd door veertien anderen, die indertijd een alibi-verklaring hadden ingediend, onder meer door Bosco en Guadagni. Ten slotte verzocht Trando op de ontwikkelde gronden gevangen te worden genomen. Deze documenten werden door hem ten Staats-huize afgegeven. Daar bleef hij met zijn moeder en een half dozijn vrienden geruimen tijd in afwachting, maar toen de politie zich niet aan hem gelegen liet liggen, keerde hij eindelijk huiswaarts. Het liep reeds tegen het einde van de behandeling en de gangen van het gebouw wemelden van detective's en geheime politie-agenten, ongerekend de tallooze verslaggevers. Het was een tooneel dat aller aandacht trok. De Gouverneur was niet aanwezig, — zoo meldde de secretaris die den jonkman naar zijn eigen vertrek medenam, met het doel hem uit te hooren. Hij begon hem te vragen, wie hem gezonden had en wat hij zich van dien stap had voorgesteld.

„Dit zal uw zaak meer kwaad dan goed doen." — En toen Trando in een nadere uiteenzetting wilde treden, vervolgde hij: „Ik ontraad u binnen deze muren reclame te maken, daarvoor is het groote stadsplein de aangewezen plaats."

„Ik was juist gisteren van plan daar het woord te voeren, toen het mij belet werd."

„En vooral, laat de heldenrol aan de liefhebbers over", zeide de secretaris met een grijns. Hij had nog daarbij kunnen voegen: „Doe uw best goede vrienden te worden met de smokkelaars van het Staats-huis."

Indien Trando geneigd was geweest den drankvoorraad in den kelder ter sprake te brengen, zou hij zonder twijfel in

verzekerde bewaring gesteld zijn. Maar zooals de zaken nu stonden, vertrok hij met de tranen in de oogen, terwijl zijn moeder snikkende op zijn arm leunde.

XIII

Toch waren er nog oogenblikken van hoop. Het was inderdaad ongelooflijk dat een man, groot in de zaken en groot in de politiek, de huichelarij zoover zou drijven. Leden van het Comité van Verdediging vervoegden zich tot hem, toen zij van geruchten vernamen die in het Staatshuis waren uitgebroed en aanzienlijke geldsommen noemden die bestemd waren voor omkooperij. Zij boden aan, den Gouverneur inzage van hun boeken te verleenen en te bewijzen, dat zij in den loop van zeven jaar $ 325.000.— hadden uitgegeven, blijkens de bewijsstukken die nog in hun bezit waren. Gardner Jackson en Mary Donovan hadden nu al bijna twee jaren zonder eenige vergoeding hun medewerking verleend. De Gouverner hoorde dit met verbazing: men had hem verzekerd dat een ieder de helft genoot van de gelden die hij aanbracht. De jonge Joe Mooro, de secretaris, had een salaris van dertig dollars per week en overigens werden alleen de typisten betaald. De Gouverneur had een gemoedelijke bui, hij drukte Joe herhaaldelijk de hand... Hij meende het zoo goed en alles kwam in orde en waarom zou een mensch zich zorgen maken?

Maar dat was binnen de wanden van zijn particuliere vertrekken, de kunstgrepen van een handelsman: men vangt lichter vliegen met stroop dan met azijn. In het openbaar bewaarde de Gouverneur het stilzwijgen en ongehinderd verspreidden de geruchten zich naar alle kanten. Professor Frankfurter had van de New-Yorksche World vijftienduizend dollars ontvangen voor het schrijven van een hoofdartikel en van het Comité een bedrag van honderd-vijftigduizend voor een artikel in de Atlantic Monthly. De ongenaakbare redacteur van de Republican van Springfield werd beschuldigd een belooning van twintigduizend dollars voor

één artikel te hebben aangenomen. Men was in de wereld van het Staatshuis nu eenmaal gewoon alles in contant geld om te zetten, zoodat niemand ten slotte meer aan de mogelijkheid van een andere opvatting geloofde.

Maar ook de vrees was daar een bestanddeel van den dampkring. Het scheen alsof allen die daar vertoefden, tot een geheimen verklikkersdienst behoorden. Het spreekt vanzelf, dat de spionnen talrijker waren dan de vrienden van de verdediging. Een ieder die in den loop van den tijd met de zaak in aanraking was gekomen, werd bespied en zelfs gebeurde het, dat de domestieken een behoorlijken prijs voor den inhoud van de prullemanden wisten te maken. Allen, zonder onderscheid, ook rechters en jury-leden, werden dag en nacht bewaakt en wanneer de man zich buitenshuis bevond, verkeerde de vrouw in duizend vreezen. Daarbij kwam, dat die angst op gewetenlooze wijze werd uitgebuit door zekere nieuwsbladen, die de kunst verstonden de bommen-paniek tot een goudmijn te maken. Het was een bloedverwant van het gezin Johnson overkomen, — men herinnert zich den eigenaar van de garage die tegen Sacco en Vanzetti getuigd had, — dat een dynamiet-ontploffing in het midden van den nacht hun huis vernielde. Dit was een welkome bladvulling en verzwaarde de schuld van de beide veroordeelden. De politie beweerde, dat de aanslag met een smokkelaars-ruzie in verband stond, maar smokkelaars en politie-mannen zijn als de blaffende honden die elkander nooit bijten, — en de zaak werd nooit opgehelderd. Een van de getuigen ontving een dreigbrief, die evenwel niets anders dan een kwajongensgrap bleek te zijn en alras in het vergeetboek geraakte. Het dagbladwezen verslindt een ongeloofelijke hoeveelheid aandoeningen en soms zou men meenen, dat zijn kolommen met bloed in stede van inkt gedrukt zijn.

XIV

De Lowell-Commissie had haar verhooren ten einde gebracht en trok zich nu voor haar beraadslagingen in de afzondering terug. Maar dit was voor den Gouverneur geen reden, het verhoor van zijn getuigen te staken. Het was als een stroom die door zijn kamer golfde, — niet minder dan dertig elken dag, allerlei lieden die meenden omtrent de zaak iets op het hart te hebben. Velen kwamen heimelijk aangeslopen en droegen zorg, dat niemand dan hij hun naam vernam. Zij fluisterden hem hun nieuws in het oor, in het vertrouwen dat hij het kaf van het koren zou weten te scheiden en ontelbare malen, in persoonlijke gesprekken en in bijeenkomsten, toonde hij daartoe niet in staat te zijn en alle oordeel des onderscheids te missen.

„Ik heb het toch duidelijk verstaan", placht hij te zeggen, alsof daarmede ook de waarheid was aangetoond!

Daarentegen was het volstrekt onmogelijk, het bewijs tot zijn brein te doen doordringen van dingen die hij niet wenschte te gelooven. Hij had zich nu eenmaal in het hoofd gezet, dat Vanzetti een gewoonte-misdadiger was en wanneer men hem dan op de achttien alibi-verklaringen wees, alle afkomstig van rechtschapen nijvere lieden, dan vond hij het verdacht, dat zij het zoo druk over paling hadden en eindigde met de vraag:

„Waar is het stuk waaruit blijkt, dat hij de paling heeft ontvangen?"

Dit scheen voor hem het brandpunt van de quaestie te zijn en dientengevolge werd door de advocaten in Plymouth een onderzoek naar die papieren ingesteld. Hierbij bleek hun, dat de documenten inmiddels vernietigd waren en tegelijkertijd erlangden zij de zekerheid, dat de Gouverneur reeds nasporingen in dien zin verricht had en van de vernietiging kennis droeg. O, listige koopman!

Maar zij besloten hem te slim af te zijn. Hun onderzoek gold nu de ontvangstbewijzen van de vischkoopers die de paling verkocht hadden en Herbert B. Ehrmann, een jong

lid van de balie, werd naar de gevangenis van Charlestown gezonden, om daar mef Vanzetti nader te overleggen. Het viel hem moeilijk zich de namen te herinneren, aangezien hij van onderscheiden handelaars placht te koopen. Met behulp van zeer vage aanduidingen en vergezeld van Feliciani als tolk, ging de jonge advocaat nu op weg. Aller=eerst begaf hij zich naar de vischpier van Boston, maar vond daar niemand die zich herinnerde, Vanzetti paling verkocht te hebben. Intusschen was Joe Randall met een anderen Italiaan „op zoek" gegaan en eindelijk vonden zij een koop=man van de vischmarkt die hun mededeelde, dat „B. Vanzetti van Plymouth" een afnemer van hem geweest was. Hun eerste vraag was, of van dien koop nog papieren aanwezig waren, en het antwoord daarop luidde dat dit van twee jaar her ongetwijfeld het geval zou zijn, maar acht, negen jaren geleden . . . dat was niet waarschijnlijk . . . en daarbij had de man een deelgenoot in zijn zaak opgenomen . . .

Zij gaven het nog niet op en vroegen verlof ter plaatse te zoeken . . . Het leven van twee landgenooten zou daarvan kunnen afhangen . . . O, zeker, er waren stapels papieren op den zolder . . . En de beide onderzoekers waagden zich te midden van stof en spinnewebben, gewapend met een electrisch licht. Oude doozen vol papieren, die met een onleesbare Italiaansche hand beschreven waren, — losse bladen van koopmansboeken, het lag alles dooreen, maar niets van vroeger dagteekening dan Januari 1920 . . .

„Om Gods wil, hebt u niet iets van vroeger datum?"

De Italiaan begint belang te stellen in het geval. Het doet hem aan als een spannend drama.

„Daar is nog een oude kist. Mogelijk vindt u daar iets in." Het is een stevig dichtgespijkerde kist, die tusschen de balken geschoven is.

„Wij zullen een hamer noodig hebben om er bij te komen."

Weer bergen en bergen oud papier, heele bundels gelei=brieven van de American Express Company, met de hand=teekening van den vervoerder, in volgorde van den dag van aflevering . . . . Hier zijn er enkele van 1920, hier van Decem=

ber van dat jaar, en een met de vermelding: „B. Vanzetti, Plymouth, een vat paling."

Hoera, het is er! Nu zijn wij hun de baas! De datum is de 20ste December, die op een Zaterdag gevallen is... Had Bart niet verklaard, dat de paling op dien dag was afgezonden, om zeker te zijn dat het partijtje den daaraanvolgenden Dinsdag in zijn bezit zou komen? En de koopman voegt er nog bij, dat het levende paling geweest is en hij dat uit het gewicht van het vat kan opmaken: doode paling zou zwaarder gewogen hebben...

De gelukkigen dansen op dien stoffigen zolder in het rond. Die beide arme kerels zijn gered. Met oogen vol verrukking gaan zij terug naar het kantoor en vervolgens naar het bureau van den Gouverneur.

„Wij hebben het bewijsstuk gevonden, dat de Gouverneur verlangde!" — zoo juichen zij MacDonald den secretaris tegemoet, — de Gouverneur is voor het oogenblik bezet.

„Werkelijk?" — zegt de secretaris, maar in zijn oogen fonkelt geen vreugde. — „Zal die stroom van bewijzen dan nooit ophouden?"

Zij willen hem hun kostbaren schat niet toevertrouwen en verlangen Wiggin, den rechtsgeleerden raadsman van den Gouverneur, te spreken. En daarna vertrekken zij en wachten... en er gebeurt niets. Bij hun eerstvolgende ontmoeting met den Gouverneur roeren zij de zaak aan en ontvangen tot antwoord:

„Wat bewijst dat? Volgt daaruit, dat Vanzetti die zending ooit ontvangen heeft? Ik veronderstel, dat de paling nooit is opgevraagd en in de loods bevroren is."

En Joe Randall knarsetandde en zeide:

„Het doet mij denken aan een sprookje dat wij als kinderen zoo mooi vonden: hoe de kleine snijder naar de hand van des konings dochter dong en de koning hem antwoordde: „Ga heen en dood den draak!" En de held gaat heen en verslaat den draak en komt terug, maar de hand van des konings dochter krijgt hij niet. — Ga heen en dood de drie reuzen! — zegt de koning en weer gaat hij en keert terug,

maar de hand van des konings dochter kreeg hij niet. — Ga thans en dood den beer, — zegt de koning tot hem... En hoe langer het verhaal duurde, hoe meer het ons vermaak=te..."

XV.

Onze auto=handelaar had een zeker aantal formules op=gesteld, waarmede hij de getuigen, die zich tot hem wend=den, aan den tand voelde. Wanneer het een Italiaan was, dan luidde zijn vraag:

„Zijt gij anarchist? Zijt gij een vriend van Sacco of Van=zetti? Zijt gij lid van het Comité? Zijt gij bevriend met leden van het Comité? Wie heeft u hierheen gezonden?"

En dat begrip van „zenden" was verre van onschuldig, maar duidde op een ingewikkelde samenzwering.

Tegenover Amerikanen was zijn optreden van meer be=dekten aard. Hij begon met de vraag:

„Hebt gij het verslag gelezen?"

Wie daarop ontkennend antwoordde, had in zijn oog reeds afgedaan. Hij, de Gouverneur, beweerde het verslag van het begin tot het einde gelezen te hebben. En wie de vraag beantwoordde, zag zich onmiddellijk voor een nieuwe vraag gesteld:

„Hoe zijt gij daaraan gekomen?"

Tot recht begrip zij hier vermeld, dat de verdediging niet meer dan twee afschriften van het volledig getuigen=verhoor tot haar beschikking had en twee of drie exemplaren van de lijst van excepties die kortweg „het verslag" genoemd werd. Wanneer iemand hem verzekerde daarvan inzage gehad te hebben, stond hij gereed met de vraag:

„Hebt gij met de getuigen gesproken?"

En daarmede was den bezoeker natuurlijk de mond ge=snoerd. Immers, hoe zou men de getuigen kunnen bereiken, wanneer zelfs de advocaten van de verdediging den secreta=ris van den Gouverneur niet konden bewegen hun de namen en adressen van de getuigen op te geven? Wee den man, die

genoodzaakt was de laatste vraag met een „Neen" te beantwoorden. De Gouverneur legde hem voor altijd het zwijgen op met een:

„Ik ben van de zaak op de hoogte en gij niet."

Al die onafzienbare verwikkelingen, dat millioen woorden van het gedrukte getuigen-verhoor en daarbij nog vele millioenen die hij onder vier oogen had aangehoord, — de arme man beeldde zich in, die hoeveelheid te kunnen beheerschen. Blijmoedig en zwierig trad hij in den vroegen morgen zijn vertrek binnen en zijn eerste groet gold de verslaggevers:

„Goedenmorgen, vrienden. Wat een heerlijke dag!"

Hij verlangde niemands hulp en toonde geen erkentelijkheid wanneer zij werd aangeboden. Hjalmar Branting, een Zweedsch advocaat en zoon van den Eerste-Minister, was naar Amerika overgestoken met het doel een studie van de zaak te maken en toen hij een maand daaraan gewijd had, was hij van de onschuld van de beide mannen overtuigd. De Gouverneur had hem een onderhoud van een uur toegestaan, maar besteedde niet meer dan vijf minuten aan een bespreking van Sacco en Vanzetti en het overige van den tijd aan de auto-markt in Zweden. Wel mocht men hem een schrander handelsman noemen die met alles zijn voordeel wist te doen.

En van den stroom van brieven was het einde nog niet te zien. Met karrevrachten werden zij aangebracht en daaronder vele verzoekschriften, — tot dertig aangeteekende pakketten uit Frankrijk, bevattende drie millioen handteekeningen, in meetings van de arbeiders verzameld. Zij werden in de ondergrondsche fornuizen verbrand, ten einde van de ontwikkelde warmte niet te veel hinder te ondervinden. De loopjongens brachten stapels telegrammen, die zorgvuldig geschift werden, — het eene deel voor de pers en het andere voor de ovens.

„Een ieder verlangt naar de terechtstelling van die kerels," — merkte MacDonald, de secretaris op, — „behalve de menschen die niet weten hoe hun naam gespeld wordt."

In diezelfde dagen verscheen een Open Brief van den Eerwaarden Llewellyn E. Darling, verbonden aan de Evangelische Kerk van Everett. Deze zielenherder had onder de geloovigen een stemming gehouden, waarbij gebleken was, dat zijn gemeenteleden eenstemmig den dood van de beide veroordeelden eischten.

„Naar onze meening," — zoo betoogde Zijn Eerwaarde, — „is de geest, die de beweging in het leven heeft geroepen, vijandelijk aan onzen volksaard en verderfelijk voor ons volksbestaan."

Broeder Jezus, op zijn hoogen troon in den hemel gezeten, heeft bij die woorden drie malen gejuicht.

XVI.

Cornelia had haar bezoek aan het Staatshuis nog steeds uitgesteld. Zij wilde afwachten hoe anderen daar ontvangen werden en daarvan haar optreden laten afhangen. Ten slotte verzocht zij Henry Cabot Winters een audiëntie voor haar aan te vragen, waarop hij haar aanbood, haar te vergezellen. Hiermede toonde hij de opvatting te huldigen, dat zij nog steeds van een aanzienlijk geslacht deel uitmaakte en haar afdwalingen haar het geboorte-recht niet hadden kunnen ontnemen. De autohandelaar nam zich voor, haar beleefd, maar tegelijk streng te woord te staan, want, op de keper beschouwd, was zij een gevaarlijke vrouw. Hij stelde haar grootendeels aansprakelijk voor de ruchtbaarheid die de zaak verkregen had. Zelfs verdacht hij haar in stilte de millioenen van de Thornwells aan het bereiken van haar misdadig doel te besteden.

Cornelia had hem nooit ontmoet en tot dusver was hij voor haar niets anders dan een naam geweest. En nu zat zij in zijn kamer en zag hem in die zonderlinge uitdrukkinglooze oogen die agaat-steenen geleken. Zijn gelaat was rond, zijn schedel voor een groot deel kaal, zijn kleeding onberispelijk en zijn glimlach versteend. Hij zat met den rug naar het venster gekeerd, zoodat hij in dit opzicht tegenover zijn

bezoekers in het voordeel was. Een groote mahoniehouten schrijftafel, een groot vloeiblad, enkele papieren, een bron-zen inktkoker en een vlaggetje met de sterren en strepen, daarbij een ruim vertrek, geheel in den toon van het wit gehouden, groote breede deuren, een zwaar tapijt en een stookplaats die nooit gebruikt werd.

„Ik vermoed, dat deze omgeving u niet vreemd is, Mrs. Thornwell," — zeide hij eerbiedig.

Ja, inderdaad, Cornelia had dit alles vaak gezien.

„Toen ik nog een klein meisje was, stond het huis van John Hancock hier recht tegenover."

En zoo praatten zij geruimen tijd over het grijze verleden van Boston en misschien zou het beter geweest zijn, wanneer zij geen ander onderwerp hadden aangeroerd; haar maat-schappelijk aanzien was werkelijk het eenige waarvan zij in dezen eenig heil kon verwachten. Aan de eene zijde zat Mr. Jozef Wiggin, een gepromoveerde van Harvard en van onverdacht blauw bloed, met een glimlach op zijn lippen en een schalksche uitdrukking in zijn oogen. Misschien had hij in het gegeven geval haar voorspraak willen zijn, indien zij het op de rechte manier met hem aangelegd en een be-roep op zijn zwak voor het oude Boston gedaan had.

Cornelia begon nu te spreken over Vanzetti en hoe goed zij hem kende en welk een voortreffelijk man hij was. Aanvankelijk luisterde de Gouverneur met belangstelling, maar al spoedig kon men hem aanzien, dat hij er genoeg van had.

„Ik heb werkelijk niet den tijd om mij met zulke bijzon-derheden bezig te houden, Mrs. Thornwell."

Maar zij gaf den moed nog niet op en vervolgde:

„Denk u eens in den toestand van Nick. Het heet, dat hij zestienduizend dollars gestolen heeft en toen doodkalm naar zijn schoenfabriek is teruggekeerd om daar voor zijn weekloon van zeven en dertig dollar vijftig te werken."

Dit bracht den Gouverneur in een strijdlustige stemming en hij antwoordde:

„Zij konden niet anders dan in de fabriek aan het werk

blijven: vóór alles moesten zij elke verandering in hun levenswijze vermijden."

Cornelia beproefde op dat vriendelijke aangezicht en in die zonderlinge uitdrukkinglooze oogen te lezen. Van welke menschensoort had zij hier een exemplaar vóór zich? Welke beweegredenen spraken bij hem het luidst? Waarschijnlijk een man van zaken wiens inwendig samenstel zeer weinig ingewikkeld was, uitsluitend aan zeer alledaagsche vraagstukken gewoon, in het bijzonder als met geld samenhangen, bijvoorbeeld de huurwaarde van een gebouw of het salaris van een bediende. Kortom hij was een man van het doen en niet van het denken. Maar nu had hij de zielen van de idealisten te wegen en maatschappelijke krachten te schatten en op dit terrein was hij een volslagen vreemdeling.

„Ik ben een eenvoudig man, Mrs. Thornwell, en zeker geen intellectueel."

Zij was juist begonnen hem het een en ander te verhalen van de studies van Bart, van de boeken die hij door onvermoeiden arbeid onder de knie gekregen had, maar zij bedacht, dat dit misschien grievend zou kunnen klinken in de ooren van een autohandelaar die zich uitsluitend op de studie van afzet en prijzen had toegelegd. Zij besefte, dat zij evenmin iets ten goede zou kunnen uitrichten door de belangelooze beweegredenen van de beide maatschappelijke oproerlingen te prijzen. Ook dit zou den geldman kunnen kwetsen. Een van zijn grondstellingen luidde:

„Menschen die het persoonlijk bezit niet erkennen, moeten ontaard zijn!"

Nu vertelde zij hem van de beide processen en wat zij sindsdien te weten was gekomen omtrent de getuigen à charge die daarbij betrokken waren geweest. De Gouverneur verkondigde hun lof en roemde „hun helderen blik", — om ons van zijn eigen woorden te bedienen. Cornelia antwoordde daarop:

„Die oogen hebben misschien scherp waargenomen wat in hun omgeving voorviel, maar achter die oogen lagen geheimen die het tegendeel van helder waren."

Zij beschreef omstandig de talrijke aarzelingen en onwaarheden van die getuigen, zooals zij onverbiddelijk voortvloeiden uit de vergelijking van het verslag met de rapporten van Pinkerton. De Gouverneur kende die rapporten nu bij name, maar was nog steeds onkundig van den inhoud.

Intusschen behooren wij hem de eer te geven dat hij de vormen in acht nam en haar tot het einde aanhoorde en daarbij geen of weinig teekenen van ongeduld gaf.

„Ik beloof u, Mrs. Thornwell, al wat u mij gezegd hebt, zal ik aandachtig overwegen. Ik heb den diepsten eerbied voor uw oprechtheid en ik dank u voor uw bezoek."

Volgden de gewone plichtplegingen van het afscheid. Er werd geglimlacht, er werd gepreveld van „hoogst aangenaam geweest",... en alles bleef zooals het was.

„De zaak is hem te machtig, zij gaat zijn krachten te boven," — aldus was het oordeel van Henry Cabot Winters, terwijl hij met zijn schoonmoeder de marmeren trap afdaalde. — „Er is een niet alledaagsch verstand noodig om er althans iets van te weten en het verstand van Fuller is beneden het middelmatige."

„Wat zal hij doen, Henry?"

„Wanneer de tijd daar is, zal hij onder den invloed van anderen een beslissing nemen. Dat heeft hij zijn heele leven gedaan en hij is als een kat altijd weer op zijn pooten terecht gekomen. Ik ben bang, dat hij al bezig is koers te zetten naar den verkeerden kant." — En terwijl hij dit zeide, greep hij den arm van de oude vrouw: „Het is zooals ik onlangs nog tot Rupert gezegd heb: je kunt van een gouverneur een chauffeur maken, maar nooit een gouverneur van een chauffeur."

HOOFDSTUK XX.

De Beslissing.

I.

Den 29sten Juli werd bekend gemaakt, dat de beslissing den 3den Augustus genomen zou worden. Deze datum viel op een Woensdag, den dag waarop de raad van den Gouver=neur placht bijeen te komen en men bracht dit in verband met de omstandigheid, dat deze raad over een mogelijke verzachting van de straf gehoord zou moeten worden. Onder den indruk van deze en soortgelijke overwegingen herleefde bij vele goedgezinden de hoop. Geruchten deden de ronde: de Gouverneur zou dit gezegd en dat gevraagd hebben . . . . .

Joe Randall verkeerde onafgebroken in een zwartgallige stemming:

„Fuller blijft bij het doodvonnis, hij heeft nooit een ander voornemen gehad en hij zal ook nooit een ander hebben."

Maar sommigen van zijn vakgenooten waren een andere meening toegedaan en een hunner zeide:

„Je zult mij nooit kunen wijsmaken, dat een man die het zoo goed in de wereld heeft, twee van zijn medemenschen zonder bedenken naar den electrischen stoel zou sturen."

Weer anderen hadden hun licht bij leden van den raad aangestoken en daar gehoord van verbintenissen die de Gouverneur zou hebben aangegaan. De correspondent van de Times van New=York had zijn blad gemeld, dat de Gouverneur geneigd was de voltrekking van het vonnis uit te stellen en bij de wetgevende macht een ontwerp in te dienen dat een herziening van het proces mogelijk maakte. De World van New=York bevatte hetzelfde nieuws en de Herald Tribune volgde weldra.

De dag vóór den 3den Augustus zag een onverwachte ver=wikkeling. Calvin Coolidge, de President van de Vereenigde Staten, bracht zijn vacantie=tijd in de Rocky Mountains door, waar hij de forellen met wormen trachtte te verschalken, zich met buiten=model=hoeden liet fotografeeren en de genoegens

van het landleven smaakte. Hij ontving de bedienaren van de pers bij den ingang van zijn woning en overhandigde hun een getypt papier, waarop te lezen stond: „Ik wensch in negentien-honderd-acht-en-twintig niet voor het president-schap in aanmerking te komen.

Deze even korte als bondige mededeeling was een bron van verrassing voor vele mannen van het openbare leven en de vijanden van Fuller waren zelfs van meening, dat het lot van Sacco en Vanzetti daardoor beslist werd. Bladen als de Times en de World laten zich niet licht om den tuin leiden, — zoo was de gedachtengang, — en er moet dus dien nacht van den 2den Augustus iets in het binnenste van dien auto-handelaar zijn omgegaan, dat hem van alle straf-vermindering heeft doen afzien. Heeft hij misschien in zijn droomen een visioen gehad van zijn dubbelganger, die de politieke ladder besteeg en de Republikeinsche kiezersver-gadering in geestdrift deed ontvlammen voor den held die de Rooden in het stof had doen bijten?

Intusschen, niemand, behalve Fuller, kon uitmaken hoeveel waarheid in deze onderstelling besloten lag. Maar zooveel is zeker, dat hij vurig naar die benoeming verlangde en in dit verband het de moeite waard kan zijn na te gaan wat het volgend jaar in de kiezersvergadering van de Repu-blikeinen gebeurd is. De naam van Alvin T. Fuller werd op den voorgrond gebracht in de tegenwoordigheid van de gemachtigden van de rijken, die bij deze gelegenheid in een hotelkamer bijeenkomen en de benoeming van president en vice-president vaststellen. De vrienden van den Gouverneur wezen op de heldendaad die hij verricht had en den dank, dien hij zich daardoor van alle vrienden van het vaderland verworven had. Maar de politieke leiders van het jaar 1928 merkten daarentegen koeltjes op, dat men niet meer in 1920 leefde. De Republikeinsche partij, — zoo luidde het begin-sel, — heeft er geen belang bij, over de Sacco-Vanzetti-zaak tot het einde van de verkiezingscampagne te redetwisten. Dientengevolge behaalde de auto-handelaar geen enkele stem en was hij zoodanig verbitterd door de teleurstelling, dat

hij weigerde mede te werken tot de benoeming van Cox, den gewezen gouverneur van Massachusetts, in zijn plaats.

„Of Fuller of niemand!" — had hij telefonisch tot Butler, den Senator, gezegd.

II.

Wij schrijven den 3den Augustus, den dag van de beslis- sing. De perskamer van het Staats-huis en het bureau van den Gouverneur waren te klein om de massa verslaggevers te bevatten en voor de eerste maal in de geschiedenis van Massachusetts werd de vergaderzaal van de wetgevende macht tot hun beschikking gesteld en de perstribune bij het telegraatnet aangesloten. Het waren meer dan tachtig man, springende en blaffende als jachthonden aan den koppel. De gansche buitenwereld was nieuwsgierig naar bijzonderheden van dit zeldzaam tooneel.

De belangstelling in de zaak had een omvang aangenomen, die door geen enkel feit van de geschiedenis geëvenaard werd. Groote dagbladen van New-York, die zich van de processen met enkele regelen druks hadden afgemaakt, wijd- den nu gansche bladzijden aan de beweging ten gunste van een herziening van het vonnis.

Allengs waren de arbeiders van alle landen onderricht van wat hier gaande was en weldra hadden zij geleerd daarin een onderdeel van hun eigen zaak te zien. Zij hoorden de ont- boezemingen van vurige redenaars, namen deel aan betoogin- gen, wierpen de ruiten in van huizen die door Amerikanen bewoond werden en lieten de bommen vóór de Amerikaan- sche gezantschaps-gebouwen ontploffen. In de oogen van de heerschende klasse van Massachusetts was dit een uiting van het ergerlijkste Bolsjevisme dat tot dusver aan den dag gekomen was, een duivelsch komplot tegen den goeden naam van den Staat. Wat zou hier meer afdoende kunnen zijn, dan den geest op te roepen van de Puriteinsche voor- vaderen die aan de vervolging en de pijniging van koninklijke dwingelanden en hun priesters het hoofd hadden geboden?

Hoe luider het rumoer ten gunste van de anarchisten is, zooveel geringer ook de kans, dat wij ons door hen van de wijs laten brengen, — zoo spraken de onverzettelijken.

De Gouverneur was nog steeds niet in zijn bureau ver=schenen en het gerucht wilde, dat hij in een onbekend hotel de laatste hand aan zijn beslissing legde. Daar ginds, in het hoofd=kwartier van de Sacco=Vanzetti=beweging, een paar kamers in een vervallen kantoorgebouw in Hannover=street, zag men verslaggevers en fotografen, smokkelaars en dichters, Italiaansche handwerkers en professoren van Harvard, zit=tende op kisten en papierstapels en tafels en wrakke stoelen, en allen wachtende, niets anders dan wachtende. Aan den muur hingen biljetten in vele talen, oproepingen tot massa=meetings ten gunste van Sacco en Vanzetti. Er was een in het Fransch, dat de handteekening van ministers droeg en waarin een zinspeling op Golgotha gemaakt werd, die Bart goed aan het hart zou hebben gedaan, — een ander in het Duitsch met het motto: Er is geen gerechtigheid meer, — een uit Mexico met de leus: voor Vrijheid en Recht . . . Bart was in het gelijk gesteld: zijn naam had een beteekenis gekregen.

Cornelia Thornwell hield haar kamer en de vrienden kwamen haar helpen den tijd doorbrengen en haar afleiding verschaffen. Maar niemand was in staat van iets anders te spreken dan van de beslissing. Nu en dan klonk de schel van de telefoon en telkens weer voelde zij een pijnlijken schok in haar hart. Dan zonk zij achterover in haar stoel en was zij op het punt in zwijm te vallen. Creighton Hill, een jong jour=nalist, vol liefde voor de goede zaak, kwam een gunstige tijding brengen: de avondbladen schenen op de waarschijn=lijkheid van uitstel te doelen. Men durfde weer hopen.

Zoo bleven allen in afwachting. Het werd avond en nog altijd was de Gouverneur niet in zijn bureau verschenen. De menigte schoolde samen bij den ingang van het Staats=huis en moest uiteengedreven worden. De secretaris voor=spelde, dat de beslissing eerst laat bekend zou worden. Betty, die zich in het hoofdkwartier bevond, schelde voor de tiende

maal haar grootmoeder op om de gepijnigde ziel te harden tegen den schok die in aantocht was.

„Joe meent, dat de schurk de beslissing aanhoudt om ons voor den avond de mogelijkheid van een antwoord af te snijden. Op die manier legt hij beslag op de eerste pagina van de ochtendbladen."

En dit bleek inderdaad het geval te zijn. Om elf-uur-twintig in den nacht, het laatste oogenblik waarop het nog mogelijk was de beslissing in de voornaamste editie van de groote bladen te plaatsen en aan het opstellen van een antwoord niet meer gedacht kon worden, — kwam de secretaris met een pak enveloppen opdagen, waarvan elk zeven gehectografeerde vellen bevatte. De verslaggevers gristen ze hem uit de handen en openden ze onder het weghollen. Het woord „Dood" werd naar vijf wereld-deelen geseind en na verloop van enkele minuten werden in de groote steden extra-tijdingen gevent, waarin met groote letters te lezen stond: „Het doodvonnis van Sacco en Vanzetti onherroepelijk!" of wel: „Fuller gebiedt den dood van Sacco en Vanzetti!" — of: „Sacco en Vanzetti schuldig. Het doodvonnis wordt voltrokken."

III.

Bewonderenswaardig was de rechtspleging van den Staat Massachusetts, indien wij mogen afgaan op het beeld, dat daarvan in de zeven gehectografeerde vellen ontworpen werd. Zonder de geringste vergissing had de rechtsbedeeling zich in dit ingewikkeld en moeilijk geval van haar taak gekweten. De rechter was een toonbeeld van eerlijkheid en onpartijdigheid geweest, de jury had door nauwgezetheid en onbevangenheid uitgemunt, — door de helderheid van hun blik en hun onverschrokkenheid hadden de getuigen à charge aller dank verdiend en de Hooge Raad had aan de stoutste verwachtingen beantwoord.

En nu kwam de auto-handelaar en hij liet zijn arendsoog over het geding gaan en zocht een zwakke plek, — indien zij te vinden was. Geduldig had hij elk woord van het proces-

verbaal gewikt en gewogen, ook de rechterlijke beschikkingen en nu droeg hij de overtuiging met zich om, dat de volmaaktheid bereikt was. Dies beklom hij het spreekgestoelte en sprak ten aanhoore van de beschaafde wereld zijn bevinding uit.

Achtereenvolgens belichtte hij de onderscheiden kanten van de zaak. Daarbij vermeldde hij de critiek die daarop geoefend was en legde haar met enkele plechtige volzinnen voor goed het zwijgen op. In de eerste plaats was de jury aan de beurt:

„Ik meen, dat de jury-leden door en door eerlijke mannen waren ... Ik heb geen enkel bewijs kunnen ontdekken voor de bewering, dat de jury in onpartijdigheid tekort zou zijn geschoten."

Het bekende geval van den vlag-salueerenden voorzitter van de jury, die zich had uitgelaten: „Zij behoorden al lang ergens te hangen," — was niet waard dat een geestdriftig autohandelaar zich daarmede het hoofd brak.

En toen volgde Web Thayer.

„Er zijn verklaringen ingediend aangaande een vermeende bevooroordeeldheid van den rechter. Ik voor mij heb geen enkel spoor van partijdigheid in zijn leiding van het geding kunnen ontdekken."

Het arendsoog had gerust op de bladzijden van het verslag waaruit bleek, dat Thayer medegewerkt had tot de geheimhouding van het bedenkelijk verleden van Goodridge ... En zoo was de eene rechtsverkrachting op de andere gevolgd. Rechter Thayer, die zorg droeg het getuigenis onschadelijk te maken van den winkelier Kurlansky. Al wederom dezelfde Thayer die den districtsprocureur niet verhinderd had Sacco de les te lezen in verband met zijn onwetendheid omtrent de Harvard-universiteit. Ook was het met goedvinden van Thayer gebeurd, dat den getuige Proctor een verklaring in den mond werd gelegd die in lijnrechte tegenspraak met zijn eigenlijke bedoeling was.

Verder de aanzoeken voor de herziening van het vonnis op grond van een nieuw ontdekt bewijs: het bewijs van de

partijdigheid en de berispelijke leiding van den jury=presi=dent, — van het misdadig verleden van Goodridge en het valsch getuigenis, dat hij had afgelegd, — de tallooze her=roepingen van Lola Andrews en Louis Pelzer, — de beken=tenis van het politie=hoofd die met den districtsprocureur had samengespannen tot vervalsching van zijn verklaring, — het nieuwe bewijs van Gould, Kelly en Kennedy, dat opzettelijk aan de verdediging onthouden was. En de auto=handelaar was tot de slotsom gekomen:

„Ik heb alle verhandelingen onderzocht, die daarop betrek=king hebben, — ik heb de verklaringen gelezen, die de toe=lichting daarvan zijn en ik ben overtuigd, dat zij geen deug=delijke redenen behelzen die een nieuw proces wenschelijk zouden maken."

Ook de beschikkingen van den rechter werden als even zoovele modellen van rechtsbehandeling geprezen. Al wat de rechter verricht had, met inbegrip van zijn leugens en zijn willekeurige uitleggingen, zijn valsche voorstelling van de beslissingen van den Hoogen Raad, zijn verminking van de getuigen=verklaringen, — de verklaringen die hij be=weerde uit het proces=verbaal te putten, maar die daarin niet te vinden waren, — dit alles was de volmaaktheid zelve en de beweegredenen, die Thayer daarbij geleid hadden, waren rein als het morgenlicht. En onverstoorbaar vervolgde de autohandelaar:

„Voorts ben ik overtuigd, dat de voorzittende rechter zich aan geenerlei partijdigheid schuldig heeft gemaakt, toen hij een herziening van het proces van de hand wees."

De autohandelaar verklaarde Vanzetti schuldig aan de misdaad van Bridgewater en legde den vollen nadruk op het feit, dat hij verzuimd had van de gelegenheid tot verdediging gebruik te maken. Het scheen den grooten man niet bekend te zijn, dat geen enkele wet Vanzetti daartoe verplichtte en dat, indien hij dit achterwege had gelaten, dit nooit tegen hem kon worden aangevoerd. De autohandelaar was zoo diep overtuigd van de schuld van de beide mannen, dat hij het niet bij de enkele verzekering kon laten blijven, maar

noodig vond het twee malen aangaande Sacco en drie malen ten opzichte van Vanzetti te getuigen. Ook kon hij niet na-laten in wisselende bewoordingen tot vijf malen te herhalen, dat de leiding van het proces volkomen onpartijdig was geweest.

„Er kleeft geen enkele smet aan de behandeling van de zaak."

Hier werd een boeiende beschrijving van de misdaad van South-Braintree ingelascht, waarbij niet verzuimd werd op de onmenschelijkheid daarvan het volle licht te laten vallen. En het einde was een schitterende apotheose, waarvan hij-zelf het stralend middelpunt vormde.

„Het verheugt mij in dit onderdeel van den openbaren dienst in aanraking gekomen te zijn met getuigen die met helder verstand en zonder aanzien des persoons de waarheid zeggen en met jury-leden die zich naar eed en overtuiging van hun plicht gekweten hebben."

IV.

Er waren tien, twaalf personen bijeen in de kleine huis-kamer, naast de woning van Cornelia, waar Betty en Joe woonden. De zeven gehectografeerde vellen waren met luider stem voorgelezen en sommige brokstukken daarvan zelfs twee malen en aan den kant was menig vraag- en uitroep-teeken geplaatst. De uren gingen voorbij, maar het rumoer en de opwinding hielden aan. Niemand dacht aan slaap en misschien verwachtten sommigen nooit meer te kunnen slapen... Indien de slaap voor goed van den bodem van Boston verbannen was, zou dit een rechtvaardige straf zijn. De taal van sommigen onder de jongere mannen en vrouwen klonk onbetamelijk in de ooren van de ouderen, maar dezen bedachten, dat de geschiedenis van Boston een keerpunt genaderd was. De lucht van het vertrek werd grijs door den tabaksrook. Joe arbeidde aan zijn schrijfmachine, met een groenen kap voor de oogen, aan een bericht dat onmiddellijk moest worden overgeseind en voor de vroege

editie van de avondbladen bestemd was en tegelijkertijd maakte hij afschriften voor eenigen van zijn collega's. Daarginds, in het hoofdkwartier van de verdediging ontmoetten de geestverwanten elkander in hun gevoel van verontwaardiging en voortdurend was de telefoon in beslag genomen voor de uitwisseling van denkbeelden en inlichtingen ... Thans kwam het er op aan zich van de juistheid van alle aanhalingen te vergewissen en alle vervalschingen aan de kaak te stellen ...

Ja, hartgrondig haatten zij den koopman in automobielen en onvergefelijk was in hun oogen de handigheid waarmede hij zorg had gedragen, dat millioenen en tientallen millioenen zijn beschouwingen aan hun ontbijttafel zouden kunnen lezen, om eerst vele uren later — en dan nog in fragmenten — met de weerlegging kennis te maken. De vingers van de mannen en de vrouwen trilden bij het aanwijzen van bijzonder verraderlijke wendingen in het staatsstuk van den Gouverneur.

Cornelia Thornwell, ouderwetsch en onverzettelijk in haar opvattingen, had haar eigen begrippen omtrent de waardigheid en het fatsoen van den post, dien de oude Jozua Quincy Thornwell voorheen bekleed had. Zij was van meening, dat een Gouverneur, het woord nemende naar aanleiding van een rechterlijke uitspraak waarmede het leven van twee menschen gemoeid was, — dat zulk een Gouverneur tenminste de waarheid behoorde te spreken. Dit was de zienswijze ook van Betty die niet nalaten kon te vragen:

„Dunkt u niet, dat hij zich van vergissingen moest onthouden die zich onmiddellijk uit het proces-verbaal laten aantoonen? Ik verwachtte van hem, dat hij althans behendiger zou zijn."

En er volgde een nieuwe aanval op het zevental vellen.

„Zie toch hier ... en zie eens daar ... en hebt gij gezien hoe hij zich van de zaak van Madeiros afmaakt?"

Nu volgde een nog sluwer streek, een meesterstukje van onoprechtheid, even listig verzonnen als de uitvlucht van Proctor en het zinledige antwoord dat Katzmann daarop

gegeven had. De autohandelaar ontleedde het alibi van Sacco en merkte naar aanleiding daarvan op, „dat hij beweerde, zich dien dag op het Italiaansche Consultaat van Boston vervoegd te hebben, maar voor de bevestiging van die bewering was aangewezen op het geheugen van een gewezen voormalig bediende van dat Consulaat die in dien zin een verklaring in Italië had afgelegd. Dit betoog verdient door alle bedriegers en verraders van toekomende tijden bestudeerd te worden. Hier is de kunst van liegen, terwijl men den schijn aanneemt de waarheid te spreken, tot een ongekend hoog peil opgevoerd.

Naar de letter genomen, kon niet ontkend worden, dat Sacco slechts één getuige had bijgebracht ten bewijze „dat hij zich dien dag aan het Italiaansche Consulaat van Boston vervoegd had". Maar Sacco had vijf andere getuigen aan de hand gedaan, die in staat waren te bevestigen, dat hij dien dag in Boston geweest was. Affe, de kruidenier, had verklaard, dat Sacco hem dien dag een rekening betaald had en diezelfde Affe had zijn winkelboek overgelegd waarin die betaling was opgeteekend. Bosco en Guadagni, de redacteurs van het weekblad, hadden bevestigd, dat zij dien dag met Sacco het noenmaal in het restaurant van Boni genuttigd hadden. Dentamaro, afdeelingschef van een bank, en Williams, de advertentie-agent, hadden verklaard, dat zij zich bij het gezelschap hadden nedergezet en zich met hen onderhouden hadden. En wat nog meer afdoende was, eenigen van deze getuigen bevestigden, dat Sacco hun in den loop van het gesprek het doel van zijn aanwezigheid in Boston had medegedeeld en dit doel was geen ander dan het consulaat en de paspoorten die hij daar in ontvangst hoopte te nemen. Het scheen inderdaad een wijdvertakte samenspanning tot bemanteling van de waarheid, — eerst de Lowell-Commissie die Bosco en Guadagni het zwijgen oplegt, het verslag van haar verrichtingen verminkt, ten einde de ware toedracht voor het publiek te verheimelijken. En na dit alles, de machtige autohandelaar die de beschaafde wereld kwam mededeelen dat Bosco en Guadagni niet bestonden.

V.

Cornelia was genoodzaakt het bed te houden: de terugslag van de langdurige spanning. Haar negerin bracht haar koffie en brood, maar zij was niet in staat te eten en lag onbewegelijk in haar bed. Het was nu alles voorbij. Zij had gedaan wat zij kon en zich dapper geweerd, — dit was haar eenige troost. De jongeren konden vrijelijk den arbeid voortzetten. Joe mocht voortgaan met het schrijven van dagblad-artikelen en het wakkerschudden van een onwetend publiek, — Betty mocht vergaderingen beleggen en daar het woord voeren, maar de weggeloopen grootmoeder was nu aan het einde van haar lijdensweg.

Zij lag daar eenzaam en overgelaten aan haar gedachten, die zich met den electrischen stoel bezighielden. Gedurende die zeven ontzettende jaren had zij geweigerd daarbij stil te staan, maar die weigering was niets dan zelf-bedrog geweest. Bart en Nick hadden de zaak goed ingezien. Zij hadden beseft, dat ook die mogelijkheid onder de oogen moest worden gezien en overeenkomstig dat besef hadden zij gehandeld. Zij hadden daartoe de bereidwilligheid en ook het hooger inzicht gehad en daarbij de kracht het gevaar met een schertsend woord aan te roeren. Nu was Cornelia dienzelfde plicht opgelegd. Zij herinnerde zich, wat zij daarvan gehoord had, — de verzekering dat er geen zweem is van pijn, omdat de electrische stroom de hersenen bereikt, vóórdat er sprake van een gewaarwording kan zijn. En wanneer het voorbij is, dan is alles in waarheid voorbij. Dan mogen anderen om u treuren, maar gijzelf treurt dan niet langer. En bovenal, gij zijt een martelaar, gij hebt de zaak van de menschenliefde een schrede vooruitgebracht.

Nu was het haar taak deze overdenkingen in zich op te nemen. Zij moest zich doordringen van de waarheid, dat er een nieuw geslacht in aantocht was en de onverschilligheid voor een hartelijk medegevoel plaats ging maken. Voortaan zou het als een zaak van het hoogste belang beschouwd worden, dat twee arme vreemdelingen zich alle levensgenot ont-

zegd hadden om het geboorte-uur van de gerechtigheid te verhaasten. Denk aan die jonge mannen en vrouwen van de komende tijden. En gij ligt hier en sluit uw oogen en laat hen tot u komen en u toespreken. Laat hen zachtkens de hand op uw voorhoofd leggen en moge de troost, dien zij u brengen, uw zenuwen ontspannen en uw hart verlichten...

Deze en dergelijke overleggingen woelden in het hoofd van Cornelia en allengs keerde de rust weder in haar gemoed.

„Neen, onze arbeid is niet vergeefsch geweest. Wij hebben den eindpaal bereikt en de overwinning is ons," — waar en wanneer had zij die woorden van Vanzetti opgevangen? Op den stoel, naast haar bed lag een boek voor uitknipsels vol brieven en handschriften. Zij richtte zich op en nam het boek en bladerde daarin. Hier had zij het gevonden. Kort nadat rechter Thayer het doodvonnis over de beide mannen had uitgesproken, had Cornelia een verslaggever van den Noord-Amerikaanschen Dagblad-Bond weten te overreden haar naar Dedham te vergezellen en zich persoonlijk een voorstelling van die zoogenaamde bandieten te maken. Bij de herlezing van het onderhoud herinnerde Cornelia zich alle bijzonderheden van het tooneel. Zij zag de gevangenen naderen en in de midden-hall van het gebouw viel op hun hoofd een zonnestraal neer, als een vriendelijk woord in doodsche eenzaamheid. Haar reisgenoot, Phil. D. Stong, een zwaar gebouwd man, van een blond Germaansch type, weldoorvoed en welverzorgd, ietwat teerhartig en voorzien van de overgevoeligheid van zijn ras, — was met stomheid geslagen bij de kennismaking met twee mannen van deze doorschijnende openhartigheid en dit onverstoorbaar idealisme in de nabijheid van den electrischen stoel. Hij had geluisterd, terwijl de beide slachtoffers spraken en daarna had hij beproefd zijn lezers deelgenooten te maken van de indrukken, die hij hier had opgedaan.

„De beide mannen leven in afwachting van den dood. Zij zeggen het met even zoovele woorden en het staat in onmiskenbare trekken op het aangezicht van Vanzetti geschreven. In de oogen van den jongen Nick welt nu en dan een traan,

maar geen oogenblik beeft zijn stem. Hij is getrouwd met een beminnelijk Italiaansch vrouwtje en zij hebben twee kin-deren. Toevallig hoorde ik hem met den gevangenbewaarder over den gevangeniskost spreken en zijn hartelijke lach deed mij weldadig aan. Vanzetti ontvangt zijn bezoekers vriende-lijk, maar met een onderzoekenden blik. Een wild uitge-groeide knevel bedekt een glimlachenden mond, waarvan de uitdrukking niet ophoudt te veranderen. Men kan het hem aanzien, dat hij gewoon is over de dingen na te denken en vermoedelijk heeft deze geneigdheid zich in de afzondering sterker dan tevoren ontwikkeld."

En ten slotte nog een kijkje in het gevangenis-leven:

„Een lange rij van in het grijs gekleede mannen trekt ons voorbij. Zij hebben de armen gekruist op de borst en op hun gelaat zoekt men vergeefs een uitdrukking. Zij komen van de werkplaats en Sacco zegt mij, terwijl zijn vingers zich zenuwachtig bewegen:

„Zij zijn aan den arbeid geweest. Wanneer ik niet mag werken, word ik krankzinnig. Mijn handen zijn altijd bezig geweest. Ik dring, ik smeek: geef mij iets te doen, al moet ik kolen scheppen, — het is mij alles om het even. Eindelijk na drie jaren hebben zij mij aan het steenen bikken gezet. Ik ben in de laatste maand een pond aan gewicht toe-genomen."

Hier knikt de cipier bevestigend.

„Eerst hebben zij mij manden laten vlechten, zooals de kinderen dat doen. Het is altijd beter dan niets, maar veel beter is het toch niet..."

Hier valt Vanzetti zijn metgezel in de rede:

„Wij zijn hier de kapitalisten", — zegt hij met een glim-lach, terwijl hij naar de mannen wijst, die van hun werk komen. (De ter dood veroordeelde mag niet arbeiden.) En hij vervolgt: „Wij hebben een dak boven het hoofd en men brengt ons spijs en drank en wij behoeven er niet voor te werken. Wij brengen niet voort en wij leven van het werk van anderen."

De vroolijke lach van Sacco vormt een eigenaardige tegen-

stelling met den aanblik van den gevangenbewaarder. En plotseling dringt tot mijn bewustzijn door dat deze mannen zullen sterven, wanneer de levenwekkende adem van den zomer over de aarde henenvaart.

Nick en Vanzetti vermoeden, wat in mij omgaat en ik zie een ernstigen, belangstellenden glimlach op hun aangezicht, zooals een volwassene glimlacht bij het verdriet van een kind.

„Wanneer dit niet gebeurd was," — zegt Vanzetti, — „zou ik onbekend geleefd hebben en onbekend gestorven zijn, een doelloos leven en een nutteloozen dood. Maar nu heeft ons leven vruchten gedragen en niemand kan ons de overwinning betwisten. Nooit hadden wij kunnen verwachten zoo overvloedig te mogen bijdragen tot de verdraagzaamheid en de gerechtigheid in deze wereld, als nu voor ons is weggelegd. Al ons spreken en doen, ons leed, ja, ons gansche leven verzinkt in het niet. Laat hen vrij ons leven nemen: er zullen een knappe schoenmaker en een arme vischventer minder op de wereld zijn, — en dat is alles. Maar ons laatste oogenblik behoort ons en onze doodssnik is de juichkreet van onze zegepraal."

En deze woorden werden door hem in allen eenvoud gesproken.

VI.

Cornelia kwamen de tranen in de oogen, toen zij dit gelezen had.

„Wat is dat mooi!" — fluisterde zij. En toen Joe daarna binnenkwam, liet zij hem het uitknipsel lezen. — „Er gaat een verwonderlijke kracht van die woorden uit en het zou misschien goed zijn de menschen nog eens daaraan te herinneren."

Joe beloofde haar raad op te volgen en om te zekerder de aandacht te trekken, plaatste hij als titel daarboven: „Vanzetti tot zijn Rechters." Het werd een afscheidswoord, dat in tal van arbeiders-bladen een plaats vond, een geestelijk testament van Vanzetti, een gebed van den ongeloovige, dat

zijn vrienden steeds met zich droegen en dat zij later in zijn doodsuur niet moede zouden worden te lezen en te herlezen. In verband met den titel meenden velen daarin een gedeelte van een toespraak tot zijn rechters te zien en niet — zooals inderdaad het geval was — een eenvoudig en toevallig gesprek met den verslaggever van een dagblad.

Het is bekend, dat de tijdgenooten, die Abraham Lincoln zijn Gettysburg-boodschap hoorden voorlezen, daarmede slechts matig ingenomen waren: zij vonden het geheel te beknopt en niet in overeenstemming met den ernst van de omstandigheden en bewaarden hun lof voor de bloemrijke toespraak van den grooten Edward Everett van Boston. Maar de toekomst pleegt nog iets anders dan een bloemrijken stijl te verlangen en bewaart de woorden, die een menschenkind met smarte onder het hart gedragen heeft. Waar zulke woorden stralen en glanzen, daar gaat het woord van den Apostel Paulus in vervulling: „Dit sterfelijke zal onsterfelijkheid aandoen." Schoolkinderen leeren ze van buiten en boekdeel aan boekdeel behelst hun verklaring. Zij worden in marmer gegrift en in brons gegoten. Zij prijken op de banieren van machtige legerscharen en in den bouw van tempels worden zij vereeuwigd en voor alle tijden vormen zij een deel van den geestesschat, die beschaving heet.

Ga in vrede, Bartolomeo Vanzetti, gij hebt uw taak volbracht. Gij hebt den goeden strijd gestreden en den eindpaal bereikt. Verban uit uw hart de vrees voor den beul en verhef u hoog boven den laster: zij kunnen u niet deren, het doel van uw leven is vervuld en daarenboven zijt gij een meester van het Engelsche proza geweest. Gij hebt de verhevenste woorden gesproken, die sinds den dood van Abraham Lincoln in Amerika vernomen zijn. Gij hebt u eigen gemaakt wat men gewoon is „den grooten stijl" te noemen en wij allen weten, hoe zeldzaam dat in de letterkunde is. Die wondere eenvoud, die mannen tot kinderen maakt en ons het koninkrijk der hemelen ontsluit, — die stille waardigheid, die de critiek dwingt het trotsche hoofd te buigen, — die eindelooze teederheid die zich van het hart meester maakt, die ziels-

verrukking, die een heiligen gloed ontsteekt, — die majesteit, die ons van ootmoed vervult.

In het kort, Bart, gij hebt den Staat Massachusetts bij de wereld van de letterkunde ingelijfd. Na vele, vele jaren bezit Nieuw=Engeland wederom een schrijver van beteekenis, zij het ook slechts voor een korten tijd, want het vaderland maakt zich gereed een electrischen stroom van twee=duizend volts door zijn brein te leggen. Wel is het een zonderlinge gril van de geschiedenis, dat deze grootste van allen een verachte landverhuizer zou zijn. Het eene jaar na het andere worden millioenen en millioenen aan de opvoeding ten koste gelegd, maar deze man was niet bestemd een graad of titel te verwerven. Laat het waar zijn, dat zijn spelling en zijn uitspraak van het Engelsch niet onberispelijk waren — toch zou hij van diezelfde taal de glorie zijn.

Het scheen inderdaad een bittere spot met weidsche stichtingen, met grootsche gebouwen van ijzer en steen en met heel den staf van hooggeleerden, die hun gansche leven aan één langdradig onderwerp gewijd hadden. Aan hun arbeid is het te danken, dat een millioen burgers van den Staat Massachusetts bedreven zijn in het gebruik van het verleden deelwoord, maar toch is niemand van dit millioen in staat een enkelen volzin te spreken, die nooit meer vergeten zal worden. De tienduizenden gepromoveerden van Harvard waren allen vrij van den tongval, die de Engelsche uitspraak van Bart ontsierde, maar zou ook hun opvatting van recht en plicht zooveel zuiverder geweest zijn en — wat meer zegt — hoe velen van hen waren bereid daarvoor hun leven op te offeren?

VII.

De vrees van de advocaten, dat zij niet in de gelegenheid zouden zijn het publiek hun antwoord voor te leggen, bleek ongegrond te zijn. Alle antwoord was inderdaad overbodig: de zwakheid van het betoog van den Gouverneur was al te opvallend. Het scheen onmogelijk twee menschen op grond

van een dergelijken gedachtengang van het leven te beroo-ven. De teleurstelling was algemeen en het geluid daarvan drong zelfs tot het heiligdom van den autohandelaar door. Dit veroorzaakte een paniek in de wereld van het Staatshuis en het was duidelijk, dat er iets gedaan moest worden, — en dat spoedig. De grootmachten van de Hoogeschool werden ter verdediging van hun Gouverneur opgeroepen en drie dagen later verscheen het dusgenaamde rapport van Lowell, Grant en Stratton, uitgebracht op last van den Gouverneur.

Het was aanmerkelijk langer dan het document van Fuller en zijn zwaarwichtige stijl verried de hand van President Lowell. Waar Fuller zijn kracht gezocht had in stellige verzekeringen, moesten hier de argumenten dienst doen. De een trachtte met zwaai en zwier, de ander al tastende en zoekende zijn doel te bereiken. Maar uit de onbeholpenheid en de verwardheid van het geheel bleek zonneklaar, dat men hier met den arbeid van ouden van dagen te doen had. Belanglooze personen werden het meest getroffen door de omstandigheid, dat men zich over de waarde van het rapport een oordeel kon vormen, ook zonder van de zaak op de hoogte te zijn. In elken regel hadden de oude heeren hun onbekwaamheid aan den dag gelegd.

Wij kiezen tot staving van onze bewering de beschou-wingen, die de Commissie gewijd had aan de verklaring van Roy Gould, den man met het kogelgat in zijn overjas.

„Hij bevond zich zonder twijfel in een zeldzaam gunstige gelegenheid voor het opnemen van de mannen in den auto, maar daartegenover staat, dat zijn verklaring uitsluitend de waarde van een bevestiging heeft."

De bedoeling van deze opmerking is verre van duidelijk. Is een verklaring minder afdoende, naarmate zij met die van anderen overeenstemt? Wordt zij daardoor niet geacht juist in beteekenis te winnen?

En ten slotte die verbijsterende en ongeloofelijke uitspraak, die het eindoordeel van de drie oude heeren over een van hun slachtoffers weergaf:

„In het algemeen zijn wij van meening, dat de schuld van

Vanzetti aan den moord boven allen redelijken twijfel verheven is." Wat hebben de drie wijzen willen zeggen met hun verklaring, dat zij iemand „in het algemeen" voor schuldig houden aan moord? Bedoelden zij daarmede, dat elk hunner voor een gedeelte niet van die meening was of wel dat zij een gedeelte van Vanzetti niet voor schuldig hielden?

Op den dag van de verschijning van het rapport waagde de Times van New-York een poging tot opheldering en het is bekend dat de Times een zeker aanzien geniet en dat zijn opmerkingen de aandacht plegen te trekken, ook van de hoogwaardigheidsbekleeders van het blauwe bloed. Maar het bleek, dat de Commissie „in het algemeen" voornemens was „in het algemeen" niet op de geopperde vraag in te gaan en den volgenden dag berichtte de redactie van de Times, dat het haar niet gelukt was de Commissie te bereiken en zich door haar omtrent de beteekenis van „in het algemeen" te doen inlichten.

Intusschen kan men zich de minachting en de verontwaardiging voorstellen van de jonge radicalen, die deze zinsnede lazen en het geduld misten op een nadere opheldering te wachten. Mrs. Betty kon niet nalaten in haar gramschap te vragen:

„Is hij van plan Bart in het algemeen terecht te stellen?"

En in haar verbeelding zag zij den President-Curator van de Harvard-Universiteit vóór den rechterstoel van den Almachtige verschijnen, waar hem werd aangezegd, dat hij in het algemeen naar de hel verbannen was om daar in het algemeen gebraden te worden.

VIII.

De drie oude ridders van het blauwe bloed hadden een betrekkelijk eenvoudige taak vervuld. Men had hun de vraag voorgelegd, of het proces van Saccò en Vanzetti naar hun oordeel op onpartijdige wijze gevoerd was. Moest het aan hun hoogen leeftijd geweten worden of wel aan hun gebrek aan ervaring in strafzaken of mogelijk aan hun diep-

gewortelde bevooroordeeldheid, dat zij niet in staat waren geweest zich bij de hun voorgeschreven taak te bepalen, maar deze verward hadden met de vraag van de schuld of de onschuld van Sacco en Vanzetti? Hoe het ook zij, op deze laatste vraag was het hun niet mogelijk een beslissend antwoord te geven: daartoe ontbraken hun en de tijd en de bekwaamheid en de ondervinding en de geestesaanleg. Maar hun zelf-overschatting was oorzaak, dat zij het niet-temin beproefden en het gevolg daarvan was, dat zij tot vermoedens en gissingen hun toevlucht namen, zooals dat met iederen leek het geval zou zijn geweest, terwijl zij in hun onnoozelheid zelfs geen poging deden dit verborgen te houden.

Naar aanleiding van de verklaring van Madeiros maakten zij de volgende opmerking:

„Indien zijn zaak in behandeling mocht komen, zou zijn eigen bekentenis, ook wanneer zij ten volle geloof vond, niet toereikende zijn om daarop een vonnis wegens moord te bouwen."

Wat beteekende deze beschouwing? Wenschten de oude heeren in bedenking te geven, dat twee vogels in de hand beter waren dan één in de lucht?

Maar nog zonderlinger was hun opmerking, dat de verklaring van Gould werd „opgewogen" door die van Tootsie Toodles. Joe Randall was van meening dat in dit „opgewogen" de volledige stof van een blijspel besloten lag.

De beoordeeling van de bekentenis van Proctor was tot een proefsteen geworden van de eerlijkheid van de officiëele burgers van Massachusetts en het scheen inderdaad, dat een ieder een nieuwe methode had uitgevonden tot bemanteling van de waarheid. Ook de drie oude heeren van het blauwe bloed betoonden zich even listig als hun voorgangers. Zie hier hun punt van uitgang:

„De advocaten van de beschuldigden geven voor, dat de vraag en het antwoord in dier voege waren ingekleed, dat de jury daardoor onvermijdelijk op een dwaalspoor geleid werd."

Dit nu was een feit en deze vermelding daarvan een voor=beeld van de wijze, waarop de vaststelling van een feit tegelijkertijd een leugen kan zijn. Het heette, dat de advokaten hierin gemengd worden, die zich immers tot een herhaling van de bekentenis van Proctor bepaald hadden? En deze handigheid werd bekroond door:

„Wij meenen veilig te mogen aannemen, dat de jury met de beteekenis van eenvoudige Engelsche woorden vertrouwd was."

Het doet zonderling aan deze leiders van de Bostonsche wetenschap te hooren verzekeren, dat Proctor zich van een=voudige Engelsche woorden bediend had, terwijl Proctor zelf had toegegeven onduidelijke Engelsche woorden te hebben gebruikt en dat met het doel de jury te misleiden. Waarbij nog komt, dat de districtsprocureur en de rechter al het hunne hadden gedaan om het misverstand aan te kweeken en in die woorden een onjuiste beteekenis te leggen.

Voor Cornelia Thornwell was dit rapport de genadeslag. Voor altijd had zij haar levenslust ingeboet. Van den kant van een autohandelaar was zij op een zekere mate van voor=oordeel en bedrog voorbereid, maar in het geval van Lowell begaf haar zelfs deze troost: hij was haar gelijke in maat=schappelijken zin, een van de beste vertegenwoordigers van haar omgeving. Vele jaren achtereen had zij de openings=plechtigheid van den nieuwen cursus bijgewoond en daar zijn zwaar=op=de=handsche wijsheid aangehoord in de verzekerd=heid, dat hij een groot man was. Totdat hij hier op de proef gesteld werd en zij ontdekte, dat hij alle praatjes had aan=gehoord en zelfs het beruchte „stelsel" geslikt had.

Zij wist wat er gebeuren zou, wanneer zij zich onder haar bloedverwanten begaf en tegen „het rapport" te velde trok. Haar betrekkingen zouden haar bedroefd aanstaren en zeggen:

„Maar, lieve, Mr. Lowell zegt dat zij schuldig zijn!" En wanneer zij voet bij stuk hield, zouden zij daaraan toe=voegen: „Mr. Lowell heeft de zaak onderzocht. Hij heeft er

meer dan de helft van zijn vacantie aan besteed." En bovenal wist zij, dat zij zou moeten hooren: „Maar, moeder, eerst hebt u verlangd, dat Mr. Lowell zich er mee bemoeien zou en nu hebt u geen vrede met wat hij zegt!"

Het zou niet mogelijk zijn tegen dien stroom op te roeien. In New-York ontbrak het niet aan mannen en vrouwen, die in staat waren dat rapport te lezen en het te nemen voor wat het was: de geestelijke ineenstorting van een eertijds schitterende beschaving, maar in Boston was niemand tot oordeelen bevoegd en was Mr. Lowell de man, die voor allen dacht. Hij was een god, die neergedaald was van zijn troon en zijn machtig verstand gewijd had aan de belangen van twee arme drommels. Wie nu zijn uitspraak van de hand wees, maakte zich niet alleen aan heiligschennis, maar bovendien aan ondankbaarheid en onbeschaamdheid schuldig.

IX.

William G. Thompson had zich aan de zaak onttrokken. Hij was de zooveelste advocaat wiens pogingen schipbreuk hadden geleden en die meende in het belang van Sacco en Vanzetti te handelen, indien hij zich losmaakte van de zaak. Maar telkens was opnieuw gebleken, dat Sacco en Vanzetti zelven de oorzaak waren van den haat, die heel Boston vervulde. Men kon met zekerheid voorspellen, dat de nieuwe advocaat even gehaat zou zijn als zijn voorganger.

Overeenkomstig den raad van Cornelia wendde men zich tot een van de oudere leden van de balie en wel tot Mr. Arthur Dehon Hill. Met zijn zilvergrijze haren en zijn rozen-roode wangen, met zijn rustig zelfbewustzijn was hij als de belichaamde levenswijsheid. In zijn onaantastbaarheid dreef hij zelfs den spot met zijn eigen correctheid. Met dat al was hij trouw aan de beste overleveringen van Oud-Boston en daartoe behoorde ook de onwrikbare overtuiging, dat elke misdadiger, ook een anarchist, recht had op een onpartijdige behandeling en dat een advokaat te zijnen behoeve alles

behoorde te verrichten, waartoe de wet hem de vrijheid liet. Tot zijn niet geringe verbazing ontwaarde hij, dat een aantal menschen — en daardoor ook advokaten — zeer beslist de opvatting afkeurden, die hij huldigde bij zijn verdediging van deze vijanden der samenleving.

Hij aanvaardde zijn werk op Zaterdag den zesden Augus⸗tus en de nacht van Woensdag den tienden was voor de terechtstelling aangewezen, — inderdaad een zeer korte tijd⸗ruimte, waar het gold een ingewikkeld geval in zich op te nemen. Allereerst richtte hij tot den Gouverneur het ver⸗zoek den toegemeten tijd te verlengen en het antwoord daar⸗op bestond in een volkomen stilzwijgen. Vervolgens diende hij bij rechter Thayer een conclusie in, strekkende tot het uitschrijven van een nieuw geding in verband met een on⸗langs ontdekt bewijs en tevens op grond, dat het proces van Sacco en Vanzetti niet op onpartijdige wijze gevoerd was en de rechter blijk had gegeven van bevooroordeeldheid. Rechter Thayer vertoefde tijdelijk in Ogunquit en had de goedheid het golf⸗spel in den steek te laten en zich dien Maandag⸗morgen in het gerechtsgebouw van Dedham te vertoonen ter beoordeeling van de vraag, of rechter Thayer bij de leiding van het proces van Sacco en Vanzetti al dan niet de noodige onpartijdigheid betracht had.

Mr. Hill, reeds door ons genoemd, richtte zijn beroep tot den Edelachtbaren Mr. Sanderson, lid van den Hoogen Raad, en verzocht daarbij de zaak in de vergadering van dit lichaam aanhangig te maken. Er moest veel onderhandeld en ook veel gedraafd worden, want op den Zaterdag werden alle kantoren zonder uitzondering vroeg gesloten. Mr. Hill werd trouw bijgestaan door Elias Field en niet minder trouw door Michael Angelo Musmanno, een jong advokaat, die uit Pitts⸗burgh door eenige Italiaansche genootschappen gezonden was. Hij was ijverig en trouwhartig, daarbij Katholiek in het godsdienstige en behoudend in het staatkundige. Plotseling had hij een warme genegenheid opgevat voor de beide anar⸗chisten en nog steeds zocht hij naar een verklaring van den haat, dien gansch Boston hun toedroeg. Het waren drie span⸗

nende weken, die de jonge advocaat doorbracht, reizende en trekkende in Nieuw-Engeland en Canada, nu in auto's, dan in vliegmachines, altijd zoekende naar leden van den Hoogen Raad, „buiten-af".

Andere advokaten gaven hun raad ten beste, — sommigen heimelijk. Tot deze laatsten behoorde ook Henry Cabot Winters. Het gebeurde soms, dat hij Cornelia aan de telefoon riep:

„Moeder, ik zou er liever niet in gemoeid worden, maar ik wilde u toch even zeggen, dat u beter zult doen. . . ." — En hier volgde een even ingewikkeld als zaakkundig advies, dat natuurlijk dankbaar ter harte genomen werd.

Ook hoogleeraren van de rechtsgeleerde faculteit van Harvard verleenden hun medewerking en voor hen bestond geen enkele reden daarvan een geheim te maken. Zoo ontstond allengs een zekere spanning tusschen de mannen van de wet en die van de andere wetenschappen, tusschen Frankfurter en Lowell. Het was nu acht jaar geleden, dat een Joodsch hoogleeraar van Harvard, Laski genaamd, de vrouwen van stakende politie-agenten had toegesproken, terwijl Lowell aanstalten maakte de studenten van zijn universiteit als onderkruipers beschikbaar te stellen. Daarop verscheen van de hand van Frankfurter een boek, dat de verdediging van twee anarchisten bevatte, terwijl Lowell onvermoeid ijverde voor de terechtstelling van het oproerige paar. Zoo laat zich verklaren, dat Lowell zeer ongaarne een leerstoel van Harvard door een Jood bezet zag. Ongemerkt leidde de afkeer tot een openlijken oorlog, die nu en dan dreigde de perken van de academische betamelijkheid te overschrijden. Nog niet lang geleden had de groote Lowell den Jood een stevigen ribbenstoot toegediend in den vorm van een voorstel, waarbij het maximum werd bepaald van de Joodsche studenten, die aan de Harvard-universiteit zouden worden toegelaten. Tot dusver was een bepaling dienaangaande van kracht, die stilzwijgend werd toegepast en het voorstel beoogde slechts daaraan de noodige ruchtbaarheid te geven. Een van de argumenten, die daarbij werden

aangevoerd, luidde dat van de boeken, die uit de universiteits=bibliotheek ontvreemd werden, minstens één procent ten laste van de Joden kwam. Bij nader onderzoek bleek, dat één Joodsch student verzuimd had één geleend boek te rechter tijd terug te brengen.

Nu verschenen de Harvard=studenten om hun blauw=bloed=professor bij te staan. Zij besloten geen college=gelden te betalen, zoolang Frankfurter als hoogleeraar aan de Univer=siteit verbonden bleef. Het werd een aaneengesloten bewe=ging en onder degenen, die daaraan deelnamen, behoorden Mr. Ranney, de ons van elders reeds bekende waarnemende districts=procureur van Norfolk, die den Gouverneur in de Sacco=Vanzetti=zaak van advies gediend had, — alsmede Mr. Jozef Wiggin, die het verhoor in het Staats=huis had bijgewoond.

„Men kan daaruit opmaken," — had Henry Cabot Winters gezegd — „bij wie Fuller gewoon is zijn licht op te steken."

X.

In het hoofd=kwartier van het Sacco=Vanzetti=Comité ging het somtijds warm toe. De partijen kwamen met elkander in botsing en de radicalen jouwden de conservatieven uit.

„Nu ziet ge wat er van gekomen is! Dat hebt ge nu van uw gehoorzaamheid aan uw achtenswaardige advokaten! Ge hebt u muisstil gehouden en uw verwachtingen op de artike=len van de wet gebouwd en wat heeft het u opgeleverd? Wanneer ge naar ons geluisterd hadt en het binnenkomende geld aan een beroep op alle arbeiders besteed hadt, zouden wij nu een algemeene staking kunnen afkondigen en onze beide vrienden zouden gered zijn!"

Maar ook thans nog weigerden de conservatieven dit te erkennen. Mrs. Evans achtte het raadzaam in de beslissing van den Gouverneur te berusten, terwijl de communisten voorstelden ter wille van een staking een beroep op het gansche land te doen. Het was niet mogelijk tot overeen=

stemming te komen en intusschen gingen de minuten en de uren voorbij, die de slachtoffers nog te leven hadden.

Degenen die hun heil van samenscholingen en betoogingen verwachtten, begonnen hun geestverwanten te organiseeren en allen op te roepen, die gezind waren de gevaren te trotseeren. Tegen den namiddag van den aanstaanden Zondag werden massa-meetings op het gemeente-veld uitgeschreven. De socialisten en de communisten hadden elk hun spreekplaats en de hoofd-commissaris van politie, Michael J. Crowley, had beloofd tegenwoordig te zijn. Voor de eerste maal sinds Boston bestond, had de voltallige politie-macht, ter sterkte van twee-en-twintig-honderd man, nu dag-en-nacht-dienst. Alle verloven waren ingetrokken, van naburige steden was versterking in aantocht, de brandweermannen werden als rustbewaarders beëedigd en de konstabels van den Staat stonden gereed met gepantserde auto's, zoeklichten en gasbommen. En Betty, die van haar hart geen moordkuil maakte, vatte den toestand in deze woorden samen:

„De Staat heeft tien-duizend-leugens opgedischt en elke leugen heeft een knuppel en een geweer noodig voor haar bescherming."

Tusschen het gemeenteveld en het Stadspark strekte zich een exercitieveld uit, dat met oude olmboomen was afgezet en waar sinds menschenheugenis het vrije woord ongehinderd hoogtij gevierd had. De boomen waren genummerd en iederen Zondag-namiddag had een elk die het woord wenschte te voeren, het recht zich hier een boom te laten aanwijzen. Met een zeepkist tot tribune, kon een ieder zeggen wat hem lustte, tot een ieder die hem wenschte aan te hooren, zonder door iets of iemand gestoord te worden, uitgezonderd het stemgeluid van een anderen redenaar, die zich bij een anderen boom had opgesteld.

Maar nu had de regeering van Massachusetts de aansprakelijkheid voor tienduizend leugens op zich genomen en daarmede haar voortbestaan in de waagschaal gesteld en vóór alles moest zij dus vermijden dat die leugens voor de oogen van de burgerij onthuld werden. Onder den boom, dien de

socialisten in bruikleen hadden, stonden vrouwen met banieren, waarop de gevleugelde woorden prijkten die de rechtvaardige en oprechte en onbevangen rechter Thayer in een onvergetelijk oogenblik gebezigd had: „Hebt gij gezien hoe ik die anarchisten..." Men had het onnoodig geacht den volzin te voltooien, maar welbezien, werd de zaak er daarmee niet beter op, aangezien de menschelijke verbeelding hier volkomen vrij spel had met de invulling van de opengelaten plek. En juist die mogelijkheid dwong de overheid met haar knuppels en kogels gereed te staan.

XI.

Alfred Baker Lewis, de jonge ijverige secretaris van de Socialistische Partij, brandmerkte de beslissing van den Gouverneur, toen Michael J. Crowley zich door de opeengepakte menigte een weg tot hem baande en zijn vergunning verlangde te zien. De zwaargebouwde Iersch-Katholieke Mike was door de stakende politie-agenten eertijds als Mickey Revolver betiteld en met nóg onvriendelijker namen gedoopt door de boekverkoopers van Boston, wier tyran hij was. Want tot de vele plichten die een hoofdkommissaris van politie in deze vrome stad te vervullen heeft, behoort ook het toezicht op de boeken die het den vriend van de schoone letteren vrij staat te koopen. In den loop van de laatste twee jaren had Mike een zeventigtal van de meest bekende romans van den dag verboden, juist die welke een ontwikkelde man of vrouw zou wenschen te lezen.

En zoo zou het ook ditmaal gaan: wat de beschaafde burgerij belang inboezemde, moest voor haar verborgen blijven. Het Heilsleger mocht voortgaan zijn groote trom te roeren, maar alle verzet tegen een gerechtelijken moord werd met behulp van den gummi-stok, en als het zijn moest, van het vuurwapen onderdrukt.

„Wees zoo goed mij uw vergunning te laten zien", beval de hoofdkommissaris en toen de spreker het document te voorschijn had gebracht, voegde Mike hem toe:

„De vergunning is ingetrokken en de bijeenkomst is ver≈boden". En toen de jonge socialist een woord van protest waagde, zeide de man van het geweld: „Het is hier niet de plaats daarover te redetwisten". En hij herhaalde deze woor≈den eenige malen opdat iedere burger van Boston de volle beteekenis van het vergrijp mocht beseffen. — „Het is hier niet de plaats daarover te redetwisten". Dat kon slechts geduld worden in de vergaderzaal van het Staatshuis ten overstaan van academische dwingelanden die de kunst ver≈stonden het publiek in onwetendheid te laten aangaande de misgrepen die zij begingen.

„De vergadering moet ontbonden worden!" schreeuwde Mike tot de zestienduizend aanwezigen en de klabakken gingen tot den aanval over: „voor iedere leugen een knuppel of een kogel!"

„Komt bij onzen boom! Wij hebben een vergunning!" riepen de communisten en de menigte golfde daarheen en Mike daagde op en handelde op dezelfde wijze. Maar de communist bleek minder inschikkelijk dan de socialist. Hij beproefde aan het woord te blijven, totdat de politiemannen hem van zijn zeepkist trokken en naar den politie≈auto sleepten, die in de nabijheid stond te wachten. Nog drie personen werden gevangen genomen en onder hen bevond zich Edwin Holton James, van Concord, een neef van den romanschrijver, die zich als beoefenaar van de zielkunde niet minder roem verworven heeft.

Ja, Mr. K. James was een vasthoudend man en misschien had hij dit te danken aan de omstandigheid, dat zijn huis voorheen door Ralph Waldo Emerson bewoond was. Gedu≈rende den oorlog had hij in Duitschland vertoefd en daar van zijn meening over den Keizer geen geheim gemaakt. In de onderstelling dat zijn geestvermogens gekrenkt waren, hadden de Duitschers hem naar Holland gezonden, maar het was hem gelukt zichzelf in een vrachtschip opnieuw binnen te smokkelen. Ook nu liet hij zich den mond niet snoeren en het einde was, dat hij voor drie jaren in een vesting werd opgeborgen.

Nu was hij zoo onnoozel te denken dat een stuk van het Gemeenteveld hem rechtens toekwam en hij niet verplicht was zich te laten wegsleepen. Hij verzette zich tegen het geweld dat aan hem gepleegd werd en zelfs ging hij zoover, een van de hoogere politie=ambtenaren met de vlakke hand een slag in het aangezicht toe te brengen. In weerwil van zijn blauwe bloed en zijn geld, werd dit hem ingepeperd, zoodra hij zich met zijn tegenstander onder vier oogen in een cel bevond en het gerucht wil, dat een gebroken kaak=been hem gedurende geruimen tijd een gedwongen rust oplegde.

XII.

Wij begeven ons naar het gerechtsgebouw van Dedham met zijn ronden witten koepel en met de vensters die aan de patrijspoorten van een stoomboot doen denken. Wij treffen daar Arthur Dehon Hill, gewikkeld in een woorden=strijd met rechter Thayer. Wij herkennen hem aan zijn zilver=grijze haren en zijn rozeroode wangen, maar de humor die zijn woorden pleegt te kruiden, heeft plaats gemaakt voor een brandende verontwaardiging, nu hij tegenover een rechter staat die alle uitstel, dat het behoud van twee menschenlevens kan beteekenen, hardnekkig van de hand wijst. De advocaat noodigde den rechter uit zich te verplaatsen in het geval dat de volgelingen van Lenin zich van de regeering van Massachu=setts hadden meester gemaakt en zijn proces behandelden, zooals hij dat van zoovele anderen behandeld had. Hij zeide Web onomwonden, dat hij van den aanvang af niet berekend was geweest voor zijn taak. Hij herhaalde in de openbare zitting wat de Lowell=Commissie tegen hem had ingebracht. Kon een mensch zulke dingen aanhooren en zich daardoor niet getroffen voelen? Web antwoordde, dat de President van den Hoogen Raad hem bevolen had zijn vacantie te onder=breken en de ingediende conclusie te behandelen.

„En ik ben hier," — zeide Web met gedempte stem. Zijn gelaat was grauw, zijn handen beefden en zijn oogen ston=

den dof. Het gerechtsgebouw werd dien dag zorgvuldig bewaakt.

Er was een nieuw bewijs aan het licht gekomen. Een jonkman, Candido di Bona genaamd, had zich in de straat in South-Braintree bevonden toen de bandieten-auto voorbijreed en thans kwam hij in den voorgeschreven vorm verklaren dat noch Sacco, noch Vanzetti in dien auto had gezeten. Dit bewijs nu behoorde tot de soort die door de Lowell-Commissie als „louter bevestigend" was aangeduid: immers waren reeds een-en-dertig personen bereid bevonden diezelfde verklaring af te leggen, hetzij gedurende het proces, hetzij in een document van later dagteekening. Maar Web was niet gezind den twee-en-dertigsten getuige meer aandacht te schenken dan den een-en-dertigsten. Hij had zich nu eenmaal in het hoofd gezet, dat hij na het uitspreken van het vonnis met de zaak had afgedaan. Hiertegen werd door den advocaat aangevoerd, dat niets in staat was een beschuldigde van een wettig recht te berooven:

„Het is mijn stellige overtuiging dat, indien er een nieuw en belangrijk bewijs wordt overgelegd, de rechtbank de macht heeft het in overweging te nemen, ook na de uitspraak van het vonnis, zelfs tot het oogenblik waarop de veroordeelde in den stoel wordt vastgebonden. Ik weiger te gelooven dat de veroordeelde door de wet als dood beschouwd wordt."

Arthur K. Reading, procureur-generaal van den Staat Massachusetts, had van den Gouverneur de opdracht ontvangen, Mr. Hill in zijn omzwervingen niet uit het oog te verliezen en zorg te dragen, dat hij zijn doel niet bereikte. Aangenaam van voorkomen, schrander en goed rond, was Mr. Reading een gezworen vijand van alle Rooden en van alle medeplichtigen en handlangers van Rooden.

„Ik heb zooeven," — zeide hij, — „het zonderlingste pleidooi gehoord dat ik mij kan herinneren." — Tevens sprak hij zijn afschuw uit van „dezen aanval op een rechterlijk lichaam dat den diepsten eerbied verdient." En tegelijk verkondigde hij: „Onze regeering steunt ten alle tijde op de wet." — Maar al de eerbied dien dit heerschap voor de wet

en de rechtspraak koesterde, belette toch niet, dat zijn zakken gevuld waren met het geld dat hij het voorrecht had te ontvangen van onderscheiden lichamen, die door hun rechtsgeleerden raadsman, Arthur K. Reading, verwittigd waren dat de procureur-generaal, Arthur K. Reading zich vermoedelijk genoodzaakt zou zien hen gerechtelijk te vervolgen.

De Decimo Club was een vernuftige instelling, die haar lidmaatschap verkocht aan personen die hoopten spoedig rijk te worden, maar de eenigen, wien dit gelukte, waren de oprichters van de club en hun rechtsgeleerde raadsman. Enkele maanden geleden hadden zij Mr. Reading heimelijk een chèque van vijf-en-twintig-duizend dollars ter hand gesteld en onmiddellijk daarna had hij in een interview verzekerd, dat de Decimo-Club aan alle wettelijke eischen voldeed. Een soortgelijken dienst had hij bewezen aan de L.A.W. — een min of meer raadselachtige auto-zaak. Aan dergelijke kleine geschenken had hij reeds een bedrag van negentigduizend dollars geïnd en nauwelijks tien maanden na den dag waarop hij het leven van Sacco en Vanzetti geëischt had, zou hij door het Huis van Afgevaardigden getroffen worden met een votum dat hem dwong zijn ambt neder te leggen. Dit was het eerste geval van dien aard in de geschiedenis van den Staat Massachusetts. Het is een troostvolle gedachte, dat de beulen van de Rooden niet boven de wet staan.

XIII.

Intusschen had Cornelia Thornwell den arbeid hervat: het was haar niet mogelijk stil te zitten. Opnieuw wendde zij zich tot den Gouverneur en bepleitte een opschorting van de doodstraf, maar Fuller weigerde zich omtrent zijn voornemens uit te laten. Dag aan dag schelde zij haar vrienden en bloedverwanten op en verlangde van hen de belofte „iets te doen", maar niemand had een nauwkeurige voorstelling van dat „iets".

„Henry, houdt je het voor mogelijk, dat Fuller voornemens

zou zijn het vonnis te laten uitvoeren, terwijl de zaak nog hangende is?"

„Ik houd hem er niet te goed voor, moeder," — was het antwoord in de telefoon.

„Maar wat kan zijn bedoeling daarmee zijn?"

„Wel, moeder, het is een kostbare geschiedenis die zaak gaande te houden. Daar hebt u in de eerste plaats de militaire maatregelen. En daarbij is het een onberekenbaar nadeel voor de zaken. En ten slotte wordt de zaak voor Fuller en Lowell elken dag bedenkelijker."

„En zouden zij nu werkelijk meenen door een moord daaraan een einde te kunnen maken?"

„Ik vermoed, dat zij daarop rekenen en — naar ik vrees — terecht. U zult de beweging nooit in stand kunnen houden, wanneer de beide mannen dood zijn."

„Henry, je moet iets voor mij doen."

„Maar wat kan ik doen? Ik heb hoegenaamd geen invloed op Fuller. Ik rijd zelfs niet een auto van zijn merk . . ." — De groote advocaat dacht een oogenblik na en zeide toen: „Misschien is hij toegankelijk voor aandrang uit de groote wereld. U moet eens zien van Debora of van Alice gedaan te krijgen, dat zij hem en zijn vrouw te dineeren vragen. Wanneer u dat verlangt, wil ik graag van de partij zijn."

Gij hebt thans den drie-en-zeventig-jarigen leeftijd bereikt, Cornelia, en tot dusver hebt gij niet geweten hoe deze wereld geregeerd wordt. Er is een tijd geweest, toen de menschen met u deden wat gij thans met hen zult doen, maar in die dagen waart gij te zachtmoedig en te goed van vertrouwen om dit op te merken. Nu is de beurt aan u. Zoek de zwakke plek in de wapenrusting van dien auto-handelaar, die veertig millioenen tot zijn beschikking heeft, maar niet tot de aanzienlijke kringen behoort, — nog gezwegen van zijn Roomsche vrouw, — een verzwarende omstandigheid in Massachusetts. En nu, naar de telefoon en roep de hulp van uw dochters in. Zoo er nog een sprankje liefde voor u in haar hart leeft, zullen zij niets onbeproefd laten wat u van dienst kan zijn . . .

Het is maar al te waar, de auto=handelaar heeft zich in het openbaar zeer onvriendelijk uitgelaten over Rupert Alvin en hem „een omkooper in het groot" genoemd, maar dat is nu eenmaal de gewoonte in de politiek en in de voorname wereld gaat het heel anders toe. De auto=handelaar zal zonder twijfel begrijpen wat men van hem verlangt. Hij is een man van zaken en de oude waarheid: „Voor wat hoort wat" — kan hem niet onbekend zijn. Misschien laat het hem koud in een van de deftigste huizen van Nieuw=Engeland ontvangen te worden en zich naast de ongenaakbaarste grootheden neder te zetten. Maar hij heeft een vrouw, hij heeft kinderen die langzamerhand den huwbaren leeftijd naderen en ook de meest zelfvoldane millionnair is gedwongen eenige aandacht te schenken aan de wenschen en verlangens van zijn gezin.

Het mocht Cornelia gelukken haar wil door te drijven, — een gewoon verschijnsel in Boston, waar het dames van leef=tijd betrof die voet bij stuk houden. De officieele uitnoodiging werd door Debora Alvin tot Mr. en Mrs. Fuller gericht en door een chauffeur bezorgd in het zomer=verblijf van den Gouverneur in Rye Beach. Enkele uren later hield een auto stil vóór de deur van het paleis van Rupert Alvin en bracht het heugelijk bericht, dat de uitnoodiging aangenomen was. Nu zette Debora haar bemoeiingen voort en noodigde een half dozijn familie=leden en goede vrienden uit, die waardig waren in het geheim te worden genomen. Clara Scatterbridge verklaarde zich bereid te komen, — wie zou dit vóór enkele jaren mogelijk hebben geacht? Ook Alice Winters verscheen, in een gewaad van bleeke lavendel=kleur. Dank zij haar strengen leefregel had zij het tot een aanmerkelijke gewichts=vermindering gebracht en scheen zij het beeld van een teer=gevoelige en vergeestelijkte droefheid.

De Gouverneur en zijn vrouw stapten uit hun Packard=limousine, nieuwste model. Zij waren voorafgegaan door een auto, waarin zich een aantal strijdvaardige mannen bevond, terwijl een andere auto met denzelfden inhoud, de achter=hoede vormde. Sommigen hunner plaatsten zich bij de deur, anderen deden de ronde langs het huis en hielden een wakend

oog op de omgeving. Een ander, dien men naar zijn voorkomen en zijn optreden voor een gast had kunnen houden, hield de wacht bij den toegang tot het sousterrain. Het bleek, dat de overheid op alles bedacht was en dit te meer in een huis, waarvan de schoonmoeder in het voorste gelid van de Rooden stond. Het was alsof deze voorzorgen een bijzonderen smaak aan den maaltijd verleenden, ofschoon de gasten den schijn bewaarden daarvan onkundig te zijn.

De gastvrouw aan de eene en Alice aan de andere zijde, troonde de autohandelaar in een verrukking als nog nimmer zijn deel was geweest. Alice verhaalde hem van haar levenservaringen en haar bekentenissen hadden voor hem de volle bekoring van het nieuwe. Debora vertelde van haar ondervindingen in het weeshuis, dat onder haar leiding stond en Rupert had het over zijn huiskapel en over de ingenomenheid van een Engelschen bisschop met dit meesterwerk van kerkelijke bouwkunst. En onder dat alles geen woord over het bedroevende onderwerp dat nu reeds zoo langen tijd de kolommen van de dagbladen in beslag nam. Eerst tegen het einde van den verrukkelijken avond leidde Debora haar gewaardeerden gast ter zijde en maakte hem deelgenoot van haar bezorgdheid voor haar oude moeder. Zij hoopte niet onbescheiden te zijn wanneer zij den Gouverneur dringend verzocht het vonnis van de beide misdadigers nog enkele weken op te schorten en het beslissend einde van het proces af te wachten... De auto-handelaar antwoordde met een omzichtigheid die de sluwste staatsman hem niet verbeterd zou hebben. Hij miste het recht zich hierover met stelligheid uit te laten, aangezien de Raad het laatste woord in dezen had. Maar zuiver persoonlijk en streng vertrouwelijk gaf hij Mrs Alvin de verzekering dat hij alles zou doen wat in zijn vermogen was en onder het zegel van geheimhouding vergunde hij haar dit aan haar moeder mede te deelen... Toen de beproeving tot het verleden behoorde en Cornelia niet langer tot geheimhouding verplicht was, sprak zij met Joe en Betty over het geval, dat haar een staaltje toescheen van

de manier waarop de wereld geregeerd wordt. En Betty kon de opmerking niet weerhouden:

„Maar, grootje, u weet toch wat de oorzaak van den wereldoorlog geweest is? Niets anders dan een tekort aan beleefdheid van Koning Edward jegens zijn neef Keizer Wilhelm."

XIV.

Dien Maandagavond deponeerde rechter Thayer een conclusie waarin hij zich onbevoegd verklaarde in het huidige stadium van de Sacco=Vanzetti=zaak in te grijpen. Den daarop volgenden Dinsdagmorgen nam hij een andere beschikking waarin het verzoek om vernietiging en opschorting van het vonnis van de hand gewezen werd. Deze stukken werden door hem opgesteld in zijn woning die dag en nacht door twee politie=agenten bewaakt werd, terwijl een politie=agent hem volgde wanneer hij met zijn hond uit wandelen ging. In de toilet=kamer van een ondergrondsch station in New=York was een bom ontploft met het gevolg, dat het station vernield was en twee reizigers ernstig gewond waren. De vrienden van de wet en van de orde waren overtuigd, dat de geestverwanten van Sacco en Vanzetti dien aanslag op het geweten hadden, terwijl de vrienden van Sacco en Vanzetti even stellig overtuigd waren, dat hun tegenstanders de schul=digen waren. In het Staatshuis van Boston was in een van de lifts een pakket gevonden dat onverwijld aan de politie was uitgeleverd. Bij het onderzoek dat met alle voorzichtig=heid werd ingesteld, bleek de inhoud uit twee pond chocolade te bestaan.

De Edelachtbare Sanderson, lid van den Hoogen Raad, ver=klaarde niet gerechtigd te zijn tot de opening van een nieuw geding en hiermede was de mogelijkheid afgesneden de zaak in de voltallige vergadering aan de orde te stellen. Het was zooals Bart indertijd had opgemerkt: een ieder schoof de moeielijkheid van zich af en op den rug van een ander.

Hill en Field en Musmanno ijlden van de eene rechtbank

naar de andere, van de eene badplaats naar de andere, waar zij eenige kans hadden een lid van de rechterlijke macht aan te treffen. En zij werden op den voet gevolgd door den procureur-generaal Reading wiens zakken gevuld waren met het geld van de Decimo Club en de L. A. W. En daarachter een of twee auto's met een schare van verslaggevers, door de leveranciers van sensatie-berichten rijkelijk van het noodige reisgeld voorzien. Opnieuw drong Hill bij den Gouverneur op uitstel aan. De Gouverneur maakte bekend, dat hij niet geneigd was het verzoek in te willigen. Dit geschiedde Dinsdagnamiddag en de terechtstelling was op Woensdag-middernacht bepaald.

„Wat mag dat beteekenen, Debora?" — was de vraag die Cornelia in haar doodsangst door de telefoon tot haar dochter richtte.

„Ik weet het waarlijk niet, moeder, ik weet niets anders dan wat hij mij gezegd heeft. Hij zal er zeker zijn goede redenen voor hebben."

Er bleef dus niets anders over dan geduldig te wachten en zich onderwijl den tijd te korten met gissingen naar de slinksche beweegredenen van een auto-handelaar, die niet moede werd naar het Witte Huis te loeren.

Betty en Joe deden wanhopige pogingen ten einde de openbare meening wakker te schudden. De al te nauwgezette advocaten waren uitgeschakeld en de propaganda was nu het eerste en het laatste. Het Comité had een oproeping uitgevaardigd waarbij honderdduizend personen werden uitgenoodigd naar Boston te komen en aldus kracht bij te zetten aan het protest van Amerika tegen den gerechtelijken moord. Niet meer dan tweehonderd gaven daaraan gehoor. En welbezien, vermeerderden zij de verwarring. Niemand gaf zich de moeite hen te organiseeren of hen te werk te stellen. Het was niet mogelijk twee menschen te vinden die eenstemmig dachten over hetgeen behoorde gedaan te worden en ook het Comité vertoonde hetzelfde gebrek aan eensgezindheid.

In de New-Yorksche groep, en in het bijzonder onder de liberalen, waren velen van meening dat alleen van het dossier

van het Departement van Justitie eenig heil te verwachten was. Derhalve lieten zij de leus hooren: „Maak het dossier openbaar!" — Door enkele dagbladen werd die leus overgenomen. Maar dit programma stuitte op een hevig verzet van de zijde van de Italiaansche anarchisten. Was het te vreezen dat in dit dossier dingen gevonden werden die de Italiaansche anarchisten ongaarne in de dagbladen zouden lezen? De liberalen brachten het zoover, dat het Departement van Justitie beloofde het dossier ter beschikking van Gouverneur Fuller of van President Lowell te stellen, indien een van hen beiden een verlangen in dien zin kenbaar mocht maken. Maar deze grootmachten namen in dit opzicht dezelfde houding aan als de anarchisten en werden daarbij door dezelfde beweegredenen geleid. Er waren meer dingen in den klassenstrijd dan waarvan de liberalen in hun wijsbegeerte gedroomd hadden.

XV.

Er was één ding waaraan alle welgezinden konden medewerken en dat was een opschorting van het vonnis. In het socialistisch hoofdkwartier dat in Essex Street gevestigd was, zetelde een kleine groep die een programma had en daarbij een organisatie om het ten uitvoer te brengen. Er waren biljetten vervaardigd waarin op Gouverneur Fuller een beroep werd gedaan. Jonge mannen en vrouwen begaven zich daarmede op weg, maar in hetzelfde oogenblik toen zij het gebouw verlieten, werden zij door een troep politie-agenten overvallen die zich van de biljetten meester maakten en ze aan stukken scheurden. Het werk moest dus opnieuw verricht worden, hetgeen ditmaal in het geheim gebeurde. De betoogers begaven zich afzonderlijk naar de plaats van samenkomst en eerst daar brachten zij de biljetten te voorschijn.

In den namiddag van Dinsdag vertoonde een dertigtal betoogers zich vóór het Staatshuis, elk van hen met een

biljet waarop eenige toepasselijke woorden gedrukt stonden. Gedurende eenigen tijd liet de politie hen met rust en vergenoegde zij zich met het terugdringen van de menigte die zich aan de overzijde van de straat bevond. In Beacon Street tegenover het Staatshuis was een omrastering van prikkeldraad aangebracht die een voldoende ruimte vrij liet voor de betoogers en tevens voor de belangstellenden die van de onderscheiden leuzen kennis wenschten te nemen. Langzaam bewogen zij zich voort, zonder op iemand of iets te letten, een vorm van betooging, die voor de eerste maal in Broadway in New-York tijdens de kolenstaking van Colorado was toegepast en geruimen tijd later door de Bostonsche kiesrechtvrouwen was nagevolgd ter gelegenheid van het bezoek van President Wilson, toen Cornelia en Betty en Mrs. Henderson en haar dochter in verzekerde bewaring waren gebracht. Na dien was een bijzondere verordening uitgevaardigd met het doel aan dezen vorm van opstandigheid een einde te maken. Het betreffende artikel verbood alle „slenteren en drentelen" en in verband daarmede verlangden de kiesrecht-vrouwen „de vrijheid voor de vrijheid te drentelen".

Het was te betreuren dat zoovelen van de betoogers vreemdelingen en in het bijzonder Russen en Joden waren, — in elk geval lieden die zich niet in een buitengewone populariteit konden verheugen. Namen als Berkowitz en Borofsky, Dalewitz en Hurwitz riepen geen onvermengd aangename gewaarwordingen op bij de burgerij die ze in haar ochtendbladen ontmoette. Maar wanneer men om martelaars verlegen is, kan men niet al te kieskeurig zijn en er zijn nu eenmaal zekere volken die zich ten allen tijde met de leverantie van martelaars hebben bezig gehouden en in het bijzonder komt den Joden de eer toe de soort te hebben uitgevonden. Dit ter verklaring van het feit dat het ook ditmaal Berkowitz en Borofsky en Dalewitz en Hurwitz waren die liepen te lanterfanten tegenover het hooge steenen gebouw met zijn vergulden koepel. En met hen wandelden daar Alfred Baker Lewis de vertegenwoordiger van de socialisten, — voorts Harry J. Canter en Bertram Wolfe, namens de communisten,

en eindelijk Grace Hutchins als afgezant van Beacon Hill en de Golf.

De schildwacht hield het afgezette gedeelte van de straat vrij en uit de hoogte zag het standbeeld van Daniel Webster onbewogen op dit alles neder, desgelijks het ruiterstandbeeld van Generaal Hooker, bedekt met een laag kopergroen, hier en daar afgewisseld met hetgeen de vogels in hun vlucht op zijn kruin hebben laten vallen. Uit de vensters van het Staats-huis zagen de trawanten van Fuller uit de hoogte op de menigte neer, sommigen met verwenschingen en anderen met een kwinkslag. Er waren daarbij smokkelaars en medeplich-tigen van smokkelaars, dieven van het openbaar vermogen en hun helers, plunderaars op groote schaal die zich tot den prijs van millioenen straffeloosheid hadden verzekerd.

Aan de overzijde van Beacon Street verhief zich het Shaw-monument, opgericht ter eere van een aanzienlijk en be-schaafd aristocraat die zijn leven ten offer had gebracht aan de ontwikkeling van de negerslaven. Hier wandelden de politieagenten met den knuppel in de hand en de revolver in den gordel en blijkbaar wachtende op het commando dat de Bolsjewieken aan hun genade overleverde. Er waren ook oud-gedienden van het Amerikaansche Legioen die de menigte ophitsten tegen „de vervloekte Rooden". Maar de meesten hadden geen opwekking van noode. Hun brein was gevuld met den bekenden kost van de dagbladen en voor hen was de schuld van de beide anarchisten boven allen twijfel ver-heven.

Tegen vier uur in den namiddag was het aantal van de betoogers tot honderd-vijf-en-twintig gestegen en was de poli-tie van meening, dat er geen reden bestond dit cijfer te over-schrijden. Kapitein McDevitt kwam te voorschijn en las met luider stem het wetsartikel betreffende oproerige samen-scholingen. Volgens de letter van de wet hadden de beoefe-naars van de slenterkunst zeven minuten tijd om een goed heenkomen te zoeken. Toen zij hun wandeling voortzetten, werden negen-en-dertig van hen door de politie omsingeld en opgeborgen in een politie-auto die hen naar het politie-bureau

van Joy Street bracht, gevolgd door een joelende menigte die beurtelings „Slaat ze dood!" en „Hangt ze op!" schreeuwde.

Deze woorden hadden de waarde van een rechterlijke uitspraak, zooals trouwens de Staat Massachusetts ten allen tijde de wet hooggehouden heeft. Onwillekeurig denken wij hier aan het bekende woord van Lenin dat Betty Alvin met instemming placht aan te halen:

„De staat is een monopolie van geweld."

XVI.

En de alleen-bezitters van het geweld maakten aanstalten tot een machtsontwikkeling als nog nooit een Amerikaansche stad in vredestijd aanschouwd had. De oude Charlestown-gevangenis werd in een tuighuis veranderd. Het was een achthoekig gebouw van natuursteen, met baksteenen vleugels die met klimop begroeid waren. Op de muren stonden nu dozijnen machinegeweren opgesteld en een daaraan evenredige voorraad schietgerei, benevens zestien zoeklichten waarmede des nachts de omtrek verkend werd. Achthonderd politie-agenten, met geweer en bajonet gewapend, zetten de straten af die naar de gevangenis leidden, zoodat het verkeer tusschen de Gevangenis-brug en Rutherford Avenue stop gezet werd. Op de daken van de huizen die in de onmiddellijke nabijheid van de gevangenis stonden, waren schildwachten opgesteld. Brandweermannen waren aanwezig, met hoogen druk op de slangen, ten einde samenscholingen uiteen te jagen en ten slotte was er een voldoende hoeveelheid teer- en gasbommen, gasmaskers en pantservesten.

Voor de acht-honderd-een-en-tachtig bewoners van de gevangenis was die Woensdag een dag als alle andere dagen. Ook dien dag volbrachten zij hun gewonen ommegang met gekruiste armen en gesloten lippen. De schijn werd bewaard, alsof zij niets wisten van hetgeen gaande was, maar in den kerker verspreidden de geruchten zich niet langzamer dan elders. Alle gevangenen wisten dat het doodvonnis te middernacht voltrokken zou worden, tenzij de rechterlijke macht

of de Gouverneur ingrepen. Zij wisten dat achttien telegraaf-draden van de Western Union aan de officiers-kamer van de gevangenis waren aangesloten en de verslaggevers op het nieuws van de terechtstelling wachtten om het naar het uit-einde van de aarde te seinen. Te negen uur werden de lichten een voor een uitgedraaid, maar niemand dacht aan slaap.

In drie nauwe cellen, naast elkander, bevonden zich de drie veroordeelden, Sacco en Vanzetti en ook Madeiros, de Portugees wiens lot aan het hunne verbonden was. Sacco en Vanzetti waren beiden sinds eenigen tijd in een honger-staking en zagen er verwilderd en vermagerd uit. Niemand werd tot hun toegelaten, met uitzondering van hun advocaten en hun bloedverwanten. Een zuster van Vanzetti was reeds van Italië onderweg en indien het vonnis op den vastgestel-den tijd voltrokken werd, zou zij hem niet levend meer aan-treffen. De moeder en de zuster van Madeiros hadden zich aangemeld, — zoo ook Rosina Sacco, die voortdurend tracht-te haar man over te halen tot de onderteekening van eenige acte-stukken, die door de advocaten waren opgesteld. Maar hij was stijfhoofdiger dan ooit tevoren.

„Zij hebben mij nu al zeven jaren lang gemarteld en mij dunkt dat het nu lang genoeg is geweest."

Rosina viel in onmacht en moest worden weggedragen.

De journalisten merkten op, dat Sacco en Vanzetti zich niet als andere veroordeelde misdadigers gedroegen. Zij spraken niet meer dan het noodige met hun bewakers, noch zochten hun troost in het kaartspel. Zij zaten onbewegelijk en in gedachten verzonken en tuurden naar een plekje zonneschijn dat zich op den vloer afteekende en een laatste groet van de buitenwereld kon zijn. In den nacht, terwijl de zoeklichten naar alle kanten hun stralen richtten, zagen en hoorden zij hoegenaamd niets. Men had hun vergund hun boeken en papieren bij zich te behouden, ofschoon Vanzetti een betoog had opgesteld waarin hij Gouverneur Fuller een „moorde-naar" noemde. In de afscheidsbrieven, die zij schreven, sprak de verzekerdheid, dat de nakomelnigschap belang zou stel-len in hun leven en sterven.

XVII.

Dien ganschen dag renden en draafden de advocaten in het rond, terwijl de Gouverneur met zijn raadslieden overlegde. Tegelijkertijd vond een bijeenkomst plaats van zeven gewezen procureurs-generaal van den Staat, wier voorlichting hij had ingeroepen omtrent de vraag of de wet in dit geval een uitstel gedoogde. In de straten werden telkens weer onwilligen, met meer of minder hardhandigheid, naar de gevangenis gesleept. Die den vorigen dag gevangen waren genomen, werden zonder vorm van proces tot betaling van een boete veroordeeld. Sommigen weigerden hierin te berusten en gaven de voorkeur aan eenzame opsluiting. Anderen betaalden goedschiks en werden in vrijheid gesteld. Desverlangd konden zij deelnemen aan wat niet zonder reden de „dooden-marsch" genoemd werd.

Het was een buitengewone tijd voor de dagbladen, die alle geruchten en gissingen opnamen aangaande de gebeurtenissen die de naaste toekomst in haar schoot verborgen hield. Geen bijzonderheid bleef geheim van de maatregelen die de politie noodzakelijk achtte en daarnaast prijkten afbeeldingen van de cellen waarin de veroordeelden hun laatste levensdagen doorbrachten. Ook ontbrak het konterfeitsel niet van den beul die zich de vaardigheid had eigen gemaakt een electrischen stroom van tweeduizend volta's door een menschelijk lichaam te leiden. Het bleek dat hij van New-York overkwam en „per stuk" betaald werd. Voor de onderhavige karwei zou hij zeven-honderd-vijftig dollars ontvangen en men beweerde, dat hij misbruik maakte van de gelegenheid. De bevolking van Massachusetts had haar keuze op den bekwaamsten vakman gevestigd, maar meende daartegen recht op de gebruikelijke korting te hebben en dit te meer omdat men meende te weten, dat de Staat New-York den menschen-slachter hoogstens honderd-vijftig dollars per persoon betaalde.

Musmanno ging zijn cliënten opzoeken met het doel hun eenige stukken ter onderteekening voor te leggen. Het deed

hun goed hem bij zich te zien, als een levend bewijs van de menschelijke genegenheid die in deze zakelijke wereld nog niet geheel was uitgestorven. Als steeds, weigerde Sacco de onderteekening, terwijl Vanzetti geen bezwaar maakte en hoopte dat zijn handteekening hun beiden ten goede zou komen. Hij was verdiept in de lezing van „de Opkomst van de Amerikaansche Beschaving" — en kon de gedachte niet onderdrukken dat hij haar ondergang bijwoonde. Hij wist dat hij niet meer in staat zou zijn de lezing van die lijvige en zwaarwichtige boekdeelen ten einde te brengen en wenschte ze daarom zijn jongen advocaat ten geschenke te geven. Maar Musmanno kon zich hierbij niet neerleggen, omdat hij daarmee stilzwijgend erkend zou hebben, dat Vanzetti nog dienzelfden avond zou sterven. Zij konden het daarover niet eens worden en telkens weer kwam Sacco met zijn nuchteren humor daartusschen met een:

„Neem ze toch aan, Musmanno! Neem ze aan!"

Maar Musmanno nam ze niet aan. In allerijl diende hij opnieuw een verzoekschrift bij den Gouverneur in. De gevangenen begonnen te zingen: geen wet die hun dit beletten kon. Het een na het ander zongen zij de internationale liederen die hun geheugen voor deze dagen bewaard had. Het geluid drong niet tot de andere gevangenen door, maar de zoeklichten die in hun cel flitsten, hielden hen uit den slaap en van verre hoorden zij menschenstemmen, die niet moede werden te roepen: „Laat hen vrij! Laat hen vrij!"

Wat deed onze autohandelaar in die beslissende uren? Naar de meening van Betty was het hem uitsluitend om eigen voordeel en belang te doen, maar wellicht werd zij in dit geval verblind door den haat, den zij den man toedroeg. De eenvoudige waarheid was, dat hij het besluit had genomen, de terechtstelling dien nacht te doen plaats vinden. Intusschen waren sommige van zijn raadslieden de meening toegedaan, dat dit in dezen stand van zaken onmogelijk was. Arthur Hill pleitte drie uren achtereen voor den Raad van den Gouverneur. Tot het laatste halfuur aarzelde de weegschaal, nu naar deze, dan naar gene zijde...

Alle maatregelen waren getroffen. De zeildoek=bedekking was van den electrischen stoel verwijderd en men had met den stroom een proef genomen. De drie slachtoffers vingen het geluid van dit alles op. Nu werden zij in hun laatste kleedij gestoken: een hemd met korte mouwen, een broek met korte pijpen, opdat de electroden vrij spel zouden heb=ben. Omstreeks tien=uur=twintig vervoegde de gevangenis=directeur zich tot de verslaggevers met de tijding dat de Gouverneur de voltrekking van dit vonnis voor dien nacht had „afbesteld". Onmiddellijk werd het woord: „Uitstel" naar de vier windhoeken geseind. Maar vijf minuten later verscheen de directeur opnieuw, zichtbaar teleurgesteld, en meldde, dat de Gouverneur op zijn besluit was terugge=komen en de terechtstelling voor dienzelfden nacht om twaalf uur bevolen had.

De officieele getuigen, die uitdrukkelijk waren uitgenoo=digd en de eenige verslaggever, de man van de „Associated Press", die boven alle andere verslaggevers begunstigd was, maakten zich gereed het huis=van=den=dood binnen te gaan.

Daar kwam de directeur opnieuw toesnellen, — de klok wees elf=uur=zeven=en=twintig en de man was een bezwij=ming nabij: hij had opnieuw een onderhoud met den Gou=verneur gehad en de terechtstelling was voor de eerst=volgende twaalf dagen afgelast. De verslaggevers stormden op de telegraaftoestellen los in de hoop een ernstige ramp te voorkomen. Er zijn dagbladen in de groote wereldsteden, die op eigen hand een uitvoerige beschrijving samenstellen van gebeurtenissen die nog niet hebben plaats gevonden, maar elk oogenblik verwacht kunnen worden en men kon aannemen, dat er ook in New=York kranten zouden zijn die bezig waren de doodstijding af te drukken. Tot elken prijs moest verhinderd worden dat die exemplaren het publiek bereikten.

„De verijdelde terechtstelling", — dit was de vorm waarin de vrienden van de verdediging de voorvallen van dien avond vernamen. Voor een deel hadden zij elkander in het hoofd=kwartier bescheiden en de overigen kwamen te zamen in

een kerkgebouw achter het Staatshuis, dat goedgunstig tot hun beschikking gesteld was. Daar wachtten zij op het nieuws en stelden zich het ergste voor. Rosina Sacco zat daar drie uren, met een horloge in de hand. Toen eindelijk het bericht van uitstel kwam, viel zij in onmacht en moest in dien toestand naar een bevriende woning gebracht worden.

En in haar eenvoudig huisje op Beacon Hill zat Cornelia Thornwell bij de telefoon, zichzelve nauwelijks meester, maar toch in staat de stem van Debora te herkennen die tot haar zeide:

„Ik heb het u wel gezegd, moeder. En het zou beter geweest zijn wanneer u mij op mijn woord geloofd had: hij heeft den moed niet gehad ons te trotseeren."

HOOFDSTUK XXI.

Respijt-dagen.

I.

Sacco en Vanzetti waren den eersten Juli-dag van de gevangenis van Dedham overgebracht naar de „cellen van den dood". Toen de Gouverneur het eerste uitstel van dertig dagen bewilligd had ten einde de Lowell-Commissie de gelegenheid te geven haar werk te voltooien, werden zij in wat de Cherry-afdeeling van de gevangenis heette, ondergebracht. Op den 1sten Augustus, derhalve tien dagen vóór den laatst vastgestelden datum, betrokken zij opnieuw de cellen van den dood. En nu de Gouverneur wederom een uitstel, ditmaal van twaalf dagen, had toegestaan, brachten de regels van het huis mede, dat zij naar de Cherry-Hill-afdeeling terugkeerden.

„Wat een overlast!" — riep Sacco uit. — „Dat eeuwige verhuizen!"

Het was de zes-en-twintigste dag van zijn vasten en nauwelijks had hij de kracht op eigen beenen te staan. Maar hij weigerde alle hulp, — neen, hij wilde voor zichzelf zorgen. Het was een deerniswaardige optocht, met de bewakers aan zijn zijde en gereed hem te grijpen wanneer hij viel. Vanzetti schreed achter hem. Hij had zijn vasten onderbroken en een weinig kracht herwonnen. Nu gingen zij in den zonneschijn over het binnenplein van de gevangenis. Een glimp van de bloembedden langs hun weg, van den blauwen hemel boven hun hoofd, van de witte wolken die door den wind werden voortgedreven... En in de verte het geraas van de auto's aan gene zijde van de gevangenismuren....
Hier moesten zij enkele treden stijgen... Stil, Nick wil niet geholpen worden... Eindelijk lag hij op zijn krib in de cel. Gemarteld en verbijsterd... Toen zijn vrouw en zoon hem kwamen bezoeken, waren zijn gedachten aan het dwalen. Hij bevond zich in wat men een „blinde" cel noemde: een

stevige houten deur tegenover de gegrendelde ijzeren deur met een kijkgat ten dienste van den cipier.

Vanzetti bevond zich in een dergelijke cel en had aanvallen van woest verzet tegen de gerekte en onzinnige marteling. In den nacht sprak hij luid en hinderde daarmede de andere gevangenen. Het waren Italiaansche woorden die zij van hem opvingen en dit verklaart dat zij het geheel als „onsamenhangend" aanduidden. Ook sprak hij telkens weer van „de machine, de machine!" — waaronder zij den electrischen stoel verstonden. Geen hunner dacht daarbij aan het maatschappelijk stelsel dat in de gansche wereld de liefste verwachtingen van den mensch verijdelt en de harten en hoofden van millioenen vermorzelt. Toen men hem er op wees, dat hij anderen belette te slapen en dat, indien hij daarmede voortging, hij naar de bekleede cel gebracht zou worden, die men „de blauwe kamer" noemde, — maakte een woeste drift zich van hem meester en sleepte hij zijn krib en zijn tafel naar de deur van zijn cel en verzekerde zijn bewakers dat zij hem niet levend zouden verwijderen.

Cornelia hoorde hiervan en begaf zich in den vroegen morgen naar de gevangenis. Daar werd de toegang tot de cellen van den dood haar geweigerd. Alleen bloedverwanten en de advocaten werden daar toegelaten, — dit was een vaste wet, waarvan niet werd afgeweken. Daarop deelde men haar mede, dat Vanzetti „gevaarlijk" was, hetgeen zij lachend in twijfel trok: Bart was nooit gevaarlijk geweest voor wie het goed met hem meenden. Zij bood hun aan, den wildeman te temmen en dat zonder bekleede cel of dwangbuis. En de overheid, die alle schandaal wenschte te vermijden, ging op haar voorstel in en bracht haar naar de rij van de „blinde" cellen.

Er had met dien armen Bart een aanmerkelijke verandering plaats gegrepen sinds de dagen toen hij, ondanks zijn verlangen haar te zien, haar toch liet wachten totdat hij zijn gelaat en zijn handen van het kolengruis gereinigd had. Nu lag hij in een donkere ruimte en zijn voorkomen sprak van niets anders dan uitputting en moedeloosheid. Zijn

tanden en zijn haren waren uitgevallen en hij geleek een schim van wat hij eertijds geweest was. Hij schrikte op toen hij de vriendelijke stem van Cornelia hoorde, maar in het volgend oogenblik was hij genoodzaakt zich op zijn krib neder te leggen: een duizeling had hem plotseling bevangen.

Cornelia vroeg den cipier vergunning met Bart een poosje in de gang te zitten: zij was er zeker van, dat hij kalm zou blijven. De gevangene antwoordde, dat hij dit gaarne wilde beloven, maar dat hij niet te voorschijn durfde komen. En eerst toen zij zich verbonden had niet naar hem te zien, kwam hij tot haar. Zij zag hem in zijn oogen en glimlachte en begon toen te vertellen. Zij was vóór eenige dagen in Plymouth geweest en had daar een onderhoud gehad met een getuige, die Mussmanno haar had opgegeven. Zij waren intusschen verhuisd en het jongste kind groeide voorspoedig op... En zoo volgden nog vele nieuwtjes. Ook de tuin van Vincenzo kwam aan de beurt en de groente die zij daar geplukt hadden en de eigen=gemaakte wijn die aan het gisten was geslagen. Maar bovenal stelde Bart belang in het weder=varen van den jeugdigen Rupert Randall, — Betty's veel=belovenden zoon. Hij was nu twee jaar oud en een stoere knaap, altijd in beweging en onvermoeid in het praten. Hij had den zomer op het landgoed van zijn grootmoeder door=gebracht, zoodat zijn moeder zich onverdeeld aan de zaak van Sacco en Vanzetti had kunnen wijden. Wel had Betty zich stellig voorgenomen, dat haar kind in een proletarische omgeving zou opgroeien, maar het was in het warmst van den zomer en de hitte was ondragelijk in de kleine vertrekken van haar woning en wanneer zij dan dacht aan de koele ver=kwikkende bries daar buiten... Zoo was zij er toe gekomen den stamhouder toe te vertrouwen aan zijn grootouders en te dulden dat het kind door een staf van domestieken om=ringd werd en den verderfelijken invloed van een verfijnde weelde onderging. Maar Betty had de keus tusschen het behoud van één kind en het behoud van de gansche wereld en ten allen tijde hebben de hervormers zich voor een derge=lijke keuze geplaatst gezien.

Sinds eenigen tijd had Vanzetti de gewoonte aangenomen zijn gedachten op schrift te stellen en nu verzocht hij Cor=nelia het oog te willen laten gaan over het gereedliggende handschrift. Zij kon den gevangenis=directeur veilig de ver=zekering geven, dat hij den Gouverneur niet opnieuw voor een „moordenaar" had uitgemaakt, — een vrijpostigheid die heel Massachusetts op stelten had gezet. Toen hij Cornelia alle vellen die hij beschreven had, wilde overhandigen, maakte zij daartegen bezwaar, aangezien men daarin de stil=zwijgende erkentenis kon zien dat zijn dagen geteld waren. In den loop van hun gesprek ontwaarde zij zekere teekenen van beschroomdheid in zijn houding en eindelijk bekende hij iets geschreven te hebben waarover hij haar oordeel wenschte te vernemen, al ontveinsde hij zich niet de mogelijkheid dat zijn pennevrucht volkomen waardeloos zou blijken. En einde=lijk kwam het hooge woord er uit: het was een gedicht, en wel een gedicht op een nachtegaal. Cornelia stelde hem gerust en gaf hem de verzekering dat het gedicht niet volmaakt behoefde te zijn om op haar volle belangstelling te kunnen rekenen. En zij drong bij hem aan dat hij haar althans enkele regels zou voorlezen en toen hij aan haar verzoek gevolg had gegeven, was Cornelia diep onder den indruk, onder de ver=eenigde werking van de omgeving en dien „gevaarlijke", terwijl de cipier op eenigen afstand in de nabijheid stond en hen voortdurend in het oog hield.

II.

Twaalf respijt=dagen waren de verdediging toegestaan en in den loop van die twaalf dagen moest de wereld opnieuw worden opgevoed. Twaalf dagen voor de advocaten om acte=stukken op te maken, vol wets=artikelen en eindelooze aan=halingen. Twaalf dagen voor tochten met auto's en vlieg=tuigen, met het doel rechters machtig te worden en te bekee=ren en hun de overtuiging bij te brengen dat inmiddels bewijzen ontdekt waren, die de onschuld van de beide veroordeelden aantoonden. De rechters luisterden beleefd en geduldig, maar geen hunner die aan iets anders dan „prece=

denten" dacht, — nergens was iets te bespeuren van een verlangen naar genade en recht, zelfs niet van staatsmansbeleid en van alledaagsch gezond verstand.

„Wanneer niet een millioen man voor onze verdediging op de been kan worden gebracht, zijn wij verloren."

Dit was, nu twee of drie jaar geleden, de meening van Vanzetti geweest. De regeering van de Vereenigde Staten had een jaar noodig gehad om een millioen manschappen mobiel te maken en van het Sacco-Vanzetti-Comité verlangde men datzelfde in den tijd van twaalf dagen. Er werden oproepingen ontworpen en lange telegrammen verzonden en elken dag werden aanzienlijke geldsommen besteed. In honderden steden van Amerika en in alle hoofdsteden van de wereld werden meetings uitgeschreven en de kranten waren vol berichten van onlusten en staking. Maar de machthebbenden van het Staatshuis werden bij het vernemen van dit alles nog stijfhoofdiger. Zij zagen daarin niets anders dan Bolsjevisme en wisten daarop geen beter antwoord dan eenige duizenden geweren en bajonetten, mitsgaders een betamelijken voorraad gas-bommen en machine-geweren.

Het eenige waarvoor de heeren van het Staatshuis inderdaad bevreesd waren, was een algemeene staking. Dat was het wapen dat Ettor en Giovannitti het leven gered had en Sacco en Vanzetti denzelfden dienst zou kunnen bewijzen. De politie stond dag en nacht gereed om de eerste poging in dien zin te verijdelen. Twee Joden, bestuurders van den Hoeden-makers-Bond, zetten een werkstaking in het kleermakersvak van Boston op touw en onmiddellijk werden zij gevangen genomen onder voorgeven dat zij een bom-aanslag beraamden. Intusschen had de politie geen zweem van een bewijs tegen hen in handen, hetgeen zij dan ook lachende erkende, toen zij kort na de terechtstelling van Sacco en Vanzetti de beide Joden uit de voorloopige hechtenis ontsloeg. Tallooze spionnen waren overal bezig en brachten van uur tot uur bericht van hetgeen in het brandpunt van de opstandigheid gaande was. De heerschende klasse wachtte op de geringste gewelddaad, op de kleinste afwijking van de

martelaarsrol, het laatste woord van de verachtelijkheid in de oogen van hen die uitsluitend aan de macht van goud en staal gelooven.

De meest ontwikkelden onder de vrienden van de goede zaak beproefden de liberale beginselen in beweging te brengen. Zij organiseerden de gelijkgezinden en deden het eene beroep na het andere op den Gouverneur. Allen, wier taak op de eene of andere wijze met wetenschap of kunst in verband stond, werden aangezocht door hun handteekening van hun gezindheid te doen blijken. Het was inderdaad niet moeilijk deze lieden te bewegen hun afschuw uit te spreken van een rechts-bedeeling die menschen wier schuld aan rechtmatigen twijfel onderhevig was, zeven jaar lang vastghield op de pijnbank. Toen nu deze handteekeningen bijeenverzameld waren, wist men niet recht wat daarmede aan te vangen, totdat men eindelijk besloot de lange lijst aan de overheid van het Staatshuis te overhandigen.

Nog altijd maakte de autohandelaar aanspraak op een volkomen onpartijdigheid en kende hij geen grooter genoegen dan zijn bezoekers de verzekering te geven:

„Ik weet niet wat een anarchist is. Met zulke dingen heb ik mij nooit bezig gehouden."

Maar het ongeluk wilde dat een snuffelaar in Washington zijn banvloeken voor den dag haalde, de redevoeringen die hij in het Congres gehouden had. Daarin had hij zich onder meer hartstochtelijk verzet tegen de toelating van Victor Berger, het socialistisch Congres-lid en daarbij zijn medeleden opgeroepen tot een kruistocht tegen het landverraad, tot de uitroeiing van alle opstandigheid. Nadrukkelijk had hij zijn waarschuwende stem verheven tegen „het roode schuim" en „de afgezanten van de roode vlag" en ten slotte had hij alle goedgezinden bezworen op hun hoede te zijn tegen „het duivelsche plan tot ondermijning van de zedelijkheid van het volk".

Deze schoone woorden werden gesproken, kort vóórdat een duizend-tal mannen en vrouwen uit hun woning werden opgelicht en naar de gevangenissen van Boston gesleept.

III.

Sinds de dagen van den Burgeroorlog was het geweten van de Bostonsche burgers en burgeressen niet op een zoo ernstige proef gesteld. Er gebeurden zonderlinge dingen en opnieuw werd het oude Bijbelwoord bevestigd dat spreekt van „den geest die blaast waarheen hij wil". In de bescheiden woning van Cornelia Thornwell verscheen op zekeren dag de tweede zoon van James Scatterbridge, in de familie bekend als „Jozua van James". Hij zette zich neder en zag haar aan met zijn bleekblauwe, ernstige oogen en begon met een beschroomde stem waarin iets klonk van een verontschuldiging:

„Grootmoeder, ik geloof dat het mijn plicht is u te helpen."

„Er is genoeg te doen," — antwoordde Cornelia.

„Ik had gedacht een kleine geldsom te offeren en daarom ben ik gister-avond naar het hoofdkwartier van de verdediging gegaan waar ik voornemens was de helft van mijn vacantie-geld te storten. Terwijl ik daar was, kwamen drie Italiaansche werklieden binnen, met bestoven schoenen en gezwollen aderen op den rug van hun hand. Zij brachten meer dan vijftig dollars die zij op de karwei hadden ingezameld. Ik verstond geen woord van wat zij daarbij te zeggen hadden, maar ik deed mijn best op hun aangezicht te lezen en ik begreep dat dit geld hun voor hun vrouw en kinderen welkom geweest zou zijn. Toen schaamde ik mij over mijzelf. Ik voelde dat wij het veel te goed en te gemakkelijk in de wereld hebben. Ik gaf de laatste cent die ik bij mij had en nu kom ik u vragen wat ik doen moet."

„Er zijn veel schooljongens die in de vacantie werk zoeken, Jozua, en het gebeurt soms dat zij daar meer leeren dan in hun school."

„Ja, grootmoeder, dat was juist mijn plan. Maar in de eerste plaats dunkt mij dat ik u en Betty en Joe behoor te helpen. Ik heb Betty hooren zeggen, dat zij aanstaanden Zondag waarschijnlijk gevangen zal worden genomen en ik

houd het voor mijn plicht met haar mee te gaan. Wat denkt u daarvan?"

Zoo zag Cornelia zich voor nieuwe moeilijkheden in de familie geplaatst. Zij weigerde een oplossing aan de hand te doen, in de overweging dat een ieder in gewetenszaken zelf behoort te beslissen.

„Ik hoef je niet te zeggen! dat je vader het je hoogst kwalijk zal nemen."

„Dat weet ik. Hij raakt buiten zichzelf van woede, wanneer hij het over de Rooden heeft. Maar ik zou meenen, dat men nog niet tot de Rooden behoort wanneer men toegeeft, dat het niet aangaat menschen terecht te stellen wier schuld zoo twijfelachtig is. Maar het is mij niet mogelijk dat mijn vader aan het verstand te brengen. U zult het heel erg vinden, maar hij heeft gezegd, dat zij in elk geval moesten terecht gesteld worden."

„Ik heb dat al zooveel menschen hooren zeggen, Jozua. Het is bijna een fatsoenlijke zienswijze geworden in Boston. Het schijnt dat een lid van den Raad ze het eerst verkondigd heeft."

„Het gaat tegenwoordig bij ons thuis eigenaardig toe", vervolgde de jonkman. „Hebt u al gehoord van de plannen van Oom Abner? Hij is vast besloten in de Transcript een brief te laten plaatsen die over de zaak handelt, maar vader heeft oom Henry beloofd, dat te verhinderen, — natuurlijk om u te ontzien."

„Ik wist het al," zeide Cornelia, „en ik vind het heel vriendelijk van hem."

„Vader is niet te best over u te spreken, maar hij zou toch geen schandaal dulden. Hij heeft zijn maatregelen genomen, dat alle domestieken hem de brieven van oom Abner brengen, zoodat er geen enkele verzonden wordt. Toen oom Abner dit ontdekte, was er een geweldige ruzie en kon men hem door het huis hooren bulderen:

„Ben ik hier in een gevangenis of ben ik niet in de gevangenis? Dat zou ik eerst willen weten. Ben ik misschien

onder curateele? Wanneer ik dat niet ben, laat mij dan heengaan! Ik wil als vrij man sterven!"

Er was geen land met hem te bezeilen en vader had de grootste moeite hem te kalmeeren en een nieuwen aanval van beroerte te voorkomen. U zult het misschien niet willen gelooven, maar vader beloofde hem den brief voor den Transcript door te zenden. Het geval wilde dat hij een drukker vond, die de beide eerste bladzijden van het bewuste nummer nadrukte en den brief van oom Abner daarin opnam. Het was prachtig gelukt en ieder ander zou er in gevlogen zijn. Op den gewonen tijd ontving de oude heer het pasklaar gemaakte exemplaar en hij was daarmee zoo lekker als kip. Wel twintig maal heeft hij zijn brief gelezen en herlezen. Sommigen van zijn oude vrienden waren in het geheim en kwamen hem bezoeken en klopten hem op zijn schouder en beweerden, dat het een prachtstuk van een brief was en dat de quaestie met den Gouverneur nu voor goed afgedaan was. In den brief stond onder meer dat aan iederen boom een Bolsjewiek moest worden opgehangen en dat daarvoor geen vonnis van de rechtbank noodig was. Verder dat de Amerikaansche instellingen beveiligd moesten worden tegen het geweld van het Russische goud en van het Italiaansche dynamiet. Het was bijna even erg als sommige van de brieven die men in de dagbladen aantreft."

IV.

Ook wie het betwistbaar voorrecht van een artistieken aanleg bezaten, ondergingen de werking van „de zaak". Zij lazen de brieven van Vanzetti en herkenden in hem een broeder in den nood. Hij was een meester in het Engelsche proza geworden en zijn woord bereikte alle schrijvers van den huidigen dag en van de toekomende tijden. Zij meldden zich aan van verre en van nabij, bezield door het verlangen dat een groote geest nog vóór zijn dood erkend mocht worden.

In de eerste plaats noemen wij Arturo Giovannitti, land=genoot van Vanzetti en mede=slachtoffer van „de afgespro=ken zaak", een van hen op wie kapitein Proctor jacht gemaakt had in de dagen van zijn heerlijkheid," voordat zijn geweten hem begon te plagen. Meer dan een jaar had Giovannitti in de gevangenis van Salem doorgebracht en de herinnering daaraan leeft voort in zijn gedicht:

Een=twee=drie=vier: vier schreden en de muur.
Een=twee=drie=vier: vier schreden en de ijzeren deur.

Nu legde hij een ietwat langer weg af, tegenover het Staatshuis met den vergulden koepel, — een weg, die niet met voetstappen maar met minuten gemeten werd. Hij ging naar het Gemeenteveld, den tempel van het vrije woord, waarvan de olmboomen de zuilen waren.

„Broeders van den arbeid", — zoo begon hij en in hetzelfde oogenblik riep Mickey Revolver met luider stem:

„Ik beveel u uiteen te gaan. Ge hebt al genoeg gezegd!"

Maar de dichter voerde daartegen aan:

„Ik heb nog niets gezegd. Wacht totdat ik uitgesproken heb, eer ge iemand gevangen neemt."

„Dat is verzet tegen de gestelde macht!" — was het ant=woord van den hoofdkommissaris. — „Gij hebt te doen wat u bevolen is."

En de bereden politie stormde op de menigte in onder het roepen van:

„Doorloopen! Doorloopen!"

Wij herinneren ons John Dos Passos, schrijver van romans en tooneelstukken, een vruchtbare geest en een edelmoedig hart en daarbij overmoedig als een jonge stier. Hij was in Harvard opgeleid en hield de eer van zijn alma mater op.

„Gij hebt uw naam en daarmede den naam van de Univer=siteit aan een schandelijk document verbonden," — deze woorden stonden in een brief, dien hij President Lowell geschreven had. En aangezien geen enkel Bostonsch dagblad bereid was dien brief op te nemen, waagde hij zijn hoofd aan de gummistokken van de politie en zijn huid aan het ongedierte van het oude politiebureau van Joy Street.

„O, onvergetelijk Harvard, uw kweekelingen gaan op naar uw feest!"

Zoo zong George L. Teeple en in dien opgang werd hij gevangen genomen. De rechtbank legde hem een boete van vijftien dollars op omdat, zooals de rechter opmerkte, on=wetende vreemdelingen die de wet schonden, verontschul=digd konden worden, maar niet alzoo de man die zijn studie=jaren in Harvard had doorgebracht.

Thans Power Hapgood, de neef van Norman en van Hutchins. Zijn hoofd was niet van de soort die door de politie bewerkt pleegt te worden. Hij had de studie waarvoor anderen vier jaren noodig hadden, in drie jaren voltooid. Hij was een van de oprichters van de Hasty Pudding Club. Hij had deelgenomen aan den oorlog in den vreemde en was een van de weinige studenten die tot lid van het Herden=kings=genootschap van Harvard verkozen werden. Hij was een van die jonge Amerikanen die in een roman den indruk maken onwaarschijnlijk te zijn, onwerkelijk en met een bepaalde bedoeling geteekend. Toen hij nog zeer jong was, had hij door het land gezworven, totdat hij werk vond in een steenkolenmijn en de leider van den linker vleugel werd. Nu kwam hij de meening verkondigen die hij omtrent President Lowell koesterde en die meening was van dien aard, dat hij in het Zenuwlijders=Hospitaal werd opgesloten.

Heywood Broun streed denzelfden strijd in New=York, als medewerker van de World, op een salaris van vier=honderd=vijftig dollars per week. In zijn jonge jaren was Broun weg=gejaagd van Harvard en vermoedelijk heeft dit voorval zijn neiging tot oneerbiedigheid bevorderd.

„Van dezen dag af," — zoo schreef hij, — „zal de instelling die wij voorheen Harvard genoemd hebben, bekend zijn onder den naam van „het Huis van den Beul".

Het eerste artikel werd in de World opgenomen, maar toen de hoofdredacteur weigerde de volgende artikelen te plaatsen, kondigde Broun een „duurzame staking" af, het=geen een geweldige opschudding in de letterkundige wereld teweegbracht.

Er kwamen ook die geen andere school dan die van het leven bezocht hadden. De meesten hunner droegen namen die op de lezers van de Bostonsche dagbladen een niet on= verdeeld aangenamen indruk maakten. Onder hen bevonden zich kleermakersgezellen, die hun werk in den steek hadden gelaten en hun spaarpenningen besteedden aan een reisje naar Boston, waar zij — zoo niet hun hoofd — dan toch hun schedel op het spel kwamen zetten. Voorts waren daarbij ook matrozen van de haven, metaalbewerkers, barbiers, bak= kers en kellners en ten slotte dichters en schrijvers, die zich= zelven hadden opgevoed en dus in staat waren de ziel van Vanzetti te begrijpen.

Daar was Michael Gold, een jonge Jood uit de achterbuurt van New=York, die reeds vóór zijn twintigste jaar als verslag= gever aan een Bostonsche krant verbonden was geweest en, nu ongeveer elf jaren geleden, deel had uitgemaakt van de eerewacht die Galleani op zijn tocht naar de staking van Plymouth vergezeld had.

Mike was nu tooneel=schrijver en uitgever van de „Nieuwe Gelederen", maar wenschte nog steeds niet als intellectueel beschouwd te worden. Hij was en bleef een „arbeider" en daarom kleedde hij zich in khaki, hetgeen de Bostonsche burgerij niet weinig verbaasde. Bij zijn zwerftochten door de stad trof hem bovenal het schouwspel van een stad die door de werking van de vrees den waanzin nabij was. Hij luisterde naar de ontboezemingen van welbespraakte handelsbedien= den en gewezen voet=bal=helden van Harvard, die naar een gelegenheid verlangden de Rooden toe te takelen. Hij luister= de naar auto=chauffeurs, wier wijsheid zich beperkte tot het= geen zij in kapitalistische dagbladen gelezen of wel van anderen vernomen hadden, die op hun beurt hun meening uit een kapitalistisch orgaan putten. In den namiddag van de gelaste en afgelaste terechtstelling nam hij deel aan den doodenmarsch tegenover het Staatshuis en dezelfde hard= handige klabakken die de dichteres Dorothy Parker onder handen namen, behandelden Mike Gold den tooneelschrijver

en sleepten beiden naar het politie=bureau in de straat die ten onrechte Joy Street heet.

„Hang ze op! Hang de anarchisten op!" tierde het wel=gekleede gepeupel en Mike die de levensgeschiedenis van John Brown geschreven had, zag in zijn verbeelding den geest van William Lloyd Garrison langs de straat schrijden met een touw om het lichaam en gevolgd door een joelende menigte die in koor schreeuwde:

„Weg met de afschaffing van de slavernij!"

Van de Bostonsche kooplieden uit dien ouden tijd kan men sommigen als de voorgangers van onze hedendaagsche drank=smokkelaars beschouwen. Toen werd het „zwarte ivoor" uit Afrika binnengesmokkeld, de negerslaven wier arbeid in Louisiana in suiker werd omgezet. En die suiker werd naar Nieuw=Engeland gebracht en daar tot rum ver=stookt, die naar Afrika werd uitgevoerd om tegen een nieuwen voorraad van menschelijke kracht te worden inge=ruild. De achter=kleinzonen van die kooplieden droegen nog altijd dezelfde namen en vertoonden in hun voorkomen een verrassende gelijkenis met hun voorvaderen. Van de kusten van de Middellandsche en de Oost=Zee hadden zij honderd=duizenden blanke negers aangevoerd voor de bediening van hun stoom= en electrische werktuigen, zooals zij voor de exploitatie van dien nieuwerwetschen slavenarbeid een ontzagwekkend stelsel hadden opgebouwd. Deze nieuwe meesters hadden een zekeren trap van beschaving bereikt en waren bereid belangeloos werk te bevorderen en hun vrou=wen in de beoefening van de liefdadigheid te steunen. Maar tegelijkertijd zagen zij deels met minachting, deels met vrees op die vreemde horden neder en dachten met schrik aan den dag waarop zij hun de gehoorzaamheid zouden opzeggen. Wie hen daartoe aanspoorde, beging de onvergefelijkste misdaad die in Nieuw=Engeland bedreven kon worden. De voorstanders van de afschaffing van de slavernij waren als voorwerp van den haat van de heerschende klasse door het roode schuim van den huidigen dag vervangen.

Zoo kwam het dat Boston in een toestand verkeerde die

een bedenkelijke gelijkenis met den staat van beleg ver=toonde. Het scheen bijna dat de detectives, wier taak het was de vreemdelingen in het oog te houden, die vreemde=lingen in aantal overtroffen. Ieder die een baard droeg of eenigszins donker van uiterlijk was, liep gevaar in de straat staande gehouden en uitgenoodigd te worden zich omtrent zijn levensomstandigheden nader te verklaren. Een loop=jongen die een zak meel vervoerde, werd gedwongen zijn last aan een scheikundig onderzoek te onderwerpen. Helen Black en Ann Washington, de laatste een afstammeling van den stichter van haar vaderland, werden gevangen genomen, naar het politiebureau gebracht en daar in verhoor genomen, alles onder voorgeven dat zij „iets New=Yorksch over zich" hadden. Er kwamen zes Italianen aangereden in een auto en twee van hen hadden blijkbaar behoefte aan een behande=ling van den barbier, waaruit volgde dat zij van bommen werpen verdacht werden.

Het spreekt vanzelf dat Joe Randall gebrandmerkt was. Het feit dat hij artikelen in kranten schreef en verslag=geverswerk verrichtte, maakte hem nog gevaarlijker dan de andere Bolsjewisten. Detectives volgden hem op den voet, in het koffiehuis en in den barbierswinkel, overal waar hij ging of stond. Hij maakte het hun lastig door gesprekken met hen aan te knoopen, hetgeen zij als strijdig met hun beroepsplicht beschouwden. Telkens weer werden zij door anderen vervangen, maar Joe beweerde, dat men de nieuwe=lingen onmiddellijk aan hun onbeduidend en onwijs voor=komen kon herkennen: er bestond geen ander beroep dat menschen van zoo geringe ontwikkeling in staat stelde zich behoorlijk gekleed en gevoed in de wereld te bewegen. Niets vermakelijker dan deze namaaksels van menschen aan het werk te zien en getuige te zijn van hun optreden in een wereld, waarvan het samenstel volstrekt boven hun bevat=ting ging. Zonder overdrijving kan men beweren, dat hun doen en laten menigmaal aan een operette deed denken. Ruth Hale, de vrouw van Heywood Broun, kwam naar Boston, in de dagen toen de overspanning haar hoogste

punt bereikt had. Twee speurhonden van de stadspolitie brachten den nacht in een Ford=auto door, die in Hanover Street tegenover het hoofdkwartier van de verdediging was opgesteld. Dien volgenden morgen vroeg een verslaggever hen wat zij daar hadden uitgevoerd en hun antwoord was:

„Wij waren gewaarschuwd dat er een bom=aanslag in de maak was en wij hebben geduldig op de uitvoering gewacht."

Bij navraag bleek, dat de verdachten „twee vrouwen van New=York", Ruth Hale en Dorothy Parker waren.

VI.

Op Donderdag, den 11den, werd door Rechter Sanderson van den Hoogen Raad advies uitgebracht ter zake van de ingediende conclusies en tegelijkertijd liet Web Thayer zich ter wille van den schijn overhalen, een bezwaarschrift tegen zijn beschikkingen in behandeling te nemen. Van die zijde bestond dus een dubbele kans op een gunstigen keer: Massachusetts was iets meer dan tevoren geneigd de rechten van twee arme drommels te eerbiedigen. De President van het Gerechtshof was ziek en Crosby bevond zich in Europa, Sanderson bleef buiten stemming waar het zijn eigen beslis=sing betrof, zoodat de overblijvenden waren Braley, Wait, Carroll en Pierce, van wie Braley als de oudste in jaren de aangewezen voorzitter was. Hij belegde een bijzondere zitting voor den aanstaanden Dinsdag, bestemd voor het pleidooi van de advocaten.

Opnieuw ontwaakte de hoop in het hart van alle vrienden van orde en wet. Het was duidelijk, dat de heerschende groep tot bezinning kwam. De machthebbenden beseften welk een vergissing zij op het punt stonden te begaan en zochten een aannemelijken uitweg. Nu was het zaak de hoofden koel te houden en alles te vermijden wat de openbare meening zou kunnen prikkelen en den terugtocht voor de rechters be=moeielijken. Bedwingt alle uitingen van uw drift en laat de radicalen van New=York zoomin in de straat als in de pers aan het woord komen. En bovenal, wacht u voor wanordelijk=

heden in uw samenkomsten tegenover het Staatshuis, aldus betoogden de mannen van het fatsoen.

Was er inderdaad een kans ten goede? Of bestond zij uit=sluitend in de verbeelding van de leiders wier belang daar=mede gediend was? Quincy Thornwell bracht zijn tante Cornelia een bezoek en verhaalde haar van de geruchten die in omloop waren: de Gouverneur had met Dien=en=dien gesproken en dit=en=dat gezegd. En wat meer dan dit beteekende: Mr. Lowell vertoonde verschijnselen van toe=nadering en deed pogingen tot zelfverdediging, voor het eerst in de vele jaren van zijn leven. Een lid van de „midden=partij" had een onderhoud met hem gehad dat tot twee uur in den morgen geduurd had en waarin hij zich de moeite gegeven had zijn houding te verklaren. Het geval bleek hem zoodanig te vervullen dat hij — in nacht=toilet — zijn bezoeker tot de onderste trede van de trap vergezeld had. Quincy Thornwell maakte zich niet weinig vroolijk over het tafreel en dreef den spot met de ontsteltenis van de kuische nimfen van den huize.

De hooggeleerden gaven eindelijk teekenen van mensche=lijk medegevoel. De vrouw van Braley, den voorzittenden rechter, telefoneerde Mrs. Jessica Henderson, die haar tot twee malen had opgescheld:

„Wees niet bezorgd, lieve, ik verzeker je dat alles terecht komt. Zij zullen het niet tot een terechtstelling laten komen. Je kunt er zeker van zijn dat zij de eene of andere oplossing zullen vinden. Mijn man gelooft niet dat de doodstraf zal worden uitgevoerd."

Wat kan de beteekenis hiervan geweest zijn? Was het de toeleg van die oude heeren met die vrouw een loopje te nemen om haar een weinig op te beuren en den vrede in het gezin te bewaren? Of was het hun bedoeling langs dien weg de verdediging in slaap te sussen en de opwinding van die beslissende dagen te breken? Het is niet mogelijk die vragen met stelligheid te beantwoorden.

VII.

In het Sacco=Vanzetti=Comité heerschte nog steeds de=zelfde tweedracht tusschen hen die met overleg wenschten te handelen en de anderen wien het vóór alles om de propa=ganda te doen was. Advocaten en hoogleeraren hielden niet op te telefoneeren of kwamen persoonlijk hun zienswijze bepleiten.

„Vergeet niet dat wij hier in Boston zijn en houdt de heethoofden van New=York buiten de zaak."

Maar evenmin als de dagbladen van Boston lieten de burgers van New=York zich het zwijgen opleggen en reeds was een gezantschap onderweg, in elke achtenswaardige stad die zij doortrokken, met verwenschingen begroet. Zij maak=ten de reis in sport=auto's met een behoorlijken voorraad van gesmokkelden drank. De vrouwen waren als mannen gekleed en de mannen waren zonder hoed en zonder das. Een van de reisgenooten bracht een klein=model=schrijf=machine mede en toen hij in het hoofdkwartier geen ruimte daarvoor vond, zette hij zich op het trottoir vóór Hotel Bellevue neder en begon daar brieven te schrijven die aan Sacco en Vanzetti gericht waren. Onnoodig te vermelden dat zijn beeltenis in de dagbladen werd opgenomen. Niet minder opgang maakte een jonkman, die het voornemen uitte naar de gevangenis van Dedham op te trekken en Sacco en Vanzetti in vrijheid te stellen. Tot zijn teleur=stelling moest hij vernemen, dat zijn terreinkaarten onbruik=baar waren.

Dit waren de oppervlakkige indrukken van den overval, voor allen duidelijk en begrijpelijk. Maar daaronder lagen elementen die minder toegankelijk waren voor Bostonsche journalisten en minder vermakelijk voor hun lezers. Er leefde een ziel in de betooging, een gemeenschappelijk gevoel dat alle deelnemers meesleepte, mannen en vrouwen, oud en jong, rijk en arm, geleerd en onwetend, een gewaarwording van sprakelooze wanhoop, van verbijsterende machteloos=heid in het aangezicht van een ontzettende ramp, een haat

die alle denken verbitterde en gericht was tegen een geslacht dat zijn begeerigheid onder een mom van schijnheiligheid verborg, zelfgenoegzaam en minzaam en verraderlijk, be=schaafd en betamelijk en verderfelijk.

Slechts weinigen van deze betoogers bezaten eenige vaar=digheid in deze richting en van een onderlingen band tusschen hen was weinig te bespeuren. Het kon schijnen dat zij geen bijzondere voorkeur hadden voor hetgeen zij thans bezig waren te verrichten en men kon het een enkelen aanzien dat hij zich bewust was een dwaas figuur te maken, zonder daarmede iets te bereiken.

Hun komst had geen andere reden dan dat de Amerikaan=sche arbeiders geweigerd hadden zich de zaak aan te trekken. Vanzetti had den opmarsch van een millioen arbeiders verlangd en het millioen arbeiders had daarop met een veelbeteekenend stilzwijgen geantwoord. De meesten hunner hadden vrede met den dood van Vanzetti, mits de voorspoed van Amerika zijn zegetocht ongestoord vervolgde. Zij waren bereid Moloch dit offer te brengen, zooals de vaders en moeders in Carthago bereid waren hun jong=geborenen in de rood=gloeiende armen van de godheid te leggen, opdat Carthago mocht bloeien. In plaats van het millioen arbeiders kwamen één= of twee=honderd dichters en schilders, droomers en aanbidders van de schoonheid op=dagen, zwervers en avonturiers en hoe de onberispelijke en hartelooze burgerij hen mocht willen noemen, een armzalig gering troepje van lieden die het hoofd tegen het ijzeren bolwerk van het Amerikaansche kapitalisme te pletter liepen, dat met zijn machinegeweren en gifgasbommen, zijn politie in de voorhoede en zijn leger en vloot in de reserve al te gemakkelijk spel met hen had.

Voor elken droomer die zich had opgemaakt, waren er duizenden die thuis gebleven waren, vastgehouden door armoede of beschroomdheid, steeds levende in een verlam=mend gevoel van onzekerheid en zuchtende in een gevangen=schap, pijnlijker nog dan die van Sacco en Vanzetti. Zij schreven brieven, maar wisten niet of deze hun bestemming

bereikten. Zij zonden telegrammen, maar het was als het schieten van pijlen in de duisternis. Zij waren niet in staat eenig nieuws van beteekenis machtig te worden en het bleef bij de eene of andere onbeduidende gebeurtenis die in de dagbladen vermeld was. Geen meening, geen richtsnoer, geen licht. De radio bracht zijn onnoozele wanklanken, maar het gewichtigste voorval in de Amerikaansche geschiedenis van de laatste tijden vermocht geen oogenblik de aandacht te boeien.

VIII.

De Zondag naderde en de vraag drong zich op naar het voornemen van het Comité. Zou men opnieuw een meeting uitschrijven of zou men den raad van de advocaten opvolgen en geduld oefenen? De eindelooze vertoogen ontaardden in hevige twisten. Totdat de communisten den leden van het Comité het verwijt in het aangezicht slingerden:

„Beeldt gij u in, een bijzonder recht op Sacco en Vanzetti te hebben? Al wat gij verlangt, is hun asch in een urn te bergen en die op uw schoorsteenmantel te plaatsen."

Sommigen waren besloten in elk geval, met of zonder het Comité, met of zonder de politie, op het Gemeenteveld het woord te voeren. De Socialistische Arbeiders-Partij bezat een vergunning die nog niet ingetrokken was en de verdedigers van Sacco en Vanzetti zouden zich daarvan bedienen. Aldus was aangekondigd en al wie eenige geneigdheid voelde voor het martelaarschap, wijdde zich aan de vervaardiging van biljetten, die onder de kleeding verborgen konden worden. Betty en Joe hadden geweigerd hun familie omtrent hun voornemens in te lichten en zoo geschiedde het, dat Debora in haar volle majesteit op het Gemeenteveld verscheen en zich onder de menigte mengde, in een toestand van opwinding, die zich in het beven van haar handen verried. Wanneer de proef op de som genomen werd, had zij haar dochter nog altijd hartelijk lief, in weerwil van de harde woorden die in den elf-jarigen strijd gewisseld waren. Men kon hierin een

oude overlevering van Boston terugvinden. Het geweten was en bleef toch het geweten en wie die inwendige stem gehoorzaamde, kon ten slotte op den eerbied rekenen van allen die op hunne wijze naar hun geweten luisterden. Toen het kleine troepje blanke mannen en vrouwen te midden van gewapende booswichten voortschreed, had Debora dezelfde gewaarwordingen die in de ziel van een Romeinsche matrone moeten zijn omgegaan bij den aanblik van haar christenkinderen die zich in de arena tusschen de leeuwen bevonden.

De politie had orders alle samenscholingen uiteen te jagen, geen redevoeringen toe te laten, maar zoo weinig mogelijk arrestaties te verrichten, — kortom geen martelaars te maken en in het bijzonder niet onder de gezeten burgerij.

Het moet een zonderlinge ervaring geweest zijn voor jonge vrouwen die tot dusver een leven van weelde geleid hadden. Zij zagen zich gedwongen de bevelen van bereden politiemannen op te volgen, haar vlaggen werden haar afgenomen en haar armen bont en blauw geknepen. En voortdurend klonk haar het: „Doorloopen! Doorloopen!" — tegen. Waren dit de verkeers-agenten die hen bij name kenden en hun zoo vaak bij het oversteken van de straten behulpzaam waren geweest? Of waren het de detectives die over de huwelijks-geschenken in deftige huizen een wakend oog lieten gaan?

De Socialistische Arbeiders-Partij bedacht zich te elfder ure en weigerde haar vergunning af te staan en dientengevolge zouden de sprekers met rebellen gelijk gesteld worden. Elk bracht zijn zeep-kistje mede, dat evenwel niet lang in zijn bezit bleef, maar in naam van de overheid verbrijzeld werd. Twee jonge martelaren gaven aan een plotselinge opwelling gehoor en stelden hun rug ter beschikking van Joe Randall. Hij besteeg het wankel voetstuk en begon:

„Burgers van Massachusetts, wij zijn hier bijeen gekomen om voor het onvervreemdbaar recht van het vrije woord te getuigen . . ."

En verder bracht Joe het dien dag niet. Hij werd in de rede gevallen door drie stoere politie-agenten, die hem bij

zijn armen grepen, van zijn tribune omlaag trokken en daar=na wegbrachten.

Er was één tegemoetkoming die Joe zijn aangehuwde grootmoeder niet had kunnen weigeren: hij had haar be=loofd zich niet te verzetten en zorg te dragen dat zijn schedel ongedeerd bleef. Eerst toen hij Beacon Street bereikt had, doorzag hij de listige streek waarvan hij het slachtoffer was. De drie klabakken duwden hem vooruit en voegden hem daarbij toe:

„Houd er den gang in, jongmensch, en loop door."

„Wat wilt ge daarmee zeggen? Ben ik dan niet uw gevan=gene?"

„Er wordt niets anders van u verlangd dan dat ge in beweging blijft. Waartoe zou het dienen uzelf in ongelegen=heid te brengen?"

Maar toen hij beproefde rechts=om=keert te maken, werd hem dit kortweg belet. Het was duidelijk, dat zij geen geweld tegen hem wilden gebruiken en volstonden met hem den weg te versperren en den terugkeer naar het Gemeenteveld on=mogelijk te maken. Toen Joe later vernam, dat hetzelfde Jozua van James wedervaren was, begreep hij dat dit niet toevallig kon zijn: een lid van een almachtige familie had de bemiddeling van een detective=kantoor ingeroepen en tegen betaling van een aanzienlijk bedrag gedaan weten te krijgen dat zijn bloedverwanten niet in de gevangenis en zijn familie=naam niet in de dagbladen belandden.

Powers Hapgood komt de eer toe dien Zondag de laatste en beslissende ronde gevochten te hebben, — Powers en met hem een Italiaansche naai=machinehersteller, Cosimo Car=votta genaamd, die bij de welsprekendheid van Powers in geestdrift ontstoken was en zich nuttig maakte als bliksem=afleider van de volledige politiemacht van Boston. Cosimo had een zakmes bij zich, met als onderdeel een kleinen schroevendraaier van niet meer dan een duim lang en dienstig bij de reparatie van naai=machines. Hij had er zelfs niet aan gedacht het wapen te gebruiken, maar het werd in zijn zak gevonden bij het onderzoek aan den lijve in het politie=

bureau en men had er nauwelijks meer ophef van kunnen maken, wanneer het een dolk gegolden had. Natuurlijk verzuimden ook de dagbladen niet, uit het geval te halen wat er in zat en zelfs meer dan dat.

Wat Powers aanging, hem viel van de overheid alle rechtmatige onderscheiding ten deel. De hoofd-kommissaris, Crowley, ten dezen bijgestaan door een kapitein en een sergeant, nam hem eigenhandig gevangen.

„Ik kom op voor het recht van het vrije woord. Het volk verlangt de invrijheidstelling van Sacco en Vanzetti! Wij kunnen niet lijdelijk toezien wanneer onze kameraden vermoord worden. Vergeet dat niet, mannen broeders! Redt onze vrienden!"

Zoo sprak het medelid van den Herdenkings-Bond van Harvard, vóórdat hij naar den politiepost gebracht werd. Mickey Revolver droeg persoonlijk zorg dat de patrouille-wagen voorreed en binnen vijf minuten was een honderdtal politie-agenten ter plaatse aanwezig, mitsgaders een escadron bereden politie dat de menigte op een afstand hield.

IX.

De bijzondere zitting van den Hoogen Raad was tegen Dinsdag den 16den, des morgens 10 uur uitgeschreven. Juist zes uur daarvóór greep een ontzettende gebeurtenis plaats. Een lid van de jury, die in het geding van Sacco en Vanzetti recht gesproken had, woonde in East Milton en in de deur van diens huis werd een hoeveelheid dynamiet neergelegd, die den voorgevel van het huis totaal vernielde. Ook thans was de overheid van meening met het werk van de vrienden van Sacco en Vanzetti te doen te hebben, terwijl dezen even stellig overtuigd waren hierin de hand van hun hevigste vijanden te herkennen. Zij vestigden de aandacht op de bijzondere plaatsing van het dynamiet, die er op berekend was zooveel mogelijk gedruisch en zoo weinig mogelijk persoonlijke ongelukken te veroorzaken, terwijl bovendien verwacht

kon worden, dat de aanslag juist in deze dagen een hoogst nadeelige uitwerking op de verdediging zou hebben.

Het geheim is nooit opgehelderd, maar de Gouverneur vond in het gebeurde aanleiding tot het jury=lid een brief te richten, waarin hij uitvoer tegen allen die „de rechterlijke macht naar hun wil trachtten te dwingen", — waarbij hij de verklaring voegde, dat het herstel van het beschadigde huis door den Staat bekostigd zou worden. Inderdaad een zonderlinge opwelling van edelmoedigheid bij een man die nog kort geleden van zijn veto=recht gebruik had gemaakt ten opzichte van een wetsontwerp, dat de vergoeding regelde ten behoeve van ambtenaren van den Staat die bij de uitoefening van hun ambt letsel bekwamen.

Terwijl de ontploffing van de bom nog in hun ooren weerklonk, kwamen de vier rechters in hun zwarte toga bijeen. Het gerechtsgebouw en het plein waaraan het gelegen was, deden aan een tuighuis denken. Vóórdat zij in de zaal werd toegelaten, had Cornelia den inhoud van haar handtaschje te vertoonen. Het viel haar op, dat de kleine groep van Rooden door de geheime politie=agenten naar een afzonderlijke zitplaats verwezen en daar streng in het oog gehouden werd. Tal van belangstellenden moesten onverrichter zake terugkeeren.

Daar zaten zij naast elkander achter een langwerpige tafel, de vier grijze oude heeren, die over het leven van Sacco en Vanzetti te beslissen hadden. Henry King Braley, eertijds burgemeester van Fall River, nu zeven=en=zeventig jaar oud, Edward Peter Tierce, onlangs berispt wegens verzuim in de uitoefening van zijn ambt en thans vijf=en=zeventig jaar oud. James Bernard Carroll, vroeger procureur van Springfield en een=en=zeventig jaar oud, — en ten slotte William Cushing Wait, vroeger schepen van Boston en thans zeven=en=zestig jaar oud. Braley was een academie=tijdgenoot van Thayer. Pierce en Wait waren tijdgenooten van Katzmann. Allereerst gaven zij Hill en Reading verlof zich den tijd te nemen dien zij noodig hadden en daarna hoorden zij onbewegelijk en onbewogen toe, terwijl Mr. Hill een lange lijst voorlas van

de vergissingen die hun vrienden Thayer en Katzmann be=gaan hadden.

Mr. Hill liet geen enkel voorbeeld van de partijdigheid van Thayer onvermeld en tevens vroeg hij de aandacht van de vergadering voor de kennisname van de nieuwe bewijzen die nog voortdurend binnenkwamen. Hij ontkende, dat het ooit in den loop van een proces te laat zou kunnen zijn voor de overlegging van bewijzen, waarvan het althans mogelijk was dat zij de onschuld van de veroordeelden aan den dag brachten. De vier oude heeren mompelden eenige vragen die alleen voor de advocaten verstaanbaar waren. Daarop zochten zij hun boeken en papieren bijeen en de zitting werd verdaagd. De vrienden van Sacco en Vanzetti keerden huis=waarts en gingen voort zich in het geduld te oefenen, — een vaardigheid die zij in de laatstverloopen zeven jaren, drie maanden en elf dagen ruimschoots in de gelegenheid geweest waren zich eigen te maken.

X.

Maar ditmaal behoefden zij niet lang te wachten. Massa=chusetts droeg er roem op, zich niet door „rumoer van buiten" te laten opjagen, maar hier waren bijzondere elemen=ten in den toestand aanwezig: een kostbaar militair vertoon, dat elken dag schatten verslond, en een volkomen stilstand in het winkelbedrijf. Men had alle recht van slaperige oude heeren te verlangen, dat zij hun dutje uitstelden en zich hun dagloon waardig toonden. Op Dinsdag werd het pleidooi en op Vrijdag de uitspraak bepaald: een vlugheid zonder weerga!

Het document werd opgesteld door Rechter Braley, den oudsten onder deze ouden, wiens vrouw herhaaldelijk met Jessica Henderson getelefoneerd en haar de verzekering gegeven had, dat er geen reden was voor bezorgdheid en haar man overtuigd was dat het vonnis niet voltrokken zou worden. Nu was de rechter verplicht voor zijn eigen meening op te komen en met instemming van de drie collega's ver=

klaarde hij, dat de rechtsbedeeling van Massachusetts onfeil=baar was en men goed zou doen de aangevoerde bezwaren van betamelijkheid en menschelijkheid en gezond verstand niet te overschatten. Het was een stuk van langen adem, boordevol van vak=geleerdheid en van tallooze aanhalingen en de kern van het gansche betoog was in deze woorden vervat:

„Een verzoekschrift ter fine van de herziening van een proces wordt geacht niet meer ontvankelijk te zijn, indien het desbetreffende vonnis inmiddels reeds in kracht van gewijsde is gegaan."

Zoo zijn de wetten van Perzen en Meden, waaraan niet getornd mag worden.

„Het verzoek is van de hand gewezen."

Ontzetting beving de zoogenaamde liberalen. Zij hadden al hun hoop op de rechterlijke macht gevestigd. Zij hadden gepleit en betoogd en het Comité feitelijk gedwongen zich naar hun zienswijze te schikken, hun de leiding van de zaak toe te vertrouwen en alle heil van de wet te verwachten. Totdat de naakte waarheid plotseling voor hun oogen op=doemde, — de waarheid dat de wet geen wezenlijk bestaan had. Ten slotte was er niets anders dan de klassenstrijd. Het kwam alles zooals Vanzetti dat nu al twaalf jaren lang ver=kondigd had, sinds Cornelia hem voor de eerste maal ont=moet had. Er was een bezittende klasse en er was een arbeidende klasse en die beide verkeerden voortdurend in oorlog met elkander. Nu en dan werd een groote veldslag geleverd en wee dengenen die door het lot in het midden van het strijdgewoel geplaatst waren! De Sacco=Vanzetti=zaak was niet langer de uiting van een plaatselijk politiek bederf, zij was het inbegrip van een kapitalistische regeering geworden, het strijdwapen van een groep, die van roof en plundering leefde.

XI.

De machthebbenden zagen de honger=staking van Sacco met leede oogen. Het was in lijnrechten strijd met hun ver=

langen dat hij op die wijze zou sterven. Het was een af=wijking van den gewonen gang van zaken en daarbij in hooge mate ongepast. Zij hadden medelijden met hem en ook met zijn vrouw en kinderen. Men beproefde hem tot andere gedachten te brengen, maar Nick liet zich niet vermurwen: hij bleef alle voedsel weigeren. En evenmin was hij gezind papieren te onderteekenen die tot kapitalistische rechtbanken of gouverneurs gericht waren. Hij weigerde genade te vragen: hij was onschuldig en met een protest op de lippen wilde hij sterven.

Den een=en=dertigsten dag van de onthouding was zijn zwakte zoodanig toegenomen dat de gevangenisdokter besloot in te grijpen. Hij bracht een hoeveelheid warm run=der=vleeschnat naar de cel van Sacco en wees hem er op hoe pijnlijk het was met behulp van een buis door den neus gevoed te worden. En zelfs ging hij zoover den neus van Nick te grijpen en hem te dreigen het vleeschnat door zijn keel te gieten. Eindelijk gaf Nick zich gewonnen en nam hij den drank tot zich. Zijn krachten waren uitgeput en de anderen hadden hun volle kracht tot hun beschikking.

Toen verscheen de jonge Musmanno, ten allen tijde een toonbeeld van volkomen toewijding. Hij was de wanhoop ten prooi en zijn hart kromp ineen bij de taak die hem was opgedragen. Men bracht hem eerst naar de cel van Sacco, dien hij bij een soberen maaltijd aantrof.

„Je bent een dapper man, niet waar, Nick?" — zeide de jonge advocaat tot hem.

„Dat hoop ik tenminste," — antwoordde Nick.

„Ik kom je zeggen, dat de rechters ons verzoek hebben afgewezen."

„Dat verwachtte ik," — zeide Nick kalm. — „Daar zijn ze voor." — Hij beefde niet en schoof de schotels en borden op zijde, zonder daar verder aan te denken. „Het is niet anders," — zeide hij. — „Zij hebben ons in hun macht en wij zullen hun niet levend ontkomen. Maar wij zullen als mannen weten te sterven." — En een oogenblik later ver=volgde hij: „Ik wil Dante een brief schrijven. Je zult wel de

goedheid willen hebben dien te komen halen, Musmanno. Ik wil dat mijn jongen, als hij ouder wordt, een woord van mij in handen heeft."

En Musmanno beloofde hem terug te komen. Daarop begaf hij zich naar Vanzetti, den man van de aandoeningen, van woorden meer dan van daden. Bij het vernemen van de tijding spalkte Bart zijn oogen wijd open en staarde voor zich uit, als iemand die een droomgezicht ziet. Toen stond hij op van zijn stoel en begon in zijn cel gejaagd op en neer te loopen onder het uitstooten van Italiaansche woorden.

„In de heele wereld is niemand zoo onschuldig aan die misdaad als ik!"

Het was hem niet mogelijk den dood als iets dat vanzelf sprak, te aanvaarden. Hij had zich zonder voorbehoud aan de propaganda gegeven en daarin het doel van zijn leven gevonden.

„Een millioen mannen! Een millioen mannen!" — zoo riep hij telkens weer. Daarbij verlangde hij dat een fonograaf in zijn cel geplaatst werd, om met behulp daarvan tot de arbeiders van de gansche wereld te kunnen spreken, — een wensch dien Musmanno genoodzaakt was hem uit het hoofd te praten. Het eenige wat zij konden doen, was een beroep op de rechterlijke macht. Hij was voornemens nog dienzelfden avond naar Washington te vertrekken en bij het Hooggerechtshof van de Vereenigde Staten een verzoekschrift in te dienen.

De jonge advocaat kwam in den laten namiddag terug en bevond dat Nick niet in staat geweest was den brief aan zijn zoon te schrijven. Voor de derde maal was hij naar een van de cellen van den dood overgebracht. Nu lag hij daar, afgemat, ijlende en nu en dan prevelende:

„Ik kan het nog niet begrijpen? Hebben zij het op ons leven gemunt?" — om dan weer in een doffe neerslachtigheid te verzinken en telkens te herhalen: „Mijn zuster... mijn zuster!"

Luigia Vanzetti had dien dag in New-York voet aan wal gezet. Zij was een stil, mager, droefgeestig vrouwtje, gehuld

in een bruinen reismantel. Zij had den overtocht in de tweede klasse gemaakt, maar haar naam kwam op de passa-giers-lijst van de stoomboot niet voor. Wel had zij een zon-derlingen levensloop voor een eenvoudige Italiaansche dorpelinge. Op weg naar Amerika was zij in Parijs aan het hoofd van een uitgebreide betooging van arbeiders opgetrok-ken en in dit land van gedrang en sensatie-berichten was zij verwelkomd door een talrijke schare, ongerekend een zwerm van eerzuchtige journalisten. Voortdurend klemde zij een gouden medaillon van de Heilige Maagd in haar hand, ver-trouwende dat dit toovermiddel in staat zou blijken het leven van haar rampzaligen broeder te redden dien zij sinds negentien jaren niet gezien had. Vóór alles hoopte zij, dat het haar gegeven mocht zijn hem te bekeeren.

„Ik zal hem vragen met een priester te spreken en tot het geloof van zijn kinderjaren terug te keeren, van die gelukkige dagen toen hij nog bij ons was."

Feliciani en Rosina Sacco waren haar tegemoet gegaan en gaven haar den welgemeenden raad zich van dit onderdeel van haar zending niet te veel te beloven.

De toekomst zou leeren, dat zij evenmin in staat was de ziel van haar broeder als zijn leven te redden.

XII.

Henry Cabot Winters zag zich genoodzaakt gewichtige besprekingen die hem minstens duizend dollars per dag zouden hebben opgeleverd, uit te stellen, om zijn radelooze schoonmoeder te troosten en op te beuren. Hij hoorde haar aan en sprak met haar en legde haar uit wat haar onbegrij-pelijk was.

„Ja, ik weet het, moeder, het schijnt onzinnig dat nieuwe bewijzen niet meer in overweging genomen kunnen worden en ik ben dan ook overtuigd dat de Hooge Raad niet lang in dien toestand zal berusten. Of de wet wordt veranderd of zij wordt op een andere manier toegepast. Maar voor dit maal blijft de toestand zooals hij is. En daarbij komt dat de heeren

van die bewijzen in de Sacco-Vanzetti-zaak het hunne denken en in hun oogen alles hierop neerkomt, dat telkens een nieuwe leugen op de vorige leugens gestapeld wordt, zoodat iedereen de geschiedenis hartelijk moede is.

„Maar is Thayer daarom gerechtigd de hand te lichten met de wetten van het land?"

„Thayer heeft zich als een vlegel gedragen, — dat zal iedereen toegeven, maar ten slotte is het even waar dat hij gezegd heeft, wat alle anderen gedacht hebben. Hij heeft zich met hart en ziel aan zijn baantje gegeven dat lang niet gemakkelijk was. Zeven jaar lang heeft hij gevaar geloopen doodgeschoten of met dynamiet ontploft te worden en daarom valt er niet aan te denken hem nu den bons te geven."

„Zou er misschien een andere reden gevonden kunnen worden voor de herziening van het vonnis?"

„Het is machtig mooi voortdurend over die herziening te spreken, zoo lang het alleen om een middel van propaganda te doen is. Maar wanneer het ernst wordt, zal het toch goed zijn eens over de gevolgen na te denken. Hoe zou een proces mogelijk zijn, in het midden van de opwinding die de grens van het oproer nadert? In geen honderd jaren zou men een jury bijeen kunnen krijgen. Ik behoef u alleen te herinneren aan wat in East-Milton gebeurd is. En stel u de getuigen voor die hun verklaring afleggen met de begeleiding van dynamietontploffingen."

„Er zou niemand aan denken die getuigen met dynamiet lastig te vallen, Henry. Wij weten genoeg van hen, dat geen het zal wagen als getuige op te komen."

„Aangenomen dat dit zoo is, dan vraag ik toch: waar gaan wij heen? In het ongunstigste geval komt de zaak hierop neer, dat de Staat een paar Rooden een minuut op den electrischen stoel heeft laten zitten en daarna moet erkennen, dat er aan de bewijzen het een en ander ontbroken heeft, — dan is de heele zaak daarmee afgeloopen. En dat is toch altijd beter dan onze rechtspleging aan de Bolsjewieken over te leveren. Ik geloof niet dat wij elkander kunnen overtuigen."

„Zou je dus bereid zijn twee onschuldigen in den dood te zenden, alleen om niet te bekennen dat je een vergissing begaan hebt?"

„Moeder, u is veel te verstandig om in die groote woorden te gelooven en ik hoop te verstandig te zijn om ze voor goede munt op te nemen. U hebt mij gevraagd, hoe de leden van den Hoogen Raad over het geval denken en dat ben ik nu bezig u te vertellen. Wanneer ik met mijn collega's daar=over spreek en zij mij toegeven dat het bewijs=materiaal tamelijk zwak is, dan is en blijft toch hun laatste woord, dat het gezag van het vonnis hoog gehouden moet worden."

„Dat dunkt mij een fonkelnieuwe opvatting van het recht, Henry."

„Integendeel," — antwoordde hij met een glimlach, — „zij is zoo oud als de rechtspleging zelve" — En Henry haalde de meening van den conservatieven rechter aan, die tot een onhandelbaren eischer zeide: „Het is beter dat gij schade lijdt, dan dat de wet ter wille van lieden van uw slag ver=anderd wordt."

XIII.

Cornelia wenschte den Gouverneur nog éèns te spreken om hem te bewegen van zijn recht tot gratie gebruik te maken. Zelfs in de ongunstigste onderstelling bleef het feit toch bestaan, dat deze mannen zeven jaren lang op de pijn=bank hadden gelegen en voldoende gestraft waren. Henry beweerde, dat zij langs dien weg niets zou uitrichten en Fuller in dit opzicht een Romeinsch senator was die tegen een vernietigd leven het offer van een ander leven eischte. Zoo lang hij den gouverneurs=post bekleedde, had hij nog nooit gratie geschonken. Maar Cornelia liet zich van haar voornemen niet afbrengen en het einde was, dat Henry voor den volgenden morgen een afspraak voor haar maakte en beloofde haar te komen afhalen.

Er stond een talrijke menigte tegenover het Staats=huis en, man aan man, een even talrijke politie=macht. Allen, die

wilden binnengaan, werden aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen. Voor Cornelia en Henry, als behoorende tot de regeerende klasse werd onmiddellijk een uitzondering gemaakt. In de gangen van het gebouw wemelde het van ver=slaggevers, die op nieuws aasden, maar het gebruik verbood de oude dame en haar geleider een gesprek met hen aan te knoopen. Alvorens door den Gouverneur ontvangen te wor=den, werden zij naar een wachtkamer verwezen.

De tijd van den Gouverneur werd geheel door het aan=hooren van verzoeken in beslag genomen. De verzoekers werden groepsgewijze tot hem toegelaten, — advokaten, geestelijken, mannen, die zich aan maatschappelijk werk gewijd hadden, bestuurders van arbeiders=vereenigingen, schrijvers, — en geen hunner ontkwam aan de „strikvragen", die hij hun voorlegde. Het was telkens weer: Hebt gij de processen bijgewoond? Hebt gij het verslag gelezen? Hebt gij met de getuigen gesproken? Wat is u dan van de zaak bekend? En wanneer zij hem dan mededeelden, wat zij wisten, gebeurde het dikwijls, dat hij niet naar hen luisterde.

Arthur Garfield Hays, procureur van New=York, zeide tot hem:

„Ik wenschte met u te spreken over het dossier, dat bij het Departement van Justitie berust."

Waarop hij antwoordde:

„Van wien is dat hoofd=artikel dat in de „World" gestaan heeft?"

Eindelijk werd Cornelia in de nabijheid van den versteen=den glimlach en de koude agaten oogen toegelaten. Maar er waren ook andere oogen op háár gericht. Zij vond daar Mr. Jozef Wiggin, den rechtsgeleerden raadsman van den Gouverneur, voorts Mr. Reading, den procureur=generaal, en nog een anderen advokaat. Zij lieten hem geen oogenblik alleen en waren doordrongen van de noodzakelijkheid elk woord te hooren, dat over zijn lippen kwam, ten einde in de gelegenheid te zijn in te grijpen, zoodra zijn onwetendheid al te duidelijk aan het licht mocht komen.

Henry had gelijk gehad; hij was een Romeinsche senator,

wien alle begrip van genade vreemd is. Het was hem er om te doen deze oude dame op haar nummer te zetten en haar den overlast in te peperen, dien zij hem veroorzaakt had. Hij zeide niet met zoovele woorden, dat zij aansprakelijk was voor alle krankzinnigen, die met groote borden langs de straten wandelden, maar uit zijn houding sprak die meening zeer duidelijk. Nu zijn besluit bekend was, had hij er geen belang bij voor onbevangen door te gaan en stond het hem vrij als een meedoogenloos advocaat op te treden, die de eene vraag op de andere laat volgen en geen aandacht schenkt aan het antwoord, dat daarop gegeven wordt.

„Indien Vanzetti onschuldig was, waarom heeft hij dan niet gevraagd gehoord te worden. Waarom heeft hij het bewijs van zijn alibi overgelaten aan een jongen van twaalf jaar?"

„Hij heeft achttien alibi-verklaringen overgelegd, Gouverneur, en hij had er nog meer kunnen toonen, wanneer zijn advokaten dat noodig geacht hadden. Wij hebben daarna nog een dozijn ontdekt."

„Wanneer Sacco en Vanzetti brave menschen waren, zooals u zegt, waarom hebben zij zich dan met een man als Boda afgegeven?"

„Wat hebt u op Boda aan te merken, Gouverneur?"

„Ik heb mijn eigen bronnen van inlichtingen, Mrs. Thornwell."

„Boda was aanvankelijk in het proces betrokken, maar zelfs Rechter Thayer heeft zich genoodzaakt gezien hem los te laten. Die geschiedenis van de loods van Coacci en van den kleinen Overland-auto van Boda heeft alleen moeten dienen om de jury in den waan te brengen, dat men een rooverbende op het spoor was."

„Ik begrijp uw bedoeling niet, Mrs. Thornwell. Er staat in het verslag geen enkel woord van een Overland-auto van Boda."

„Maar ik verzeker u, dat daarvan gesproken wordt. Ik heb het in de zitting hooren voorlezen en wel honderd malen heb ik het daarna overgelezen."

„Geloof mij, u vergist u... Wiggin, staat er in het verslag iets van een Overland-auto van Boda?"
„Niets, Gouverneur, zoover ik gezien heb."
Wat kon Cornelia hierop zeggen? Zij kon hem tarten en het verslag opvragen en hem de bewuste plaats met den vinger aanwijzen. Of wel zij had kunnen beloven hem binnen enkele uren een afschrift te zenden. Maar wat kon zij daarmede bereiken, wat anders dan hem te ergeren? Anderen hadden dezelfde ondervinding opgedaan en haar dit verteld. In dit korte onderhoud bezondigde hij zich tot drie malen aan een onjuiste aanhaling van het verslag. Meer dan ooit was het zaak met tact op te treden en hem niet te zeer te verbitteren. Hij was een man en bovendien een Romein en in die dubbele hoedanigheid had hij een hartgrondigen afkeer van redetwistende en vittende vrouwen. De aangewezen plaats van een vrouw was haar huis.

XIV.

De autohandelaar verliet zich op het gezag van lieden, die meer in hun mars voerden dan hij.
„Mrs Thornwell, ik heb een Commissie benoemd en haar het onderzoek van deze zaak opgedragen en ik verzeker u dat, indien ook maar een van deze heeren den geringsten twijfel aan de schuld van die mannen te kennen had gegeven, ik een geheel andere houding zou hebben aangenomen. Ik mag u wijzen op drie onpartijdige scheidsrechters..."
„Rechter Grant heeft, nog eer hij door u benoemd was, verklaard aan hun schuld te gelooven, Gouverneur."
„Ik heb dat praatje gehoord, maar ik geef u in overweging zulke dingen niet te herhalen, wanneer u daarvan niet ten volle overtuigd is."
„Maar rechter Grant heeft zwart op wit geschreven, hoe hij over de Italianen denkt: hij heeft hen een volk van zakkenrollers genoemd."

„Hoe komt u daaraan? Ik heb nooit iets van dien aard gehoord."

„Het boek ligt in mijn huis op mijn tafel, Gouverneur, en wanneer u dat verlangt, zal ik het u gaarne zenden."

Hij scheen evenwel nog meer te verlangen, zoo spoedig mogelijk van onderwerp van gesprek te veranderen.

„Nu al twee maanden lang sta ik hier de getuigen te woord en het komt mij voor, dat de herkenning van de schuldigen nu volkomen vaststaat."

„Maar, Gouverneur, ook rechter Thayer heeft de zaak niet tot een einde kunnen brengen, zonder die herkenning over=boord te gooien."

„Wat wilt u zeggen met overboord gooien?"

„Ik meende, dat u van de beschikkingen van Rechter Thayer een studie gemaakt had. In zijn beschikking van 1924 heeft hij gezegd: deze uitspraken berusten, naar mijn meening, niet op verklaringen van oog=getuigen."

„En waarop zouden zij dan volgens hem berust hebben?"

„Op het bewustzijn van schuld."

Deze wending van het gesprek bood den Gouverneur een welkome gelegenheid over het bewustzijn van schuld uit te weiden. Toen Sacco en Vanzetti gevangen genomen werden, hadden zij gelogen. Ook toen zij verhoord werden, hadden zij al weder hun heil gezocht in leugens, waarvan de onhoud=baarheid door geen verstandig mensch ontkend wordt."

„Wanneer ik dat toegeef, Gouverneur . . ."

„U is dus geneigd te erkennen, dat er in deze zaak valsche verklaringen zijn afgelegd?"

„Ik doe mijn best uw gedachtengang te volgen. Wanneer beide partijen de hand in eigen boezem steken, dan zal de slotsom toch zijn, dat de getuigen à charge zich het meest te buiten zijn gegaan."

„Mij is niets van dien aard bekend, Mrs. Thornwell."

„Maar u weet toch, dat Erastus Corning Whitneyy zich aan meineed schuldig heeft gemaakt."

„Erastus wie? Ik heb nooit van een getuige van dien naam gehoord. En u, Mr. Wiggin?"

Hier viel Cornelia hem in de rede.

„Houd mij ten goede, Gouverneur, het is niet mijn bedoe⸗ling u een strik te spannen. Erastus Corning Whitney is de naam van den man, die als getuige onder eede verklaard heeft Carlos E. Coodridge te heeten en mij dunkt dat hier een geval van meineed aanwezig is. Wanneer wij aannemen, dat er aan beide zijden gezondigd is..."

„Dan wordt het eene geval door het andere opgeheven."

„Op die wijze verdwijnen alle getuigen de een na den ander en blijft er niets van de zaak over."

„Dan blijft toch nog de vraag, waarom onschuldigen noodig zouden hebben met het wapen van den meineed ver⸗dedigd te worden?"

„Ik geloof, dat daarvoor niet meer dan één reden kan bestaan. Gouverneur, en wel de wetenschap, dat de tegen⸗partij bezig is een aanval met valsche verklaringen voor te bereiden."

Hier achtte een van de rechtsgeleerden het oogenblik ge⸗komen voor de rechtvaardiging van het aanzienlijk honora⸗rium, dat de Gouverneur hem uit zijn persoonlijke middelen uitbetaalde.

„Mrs. Thornwell," — zoo begon hij, — "u vergeet te eenen male dat de Hooge Raad de beschikking van Rechter Thayer bekrachtigd heeft. Als goede burgers, past het ons een weinig vertrouwen te stellen in de bevoegdheid en de belangeloosheid van ons hoogste rechts⸗college."

Cornelia zag hem met haar bruine oogen aan, waarin nu een ondeugend vonkje glinsterde. En zij vroeg:

„Is het uw voornemen die leer te ontwikkelen in het rap⸗port, dat u binnenkort over de zaak van Jarry Walker zult uitbrengen?"

„Wat mag dit beteekenen?" — prevelde de man van de wet, die de hulp van het blauwe bloed en van de Harvard⸗opleiding meer dan ooit noodig had om zijn ergernis te beheerschen. Hij wikkelde zich opnieuw in een waardig stil⸗zwijgen en hield zich, als had hij het leedvermaak niet bespeurd, dat op het gelaat van zijn vijand Henry Cabot

Winters te lezen stond. Nog een korte poos en het twee=gevecht tusschen hen beiden zou een aanvang nemen. Daar=bij zal het eigenaardig geval zich voordoen, dat dezelfde rechtsgeleerde, die heden den Gouverneur van raad dient, morgen tot den Hoogen Raad van de Vereenigde Staten een verzoekschrift zal richten ter zake van Jerry Walker en daar=in beweren, dat het hoogste rechts=college van Massachusetts een „toevluchtsoord voor de rijken en machtigen" geworden is. Voorts zal daarin gesproken worden van „een vonnis dat te kwader trouw is opgesteld", terwijl ten slotte als beginsel wordt vastgesteld, dat geen begunstiging zoo afkeurenswaar=dig is als die „van de grootvorsten van de geldwereld door de rechterlijke macht".

Men is geneigd aan te nemen, dat de studie van het recht den geest een niet alledaagsche plooibaarheid verleent en de meest tegenovergestelde opvattingen gelijkelijk tot hun recht doet komen. Het is alsof iemand de waarheid en de dwaling elk afzonderlijk in een mandje met zich meedraagt, het een in de rechter=, het ander in de linkerhand.

XV.

Zulke kleine overwinningen waren niet van blijvend voor=deel voor Cornelia en het voornaamste gevolg daarvan was een aanwakkering van den haat dien deze lieden haar toe=droegen. Ten slotte was zij gedwongen haar verontwaar=diging te verkroppen en om genade te smeeken.

„Bedenk, Gouverneur, dat gij volkomen zeker moet zijn van uw zaak. U staat gereed iets te doen, wat nooit meer ongedaan kan worden gemaakt. Het is een oude waarheid, — ik weet niet, wie ze het eerst heeft uitgesproken: Alleen een onfeilbare rechter mag een onherroepelijk vonnis vellen."

„Weet u, dat die mannen onschuldig zijn, Mrs. Thornwell?"

„Het spreekt vanzelf, dat ik dat niet kan weten. Ik zou het alleen kunnen weten, wanneer ik op dien bewusten dag in hun nabijheid was geweest. Maar ik heb de zaak zeven jaar lang bestudeerd en ik geloof, dat zij onschuldig zijn. En

in elk geval weet ik, dat hun schuld niet afdoende bewezen is. Ik weet al wat ik noodig heb te weten: dat hun zaak niet eerlijk en onpartijdig behandeld is."

„Ik voor mij," — zeide de Gouverneur, — „ik weet, dat zij schuldig zijn en daarom is de meerdere of mindere onpartijdigheid van hun proces mij onverschillig."

Cornelia staarde hem aan. Zij was zóó ontsteld door die verklaring, dat zij haar ooren niet gelooven kon.

„Weet u dat zij schuldig zijn, Gouverneur Fuller?"

„Ja, ik weet het."

„Maar hoe kunt u dat weten, wanneer het niet als de slotsom van een eerlijk proces is vastgesteld?"

„Ik heb mijn eigen bronnen van inlichting, Mrs. Thornwell, waarvan het mij niet vrij staat u meer te zeggen. Ik ken de meening van de Italiaansche kolonie over deze zaak."

„Maar, Gouverneur, hoe kunt u dat zeggen? Iemand heeft u iets in het oor geblazen, dat door u blindelings geloofd wordt!"

„Men kan van de getuigen niet verwachten, dat zij alles zullen zeggen, wat hun bekend is, terwijl zij door zoovele gevaren bedreigd worden."

„Dat is juist wat Vanzetti in de laatste weken onophoudelijk herhaald heeft: Wij worden vermoord door de geruchten, die door onbekenden verspreid worden. Wij zijn gezonken tot het peil van Rusland onder de Tsaren en van Turkije onder de Sultans. De spionnen fluisteren hun geheimen en de overheid zendt de menschen naar het schavot op woorden, waarvoor niemand de aansprakelijkheid op zich durft nemen."

Hier voelde een van de advokaten zich opnieuw verplicht iets in het midden te brengen:

„Zoo erg is het toch waarlijk niet, Mrs. Thornwell."

„Het is zoo erg, dat het niet erger kàn. Ik smeek u, Gouverneur Fuller, bedenk u vóórdat u dien noodlottigen stap doet, die voor altijd uw naam zal schandvlekken. Door uw toedoen zullen die mannen op een geheim getuigenis worden terechtgesteld, maar de wereld zal den inhoud van dat getuigenis willen weten en zij zal niet rusten, eer zij dien van u ver-

nomen heeft. En wanneer het eenmaal tot de menschheid is doorgedrongen, dat hier niets anders dan het gemompel van spionnen en de beuzelpraat van wat u de Italiaansche kolonie gelieft te noemen, in het spel zijn geweest, zal een storm van verontwaardiging tegen u opsteken, waartegen zelfs sterkeren dan gij niet bestand zouden zijn."

Toen weigerden zij haar langer aan te hooren en zagen zij in haar een ontoerekenbare vrouw, die onder den invloed van boosaardige Rooden geraakt was en daarbij haar geestelijk evenwicht verloren had. Men was er vóór alles op bedacht te voorkomen, dat zij den tijd van een vlijtig en gewichtig overheidspersoon in beslag nam. Men was bereid jegens haar de vormen van de beleefdheid in acht te nemen, — vermoedelijk zal men het daaraan ook in Rusland en Turkije niet hebben laten ontbreken, waar het vrouwen van de regeerende klasse betrof, — en men nam afscheid met een:

„Het is mij zeer aangenaam geweest, Mrs. Thornwell. Ik beloof u, dat ik nog eens ernstig zal denken over wat u mij gezegd hebt..."

En Cornelia zocht haar weg door de opeengepakte menigte, terwijl het den verslaggevers niet ontging, dat de tranen haar in de oogen stonden.

„Henry," vroeg zij, toen zij het gewoel achter zich hadden, — „wat kan hij met die geruchten bedoeld hebben?"

„Ik ken een van de vaste bezoekers van het Staats-huis," — antwoordde Henry, — „en ik zal mijn best doen het van hem te weten te komen."

XVI.

Michael Angelo Musmanno was in New-York aangekomen en zwierf in de eenzame vertrekken van den Hoogen Raad van de Vereenigde Staten. De rechters waren „met vacantie" en hij had de acte-stukken van de tweevoudige aanteekening van beroep in het bureau van den griffier afgegeven. Naar den eisch van de rechtsvordering verlangde hij aanteekening van de aanwezigheid van Hill en van hemzelf, voldeed de

onkosten die verschuldigd waren, zoodat aan de geldigheid van het beroep niets anders ontbrak dan het afschrift van het proces-verbaal, dat de griffier van de rechtbank van Dedham beloofd had in te zenden, maar dat nog niet was binnengekomen. Eenigen tijd daarna werd dit document in de beste orde gedeponeerd.

Intusschen brachten deze formaliteiten op zichzelf niet mede, dat de terechtstelling daardoor werd opgeschort, zoodat het noodlottig uur op Maandag-middernacht bepaald bleef. De vraag was dus, of een bevoegd rechter uitstel zou bevelen. De advokaten bewogen hemel en aarde, zonder onderlinge afspraken en elk op eigen hand, hetgeen intusschen niet verhinderde, dat zij zich een meening over elkander vormden. De Bostonsche advokaten kenden hun stad en gedroegen zich als bezadigde conservatieven, die in de eerste plaats zorg droegen de verslaggevers op een behoorlijken afstand te houden. De mannen van New-York daarentegen waren goede radicalen, streden hun strijd in het openbaar en begroetten de verslaggevers als bondgenooten.

Ook in het Comité verscherpten zich de tegenstellingen van het koortsachtige laatste uur. Voor de eenen waren Sacco en Vanzetti twee medemenschen, aan wier redding hun alles gelegen was, — voor de anderen de zinnebeelden van den klassenstrijd. Er kon geen telegram verzonden, geen bericht aan de pers verstrekt worden, zonder aanleiding te geven tot geschil. Het onderscheid in denkwijze had zich in een persoonlijke vijandigheid belichaamd. De communisten zamelden geld in ten behoeve van de verdediging, maar verzuimden dit aan het Comité af te dragen en besteedden het aan de communistische propaganda. Op hun beurt beweerden de communisten, dat het Comité de binnenkomende gelden aan een overdadige bezoldiging van kapitalistische advokaten verkwistte. Zoowel de verwijten als de tegenverwijten strekten tot vermaak van den vijand. Het was alsof er uit de gangen van het Staatshuis een eindeloos gegons omhoog steeg. De spionnen draafden heen en weer en de raadslieden van den Gouverneur waren voortdurend

op jacht naar nieuwtjes... Wat voeren zij nu uit?... Wat hebben zij daarvan gezegd?... En wat daarvan?"

De afgezanten van New-York zetten een anderen „doodenmarsch" op touw, — ditmaal onder de leiding van Kapitein Paxton Hibben, diplomaat, oorlogs-correspondent en officier van de landmacht, resoluut, rechtop en kenbaar aan een kleinen puntigen militairen knevel. Hij was volkomen op de hoogte van al wat met optochten en betoogingen in verband stond en in Boston had hij een zekere vermaardheid te danken aan de omstandigheid, dat de Transcript hem belasterd had en daarna tot het aanbieden van verontschuldigingen gedwongen was. Hibben had aan de Harvard-universiteit den titel van doctor in de letteren gehaald. Dos Pasos en Hapgood, die het niet verder dan tot candidaat gebracht hadden, waren derhalve zijn minderen, — voorts James Rorty de dichter, dan Clarina Michelson, een ijverige ziel die geen vermoeidheid kende en het grove werk verrichtte, en ten slotte een groep van bescheiden loontrekkenden, wier namen tot dusver in Beacon Street volslagen onbekend gebleven waren. Zoo marcheerden zij gedurende den tijd, die hun was toegestaan, — een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, — onder toezicht van een kapitein van de politie, om daarna door een escorte te worden opgebracht, door sommigen van de toeschouwers uitgejouwd, door enkelen toegejuicht.

Toen zij bij den hoek van Joy Street waren aangekomen, kommandeerde kapitein Hibben met luider stem: „Met de rotten rechts!" — De stoere politie-sergeant, die hem bewaakte, zag hem aan en vroeg: Is u in dienst geweest?". Waarop het antwoord luidde: „Ik ben kapitein bij het 332ste van de Veld-artillerie in Frankrijk geweest."

„Maar, kapitein," — bracht de sergeant in het midden, — „dan is dit wel een zonderlinge plaats voor u."

„Wanneer u zooveel van Boston wist als ik, zoudt u aan mijn kant staan," — antwoordde Hibben.

In het politie-bureau van Joy Street zetten zij hun gesprek voort, waarbij Hibben bleek een rijken schat aan levenservaring tot zijn beschikking te hebben. Hij was onder-secre-

taris van de Amerikaansche legatie in Sint-Petersburg geweest, oorlogs-correspondent in het Nabije Oosten in het begin van den oorlog en secretaris van het Russische Roode Kruis onder de Bolsjewieken, — daarbij ridder van de Russische orde van Sint-Stanislaus, officier van de Grieksche orde van den Verlosser en van de Japansche orde van den Heiligen Staat. Onder den indruk van zooveel doorluchtigheid was de politie-sergeant, toen hij den daaropvolgenden Maandag-morgen voor de rechtbank verscheen, niet in staat zich te herinneren, dat hij den eigenaar van al die sterren en linten op verboden terrein had aangetroffen en het gevolg was, dat de schuldige zonder meer van rechtsvervolging ontslagen werd. De sergeant had gemeend den geridderde daarmede van dienst te zijn, maar inderdaad was het een teleurstelling voor den gevangene, die een vlammend protest had opgesteld, dat dientengevolge waardeloos werd.

XVII.

De drie veroordeelde mannen, — want Madeiros was de derde in het verbond, — waren naar „het huis van den dood" overgebracht, naar de drie kleine cellen, met den vloer van gladde tegels en deuren, die nooit geopend werden, waar nooit een bewaker binnentrad en wier bewoner den dood voor oogen had. Op een afstand van zes voet van de voorzijde van de cellen was een koord gespannen, dat de uiterste grens van het bezoek aanduidde en sinds menschenheugenis nooit overschreden was.

Intusschen was Luigia Vanzetti in Boston aangekomen met een talrijken nasleep van verslaggevers, allen aangetrokken door een kans op geldelijk voordeel in een wereld, die ook tranen in klinkende munt weet om te zetten. Zij was een tenger en teer persoontje en deed in haar voorkomen eenigszins denken aan een Amerikaansche schooljuffrouw. Zij ging naar de gevangenis om haar broeder te bezoeken, dien zij sinds zijn jongensjaren niet gezien had. Dien langen weg van

Villafalletto naar Boston had zij afgelegd om hem in zijn laatste uren bij te staan en zonder twijfel zou zij wenschen de aangegeven grenslijn te mogen overschrijden en den weergevonden broeder aan het hart te drukken. Om haar die gunst te verschaffen beraamden de vrouwelijke geestverwanten een gemeenschappelijken aanval op Hendry, den gevangenisdirecteur. Zij kwamen zijn kantoor binnenstormen en schreiden en smeekten en riepen en drongen, totdat ten laatste de Staat Massachusetts een oude wet buiten werking stelde, — voor de eerste maal in een tijdruimte van bijna drie eeuwen.

Men vergunde Bart zijn cel te verlaten en zich neder te zetten in een stoel, die aan de andere zijde van de grenslijn geplaatst was. De directeur geleidde Luigia daarheen en twee bewakers bleven in de nabijheid om toe te zien, dat zij den veroordeelde geen vergif, geen revolver en geen dolk ter hand stelde. Schreiende en snikkende vielen broeder en zuster elkander in de armen en een oogenblik later verloor Luigia het bewustzijn. Een bewaker ondersteunde haar, een ander bracht haar een stoel. Bart streelde en liefkoosde haar en langer dan een uur spraken zij met elkander over de dingen, die een broeder en zuster ter harte gaan, wanneer zij vóór hun twintigste jaar gescheiden zijn en eerst vele jaren daarna hereenigd worden om nog twee dagen tezamen te leven.

De twaalf-jarige Dante Sacco kwam met Rosina om afscheid te nemen van zijn vader. Het was een zware beproeving voor een kind; eerst de aanblik van den met zeildoek omwikkelden electrischen stoel en daarna het luisteren naar die zwakke, welbekende stem. Moeder en zoon vertrokken diep bedroefd, — de moeder nauwelijks in staat te loopen. Elk bezoek dat zij den gevangene bracht, was voor haar als een aanval van een ziekte. En de vader zette zich aan zijn laatste taak, den brief dien hij beloofd had zijn jongen te schrijven, met het doel hem een blijvende gedachtenis na te laten, die hem bij het ouder worden een steun zou zijn op den levensweg. Het waren zwakke klanken en armzalige

woorden van een man, die zijn verstand heeft in te spannen en zijn gedachten in een vreemde taal weergeeft.

„Ik heb veel aan je gedacht," — zoo schreef de vader, — „ook in deze laatste dagen, die ik in „het huis van den dood" heb doorgebracht. Ik hoorde het gezang en de teedere stemmen van de kinderen, die aan gene zijde van den muur het hart ophalen aan de vrijheid en den zonneschijn. Er ligt niet meer dan één schrede tusschen hun speelplaats en de laatste pleisterplaats van drie menschen, die ten doode zijn opgeschreven. Ja, Dante, zij kunnen ons lichaam kruisigen, maar zij staan machteloos tegenover onze idealen, die door de jongeren van de komende jaren verwezenlijkt zullen worden.

Mijn lieve jongen, je moeder heeft mij zooveel van je verhaald en ik heb bij dagen en nachten zooveel aan je gedacht, dat het mij hartelijk verheugd heeft je in levenden lijve te zien en met je te spreken, zooals wij dat zoo vaak in den goeden ouden tijd gedaan hebben. Ik heb je toen veel gezegd en ik zou je nog veel meer willen zeggen, want ik ben er zeker van dat je altijd dezelfde hartelijke jongen zult blijven, goed en zorgzaam voor je moeder, die je zoo oprecht lief heeft. Ik weet dat het niet noodig is je op je plicht te wijzen. Ik vrees dat mijn woorden je zullen bedroeven, maar wees flink, Dante, en schrei niet. Onze tranen zouden tot niets dienen . . . "

XVIII.

In de dagen, toen Sacco en Vanzetti in de cellen van den dood vertoefden, was hun een koning van staal en goud in de eeuwige rust voorgegaan. Wij hebben Ebert T. Gary genoemd, den voorzitter van de directie van de United States Steel Corporation, een onderneming wier bezit niet ver onder de twee milliard dollars blijft. Zijn leven lang was hij een vroom Christen geweest, daarbij een van de stichters van de Methodistische universiteit, die den aanval van Wigless op Felix Frankfurter had zien voorbereiden. In den loop van de jaren was hem tot acht malen de doctors-titel „eers-halve"

verleend en zonder twijfel was hij de vroomste geld-koning, die ooit onwillige stakers met geweld van wapens tot rede gebracht heeft. Vóórdat hij de groote reis naar het hier-namaals aanvaardde, richtte hij een laatsten groet tot de zijnen. Het was zijn laatste wil en alle kapitalistische bladen van Amerika haastten zich fragmenten daarvan op te nemen:

„Ik verzoek mijn vrouw en kinderen met den meesten ernst nooit of nimmer schuldbekentenissen van welken aard ook ten behoeve van anderen te onderteekenen en geen gelden uit te zetten, waarvan de leening niet als een eersteklasse-belegging kan worden beschouwd. Met aandrang ontraad ik hun ooit belang te nemen in een bezit, waarvan de deugde-lijkheid niet door de ervaring bewezen en bevestigd is."

En in diezelfde dagen schreven twee anarchisten, — een erkend en overtuigd atheïst en een min of meer onbestemd deïst van den ouden stempel, — een laatste woord tot de hunnen. Als met één voet in de eeuwigheid schreef Nicola Sacco:

„Wees sterk mijn zoon, opdat je in staat moogt zijn je moeder te troosten. En wanneer je mocht wenschen de droefgeestige gedachten, die je moeder vervullen, te ver-jagen, onderneem dan met haar een wandeling in de vrije natuur, pluk de bloemen, die je aantreft langs je weg, rust in de schaduw van de boomen, dan kan het niet anders of je zult beiden den zegen daarvan ondervinden. En wanneer eenmaal een tijd van voorspoed in je leven aanbreekt, denk dan niet uitsluitend aan je zelf en verzuim niet je neer te buigen tot de zwakken, die om hulp roepen. Ja, help de geplaagden en gejaagden, zij zijn ten slotte je beste vrien-den, zij zijn de kameraden, die strijden en vallen, zooals je vader en Bartolo gevochten hebben en gesneuveld zijn in hun poging vreugde en vrijheid voor alle arme arbeiders te veroveren. In die worsteling van het leven zullen de harten je tegenkloppen."

Ook Vanzetti schreef een afscheidswoord, dat bestemd was hem in later jaren te steunen. Den dag vóór zijn dood schreef hij een brief gericht aan een kleinen knaap, wiens

schoolmakkers hem uitjouwden, omdat hij de zoon van een moordenaar was. Zie hier enkele volzinnen daarvan:

„Ik zeg je dit alles, omdat ik je vader goed ken. Hij is geen misdadiger, maar een van de braafste mannen, die ik ooit ontmoet heb. Eenmaal zul je mij begrijpen, wanneer ik je zeg, dat je vader al wat een mensch dierbaar en heilig is, heeft opgeofferd aan zijn geloof in vrijheid en gerechtigheid voor allen. Wanneer die overtuiging in je ontwaakt is, zul je trotsch op je vader zijn. Dan zul je zijn plaats in de worsteling innemen en zijn naam zal opnieuw met roem overdekt worden.

Bedenk, Dante, en vergeet nooit dat indien je vader en ik lafaards en huichelaars en afvalligen van ons geloof geweest waren, wij nooit ter dood gebracht zouden zijn. Zelfs een schurftigen hond of een giftige schorpioen zouden de menschen niet schuldig bevonden hebben op de bewijzen, die zij voor ons doodvonnis toereikend hebben geacht. Voor een man die zijn moeder vermoord had en voor elken gewoonte-misdadiger zouden zij een herziening van het vonnis verlangd hebben.

Herinner je nu en altijd deze dingen, Dante. Wij zijn geen misdadigers. Ons proces is een afgesproken stukje geweest. Men heeft geweigerd ons proces te herzien en wanneer wij terecht gesteld worden na zeven jaren, drie maanden en zeventien dagen van een onuitsprekelijke marteling, dan is de reden daarvan geen andere dan ik u reeds gezegd heb: omdat wij het voor de armen en zwakken hebben opgenomen en ons verzet hebben tegen de uitbuiting en de onderdrukking van den eenen mensch door den anderen."

XXII.

De stad der vreeze.

I.

„Dit is ons levenslot en onze zegepraal!" — zoo had Bart gejuicht en zeker hadden een bekwaam schoenmaker en een arme visch=venter nog nooit zooveel opschudding in de wereld teweeg gebracht. Op Zaterdag, twee dagen vóór de terechtstelling werd in Buenos Aires een algemeene werk=staking afgekondigd. Berlijn was getuige van een protest van de vakvereenigingen, de eerste radicale vergadering die in het voormalig Heeren=huis van het koninkrijk Pruisen gehouden werd. In Londen betoogde een menigte van tien=duizend deel=nemers vóór het Amerikaansche gezantschaps=gebouw. In Parijs trok een stoet van honderd=duizend arbeiders door de straten, met roode vlaggen en groote borden, waarop de schande van de Amerikaansche rechts=spraak te lezen stond. Touristen werden met den kreet van: „Genade! Genade!" — uit duizend kelen begroet en achtten het raadzaam daarop met een: „Leve Sacco en Vanzetti!" — te antwoorden. De arbeiders waren verbijsterd bij den aanblik van deze Puritein=sche gestrengheid en — erger nog — volslagen machteloos. In Genève deed een voorstel de ronde strekkende tot het boycotten van Amerikaansche goederen en in alle steden van Rusland werden protest=meetings op groote schaal gehouden. Pierre L'eon, die aan het hoofd van een Fransch communis=tisch blad stond, vroeg Joe Randall per kabel: „Wat kunnen wij doen?" — waarop het antwoord luidde: „Weiger de schulden te erkennen." — Maar dit was geen programma, waarvan de onmiddellijke uitvoering mogelijk was en hierop kwam het in de gegeven omstandigheden toch aan.

Slechts in Massachusetts werd de stilte door niets ver=broken. Het was alsof een ijzeren vuist zijn druk op de burgerij deed gevoelen. Het verstandigst scheen zich aan dezen regel te houden: Gehoorzaam de politie en houd uw

mond dicht. Crowley, de hoofd-kommissaris van politie, had tot den burgemeester het verzoek gericht de acht-tien spreek-permissies in te trekken, die voor het Gemeente-veld waren afgegeven en dientengevolge zag „de bakermat der vrijheid" zich genoodzaakt het zonder de zegeningen van het vrije woord te stellen. Het Comité van de Verdediging beproefde een lokaal te vinden voor een protest-meeting van het laatste oogenblik, maar de eigenaars ontvingen een wenk van de politie. Indien gij het met de Rooden aanlegt, kost het u de vergunning van uw lokaal. Het was een middel, dat Mickey Revolver reeds gedurende verscheidene jaren had toegepast. Nog onlangs had hij daarmede een jongen burger van Lithauen onmogelijk gemaakt, — Bimba was zijn naam — die in zijn hoedanigheid van godloochenaar de katholieke priesters hinderde. Niets was gemakkelijker dan een voorwendsel te vinden, waaraan de politie het recht ontleende tot de sluiting van een lokaal over te gaan: in den regel betrof het een gebouw van ouden datum en in dat geval was allicht het een of ander onderdeel in strijd met de brandweer-verordening.

Te elfder ure slaagde het Comité van de Verdediging in het vinden van een lokaal en in den avond van Zaterdag werd een vergadering gehouden, die ongeveer een gelijk aantal politie-agenten als belangstellenden telde. De eerste spreker begon met een beschrijving van hetgeen in de gevangenis van Charlestown te gebeuren stond en onmiddellijk liet een ambtenaar van de politie zich hooren:

„Geen woord meer over dit onderwerp, of de vergadering wordt ontbonden."

Aldus werden de sprekers gedwongen zich tot zeer algemeene uitdrukkingen te beperken en niets onvriendelijks te zeggen aan het adres van gouverneurs of presidenten van een universiteit. De redenaars van dien avond waren: Paxton Hibber, krijgshaftig en snijdend scherp. — Powers Hapgood, vurig en overtuigd, — Alfred Baker Lewis, die daar stond als een stoere jongen, hetgeen evenwel aan den ernst van zijn woord niet schaadde, — voorts Betty Alvin als afgezante, van de Golf en — zeldzaam wonder — een katholiek, die zich

de zaak van twee ongeloovigen aantrok. De heeren van de Bostonsche politie wreven zich de oogen uit, toen Zijn Eerwaarde Francis Xavier de tribune besteeg en het geval van Caleb Cunningham verhaalde, den rijken burger van Milton, die den Zweed John Johnson had neergeschoten, omdat deze in zijn bosschen hout gesprokkeld had. Natuurlijk verzuimde de spreker niet daarbij te vermelden met hoeveel toegevendheid de moordenaar door de overheid van Norfolk behandeld was.

Voor dienzelfden Zaterdag-avond waren de afgevaardigden van de vak-vereenigingen opgeroepen ter bespreking van de mogelijkheid van een algemeene staking. Aangezien de tijd daarvoor verstreken was, achtte de politie het niet noodig in te grijpen. Er waren ongeveer vijftig arbeiders tegenwoordig van wie de meesten Italiaansche barbiers en Joodsche kleermakers waren, de aanwezige Amerikaansche arbeiders konden op de vingers van één hand worden opgeteld. De Amerikaansche arbeiders maakten met hun gezin een uitstapje in een tweede-hands auto en deden zich aan versnaperingen te goed. Of wel zij vulden de bioscoop-schouwburgen en haalden zich het hart op aan het schouwspel van onbemiddelde jonkvrouwen, die met millionnairs in het huwelijksbootje stapten. — ook van gesjochte jongens, die in een achtermiddag fortuin maakten.

Michael Gold bewoog zich tusschen de menigte en gaf zijn ooren den kost, om aldus uit te vorschen wat in de gemoederen omging. Zoo hoorde hij een passagierenden matroos in Scollay Square roepen:

„Zij moeten levend verbrand worden! Zij hebben de vlag beleedigd!"

Een kantoor-bediende, die zich op room-ijs onthaalde, vatte zijn meening samen in:

„Alle Italianen hebben een onvervalscht moordenaarstype."

Een bedeesd kruideniertje gaf over de toonbank zijn zienswijze ten beste:

„Het is niet onmogelijk, dat zij onschuldig zijn, maar als

wij de heele bende niet dadelijk wegjagen, dan laten zij ons een voor een in de lucht springen."

Een telefoon=juffrouw antwoordde den Italiaan, die zich over een verkeerde aansluiting beklaagd had:

„Geen praats als ik u verzoeken mag. Op den 22sten Augustus zult u nog wel iets anders beleven!"

Het spreekt vanzelf, dat het publiek deze wijsheid uit zijn dagbladen putte. Gedurende een korten tijd was de eendracht van de pers ten opzichte van de Sacco=Vanzetti=zaak in het gedrang geraakt. Een redacteur van de Herald zag zich den Pulitzer=prijs voor 1926 toegewezen naar aanleiding van een hoofd=artikel, waarin op een herziening van het vonnis werd aangedrongen. Maar nu was zijn stem verstomd. De groote magazijnen verlangden aan den angst van het publiek een einde gemaakt te zien. In verband met de omstandigheid, dat de vrouwen zich niet buitenshuis durfden vertoonen, stonden de zaken volkomen stil. Het eenige vak dat in een bloeienden toestand verkeerde, was de verzekering tegen schade ten gevolge van oproer en bom=aanslagen. Men beweert, dat het totaal=bedrag van de polissen acht=honderd=millioen dollars beloopen heeft, waarop geen cent aan schadevergoeding is uitbetaald. Dit komt op een winst van één millioen voor de verzekering=maatschappijen neer en een daarmede overeen=komstig verlies voor den Bostonschen handel. Was het inder=daad niet al te dwaas, dat een paar arme drommels de wereld onderstboven keerden? De dagbladen die een groot deel van hun inkomsten uit de advertenties van de groote winkels trekken, verkondigden eenstemmig de leus: „Schaart u achter den Gouverneur en de rechterlijke macht!"

II.

Terwijl Cornelia in doodsangst een strohalm zocht, die haar tot houvast zou kunnen dienen, herinnerde zij zich plot=seling Kardinaal O'Connell. Luigia Vanzetti was een trouwe dochter van de Kerk en het medelijden, dat een ieder met haar had, zou wellicht den grooten man verteederen en hem

bewegen zich het lot van haar broeder aan te trekken. En Jessica Henderson, steeds bereid het Sacco-Vanzetti-Comité te helpen, kwam met haar limousine toegesneld en verder ging het met het schuchtere kleine vrouwtje naar het zomerverblijf in Marblehead van den beroemden kerkvorst. Toen het gezelschap aankwam, stond hij met zijn hond op het grasveld vóór zijn woning en de dochter van Mrs. Henderson, die hem verzocht Luigia te ontvangen, vond hem onmiddellijk daartoe bereid.

„Maar dat spreekt vanzelf, die goede ziel!"

Hij was hartelijk en innemend, zooals hij dat wist te zijn, wanneer hij daarvoor zijn reden had. Hij voorzag zijn bezoeksters van thee en zeide tot Cornelia:

„Het zal u misschen niet zoo spoedig weer gebeuren, dat een kardinaal u thee schenkt."

Met Luigia keuvelde hij in het Italiaansch en Cornelia verstond daarvan genoeg om daaruit op te kunnen maken, dat hij ontzaggelijk veel voor haar voelde, maar niet voornemens was iets te doen. Later verstrekte hij de dagbladen een kort bericht omtrent het onderhoud, een meesterstuk van diplomatische vroomheid.

„Het menschelijk oordeel is ook in het gunstigste geval feilbaar. Maar het oordeel van God is te allen tijde volmaakt en, hoe verborgen zijn wegen ook mogen zijn, toch liggen daarin onze hoop en ons behoud."

Hetgeen Betty aanleiding gaf in haar spotzucht op te merken: „Nu weten wij, waarom zij God hebben uitgevonden; om de vorsten van de Kerk in de gelegenheid te stellen zich aan hun zedelijke verantwoordelijkheid te onttrekken."

Het was onmogelijk in Boston iets uit te richten, wanneer men den invloed van een dergelijk gezag tegenover zich had. De liberalen waren verlamd door het rapport van de Lowell-Commissie. Wanneer Mr. Lowell dat gezegd heeft, dan valt daar ook niet aan te twijfelen en waartoe zou het dienen ons daartegen te verzetten? In dienzelfden gedachtengang had Bisschop Lawrence zijn bemoeiingen gestaakt. Hij had den Gouverneur voorgesteld een onpartijdige commissie te benoe-

men en nu was hij verplicht haar uitspraak te aanvaarden en den Gouverneur wegens zijn doortastendheid en moed te prijzen. Dit deed hij in een brief, die in de bladen verscheen.

Daar troonden zij, de drie verstandelijke en geestelijke leidslieden van Boston, de Kardinaal van de heilige Roomsch-Katholieke Kerk, de Bisschop van de Protestantsche Episcopale Kerk en de President-Curator van de Harvard-Universiteit.

Wanneer een vreemdeling zich moeite gaf het een en ander omtrent hen te weten te komen, trof hem onmiddellijk het eigenaardige feit, dat elk hunner den naam had een bekwaam beheerder van aanzienlijke bezittingen te zijn. Het spreekt vanzelf dat dit slechts voor een gering deel de schuld van den persoon in questie was: de bezittingen waren er nu eenmaal en zij moesten beheerd worden, maar het gevolg daarvan was dat, indien men zich tot een van de drie beheerders vervoegde en van hem een daad verlangde, die in overeenstemming was met het door hem onderwezen geloof, hij in hetzelfde oogenblik op zijn hoede was en den bezoeker verdacht een gevaarlijk mensch te zijn.

De Kardinaal van de Katholieken had alle oproerige geesten uit zijn omgeving verbannen en zich tegelijk toegelegd op de aankweeking van een geslacht jonge geestelijken, die zich als om strijd op den kansel, in de politiek en in de stoffelijke wereld thuis voelden en wanneer een van hen een wit voetje bij den kardinaal had, bleek dit alras hieruit, dat zijn vader en moeder, broers en zusters, neven en tantes na korten tijd een aanzienlijke woning betrokken. Wat den Bisschop van de uitverkorenen van het blauwe bloed aanging, zijn vader had indertijd de expeditie geldelijk gesteund, die voor de afschaffing van de slavernij in Texas gevochten had. De zoon had zich een zekeren naam gemaakt door zijn vaardigheid, wanneer het er op aan kwam voor het een of ander doel geld machtig te worden. En wanneer een met blauw bloed gezegende waardigheids-bekleeder van de kerk van een ongewenschte vertrouwelijkheid met koorknapen verdacht werd, getroostte deze welopgevoede bisschop zich de grootste

moeite ten einde de wet buiten werking te stellen, zooals hij diezelfde wet te hulp riep, wanneer het anarchisten betrof.

En wat President Lowell aanging, hij droeg er roem op, dat elke hoogleeraar van zijn machtige instelling een volledige vrijheid van spreken genoot en wanneer iemand hem vroeg, hoe hij het aanlegde de rust te bewaren, antwoordde hij met een glimlach dat inderdaad niets gemakkelijker was, indien men bij de benoeming tot hoogleeraar slechts de noodige omzichtigheid in acht nam. Wanneer het toevallig gebeurde, dat een lector van de Universiteit een aanval richtte op de groep van de electriciteits-belangen waarvan de directeuren en bankiers de kern vormden van het bestuur van de Hooge school, werd de schuldige onverbiddellijk door den President ontslagen.

III.

Trompet-muziek weergalmde in de straten. Een regiment voetvolk marcheerde grimmig en strijdlustig door de stad: het was het antwoord van den Staat op de uittarting van de anarchie. Boven de hoofden, hoog in de lucht zweefden de vliegmachines, die de bommenwerpers in bedwang hadden te houden. Alle overheids-gebouwen werden door een militaire wacht bewaakt. Klaarblijkelijk hadden de militairen de opdracht scherp uit te zien en personen van verdacht uiterlijk staande te houden. Wie een pakje of een valies droeg, werd allicht uitgenoodigd den inhoud daarvan te vertoonen. Alle politie-agenten waren tot een dienst van een geheel etmaal opgeroepen en nu en dan zag men hen in wilde vaart door de stad rennen, wanneer in de eene of andere stadswijk het gerucht van een bom-ontploffing de ronde deed. Ook de brandweer-mannen hadden dag- en nachtdienst en waren in volle wapenrusting. Het Amerikaansche Legioen was gemobiliseerd tot bewaking van de huizen van de rijke en voorname burgers. Rechters, jury-leden, getuigen, kortom allen, die iets met de Sacco-Vanzetti-zaak te doen hadden gehad, genoten de bescherming van de gewapende macht.

Een man sprong uit een auto vóór de woning van President Lowell en haastte zich met een zwaar pak naar den ingang aan den achtergevel. De militairen van de wacht vroegen hem niet, wie hij was en wat hij kwam doen, maar mikten op hem en legden hem neer en eerst toen stelden zij een onderzoek in, dat uitwees dat hij een partijtje keukengerei van aluminium had af te leveren.

Een jonge katholieke priester kwam een vacantie-dag in Boston doorbrengen en stapte in het Zuider-Station uit den trein. Hij begaf zich allereerst naar het bureau van inlichtingen en vroeg daar:

„Zoudt u de goedheid willen hebben mij te zeggen welken weg ik naar het Staats-huis moet nemen?"

„O, zeker," — antwoordde de bediende en onmiddellijk riep hij een politieagent tot wien hij zeide: „Deze persoon wenscht den weg naar het Staats-huis te weten".

De hulpvaardige politie-agent verklaarde zich bereid hem te vergezellen en geleidde hem naar een patrouille-wagen, waarmede hij hem naar het naastbijzijnde politiebureau bracht. Daar werd de arme man voor vier-en-twintig uur in de strengste afzondering opgesloten.

De machtige Staat had zich aan tien-duizend leugens bezondigd en elke leugen maakte nu een knuppel en een bajonnet noodig. Mocht iemand lust gevoelen zich tegen deze leugens te verzetten, dan stond hem slechts één weg open: het hoofd onder de ranselende stokken te ontblooten en zich manmoedig in de glinsterende bajonetten te werpen. Dit was niet alleen de wet van Massachusetts, maar van alle tijden en alle landen, het eenige proefhoudende middel tot vernietiging van de leugen. De vrienden van de verdediging zagen zich voor deze crisis geplaatst, — sommigen hielden stand en aanvaardden de straf en anderen deinsden terug en slopen weg met een ongedeerde huid en een beschadigd geweten.

In de familie Thornwell werden hevige tooneelen afgespeeld. In Heuvelzicht raasde en tierde Oom Abner, omdat de Gouverneur zich éénmaal had laten overbluffen en wellicht opnieuw zou toegeven. Abner verklaarde dat hij zich-

zelf in zijn rolstoel naar Boston zou rijden, dertig mijlen langs den grooten weg, om van den Gouverneur in eigen persoon den dood van de beide anarchisten te eischen. En niet ver vandaar, in het huis dat tegen de noordelijke helling van Beacon Hill stond, smeekte Debora haar dochter toch niet haar leven te wagen en geen schande te brengen over haar zelve en over haar onschuldige en machtelooze familie.

Wat Cornelia aanging, zij liet zich niet van haar voor-nemen afbrengen. Zij was met Mrs Henderson op weg naar de woning van Rechter Brandeis van den Hoogen Raad. Daar-entegen had Betty beloofd zich met een groot bord op het Gemeente-veld te vertoonen. In vereeniging met Joe had zij duizend betoogers opgeroepen en beiden waren vast besloten althans het voorbeeld te geven. Debora kon daar-tegen niets inbrengen, dat eenigen indruk op hen maakte.

„Vroeg of laat", zeide Betty, „zal het er van moeten komen, dat ik ingerekend word," — en zij lachte daarbij een weinig zenuwachtig. — „Zij zullen Bart en Nick niet ver-moorden, zonder mij althans één maal opgepikt te hebben." En toen Debora den heiligen naam van den kleinen Rupert Randall aanriep, antwoordde de onnatuurlijke moeder: „Het zou misschien het best voor hem zijn, dat Joe en ik het er niet levend af brachten, dan zouden u en vader hem een fatsoenlijke opvoeding kunnen geven."

Dit was op een laat uur van den Zaterdag-avond, na afloop van de vergadering. Debora bleef dien avond in de stad en stelde Rupert telefonisch hiervan in kennis. Hij was onmid-dellijk bereid een dienst in zijn particuliere kapel, den trots van zijn leven, te verzuimen en het gezag van zijn tegenwoor-digheid te doen gelden. Maar Betty vond het niet noodig zijn komst af te wachten en begaf zich naar een bijeenkomst van „de New-Yorksche heethoofden", die zich verdienstelijk maakten met de vervaardiging van borden voor de betoo-ging. Haar oom James Scatterbridge trof haar aan in een van de zalen van Hotel Bellevue, het voornaamste hotel van de stad, naast het Staatsgebouw. Hier hadden een aantal van de

afgezanten van New-York een onderkomen gevonden en hun hoofdkwartier opgeslagen, — dit tot groote ergernis van den directeur van het hotel.

Daar kwam oom James, geheel ontdaan van woede en schrik. Hij zocht naar Jozua en was vastbesloten zich, als het zijn moest, met behulp van de gewapende macht van hem meester te maken. Maar „Jozua van James" was nergens te vinden, totdat zijn vader hem eindelijk ontdekte, wandelende over het Gemeenteveld, met aan elke zijde een politie-agent, die hem bij een arm vasthield en een joelende menigte daarachter. James baande zich een weg tot de hoofdpersonen en nam den verlangden borgtocht op zich, hetgeen de mannen van de poltie met genoegen vernamen, aangezien hun bevolen was zoo weinig mogelijk gevangenen te maken. Er volgden eenige pijnlijke uren, zoowel voor den vader als voor den zoon, maar reeds thans mogen wij vertrouwen, dat alles zich ten goede zal keeren. Het gelukt den groot-fabrikant te verhinderen, dat de naam van zijn zoon in de dagbladen vermeld wordt. En eenmaal wanneer Jozua tot een bekwaam en geslaagd man van zaken is opgegroeid, zullen zij op dit avontuur terugzien en zal de vader zelfs een weinig trotsch zijn op de flinkheid van zijn zoon.

„Hij was een vervloekte dolleman in dien tijd," — zal het dan heeten, — „maar dat is een gewone kwaal van de jeugd."

IV.

Het Gemeenteveld van Boston is een terrein van min of meer onregelmatigen vorm en beslaat tezamen met het Park een oppervlakte van ongeveer een vierkante mijl. Het is aangelegd met tal van zijpaden en aan den rand bevindt zich de Monument-heuvel, die met kanonnen en andere zegeteekenen versierd is. Er zijn grasperken, boom-groepen, een muziektent met zitplaatsen, de zoogenaamde Kikkervijver en in het Park een klein meer om te spelevaren. De vergulde koepel van het Staatshuis ziet uit de hoogte daarop neder, evenals

de Kerk van Park Street, de Union Club en verscheidene particuliere huizen van Beacon Street. Aan de andere zijde bevindt zich Tremont Street met zijn fraaie voorname winkels en bij het uiteinde van het Park begint Commonwealth Avenue, waar de familie Alvin woonde. Het is alles van een onmiskenbare degelijkheid en vol historische herinneringen en het geheel ademt een zeer verklaarbaar zelfbewustzijn. In den ouden tijd was dit Gemeenteveld het weiland geweest, waarop de dorpelingen hun koeien lieten grazen. Nu was het de plaats, waar de kindermeisjes werden nageloopen door de matrozen van de schepen, terwijl de werkloozen er de krant lazen en in het bijzonder de advertenties van de werk=gevers. Des Zondags, in den namiddag verschenen daar het Heils=leger en andere menschenvrienden, die zich op de be=keering van hun naasten toelegden, ook de godloochenaars en de socialisten en de ijveraars voor een herziening van de belastingen, evenals de onbekeerlijken, die weigeren te geloo=ven, dat de aarde rond is.

Maar op dezen gedenkwaardigen Zondag van den 21sten Augustus waren alle deze vermakelijkheden verdwenen. Er was een muziek=corps en een radio=concert om de menigte bezig te houden, twee groepen, die zich met het voetbalspel onledig hielden en twee onvoorbereide hondengevechten. Vijf=en=twintig=duizend menschen waren opgekomen, omdat zij in de kranten gelezen hadden, dat eenige martelaren van de hedendaagsche soort voornemens waren zich voor de leeuwen te laten werpen.

Van het duizendtal dat opgeroepen was, waren niet meer dan veertien aanwezig. Van deze geringe opkomst droegen in hoofdzaak de advokaten de schuld, in zoover zij zich harts=tochtelijk tegen het plan verzet hadden. Het heette dat de betoogers genoodzaakt zouden zijn zich met bebloede koppen terug te trekken en om den wille van een goedkoope ver=maardheid afbreuk zouden doen aan de goede zaak. Ook thans waren er velen, die slechts een verontschuldiging be=hoefden om thuis te blijven. De weinigen, die zich van hun voornemen niet lieten afbrengen, hadden elkander in een

drogisten=winkel op den hoek van een straat bescheiden en waren bereids getooid met strooken van bordpapier, die zij over den schouder droegen. De winkelier zag hen met achter=dochtige oogen aan en het kan dan ook niet ontkend worden, dat zij een zonderlingen en onbetrouwbaren indruk maakten en niet van de onvervalschte Bostonsche soort waren. Het=geen zich hieruit verklaren laat, dat de meesten tot „de New=Yorksche heethoofden" behoorden.

Men zag daar John Dos Pasos, den trouwen zoon van Harvard, en John Howard Lawson, medelid van de „Moderne Tooneelschrijvers", Voorts Clarina Michelson, als steeds be=reid het grove werk te verrichten, — een neger=advokaat van New=York, die grooter gevaar liep dan een van de andere aanwezigen. Bij het begin van Beacon Street verrees het Shaw=monument. Op het voetstuk daarvan prijkte in duur=zaam brons de afbeelding van jonge negers in uniform, die aangevoerd werden door een Bostonsch burger te paard. Het lijdt geen twijfel, dat Patterson bij den aanblik daarvan met nieuwen moed bezield is. Om de overlevering van de stad op te houden, verschenen Betty Alvin en Joe Randall, de laatste in zijn hoedanigheid van „aangehuwd ingezetene" van Boston, ook „Jozua van James", die zijn vader meer vreesde dan de politie. Wij noemen nog Margaret Hatfield, wier vader in de voorste gelederen van de Republikeinen gestreden had. De houding van haar moeder was volkomen dezelfde als die van de moeder van Betty: zij zwierf in het rond over het Gemeenteveld en wrong haar handen in wanhoop en hield niet op te zuchten:

„Hoe hebben zij zoo iets kunnen doen?"

V.

„Voorwaarts, schavuiten! Dacht gij dan eeuwig te blijven leven?" — dit zou, naar luid van de geschiedenis, Frederik de Groote zijn soldaten hebben toegeroepen, die op het punt waren het hazenpad te kiezen. Diezelfde gedachte, zij het ook in anderen vorm, heeft in den loop der eeuwen in het

binnenste van menigen martelaar geleefd. Zij zijn de leeuwen tegemoet getreden, zij zijn naar brandstapel en galg en guillotine opgegaan in dezelfde stemming, die thans onze dapperen tegenover den politie-stok en de bajonnet vervulde. Zij waren niet meer dan een handvol, toen zij van den drogisten-winkel aan den hoek optrokken en niet onmogelijk trilde er iets in hun binnenste en beefden hun knieën, maar zij klemden hun tanden opeen en beurden het hoofd fier omhoog. Toen alles voorbij was, zou blijken dat geen hunner ernstig gedeerd was, maar te voren kon niemand daarvan zeker zijn. Pijn is pijn en een verbrijzelde schedel of een aanraking van de maag met een paardenhoef behoort tot de minder aangename gewaarwordingen van het leven. Voorwaarts, gij heethoofden van New-York! Dacht gij dan eeuwig te blijven leven?

Het Gemeenteveld strekte zich vóór hen uit. Het middenterrein, waar de samenkomst zou plaats vinden, is door een politie-cordon afgesloten. Er is geen mogelijkheid daar binnen te dringen. Zij gaan een eindweegs verder en zien elkander vragend aan. Zou dit een geschikte plek zijn te midden van de menigte? Een hunner antwoordt bevestigend en met bevende vingers maken zij hun plakkaten los en hangen ze over hun schouders. Uit de groep, die hen omringt, gaan juichkreten op. Langzaam groeit de menigte aan. Zij zijn gekomen in de verwachting iets te zien gebeuren en dit is het begin daarvan. — „Hoera voor Sacco en Vanzetti! Lang leve Sacco en Vanzetti!"... Daar waait plotseling de wind uit een anderen hoek: „Weg met de Rooden! Hang ze op!"

De kleine groep martelaren vervolgden hun weg, zonder iets te zien of iets te hooren. Zij zijn een weinig duizelig door de opwinding, — een eigenaardige uiting van het martelaarschap, zonderlinger nog dan dronkenschap. Men heeft over dien gemoedstoestand dikke boeken geschreven: het is daarbij een mensch te moede, als wandelde hij op de wolken. De aarde en de beperkingen van de stof bestaan niet langer, alle begrip van ruimte en tijd is opgelost in de eeuwigheid en de mensch ziet God van aangezicht tot aangezicht. Het dichterswoord wordt bewaarheid: Wij zijn het eigendom van

den dood. Wij hebben op aarde zooveel boosaardigheid aan-schouwd, dat wij den dood boven dien aanblik verkiezen.

En de wereld antwoordt daarop:

„Zooals gij wilt. Indien gij wenscht te sterven, zijn wij bereid u behulpzaam te zijn."

Hoor, de leeuwen brullen. Indien gij wenscht verslonden te worden, hun maag is daarop ingericht. Daar verschijnt de politie, zwaaiende met den gummi-stok.

„Laat het nu gedaan zijn! Verwijdert die teekenen en gaat van hier!"

En de handhavers van de orde trachten zich van die teekenen meester te maken en de betoogers trachten ze zoo lang mogelijk in hun bezit te houden. Ook de omstanders grijpen naar de teekenen en anderen doen hun best voor de politie den weg te versperren. De stokken dalen neer en dat bonzen op menschenlichamen is van een onbehagelijken klank.

Daar naderen de bereden manschappen, dwars door de massa heen. „Denkt aan uw veiligheid!" — zoo luidt hun waarschuwing. De vrouwen gillen en de paarden steigeren en reeds zijn enkele slachtoffers gevallen. Het is een zonder-linge ervaring voor een jonge vrouw van deftigen huize: het kost Betty moeite haar oogen te gelooven. Zij meent, dat het paard in het laatste oogenblik zal uitwijken en plotseling wordt het haar duidelijk, dat de ruiter regelrecht op haar afkomt. Zij springt te laat ter zijde en de schouder van het paard raakt haar en werpt haar tegen den grond.

De ruiter gaat verder. Hij ziet een zwart gelaat en richt zich daarheen. De neger vlucht zoo snel zijn voeten hem dragen willen. Zal het hem gelukken aan de hoefijzers van het steigerende paard te ontkomen? Bij geluk staat daar een boom, waarachter de neger zich verschuilt. Een mensch kan zich sneller rondom een boom bewegen dan het best-gedres-seerde politie-paard. Dit ondervond ook de wakkere en be-gaafde William Patterson, die tot vijf malen dien kringloop aflegt, vóórdat hij een poltie-man te voet in de armen valt. De man grijpt hem bij zijn kraag en ontrukt hem zijn betoo-

gingsteekenen, die hij onder zijn voeten vertrapt. En terwijl hij aanstalten maakt hem weg te voeren, voegt hij hem toe:

„Ik heb nog nooit een kleurling-bastaard gezien, die communist was."

De advokaat is verbaasd, omdat hij meende te weten, dat dergelijke liefelijkheden van het Gemeenteveld verbannen waren. Vertoont die opmerking niet een bedenkelijke gelijkenis met zekere gewraakte uitlating van Rechter Thayer? Zou het dus waar zijn, dat de politie boven haar eigen wetten staat?

De politie-auto staat gereed en nadert met luidende schel. De gevangenen worden daarin geladen, — met uitzondering van den „kleurling-bastaard", die te voet naar het politiebureau geleid wordt, aangezien men het minder passend oordeelt, dat hij in denzelfden auto met zijn vriendin Clarina Michelson vervoerd wordt. De anderen worden weggebracht, maar wanneer zij het bureau van Grange Street bereikt hebben en men tot een telling overgaat, blijken de uitverkorenen van het blauwe bloed spoorloos verdwenen te zijn. Betty ontbreekt en desgelijks haar man en haar neef James. Ook Margaret Hatfield is onzichtbaar. Te midden van het strijdgewoel heeft dus de politie den tijd weten te vinden voor een onderzoek naar maatschappelijken rang en stand. Een weinig later wordt ook John Dos Passos ontslagen. Gepromoveerden van Harvard worden hier niet gewenscht. De eenigen, die worden vastgehouden, zijn vijf arbeiders: twee heeten Sansavrion, een Schulman, een Amari en ten slotte dezelfde Cosimo Carvotta tegen wien zij een bijzondere grief koesteren om geen andere reden dan dat zij omtrent hen leugens verspreid hebben bij de gevangen-nemingen van den vorigen Zondag.

VI.

In het bureau van Grange Street troffen zij Paula Holladay aan, die met de vermeerdering van het gezelschap zeer

ingenomen was. Geen verhaal van dien laatsten Zondag kan volledig zijn, zonder het relaas van de omzwervingen van Paula, die geheel alleen een betooging gehouden had, — en een van langen adem. Zij was de oprichtster van een café in Greenwich Village, dat den naam „Polly" voerde en in lied en verhaal vereeuwigd was. Den vorigen zomer had zij aan het hoofd van een restaurant in Provincetown gestaan. Haar geweten begon haar te plagen en zij besloot te doen wat binnen het bereik van een vrouw was tot bestrijding van onrecht. Zij deed haar zaak over aan een vriendin en om=gordde zich met de leus: „Is het recht nog levend? Leve Sacco en Vanzetti!" en ging toen op marsch van Princetown naar Boston, een afstand van ongeveer honderd=vijf=en=twin=tig mijlen.

Nu en dan gebeurde het onderweg, dat vrouwen die in hun tuin werkten en die woorden lazen, haar aan de andere zijde van de heg volgden en haar nariepen: Als ik een geweer in huis had, dan zou ik je wel eens vertellen, wat ik je toe=wensch!"

Dames in auto's lieten stilhouden om dezelfde gevoelens te uiten. Intusschen bleef het bij woorden, zoodat Paula ongedeerd in Boston aankwam, ongerekend een ongemak aan haar hiel. Zij sloot zich aan bij de andere betoogers en toen zij van hen vernam, dat de politie alle vlaggen en teekenen vernietigde, schilderde zij haar wapenspreuk op een rooden regenmantel en begaf zich, aldus uitgedost, naar het Ge=meenteveld.

Juist toen zij de muziektent voorbij was, werd zij op=gemerkt door een politie=agent, die haar aanklampte. Al spoedig werd het een opstootje. Sommigen kozen vóór, anderen tegen haar partij. De hand, die de politie=man op haar arm gelegd had, begon te beven. — „Waarom ben je zoo zenuwachtig?" — vroeg zij hem en haar geleider trachtte zich te bedwingen. Een vakgenoot kwam hem te hulp en daarna twee mannen te paard. Toen zij hun mededeelde niet gezind te zijn het Gemeenteveld te verlaten, brachten zij haar naar het politiebureau. En op haar vraag: „Waarvan word ik

beschuldigd?" — was het eenig antwoord: „Dat is nu niet aan de orde. Wij sluiten u op en daarmee uit."

Daar verscheen Mike Crowley, die tot haar zeide:

„Het zou waarlijk onvergefelijk zijn wanneer een jonge en knappe vrouw als u in dingsigheden kwam en in de boeken van de politie werd ingeschreven."

Waarop Paula antwoordde:

„Dat jong en knap wilde ik liever laten rusten en het is mij om het even of ik hier in de boeken sta. Ik wensch alleen te weten, of ik hier zonder een zweem van beschuldiging met geweld word vastgehouden."

Toen hij weigerde haar te antwoorden, zeide zij:

„Dan zal ik de proef op de som nemen."

Zij maakte aanstalten heen te gaan en hij legde zijn hand op haar schouder. Toen zwichtte zij voor het geweld. Haar gevangenschap duurde tot den avond, toen het Gemeenteveld verlaten was en zij geen kwaad meer kon uitrichten met haar rooden regenmantel en de zonderlinge vraag, die daarop ge= schilderd was.

VII.

De advokaten beproefden langs een anderen weg te berei= ken, dat het dossier van het Departement van Justitie ter beschikking werd gesteld en richtten tegelijkertijd tot Gouverneur Fuller een verzoek om uitstel, ten einde kennis van die documenten te nemen. Tevens zou dan aan den Hoogen Raad van de Vereenigde Staten de noodige tijd moeten worden gegund voor de studie van die documenten. De Gouverneur bleef zichzelf gelijk en weigerde zich over zijn voornemen uit te laten en dientengevolge hervatten de advokaten hun zwerftochten tot opsporing van een rechter, die geneigd zou zijn een opschorting te bevelen. In die laatste spannende dagen betrokken zij een dozijn rechters in de zaak, die vier onderscheiden rechterlijke colleges vertegen= woordigden.

Mr. Hill wendde zich tot Rechter Holmes, die op zijn land=goed in Beverly vertoefde. Deze Oliver Wendell Holmes was de zoon van den dichter van dien naam en had zelf thans den zes=en=tachtigjarigen leeftijd bereikt. Hij was van meening, dat hij niet het recht had in te grijpen en wenschte hun toe, dat zij met een anderen rechter gelukkiger mochten zijn. Als bijzonder persoon erkende hij, dat het proces van Sacco en Vanzetti in 1921 niet met de noodige onpartijdig=heid gevoerd was.

Vervolgens vervoegden zij zich tot Louis Brandeis, op wien hun laatste hoop gevestigd was. Hij was een Joodsch advo=kaat van onbetwiste bekwaamheid. Nadat hij in zijn Boston=sche praktijk reeds vroeg fortuin had gemaakt, keerde hij zich tegen het heerschend stelsel en werd de voorvechter van het algemeen belang, hetgeen hem den haat van alle zakenmenschen op den hals haalde. Toen Woodrow Wilson hem tot lid van den Hoogen Raad benoemde, rees een kreet van verontwaardiging uit Statestreet omhoog en boven alles uit hoorde men de stem van President Lowell van Harvard. Evenwel had de radicale jood zijn weg gevonden, maar nu hij de beste kans van zijn gansche loopbaan voor het grijpen had, verzuimde hij die.

Het college bestond uit rechtsgeleerden, die onvoorwaar=delijk aan den kant van de machthebbenden stonden en hun benoeming aan Taft of Harding of Coolidge te danken had=den. Zonder eenigen twijfel zouden deze mannen zich verzet hebben tegen elken maatregel, die van Brandeis mocht zijn uitgegaan, maar het zou in elk geval een nobel gebaar ge=weest zijn en de waardige bekroning van een achtenswaardig leven.

Cornelia bracht den Zondagmiddag al betoogende en aan=dringende met den rechter door, maar het mocht niet baten. Tallooze telegrammen werden hem toegezonden, maar ver=geefs. Evenals dat met andere rechters het geval was, waren ook zijn handen gebonden. Het geval wilde, dat Rosina Sacco een huis in Dedham bewoond had, dat het eigendom van Mrs Brandeis was en deze bijzonderheid vormde een moge=

lijkheid van vooringenomenheid. Het bleek ondoenlijk den rechter aan het verstand te brengen, dat een vooringenomen=heid ten gunste van een verzachting van de straf iets geheel anders was dan de geneigdheid tusschen twee tegenstrijdige belangen partij te kiezen.

In een brief aan Harry Dane, — bijna de laatste woorden die hij geschreven heeft —, zeide Vanzetti naar aanleiding van dezen zonderlingen toestand:

„Zoo zal het gebeuren dat er rechters zijn, die ons beroep van de hand wijzen om geen andere reden dan dat zij ons welgezind zijn en anderen om de tegenovergestelde reden en dit samentreffen brengt ons regelrecht naar den electri=schen stoel."

Deze negen oude heeren, die in alle belangrijke regeerings=zaken van de Vereenigde Staten het laatste woord spraken, waren overwerkt en daarom voor niets zoo bang als voor een vermeerdering van den last, dien hun gebogen schouders te dragen hadden. Hun was de taak opgelegd het Ameri=kaansche volk mede te deelen, welke wetten wel en welke niet geldig waren, wat het doel van die wetten was of althans behoorde te zijn, wat in het belang van de bezittende klasse was en wat haar bestaan bedreigde. Dit was inderdaad een onmetelijke taak en het mag ons dan ook niet verwonderen, dat zij zich twee malen bedachten, eer zij zich voor een vermeerdering van arbeid beschikbaar stelden.

De wet was hun terrein, zoo beweerden zij, en op de feiten hadden zij zich niet in te laten. Maar wanneer zich een onvoorziene gebeurtenis voordeed en het in hun oogen noodzakelijk maakte de feiten een weinig nader te bezien, dan wisten zij ook den weg daartoe te vinden. De Hooge Raad van Massachusetts had dit nog onlangs getoond, toen de zaak van Jerry Walker aan de orde was en de beslissing van de jury de belangen van de club=genooten benadeelde. Ook toen hadden de rechters ingegrepen en alleen die feiten erkend, die in hun kraam te pas kwamen en alle andere als niet bestaande beschouwd. Maar in de zaak Sacco en Vanzetti stonden geen aanwijsbare geldsommen op het spel, alleen

het leven van twee arme drommels, zoodat de oude waarheid ook hier van toepassing was:

„Het is beter dat gij schade lijdt, dan dat de wet om den wille van u en uwe gelijken veranderd wordt."

VIII.

Ontmoedigd en uitgeput keerde Cornelia dien Zondagavond in haar woning terug. Betty was bezig in het hoofdkwartier van de Verdediging, waar zij de taak van de nieuwaangekomenen regelde en de plannen voor de laatste betooging vaststelde. Dichters, schrijvers, beoefenaars van de schoone kunsten, — allen, oud en jong, bezield door een inwendigen drang naar het martelaarschap —, kwamen van heinde en ver in Boston aan en hun doel was vóór het Staats-huis te getuigen. Betty ondervond nog steeds de pijnlijke gevolgen van de botsing met het paard, maar was des te ijveriger bezig aan haar schrijftafel; zij was den vorigen nacht niet te bed geweest en zou ook dien nacht geen rust nemen.

„Na Maandag middernacht zal er overvloed van tijd tot slapen zijn," — zeide zij, — „en Bart en Nick zullen ons gezelschap houden."

Joe was in het hoofdkwartier van het „Nationale Comité van de Burgerij", waar hij de noodige gegevens betreffende de zaak leverde, ten einde, daarmede gewapend, de mannen en vrouwen van het blauwe bloed te bewerken en hen te bewegen tot een druk op de burgerij. Het Comité verzond en ontving honderden telegrammen, verzamelde handteekeningen voor een verzoekschrift tot den President van de Vereenigde Staten, waarbij hij werd aangezocht zijn tusschenkomst te verleenen op het voetspoor van Woodrow Wilson, toen de Staat Californië op het punt stond het doodvonnis van Tom Mooney te voltrekken. Evenwel bestond er een belangrijk verschil tusschen de beide gevallen: Mooney was lid van het Amerikaansche Arbeiders-Verbond en in de oorlogsjaren was het zaak de arbeiders met de grootste voor-

zichtigheid te behandelen. Daarentegen verkeerde men nu in een tijdperk van vrede, zooals het kapitalisme dat noemde en in geen geval behoefden Sacco en Vanzetti ontzien te worden.

De President van de Vereenigde Staten was in die dagen „de Voorzichtige Cal", dien wij geruimen tijd geleden de politieke ladder van Massachusetts hebben zien bestijgen. Men gaf hem de eer van den ongekenden en aanhoudenden voorspoed, die in het gansche land heerschte en daaraan had hij het grootste stemmencijfer te danken dat ooit een kandi- daat voor het presidentschap bereikt had. Nu rustte hij van het niets-doen op een hoogen berg in Yellowstone Park. Hij had een zekere vaardigheid in het niets-doen verworven en nooit had een president het daarin verder gebracht. Hij was evenmin voornemens zijn vingers in den Bostonschen hek- senketel te wagen, als zijn verlof-tijd op de bergen van de maan door te brengen. Honderden dollars werden besteed aan het inzamelen van handteekeningen voor een verzoek- schrift en vele duizenden aan telegrammen, die door particu- lieren verzonden werden. Met mandenvol werden de papie- ren bij hem binnengedragen en zij mochten tot niets anders dienen dan bij het koeler worden van den avond het vuur een weinig aan te wakkeren.

Musmanno bevond zich ten kantore van Hill, waar hij geduldig wachtte op de telefonische aansluiting met Taft, die tijdelijk in Canada vertoefde. De wet verbood, dat hij in het buitenland een ambt-stuk onderteekende, maar niets belette hem naar de grens te komen en daar althans de uiteenzetting van Musmanno aan te hooren. De jonge advokaat had een vliegmachine gereed staan om nog dienzelfden nacht te ver- trekken. Van zeven uur des avonds tot vier uur in den mor- gen zat hij bij de telefoon, maar de groote rechtsgeleerde wenschte zich blijkbaar niet te laten storen.

IX.

Debora had zich naar haar moeder begeven en wilde haar op het hart drukken in deze veelbewogen dagen haar gezond-

heid te sparen. Cornelia was nauwelijks in staat zonder hulp de trap op te komen, — toch was zij niet te bewegen in den huize Alvin waar een lift was, haar intrek te nemen. Zij kon niet slapen en ook wanneer zij op haar bed lag, hield zij voortdurend de telefoon aan haar lippen om naar het laatste nieuws te vragen. Plotseling, wanneer Debora meende, dat zij sluimerde, rees zij overeind om Mr. Moors op te schellen, die mogelijk door bemiddeling van Mr. Lowell den Gouverneur zou kunnen overhalen een uitstel van enkele dagen te verleenen... En onmiddellijk daarna wendde zij zich tot Hubert Herring, een jong geestelijke, die onlangs zijn betrekking op het spel had gezet, toen hij een dozijn ambtgenooten overreed had een beroep op den Gouverneur te onderteekenen.

Het was alsof moeder en dochter door een afgrond gescheiden waren en de onafgebroken donder hun stem onhoorbaar maakte. Nauwelijks verstaanbaar waren de zwakke geluiden, die tot Debora doordrongen:

„Moeder, moeder, u denkt meer aan die twee Italiaansche anarchisten dan aan al uw familie-leden."

„Kindlief," — antwoordde Cornelia, — „niemand denkt er aan een van mijn bloedverwanten te vermoorden."

Debora dacht een oogenblik na, totdat zij zich niet langer bedwingen kon en een laatste poging waagde.

„Moeder, er is meer dan één ongeluk denkbaar en vermoord te worden is niet het eenige."

„Kind, dat is de hand van God, die je hart tot ootmoed stemt."

Cornelia telefoneerde met het kantoor van Arthur Hill. Zijn schoondochter antwoordde, dat er geen nieuws te melden was. Cornelia staarde voor zich uit en doffe wanhoop sprak uit haar aangezicht. Debora was diep met haar begaan en meende, dat zij reeds veel gewonnen zou hebben, indien het haar gelukte de belangstelling van haar moeder in die onzalige Italianen te temperen.

„Moeder, Henry heeft nu de volkomen zekerheid, dat die mannen met dynamiet werkten..." — En iets later:

„Moeder, ik zou waarlijk denken, dat u van zulke menschen meer houdt dan van ordelijke burgers."

Wij behooren Cornelia niet al te hard te vallen. Die familietwisten die jaar in jaar uit worden voortgezet en nooit tot een beslissing komen, hebben een vernielende werking op de zenuwen.

„Ik stel den dynamiet=man, die zich aan de rechtvaardig=heid gelegen laat liggen", — antwoordde Cornelia, — „boven den ordelijksten burger, die dat niet doet."

De telefoon schelde. Het was Priscilla, de oudste dochter van Debora, die verlof vroeg „even aan te wippen". Dit was een plan, dat Debora bedacht had: haar dochter kwam Cornelia bezig houden met het laatste nieuws van haar achterkleinkinderen. Maar het zou beter geweest zijn, in=dien Priscilla niet verklapt had, dat haar moeder het bezoek in overweging had gegeven. Het scheen wel dat Debora niet kon nalaten dergelijke kleine komplotten te smeden, die natuurlijk tot het bestwil van haar medemenschen bedoeld waren. En wat haar oudste dochter aanging, zij had haar reeds vroeg geleerd haar daarbij behulpzaam te zijn.

Cornelia wenschte het een en ander van de vrouw van Gouverneur Fuller te weten, — in het kort, welk een soort van vrouw zij was. Het scheen, dat Jessica Handerson en Cornelia voornemens waren naar Rye Beach te tuffen en de hulp van deze veelvuldig lastiggevallen dame in te roepen. Debora deelde den indruk mede, dien zij van den gemeen=schappelijken maaltijd bewaard had en voorts vermeldde zij in het voorbijgaan, dat Mrs. Fuller katholiek was, waarop Cornelia niet kon nalaten te vragen wat de beteekenis daar=van was. Zou het mogelijk zijn haar aan het verstand te brengen, dat Jezus morgen te middernacht in Boston de elec=trische doodstraf zou ondergaan?

„Maar, moeder," — zoo barstte Debora los, — „meent u dan, dat Jezus zich ooit met dynamiet heeft afgegeven?"

„Neen, lieve, dat was in zijn dagen nog niet uitgevonden. Hij heeft zich met een zweep moeten behelpen om de wisse=laars uit den tempel te jagen."

X.

Daar verscheen Priscilla. Zij was nu een deftige jonge vrouw geworden. Tot haar leedwezen kwam zij ditmaal niet in de gelegenheid den lof van haar drie kinderen te zingen. Zij trof de arme oude vrouw aan, met gesloten oogen, liggen=de op haar kussen en sprekende met een fluisterstem, die van een stervende afkomstig had kunnen zijn. Zij greep de hand van Priscilla en zeide tot haar:

„Ik spreek met je moeder, maar ik zie, dat ik daarmee niets bereik. Ik wil het met het volgende geslacht eens beproeven.

„Ja, grootmoeder," — zeide Priscilla onderdanig, — „wat verlangt u?"

„Je moeder kan niet begrijpen, hoe de menschen in Boston anarchist worden en daarom heb ik m'n best gedaan het haar uit te leggen. Toen ik een jonge getrouwde vrouw was, onge=veer van den leeftijd, dien jij hebt, zag ik uit de ramen van den achtergevel van ons huis de kinderen van de arme menschen met gescheurde doeken over hun schouders en gaten in hun schoenen rondloopen. En wanneer ik dan hoor=de dat aldus de wil van God was, dan berustte ik daarin. Eerst later heb ik leeren inzien, dat het een maatschappelijk stelsel was. Die lange rijen van onoogelijke, bouwvallige huizen, die straten en straatjes, bedekt met vuil en slik en hier en daar opgeluisterd door een schurftige kat, — die af=zichtelijkheid die de ondergrond van onze fiere en vrome stad is, — met al die dingen heeft God niets uitstaande, dat is het werk van de dames en heeren van het blauwe bloed, die akker aan akker en huis bij huis in eigendom hebben. Het is het aangeërfd bezit van hun over=grootvaders en zij laten hun huizen in puin vallen, terwijl hun landerijen steeds toe=nemen in waarde, zonder dat zij daarvoor een vinger be=hoeven te verroeren. Is dat zoo onverstaanbaar, Priscilla?"

„Neen, grootmoeder."

„En dat is nog maar één bijzonderheid van de honderd. Je man bezit eenige millioenen, omdat hij het geluk gehad

heeft een kopermijn te erven, waarin anderen voor hem aan het werk zijn... Neen, Debora, spreek mij niet tegen, ik weet dat je nooit een studie van ons bank-stelsel gemaakt hebt, al ben je dan ook getrouwd met een bankier. Mr. Lowell is vele malen millionnair, omdat hij in de gelegenheid is den arbeid van duizenden slaven in zijn katoen-spinnerijen uit te buiten, ofschoon hij nooit een spoel in zijn handen heeft gehad. Gouverneur Fuller is de rijkste man van ons allen, omdat hij de macht heeft van een roofridder van de Middeleeuwen en een ieder een boete van duizend dollars laat opbrengen voor het recht met een Packard-auto in Nieuw-Engeland te rijden. En dat durft nog van bandieten spreken en eischen, dat zij tot den laatsten man uitgeroeid zullen worden. Wij allen klampen ons vast aan onze voorrechten en niemand denkt er aan daar afstand van te doen. Wij gebruiken alle macht, waarover wij te beschikken hebben om het ontwakende verzet te breken en als het noodig is, nemen wij hun leven, zoogenaamd tot straf voor een misdaad, die zij niet begaan hebben."

Er waren vele vragen, die Priscilla had willen doen en vele tegenwerpingen, die haar moeder had willen maken. Maar zij lieten zich weerhouden door de vrees, dat Cornelia den laatsten adem zou uitblazen. Zij zaten daar zwijgend en de wanhoop sprak uit haar oogen. Nu begon de oude vrouw weer te fluisteren:

„Kinderen, ik heb deze zaak nu zeven jaren gevolgd en ik heb daaruit geleerd — het valt mij moeilijk het te zeggen — van het begin tot het einde verdient geen enkele van de overheidspersonen, die daarmee te maken hebben gehad, een eerlijk man te heeten, geen enkele van de politie-mannen, die in de getuigenbank hebben staan liegen, tot de drie doorluchtige Commissie-leden die het verslag hebben samengeflanst, — een ieder heeft een voorwendsel gezocht om zijn haat te koelen aan twee dwepers, die hij als gevaarlijk beschouwt. Dit en niets anders is de zuivere waarheid van de Sacco-Vanzetti-zaak. En nu zitten die beide mannen op den dood te wachten en een van hen is een wijsgeer, die

zichzelf gevormd heeft, een man van genie, die zich onder den druk van het verdriet tot het verhevenste karakter ontwikkeld heeft, dat ik in mijn aardsch bestaan heb leeren kennen."

Aan die oude gerimpelde oogleden blonken tranen.

„En ook Sacco", zoo vervolgde zij. „Een man met het hart van een kind."

Zij stak haar hand uit en greep eenige papieren, die op een tafel naast haar bed lagen. „Luister, hij schrijft Inez, zijn zes-jarige dochter. Een brief waaruit zij eenmaal zal kunnen leeren, wie haar vader geweest is.

„Het zou de grootste schat en het hoogste geluk van mijn moeitevol leven geweest zijn, wanneer ik met jou en je broeder Dante en je moeder had mogen leven en in een klein landhuisje mijn dagen doorbrengen. Hoe zou ik mij het hart hebben opgehaald aan je kinderlijk gekeuvel en aan je teedere genegenheid. In mijn verbeelding zie ik ons daar zitten in de schaduw van een eikenboom. Ik zou je onderricht hebben in de dingen van het leven, in lezen en schrijven en zooveel nog meer. Ik zie je rennen en lachen en roepen en zingen, van den eenen boom naar den anderen en van de heldere beek naar de omhelzing van je moeder. Dat zelfde geluk heb ik zooveel andere arme meisjes toegewenscht, opgroeiende onder de oogen van vader en moeder... Maar het heeft niet mogen zijn en de ellende van de lagere standen heeft als een nachtmerrie op de ziel van je vader gedrukt. De mannen van deze oude, wegstervende samenleving hebben mij uit de omhelzing van je broeder en van je arme moeder weggerukt. Maar de vrije geest van het geloof van je vader heeft alles overleefd..."

XI.

In den morgen van Maandag, den laatsten dag, verscheen Gouverneur Fuller tegen half-elf in het bureau in het Staatshuis. Blozende en glimlachende, begroette hij de mannen van de dagbladen met een:

„Goeden morgen, vrienden, het is vandaag een heerlijke dag. Ik blijf tot middernacht aan mijn schrijftafel, vrienden, om mijn plicht te doen."

Er stonden reeds velen op hem te wachten, advokaten van New-York, uitgevers, schrijvers, leiders van arbeiders-vereenigingen, vrouwen die zich aan maatschappelijk werk wijdden... en hij stond er op allen te ontvangen en aan te hooren. Hij verwelkomde hen met zijn versteenden glimlach, luisterde met belangstelling en eindigde met:

„Ik beloof u, dat ik nog eens ernstig zal nadenken over wat u mij gezegd hebt."

Sommigen drongen hem in deze, anderen in die richting. Dien morgen had in het Staats-huis een bijeenkomst plaats van het Amerikaansche Legioen, met name van onlangs benoemde officieren. Het scheen dat de terugkeerende soldaten nog niet genoeg van den oorlog hadden en op elken vorm van moord belust waren. Om twaalf uur zongen zij het lied van „de vlag met de sterren" als antwoord op de betooging in de straat.

Dien ganschen dag was het een komen en gaan van betoogers, in groepen van tien of twintig man met hun borden, waarop de leuzen prijkten, gezuiverd van al wat aanstoot kon geven. Zij liepen het hun toegemeten aantal voetstappen en daarna sloot de politie zich bij hen aan om hen naar Joy Street te begeleiden en dan: „Met rotten rechts!" — naar het bureau. De mannen werden opgeborgen, — tien in één cel, — en de vrouwen in de wachtkamer, — totdat hun borgtocht geregeld was.

Er waren welbekende namen onder hen. Edna Sint Vincent Millay, afkomstig van Rockland, waar haar voorvaders gedurende vele geslachten woonachtig waren geweest. Zij was een beminnelijke, teergevoelige dichteres en voelde zich volkomen misplaatst in deze wereld van ruwheid en het scheen haar toe, dat haar leven voor goed verduisterd was door deze nabijheid van den moord.

„Mijn persoonlijke, lichamelijke vrijheid, mijn recht mij naar eigen wil te bewegen, ja, zelfs mijn persoonlijk voort-

bestaan is in mijn oogen niet meer zoo belangrijk als voorheen. In de gemoedsgesteldheid, waarin ik thans leef, heeft geen pad door het woud, geen strand van de zee het vermogen mij te troosten. De schoonheid van deze dingen weegt niet langer op tegen de afzichtelijkheid van den mensch, tegen zijn wreedheid, zijn begeerlijkheid en de onoprechtheid van zijn aangezicht."

Ook John Dos Passos was aanwezig en met hem John Howard Lawson, voorts Clarina Michelson en Paula Holladay nog steeds gewikkeld in haar rooden regenmantel. Daarbij Paxton Hibben met zijn onuitgesproken redevoering. Alfred Baker Lewis van de Socialistische Partij, Harry Canter als vertegenwoordiger van de Communisten en Margaret Hatfield, die geacht kon worden door de Republikeinen te zijn afgezonden. Ellen Hayes, leerares aan de Wellesley-instelling, voortschrijdende met een stok en het hoofd fier omhoog in het bewustzijn, dat dit het ernstigste uur was in een leven gewijd aan de wetenschap. Zij maakte een teekenachtigen indruk met haar wollen buis en rok, haar vierkante schoenen, haar kleinen platten hoed en haar grijze haren, die tot haar schouders golfden, haar levendige oogen en haar bewegelijk gelaat.

„Wat is uw beroep?" — vroeg de klerk van het politiebureau.

„Professor in de astronomie en de toegepaste wiskunde."

Het gebeurde niet dikwijls, dat deze titel in de boeken werd ingeschreven.

Er waren nog anderen, die de eer van Oud-Boston ophielden! Catharina Huntingdom, woonachtig in Pinckney Street, die haar stamboom opvoerde tot driehonderd jaren in het verleden, — Helen Peabody en Helen Todd, ijveraarsters voor het vrouwen-kiesrecht, — Lola Ridge, de dichteres, — allen met een eeuwenheugenden Amerikaanschen stamboom en een overlevering van voorouders, die met Mayflower of Fortuna over den oceaan waren gestoken. Het Comité had een oproeping gericht tot allen, die een „achtergrond" hadden, zooals de gebruikelijke uitdrukking in Boston

luidde. Dit was een onderscheiding, die bij de dagbladen zeer in tel was. Daarentegen moesten de bescheiden Joden en Italianen en Slaven er in berusten, dat hun naam door ontel=bare drukfouten ontsierd werd.

Betty en Joe hadden nu hun volle kans. De politie nam allen zonder onderscheid in ontvangst, met en zonder blauw bloed. Het einde was nabij en niemand brak zich langer het hoofd met de openbare meening. Nog dienzelfden nacht zou alles voorbij zijn. In Tremont Street in het redactie=bureau van de Herald werd reeds de laatste hand gelegd aan een hoofdartikel, waarin de zaak werd uitgeluid. Een jaar geleden waren de heeren heldhaftig voor het recht opgekomen en hadden zij daarvoor zelfs een belooning ontvangen, — nu verlangden zij niets anders dan wat men „regelmatige toe=standen" zou kunnen noemen.

„Terug naar regelmatige toestanden! De kwetsende woor=den, die de Sacco=Vanzetti=zaak op haar langen en moeizamen tocht door de verschillende instanties vergezeld hebben, zijn in hooge mate te betreuren en behooren zoo spoedig mogelijk vergeten te worden. Laat ons tot onze plichten en onze dagelijksche bezigheden terugkeeren in het vast vertrouwen, dat de werktuigen van de wet zonder aanzien des persoons hun arbeid verricht hebben. Het hoofdstuk is afgesloten. De teerling is geworpen. De pijl heeft het doel getroffen..."

Tot ons leedwezen misten wij hierbij als slot=argument:

„Het omzet=cijfer van de advertenties, waarmede de groote magazijnen ons plegen te begunstigen, heeft op de redactie van de Herald zijn invloed niet gemist."

XII.

Betty en Joe regelden den ganschen stoet en sloten zich bij de achterhoede aan, een groep arbeiders in het naai=vak, die gevaar liepen in de gevangenis en daarna op de keien te belanden. Toen zij Beacon Street genaderd waren, werden zij aan de zijde van het Gemeenteveld een massa van eenige duizenden gewaar. De zware ijzeren deuren aan den voor=

gevel van het Staatshuis waren gesloten en van kettingen voorzien. De politie=mannen vormden een leger en op hun manier ook de verslag=gevers en de fotografen. De betoogers werden beschuldigd het voetpad in beslag te nemen, maar feitelijk waren het de anderen van wie dit gezegd kon worden.

De kleine groep ontplooide de banieren en zette zich in beweging. In een ommezien werden zij door de politie=mannen omsingeld. De bewakers van de orde waren vermoeid en aan het voorschrift van de zeven minuten na de sommatie werd niet meer de hand gehouden. Zij werden aangezegd zich te verspreiden en wanneer zij het bevel in den wind sloegen, werden zij tegen het hek opgedrongen en ingesloten.

„Allemogenste God, mijn arm!" — schreeuwde een joden=jongen van nog niet twintig jaar.

„Wat doet u daar?" — riep Betty den politie=man toe. — „U hebt het recht niet dien jongen te mishandelen."

„Houd je mond dicht!" — was het antwoord.

„Dat wil ik niet! Ik zal uw nummer opnemen en ik beloof u, dat u er pleizier van zult hebben."

„Houd je kop dicht en maak dat je wegkomt!"

„Ik kom van Commonwealth Avenue en mijn vader is Rupert Alvin, de President van de Pilgrim National Bank."

„Groote genade!" — mompelde de politie=man en in het=zelfde oogenblik liet hij den arm van den jongen los.

De verslaggevers kwamen toegesneld, aangelokt door het vooruitzicht van een bericht voor de middag=editie.

„Hebt u iets mede te deelen, Miss Alvin?"

„O, zeker, ik heb heel wat op mijn hart, maar ik ben bang dat uw blad weigeren zal het op te nemen."

„Geef ons een kansje!"

„Ik zou dan willen zeggen, dat de mannen, die wij vannacht gaan vermoorden, nog vóór onzen dood een standbeeld tegenover het Staatshuis zullen hebben. Verder heb ik te zeggen, dat de schoolkinderen van Boston de namen van twee verraders van hun land zullen leeren, Benedict Arnold en Alvan T. Fuller. En ten slotte heb ik te zeggen, dat de

namen van twee rechters voortaan in één adem genoemd zullen worden: Pontius Pilatus en Webster Thayer."

„Doorloopen, Miss", zeide de verschrikte klabak en heengaande had Betty nog de gelegenheid te zeggen:

„Mijn man, Joe Randall, heeft een bericht voor u gereed liggen."

Derhalve richtten de verslaggevers hun schreden naar Joe, die hun een afschrift ter hand stelde van een telegram, dat hij dien dag had afgezonden, in antwoord op een telegram van Pierre Léon in Parijs:

„Laten de arbeiders van de gansche wereld weten, dat er geen beter middel is Boston voor die misdaad te straffen dan een verloochening van de schulden. Haal een streep door iederen dollar, dien Amerika te vorderen heeft. Wanneer het eerste volk daartoe het sein geeft, zal Boston berouw hebben van den gepleegden moord. En wanneer het tweede volk dat voorbeeld navolgt, zal Boston hemel en aarde bewegen om Sacco en Vanzetti in het leven terug te roepen."

Overbodig te vermelden, dat geen enkel dagblad van Boston dit bericht overnam.

Wij zijn weder in het politiebureau van Joy Street. In het grootste vertrek verdringen zich tal van vermoeide en geërgerde politieagenten en eenige jonge dames van goeden huize, die hier haar eerste les in vloeken komen ontvangen.

„Breng die verdommelingen naar nummer negen!... Donder die meiden in het arrestantenhok!... Wat moeten wij met dat bliksemsche zootje beginnen?"

Er waren er meer dan honderdvijftig, die een weinig ruimte noodig hadden en het gebouw dagteekende uit den tijd, toen niemand er aan dacht „voor de vrijheid te slenteren." De muren dreunden van het opstandig gejuich en van het onsterfelijk revolutie-lied. En de Rooden, die zich onder de menigte in de straat bevonden, stemden daarmee in. Vaderlandslievende burgers beweerden, dat de stad met de kiemen van de omwenteling besmet was.

De vrouwen zaten op de banken, die tegen den muur

geplaatst waren. Zij namen daarbij de voorzorg kranten uit te spreiden, ter beveiliging tegen een toestand van vervuiling dien onze pen weigert te beschrijven. De muren waartegen men in een onbezonnen oogenblik leunde, waren besmeurd met een vocht, dat het bloed van den dusgenaamden „bedde-springer" bleek te zijn. Wanneer een vrouw het verlangen kenbaar maakte zich af te zonderen, werd zij naar een zeer onzindelijke open cel geleid, waar ook mannen toegang hadden. Wilde zij den dorst lesschen, dan verwees men haar naar een kraan met daarnevens een kroes, die zoo vuil was, dat zij walgde van de aanraking. En wie het waagde zich te beklagen, bekwam tot antwoord:

„Waarom ga je niet naar Rusland terug?"

Wanneer men het voorrecht had onder borgstelling ontslagen te worden, was men verplicht twee dollars extra ten behoeve van den ambtenaar te storten: de plundering was in Boston een stelsel, een verkregen recht geworden. Zelfs bestond de mogelijkheid zich een teug van den voortreffelijksten geestrijken drank te verschaffen, wanneer men den prijs daarvoor beschikbaar had.

XIII.

Mary Donovan kwam den borgtocht regelen voor Powers Hapgood. Zij waren voornemens binnenkort in het huwelijk te treden en de haat, die allerwege tegen hem ontketend was, was voor haar een aansporing zijn invrijheid-stelling zooveel mogelijk te verhaasten. Dit was zijn vierde arrestatie. Na de Zondag-betooging, nu veertien dagen geleden, had de politie hem opnieuw gevangen genomen, ditmaal op de ernstiger beschuldiging van „ophitsing tot oproer".

„Een jonge man, zonder hoed, die de vrouwen in het gedrang haalt," — luidde de verklaring van de politie en de uitspraak van den rechter was: „Zes maanden."

Powers was nergens te vinden en in zijn omgeving maakte men zich ernstig bezorgd. Gedurende verscheiden uren wist niemand wat er van hem geworden was, totdat eindelijk het

gerucht de ronde deed dat men hem in het „Zenuwlijders-Gesticht" had opgeborgen. Dit was een vernuftige inval van den kapitein van de politie geweest. Al wie daar eenmaal opgenomen was, bleef er minstens tien dagen en de onderstelling was niet gewaagd dat Boston in die tijdruimte tot regelmatige toestanden zou teruggekeerd zijn. Het belang van den gevangene was er in ieder geval mede gediend dat hij in een veilige plaats was ondergebracht, — aldus beweerde de politie.

Intusschen was het een zonderling avontuur voor een jonkman die den naam had een van de sieraden van de Harvard-Universiteit te zijn. Hij was een stoere knaap van een innemend voorkomen, maar toen men hem van zijn kleeren ontdaan en in een morsigen badmantel gestoken had, zag hij er heel wat minder indrukwekkend uit. Hij werd naar een van de ziekenzalen gebracht, waar hij in het bed belandde dat indertijd Sacco gehuisvest had. Naast hem lag een man die zichzelf voor God hield en aan de andere zijde iemand die uren achtereen met het hoofd in zijn handen zat en zich niet verroerde. De bewakers wenschten blijkbaar dat Powers zich zou opwinden, ten einde de gewone behandeling op hem te kunnen toepassen. Dit was de bedoeling van de prikkelende woorden die zij tot hem richtten. Een verpleegster veroorloofde zich schimpscheuten op Sacco, maar Powers besefte zijn zelfbeheersching thans meer dan ooit noodig te hebben: hij antwoordde vriendelijk en de glimlach week niet van zijn lippen. Een van de bewakers fluisterde hem in het oor dat hij in gevaar verkeerde en bood hem aan een geneesheer telefonisch te ontbieden en vermoedelijk was dit de aanleiding geweest van het gerucht dat de ronde deed.

Er verschenen eenige geneesheeren wier taak het was hem te onderzoeken. Het ging alles naar de bekende lijnen ... U houdt het vonnis van Sacco en Vanzetti voor onrechtvaardig? ... Heeft God u een zending opgedragen? ... Wat zijn in den regel de onderwerpen van uw droomen? ... Wees zoo goed dit potlood te nemen en uit te rekenen hoeveel veer-

tien maal veertien is... Is het u bekend of uw moeder bij
uw geboorte een moeilijke verlossing heeft gehad?...

Het bleek dat zij in den gepromoveerde van Harvard een
merkwaardig exemplaar zagen en om die reden werd het vol=
tallige personeel uitgenoodigd de groote vertooning van den
avond bij te wonen. Zij dwongen hem zijn badmantel
achterste voren aan te trekken, — naar hij meende, met het
doel den indruk van krankzinnigheid te versterken, maar
feitelijk ten einde mogelijke onbetamelijkheden te voor=
komen. Er waren veertig tot vijftig personen aanwezig, ge=
neesheeren, verpleegsters, studenten, waaronder vele vrou=
welijke. Zij lieten hem plaats nemen op een verhooging en
verzochten hem zijn denkbeelden omtrent de hervorming
van de wereld te ontwikkelen. Ter voldoening aan hun ver=
langen hield hij een socialistische redevoering van ongeveer
tien minuten. En daarop begonnen zij hem allerlei vragen te
stellen. Een jong meisje wenschte van hem te weten welke
reden hij had aan de onschuld van Sacco en Vanzetti te
gelooven. Wat was zijn meening omtrent de bom van
McHardy, — de bom die het huis van het jury=lid vernield
had? Dit was natuurlijk een strik die hem gespannen werd.
Hij beweerde, dat die aanslag het werk van een provocateur
geweest was en in hetzelfde oogenblik wisten zij wat zij
van hem te denken hadden. Hij beantwoordde geheel aan
de gewone kenteekenen en niets was gemakkelijker en een=
voudiger dan de omschrijving van het geval. Toch liet zijn
uiteenzetting bij sommigen van zijn hoorders een zekeren
indruk achter. Powers had meer dan één pijl op zijn boog.
Het was een uitgemaakte zaak, dat de kantoren, die zich
met het breken van stakingen belastten, een ruim gebruik
van bommen maakten. In de mijndistricten was het een van
de erkende wapens van den klassenstrijd: bij de eerste
ontploffing van een bom verschenen de militairen ten
tooneele en maakten een einde aan de staking. In de on=
middellijke nabijheid, in Massachusetts, was het middel toe=
gepast door den grooten William Wood, den president van
de Amerikaansche Wol=Compagnie. Bij de behandeling voor

de rechtbank was het afdoende bewijs geleverd: de mannen, die hij voor dat doel gehuurd had, werden deswege tot gevangenisstraf veroordeeld. Het scheen ongeloofelijk dat de burgers van Boston zoo gebrekkig zouden zijn ingelicht omtrent de geschiedenis van hun industrie.

Na afloop van de bijeenkomst dienden vijftien zenuwartsen een rapport in, waarbij de volkomen toerekenbaarheid van Powers werd vastgesteld. Een hunner voegde nog daaraan toe, dat het hem raadzaam toescheen, den man zoo spoedig mogelijk te verwijderen, indien men wilde voorkomen dat de voltallige staf door hem tot het socialisme bekeerd werd. Dien nacht bracht hij nog in het bed van Sacco door en den volgenden morgen werd hij ontslagen, de eerste en de eenige die op een verblijf van niet langer dan één etmaal kon wijzen. Een nieuw en schitterend bewijs van de voortreffelijkheid van de Harvard-opleiding.

XIV.

Maandagmiddag, juist twaalf uren vóór het tijdstip van de terechtstelling, was de Gouverneur in conferentie met drie vermaarde rechtsgeleerden: Arthur Garfield Hays, Frank P. Walsh en Francis Fisher Kane, de laatste voorheen procureur-generaal van Pennsylvanië, wier voorlichting was ingeroepen ter zake van het dossier van het Departement van Justitie. Zij hadden zich de omslachtige reis naar Vermont getroost, waar zij den Procureur-Generaal van de Vereenigde Staten geraadpleegd hadden en keerden terug met de schriftelijke toezegging, dat het dossier aan de overheid van Massachusetts zou worden uitgeleverd, indien deze het verlangen daarnaar kenbaar maakte. In verband hiermede beproefden de drie rechtsgeleerden vergeefs den Gouverneur tot een verzoek in dien zin te bewegen.

Terzelfder tijd voer Arthur D. Hill in een stoomboot langs de kust van Maine, in den mist naar een eiland zoekende, dat op een afstand van acht mijlen van het vasteland gelegen was en waarop Rechter Stone, lid van den Hoogen

Raad van de Vereenigde Staten tijdelijk vertoefde. Mus= manno wachtte op de gelegenheid den Gouverneur nieuwe verklaringen van nieuwe getuigen voor te leggen. Jessica Henderson en Cornelia tuften tachtig mijlen of meer naar het zomerverblijf van den Gouverneur om op de vrouw van den grooten man een beroep te doen.

Het was een deftige woning voor een aarts=millionnair, op een gepasten afstand van den grooten wandelweg gelegen en door opstaand hout aan het oog der stervelingen ont= trokken. Wanneer de eigenaar zelf aanwezig was, werd de bewaking door een kleine legermacht uitgeoefend, — zes=en= twintig man met eenige machinegeweren en vijf=en=zeventig in reserve in de naastbij liggende stad. Blijkbaar vreesde men niet, dat de vijand het gezin zou lastig vallen, — althans de gansche wacht bestond nu uit één politie=agent in burger= kleeding.

De vrouw van den Gouverneur ontving de bezoeksters met alle hoffelijkheid en luisterde aandachtig naar wat zij te zeggen hadden. Het scheen dat de huisgenooten tegen den overlast in verzet kwamen: achtereenvolgens verschenen drie verschillende personen met de onmiskenbare bedoeling een einde te maken aan de bijeenkomst, — waartoe Mrs Fuller evenwel niet gezind was de hand te leenen.

Cornelia kende bij ervaring de beslommeringen die aan het hooge ambt verbonden zijn. Zij erkende de mogelijk= heid, dat de opgewektheid van den auto=handelaar niets anders dan een masker was, in verband met zijn opvatting van onverschrokkenheid, van den moed der mannen die zich door geen doodsgevaar laat afschrikken. Waarschijnlijk was hij in zijn gezin een geheel ander mensch. Zijn vrouw en zijn beide kinderen waren ziek geweest en . . . „Ik verzeker u dat hij in den laatsten tijd vele jaren ouder is geworden," — riep zij uit. — „U kunt u niet voorstellen wat het voor ons inheeft . . . Wij zitten óók in den electrischen stoel . . ." Cor= nelia, die veertig jaren van haar leven in het huis van een van de grootmachten had doorgebracht, kon zich beter dan iemand anders in den toestand verplaatsen, ofschoon men in

de dagen van Jozua nooit van anarchisten en dynamiet ge-hoord had. Maar toen, zooals nu leerde de ondervinding, dat het geld niet gelukkig maakt. En toch was niemand bereid de jacht op het goud te staken.

Cornelia verhaalde haar wederwaardigheden. Zij waren er juist op aangelegd het hart van een vrouw te roeren en de vrouw van den Gouverneur luisterde met tranen in de oogen. Een knaapje, haar jongste kind, speelde in de kamer en zat op de leuning van den stoel van Cornelia. Zij ver-haalde van Plymouth en van Trando, die zich in de muziek bekwaamd had, — van Dante Sacco, die in „de cel van den dood" afscheid genomen had van zijn vader, met de ijzeren tralies tusschen hen beiden. Zij verhaalde van de getuigen die door de tegenpartij waren afgericht en van de nieuwe bewijzen die nog onlangs ontdekt waren... Maar terwijl zij sprak, las zij op het aangezicht van haar toehoorster, dat haar zending vergeefsch was.

„Er is maar één ding dat ik voor u doen kan, Mrs. Thorn-well. Ik zal zorgen dat de Gouverneur u nog vandaag ont-vangt, dan kunt u hem dit alles zeggen."

„Ik heb hem al zooveel gezegd," — antwoordde Cornelia. — „Ik had gehoopt, dat u mij vergezellen zou."

„Neen, dat kan ik niet doen. En het zou ook niet in uw belang zijn."

Mrs. Fuller beloofde te telefoneeren en zorg te dragen dat Mrs. Thornwell en Mrs Henderson nog dien namiddag ontvangen werden. Mrs. Fuller ondersteunde Cornelia, ter-wijl zij haar naar den auto begeleidde en Cornelia bedacht, hoeveel beter het zijn zou wanneer de vrouwen de macht in handen hadden... Maar neen, ook van die dwaling was zij genezen en zij had het bijgewoond, dat vrouwen zich in de politiek mengden en even hardvochtig werden als de mannen. Zou Vanzetti gelijk hebben en lag er inderdaad een onzedelijk bestanddeel in het gezag dat de eene mensch over den anderen uitoefent?

Drie uren later stonden zij tegenover het Staatshuis: zij hadden zich den tijd niet gegund honger of dorst te stillen.

In de gangen van het gebouw die toegang gaven tot de vertrekken van den Gouverneur, was het nog drukker dan tevoren, waarbij men in aanmerking heeft te nemen, dat meer dan de helft van de aanwezigen verslaggevers en dienaren van de geheime politie waren. Mrs. Fuller had woord gehouden: zij vernamen van den secretaris, dat de Gouverneur bereid was de beide dames te ontvangen.

Tom O'Connor hield haar gezelschap terwijl zij wachtende waren. Van hem hoopten zij het laatste nieuws te vernemen. Den ganschen dag had het niet stilgestaan van bezoekers die kwamen en gingen. Meer dan negen-honderd telegrammen waren binnengekomen, maar slechts weinige daarvan gelezen. Musmanno had een nieuwen toevoer van gerechtelijke verklaringen gebracht. Hij had de toezegging, dat zijn verzoek door den Hoogen Raad van de Vereenigde Staten op de rol geplaatst zou worden. Fuller had zich nog altijd niet over zijn voornemen uitgelaten. In den loop van den dag waren de afgevaardigden van New-Yorksche arbeiders toegelaten, — bij die gelegenheid had Fuller tot een hunner gezegd:

„Ik weet dat de beide mannen schuldig zijn en daarom vraag ik er niet naar, of hun proces onpartijdig gevoerd is."

Het was een stortvloed van gewaarwordingen en zelfs de oudste ambtenaren van het Staatshuis konden zich niet herinneren ooit een beweging van dien omvang te hebben bijgewoond. In de Republican van Springfield was een artikel verschenen dat den rechtmatigen twijfel aan de schuld van de veroordeelden vertolkte. Seward Collins, de uitgever van de Bookman, had de noodige gelden ingezameld ten einde het bedoelde artikel als advertentie in alle dagbladen van Boston te plaatsen. Er was één blad geweest dat de betaling geweigerd had, de overige hadden de advertentie opgenomen tot groote woede van de bende van het Staatshuis. Toen verscheen Waldo Cook, de uitgever van de Republican, — twee-en-zestig jaar oud en de meest gerespecteerde figuur in de dagbladwereld van Nieuw-Engeland. Hij kwam, vergezeld van eenige vakgenooten en verlangde den Gouver-

neur te spreken. Mac Donald, de secretaris, klampte hem aan en zeide tot hem:

„Ik hoor, Mr. Cook, dat het Comité van de verdediging u twintig-duizend dollars betaald heeft voor dat artikel."

„Dat is een vervloekte leugen!" — was zijn antwoord.

„Men kan daaruit zien dat de menschen van het Staatshuis gewoon zijn de hand op te houden," — zeide Cornelia tot groot vermaak van O'Connor. De Gouverneur was geen haar beter dan zijn secretaris, wanneer het er op aankwam onbewezen beschuldigingen te herhalen. Hij had onlangs beweerd, dat Professor Frankfurter aanzienlijke geldsommen van het Comité ontvangen had. Lieden die het weten konden, hadden hem herhaaldelijk op de onwaarheid van dit gerucht gewezen, maar dit had hem niet weerhouden het te verspreiden. Een onberedeneerde haat jegens Frankfurter liet hem geen rust en belichtte een zwakke zijde van zijn karakter. Het gebeurde soms dat hij iemand verweet het boek van Frankfurter gelezen te hebben en wee den man die zijn misdaad bekende: Fuller weigerde hem langer aan te hooren.

XVI.

De beide dames werden in zijn tegenwoordigheid toegelaten: in zijn oogen waren zij niets anders dan een paar bemoeiallen, die zich in zijn huis hadden weten binnen te dringen en wier eenige toeleg was zijn huiselijken vrede te verstoren. Maar ondanks dit alles nam hij zich voor, beleefd te zijn. Hij had zichzelf de taak voorgeschreven tot middernacht beschikbaar te blijven en ieder die zich aanmeldde, te woord te staan. En hij troostte zich met de overweging dat van die bezoekers de een nauwelijks beter dan de ander was.

Hij ging onmiddellijk aanvallenderwijs te werk.

„Naar ik van mijn vrouw hoor, blijft u nog altijd bij uw meening dat de mannen niet onpartijdig behandeld zijn. Maar het is u toch bekend dat er drie processen gevoerd

zijn: een tegenover Rechter Thayer, een voor de Lowell-Commissie en een dat ik persoonlijk in deze kamer geleid heb. Ik verzeker u dat ik voor mijn eigen zoon geen volmaakter onpartijdigheid zou verlangen, dan Mr. Lowell aan den dag heeft gelegd."

„Het is een onveranderlijk beginsel van onze wet," — zeide Cornelia, — „dat een beschuldigde en de getuigen in elkanders tegenwoordigheid verhoord worden. En zoomin Sacco als Vanzetti hebben ooit de getuigen gezien die Mr. Lowell heeft opgeroepen."

„Maar de dwaasheid van zulk een bezwaar kan u toch niet ontgaan. Hoe zou het mogelijk geweest zijn die verwoede anarchisten elken dag naar het Staatshuis over te brengen?"

„Zooals u verkiest, maar wanneer het ons te lastig is ons aan de beginselen van de wet te houden, dan zullen wij voortaan alleen vragen naar wat ons het gemakkelijkst is, maar laat ons dan ook niet beweren dat de goede trouw hier tot haar recht gekomen is."

„Zij hebben toch de bekwaamste raadslieden gehad."

„Maar ook die raadslieden zijn in hun rechten verkort: zij zijn niet tegenwoordig geweest bij het verhoor door Rechter Thayer en evenmin hebben zij de vrijheid gehad vragen tot Katzmann te richten. En wat nog erger is: zij kennen zelfs niet de namen van de getuigen. Ik hoor dat Mr. Lowell beweert vertrouwelijke inlichtingen te hebben. Hij verzekert dat aan al wie het hooren wil en ik kan niet gelooven dat er in een eerlijk proces voor zulke geheimzinnigheden plaats zou zijn. En wanneer u van meening mocht zijn, dat er aan de leiding van Rechter Thayer niets ontbroken heeft, dan wil ik u alleen herinneren aan een uitspraak van het Lowell-rapport, waarbij Rechter Thayer een ernstige tekortkoming aan betamelijkheid in de uitoefening van zijn ambt ten laste wordt gelegd."

„Dat doelt op een feit na afloop van het proces, Mrs. Thornwell."

„Maar toen hij nog de onderscheiden conclusies in handen had. Hij was nog altijd de rechter van de zaak en ten gevolge

daarvan was het iederen anderen rechter onmogelijk in te grijpen. U kunt toch niet ontkennen, dat beschuldigden, die in staat zijn nieuwe bewijzen over te leggen, aanspraak kun=nen maken op een behandeling door een onbevooroordeelden rechter? En wie heeft van die bewijzen kennis genomen?"

„Dat heb ik gedaan, Mrs. Thornwell, en wanneer het mij aan een rechtsgeleerde opleiding ontbreekt, dan hoop ik toch met gezond verstand gezegend te zijn."

„Houd mij ten goede, Gouverneur, maar wij hebben u nooit bijzonder toeschietelijk bevonden waar het gold van nieuwe bewijzen kennis te nemen. Wij hebben u de vracht=brieven van de paling gebracht en u zegt te weten dat Vanzetti ze nooit in ontvangst genomen heeft. Wij hebben u de Pinkerton=rapporten gebracht en wij weten nog altijd niet of de inhoud daarvan u bekend is. Mary Splaine wordt uitgeschakeld, maar u gaat steeds voort de verklaringen van Mary Splaine te herhalen. Wij brengen u den zoon van Lola Andrews en hij waarschuwt u, dat zijn moeder niet betrouw=baar is, maar u blijft het volste vertrouwen in haar stellen. U zegt Musmanno niet te gelooven, dat Vanzetti ooit in visch gehandeld heeft en Musmanno brengt u een verklaring van Carbone, den grossier van wien Vanzetti regelmatig visch gekocht heeft. Wij brengen u allerlei verklaringen, maar rich=ten daarmee hoegenaamd niets uit, omdat u de een of andere geheime inlichting hebt, die ons onbekend is en waarmee de zaak voor u beslist is. Wat mag dit zijn, Gouverneur? Zeg het ons, nu het nog niet te laat is. Geloof mij, het kan niet ten eeuwigen dage geheim blijven."

Zoo sprak het oude, grijze vrouwtje en met een onver=stoorbare en geduldige beleefdheid trachtte de in het nauw gedreven staatsman haar te overtuigen, dat zij het slachtoffer was van de kuiperijen van gevaarlijke en verdorven lieden. Het was zijn plicht en niet de hare in deze zaak het beslis=sende woord te spreken en wanneer hij getuigen, die voor hun leven vreesden, geheimhouding had toegezegd, dan zou hij zijn woord houden. En toen zij schreiende bezweek en Mrs. Henderson op barmhartigheid aandrong, zeide hij dat

een golf van misdadigheid over Massachusetts was losgelaten en het verleenen van genade een verderfelijken indruk zou maken. Neen, hij zou zich niet van de wijs laten brengen door de aanvallen die hij te verduren had en door den aan=drang van menschen die voor „groote geesten" doorgingen en op hun gebied misschien groot waren, maar van de Sacco=Vanzetti=zaak hoegenaamd niets wisten. Het rumoer zou weldra verstommen. En toen Cornelia hem op de bezwaren wees die aan de doodstraf verbonden waren, antwoordde hij:

„U en ik, wij slapen rustiger in een staat waar de dood=straf van kracht is."

Cornelia zag hem met ontzetting aan. Op zulke woorden had zij geen antwoord. Er waren menschen geweest, die hun medemenschen vermoord hadden uit vrees en uit haat, uit vroomheid en om den wille van den roem, als tijdverdrijf en onder den drang van den honger, maar hier, voor het eerst zoover de geschiedenis reikte, moest de moord als slaapmiddel dienst doen. Cornelia stond op en vertrok en op haar oud aangezicht stond de wanhoop te lezen. In de gan=gen verdrongen zich de verslaggevers en hier vernam zij het laatste nieuws, warm van den draad. Arthur Hill had telefo=nische verbinding met zijn kantoor gehad. Rechter Stone had op zijn verzoekschrift een afwijzende beschikking gege=ven. Hij vertoefde in Maine en kon eerst morgen in Boston terug zijn. Er was dus voor Hill niets meer te doen.

Wat kon Mrs. Thornwell daartegen inbrengen? En wat zou zij nu nog kunnen doen? In de hoop op nieuws verge=zelden haar de verslaggevers. Het verloop van de gebeurte=nissen was voor hen als een spannend melodrama, — iedere minuut van den dag had een nieuwe aandoening gebracht. Melodrama in het Staats=huis met zijn aristocraten van de beurs en van het blauwe bloed. Melodrama in de stad waar tweehonderd burgers gevangen werden genomen en tiendui=zenden toezagen, waar de rooden en de kinderen van weelde, de beroemde rechtsgeleerden hun geruchtmakende rol speel=den. Melodrama over de gansche wereld, waar de bommen ontploften en de spiegelruiten rinkelend neervielen, waar het

volk op de straat gilde en het paardenvolk op de massa los≠stormde. En op den achtergrond wachtte de dood, in de ge≠daante van een stoel met uitgespreide machtige armen, ge≠reed zijn slachtoffers te ontvangen.

Het was Maandag, de 22ste Augustus van het jaar 1927, een datum die met onuitwischbare letters in het geschied≠boek gegrift staat.

HOOFDSTUK XXIII.

De laatste vijand.

I.

In een kamer van Hotel Bellevue, naast het Staats=huis, zaten vijf advokaten bijeen. Zij waren allen belangelooze medewerkers en hadden den ganschen Zondagnacht en een deel van den Maandag onafgebroken gewerkt aan de op=stelling van wettelijke formules die daarna getypt werden. Op het dak van het hotel stonden de detectives op den uit=kijk, evenals in de vensterbanken van het Staats=huis. De aanblik van verlichte kamers, waarvan men wist dat zij door Rooden bezet waren, oefende een onweerstaanbare aantrek=kingskracht op de overheid uit. Het waren altijd weer de=zelfde vragen: Wat doen zij nu? Waar gaan zij heen? Een half dozijn auto's wachtten bij den ingang van het hotel en zoo vaak een van de advokaten in een taxi stapte, werd hij door een vertegenwoordiger van den Staat Massachusetts gevolgd.

De Bostonsche advokaten hadden hun doel niet bereikt en zij erkenden dat. De beurt was nu aan de advokaten van New=York en zeven uren waren hun toegeteld. Zij hadden verzocht door Rechter Lowell ontvangen te worden en deze had de bijeenkomst op zes uur in den namiddag gesteld. Het was een zitting van één rechter, vijf advokaten en een twin=tigtal verslaggevers. De rechter was ontstemd wegens de inmenging van „vreemdelingen" en verzuimde niet uitdruk=king te geven aan de gedachten die de heerschende klasse van Boston vervulden. Hij verweet de vreemdelingen dat zij de zaak tot een onderwerp van besprekingen in de dagbladen hadden gemaakt. Telkens weer bracht hij hun onder het oog dat het om de wet en niet om welsprekendheid te doen was. En toen William Schuyler Jackson, gewezen Procureur=Generaal van den Staat New=York, de samenzwering ont=hulde die Katzmann op touw had gezet, met het doel de jury van Dedham op een dwaalspoor te brengen, viel de rechter

hem in de rede met de vraag: „Hebt u ooit een Norfolkschen boer ontmoet?" — En toen de advokaat daarop antwoordde: „Neen, althans niet in levenden lijve", — voegde de rechter hem toe: „Dan zoudt u ook een beteren dunk van die jury gehad hebben."

Het geval leverde een welkome bladvulling voor de kranten en in de „Herald" prijkte daarboven met vette letters de titel: „Rechter Lowell verkondigt den lof van de Norfolksche boeren". En de belanghebbenden voelden zich daardoor ten zeerste gestreeld. Intusschen blijft het te betreuren dat de gewezen Procureur-Generaal van den Staat New-York niet nauwkeuriger onderlegd was in de bijzonderheden van de Sacco-Vanzetti-zaak. Ware dit het geval geweest, dan had hij den aanmatigenden rechter kunnen antwoorden: „De jury bestond uit twee makelaars in onroerende goederen, twee machinisten, een kruidenier, een metselaar, een depot-houder, een winkelier in confectie-goederen, een werkman van de spinnerij, een schoenmaker, een leestenmaker en een landbouwer van het district Norfolk.

Vergezeld van den journalist Isaac Don Levina, stapten de advokaten in een auto, met bestemming naar Beverly en met het doel een laatste beroep op Rechter Oliver Wendell Holmes te doen. Zij werden onmiddellijk door detectives gevolgd en bij hun aankomst troffen zij een nog grooter aantal aan. De hoogbejaarde man zat in zijn woon-vertrek en onderhield zich met twee even hoogbejaarde dames. Het geheel was een eerbaar Nieuw-Engelsch binnen-huisje, waar menschen en dingen van den goeden ouden tijd getuigden. De advokaten overhandigden hem hun verzoek-schrift en de rechter zette zich aan de lezing daarvan, — vier-duizend woorden in het geheel. Er heerschte een volkomen stilte en Levina zat in de hall en luisterde naar het tikken van een oude staande klok. Leven-dood, leven-dood, leven-dood, zoo klonken de seconden in zijn ooren.

De oude heer keek op.

„Ik ben niet ongevoelig voor de algemeene strekking van uw betoog," zeide hij en allen voelden een inwendige be-

HOOFDSTUK XXIII.

De laatste vijand.

I.

In een kamer van Hotel Bellevue, naast het Staats=huis, zaten vijf advokaten bijeen. Zij waren allen belangelooze medewerkers en hadden den ganschen Zondagnacht en een deel van den Maandag onafgebroken gewerkt aan de op= stelling van wettelijke formules die daarna getypt werden. Op het dak van het hotel stonden de detectives op den uit= kijk, evenals in de vensterbanken van het Staats=huis. De aanblik van verlichte kamers, waarvan men wist dat zij door Rooden bezet waren, oefende een onweerstaanbare aantrek= kingskracht op de overheid uit. Het waren altijd weer de= zelfde vragen: Wat doen zij nu? Waar gaan zij heen? Een half dozijn auto's wachtten bij den ingang van het hotel en zoo vaak een van de advokaten in een taxi stapte, werd hij door een vertegenwoordiger van den Staat Massachusetts gevolgd.

De Bostonsche advokaten hadden hun doel niet bereikt en zij erkenden dat. De beurt was nu aan de advokaten van New=York en zeven uren waren hun toegeteld. Zij hadden verzocht door Rechter Lowell ontvangen te worden en deze had de bijeenkomst op zes uur in den namiddag gesteld. Het was een zitting van één rechter, vijf advokaten en een twin= tigtal verslaggevers. De rechter was ontstemd wegens de inmenging van „vreemdelingen" en verzuimde niet uitdruk= king te geven aan de gedachten die de heerschende klasse van Boston vervulden. Hij verweet de vreemdelingen dat zij de zaak tot een onderwerp van besprekingen in de dagbladen hadden gemaakt. Telkens weer bracht hij hun onder het oog dat het om de wet en niet om welsprekendheid te doen was. En toen William Schuyler Jackson, gewezen Procureur= Generaal van den Staat New=York, de samenzwering ont= hulde die Katzmann op touw had gezet, met het doel de jury van Dedham op een dwaalspoor te brengen, viel de rechter

hem in de rede met de vraag: „Hebt u ooit een Norfolkschen boer ontmoet?" — En toen de advokaat daarop antwoordde: „Neen, althans niet in levenden lijve", — voegde de rechter hem toe: „Dan zoudt u ook een beteren dunk van die jury gehad hebben."

Het geval leverde een welkome bladvulling voor de kranten en in de „Herald" prijkte daarboven met vette letters de titel: „Rechter Lowell verkondigt den lof van de Norfolksche boeren". En de belanghebbenden voelden zich daardoor ten zeerste gestreeld. Intusschen blijft het te betreuren dat de gewezen Procureur-Generaal van den Staat New-York niet nauwkeuriger onderlegd was in de bijzonderheden van de Sacco-Vanzetti-zaak. Ware dit het geval geweest, dan had hij den aanmatigenden rechter kunnen antwoorden: „De jury bestond uit twee makelaars in onroerende goederen, twee machinisten, een kruidenier, een metselaar, een depot-houder, een winkelier in confectie-goederen, een werkman van de spinnerij, een schoenmaker, een leestenmaker en een landbouwer van het district Norfolk.

Vergezeld van den journalist Isaac Don Levina, stapten de advokaten in een auto, met bestemming naar Beverly en met het doel een laatste beroep op Rechter Oliver Wendell Holmes te doen. Zij werden onmiddellijk door detectives gevolgd en bij hun aankomst troffen zij een nog grooter aantal aan. De hoogbejaarde man zat in zijn woon-vertrek en onderhield zich met twee even hoogbejaarde dames. Het geheel was een eerbaar Nieuw-Engelsch binnen-huisje, waar menschen en dingen van den goeden ouden tijd getuigden. De advokaten overhandigden hem hun verzoek-schrift en de rechter zette zich aan de lezing daarvan, — vier-duizend woorden in het geheel. Er heerschte een volkomen stilte en Levina zat in de hall en luisterde naar het tikken van een oude staande klok. Leven-dood, leven-dood, leven-dood, zoo klonken de seconden in zijn ooren.

De oude heer keek op.

„Ik ben niet ongevoelig voor de algemeene strekking van uw betoog," zeide hij en allen voelden een inwendige be-

weging van blijdschap. Hij had een zekere vermaardheid te danken aan wat men zijn „juridisch sentiment" zou kunnen noemen, aan zijn bedrevenheid in het hanteeren van beginselen, onafhankelijk van alle menschelijke aandoeningen. — En hij vervolgde: „Intusschen ben ik van meening dat de beginselen die hier ter sprake komen, reeds in een conclusie van vroegere dagteekening door mij weerlegd zijn, zoodat ik mij genoodzaakt zie op uw verzoek afwijzend te beschikken."

De advokaten namen afscheid in hun auto en tuften terug naar Boston. Hun laatste hoop was nu gevestigd op Rechter Anderson die, naar zij meenden, minder ontoegankelijk was voor menschelijke aandoeningen. Nu zeven jaren geleden had hij den kruistocht tegen de Rooden in een uitvoerig en vernietigend vonnis gebrandmerkt. Nu woonde hij in Williamstown, tweehonderd mijlen ver, een vergadering bij van het Politieke Instituut. In de vluchthaven van Oost-Boston had hij een vliegmachine besproken ten dienste van John Finerty, een van de toonaangevende advokaten van New York. De tocht in den nacht was niet ongevaarlijk, maar „de vierduizend woorden" vertegenwoordigden een arbeid van achttien uren en zij wenschten geen enkel middel te verzuimen.

De dichtst bijzijnde landingsplaats bevond zich in Albany, in den Staat New-York, op een afstand van vijftig mijlen van Williamstown. O'Connor was met een auto-onderneming overeengekomen dat een taxi op de plaats van aankomst aanwezig zou zijn. Alles was zorgvuldig voorbereid, maar het bestuur van de vluchthaven werd in het laatste oogenblik ingelicht omtrent het doel van de gevaarlijke reizigers, die in aantocht waren en een officier van de zeemacht ontzegde hun den toegang met de onheusche woorden:

„Het zou mij een groot genoegen zijn u te mogen neerschieten."

Den volgenden dag meldden de dagbladen dat de overheid van Massachusetts met het oog op bedenkelijke voornemens van de Rooden, een bijzonder toezicht op de luchtvaart had ingesteld.

II.

Voor een geopend venster van den Vrachtrijders-Bond in Salem Street, sprak Ella Reeve Bloor de verzamelde menigte toe en betoogde dat de veelbesproken zaak niets anders dan een onderdeel van den klassenstrijd was. De arbeiders noemden haar Moeder Bloor. Zij was nu vijf-en-zestig jaar oud en had een gezin van vijf kinderen groot gebracht, die zich allen bij de radicale beweging hadden aangesloten. Daarmede had zij zich het recht verzekerd haar woordje mee te spreken overal waar het martelaarschap van den stakenden arbeider aan de orde was. Met haar rond en blijmoedig aangezicht, met den lach die nooit van haar lippen week, maakte zij van haar hart geen moordkuil en zeide zij onomwonden haar meening over alles en nog wat, totdat eindelijk de politie naar het hoofdkwartier van de arbeiders-beweging optrok en zich van haar meester maakte. „Aanhitsing tot oproer," — luidde de beschuldiging.

Tegelijkertijd werd Paula Holladay, — ook thans in haar rooden regenmantel, wederom gevangen genomen. En nog een andere groep maakte aanstalten de blauwgejaste leeuwen in hun hol te trotseeren. Hun aanvoerster was Helen Peabody, een van degenen die het hun plicht achtten het uur van de terechtstelling in de gevangenis door te brengen. In een gebrekkig verlichte zaal, niet ver van het hoofdkwartier van de verdediging, spraken Betty en Joe tot een gehoor dat allen moed had opgegeven. Hun woorden zouden Sacco en Vanzetti niet meer kunnen redden, — zoo betoogde Joe, — maar toch zouden zij hun doel bereiken. Mogen de arbeiders hieruit leeren dat het hun plicht is zich tegen de moordaanslagen van de heerschende klasse te verdedigen.

Er deed zich hierbij een eigenaardige bijzonderheid voor. In Boston waren de arbeiders die met luider stem geprotesteerd hadden, naar de gevangenis gesleept, maar in het stadje Peabody dat op een afstand van nauwelijks twintig mijlen van Boston lag, werd in diezelfde dagen op een van de pleinen van de stad een meeting gehouden, zonder dat de

meer dan tien=duizend deelnemers deswege lastig gevallen werden. Zie hier de verklaring van deze tegenstrijdigheid: de arbeiders van Peabody hadden zorg gedragen een socialist tot burgemeester te verkiezen. Den dag te voren, — het was een Zondag, — had het hoofd van de politie een vergadering ontbonden en was daarmede op de wijze van Mike Crowley te werk gegaan. Maar de burgemeester die zijn verloftijd elders doorbracht, was zoodra hij dit vernomen had, op zijn post teruggekeerd. Tevens had hij zich met de leiding van de eerstvolgende meeting belast en Alfred Baker Lewis als den voornaamsten spreker van den avond aan het gehoor voorgesteld. Zouden de arbeiders van Boston uit dit geval leering putten?

Gouverneur Fuller was in gesprek met het Congreslid La Guardia die de reis van Washington in een vliegmachine had gemaakt. Als Italiaan kwam hij voor zijn beide landgenooten genade vragen. Musmanno die reeds vier nieuwe verklaringen had ingeleverd, zonder daarmede iets uit te richten, wachtte op de gelegenheid nog eene in te dienen. Intusschen trachtte hij Reading, Procureur=Generaal, raadsman van de Decimo Club, te overtuigen dat het een gebrek aan hoffelijkheid jegens den Hoogen Raad van de Vereenigde Staten zou ver=raden, indien het vonnis voltrokken werd, terwijl de zaak nog op de rol van dit rechtscollege stond. Mr. Reading gaf er de voorkeur aan, Musmanno niet in dien gedachtengang te volgen, zooals hij ook weigerde zich te laten uithooren omtrent den raad dien hij den Gouverneur zou geven.

In de cellen van den dood sprak Sacco een laatste woord van vaarwel tot zijn vrouw en Vanzetti tot zijn zuster. De mannen strekten hun armen uit tusschen de tralies, de vrou=wen vielen neer en werden luid snikkende weggedragen. Zij behoorden nu eenmaal tot een volk dat gewoon is zijn aandoeningen te uiten en misschien moet daaraan ook de afkeer worden toegeschreven dien de afstammelingen van de Puriteinen hun toedragen.

Rosina en Luigia besloten zich voor de laatste maal tot den Gouverneur te wenden. Aanvankelijk was dit niet hun voor=

nemen geweest en zij wisten slechts al te goed dat zij niets meer te hopen hadden. Maar zij hadden nog eenige uren door te brengen en het viel hun gemakkelijker iets dan niets te doen. Zij telefoneerden met de vrienden, maakten een afspraak en om negen uur bereikten zij het Staats-huis, dat een vesting geleek die door gewapende manschappen omsingeld was, terwijl de zoeklichten die gemeenlijk den vergulden koepel beschenen, nu op de menigte in de straten gericht waren.

Zij stapten in de lift en Rosina ging vooraan, te midden van de zwijgende verslaggevers. Luigia volgde aarzelend, verbijsterd door de vreemde omgeving. Musmanno was aanwezig om als tolk te dienen. Zij werden in het bureau van den Gouverneur toegelaten waar reeds zoovelen vergeefs gepleit hadden.

Rosina Sacco sprak het eerst en zij deed het woord in het Engelsch. Zij sprak van haar vertrouwen in de onschuld van haar man. Toen begon zij over het proces te spreken, over Lola Andrews, de vrouw van de bezwijmingen, over kapitein Proctor, die zijn sluwe list bekend had, over Goodridge den oplichter, die tallooze vonnissen tot zijn last had, over Mary Splaine en de onthullingen van de Pinkerton-rapporten. En het laatst over rechter Thayer en zijn partijdige leiding. Ten slotte smeekte zij den Gouverneur genade te verleenen. Ook hij was vader en wist dus wat het zeggen wil twee kinderen van hun vader te berooven en hen voor hun gansche leven te brandmerken.

De groote man hoorde dit alles met volmaakte hoffelijkheid aan: zijn voorraad van dit artikel scheen onuitputtelijk. Nu keerde hij zich tot de tengere afgematte zuster van Vanzetti, die in zachte welluidende volzinnen begon te spreken, terwijl Musmanno haar woorden vertolkte. Zij had zoo even haar broeder in den somberen kerker verlaten en de betuigingen van zijn onschuld klonken nog na in haar ooren. Hij had haar verzocht een groet aan den Gouverneur over te brengen. Eenige weken geleden hadden Bartolomeo en Fuller elkander in de gevangenis de hand gereikt en hij meende te

mogen gelooven, dat hij bij die gelegenheid zijn onschuld duidelijk had aangetoond, — althans de Gouverneur had dien indruk bij hem gewekt en juist hierom was het hem onverklaarbaar dat de Gouverneur het doodvonnis onveranderd liet. Indien hem slechts nog één onderhoud met den Gouverneur vergund werd, was hij stellig overtuigd, dat het doodvonnis niet voltrokken zou worden.

Langer dan een uur luisterde de auto-handelaar aandachtig toe zonder de spreekster in de rede te vallen. Eindelijk verklaarden de beide vrouwen dat zij niets meer te zeggen hadden en toen liet hij, lichtelijk voorover gebogen in zijn stoel, zijn antwoord hooren. Hij verzekerde den diepsten eerbied te koesteren voor de gevoelens die haar beiden bezielden en oprecht medelijden met haar te hebben. Maar hij had gezworen de grondwet van Massachusetts in stand te zullen houden en zijn geweten schreef hem voor, het recht zijn loop te laten.

Ook thans nog volhardde hij bij zijn eenmaal voorgenomen hoffelijkheid. Soms had men kunnen meenen een feestelijke plechtigheid bij te wonen en de plichtplegingen te aanschouwen die daar gewisseld worden. En steeds bleef hij bereid te luisteren en te antwoorden. Toen Musmanno had uitgesproken, betuigde hij:

„Al wat u gezegd hebt, heeft een levendigen indruk op mij gemaakt. En toch is dit nog niets, vergeleken bij de beteekenis van de tegenwoordigheid van deze beide dames."

Was dit een van de overblijfselen van zijn voorvaderlijk Puritanisme? Of misschien een onbewuste geneigdheid tot pijniging met een glimlach op het gelaat? Om het even, Rosina Sacco zag daarin niets anders dan een zonderlingheid die haar met afkeer vervulde.

„Kom, laat ons gaan," — zeide zij op koelen toon. En zij stonden op en verlieten de kamer.

De journalisten verzochten Musmanno met aandrang hun te vertellen wat er was voorgevallen en hij deed zijn best aan hun verzoek te voldoen. Maar hij had nog slechts weinige woorden gesproken, toen de tranen hem langs de wangen

stroomden en zijn stem verstikten. Hij viel neder in een stoel en verborg zich het gelaat in de handen en snikte luid. Het was toen halfelf en menig burger van den Staat Massachu=setts telde in spanning de eerstkomende vier=en=vijftig=honderd seconden.

III.

Te zes uur was Cornelia teruggekeerd naar hare woning. Bij het bestijgen van de trap had zij de hulp van den chauf=feur noodig gehad en toen zij haar appartement bereikt had, vond zij daar Debora en Clara en de zwarte meid, die om strijd aanboden haar van dienst te zijn en haar koffie en thee en melk en eieren aanprezen. Neen, het was haar werkelijk niet mogelijk te eten. Maar zij gaven zich niet gewonnen en stelden haar voor, dokter Morrow te ontbieden... En de vrouwen hielden niet op te schreien en te smeeken, haar gerust te stellen en bovenal haar van den ernst van haar genegenheid te overtuigen. Haar beide dochters waren ten zeerste ontsteld bij den aanblik van Cornelia en tegelijkertijd schaamden zij zich bij de herinnering aan de onverschillig=heid, die zij haar zoovele jaren betoond hadden. In haar ver=warring gaven zij zelfs toe, dat de anarchisten zich vaak door zeldzame deugden onderscheiden en zeker zouden zij in die richting veel verder zijn gegaan, indien zij daarmede hadden kunnen bereiken dat hun moeder voortaan haar gezondheid een weinig zou sparen.

De jongste spruit van Clara moest wegens een aanval van mazelen het bed houden en de oudste, die in Harvard afge=studeerd had, bevond zich in het Putnam=kamp, waar iederen dag zijn verloving tegemoet werd gezien. Het oudste kind van Priscilla had een ontstoken ooglid, ten gevolge van den beet van een insect, dit ter verklaring van haar afwezigheid... En Quincy Thornwell had in een schaakwedstrijd den eersten prijs behaald... Van deze soort waren de nieuwtjes, die Clara had medegebracht, maar die tot haar moeder blijkbaar niet doordrongen.

„Wat ik je bidden mag, Clara, ik kan op dit oogenblik aan niets denken. Laat mij met rust."

Debora had de voorzorg genomen zich door dokter Mor=row een recept te laten geven. Hij ried Cornelia aan, onder de werking van een slaappoeder deze afzichtelijke wereld voor tenminste twaalf uren te vergeten. Maar Cornelia wilde hier niet van hooren en toen haar oudste dochter aandrong, antwoordde zij:

„Ik heb zoo even met een van de advokaten van New=York gesproken, die mij een glas whisky wilde laten drinken. Hij heeft mij gezegd, dat, als de laatste kans verkeken is, hij naar zijn hotel=kamer gaat en zich daar een roes aandrinkt."

Het stilzwijgen van Debora en van Clara gaf duidelijk te kennen wat iedere rechtschapen burger van Boston dacht van dat New=Yorksche gepeupel!

„O, ik weet wat de menschen daarvan zeggen! Whisky is onzedelijk en een slaapmiddel is geoorloofd . . ."

De vrouwen besloten Henry te roepen, die den ondergrond van het geval zooveel beter kende dan zij. En hij maakte zich vrij van een afspraak, die hij met een voornaam New=Yorksch bankier gemaakt had en kwam onmiddellijk. Hij zette zich neder naast het bed van zijn schoonmoeder en deed zijn best haar aan het verstand te brengen, dat er ditmaal alle reden was van de overheid van Boston het allerergste te verwachten.

„Met al die nieuwe bewijzen die zijn overgelegd, Henry? En terwijl het beroep bij den Hoogen Raad van de Vereenigde Staten geregistreerd is?"

„Dat alles verbindt tot niets, moeder. Het beteekent eenvoudig dat er een verzoek is ingediend, maar daarmee is niet gezegd, dat het ooit in behandeling zal komen. En in dit geval zal daar nooit sprake van zijn."

„Henry, wanneer het ons gelukken mocht die beide mannen tot October in het leven te houden, dan zouden wij in dien tijd het publiek op de hoogte kunnen brengen en niemand zou er meer aan denken het vonnis te voltrekken."

„Dat is juist de groote moeielijkheid, moeder. Fuller kan

niet lijdelijk toezien dat de zaak hoe langer hoe meer in omvang toeneemt."

„Ik heb juist gehoord," — zeide zij na een oogenblik nadenken, — „dat Quincy den eersten prijs in een schaakwedstrijd gewonnen heeft. Nu is Fuller bezig een ander spel te winnen, maar ditmaal zijn de schaakfiguren levende menschen."

IV.

Zij verhaalde hem van haar laatste ontmoeting met Fuller en van de dingen, die daarbij ter sprake waren gekomen, ook van haar uitstapje naar Rye Beach. Het was een lange geschiedenis, die hen hielp zonder whisky en medicijnen den tijd door te komen. Debora en Clara onthielden zich van alle inmenging, in het besef dat al wat de zieke zou kunnen prikkelen, zorgvuldig vermeden diende te worden. Slechts waagde Debora een vluchtige opmerking naar aanleiding van gemengde huwelijken, van Katholieke vrouwen met Protestantsche mannen. De Gouverneur was een ijverig Wederdooper en zou niets liever wenschen dan aan het hoofd van een Zondagschool te staan. En zou hij werkelijk dulden dat zijn kinderen een Katholieke opvoeding ontvingen?

Maar vergeefs: Cornelia kon niet worden afgebracht van het onderwerp dat haar onverdeeld in beslag nam.

„Henry, heb je al kunnen ontdekken wat die vertrouwelijke inlichting geweest is waarvan Mr. Lowell en de Gouverneur telkens spraken?"

„Het is te veel om u te vertellen, moeder. Voortdurend komen zij aandragen met uitlatingen die in de Italiaansche kolonie de ronde doen."

„Maar heb je er wel eens over nagedacht wat men onder de Italiaansche kolonie te verstaan heeft? Ik hoef je toch niet te zeggen, dat daar allerlei meeningsverschillen bestaan. De invloedrijkste groep is van de leer van de Fascisten en heeft een geweldigen haat aan Sacco en Vanzetti, evenals rechter Thayer, maar misschien met meer kennis van zaken. De

meerderheid van de kolonie is geloovig Katholiek en toen Bart gevangen werd genomen, had hij een brief bij zich, waarin een Roomsch geestelijke „een zwijn" genoemd werd. Het spreekt vanzelf dat alle Italianen weten wie daarmede bedoeld was. En in hun oogen is het nu de vraag, of de Gouverneur vóór of tegen hem partij zal kiezen."

„Het verhaal gaat, dat een van de Italiaansche anarchisten beschonken is geweest en bij die gelegenheid zijn mond voorbij heeft gepraat en bekend heeft, dat Sacco in South-Braintree in den bandieten-auto gezeten heeft."

„Dat heb ik al vroeger gehoord," — zeide Cornelia, — „zooals ik trouwens al zooveel verzinsels gehoord heb. Maar ik kon natuurlijk niet weten, welk verhaal onze Gouverneur en de President van onze Universiteit zouden uitkiezen. En wat weten zij van Bart te vertellen?"

Zij gelooven niet dat Bart in dien auto zat, maar zij zijn er zeker van, dat hij er van geweten heeft, zoodat zij in elk geval een medeplichtige in hem zien."

„Is dat de bedoeling van Mr. Lowell geweest, toen hij beweerde Vanzetti „in het algemeen" voor schuldig te houden? Dat is althans de oplossing van een raadsel, dat mij weken en weken vervuld heeft. Wie hebben volgens hun lezing in den auto gezeten?"

„Boda en Coacci en Orciani."

„Daar hebben wij dus weer „het stelsel" van Mike Stewart. Houden zij dan geen rekening met het feit dat Orciani dien dag de contrôle-klok in zijn fabriek geregeld heeft?"

„Het verhaal wil, dat een ander dat voor hem gedaan

Cornelia zat onbewegelijk en haar geestesoog aanschouwde de verwording van deze staatsmanskunst.

„Langs dien weg is dus de dood van onze vrienden onvermijdelijk geworden. Er is een man beschonken geweest en die man heeft gebabbeld en die praatjes zijn tot onze regeerders doorgedrongen. Bedenk wat dit zeggen wil, Henry. Niets minder dan de ineenstorting van onze geschreven en ongeschreven wetten. Was die beschonken man een van de schuldigen?"

„Neen, dat heb ik daaruit niet begrepen."

„Van Sacco en Vanzetti kan hier geen sprake zijn, om de eenvoudige reden, dat zij nooit sterken drank drinken. Evenmin kan het Coacci geweest zijn, omdat hij al gedepor≠teerd was vóór de gevangenneming van de beschuldigden. Ook Orciani niet en Mike Boda niet, want beiden zitten, als gevangenen van de fascistische regeering, op de eene of andere dorre rots in de Middellandsche Zee."

„Fuller beweert niet, dat de schuldigen gepraat hebben. Volgens hem is het een van hun vrienden geweest."

„Dat zou ik wel eens nader willen bekijken. Een van de bandieten heeft een van zijn kameraden verteld wat er gebeurd was en die kameraad is dronken geweest en heeft toen zijn mond niet kunnen houden. Is hij de man die den Gouverneur heeft ingelicht?"

„Dat is niet de voorstelling die ik gehoord heb."

„Het zou ook al te onwaarschijnlijk zijn. Van een auto≠handelaar zou ik mij nog kunnen denken dat hij de menschen dronken voert, maar van een ijverig wederdooper die met plannen voor een Zondag≠school omgaat, mag ik dat toch niet onderstellen. Wij moeten dus aannemen, dat een spion van de regeering een bevriend anarchist in kennelijken staat heeft gebracht, met het gevolg dat de tong van den anarchist los≠geraakt is en de spion onmiddellijk den Gouverneur ingelicht heeft. Misschien zou dit beneden de waardigheid van een Gouverneur zijn . . . Ik ben zeker dat Mr. Lowell zich daarop niet zou hebben ingelaten . . . Debora, geloof je dat Mr. Lowell een spion zou willen aanhooren?"

Debora begreep dat op deze vraag geen antwoord verlangd werd, — en wijselijk deed zij er het zwijgen toe. Met inge≠houden woede vervolgde Cornelia haar betoog:

„Het bewustzijn van onze waardigheid dwingt ons te onderstellen dat de spion zich tot den een of anderen politie≠ambtenaar gewend heeft, — iemand wiens vak nu eenmaal met zich brengt dat hij met spionnen in aanraking komt. Dan komen wij dus voor dit geval te staan: Sacco of Vanzetti of Coacci of Orciani of Boda hebben een anarchist onder hun

kameraden hun schuld bekend. Die kameraad is beschonken geweest en heeft het geval aan een spion van de politie ver= klapt. Die spion heeft op zijn beurt de politie onderricht, de politie den Gouverneur en de Gouverneur het edele drietal van Lowell, Stratton en Grant! Dat is dus de „vertrouwe= lijke inlichting" en op die manier zijn zij „in het algemeen" van de schuld van Vanzetti overtuigd. Zoo worden onze wetten verkracht, dat is het laatste woord van ons politie= stelsel en ons wetten=stelsel, van onze rechtspleging en onze politiek en onze opvoeding. Dat zijn de voorgangers van onze jongelingschap en de leiders van ons geestelijk leven."

„Moeder," — begon Debora. Maar Cornelia wenschte ge= bruik te maken van het voorrecht dat de jaren haar ver= leenden en vervolgde haar uiteenzetting.

„Er is een oude waarheid en wij mogen aannemen, dat onze drie Commissie=leden ze niet voor de eerste maal gehoord hebben. Ik bedoel het spreekwoord: in vino veritas, — anders gezegd: in dronkenschap wordt de waarheid gesproken.

Maar ten slotte zijn zulke spreekwoorden minder toepasse= lijk dan men meent. In de meeste gevallen zullen wij van beschonken menschen geen enkel waar woord en uitsluitend onzin te hooren krijgen. Bovendien bestaat de mogelijkheid dat een persoonlijke wrok in het spel is of dat men met een ijdeltuit te doen heeft, die zich houdt alsof hij een geheim kent dat de heele wereld op stelten zet. Het kan iemand zijn die een gerucht heeft opgevangen en het als een feit rond= vertelt. Waarom zou de man die het eerst uit de school geklapt heeft, niet een spion van de Fascisten kunnen zijn? Zulke dingen zijn ook vroeger gebeurd. Ten slotte is alles mogelijk in een wereld waar de menschen den kost ver= dienen met verraad en hun belooning afhankelijk is van de verhalen die zij aanbrengen. Ik weet genoeg van de anarchis= tische beweging om te mogen zeggen dat men daarin allerlei soorten van ontredderde geesten aantreft. Maar het is even waar dat er onder de tegenstanders heel wat schurken ge= vonden worden. Een dergelijke toestand brengt onvermijdelijk een giftigen nevel voort, een wolk van lastertaal en schan=

daal. Ik heb altijd geloofd, dat onze rechtspraak tot doel had aan die verschrikking een einde te maken en den aanklager te dwingen in het volle daglicht zijn beschuldiging uit te spreken, maar ik heb ondervonden, dat het in onzen Staat duizendmaal erger toegaat dan in het kleinzieligste dameskransje."

V.

Cornelia richtte zich op en kondigde een voornemen aan, dat haar bloedverwanten van angst vervulde.

„Ik wil de beide jongens nog eens zien eer zij sterven."

„Moeder, die aandoening zou uw dood zijn!"

„Het is toch altijd beter dan de afmatting van het nietsdoen. Het is niet meer dan twee of drie mijlen hiervandaan."

„Maar het zijn mijlen die dubbel tellen, moeder," — bracht Henry in het midden. De brug is afgezet en over de straat zijn touwen gespannen."

„Een paar woorden zwart op wit van Gouverneur Fuller en de weg is vrij. Dat zal hij wel voor mij willen doen. Ik wil Bart nog eens spreken en van hem verlangen dat hij mij de waarheid zegt. Ik ben er zeker van, dat ik hem kan helpen en Nick ook. Maar ik wil eerst naar den Gouverneur gaan. Wees zoo goed voor mij te telefoneeren, Henry, en te vragen of hij nog op zijn bureau is."

Ondanks het verzet van haar omgeving, stond Cornelia op en begon zij haar haren te ordenen en haar hoed op te zetten. Henry telefoneerde en kreeg de gewenschte zekerheid en toen hij zag dat alle tegenwerpingen vergeefsch waren, dat zij, wanneer het niet anders mogelijk was, een taxi zou bestellen en alleen gaan, zeide hij:

„Wacht nog een oogenblik, moeder, dan zal ik een vrijen doortocht voor u gaan vragen, — tenminste wanneer Fuller mij dien geven wil."

„Dat mag hij niet weigeren. Het kost hem niet de geringste moeite en niemand wordt daardoor benadeeld. Debora, ga met Henry mee. Die man is je gast geweest en het is niet meer dan billijk, dat hij nu betaalt wat daarop staat."

Debora was onmiddellijk bereid tot al wat haar moeder voor een half uur afleiding zou kunnen geven.

„Het is een dwaas plan, moeder, maar ik wil voor u doen wat ik kan."

„Ik weet dat je het kunt doen. Beloof mij, dat je het zult doen, Henry. Ik zou het je nooit vergeven, wanneer je mij aan den praat hield."

„Daar behoeft u niet bang voor te zijn, moeder."

„Je zoudt misschien meenen, dat het voor mijn bestwil was... Maar ik ken mijzelve beter dan jij. Ik heb het recht die vrienden vaarwel te zeggen die mij zooveel geleerd hebben. Zeg den Gouverneur, dat zij mij misschien een bekentenis zullen doen, — dat zal hem overhalen. En telefoneer mij zoodra zijn antwoord je bekend is. Wanneer hij mocht weigeren, kom ikzelf."

Binnen vijf minuten had Henry het Staats-huis bereikt en aan de kostbare pracht van zijn auto had hij het te danken, dat de wacht hem onmiddellijk liet passeeren. Daar klonk de schel van de telefoon die naast het bed van Cornelia stond. Zij nam het toestel in haar bevende hand en hoorde de stem van haar schoonzoon, die tot haar zeide:

„Het is in orde, moeder De Gouverneur is zoo vriendelijk geweest zijn toestemming te geven."

Uit den toon van zijn stem kon zij opmaken dat hij uit het bureau van den grooten man met haar sprak.

Zij stond op en maakte zich met de hulp van Clara gereed. Na enkele minuten stond de chauffeur van Henry bij haar aan de deur en bood haar zijn bijstand aan bij het afgaan van de trap. Clara vergezelde haar en ook de anderen hadden met haar mede willen gaan, vreezende dat zij de inspanning niet zou overleven. Maar zij zagen in, dat alle verzet van hun kant haar den gang noodeloos moeielijk zou maken en zij niet beter konden doen dan zich in haar grillen te schikken. En in hun hart waren zij het eens met den Gouverneur en verlangden naar het einde.

VI.

Er zat een onbekende op de plaats naast den chauffeur: het bleek een politie=ambtenaar in burger=kleeding te zijn die door den Gouverneur als begeleider was aangewezen. Weldra naderden zij de gevangenis=brug die over de rivier de Miller naar Charlestown leidt waar de oude gevangenis staat. Bij de afsluiting van de brug viel het licht van de auto=lantaarns op politiemannen die den chauffeur bevalen een omweg te maken. Achter zich hadden zij nu een stevig cordon van blauw=jassen met het geweer in de hand en achter dezen een troep bereden politie=mannen en wederom daarachter het ijzeren hek. Twee mannen met motor=fietsen schoten op hen af en beduidden hen met een schel signaal stil te blijven staan.

Dit was het begin van vele en omslachtige bemoeiingen, ten einde zich een weg te banen door de slagboomen die een onverbiddelijke overheid ter bescherming tegen anarchisten en bommenwerpers had opgericht. De politie=man vertoonde het papier met het vergulde stempel aan het hoofd en de wonderdadige handteekening aan den voet. Het luidde:

„Aan de Politie=officieren van Boston en Charlestown.

„Bewijs van toegang voor Mr. Henry Cabot Winters en gezelschap tot de gevangenis van Charlestown voor heden, Maandagavond. Den Directeur Hendry wordt gelast Mrs Thornwell de gelegenheid te verschaffen tot een onderhoud van één uur met Sacco en Vanzetti. Een en ander onafhan=kelijk van de voorschriften die genoemde Directeur van bevoegde zijde mocht ontvangen.

Alvan T. Fuller, Gouverneur.

Diezelfde naam prijkte dag aan dag onder de advertenties die de Bostonsche burgerij van de nieuwste verbeteringen van den Packard=auto plachten te onderrichten:

„Dit zal zonder twijfel het meest gezochte model worden dat Packard ooit onder het bereik gebracht heeft van allen die zich de weelde van een eigen auto kunnen veroorloven...

Wanneer zullen wij het genoegen hebben u de voortreffelijk-heid van ons merk aan te toonen?"

Men scheen het niet als een vernedering te beschouwen dat een Gouverneur van den Staat Massachusetts tot deze soort van reclame afdaalde en blijkbaar zagen de gegadigden van den Packard-auto niets opvallends in de omstandigheid dat dezelfde handteekening onder advertenties en onder dood-vonnissen werd aangetroffen.

Aan het feit dat de politie-officier niet in uniform was, moest vermoedelijk het oponthoud worden toegeschreven. Een van de motor-fiets-mannen ging met het permissie-biljet terug naar de groep om het zijn meerdere te toonen. Daarop keerde hij terug naar den auto en gaf vergunning door te rijden. De gewapende macht week terzijde, de poort werd geopend en de auto vervolgde zijn weg.

Maar onmiddellijk daarna stonden zij opnieuw voor een poort en ondervonden zij dezelfde bezwaren. Het deed denken aan de loopgraven van de Duitschers: de Hindenburg-linie, de Siegfried-linie, de Wodan-linie. In de rievier onder de brug lagen booten van de haven-politie en hun zoeklichten bestreken de havens en den spoorweg van Boston naar Maine.

De laatste en sterkste linie bevond zich aan het uiteinde van de brug dat het dichtst bij Charlestown ligt. De militaire formaliteiten werden vervuld en de auto had zich reeds weer in beweging gezet toen een zoeklicht van den gevangenis-toren zijn stralen op den wagen liet spelen, hetgeen een twin-tig-tal bereden manschappen aanleiding gaf te komen toe-snellen.

„Waarom zendt gij ons niet iemand die ons vrijen door-tocht bezorgd?" — vroeg de begeleidende politie-officier eenigszins ontstemd, maar blijkbaar was de bevelvoerende officier daartoe niet gezind. Op een afstand van driehonderd yards van de gevangenis-muren was een kring getrokken, waarbinnen geen verkeer werd toegelaten.

Er was bevel gegeven met den auto naar de woning van den Directeur te rijden. De Gouverneur had uitdrukkelijk alle

openbaarheid verboden, hetgeen trouwens geheel in den geest was van de blauw-bloed-familie. De Directeur werd telefonisch van hun komst verwittigd en had zorg te dragen dat zij, door niemand opgemerkt, binnenkwamen. De tegenwoordigheid van de verslaggevers diende ten strengste vermeden te worden. In zijn verbeelding zag hij in de bladen reeds een titel als: De weduwe van een Gouverneur bezoekt de ter-dood-veroordeelden in hun cel. Tot acht malen werden zij nog staande gehouden en onderzocht en voortdurend volgden hen de zoeklichten bij wier schijnsel men de bajonnetten zag glinsteren, straks de brandweer-mannen met hun slangen onder hoogen druk gewaar werd. Er ontplofte een bom die bleek ongevaarlijk te zijn. De fotografen van de kranten namen kiekjes van de cavallerie die den hoofd-ingang van de gevangenis bewaakte. Aarde, water en zelfs lucht, alles werd streng bewaakt, het zoeklicht speelde langs den hemel. Een helderziende dame had zich bij de gevangenis aangemeld met het bericht, dat zij een visioen gehad had van een vliegmachine die bommen liet vallen. De Sacco-Vanzetti-zaak was met het kijken in een kristallen vat begonnen en er was dus niets tegen dat zij met een proeve van helderziendheid eindigde.

VII.

Intusschen hadden de bezoekers de woning van den Directeur bereikt. Er werden nog eenige ophelderingen verlangd en gegeven en de politie-officier hielp Cornelia bij het uitstappen. De chauffeur ontving bevel zijn auto niet te verlaten en overigens werd geen bijzondere regeling getroffen. Debora en Clara en Henry bleven waar zij waren. De gewapende mannen deden eenige stappen achterwaarts. De deur werd geopend. Eenige cipiers stonden gereed tot de ontvangst van de bezoekster en leidden haar door het huis naar het binnenplein, voorbij de cel-blokken, langwerpige baksteenen gebouwen met een rij smalle getraliede vensters. In verband met het gevorderde uur van den avond waren de lichten

gedoofd en werden alle inwonenden geacht in de rust te zijn, maar de zoeklichten maakten van den nacht een dag en feitelijk was er niemand die sliep. Men zag bleeke menschengezichten aan de vensters en uit de verte hoorde men kreten van: „Laat ze naar buiten komen!"... Wilde beesten die blaften en huilden en brulden in hun kooi.

Het was Cornelia te moede alsof zij de plaats van Dante ingenomen en een tocht door de hel aanvaard had. Aan alle kanten zag zij zich omringd van moordtuigen, het een van nog vernuftiger vinding dan het ander en stuk voor stuk bestemd tot de vernietiging van menschenlevens. Het feit dat deze krijgsmacht ter beveiliging van Cornelia was opgeroepen, vermeerderde haar afgrijzen en versterkte haar in de overtuiging dat het doel niet het recht, maar uitsluitend het belang van de rijken was.

Het „huis van den dood" was een vierkant baksteenen gebouw dat onmiddellijk aan den gevangenis-muur grensde, een in elken zin onverdedigbare ligging die de beschikking over een klein legertje noodzakelijk maakte. Boven op den muur stond een rij machine-geweren en op het voetpad van de Rutherford Avenue was een cordon van eenige gelederen opgesteld. Aan de overzijde van den weg stonden brandweermannen met slangen op hoogen druk.

Bij de deur van „het huis van den dood" stond een wacht van eenige manschappen, toen de Directeur te voorschijn kwam en zich met de begeleiding van de oude dame belastte. Het was een pijnlijk oogenblik toen Cornelia door de kamer van de terechtstelling ging en zij daar den onbedekten stoel zag staan waarvan de neerhangende riemen op de slachtoffers schenen te wachten. Nog één blik daarheen en, door den Directeur ondersteund, vervolgde zij haar weg. Zij was niet de eerste vrouw wie hij dezen dienst bewees en reeds vele malen was hij bij een laatste afscheid tegenwoordig geweest. In de oogen van den braven man was dit wel een van de onverkwikkelijkste plichten van zijn post.

De dood-cellen waarvan drie naast elkander lagen, bestonden uit een kleine ruimte met een deur die van ijzeren tralies

voorzien was. In elke cel bevonden zich een krib, een tafel en een kleine schrijftafel. Voorts een vloer van witte tegels en aan de buitenzijde in de richting van de gang een geschil-derde streep op een afstand van zes voet van de cel en als uiterste grenslijn voor den bezoeker bedoeld. Cornelia had te voren van de advokaten de bijzonderheden van de inrichting vernomen. In de eerste cel was Madeiros, in de tweede Sacco en in de derde, het verst van de sterfkamer, Vanzetti. In diezelfde volgorde zouden zij worden opgeroepen.

Met wankele schreden ging Cornelia naar de laatste cel. Daarbinnen brandde een licht. De gevangene zat op zijn krib en had de tafel tot zich getrokken. Hij was bezig een afscheidsbrief te schrijven. Daar hoorde hij een doffe kreet: „Bart!" — en hij sprong op en schoof de tafel op zijde. „Nonna!" — riep hij en in hetzelfde oogenblik stond hij bij de deur en strekte door de tralies zijn armen naar haar uit. Cornelia snelde naar hem toe, — onwillekeurig, zonder te weten wat zij deed. De Directeur die haar ondersteunde, deed geen poging haar tegen te houden. Zij greep de uitgestoken hand die zij zoo menigmaal in vriendschap gedrukt had, die hand die haar zoo menigen kleinen dienst bewezen had, die hand die wel vermagerd, maar nog altijd vol leven was. Nog drie uren en de koude van den dood zou zich daarover hebben uitgespreid, — nog een korte wijle en de ontbinding zou zich daarvan hebben meester gemaakt. Zij liet haar weer los en viel neder in een stoel die achter de geschilderde lijn geplaatst was.

„Bart, ik heb het niet kunnen laten je nog eens goedendag te komen zeggen."

„Ik voel mij zoo gelukkig, Nonna. Dat is het eenige waar-naar ik verlangde."

„Wij hebben alles gedaan wat wij konden, Bart, maar het heeft tot niets geleid."

„Dat weet ik. Mr. Thompson is hier geweest. Hij is zoo even heengegaan. Wij hebben lang met elkander gesproken."

„Ik mag een uur bij je blijven, Bart. Die gunst althans heeft de Gouverneur mij toegestaan."

„Ik moet u verlaten, Mrs. Thornwell," — zeide de Direc≈teur, — „maar ik zou u willen verzoeken niet meer over de grenslijn te gaan. U begrijpt, wij hebben hier onze regels, waarvan niet mag worden afgeweken."

„Ja, dat weet ik. Ik beloof u dat ik mij daaraan houden zal."

Het was haar bekend wat soms in de gevangenis gebeurt en zij herinnerde zich de verhalen die daarvan in omloop waren. Van een ter≈dood≈veroordeelde wien door een bloed≈verwant een gebraden kip was toegezonden, waarin een ge≈laden revolver verborgen was...

„Ik dank u, Mr. Hendry."

Zij voelde zoowel met hem als met zijn gevangenen mede.

HOOFDSTUK VIII.

Bij het begin van de gang en vijftien voet van den stoel van Cornelia zat een gevangen≈bewaarder. Hij kon alles ver≈staan wat zij tot elkander spraken, maar geen van hen beiden lette op hem. Dit was een voorproef van het alleen≈zijn met God. Dit was zoo heel anders dan het leven in de wereld, waar de menschen elkander ontmoeten en heengaan en elkan≈der weer aantreffen....

„Het heeft niet mogen zijn, Bart," — fluisterde zij en hij antwoordde haar met een stem waarin geen trilling vernomen werd:

„Treur niet om mij, Nonna. Ik ben bereid en ook Nick is bereid. Wij zullen sterven, zooals dat anarchisten betaamt."

Het licht in de cel van Sacco was gedoofd. Hij draaide het op en ging op zijn krib liggen, met het gezicht naar de tra≈lies, zoodat hij hun gesprek kon volgen.

„Hallo, Nick!" — riep Cornelia hem toe. En hij ant≈woordde met de hem eigen hartelijkheid die altijd het eerst aan anderen dacht:

„U moogt om onzentwil niet bedroefd zijn, Nonna. Neem het niet zoo hoog op. Er zijn vóór ons ook andere menschen gestorven...."

En in haar verbeelding zag zij de vonken van den humor in zijn oogen. Daarentegen kon zij het gelaat van Vanzetti duidelijk onderscheiden. Hij stond bij de deur en op de hoogte van zijn hoofd waren de tralies een weinig omgebogen en vormden zij een opening waardoor hij zien kon.

„Nonna," — zeide hij, — „het is veel gemakkelijker te sterven, dan als een wild dier zeven jaren achter de tralies door te brengen."

„Bart, ik zal al de dagen die mij nog resten, voor je goeden naam vechten."

„Vecht voor de arbeiders, Nonna, voor hen en voor hun vrijheid en zorg dat anderen niet langer van hun zweet leven."

„Ik beloof het je, Bart. Maar het liefst zal ik toch met de menschen spreken van wat hier met ons gebeurd is. Zeg mij de waarheid, Bart, nu wij zoo dicht bij het einde zijn."

„Ik zal u antwoorden," — zeide Vanzetti, — „alsof ik in dit oogenblik vóór God stond. Ik ben onschuldig, Nonna. Niets, neen, niets heb ik met de misdaad van South-Braintree en van Bridgewater uitstaande gehad. En Nick is even onschuldig en zelfs is hij nooit in South-Braintree geweest. Dat is de volle waarheid. Ik heb nooit een mensch van het leven beroofd en zelfs nooit de geringste poging daartoe aangewend en ik verlang oprecht naar den dag waarin het niet langer mogelijk zal zijn dat de eene mensch den anderen doodt en alle moordtuigen van de aarde verdwenen zullen zijn. Juist omdat ik weet dat het stelsel van uitbuiting den moord onvermijdelijk maakt, — juist daarom ben ik anarchist. Ik ben een tegenstander van elke regeering, omdat ik weet dat zij altijd een werktuig is in handen van de heerschende klasse. Zij is er niet op uit het recht te handhaven, maar slaven te maken en de vrienden van de vrijheid te mishandelen, zooals Nick en ik dat nog vannacht zullen ondervinden."

Er volgde een korte stilte. Toen Cornelia opnieuw begon te spreken, klonk haar stem ernstiger dan te voren en kwamen de woorden langzaam over haar lippen.

„Bart, ik ben voornemens op te schrijven wat je mij nu

gaat zeggen. Mag ik verklaren dat het nadenken en de studie van vele jaren je tot andere gedachten hebben gebracht ten opzichte van het geweld in den klassen-strijd."

Ook het antwoord van Vanzetti kwam langzaam.

„U moogt zeggen dat ik geen voorstander ben van het geweld, Nonna. Zoo vaak ik gedacht heb aan geweld dat aan het lichaam of de ziel van een mensch begaan wordt, heb ik in mijzelf den terugslag daarvan gevoeld. Maar de geschiedenis heeft mij geleerd dat de slaven hun bevrijding nooit aan de edelmoedigheid van hun meester te danken hebben gehad, maar alleen aan den strijd dien zijzelf daarvoor hebben aangebonden. Is dat niet zoo?"

„Ja, zoo is het in het verleden geweest, maar zouden wij daarom niet mogen hopen dat de toekomst ons een beteren weg zal wijzen? Denk daarover na, vóórdat je een antwoord geeft op mijn vraag."

„Ik heb daarover lange jaren nagedacht, Nonna, en wanneer ik dat machtige en wreede kapitalisme zie, dan kan ik niet gelooven dat het zonder slag of stoot zal toegeven. Nog vanavond heeft Mr. Thompson mij verteld wat hij gezien en bijgewoond heeft. Er worden duizende, neen, millioenen machine-geweren en kogels en gasbommen vervaardigd en elke dag brengt nieuwe uitvindingen op dat gebied. Kunt u gelooven dat zij daarvan nooit gebruik zullen maken? Kunt u van mij verlangen dat ik tot den arbeider zal zeggen: Wees niet bevreesd, gij behoeft u niet voor te bereiden op de groote slachting . . . Heb ik het recht te zeggen dat Sacco en Vanzetti de laatste martelaren geweest zullen zijn? . . . Neen, Nonna, het is mijn plicht te verklaren dat nog duizenden en millioenen den martelaarsdood zullen sterven en dat een bloedige worsteling ons wacht eer wij de heerschende klasse onderworpen hebben en de arbeiders ook de bezitters van de gereedschapen en van de rijkdommen zullen zijn."

„Mag ik dat als je meening verkondigen, Bart?"

„Wanneer ik anders sprak, zou ik in eigen oogen een verrader en niet een leidsman van de arbeiders zijn. Dan zouden zij van mij zeggen: Vanzetti heeft den moed verloren. Wij

hebben hem er onder gekregen. Maar nooit zullen zij dat van mij of van Nick kunnen zeggen."

„Neen, nooit!" — riep Nick uit, met den mond tegen de tralies gedrukt. „Zij zullen van ons getuigen dat wij als anarchisten gestorven zijn."

„Misschien zullen er zijn die je dood willen wreken, Bart, en dat zou zeer te betreuren zijn, omdat het onze zaak onvermijdelijk zou benadeelen. Wat verlang je dat ik daarvan zeggen zal?"

„Zeg dat ik het niet wensch. Ik houd mijzelf niet voor een man die behoort gewroken te worden... Wat ben ik vergeleken met de grootheid van onze zaak? Wat wij noodig hebben, dat is recht voor den werkman, vrijheid voor alle menschen. Laat alle vrienden van de vrijheid daarvoor vechten en niet voor de wraak die ten slotte een onheilige hartstocht is."

„Mag ik zeggen dat je je vijanden vergiffenis schenkt, Bart?"

Nu volgde een langdurige stilte.

„Nonna, is het mogelijk te vergeven wat de menschen ons hebben aangedaan?"

„De menschen zondigen vaak in hun onwetendheid, Bart."

„De menschen aan wie ik denk, zijn niet onwetend, Nonna. Zoudt u meenen dat Rechter Thayer zich niet bewust geweest is van wat hij gedaan heeft? En wanneer hij ons scheldnamen heeft toegevoegd die ik in tegenwoordigheid van een vrouw niet herhalen wil, — zou hij dat in onwetendheid gedaan hebben?"

„Ik geloof het werkelijk, Bart. Ik houd hem voor een van de beklagenswaardigste schepselen die op aarde rondloopen. Wanneer je voor de keus gesteld werd, zou je dan in zijn plaats willen zijn, — met een vrij lichaam en je verstand in een engen kerker opgesloten? Zou je er vrede mee hebben, wanneer je een bekrompen leugenaar was? En wanneer de haat je verteerde? Wanneer je denkt aan den zegen die van je leven is uitgegaan, aan den troost dien je gevonden hebt in je toekomst-idealen, — dan zul je medelijden hebben met

dien armen stakker die voortdurend in de duisternis leeft en zich als een boosaardig dier gedraagt."

Weer volgde een lange poos van stilte. Cornelia zag naar dat gelaat in een lijst van ijzeren tralies.

„Herinner je, Bart, wat Broeder Jezus gezegd heeft. Hij heeft de menschen vergeven die hem aan het kruis geslagen hadden."

„O, zeker, Nonna, dat behoor ik te doen. Ik beloof u, Nonna, ik zal er ernstig over nadenken. Ik wil u niets anders dan de waarheid zeggen en wat u van mij verlangt te hooren, zou geen waarde voor u hebben, wanneer het niet de zuivere waarheid was."

IX.

Zij spraken over de ontzettende en onontwijkbare vraag waar Bart zich over enkele uren bevinden zou."

„Ik erken het niet te weten," — zeide hij. — „Het is een zonderlinge gedachte... Wanneer ik ergens ontwaak, zal het mij vreemd te moede zijn... Wat denkt u daarvan?"

„Ik weet waarlijk niet wat ik er van denken moet," — antwoordde zij.

„Ik vermoed dat wij teruggaan naar de plaats van waar wij gekomen zijn. Wij zijn als een luchtbel op het water die na een oogenblik verdwijnt... Maar dit aangezicht, deze stem, dit geheel dat Vanzetti heet,... het kost mij moeite te gelooven dat dit alles zou voortbestaan..."

Toen werd een stem hoorbaar, die door de volgende rij van tralies klonk:

„Allemaal praatjes voor de vaak... Wanneer je dood bent, dan blijf je dood en wordt je niet meer wakker. Met ons zal het nu spoedig zoover zijn... Ik heb er al zoo lang op aangedrongen."

„Is er iets wat ik voor je doen kan?" — vroeg Cornelia.

„Zorg voor mijn vrouw en kinderen."

„Daar kun je zeker van zijn. Zij zullen geen gebrek lijden."

„Dat is niet het eenige waaraan ik denk," — zeide Nick.

„Wanneer een gemakkelijk leven in mijn oogen het grootste geluk, was, dan zou ik mijn eigen leven vermoedelijk anders hebben ingericht. Leer de kinderen ons geloof waarvoor wij gestorven zijn. Dat is toch de hoofdzaak."

Plotseling klonk uit de verste cel een bedeesde stem:

„Goedendag, vriendin."

„Dag, Madeiros. Kan ik je met iets van dienst zijn?"

„Ik ben van een andere conditie dan mijn beide lot=genooten," — zeide hij. — „Ik ben inderdaad schuldig aan wat mij ten laste wordt gelegd en in zoover heb ik niets anders dan mijn verdiende loon. Maar die beiden zijn brave mannen, zij zijn onschuldig en vroeg of laat zal dat aan den dag komen."

De stem klonk sleepend en teemend. Cornelia zag hem dit=maal niet, maar had hem vroeger aangetroffen. Hij was een magere ondervoede jonge man, met een onbeduidend maar innemend gelaat en een kleinen donkeren knevel. Hij was nog slechts een=en=twintig jaar en de geneesheeren hadden verklaard, dat hij niet ten volle toerekenbaar was. Hij had deelgenomen aan een berooving en moord van een bank=kassier en had bekend deze en nog eenige andere misdaden bedreven te hebben.

Was hij werkellijk in South=Braintree tegenwoordig ge=weest of was hij in het laatste oogenblik voor den dag ge=komen toen alles reeds gebeurd was? Cornelia was het daarover met zichzelve eens geworden. Zij had de ontwik=keling van een klein drama bijgewoond. Madeiros zag tegen Sacco en Vanzetti eerbiedig op als tegen lieden die op de maatschappelijke ladder hooger stonden dan hij. In zijn oogen waren zij groote, beroemde mannen en hij was er trotsch op dat zijn lot op de eene of andere manier aan het hunne verbonden was. Sacco liet zich deze hulde welgevallen, maar Vanzetti was meer terughoudend van aard. Intusschen vol=hardde de jonge Portugees in zijn meening dat de beiden onschuldig waren en hij de eenige schuldige was.

Vanzetti sprak over zijn zuster Luigia en over de vreugde die het weerzien hem verschaft had, maar tegelijk had de

drukte en de uitputting en het droevig vooruitzicht haar diep geschokt. Hij had getracht haar duidelijk te maken, wat het zeggen wil den marteldood te sterven en dat dit iets geheel anders is dan het levenseinde van een misdadiger. Zij be=hoorde dit te begrijpen, omdat zij in Jezus geloofde, maar voor haar was Jezus iets dat ver weg was en haar van angst vervulde. Het was een verderfelijk stelsel dat priesterdom, dat het verstand van de eenvoudigen in boeien kluisterde en God tot een vijand van de vrijheid maakte.

De gevangenis=autoriteiten hadden bij Sacco en Vanzetti aangedrongen dat zij een priester te woord zouden staan. Het scheen dat de heeren bezwaar maakten hun medemen=schen te dooden wanneer zij de zekerheid hadden dat hun ziel naar de hel verhuisde. Sinds achttien jaren was dat niet gebeurd, — zoo verzekerden zij. Maar de drie mannen ble=ven op hun stuk staan, — Madeiros sloot zich bij de beide anderen aan. Nooit, neen, nooit, zouden zij van hun geeste=lijke onafhankelijkheid afstand doen.... Sacco verheugde zich bij voorbaat in de vrijheid waarnaar hij zoovele jaren verlangd had. Zijn ziel was als een stalen veer en ook zijn lichaam hadden geen afzondering en geen vasten duurzaam kunnen verzwakken.

X.

Cornelia droeg een pols=horloge en ontelbare malen richt=ten zich haar oogen daarheen. De minuten=wijzer scheen haar in den tijd te kort te willen doen en in onbewaakte oogenblikken met sprongen vooruit te stellen. Vanzetti zat op zijn krib en zag — tusschen de tralies door — langs de wang van de oude vrouw een traan vloeien. En plotseling riep hij uit:

„Nonna, ik vraag u iets voor mij te willen doen."

„En wat is dat, Bart?"

„Het is het laatste wat ik u kom vragen en het zal u mis=schien moeilijk vallen."

„Zeg mij wat het is."

„Ik zou willen dat u niet bedroefd was."
„O, Bart!"
„Het sterven is zoo gemakkelijk.... Alleen het verdriet van treurende vrouwen dic achterblijven.... Eigenlijk is alle verdriet hoogst onbeduidend. Is dat niet zoo?"
„Ja, Bart, maar...."
„Luister, ik spreek nu voor ons drieën. Wij zijn soldaten. Het is onze plicht te sterven. Wat beteekenen dan die tranen?.... Het is nu eenmaal onze plicht."
„Ik zal mijn best doen, Bart."
De stem van Vanzetti had nu dien strengen klank dien zij zich van vroeger tijden herinnerde, wanneer hij tegen de kapitalistische klasse optrok.
„Weet u nog, Nonna, dat onze groep dat boek heeft uitgegeven? Het heette: „Van aangezicht tot aangezicht tegenover den vijand." Die woorden zijn nooit zoo toepasselijk geweest als in dit oogenblik. Het is alsof onze droom en ons leven elkander daarin ontmoeten.... Er is hier waarlijk geen reden voor droefheid.... Moed! Moed!"
Het was haar alsof die stem haar van moed en kracht vervulde en zij richtte zich op.
„Lieve vriendin, als ik denk aan al de goedheid die u voor ons gehad hebt.... U hebt ons niet alleen geholpen, maar ons ook verstaan. Beproef nu ook ons voor de laatste maal te begrijpen."
„Ik zal mijn best doen."
„Wij hebben dezen dood vrijwillig gekozen en reeds lang geleden hebben wij ons einde zien naderen. Iedere strijdende anarchist is ten doode opgeschreven en vroeg of laat valt hij in de handen van den kapitalistischen beul. Laat het dan zoo zijn. Wij hebben onze keuze gedaan. Ten slotte moet een ieder sterven, dat leert ons de geschiedenis van elken dag. Arme arbeiders, rijke kapitalisten, het is hun allen gezet te sterven. En hoe moeielijk is het in de herinnering te blijven voortleven en zelden of nooit valt een armen werkman het geluk ten deel tot de gansche wereld te blijven spreken.... Hebt u ooit daarvan gehoord?"

„Neen, Bart, je hebt gelijk."
„Dit is de kroon op ons leven. Het is een overwinning als wij nooit hadden durven droomen .... De menschen vragen: Wie is die anarchist? Wat is dat geloof dat hem de kracht geeft blijmoedig te sterven? Wat is die rechtvaardigheid waarvan zij spreken? En ben ik inderdaad vrij of ben ik een slaaf, zooals zij mij zeggen? .... Zulke vragen komen allengs op in millioenen hoofden en geen macht ter wereld is in staat die stemmen te doen verstommen. Wat onze groote Gouverneur ons geschonken heeft, kan hij ons niet meer ont⸗nemen. Het is onze kroon, ja, onze overwinning. Is het niet zoo?"
„Ja, ja, Bart"
„Leve de anarchie!" jubelde Nick.
„Zij kunnen het lichaam dooden, maar over onze onsterfe⸗lijke ziel hebben zij geen macht. Er staat een jonger ge⸗slacht gereed onze leus over te nemen. Nog een weinig geduld, Nonna, en over de gansche aarde verspreidt zich het verzet van den werkman, de blijde tijding dat de menschen vrij en niet langer de slaven van de parasieten zijn. En aan die heerlijke toekomst hebben wij medegewerkt. Eerlijk heb⸗ben wij onzen plicht volbracht. Nu rest ons nog slechts één plicht: onbevreesd te sterven. Moedig, met een glimlach op de lippen naar den stoel te gaan en tot onzen laatsten snik de waarheid te dienen. Help ons daarbij, amica mia, verban alle droevige gedachten uit uw hart. Laten onze vrienden van u mogen hooren dat wij in vreugde ons leven hebben afgestaan."
Er is een kracht die zich in de ziel van de menschen ont⸗wikkelt en de tronen van keizers en koningen op hun grond⸗vesten doet schudden. Met dichtgeklemde handen zeide Cornelia:
„Ik beloof het je, Bart, ik zal doen wat je mij gevraagd hebt. Ik zal je trouw blijven tot het einde en nog lang daarna."
De gevangenis⸗directeur stond in de geopende deur en Cornelia rees overeind zonder op zijn hulp te wachten.

„Ik ben er al, Mr. Hendry. Ik ben gereed. Ik heb een onvergeetlijk uur doorleefd. Zou ik mijn vrienden nog eens de hand mogen drukken?"

„Zonder twijfel, Mrs. Thornwell."

Hij snelde toe om haar te ondersteunen, maar zij was hem reeds vóór. Met een krachtigen greep nam zij de hand van Vanzetti in de hare.

„Voor het laatst, vaarwel. Ik heb meer van je geleerd dan van alle groote mannen die ik in mijn leven ontmoet heb. Nooit zal ik de woorden vergeten, die je tot mij gesproken hebt."

„Vaarwel, Nonna. Ik dank u. Wees gedankt voor alle hulp die ik van u ondervonden heb."

„Vaarwel, Nick. Je bent altijd een brave kerel geweest. Je hebt je plicht volbracht."

„Vaarwel, Nonna. Groet mijn vrouw en kinderen van mij. Laat hen opgroeien in mijn geloof."

Toen richtte zij zich tot Madeiros. Hij stak haar zijn hand toe en Cornelia wilde hier geen verschil maken tusschen den held en den misdadiger.

„Vaarwel, mijn jongen. Ik hoop dat je het in de toekomende wereld beter zult hebben dan in deze."

„Vaarwel, Mistress."

Hij was een bedeesd man die uit de wereld nooit recht wijs had kunnen worden. De anarchisten deden een aanval op de rijken en dan kwamen de rijken en drukten hun de hand . . . .

Cornelia ging naar de deur. De bewaker was opgestaan en maakte aanstalten haar te helpen.

„Ik dank u, Mr. Hendry. Ik heb bij deze drie soldaten mijn kracht herwonnen."

Nog eenmaal keerde zij zich om en riep hun toe:

„Vaart wel, lieve vrienden. Mijn beste wenschen voor jelui en voor je zaak."

Als omgeven door een koor van afscheidsgroeten schreed zij door de doodenkamer, langs den stoel met zijn geopende armen en zijn lederen riemen. Zij hield het hoofd omhoog

gericht en haar tred was vast en kende geen aarzeling. Toen ging het over het binnenplein van de gevangenis, verhelderd door de grillige stralen van de zoeklichten, voorbij de cel-blokken waar verwilderde oogen door de vensters staarden. Eindelijk bereikte zij de woning van den Directeur. Bij de deur trof zij een groep politie-agenten. ... Nog enkele schreden en zij stapte in den wachtenden auto met de vrouwen die ongeduldig haar terugkomst verbeidden.

„Moeder! Moeder!" — zoo klonk het haar tegemoet en een oogenblik scheen het dat tooneelen in den bekenden trant in aantocht waren. ... Zij leunde achterover en fluisterde:

„Laat mij met rust! Ik heb God van aangezicht tot aangezicht gezien."

Haar dochters vreesden dat haar verstandelijke vermogens gekrenkt waren ten gevolge van de hevige ontroering en achtten het in deze omstandigheden raadzaam te zwijgen. Zij konden niet weten dat deze woorden de getrouwe uitdrukking waren van hetgeen in het hart van hun moeder was omgegaan.

HOOFDSTUK XXIV.

DE ZEGEPRAAL.

I.

Nog in dit late uur waren er mannen en vrouwen die er geen vrede mee konden hebben dat het laatste uur van Sacco en Vanzetti geslagen had. Het was hun een behoefte van hun verzet te doen blijken en hardnekkig zetten zij hun betooging voort. In Salem Street, in het Noordelijk stads=deel van Boston, waren meer dan duizend Italianen tezamen gekomen, met de bedoeling op te trekken naar het monu=ment van Bunker Hill en daar, gelijktijdig met de terecht=stelling, een meeting te houden. Het paardenvolk van Mike Crowley deed een aanval op hen en verspreidde de menigte naar alle richtingen, waarbij velen kwetsuren opliepen. Het=zelfde verloop hadden de gebeurtenissen in Thompson Square en in de afgezette omgeving van de gevangenis. Hier gelukte het een zevental mannen en vrouwen door de rijen van de politie heen te breken onder het zingen van de Inter=nationale en het omhoogheffen van het gedrukte protest, nog eer de politie dit kon verhinderen. Het luidde:

„Heil, Sacco en Vanzetti! De uitverkorenen van de wereld groeten u als de helden!"

Een van dit zevental was een oud=gediende van den wereld=oorlog en terwijl de politie=mannen op hem afkwa=men, riepen zij hem toe:

„Wacht maar, vriendje! Wij zullen in de gevangenis wel met je afrekenen."

Zij zagen in hem niets anders dan een afvallige van het militaire stelsel en dachten hem een lesje toe dat hij niet spoedig vergeten zou. En zij wierpen zich op drie mannen, van wie zij één bewusteloos sloegen en twee op de grens daarvan.

Het was half=elf in den avond, toen vóór den zetel van de regeering opnieuw een betooging werd gehouden. William

G. Thompson was teruggekeerd van zijn verlof dat hij in New=Hampshire had doorgebracht en was nu bezig een be= roep op te stellen dat van de erkende bevooroordeeldheid van den Gouverneur uitging ten opzichte van de houding die Vanzetti tijdens het proces van Plymouth had aange= nomen. Telkens en telkens weer, gedurende vele maanden was Fuller teruggekomen op de omstandigheid dat Vanzetti daar niet tot zijn eigen verdediging het woord genomen had. Dienzelfden morgen had hij op duistere geruchten gezin= speeld die in omloop waren aangaande Vahey en Graham de advokaten die Vanzetti in Plymouth verdedigd hadden... De zaak kwam hierop neer dat zij, indien de wet hun niet verbood iets ten nadeele van een cliënt te ondernemen, in staat zouden zijn zeer bezwarende verklaringen omtrent Vanzetti af te leggen.

De hoofdzaak van deze betichting had William G. Thomp= son telefonisch vernomen, toen hij in New=Hampshire ver= toefde. Onverwijld was hij naar Boston getuft en reeds vroeg in den avond had hij met Vanzetti een onderhoud gehad, waarvan hij den korten inhoud later in de „Atlantic Monthly" openbaar heeft gemaakt. Hij had Vanzetti verzocht Vahey te willen machtigen tot de mededeeling van de volledige waarheid in dit onderdeel van de zaak. Vanzetti antwoordde hierop met zijn gewone grief ten opzichte van hetgeen zijn advokaten te zijnen behoeve hadden uitgericht, — een grief die Thompson niet in zijn „Atlantic"=artikel wenschte op te nemen met het oog op de mogelijkheid dat Vahey daarop met een aanklacht wegens laster zou antwoorden. Thans evenwel was de advokaat in staat gesteld Gouverneur Fuller mede te deelen dat Vanzetti bereid was Vahey te vergunnen alles te zeggen wat hem daarvan bekend was, mits het onder= houd plaats had in tegenwoordigheid van Thompson of van een anderen vriend in wien Vanzetti vertrouwen stelde. Nu bestond dus de gelegenheid tot een spel met open kaarten en de vraag was slechts of de Gouverneur daarvoor te vin= den zou zijn.

Het kenmerkende van het antwoord van Fuller was hierin

gelegen, dat het geen antwoord was, — een handgreep dien vele openbare personen zich weten eigen te maken. Zwijgen was de allerhoogste kunst. Ginds was een miniatuur=leger onder de wapens tot versterking van een gevangenis=perso= neel, dat gereed stond een paar arme drommels naar de andere wereld te helpen, opdat Fuller en zijn trawanten beter zouden slapen. Het verkeer over den grooten heirweg was stop gezet, — duizenden menschen die in de nabijheid van de gevangenis woonden, waren gedurende dien nacht wederrechtelijk in hun huizen opgesloten — de kooplieden en fabrikanten van Boston hadden een millioen dollars besteed aan de verzekering tegen het gevaar van oproer en bommen, — de gevangenis was telegrafisch met de dagbladen verbon= den, — reiskosten van den beul waren ten tweeden male verschuldigd en alle overlast en geldverlies zou tot niets leiden, wanneer de Gouverneur aan een handjevol bemoeial= len het oor leende... En dit werd volkomen ontoelaatbaar, wanneer men reden had te vermoeden dat de „mannen van het geweld" in dezen het laatste woord hadden gehad.

II.

Kwartier=vóór=middernacht verliet William G. Thompson de kamer van den Gouverneur. De wachtende verslaggevers maakte hij deelgenooten van zijn stellige overtuiging dat twee onschuldigen nog dienzelfden nacht zouden worden terecht= gesteld.

Intusschen — op dat uur — werd nog een protest inge= diend. Francis Fisher Kane, voorheen lid van de rechterlijke macht van Pennsylvanië, wachtte reeds twee uren op een onderhoud met den Gouverneur ten einde een laatste poging te wagen in verband met het dossier dat in het bezit was van het Departement van Justitie. Hij wist den kamerbewaarder te overreden zijn kaartje naar binnen te brengen en de Gouverneur stond hem vijf minuten toe. Mr. Kane deelde hem een feit mede dat zeer onlangs tot zijn kennis gekomen was. President Lowell zou in een vriendschappelijk gesprek

beweerd hebben dat het veelbesproken dossier tamelijk waardeloos was en dan ook geen noemenswaardigen invloed op de beslissing van de Commissie had uitgeoefend. Mr. Kane deed nu zijn best den Gouverneur het geval duidelijk te maken. Uit het dossier zou blijken dat het Departement van Justitie Sacco en Vanzetti door ambtenaren van den inlichtingendienst in het oog had laten houden, aangezien beiden als gevaarlijke anarchisten beschouwd werden. Het was mr. Kane die indertijd het Openbaar Ministerie had waargenomen, nauwkeurig bekend wat een dergelijk toezicht beteekende en men mag dit gereedelijk aannemen wanneer men daarbij bedenkt dat hij zijn betrekking had nedergelegd, als protest tegen het onrecht dat hij tijdens een kruistocht tegen de Rooden aanschouwd had. Hij verklaarde, dat Sacco en Vanzetti in den nacht van hun gevangen=neming reden hadden voor hun leven te vreezen, een verklaring, die de beruchte theorie van Thayer en zijn „schuld=bewustzijn" reddeloos vernietigde.

Maar het pleidooi van den rechtsgeleerde richtte niet meer uit dan waterdruppels die op graniet neervallen. Zeven jaren lang hadden de machthebbenden van Massachusetts van deze feiten kennis gedragen, maar eigenzinnig de oogen daarvoor gesloten, om de eenvoudige reden dat in den grond van hun hart de dood van anarchisten hun even welkom was als de dood van bandieten.

Daar klonk de schel van de telefoon. De New=Yorksche advokaten die beproefd hadden Williamstown met een auto te bereiken, waren tot het inzicht gekomen dat het inmiddels te laat geworden was. John Finerty had aansluiting gekregen en verzocht den gouverneur in den naam van het openbaar fatsoen, de terechtstelling, zij het ook slechts voor een paar uren op te schorten, totdat het hun mogelijk geweest zou zijn zich te vergewissen van de bereidwilligheid van rechter Anderson die, naar men hoopte, voor een beroep te vinden zou zijn. De Gouverneur gaf order dat mr. Finerty zich in verbinding zou stellen met Prokureur=Generaal Reading die voor dien avond met alle juridische aangelegenheden belast

was. Mr. Finerty wendde zich tot het bureau van mr. Reading en vernam dat deze zich naar het bureau van den Gouverneur begeven had. Daarop riep hij het bureau van den Gouverneur op en moest vernemen dat mr. Reading naar zijn eigen bureau teruggekeerd was. Daarop riep hij het bureau van mr. Reading op waar deze evenwel nog niet was aangekomen. Dit duidde op een bewonderenswaardige snelheid van be=weging, als slechts zelden bij een grootwaardigheids=bekleeder wordt aangetroffen, en te merkwaardiger in verband met de aanzienlijke geldsommen van de Decimo=Club die zijn zakken vulden. Kort en goed, het mocht mr. Finerty niet gelukken het stemgeluid van mr. Reading te hooren.

De vermoeide Gouverneur rees op van zijn zetel en zette den hoed op het hoofd. Het was een zware dag voor hem geweest en zijn gelaat droeg de duidelijke sporen van ver=moeidheid. Het was niet mogelijk dit langer te verbergen. „Geen nieuws, vrienden!" tot de verslaggevers. Omringd door zijn bewakers ging hij de trap af naar zijn Packard=auto. De wachten salueerden, weken achterwaarts en lieten het touw zakken. Een politie=auto in de voorhoede, een in de achterhoede, de manschappen met geladen geweren, tot een onmiddellijk optreden gereed.. En de kleine stoet ging de duisternis tegemoet, naar gindsche verte, naar het zomer=verblijf in New=Hampshire.

III.

Cornelia keerde naar haar woning terug en trof daar Betty die op haar wachtte. Haar dochters en haar schoonzoon zond zij weg met de verzekering:

„Ik ben volkomen in orde. Dat bezoek was juist wat ik noodig had. Het zou waarlijk tot niets dienen jelui nog langer hier te houden. Ik dank je voor al wat je voor mij gedaan hebt. Op die manier is alles naar wensch gegaan."

Zij legde zich neer op het bed en verhaalde Betty alle bijzonderheden van haar bezoek. En Betty verhaalde op haar

beurt van de meeting die zij had bijgewoond en hoe het publiek zich gehouden had. Het was als in de oorlogs=jaren: met tienduizenden stonden de menschen opeengepakt om het laatste nieuws te lezen en wanneer een bericht van ongun=stigen aard bekend werd gemaakt, voer een gekerm en een snik door de schare. Het was duidelijk dat het publiek tot bezinning kwam, te elfder ure, te laat!

„Ik geloof dat ik er tegen bestand zal zijn, Betty. Straks ben ik sterk geweest om den wille van Bart."

Betty was blijde dit te hooren. Zij hoopte de kracht te heb=ben die zij voor haar eigen last noodig had, maar al wat daarbij kwam, zou haar te veel zijn.

„Ja, ja," — vervolgde de oude vrouw, — „het was alles in den geest van Bart en Nick. . . ." Maar terwijl zij dit zeide, trilden haar lippen en flitste er iets van ontzetting in haar oogen.

Er was nog meer dan een uur door te worstelen. Betty vertelde in haastig tempo het nieuws dat zij had opgedaan. Zij was in het hoofd=kwartier geweest en zij vertelde wie zij daar had aangetroffen, maar met geen woord repte zij van de verslagenheid die daar heerschte; Powers Hapgood was gedurende verscheiden uren onvindbaar geweest, maar eindelijk was bericht ontvangen dat hij in het zenuwlijders=gesticht was opgesloten. Onverwijld had Joe Randall de tus=schenkomst van dokter Myerson ingeroepen voor zijn bevrij=ding. Creyghton Hill had een uitstapje naar Maine gemaakt, vergezeld van twee geestelijken, in de hoop een anderen geestelijke te bewegen tot de onderteekening van een ver=klaring, die de partijdigheid van Thayer vaststelde. Intus=schen kon men zich bij voorbaat overtuigd houden dat Fuller geen nota daarvan zou nemen.

Cornelia hoorde verstrooid toe.

„Betty, geloof je dat de Gouverneur over uitstel denkt?"

„Ik weet het waarlijk niet, grootje. Men kan nooit weten met dat monster."

Al zouden zij nog duizend jaren leven, nooit zouden zij hem dien nacht van spanning vergeven, toen hij zijn besluit

tot opschorting tot twintig minuten vóór den gestelden tijd had opgehouden.

Betty zag in dat een alledaagsch gesprek hier niet op zijn plaats zou zijn en het noodig was de dieper roerselen van de ziel te treffen. — „De nood van den mensch is de gelegenheid Gods," — zegt de Evangelist en zoo ging ook van Betty, te allen tijde stellig en nuchter, een geest van hooger wijding uit. Gedragen door den ernst van dit uur, deed zij haar best de oude vrouw te overtuigen dat de steenen muren de gevangenis niet maken en de moord aan het lichaam leidt tot een verheerlijking van de ziel. Zij wees op de beteekenis die de gebeurtenissen van dezen nacht voor de toekomst zouden hebben, — een zuivering van de radicale beweging, een heiliging van aller geloof, een geestelijke wedergeboorte van Boston."

„O, Betty, zou het waar zijn? Zullen zij het niet vergeten? Zullen zij nog voor iets anders een hart hebben dan voor de beuzelingen van iederen dag?"

„Misschien niet allen, grootje, maar er zullen er zijn die dezen langen strijd hun leven lang niet vergeten."

„Zeven jaren," — fluisterde Cornelia, — „zeven jaren!"

En Betty antwoordde dat in den loop van die jaren de zaak niet opgehouden had te groeien, dat de burgerij zich hoe langer hoe meer daarmede had bezig gehouden en de machtigsten van het land thans genoodzaakt waren zich over twee arme drommels een oordeel te vormen.

„En dit alles heeft geen ander doel gehad dan een tastbaren vorm te geven aan den klassenstrijd, die nu zelfs voor een kind begrijpelijk is geworden. In hoogstens drie woorden laat het geval zich samenvatten. Nu en voortaan heeft de wereld niet meer noodig dan dit. In de leuze: „Sacco en Vanzetti!" — ligt ales opgesloten. Juist in dit machtig en voorspoedig Amerika zouden wij niet beter kunnen wenschen, — juist in dit Boston dat zich zooveel op zijn zedelijkheid laat voorstaan, wordt het kapitalisme gedwongen met zijn eigen leugens af te rekenen...."

„Betty, Betty, wanneer zullen de menschen ophouden elkander te vermoorden?"

„Niet eer dan wanneer zij hebben opgehouden elkander uit te buiten en Bart en Nick hebben dapper medegeholpen daaraan een einde te maken. Dit geval is de genadeslag voor de liberalen en dat is misschien de beste kant daarvan. Tot dusver kon men in een daad van onrecht iets toevalligs zien, een vergissing, een misverstand, maar nu is het beginsel voor alle toekomende tijden vastgelegd. Wij hebben het beste ge=nomen wat er te vinden was, — geen mannen van de politiek die zich voor alles beschikbaar stellen, maar de grootsten onder de grooten. Onze gewichtigste zaken=man! Onze ge=leerdste universiteits=president, onze beroemdste rechters... En allen, zonder onderscheid, scharen zich in het gelid, allen gehoorzamen den korporaal van het kapitalisme en geen enkele loopt naar den vijand over...."

Kwartier vóór middernacht.

„Betty, wanneer het uitstel besloten is, dan zouden zij dit nu moeten zeggen."

„Lieve grootje, ik vrees.... ik vrees..."

„En dan zou iemand ons dat toch laten weten."

„Dat mogen wij zeker aannemen."

„Zullen wij het hooren, zoodra alles voorbij is?"

„Joe heeft beloofd onmiddellijk te telefoneeren." — En in haar wanhoop vervolgde zij: „Grootje, hebt u gehoord van dat hals=snoer dat Bart aan Mr. Thompson gegeven heeft? Hij heeft de tien dollars ontvangen die u hem gezonden hebt en daarvoor eenige dingen gekocht die de gevangenen ge=maakt hadden. Hij heeft Mr. Thompson een kralen=snoer voor zijn vrouw gegeven en Mr. Thompson heeft daarbij vele tranen geschreid... Ik ben bang dat hem dit in zijn praktijk geen goed zal doen."

„Bart en Nick hebben de zaak van den aanvang af juist ingezien," — zeide Cornelia. — „Zij kenden Boston beter dan wij."

„Dat is het juist wat Mr. Thompson zoo diep getroffen heeft. Nick heeft altijd volgehouden, dat er van de rechters

hoegenaamd geen heil te verwachten was en Thompson was er op voorbereid dit verwijt te hooren. Maar Nick wist dat hij hem daarmee zou grieven en heeft geen woord in dien zin gezegd."

Middernacht. Cornelia doodsbleek en met samengeklemde handen fluistert nauwelijks hoorbaar:

„Betty, nu zijn zij in de sterf=kamer."

„Waarschijnlijk .... Denk aan wat u Bart beloofd hebt."

„Ja, ik weet het .... Hoe lang kan het duren?"

„Niet lang .... Zij maken er spoed mee .... Zij zijn even beleefd als Fuller."

Maar welbezien waren die woorden in dit oogenblik niet op zijn plaats. Betty greep de bevende machtelooze hand en begon te fluisteren:

„Lieve grootje, houd u goed. Wij mogen onze krachten niet verspillen .... Er zal nog veel van ons gevraagd worden."

„Hoe lang laten zij den stroom werken?"

„Ik weet het niet .... Een paar minuten ... Maar zij zijn er zich niets meer van bewust .... Waarom zouden wij ons dan met die gedachten kwellen?"

„Nu gebeurt het! .... O, Betty, zeg mij iets waaraan ik denken kan ...."

„Zij zijn brave mannen, grootje. Zij hebben het leven van hun keuze geleefd en zij hebben onze tranen niet noodig. Denk aan de velen die het leven verlieten zonder dat iemand daarbij gebaat werd. Misschien zal het ons gelukken daar=aan een einde te maken, wanneer wij de les ter harte hebben genomen die wij van Bart en Nick kunnen leeren."

Vergeefs trachtte Betty de oude vrouw te troosten, — het was alles vergeefs. Zij hield nog altijd die vermagerde han=den in de hare en herhaalde telkens weer de eenvoudige woorden die Bart tot haar gesproken had en waarmede hij bij haar had aangedrongen niet toe te geven aan haar ver=driet. Ten slotte had Bart toch het recht over zijn leven te beschikken en indien hij verkoos een van de groote marte=laren van de wereld te zijn, wie zou zich daartegen mogen verzetten?

IV.

Verwezen starende hoorde Cornelia deze dingen aan. Even=als zij zelve was ook de klok op den schoorsteen=mantel betooverd: het was alsof de wijzers weigerden zich te be=wegen. De tijd stond stil en niet langer volgden de minuten elkander op. De wereld was in een diepte van ellende ver=zonken. Zou dit de hel zijn waarvan Pater Murphy, de ge=vangenis=kapelaan, gesproken had en die zonder begin en zonder einde is?

Een geheimzinnige druk lag over de hoofden en harten van tien=duizenden uitgespreid, misschien over millioenen tot in de uithoeken van den aardbodem. Sinds het begin van de wereld had zulk een verschijnsel zich nog niet voorgedaan. De menschen zaten in hun vertrekken en staarden elkander aan. Zij stonden vóór de dagblad=kantoren en spelden de berichten die daar waren binnengekomen. Zij gingen doelloos door de straten en wisten niet waarheen. Over de geheele wereld, in Boston en in Los Angelos, in Buenos Aires en in Parijs en in Tokio, waren de menschen in afwachting van het beslissend oogenblik en spraken zij tot elkander de woor=den van Cornelia:

„Nu gebeurt het.... Hoe lang laten zij den stroom wer=ken?...."

En overal hetzelfde buitengewone verschijnsel: de tijd stond stil, de minuten weigerden voorbij te gaan.

Daar schelde de telefoon. Betty liet de handen van haar grootmoeder los en nam den hoorn op. Cornelia sloeg haar gelaat angstig gade en beproefde daarop het noodlot te lezen. Er waren geen woorden noodig. Cornelia wist dat het Joe was en dat hij gezegd had: Het is alles voorbij.

„Ja, liefste," — zeide Betty en naar haar stem te oordeelen had men kunnen meenen dat zij een uitnoodiging aannam, — „ons gaat het goed. Grootje is daar geweest en zij heeft veel en lang met hen gesproken en dat heeft haar goed gedaan. Ik zou je willen vragen nu dadelijk naar huis te komen, want wij zullen je misschien noodig hebben."

Hier brak zij het gesprek af, ten einde te verhinderen dat Joe de wanhoopskreten van de arme vrouw hoorde.

„Hoor eens, grootje," — zeide Betty, terwijl zij weer de handen van de oude vrouw greep, — „begrijp toch wat dat zeggen wil: het is alles voorbij ... Bedenk wat dat in heeft ... Er is een einde gekomen aan hun lijden. Niemand kan hen meer straffen .... Niemand die hen kan pijnigen ... Zij zijn niet langer gevangen ... Zij zijn vrij!"

Langzaam en geleidelijk drong die gedachte tot het ver=stand van Cornelia door. Zij snikte niet langer en haar oogen staarden in de ruimte, alsof er een geest=verschijning voor haar opdoemde.

„Ja, zoo is het. Niemand kan hun iets aandoen."

„Lieve grootje, dat heeft Nick ons ontelbare malen voor=gehouden, maar ons verstand heeft het niet kunnen bevat=ten. Zij hebben hun plicht volbracht en zij rusten van hun werken."

V.

Om tien uur hadden de chef van den electrititeits=dienst en zijn plaatsvervanger den dood=stoel onderzocht en alles in orde bevonden. Daarop verscheen de beul, die zich van een en ander te vergewissen had. De naam van dit heer=schap was Eliot. Hij gaf de voorkeur aan een leven in de afzondering — en dit vermoedelijk in verband met de kans op verdwaalde anarchisten=bommen. Maar de nieuwshonger van de dagbladen had den man naar het volle daglicht ver=plaatst. Weldra verscheen zijn beeltenis in de krant en daar=naast een lijst van de menschen wier dood hij op zijn ge=weten had. Tengevolge van het uitstel, nu twaalf dagen ge=leden, had hij een vergeefsche reis gemaakt. De man was daardoor niet weinig ontstemd en hoopte dat er ditmaal geen kink in den kabel zou komen en hij zijn zeven=honderd=vijftig dollars zou kunnen opstrijken.

Pater Murphy meldde zich aan in de cellen van den dood, maar eenige minuten vóór middernacht vertoonde hij zich

in de gezelschapskamer en zeide tot de mannen van de pers:
„Het schijnt dat er voor mij niets te doen is en dat ik gerust naar huis kan gaan."

In deze gezelschaps=kamer bevonden zich meer dan hon=derd verslaggevers, allen even tuk op het onbelangrijkste nieuwtje. Er was een groot aantal telefoon=toestellen aange=bracht en achttien telegrafisten bedienden achttien machines, wier taak het was de nieuwsgierigheid van een onverzadelijke wereld te bevredigen. De inrichting was onmiddellijk aange=sloten bij den telegraaf=dienst van den ganschen aardbol. De vertegenwoordiger van het Pers=verbond was tot bijwoning van de terechtstelling uitgenoodigd, onder verplichting zijn vakgenooten alle gewenschte inlichtingen te verschaffen.

Overeenkomstig de wet, waren ook een aantal officieele getuigen aanwezig die de opdracht hadden den Gouverneur de volledige uitvoering van zijn bevelen mede te deelen. Zij stonden gereed en de gevangenis=directeur leidde hen naar het huis van den dood. In de kamer van de terechtstelling waren stoelen langs den muur geplaatst, recht tegenover den electrischen stoel. Nu namen de genoodigden plaats. De zwaarlijvige directeur, met zijn forschen ronden kop, zijn kleinen zwarten knevel en nauwe spleetjes in plaats van oogen, — een bekend Bostonsch geneesheer, — de gevange=nis=arts, — de officier van gezondheid van de Nationale Wacht dien men naar het uiterlijk minstens voor een profes=sor gehouden zou hebben, — de geneesheer=deskundige van het district Suffolk wiens verwarde haartooi hem het voor=komen van een dichter gaf, — de kanton=rechter van Nor=folk, kaal van hoofd en streng van gelaatstrekken, een oude Puritein, een van degenen die den zetel van Rechter Thayer met keur van bloemen versierd hadden op den dag van de beroemde redevoering tot de jury van Dedham.

Er was een telefoon=toestel aangebracht tegen den muur van de kamer van de terechtstelling en de vertegenwoordiger van het Pers=verbond nam in de onmiddellijke nabijheid daarvan plaats. De draad reikte tot het bureau van den direc=teur en stond daar in verbinding met een telegrafist die de

verslag=gevers van elk gesproken woord in kennis had te stel=len. Langs dien weg zouden zij vernemen wanneer de veroor=deelden achtereenvolgens de kamer van den dood binnen=traden en wanneer de dood gerechtelijk werd vastgesteld. Daarop zou de man van het Pers=verbond zich naar de perso=neel=kamer begeven en mededeeling van de bijzonderheden doen.

De beul stond achter een scherm in een hoek van de kamer, ter linker=zijde van den stoel. Hij was daar in de ge=legenheid alles te volgen en het oogenblik af te wachten waarop hij zijn loon zou verdienen. Twee bewakers stonden bij de deur die naar de celgang leidde en toen de directeur met een handgebaar aanduidde dat alles gereed was, gingen zij naar de eerste cel waarvan zij de deur openden. Madeiros lag te slapen, waaruit men mocht opmaken dat hij aan zijn laatste oogenblikken geen overmatig gewicht hechtte. De bewakers wekten hem en brachten hem, half versuft, naar de kamer van de terechtstelling waarvan zij de deur achter zich sloten, — vermoedelijk uit kieschheid jegens de bewoners van de beide andere cellen.

Het slachtoffer droeg een korte grijze broek met een spleet in de beide pijpen en een blauw hemd met korte mouwen, expresselijk voor de gelegenheid vervaardigd. Hij werd in den stoel geplaatst, terwijl de onder=directeur en een van de bewakers zich haastten de riemen vast te gespen die elke beweging van zijn handen en voeten onmogelijk maakten. Van de electrische polen, die den stroom in het lichaam had=den te leiden, werd een aan elk been en een derde aan den schedel bevestigd. Tot meerdere zekerheid van de werking waren zij van natte sponsen voorzien.

Zij bonden een blinddoek voor de oogen van het slacht=offer en gingen daarop eenige schreden achterwaarts. Alles was gereed. De directeur wenkte den beul, die slechts een kruk had te verzetten. Bij dezen vorm van terechtstelling ging men van het beginsel uit, dat de beul de eenige aan=sprakelijke persoon was en het was dan ook met het oog op deze zware verantwoordelijkheid dat de Staat Massachusetts

de som van twee-honderd-vijftig dollars voor elke handbeweging betaalde, ongerekend de reiskosten van New-York tot zijn bestemming.

Hij ging over tot de eerste beweging en men hoorde het gonzen van den stroom en zag den hevigen schok die het lichaam van Madeiros uit den stoel geslingerd zou hebben, indien de riemen dat niet verhinderd hadden. Het menschelijk lichaam verkreeg de strakheid van staal en bleef gedurende eenige minuten in dien toestand, blootgesteld aan de werking van negen-tien-honderd Volts. Een weerzinwekkende reuk van verbrande haren verspreidde zich door het vertrek.

De stroom werd afgezet en het lichaam zonk verslapt in den stoel terug. De Directeur wenkte de aanwezige deskundigen die met hun borst-hoor-buis naderden. Negen minuten en vijf-en-dertig seconden na middernacht verklaarden zij dat de dood van den beroover van de Wrentham-bank was ingetreden. Het lijk werd uit den stoel gelicht en op een van de steenen zerken nedergelegd, achter een scherm in de kamer van den dood. Inderdaad, de ordelijkheid en de zorgvuldigheid die de Staat van Massachusetts bij de verwijdering van zijn vijanden ten toon spreidde, waren boven allen lof verheven.

VI.

De deur die naar de cellen leidde, werd wederom geopend en de beide bewakers traden de tweede cel binnen. Nicola Sacco sliep niet, maar was in afwachting dat het hem gegeven zou zijn als aanhanger van de revolutie zijn plicht te doen. Tusschen de bewakers verliet hij zijn cel en trad de kamer van de terechtstelling binnen. Hij liet zijn oogen gaan langs de rij van zwijgende getuigen, ook langs het scherm waarboven een menschelijk aangezicht uitstak. Zijn gelaat was bleek en verwilderd, zijn lippen opeen geklemd en in zijn gansche wezen lag iets uittartends. Hij ging regelrecht op den stoel af en zette zich daarin neder. Terwijl de bewakers aan-

stalten maakten de riemen te hanteeren, richtte hij zich halverwege op en zeide met luider stem — en de steenen muren weerkaatsten zijn woorden:

„Leve de anarchie!"

En toen de burgers van Massachusetts aan de ontbijt-tafel het verslag van het gebeurde lazen, zeiden zij:

„Hebben wij het u niet gezegd! Dat hebben wij altijd wel geweten."

Onverstoorbaar en met snelle vingers zetten de bewakers hun arbeid voort, als vreesden zij in het laatste oogenblik een tegen-bevel te ontvangen. Toen zij gereed waren en achterwaarts traden, opende Sacco opnieuw zijn lippen. Het sein van den Directeur liet op zich wachten.

„Vaart allen wel, vrouw en kinderen en vrienden!" — En in het oogenblik toen de Directeur de hand omhoog hief, riep hij nog: „Goeden avond, heeren. Vaarwel, moeder."

Het sein werd gegeven en de beul verzette de kruk en het lichaam botste tegen de riemen. Een-en-twintig-honderd Volts waren naar de schatting van den beul noodig om dezen stoeren zoon van het landvolk voor goed het zwijgen op te leggen. Het was negen-tien minuten en twee seconden na middernacht toen de geneeskundigen verklaarden dat de taak volbracht was. Het lijk van Sacco werd uit den stoel gelicht en op de tweede van de steenen zerken achter het scherm nedergelegd.

Toen werd voor de derde en laatste maal de deur die naar de cellen leidde, geopend. De bewakers gingen de derde cel binnen. Bartelomeo Vanzetti zat op zijn krib, wetende wat in de aangrenzende kamer gebeurde. Hij was zichzelf volkomen meester: zeven jaren had hij den tijd gehad zich in de zelf-beheersching te oefenen. Hij stond op en ging met vasten tred den zwaren gang, aan elke zijde een bewaker die hem bij den arm vasthield. Toen zij de kamer van de terechtstelling binnentraden, lieten zij zijn arm los. Hij zag hen aan. Het waren mannen die hij gedurende langen tijd gekend had en die van hem geleerd hadden hem behoorlijk te bejegenen. Het waren arme stakkers die misschien vrouw en kinderen te

onderhouden hadden en die men niet aansprakelijk kon stellen voor wat zij deden. Allereerst wendde hij zich tot hen, zooals dat een proletarisch martelaar betaamt. — „Vaarwel," — zeide hij tot elk hunner en drukte hun de hand.

Toen wendde hij zich tot Hogsett,, den onder-directeur. Hij greep en schudde zijn beide handen.

„Vaarwel, ik dank u voor al de vriendelijkheid die ge mij betoond hebt."

Vanzetti was kalm en op zijn gemak, alsof hij in zijn huis bezoekers verwelkomde.

„Directeur, ik dank u voor al wat ge voor mij gedaan hebt."

Hij stak hem de hand toe en de directeur drukte ze.

Men verhaalt dat hij daarna tot een van de verslaggevers gezegd zou hebben: „Denk eens aan, hij heeft mij de hand geschud, dezelfde hand waarmee ik het sein heb moeten geven!"

Vanzetti ging naar den stoel en zette zich daarin neder. Toen sprak hij woorden die hij na langdurig en ernstig nadenken gekozen had.

„Ik wensch u allen te zeggen dat ik onschuldig ben en nooit een misdaad begaan heb, waarmede ik niet gezegd wil hebben dat mijn leven vrij van zonde zou zijn. Ik dank u voor al wat ge voor mij gedaan hebt. Ik ben onschuldig niet alleen aan deze, maar aan elke misdaad."

De bewakers die in dezen arbeid een zekere ervaring hadden opgedaan, zetten hun werk voort en lieten zich door geen welsprekendheid daarvan afleiden. De electroden werden op de voorgeschreven plaats aangebracht en de riemen dichtgesnoerd. Toen een van de bewakers hem den blinddoek wilde voorbinden, nam hij nog eens het woord. Het betrof de vraag die Cornelia hem had voorgelegd en waarop hij haar een antwoord had toegezegd. En toen hij dit antwoord uitsprak, was de gansche wereld zijn gehoor.

„Ik ben gezind sommigen menschen te vergeven wat zij mij hebben aangedaan."

De wachten gingen enkele schreden achterwaarts en de directeur gaf het teeken. De beul draaide de kruk en het

lichaam van Vanzetti onderging denzelfden schok als zijn beide voorgangers. Negen-tien-honderd-vijftig Volts werden geacht voldoende te zijn voor dezen man die in lichamelijke kracht de mindere van zijn lotgenooten was, — een droomer en een man van woorden, meer nog dan van daden. Vele, vele woorden had hij in den loop der jaren gesproken en geschreven. Tot hiertoe en niet verder. De stroom werd afgezet en de mannen van de medische wetenschap verrichtten het voorgeschreven onderzoek. Zes-en-twintig minuten en vijf-en-vijftig seconden na middernacht verklaarden zij dat de laatste vonk van anarchisme van het grondgebied van Massachusetts was weggevaagd. Het was de plicht van den directeur daarbij een vastgestelden volzin uit te spreken, maar ditmaal weigerde zijn stem haar diensten en konden slechts weinigen van de aanwezigen hem verstaan.

„Krachtens de wet verklaar ik dat uw dood is ingetreden en dat het vonnis overeenkomstig de wet ten uitvoer is gelegd."

Het derde lijk werd op de steenen zerk neergelegd en de deuren van de doodenkamer werden open gezet. Het was daar ondragelijk warm geworden, — dank zij de talrijke ontwikkelde Volts en wellicht ook de hevige aandoeningen van de martelaren. Waarbij nog kwam de kwalijk riekende geur van verbrande haren, zoodat de binnenvallende nachtkoelte zeer welkom was. De wachters en de genoodigden begaven zich naar buiten en wischten zich het zweet van het voorhoofd.

„Groote goedheid!" — zeide de onder-directeur, — „Hebt u gehoord wat hij gezegd heeft? Hij vergeeft mij ... Hoe moet ik dat opvatten?"

VII.

De vertegenwoordiger van het Pers-Verbond haastte zich naar de gezelschapskamer. Het gebeurt een mensch niet iederen dag de drager te zijn van een tijding waarnaar de gansche wereld uitziet. Hij ging de kamer in waar honderd

gulzige verslaggevers tezamen waren en beklom een stoel ten einde allen de kans te geven hem te verstaan. — „Geen bijzondere voorvallen" — zoo luidde zijn eerste mededeeling. — „Een volkomen kleurloos verloop." — Het was de beroeps-man en niets anders dan dat, die hier aan het woord was. Indien men hem op Golgotha bescheiden had, zou hij met een gelijkluidend bericht teruggekeerd zijn. Indien Jezus in dat laatste uur een opstootje verwekt had, — indien hij be-proefd had te ontsnappen en met de zijnen den hoofdman overdonderd, onder den voet geloopen had, — dan zou hij daarin een waardevol nieuws hebben gezien. Ook indien hij God vervloekt had, in stede zich te vergenoegen met naar de reden te vragen die God bewogen had hem aan zijn lot over te laten. In elk geval sprak het vanzelf dat God geen belang stelde in den leider van een Joodsche bende, een gewonen werkman die in een stal van het vlooien-rijke Bethlehem geboren was.

Zoo was het ook met den dood van Sacco en Vanzetti gesteld ... „Geen bijzondere voorvallen ..." Neen, zij hadden niet bekend ... Alleen Sacco dat hij anarchist was. Hij had geroepen: „Leve de anarchie!" ... Er was niemand in zwijm gevallen en er was niets gebeurd wat men een scène zou kunnen noemen. Sacco was buitengewoon bleek geweest, op het groene af. Vanzetti had iedereen de hand gedrukt ... Uit het oogpunt van beleefdheid was er niets aan te merken ... En hij heeft nog gezegd dat hij iedereen vergiffenis schonk .. Hier raadpleegt onze berichtgever zijn aanteekeningen ... Neen, toch niet ... Hij heeft van eenige menschen gespro-ken ...

De kamer was grijs van den tabaksrook en er heerschte een hitte als in de hel. De vensters waren met planken dicht-gespijkerd om te voorkomen dat „iets naar binnen gegooid werd". Het gedruisch was oorverdoovend. Achttien telegra-feertoestellen waren in werking, voeg daarbij de telefonee-rende stemgeluiden, bedenk hoe ook hier allen beproefden hun naaste te overschreeuwen en gij ziet en hoort een zinne-beeldige voorstelling van het kapitalisme waarvan de mede-

dinging de onvolprezen grondslag is. Sommigen schreven hun berichten tegen den muur, sommigen op hun knie en voor allen kwam het er op aan hun nieuws zoo spoedig mogelijk af te zenden. De drie grootste journalisten=bonden hadden op zich genomen alle dagbladen van het land van een bericht in groote lijnen te voorzien. Reeds hadden zij na elke terecht=stelling een beknopt telegram afgezonden, terwijl de bijzon=derheden voor later waren toegezegd. Intusschen hadden ongeveer honderd bladen een eigen correspondent gezonden en dezen hielden niet op bij de ooggetuigen op de mededee=ling van „gevoelige trekjes" aan te dringen.

De directeur was naar zijn bureau teruggekeerd. Het viel een ieder op dat het zweet hem op het voorhoofd stond en zijn lichaam beefde. Hij noodigde zijn plaatsvervanger uit, tezamen een glas te ledigen en reeds had hij het buffet ge=opend toen Mike Crowley binnenkwam, vergezeld van een van zijn hoofd=ambtenaren, een schepping van het blauwe bloed en benoemd door den Gouverneur. De directeur achtte het niet raadzaam zijn hoogen bezoeker op het schouwspel te onthalen van een ambtenaar die zich aan de wet bezon=digde, weshalve hij de deur van het buffet haastig dichtgooide. En de onder=directeur zeide voor de zooveelste maal:

„Hij heeft mijn beide handen geschud en hij heeft mij ver=geven . . . Ik heb nooit zoo iets bijgewoond . . . Ik kan het nog altijd niet begrijpen . . ."

Het nieuws werd door duizend telegraafdraden verspreid en in de groote steden werd de bevolking het eerst door de „Extra=tijding" van de dagbladen ingelicht. De meesten namen zwijgend kennis daarvan, enkelen met zuchten en snikken. De „Evening Transcript" van Boston had zijn draad=loos station beschikbaar gehouden en beproefde zijn luiste=raars met muziek en allerlei af te leiden. De welvarende bur=gers van Nieuw=Engeland zaten in hun behagelijke omgeving en deden zich te goed aan dit licht verteerbare vermaak; een blijspelletje in één bedrijf, een weinig dansmuziek, een vroolijk liedje op een bekende wijs en ten slotte de nauw=keurige opname van den tijd.

Maar ook dien dag ontbrak het niet aan berichten van ernstiger inhoud. Een schatrijk fabrikant had in zijn laatsten wil de kerk van Sint-Markus overvloedig bedacht. Er had een bijeenkomst plaats van achthonderd katholieke onderwijzers, verbonden aan honderd-vijf-en-dertig parochie-scholen. Het stadsbestuur had drie-honderd-duizend dollars bewilligd voor de inrichting van een golfveld. De vrouw van een zeer gezocht bioscoop-acteur was van haar man gescheiden en had zich daarvoor honderd-vijftig-duizend dollars laten uitbetalen. De jonge meisjes van Boston keken verrast op en overwogen: Wanneer ik het geluk had op die manier te trouwen, dan zou ik de rest van mijn dagen fijn van de uitkeering kunnen leven.

In de kolom „Laatste Nieuws" van de Evening Transcript werd nog bericht:

„Om twaalf uur, zes-en-twintig minuten, vijf-en-vijftig seconden is de dood van Vanzetti officieel geconstateerd.

„Het orkest zal nu „Het Einde van een Schoonen Dag" ten gehoore brengen."

VIII.

In alle belangrijke hoofdsteden werden dien avond protestmeetings op groote schaal gehouden. In Londen trok de menigte op naar Buckingham Palace en werd door de bereden politie uiteen gedreven, — juist zooals het in Boston gegaan was. In Berlijn werden niet minder dan twintig vergaderingen belegd en allen eindigden met een betooging. In Genève deden de betoogers een inval in het gebouw van het Amerikaansche gezantschap waaruit zij met geweld van wapenen verjaagd werden. Daarna moesten de ruiten van den Volkenbond het ontgelden. Zelfs in het afgelegen Tokio zag de Amerikaansche gezant zich genoodzaakt een groep leiders van de arbeiders-beweging te ontvangen en hun duidelijk te maken dat het niet op zijn weg lag zich met een terechtstelling in Massachusetts te bemoeien.

In Parijs was een algemeene staking afgekondigd en in

dien avond werden betoogingen in de straten gehouden. Amerikaansche touristen die hun verloftijd in de Licht=Stad doorbrachten, moesten zich menige onvriendelijke begroeting laten welgevallen. Een Amerikaansch tooneelschrijver en zijn vrouw wendden zich tot de politie met verzoek om bescher=ming en toen de ambtenaar vernam dat zij de Duitsche taal machtig waren, gaf hij hun den raad zich daarvan voorloopig te bedienen. De geschiedenis bewaart de herinnering aan zulke spelingen van het lot. Vóór tien jaren had de man deel=genomen aan den slag van de Argonne en nu gaf de over=heid hem in zijn welbegrepen belang den raad de taal van den Boche te spreken.

In den vroegen morgen vernamen de arbeiders van Europa het nieuws en toen zij aan hun werk gingen, was hun hart brandende in hen. Voor hen was het een zaak die hen per=soonlijk raakte, want zij hadden hun vrienden in Amerika en wisten hoe de burgerij die in Nieuw=Engeland geboren en opgegroeid was, de arbeiders uit den vreemde bejegende. Alle Amerikaansche gezantschappen en consulaten werden streng bewaakt en slechts van zeer weinige bleven de venster=ruiten in hun geheel. In Londen werden veertig personen in de samenscholingen gewond. In Australië werden acht=tien=honderd ontslagen wegens deelneming aan een werkstaking. In Zuid=Afrika werd de Amerikaansche vlag op de stoep van het stadhuis van Johannesburg verbrand.

In Parijs werden in den avond van den 23sten talrijke groepen arbeiders door de politie van de straat verjaagd. Zij gingen uiteen om zich weldra te hereenigen, — bij voorkeur op de plaatsen waar de kans bestond Ameri=kanen te ontmoeten. Zij drongen binnen in de kroegen van Montmartre en ook daar moesten de ruiten er aan aan gelooven. De „Moulin Rouge", het doel van zoo menige bedevaart, werd leeggeplunderd en toen de bezoekers de verwoesting ontvlucht waren, vonden zij hun auto's omver geworpen en met gekorven banden terug. Deze beminnelijke wereld=reizigers die hun manschappen over de zee gezonden en den oorlog voor de Franschen gewonnen

hadden, zochten vergeefs naar de reden van deze onheusche ontvangst. Nu de Franschen niet in staat waren hun schulden te betalen, zou een schikking getroffen kunnen worden in dien zin dat eenige honderd-duizende schuldeischers zich telken jare in Parijs kwamen vermaken. Stoere welgedane heeren, met hoornen brillen en rozeroode koonen aten de kostelijkste spijzen, dronken de beste wijnen, wendden zich tot de bekwaamste kleermakers voor de kleedij van hun vrouwen. Men trof ze allerwege in ontzaggelijke motor-bussen, met een reis-gids in de hand en met de bewondering van de onwetendheid op het gelaat. Zij strooiden het geld naar alle kanten, betaalden verdubbelde prijzen en weigerden hardnekkig met op één na het beste voor lief te nemen.

De loon-slaven van de Fransche fabrieken, van ouder tot ouder den hongerdood nabij, lazen in hun socialistische en communistische bladen van den dood van Sacco en Vanzetti en op dezelfde bladzijde prijkte een bericht van een Amerikaansche millionairs-vrouw die gesneden smaragden in de mode had gebracht, — een kleinood waarvan de juweliers van de Rue de la Paix slechts enkele exemplaren bezaten. De koningin van de oogst-machine van Chicago had ongeveer acht-tien-millioen francs betaald, — het totaal van het loon van eenige honderde Fransche arbeiders gedurende hun geheele leven — maar ditmaal besteed voor den inkoop van een hals-snoer, bestaande uit acht-en-negentig van die steenen waarin gebeurtenissen uit de Hindoesche geschiedenis gesneden waren. Zulk een overdaad was een bron van welvaart voor geheel Parijs en vele arbeiders hadden daaraan hun dagelijksch brood te danken. Toch weigerden zij hun weldoeners dankbaar te zijn, maar wierpen hun scheldwoorden naar het hoofd en steenen door de vensters van de koffie-huizen waarin de verdorvenheden van Parijs voor de Puriteinsche koopers waren uitgestald.

De verstandigste van alle Franschen had tot Gouverneur Fuller een brief gericht:

„Ik bezweer u, maak geen martelaren. Dat is de onvergefelijke misdaad die nooit ongedaan kan worden gemaakt

en die ook de komende geslachten te torschen zullen hebben."

Maar, helaas, de naam van Anatole France zeide hoe-genaamd niets tot een handelaar in auto's wiens lectuur zich tot de „Saturday Evening Post" beperkte. En zonder twijfel is ook deze brief, evenals alle andere, in den oven verbrand.

Massachusetts had zijn martelaren en maakte zich breed in het bewustzijn van zijn rechtvaardigheid. Hoe heviger de haat van de buitenwereld was, hoe meer de burgerij er zich op liet voorstaan, dat zij het recht aan haar zijde had. Maar tegelijkertijd werden de namen van de beide martelaren tot een strijdleus in den mond van de onterfden der aarde. In afwachting van den dag waarop de arbeiders van Europa ernst zouden gaan maken met den raad van Joe Randall en weigerden de schulden te erkennen.

IX.

De lijken bevonden zich in een daartoe bestemd lokaal onder de hoede van de overheid. Daar vernamen de vrienden en geestverwanten tot hun ontzetting, dat de lijken verminkt en geschonden zouden worden en het hart en de hersens aan de geneeskundige school van Harvard zouden worden afgestaan. Dit was nu eenmaal het gebruik met allen die door beulshanden gestorven waren en allerminst een vijandelijke daad tegen dit tweetal in het bijzonder, — zoo vergoelijkten de dagbladen . . . Maar had de overheid inderdaad het recht daartoe? Of had zij zich dat recht aangematigd? Niemand scheen op die vragen een antwoord te kunnen geven. Voor de vrienden van de beide martelaren was dit de laatste en grofste hoon. Zij hadden niet heviger verontwaardigd kunnen zijn, indien de doorluchtige President van Harvard een langen neus tegen hen getrokken had.

„Waarom zijn zij zoo zeer op hun hart en hun hersens gesteld?" — vroeg Cornelia schreiende, en in haar woede gaf Betty een verklaring in overweging. Ondanks de talrijke giften van millioenen en millioenen, had Harvard gedurende een menschengeslacht geen enkelen man van beteekenis

voortgebracht. Honderde hoogleeraren die tezamen alle wijsheid van de wereld in pacht, maar niets te zeggen hadden dat de moeite van het aanhooren waard was... Nu wilden zij zich van het hart en de hersens van die arme stakkers meester maken, in de hoop met behulp daarvan het geheim van de ware grootheid te ontdekken. Wanneer zij het hart van Nick onderzochten, zouden zij langs dien weg iets van het wezen van den moed te weten kunnen komen. In het hart van Bart zouden zij misschien een draad van maatschappelijk idealisme vinden en de scheikundige samenstelling van het geloof. Betty vermaakte zich telkens weer met dezen inval. In hooge mate ondeugend was een teekening van haar hand waarop men de hooggeleerden zag die door hun microscoop tuurden en buisjes hanteerden met het doel de bestaansvoorwaarden van het genie te ontdekken. Op een andere prent zag men Mr. Lowell de polsslagen tellen om daaruit te leeren hoe men het aanlegt het gesproken of geschreven woord van een weinig menschelijk medegevoel te doen trillen. In een andere schets maakten andere geleerden een studie van den mond van Vanzetti om achter het geheim te komen van zijn meesterschap in het Engelsche proza.

Eindelijk werden de verminkte lijken ter beschikking van de nagelaten betrekkingen gesteld. Duizenden en duizenden verlangden hen nog eenmaal te zien en hun voor het laatst den cijns van hun eerbied te brengen. De eigenaars van het gebouw waarin het Comité twee armzalige vertrekken gehuurd had, verboden dat dit onder hun dak geschieden zou en tot overmaat van zekerheid spijkerden zij een dwarsbalk vóór de deur van hun perceel om aldus den toegang voor doodkisten te versperren. Men werd het eens met een Italiaansch ondernemer van begrafenissen, gevestigd in Hannover Street. Zoodra het ruchtbaar werd, dat de lijken daarheen waren gebracht, stroomden tien-duizend mannen en vrouwen daar tezamen en werd het blok afgezet door de politie die slechts enkelen tegelijk doorgang verleenden.

De gummi-stok en de gevangenis waren opnieuw aan de orde van den dag. Mary Donovan verscheen met haar strijd-

wapen, — het bord waarop de woorden te lezen stonden, die zij, nu drie, vier weken geleden, aan een van de olm=boomen van het Gemeente=veld genageld had: „Heb je gezien wat ik met die vervloekte anarchisten .... Rechter Thayer."

Zij plaatste dit bord tegenover de beide doodkisten, terwijl de dagblad=fotografen aanstalten maakten voor hun opname. Het spreekt vanzelf dat de politie dit alles niet lijdelijk aan=zag. Had zij niet het vrije woord in Boston onderdrukt en was het niet haar bedoeling geweest de verspreiding juist van die woorden te beletten? Een politie=agent ontrukte Mary haar bord en zij zou geen Iersche geweest zijn, indien zij zich daarbij had nedergelegd. Er kwam versterking opdagen en met vereende krachten sleepten zij Mary naar de gevangenis. Waarop een tuchtiging volgde van de oog=getuigen, nog eer zij den tijd gehad hadden van hun ver=ontwaardiging te doen blijken.

De vrienden van de goede zaak beraamden het houden van een optocht naar het crematorium, waar beider stoffelijk overschot verbrand zou worden. Er waren velen die zich daarbij wenschten aan te sluiten... Was dit niet hun goed recht? Er werden onderhandelingen geopend met het bestuur van deze stad der verschrikking over het recht van den burger naar een crematorium te wandelen, dat op een afstand van acht mijlen gelegen was. De allereerste voorwaarde luidde dat de wandelaars den naasten weg zouden nemen en het geval wilde, dat die door enge donkere straten en langs geen enkel openbaar gebouw van beteekenis leidde. Voor=waarde nummer twee schreef voor, dat de doodkisten in een lijkwagen vervoerd en niet op de schouders van vrienden gedragen zouden worden. En ten derde dat geen teekens of banieren in den stoet zouden worden meegevoerd... Van anarchisme mocht met geen woord gerept worden...

„Terug naar gezonde toestanden!" — predikte de Herald van Boston en verborg het nieuws op de minst in het oog vallende plaats. De Post ging voor een wijle geheel en al op in onderwerpen als daar zijn: „Het tekort aan zonneschijn van den zomer" — en: „Iets over vegetariërs en schoenen".

De vertegenwoordigers van de film=industrie kwamen in New=York bijeen en besloten, dat de zaak van Sacco en Vanzetti ten eeuwigen dage van het doek verbannen zou blijven en alle opnamen die daarmee in verband stonden, ver=nietigd zouden worden. Onwillekeurig denkt men hierbij terug aan de dagen toen de vooraanstaande mannen van dit vak zich niet ontzagen de toeschouwers op een vertooning van de liederlijkste tooneelen te vergasten. Cornelia maakte een einde aan het onderhoud met de opmerking:

„Zij moeten geweten hebben welke meening Bart over hen had. Herinner je wat hij in „Gebeurtenissen en Slacht=offers" daarover geschreven heeft." — Zij sloeg het hand=schrift op en vond daarin de beschrijving van het vermaak, dat het Amerikaansche kapitalisme zijn loonslaven aanbiedt.

„Dat behoorde gedrukt te worden!" — riep Betty uit en Joe bezorgde een afschrift daarvan. Maar, helaas, er was in Boston geen dagblad te vinden dat bereid was die lasterlijke woorden in zijn kolommen op te nemen.

X.

Het is Zondag, de dag van de uitvaart. De opeenhooping bemoeilijkte het verkeer. Hier en daar werden voetgangers door de spiegelruiten aan de straat heengedrongen en wan=neer de scherven rinkelend neervielen, namen allen, bevan=gen door angst voor de politie, de vlucht. Over het afgezette gedeelte van de straat bewogen zich twee lijkwagens en ver=scheiden auto's die — o, bittere spot — van het Packard=merk voorzien waren. De opperste koopman die een wel=verdiende rust genoot, zag zelfs in den slaap zijn rijkdom aangroeien. In een van de auto's waarvan de gordijnen waren neergelaten, zaten de weduwe en de kinderen van Sacco en de zuster van Vanzetti, — de beide vrouwen meer dood dan levend. Het was een Italiaansche uitvaart, ook in dien zin dat een overvloed van kransen in den stoet werd meegedra=gen door de lijkbezorgers. Ondanks den motregen ging de ondernemer in gekleede jas en met hoogen hoed vooruit.

Bereden politie-agenten reden vóór en naast de lijkwagens en droegen zorg dat de stoet den voorgeschreven weg volgde. In de achterhoede reden open auto's met bloemen en andere met belangstellenden onder wie zich Cornelia Thornwell bevond.

De overheid had de vereischte vergunning verleend maar daarbij verzuimd het aantal deelnemers vast te stellen, terwijl het vanzelf sprak dat zij — om den wille van den indruk dien dat zou kunnen maken — een te uitgebreiden omvang van de betooging wenschte te voorkomen. Dientengevolge werd de tocht tot een reeks gevechten tusschen degenen die zich bij den stoet wenschten aan te sluiten en de politie die het er op toelegde hen op zijwegen af te leiden. De leden van het Comité en velen van de trouwe vrienden droegen aan den arm een rooden band waarop te lezen stond:

„Gedenk de schennis aan het Recht. 22 Augustus 1927."

Is het noodig te vermelden dat de dragers van deze armbanden het mikpunt waren van de hevigste aanvallen?

De stoet werd opgesteld in de Hanover Street en vijftigduizend menschen sloten zich daarbij aan. Toen het Seollay-plein bereikt was, trachtten bereden politie-agenten den stoet in twee helften te verdeelen en door afsluitingen van de straat den sleep af te snijden. De massa was blijkbaar niet gezind zich terug te laten dringen. Reeds begonnen de politie-agenten met den gummi-stok te zwaaien. Zij lieten hun paarden draven en steigeren en mannen en vrouwen werden onder de hoefijzers vertrapt. Maar de volgers wilden van geen wijken weten. Zij wisten dat dit de laatste gelegenheid was tot uiting van hun afschuw van de misdaad en haar bedrijvers. Er waren hier duizenden die liever gestorven zouden zijn, dan van den stoet uitgesloten te worden. Zij werden teruggedreven, baanden zich een doorweg, vielen gillende en vloekende neer, werden door de winkelruiten geduwd, totdat de jongeren, vlug van voet, het op een loopen zetten en bij het eerstvolgend blok den stoet inhaalden.

De lijkwagens reden Tremont Street af en naderden Park Street waar het Staats-Huis zich met zijn vergulden koepel

boven zijn omgeving verheft. Het was de liefste droom van de vrienden van Sacco en Vanzetti langs Beacon Street en het Staats=huis te rijden. Maar juist om dit te beletten had de politie niet alleen Park Street met een barricade van kar=ren versperd, maar bovendien eenige straatmakers daarheen gezonden die in last hadden den weg op te breken. De straat=makers bleven onbewegelijk staan totdat de stoet voorbij getrokken was, waarop zij den weg weer in den vorigen toe=stand brachten.

De optocht was nog steeds in Tremont Street, — aan de eene zijde het Gemeenteveld en aan de andere zijde de voor=name winkels. In dichte drommen bewogen allen zich voort langs middenweg en voetpaden. De dagbladen schatten het geheel op twee=honderd=duizend mannen en vrouwen. Indien de politie hen had laten begaan, zouden de betoogers den ganschen dag in beslag genomen hebben. Maar toen zij Charles Street bereikt hadden, werd een nieuwe list te baat genomen. Daar stond een lange rij ledige personen=auto's opgesteld die de lijkwagens en wie onmiddellijk daarop volg=den, lieten voorbijgaan en toen een inval in de menigte deden. Het was in strijd met de wet de orde van een begra=fenis te verstoren, maar Boston kende in laatste instantie geen andere wet dan die van de politie. Ook is nooit uitge=lekt wie de onkosten van de auto's betaald heeft. In elk geval hadden zij niets uitgericht; de deelnemers lieten zich niet verjagen, ook niet waar hun leven op het spel stond.

Het was trouwens niet mogelijk de aanvankelijke volgorde te bewaren. De menschen drongen zich tusschen de rijen, de meesten blootshoofds, ondanks den hevigen regen die intusschen had ingezet. Betty en Joe, Mary Donovan, Powers Hapgood, Alfred Baker Lewis, — alle leiders waren aan=wezig. Zij strooiden bloemen langs den weg, — hetgeen door Mike Crowley verklaard werd in strijd met de politie=ver=ordening te zijn. Hij vergezelde den stoet en hield niet op zich te verbazen over het groot aantal mannen en vrouwen die zich om den wille van een paar arme anarchisten doornat lieten regenen.

Eindelijk had de stoet de Zuidelijk grens van de stad bereikt. In breede rijen gingen de vrienden nu gearmd, ten einde elkander tegen de aanvallen van de politie te beschermen. Toen zij Roxbury Crossing genaderd waren, hadden zij de kracht een tegenstand te ontwikkelen die alle pogingen tot verstrooiïng verijdelde. De verkeers-politie beproefde de gesloten gelederen te doen verbreken, maar vergeefs. Naar waarheid kon men zeggen dat Sacco en Vanzetti hun weg door Boston vervolgden.

In het stadsdeel dat Jamaica Plain genoemd wordt, ontving de politie het bevel den stoet tot elken prijs te verstrooien. Een kleine troepenmacht van manschappen die in den regel patrouilledienst verrichtten, begonnen den gummistok te zwaaien. Een hunner had zich van een auto meester gemaakt waarmede hij de menschen omver wierp, — een nieuwe sport van zijn vinding. Anderen klommen in de auto's die deel uitmaakten van den stoet, mishandelden de bestuurders en richtten de wagens naar den kant van den weg. Zelfs door de wol geverfde verslaggevers verbaasden zich over hetgeen zij bij deze gelegenheid te zien kregen en verhaalden — met toestemming van hun redactie — de ergerlijke bijzonderheden.

„Men zag een politie-officier die zich niet schaamde een vrouw met de vuist in het gezicht te slaan ... Een jong meisje stond in de nabijheid van het kantoor van de Steenkolen-Compagnie met de handen voor het gelaat waarin een diepe wond zichtbaar was ... Een politieagent verbrijzelde met zijn revolver de ruit van een taxi-auto, keerde zich toen plotseling om, ging naar een anderen wagen en sleurde daaruit een man te voorschijn op wien hij zijn woede koelde ... Allen die op de tree van een auto stonden, werden op den beganen grond getrokken en gedwongen rechts-om-keert te maken ... Op dit oogenblik vluchtten de meesten in de richting van Boston, achtervolgd door de politie-agenten, die met den gummistok kracht bijzetten aan hun bevelen ... Een man die door een sergeant met een regenscherm werd toegetakeld en bukte om zijn hoed op te rapen, werd door een anderen politieman met den geschoeiden voet bewerkt.

Hij bleef op den grond liggen en heeft zijn hoed vermoede-lijk nooit teruggezien."

Wel had de Amerikaansche burgerij reden daarbij te zingen: „Zoo zijn onze manieren!"

XI.

Tien-duizend mannen en vrouwen bevonden zich in den omtrek van het kerkhof van Forest Hills en honderden politieagenten waren daar opgesteld, ten einde hun den toe-gang te beletten. De lijkwagens reden door het hek naar binnen, gevolgd door de auto's met de verslaggevers en de fotografen, benevens een klein aantal volgers. De overigen die acht mijlen hadden afgelegd met het doel de plechtigheid bij te wonen, waren gedwongen op een afstand te blijven, — in zooverre zij de bekwaamheid misten over de heg en het prikkeldraad te klimmen. In de kleine kapel waren ongeveer honderd personen bijeen. De beide, met bloemen overdekte kisten werden op een verhooging geplaatst en, bleek en bevende, ging Mary Donovan daarnaast staan. Gedurende twee jaren had zij zich onverdeeld aan de zaak van Sacco en Vanzetti gewijd. Haar geloof, haar vrienden, haar werkkring had zij daaraan opgeofferd en ontegenzeggelijk was zij de aangewezen persoon in den naam van alle vrienden een ernstig woord tot de machthebbenden van Boston te spreken.

Zij verhief haar stem en — o, wonder dat reeds zoo menig-maal het martelaarschap vergezeld heeft — toen bleek dat het hart en het verstand van Vanzetti die men in het bezit van de geneesmeesters van Harvard waande, dat dit hart en dit verstand onder het ontleedmes ontsnapt waren en her-leefden in het lichaam van een tengere Iersche vrouw, eertijds geloovig katholiek en thans woorden sprekende die bestemd waren te worden opgenomen in het weefsel van den nieuwen godsdienst der menschheid en onder de nieuwe bedeeling door de schoolkinderen geleerd te worden.

En Mary Donovan richtte zich tot de martelaren van Bos-ton en zeide:

„Nicola Sacco en Bartolomeo Vanzetti. Gij zijt naar Amerika gekomen, zoekende de vrijheid. Onder den drang van het machtig idealisme van de jonge jaren zijt gij herwaarts gekomen, dorstende naar de vrijheid en de gelijkheid die als de beste zegeningen van dit land geroemd worden. Gij hebt uwe keuze op Massachusetts gevestigd, toen het er op aan kwam het oord van uw werkzaamheid te bepalen — op Massachusetts dat de bakermat van alle Amerikaansche idealen verdient te heeten. En thans hebben Massachusetts en Amerika u het leven benomen, — een moord aan u begaan, omdat gij anarchisten zijt.

Twee-honderd-vijf-en-dertig jaren geleden hebben de machthebbenden van dezen Staat vrouwen opgehangen die zij van toovenarij beschuldigd hadden. De schande van die onmenschelijke misdaad kan nimmermeer worden uitgewischt, maar toch verzinkt zij in het niet bij den moord dien het hedendaagsche Massachusetts aan u beiden begaan heeft. De rechters van de heksen hebben gehandeld onder den invloed van een bijgeloovige vrees en hun verstand was verduisterd door een zelfzuchtig verlangen naar den hemel.

Maar het verstand van de mannen die u vermoord hebben, is niet verduisterd. Zij hebben de daad in koelen bloede verricht. Gedurende zeven jaren zijn zij voortdurend in de gelegenheid geweest de waarheid omtrent u te vernemen. Nooit hebben zij de zuiverheid van uw karakters erkend en toch is die zuiverheid voor duizenden en millioenen als een stralend licht op hun pad geweest. Maar uw rechters hebben geweigerd uit eigen oogen te zien. Zij hebben geduld dat het vooroordeel van de klasse-tegenstelling en van het eigenbelang hun blik benevelde. Rijkdom en geriefelijkheid gingen in hun oogen boven de waarheid.

Gij, Sacco en Vanzetti, zijt de slachtoffers van de machtigste geld-tyrannie die de wereld sinds de dagen van het oude Rome aanschouwd heeft.

De eindelooze jaren van uw marteling en de laatste uren van uw oppersten doodsstrijd, zij zijn als de levende banier waaronder wij en onze nakomelingen in de komende eeuwen

zullen optrekken tot vestiging van een betere wereld die eenmaal zal rusten op den grondslag van de broederschap waarvoor gij gestorven zijt.

In den naam van uw martelaarschap volharden wij in den strijd tot den dag van onze zegepraal.

Gedenkt de schennis van het Recht. Gedenkt den 22sten Augustus."

XII.

Wie met sterke zenuwen gezegend waren, hadden het recht het crematorium binnen te gaan en door een glas-plaat toe te zien hoe de beide lijken ontbonden en tot hun oorspronkelijke bestanddeelen teruggebracht werden. — „Stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeeren." — Maar wie den gruwel van het vuur wenschten te ontwijken, werden met een ondragelijke waterplaag bezocht, in den vorm van een losbarsting van regen als nog zelden in Boston aanschouwd was, — een wolk-breuk in den vollen zin van het woord. In een tijd waarin het bijgeloof zich sterker deed gelden, zou men hierin een beschikking van hoogerhand gezien hebben, een reiniging van de stad en van haar naam, een van die teekenen, — zooals het scheuren van den voorhang van den Tempel, — die het martelaarschap plegen te vergezellen.

Ja, Boston had den raad van den schranderen ouden Franschman in den wind geslagen en twee martelaren gemaakt. Geheimzinnige wezens, met boven-natuurlijke deugden en bestemd zich in den vorm van een legende te vereeuwigen, steeds toe te nemen in omvang op de wijze van de geesten die uit de flesch ontsnapt waren. Niet langer zou Boston de plaats blijven van de thee-lading en van den slag van Bunker Hill. Voortaan zou Boston de plaats zijn waar Sacco en Vanzetti ter dood waren gebracht.

En deze beiden waren de gezegenden, de heiligen die gestorven waren om de arbeiders vrij te maken. De oude geschiedenis van het martelaarschap hield niet op zichzelve te herhalen: de ontwikkeling van twee-duizend jaren werd in de spanne van één enkel jaar teruggedrongen. Reeds waren zij

verheerlijkte wezens van wie het niet vergund was anders dan met woorden van lof en aanbidding te spreken.

Ja, onzichtbaar werkte het zinnebeeld in de ziel van de menschen. Honderd millioen zwoegers wisten dat twee makkers voor hen gestorven waren. Zwarten, bruinen, gelen, menschen van velerlei kleur, — menschen van honderde volken en duizende stammen, — de slaven van het gebrek, de misdeelden van deze aarde, voelden een inwendige beweging van ontzag. Het was de geheimvolle achtergrond van het bloed-offer, dat sinds de vroegste tijden der menschen eeuwig heil bezegeld heeft.

Honderd-millioen arbeiders, geketend en blind, rondtastende in een giftigen nevel die door hun heerschers te voorschijn is geroepen, vernamen dat twee van hun kameraden ter dood waren gebracht omdat zij de banier van de vrijheid ontplooid hadden. Hoog boven al het gekrakeel van de ongetelde radicale groepen ging de beteekenis uit van dit feit waarvan de roem nimmermeer zou dooven. Was het niet als een vurige kolom in den nacht van de arbeiders? Bart had het doel bereikt dat hij zichzelven gesteld had: in zijn naam had hij een onvergankelijke beteekenis gelegd.

„Mijn naam is een belofte van vrijheid en van recht."

Voor honderden millioenen die in de duisternis hun weg zochten en voor tienmaal zoovelen die nog in diepe sluimering verzonken waren, zouden de namen van Sacco en Vanzetti, de eeuwige zinnebeelden worden van een droom, de verzinnelijking van de beschaving en van een menschenwereld, die den rijkdom toekent aan den voortbrenger van den rijkdom en de opbrengst van den arbeid aan den arbeider. Hoort de woorden van den Profeet Jezaja.

„En zij zullen huizen bouwen en bewonen, en zij zullen wijngaarden planten en derzelver vrucht eten;

zij zullen niet bouwen dat een ander het bewone, zij zullen niet planten dat een ander het ete, want de dagen mijns volks zullen zijn als de dagen eens booms en mijne uitverkorenen zullen het werk hunner handen verslijten."

EINDE.

INHOUD.